

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՐՏ
MARDI 2 MARS
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7308 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2719

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ

Մէկ օրուան մէկ երկու յեղաշրջում, քանի մը ժամ տարբերութեամբ։

Փետր. 24–25, չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը, տեղի կ'ունենար զօր. Նեկիպի հրաժարումը, բոլոր պաշտօններէն։

Հինգշաբթի, ապստամբութիւն մը կը պայթէր Սուրիոյ մէջ, փախուստի մատնելով ամենազօր դիկտատորը, զօր. Շիշէքլի։

Ներքին կապ մը չկար երկու շարժումներուն միջեւ. բայց ամբողջ արաբական աշխարհը ցնցուեցաւ։

Անակնկալ մըն էր, մանաւանդ, Եգիպտոսի նոր յեղաշրջումը, այնքան փայլուն յաղթանակէ մը ետք։

Յաջորդ օրը տրուած բացատրութիւններէն կը հետեւէր թէ այնքան ալ ծանրակշիռ հանգամանք չունէր տագնապը։

Յեղափոխական Խորհուրդին յայտարարութիւնը անցուդարձի մասին տեղեկութիւններ կը հաղորդէր առանց խտացնելու գոյները։

Պարզապէս կանոնազանցութիւն եւ իշխանատենչ ձգտումներ կը վերագրէր զօր. Նեկիպի, որ առժամապէս հսկողութեան տակ առնուած էր։

Եւ ահա բարենշան լուրը.—

Շաբաթ օր, հեռագիրը կ'աւետէր թէ հաշտութիւն գոյացած է Յեղ. Խորհուրդին եւ հրաժարեալ զօրավարին միջեւ։

Նեկիպ վերստանձնած է Հանրապետութեան նախագահութիւնը, իսկ վարչապետ նշանակուած է գնդ. Նասըր, որ կը վարէր իշխանութիւնը, եռօրեայ տագնապի ընթացքին։

Այսպէս կը փարատէր փոթորիկ մը որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէր Եգիպտոսի բարեկամներուն։

Ինչպէս կ'երեւայ, Յեղ. Խորհուրդը, որ կը բաղկանայ երիտասարդ սպաներէ, յաջողեր է վերջին պահուն լաւագոյն լուծումը գտնել, հասուն դիտակցութեամբ։

Շատ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք ունի սուրիական յեղաշրջումը։

Հինգերորդ փոթորիկն է որ կը պայթի այս երկրին մէջ, 1949 Մարտ 30էն ի վեր, երբ գնդ. Զայիմ իշխանութեան գլուխ կ'անցնէր աջակցութեամբ խումբ մը սպաներու։

Մէկը միւսը տապալեց, սպաննեց կամ սպաննել տուաւ եւ ի վերջոյ իշխանութիւնը գրաւեց ուրիշ գնդապետ մը, Շիշէքլի (1951 Դեկտ. 28)։

Ամէնէն երկար —աւելի քան երկու տարի— տեւեց այս դիկտատորին իշխանութիւնը, պարագաներու բերումով։

Նոր դիկտատորը ջնջած էր բոլոր կուսակցութիւնները, ինչպէս եւ սահմանադրութիւնը։ Հետզհետէ զօրանալով, ինքն իրեն համար կուսակցութիւն մը ստեղծեց, «Թահրիրը Արաբի»։ Ափին մէջ առած էր իշխանութեան բոլոր զսպանակները, եւ տիրաբար կը վարէր։

Այնպէս որ, անցեալ տարի նախագահ ընտրուեցաւ «միաձայնութեամբ»։ Ընտրական օրէնքն ալ իրեն ապահոված էր հաւատարիմ խորհրդարան մը (երեսփ. ժողով)։

Վերջին պահուն արտօնեց որ վերակազմուին քաղաքական կուսակցութիւնները, համաձայն նոր օրէնքի մը։

Բայց, շատ քիչեր ուզեցին օգտուիլ։

Դժգոհութիւնը խոր արմատներ ձգած եւ ծաւալած էր։ Անցեալ յունուար 28ին ձերբակալուեցան 12 ականաւոր դէմքեր եւ պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ կարգ մը շրջաններու մէջ։

Ճէպէլը Տրիւզը պաշարուեցաւ եւ երկու գիւղեր քարուքանդ եղան։ Եւ մինչ կը կարծուէր թէ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է, Հալէպէն արձակուած ազդանշան մը վերիվայր շրջեց ամէնքան։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

ՆԵԿԻՊ ՆԱԽԱԳԱՀ, ՆԱՍԸՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Եգիպտոսի տագնապը, որ անակնկալ մըն էր, լուծուեցաւ նոր անակնկալով մը, — Նեկիպ եւ Նասըր հաշտուեցան շաբաթ օր։ Առաջինը վերահաստատուեցաւ իբրեւ հանրապետութեան նախագահ, երկրորդը՝ իբրեւ վարչապետ, ինչպէս եւ նախագահ Յեղափոխական Խորհուրդին։

Այս կարգադրութենէն առաջ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած էին, շաբաթ օր։ Պաշտօնական զեկոյցին հրատարակութենէն առաջ, հազարաւոր քաղաքացիներ հաւաքուած էին զօր. Նեկիպի բնակարանին առջեւ, համակրանք յայտնելու համար։ Զօրավարը փիժամա մը հագած էր եւ շնորհակալութիւն յայտնեց բազմութեան որ կ'աղաղակէր — «Աստուած պահէ Նեկիպը։ Յեղափոխութիւն չի կրնար ըլլալ առանց Նեկիպի»։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Յեղափոխական Խորհուրդին 11 անդամները — բոլորն ալ երիտասարդ սպաներ — ժամերով քննեցին կացութիւնը։ Ի վերջոյ որոշեցին վերահաստատել Նեկիպը իբրեւ նախագահ, պահպանելու համար ազգին միութիւնը»։ Ժամը 4.40ին (տեղական ժամ) հինգ անդամներ Ապպասիէի զօրանոցէն մեկնեցան Նեկիպի բնակարանը երթալու համար։ Ասոնք էին,— Սպարապետ՝ զօր. Ապտէլ Հաքիմ, պատերազմական եւ ներքին նախարարները եւ ուրիշ երկու բարձրաստիճան սպաներ։ Թէեւ բազմութիւնը կը շարունակէր ծափահարել Նեկիպը, բայց կացութիւնը անորոշ էր տակաւին։ Քառասուն սպաներ զօր. Նեկիպի բնակարանը մտնելով խորհրդակցութիւն մը կատարած, բայց դուրս ելած ատեն ձերբակալուած էին։ Մէկ ժամ ետք բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ։ Յեղափոխական Խորհուրդը զինեալ ուժեր տեղաւորեց Գահիրէի եւ Հելիոպոլիսի միջեւ։ Զինեալ ոստիկաններ երեւցան հանրային շէնքերու շուրջը եւ փողոցներու մէջ։

Ի վերջոյ յեղափոխական Խորհուրդը այն եզրակացութեան յանգեցաւ թէ ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ Նեկիպի չէզոքացումը։ Արդէն դէպքեր պատահած էին Սուտանի մէջ, որ զօրավարին ծննդավայրն է։ Նեկիպ վերահաստատուելով նախագահական պաշտօնին մէջ, նախ Ապտինի պալատը, յետոյ Յեղ. Խորհուրդին կեդրոնը գնաց։ Այնտեղ պատշգամին վրայ ողջագուրուեցաւ գնդ. Նասըրի հետ, մինչ ժողովուրդը «կեցցէ» կ'աղաղակէր դղրդալից ծափերով,

ՆԵԿԻՊԻ ԳՈՐԾԻ ԿԸ ՁԵՌՆԱՐԿԷ

Նախագահին առաջին գործը եղաւ պատգամագիր մը ուղղել Յեղ. Խորհուրդին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Ազգին միութիւնը փրկելու համար կ'ընդունիմ վերստանձնել Եգիպտոսի խորհրդարանական հանրապետութեան նախագահութիւնը։ Ես հրաժարեցայ պարզապէս անոր համար որ Յեղ. Խորհուրդին պաշտօնակիցներս կարենան վտարել յափշտակիչ թշնամին որ կը շարունակէ գրաւել մեր երկրին մէկ մասը։ Կը յորդորեմ բոլոր հայրենակիցներուս կարեւորութիւն չտալ երկրին թշնամիներուն չարամիտ քարոզչութեան։ Բազմաթիւ են մեր թշնամիները եւ անոնց դէմ պայքարելու լաւագոյն զէնքն է միութիւնը։ Պարտք կը համարեմ յայտարարել հայրենակիցներուս թէ Յեղ. Խորհուրդին որոշումը ներշնչուած էր երկրին գերագոյն շահերէն, եւ ոչ թէ գոհացում տալու համար մէկ կամ քանի մը անձերու։ Մի մոռնաք որ այս պահուն երբ թշնամին գրաւած է մեր երկրին մէկ մասը պէտք

(Շար-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՆԷ ԼՈՒՐ ՏԱՅԻՆ

Քանի մը տարի առաջ, Դ. Վարուժանի ընտանիքը զարմանքով կ'իմանար թէ բանաստեղծին գործերէն հատընտիր հաւաքածոյ մը հրատարակեր են Վենետիկի մէջ, առանց լուր տալու իրենց։

Այս առթիւ դառն տողեր հրատարակուեցան Յառաջի մէջ։

Մխիթարեանք պատասխանեցին թէ որ եւ է շահադիտական նպատակ չունէին, եւ պարզապէս կ'ուզէին ծառայութիւն մը մատուցանել նոր սերունդին։

Կը կարծեմ թէ Վարուժանի ժառանգորդներն ալ ձայն պիտի չհանէին, եթէ նախապէս լուր տրուած ըլլար։

Այս անգամ աւելի տարօրինակ արարքի մը առջեւ կը գտնուի բանաստեղծին ընտանիքը։

Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց տպարանը ամբողջովին տպեր է Վարուժանի գործերը, դարձեալ առանց լուր տալու ժառանգորդներուն։

Այս առթիւ ալ բողոք մը հրատարակուեցաւ Յառաջի մէջ, Տիկին Արաքսի Վարուժանի ստորագրութեամբ։

Վանքին վարչութիւնը պատասխանելով այդ նամակին, կը գրէ Պ. Ժ. Արիկեանի.

— «Կը հաւատանք եւ իրաւունք ալ ունինք հաւատալու թէ Դ. Վարուժան այլեւս կը պատկանի հայ արժէքներու Պանթէոնին, անոր գործերը սեփականութիւնն են հայ ժողովուրդին եւ պէտք չէ շահագործուին ծախուելով «սեւ շուկային» մէջ տասնապատիկ յաւելեալ գիներով։ Ահա այդ էր որ մղեց մեզ մտածումը գործի վերածելու։

... Երբեք չենք կասկածիր թէ դուք, ինչպէս նաեւ համեստափայլ Տիկին Արաքսին ձեր հաւանութիւնը պիտի չտայիք մեր այս ձեռնարկին։ Եթէ կը կարծէք թէ ձեր իրաւունքին «վիոլասիոն» (ֆրանսերէն) մը ըրած ենք, թող այս գիրը մետասաններորդ ժամուն գրուած արտօնագրի խնդրանք մը ըլլայ»։

Տպարանի տեսչութիւնը յանձն կ'առնէ մանրամասն հաշուեկշիռն ալ (հաշուեցոյց) ղրկել, «ցուցնելու համար թէ ոչ մէկ ատեն շահադիտական մտածում հետապնդած ենք»։

Թուրքերը պիտի ըսէին,— «Կեավուրին վերջին խելքը ...»։

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, միտքէս չանցնիր որեւէ չարաշահութիւն վերագրել Մխիթարեան կամ Յակոբեան Միաբաններուն։

Բայց, տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէր նախ արտօնութիւն առնել, յետոյ գործի ձեռնարկել։

Մանաւանդ որ, ժառանգորդները իրենք ալ ծրագիրներ ունէին, ողբացեալ բանաստեղծին ամբողջական գործը հրատարակելու համար։

ՎԱՀԷ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀ ԵՒ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃ

Սուրիոյ նոր վարիչները անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, վերահաստատեցին հանրապետութեան նախագահը, Հաշիմ Աթասի, որ 1951ին հեռացուած էր Շիշէքլիի կողմէ։ Միեւնոյն ատեն երեսփ. ժողովին ատենապետը, Քուզպարի, որ երկու օր առաջ առժամապէս ստանձնած էր նախագահութիւնը, յայտարարեց թէ երեսփ. ժողովը լուծուած է, դահլիճն ալ հրաժարած։ Նախապէս բուռն ցոյց մը տեղի ունեցած էր Դամասկոսի մէջ։ Ցուցարարները երեսփ. ժողովէն ներս խուժելով խռովութիւններ կատարած էին։ Բանակին հրամանատարները արագօրէն միջամտելով, յաջողեցան վերահաստատել բարեկարգութիւնը։

Վերահաստատուած նախագահը, Աթասի, 79 տարեկան է եւ երէկ Դամասկոս հասած պիտի ըլլար Հոմսէն, ուր կը բնակէր։ Կ'ըսուի թէ առժամեայ դահլիճ մը կազմած է արդէն։

Բարեկարգութիւնը վերահաստատուած ըլլալով խանութները վերաբացուած են Դամասկոսի մէջ։ Երկու օրուան ցոյցերու ընթացքին մէկ հոգի մեռած, քանի հոգի վիրաւորուած են։ Աթասի փորձ քաղաքագէտ մըն է եւ գործօն դեր կատարած է Սուրիոյ մէջ, սկսելով 1919էն։ Փարիզ եկաւ 1936ին, իբրեւ նախագահը մասնաւոր պատուիրակութեան մը։ Առաջին անգամ Սուրիոյ նախագահ ընտրուեցաւ նոյն տարուան յունուարին, բայց երեք տարի ետք արձակուեցաւ հոգատար իշխանութեան կողմէ, ֆրանքօ-սուրիական պայմանագրին խզման հետեւանքով։ 1949 մարտի, օգոստոսի եւ դեկտեմբերի դաւերէն ետք անգամ մը դարձեալ վարեց նախագահութիւնը մինչեւ 1951 Դեկտ. երբ Շիշէքլի կը գրաւէր իշխանութիւն։

8 ՀՈԳԻ մեռան, 20 հոգի վիրաւորուեցան արկածի մը հետեւանքով, Լուշոնի մէջ (Պիրէնեան լեռներ)։ Աստիճանաւոր կառախումբ մը (ֆիւնիքիւլէռ), որուն մէջ խռնուած էին 300 դահուկաւորներ (սքիէօր), 1200 մեթր բարձրութեան մը հասած ատեն, գիծէն դուրս ելաւ։ Յետոյ մեքենան ինկաւ 500 մեթր խորութեամբ եւ ջախջախուեցաւ։ Աննկարագրելի էր ուղեւորներուն խուճապը։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՄԵՍՐՈՊ ՔՀ. ՕՐՋԱՆԵԱՆ

Պոլսոյ թերթերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Փետր. 15ին Պոլսոյ մէջ վախճաներ է Մեսրոպ քահանայ Օրջանեան, զոհ երթալով ինքնաշարժի արկածի մը։ Վախճանեալ հովիւը, որ մօտ 70 տարեկան էր, աւարտած է Կիլիկիոյ Ժառանգաւորաց վարժարանը, իսկ 1908ին Արմաշի դպրեվանքը։ Երկար ատեն ուսուցչական պաշտօններ վարած է Մարաշ, Սիս, Դամասկոս, Զահլէ, Մուսուլ եւ Քէրքիւք, (վերջին երեք քաղաքներուն մէջ տեսչական)։ Տարիներէ ի վեր կ'աշխատակցէր զանազան թերթերու, հայրենասիրական եւ պատմական յօդուածներով։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն եւ ընկեր Հրանդ Սամուէլի որուն քեռայրն էր։

ՋՕՐ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆԻ պաշտօնանկութեան մասին լուր մը հրատարակած էինք վերջերս։ «Լը Մոնտ» կը գրէ թէ զօրավարը, որ ընդհ. հրամանատարն է Բալթեան շրջանին, անդամ ընտրուած է Լեթոնիոյ Կեդր. Կոմիտէին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, որ մօտ մէկ ամիսէ ի վեր Մ. Նահանգները կը գտնուէր, Կիրակի օր ճամբայ ելած է իտալական շոգենաւով մը եւ Իտալիոյ ճամբով, իր երկիրը վերադառնալու համար։

1953ի ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութեան պայմանաժամը, որ կը լրանար Մարտ մէկին, երկարաձգուեցաւ մինչեւ Մարտ 8։ Այս անգամ լուրը պաշտօնական է։ Հարկային բարենորոգումը քուէարկուած պիտի չըլլայ մինչեւ այն ատեն, ուրեմն հարկատուներուն տեղ վարչութիւնը պիտի կատարէ վարձու աշխատաւորներու համար խոստացուած նոր զեղչը, տասը առ հարիւր, տուրքը հաշուած ատեն։ Թուղթերը պէտք է լեցնել նախընթաց տարիներուն պէս։

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարը, Պ. Փլեւէն երէկ վերադարձաւ Հնդկաչինէն ուր գացած էր քննական պտոյտ մը կատարելու։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ օրաթերթերուն գինը հազար տրախմիէն բարձրացաւ 1500ի։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը չէ կազմուած տակաւին։ Ի հարկին երեսփ. ժողովը պիտի լուծուի։

ԷՋ ՄԸ ԵՒՍ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵՆԷՆ

●

ԽՄԲ.— Անաւասիկ այն ճառը զոր խօսեցաւ Կիլիկիոյ երբեմնի հրամանատարը, զօր. Տիւֆիէօ, ֆրանքօ-հայկական Բարեկամական Ակումբի հացկերոյթի առթիւ (3 Փետր.)։ Ինչպէս Պ. Փոլ տիւ Վէօի ճառը, այս բանախօսութիւնն ալ երեւան կը հանէ կարգ մը դառն ճշմարտութիւններ՝ Կիլիկիոյ ողբերգութենէն (1920 — 1921).—

Ամէնուդ փափաքին հակառակ ընթացած պիտի ըլլայի, եթէ ձեր ուշադրութիւնը չհրաւիրէի, նախ եւ առաջ, ձերիններէն անոնց վրայ, որոնք ինկան ռազմադաշտին վրայ կամ 1914 – 18ի պատերազմին քամնելի ջարդերուն մէջ։ Մեր կեանքին բոլոր հանդիսաւոր պահերուն չմոռնանք երբեք մեր ուշադրութիւնն ու սրտերը դարձնել անոնց վրայ՝ որոնք մեռան Հայրենիքի, Արդարութեան եւ Ազատութեան համար ։

Ձենէ կը խնդրեմ ոտքի կենալ եւ մէկ վայրկեան ամփոփուիլ երկիւղածութեամբ։ (Ամէնքը ոտքի կ'ելլեն)։

Մի զարմանաք եթէ ըսեմ որ շատ դժուար է խօսիլ այսքան պերճարան հռետորներէ ետք։ Գալով այն չափազանցեալ գովեստներուն, որոնք դիս ճմլեցին, լաւ գիտեմ, թէ իմ անձէս վեր, որ շատ համեստ դեր մը ունեցաւ 1919 – 1921ի անցուդարձին մէջ, հայ Ֆրանսան, որուն, Հայոց սիրտը հաւատարիմ կը մնայ, հակառակ բոլոր յուսախաբութեանց։ Ուրեմն, անոր անունով շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեզի, մեծապէս զգածուած վստահութենէն, զոր կը պահէք անոր հանդէպ այսքան տարիներէ ի վեր ։

Գալով ձեզի, իմ սիրելի բարեկամս Տիւ Վէօ, եթէ չեմ համարձակիր ձեզ խստօրէն կշտամբել այս երեկոյ, ի ներկայութեան այս ընտրեալ ունկնդիրներու, ինծի կը վերապահեմ ձեզ կշտամբել երբ ըլլանք գլուխ գլխի, որովհետեւ ձեր բարեկամութիւնը չափազանց գովեստներ շռայլեց ինծի։ Եւ, ինչո՞ւ աւելի սպասեմ, անմիջապէս ... վրէժս պիտի լուծեմ, յիշելով երեք դէպքեր, զորս պիտի չկարենաք հերքել ։

Առաջինը կը պատահի Սոֆիայի մէջ ։ Մեր բարեկամ Տիւ Վէօն, կը հասնի, բանակին կարեւոր մէկ զօրամասին հրամանատարութիւնն ստանձնելու։ Հաշիւները քննելով, կը գտնէ մեծ անկանոնութիւններ գումարներու եւ զօրքերու գործածութեան մէջ եւ իրեն կը թուի թէ բարձր անձեր խառնուած են այս անկանոնութեանց։ Գործը այդպէս չէր սակայն։ Հաշիւները այնպէս մը կեղծուած էին, որ առաջին հայեացքով այդ տպաւորութիւնը կը ստացուէր։ Սակայն, ինչ որ ալ ըլլայ, ոչինչ կրնայ կասեցնել Տիւ Վէօն։ Շնորհիւ իր զեկուցման խստութեան, յանցաւորը ծանր պատիժի կ'ենթարկուի։ Մեղսակիցները, Սոֆիայի երկու ամէնէն կարեւոր առեւտրականները, նոյն պատիժին կ'ենթարկուին, թէեւ, կը կարծեն պատերազմական ատեանը վախցնել, իբրեւ պաշտպան փաստաբան ընտրելով երկու պուլկար նախկին նախարարներ... Ահա, այդ օրէն ճանչցայ Տիւ Վէօի արժանիքները,— միշտ բացարձակ անկողմնակալութիւն, պատասխանատուութեան զգացում եւ քաջութիւն ։

Երկրորդ դէպքը կը վերաբերի վերջին պատերազմին։ 1940 Յունիսի այն օրը, երբ Գերմանները Թէնսի դուռներուն կը հասնէին, Տիւ Վէօ Սոմիւրէն հոն կ'առաջնորդէր կարեւոր զօրամաս մը։ Իր առաքելութիւնը աւարտած, կը պատրաստուէր վերադառնալ, երբ հրաման ստացաւ անձնատուր ըլլալ, իր զօրամասին հետ միասին։ Ան վարժուած չէր այդպիսի հրամաններ ստանալու։ Քաջ ըմբռնելով զինուորական կարգապահութիւնը, իսկականը, որ կը հրամայէ իր առաքելութիւնը կատարել արհամարհելով հակառակ թշնամուն, ան կ'որոշէ Սոմիւր վերադառնալ, եւ մինչ թշնամի յառաջապահները քաղաք կը մտնէին, Տիւ Վէօն, անոնց քթին տակ, ետ կը քաշէ իր ամբողջ զօրամասը, ստացած տեղեկութեանց համաձայն ճամբան կը փոխէ եւ զօրամասը ապահով Սոմիւր կը հասցնէ ։ Նախաձեռնութիւն, քաջութիւն ամէն պատասխանատուութիւն ստանձնելու, անվեհերութիւն,— այս է ամբողջ Տիւ Վէօն ։

1939ին, սաստիկ վրդովուած Մուսա Լեռան հայ քաջասիրտ լեռնականներուն համար ստեղծուած ծանր կացութենէն, կ'ուղեկցի զինք ծերակուտական Կոթերոյին, վերջինիս ստացած առաքելութեան մէջ, դէպի Ալեքսանտրէթ – Անտիոք ։ Մինչ ճամբորդութեան նպատակակէտին պիտի հասնէին, այնտեղի կարճամիտ ըսպան, որ առժամապէս կը փոխարինէ Փարիզ գտնուող մարզպանը, խոհեմութեան խրատներ կուտայ, կը թոյլատրէ Պ. Կոթերոյին շարունակել իր առաքելութիւնը, բայց կը յայտնէ թէ Տիւ Վէօն չի կրնար աւելի յառաջ երթալ։ Նոյնիսկ անոր կը հասկցնէ որ եթէ մտիկ չընէ, կեանքը վըտանգի պիտի ենթարկուի։ Մարդը Տիւ Վէօն չէր ճանչնար։ Իր ուղեկցին հաւանութեամբ, Տիւ Վէօն կ'անցնի արգիլեալ սահմանները, ամէն տեղ կ'երթայ, կ'արհամարհէ ամէն սպառնալիք, եւ կը տեսնէք որ իրաւունք ունէր, քանի որ անկէ Թանկագին գիրք մը միասին բերաւ(*), եւ տասնեւհինգ տարիներ վերջը, այս երեկոյ նստած է մեզի հետ։ Իրաւունք չունէի՞ մեր բարեկամին քաջութեան մասին խօսելու ....։

Հիմա որ, այս երեք դէպքերը ձեզի պատմելով, իմ փոքրիկ վրէժս լուծեցի Տիւ Վէօէն, ի փոխարէն այն չափազանցուած գովեստներուն, զորս քիչ առաջ ինծի ուղղեց, պէտք է կատարեմ պարտականութիւն մը, որմէ նախորդ ճառախօսները եւ իմ բարեկամս դիս քիչ մը հեռացուցին իրենց գովասանական ճառերով ։

Պէտք ունի՞մ ըսելու որ այդ պարտականութիւնը քաղցր է իմ սրտիս ։ Երբ Ֆրանքօ-Հայ Բարեկամութեան Ակումբին վարիչները դիս հոս հրաւիրեցին, ես վայրկեան մը չվարանեցայ։ Ոչ թէ որովհետեւ ինքզինքս արժանի կը համարեմ ինծի եղած մեծ պատուին։ Այլ որովհետեւ Հայոց բարեկամութիւնը, որուն անունով այստեղ կանչեցիք զիս ընտանիքիս հետ, այնքան Թանկագին է ինծի համար, որ վայրկեան մը չէի կրնար վարանիլ։ Ֆրանսայի հանդէպ եղած այս բարեկամութեան անհամար փաստերն ունեցայ Կիլիկիոյ մէջ անցուցած երկու տարիներու ընթացքին, եւ այդ բարեկամութիւնը կրակէ տառերով դրոշմուած է սրտիս եւ մտքիս մէջ։ Նոյնքան աւելի զիս կը յուզէ ան, քանի որ շատ լաւ կ'ըմբռնեմ այն ծանր հիասթափութիւնները զոր ունեցաք դուք, իմ Հայ Բարեկամներս, 1919ին Պրէմոնի առաքելութեան արթնցուցած մեծ յոյսերէն վերջ։ Այդ ժամանակ ամէն ինչ ցնծութիւն էր, պատմական Հայրենիքի ճառագայթող հողին պատկերովը, արգասաւորուած հայ աշխատանքին եւ հայ ցեղին կողմէ, խաղաղութեան եւ բարօրութեան մէջ, որոնց խոստումները կուգային 1918ի մեծ յաղթանակին դաշնագիրներէն եւ ճառերէն։ Աւաղ, մարդիկ միշտ նոյնն են, ինչպէս որ զանոնք ճանչցած էի լատին հին քերականի մը մէջ, մանկութեանս ատեն։ Բայց, այն ժամանակ, ի մ անմեղութեանս չէր հաւատար թէ այդ քերականի կանոնները այդքան կը յարմարէին մարդէ մարդ եւ ժողովուրդէ ժողովուրդ յարաբերութեանց։ Ինծի կը թուէր թէ, եթէ անցեալին մէջ, մարդիկ ահռելի չարչարանքներու ենթարկած էին ուրիշներ, սպաննելէ առաջ, ներկայ քաղաքակրթութիւնը չէր կրնար թոյլատրել այդպիսի զարհուրելի արարքներ ։

«Le Désâstre d'Alexandrette (1934-1938) Baudinière.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՆ

●

Տեղական թերթի մը թղթակիցը շարունակելով իր պտոյտումները Յունաստանի մէջ, այս անգամ կը պարզէ Մակեդոնիոյ կացութիւնը ։

Տեսնելու համար ժամանակակից Հելլէններու եղերական թշուառութիւնը, պէտք է վայրկեան մը հեռանալ Աթէնքի լուսավառ եւ լայն պողոտաներէն, շքեղ կապելաներէն եւ թանգարաններէն եւ թափառիլ դէպի Մակեդոնիա, Եպէյր եւ Ողիմպոսի ափերը քերելով Լամիան, Վոլոսը։ Կամ երթալ Թեսաղոնիկէ, անցնիլ Լարիսայէն, Պառնասէն եւ Ողիմպոսէն։ Յետոյ մակեդոնական դաշտավայրը, փոշոտ ճամբաներով, կարել ծովափը փոքրիկ նաւակներով եւ կամ անցնիլ գիւղերէն ջորիներով ։

Սելանիկի առջեւ խարսխած են երկու ամերիկեան հին մարտանաւեր որոնք Յունաստանի տրուեցան 1946ին։ Այս նաւերը միեւնոյն ատեն ելեկտրականութեան կեդրոն են 2 հազար քիլովաթ ելեկտրականութիւն կուտան Յունաստանի Երկրորդ մեծ քաղաքին։ Որով թէ քաղաքը կը լուսաւորուի եւ թէ երկու հանրակառքի գիծեր հոսանք կը ստանան ։

Արդի Սելանիկը ունի ութ զուգահեռական ծառուղիներ։ Նոր Սելանիկը վերաշինուեցաւ քանի տարի առաջ, երկրաշարժէն ետք։ Դէպի արեւմուտք կը գտնուի «Ֆրանկաց Թաղը»։ Կան տակաւին հին փողոցներ, հին պատնէշներ ասդին անդին, որոնք Թրքական հին քաղաքին մնացորդներն են, փայտէ տնակներ, ոչխար մը կապուած ձողիկի մը ։ Ինքնաշարժերը չեն բարձրանար մինչեւ հոս, ոչ ալ կ'օգտուին երկու հազար քիլովաթ ելեկտրական ուժէն։ Քասանտր փողոցէն եօթը հարիւր մեթր անդին, երեք հարիւր մեթր կայարանէն արդէն քարիւղէ լոյսերու թագաւորութիւնն է։ Յառաջդիմութիւնը կանգ առած է հոն ։

Յօդուածագիրը կ'աւելցնէ թէ աւելորդ է աւելի հեռուները երթալ։ Թէ հարիւրաւոր քիլոմեթրներ ման եկած եւ ամէն տեղ գտած է միջնադարեան խաւարը։ Ամէնէն բախտաւորները ունին քարիւղի լամբարներ, ուրիշներ մոմ, իսկ ամէնէն թշուառները փոքրիկ իւղի կանթեղներ։ Յունաստանի տասը հազար գիւղերը այս պատկերը կը ներկայացնեն ։

Սակայն քանի մը ամիսէն հրաշքն է որ պիտի կատարուի, որովհետեւ Ակրայի մէջ, Եղեսէոս գետին վրայ շինուած ջրաելեկտրականութեան կեդրոնը, զոր կը շինեն Օմնիոմ Լիոնէ Ֆրանսացի ճարտարապետները, պիտի աւարտի 1954ի վերջերը։ Այն ատեն Մակեդոնիան պիտի օժտուի 40000 քիլովաթով, եւ ամէնէն քաշուած գիւղերն ալ պիտի ունենան ելեկտրական լոյս։

Առատուն կանուխ գինիի ծանր հոտ մը կը տարածուի ծովափը։ Մակոյկներն են որ կը փոխադրեն գինիի տակառները։ Անոնք կ'երթան համաձայն հովին քմահաճոյքին առանց աճապարելու։ Մէկ ծովախորշէն միւսը կ'անցնին այս գեղջկական նաւակները եւ իրենք առանձին կ'ապահովեն ամբողջ փոխադրութիւնը ։

Ատեն եղած է որ Սելանիկ արեւելեան Միջերկրականի վրայ ամէնէն ծաղկուն նաւահանգիստը եւ առեւտրական մեծ կեդրոն մըն էր։ Ամէն օր տասը նաւեր կը խարսխէին հոն, սակայն տարիներէ ի վեր անշարժութեան մատնուած է։

Տարին մէկ անգամ միայն միջազգային տօնավաճառը, որ մեծ համբաւ կը վայելէ Արեւելքի մէջ, անոր կուտայ խաբուսիկ կենդանութիւն մը։ Մնացեալ ժամանակը սրճարանները ի զուր կը սպասեն անցորդ յաճախորդին որ գայ գաւաթ մը գինի կամ գարեջուր խմէ ։

Սելանիկ խղդուած է գրեթէ Եուկոսլաւ, պուլկար եւ Թրքական սահմանագլուխներուն միջեւ։ Աթէնք թէեւ ազատ նաւահանգիստ հռչակեց զայն, սակայն արեւելեան Եւրոպա կ'անգիտանայ այս նաւահանգիստը, փակուած ըլլալով Սովետներու կողմէ ։

Վերջերս Ֆրանսական «Լը Թէոֆիլը» յածանաւը երեւցաւ Սելանիկի առջեւ ։ Ի ներկայութեան Ֆրանսական դեսպանին եւ հիւպատոսին սրտառուչ արարողութիւն մը տեղի պիտի ունենար Զէյթունլիքի գերեզմանատան մէջ։ «Մարսէյյէզ»ին պիտի յաջորդէր յունական ազգային քայլերգը ։ 1917ին հոն ինկան ութ հազարէ աւելի Ֆրանսացի զինուորներ։ Անոնք տուին իրենց կեանքը որպէսզի Մակեդոնիան մնայ յունական կապոյտ եւ ճերմակ դրօշին տակ ։

Մակեդոնական թամպակի դաշտերը կ'ընդգրկեն ընդարձակ տարածութիւններ։ Այս թամպակը կը գոհացնէ երկրին պահանջին 80 առ հարիւրը։ Յիսուն հազարէ աւելի բանուորներ կ'ապրին շնորհիւ այս ճարտարարուեստին, այսինքն աշխատաւոր ձեռքերուն քսան առ հարիւրը, որոնք կը բանին 140 գործարաններու մէջ։

Գիւղերու մէջ տակաւին ձեռքով կը գործեն հողերու վրայ կերպասը։ Բամպակին յարաճուն մշակումով՝ Յունաստան կրնայ եւրոպական շուկան նետել առաջնակարգ կերպասներ անմրցելի գիններով։ Այր մարդու մէկ ձեռք հագուստը կ'արժէ տասնըհինգ հազար Ֆրանք ։

Մակեդոնիան ուրիշ հարստութիւններ ալ ունի — ցորեն, անսահման բանջարանոցներ, առատակարգ բուրումով ծխախոտ մը։ Շուտով պիտի ցամքեցնեն Վարտարի ճահիճները։ Այս առատութիւնը նախանձով կը դիտէին իր դրացիները, շատ անգամ Պալքանեան պատերազմ մը պայթեցնելու գնով։ Մակեդոնիան Ելլատայի առանցքական ամբարն է նկատուած, որ հիւսիսային Ափրիկէի չափ հնարաւորութիւններ կը ներկայացնէ ։

Սակայն շատ քիչ շահագործուած է ցարդ։ Մշակուած հողերուն քով, կան բազմաթիւ անմշակ հողեր, քարերով եւ անպէտ խոտերով ծածկուած ։

Թէեւ 122 հազար քառ. քիլոմեթր հող կայ, սակայն Յոյները կը մշակեն միայն երեսուն հազարը, այդքան մըն ալ կրնան մշակել։ Իրենց հողին գրեթէ մէկ վեցերորդը լքուած է։ Անբերրի հողը ճշգիւ երկրին եօթը առ հարիւր կը ներկայացնէ, մնացեալը ծածկուած է անտառներով եւ լեռնային արօտավայրերով ։

Մինչեւ իսկ քաղաքներուն մէջ, միսը հազուադէպ է, Յունաստանի դաւարը կազմուած է ոչխարներէ եւ այծերէ որ կուտայ ութուկէս միլիոն ժողովուրդին կաթ, կարագ, պանիր, միս ։ Մինչեւ իսկ եթէ Թուրքիայէն ներածեն միսը, մարդ գլուխ տարեկան քսան քիլօ միսէն աւելի չիյնար, այսինքն երեք անգամ աւելի պակաս քան միջին Ֆրանսացիէն։ Շաբթուան կէսը աթենական ճաշարաններուն մէջ պահքի կերակուրը պայման է։ Կառավարութիւնը կ'աշխատի արգիլացնել Յունաստան, վերջ տալու համար այս տեւական թշուառութեան ։

Թ. Ա. Թ.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի, Փետր. 21, կէսօրէ վերջ, Նորմանտիի սրահը լեփ–լեցուն էր Վասպուրականցիներով եւ իրենց բարեկամներով։ Պ.Պ. Ս. Աւտօեան, Աւ. Յարութիւնեան, Արմենակ Հիւսեան եւ Վ. Աւիկեան յանձնախումբ մը կազմելով, որոշած էին՝ յարգանքի ցոյց մը կատարել Հայր. Միութեան վարչութեան՝ տասնամեայ գործունէութեան առթիւ։

Պ. Ս. Աւտօեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, առաջարկեց՝ յոտնկայս յարգել Վասպուրականի եւ բոլոր հայ նահատակներու յիշատակը։ Ապա իր խօսքը շարունակելով ըսաւ.— «Մեր նպատակն է այս ուրախ առիթէն օգտուելով վերյիշել մեր Վանն ու Այգեստանը, Շատախն ու Կարկառը, Սիփանն ու Վարագը, մեր մշակոյթի օրրանները՝ Կեդրոնականն ու Երամեանը, Սանդխտեան եւ Աղթամարի դպրոցները։

Վերյիշել մեր Վարագն ու իր մեծանուն Խրիմեանը։ Արծուեբոյնին առաջին արծիւները, Գ. եպ. Սրուանձտեանն ու ուրիշները, Նարեկն ու Նարեկացին։ Յիշել մեր ազատագրական պայքարները եւ փառապանծ հերոսամարտը ։

Վերյիշել ու զօտեպնդուիլ, պայքարիլ եւ տոկալ օտար ափերու վրայ։ Փրկել մեր երկսեռ երիտասարդութիւնը այլասերումէ եւ ամէն տեսակ վտանգներէ՝ մինչեւ մեր երազին իրականացումը»։

Այս առթիւ յանուն յանձնախումբին յարգանք յայտնեց հին թէ նոր վարիչներուն եւ մասնաւորապէս ներկայ վարչութեան որ տասը տարի աշխատած է, ամէն յաջողութիւն ստանձնելով ։

Հանդիսականները սեղանապետ ընտրեցին Պ. Յովհ. Հացագործեանը, որ յաջողութեամբ կատարեց իր պարտականութիւնը։ Քանի մը երգերէ ու թառի վրայ նուագներէ վերջ, խօսք առաւ Հայր. Միութեան նախագահ՝ Պ. Վ. Պանտիկեան որ կարդաց ուղերձ մը.— «Մեր տասնամեայ գործունէութեան ընթացքին ունեցած ենք անշուշտ թերութիւններ, բայց եւ այնպէս, անվհատ կատարած ենք մեր պարտականութիւնները, օգնելով որբին եւ այրիին, հիւանդին ու չքաւորին։ Ներգաղթի առթիւ ալ, օգնած ենք համաձայն մեր կարողութեան։ Ջանացած ենք, մեր երիտասարդներու մէջ վառ պահել ազգային ոգին, հրահրելով անոնց հայ–

բենասիրութիւնը եւ առիթներ ստեղծած ենք զանոնք խանդավառելու եւ հայրենի յուշերով ներշնչելու։ Կրցած ենք մեր Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը դարձնել համամիութենական, համաժողովրդական։ Համերաշխ եղած ենք եւ ոչ մէկ տարակարծութիւն տեղի ունեցած է։ Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ կազմակերպիչ յանձնախումբին, մեր բոլոր հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն»։

Գ. Ֆերտի Հրաչեանի երգն ու Գ. Արխստակէսեանի պարը սկսան խանդավառութիւն ստեղծել ։

Ընդհ. խանդավառութեան մէջ, ուշադրաւ էր Վասպուրականցիներու երիտասարդներու և երիտասարդուհիներու ներկայութիւնն ու մասնակցութիւնը՝ հայրէն երգերով, արտասանութիւններով, պարերով եւ մանաւանդ մայրենի լեզուով արտայայտութիւններով ։ Երիտասարդ Վ. Աւիկեանի, Օր. Մայիս Աչճիպաշեանի, տիկին Վերա Փափազեանի երգերը եւ երիտասարդ Գ. Յ. Միրիաքեանի քաջալերական խօսքերը ուղղուած երիտասարդներուն, եկան հաստատել թէ, Վասպուրականցի ծնողները յաջողած են իրենց զաւակներն ու թոռները հայ պահել, զանոնք ազգային յիշատակներով ներշնչել եւ կապել Միութեան։ Ուչատնիքցի, երկուորեակ, Մանուկեան օրիորդները այս անգամ ալ յաջողութեամբ, դաշնակի վրայ նուագեցին «Երեւանի Էթիւտներ», Խաչատուրեանէն քանի մը ընտիր եւ դժուարին կտորներ։ Դաշնակի վրայ յաջողապէս նուագեցին նաեւ տիկիններ՝ Է. Մկրտիչեան, Վերա Փափազեանը եւ Գ. Վանիկ Անդրանեան ։

Այս առթիւ խօսք տրուեցաւ Գ. Ազգէն Մարտիրոսեանին, որ ըսաւ.— « Բացառիկ եղած է Վասպուրականը եւ բացառիկ է նաեւ մեր Հայր. Միութիւնը իր գործունէութեամբ՝ իր բազկացուցիչ տարրերով եւ կարգ մը բարեմասնութիւններով ։ Տարիներ առաջ, Վասպուրականը իր փառապանծ հերոսամարտը մղեց հիմնելով Հայկական առաջին կառավարութիւնը, փախուստի մատնելով դարաւոր թշնամին, առաջին ազատ դրօշը պարզելով Շամիրամայ բերդի կատարին։ Վասպուրականցին անկէ առաջ ալ չէ թերացած իր ազգային պարտականութեանց, ազատագրական պայքարներու մէջ։ Մասնակցած է Խանասորի արշաւանքին, հայ թաթարական կռիւներուն եւ Պարսկաստանի մէջ յանուն ազատութեան, սահմանադրական կռիւներուն։ Մասնակցած է Իգտիրի շրջանի եւ Սարտարապատի, ինչպէս նաեւ Ատրպատականի ճակատագրական կռիւներուն ։ Այսօր ալ օտարութեան մէջ, ուր որ ազգօգուտ ձեռնարկ մը տեղի կ'ունենայ, հոն ներկայ է Վասպուրականցին, պատրաստ՝ գործօն դեր կատարելու ։ Ուրախ եմ, հոս տեսնելով Վասպուրականցի ծնողներու զաւակները, երիտասարդ թէ պատանի, երկու սեռէ եւ ամէն տարիքէ, որոնք մասնակցելով այսօրուան մեր ուրախութեանց, կը ներշնչուին հայրենի յիշատակներով եւ կը խոստանան արժանաւոր յաջորդները հանդիսանալ իրենց նախորդներուն ; Կեցցեն մեր երիտասարդները եւ թող հպարտ ըլլան որ Հայ են եւ Վասպուրականցի »։

Ապա բեմ հրաւիրուեցան հայրենակիցներ, Գ. Արշաւիր Հրաչեան եւ Գ. Ե. Մըկրտիչեան, որոնք երգեցին հայրենաշունչ երգեր, Վանի գաւառաբարբառով։ Իսկ Գ. Միհրան Հրաչեանի գլխաւորութեամբ, Վանի կլոր պարեր պարեցին տարեցները։ «Արմենիա» երգչախումբին մասնակցող երգիչ երգչուհի Վանեցիներ եւ բարեկամները երգեցին քանի մը ընտիր երգեր։

Խօսք տրուեցաւ Գ. Մեսրոպ Շահինեանին, որ Միութեան հիմնադիրներէն եղած է եւ որ պատկերացուց իրենց 30 տարիներու գործունէութիւնը ։

Մէջ ընդ մէջ երգերէ, հայկական եւ կովկասեան պարերէ ետք լսուեցաւ նաեւ վարչութեան քարտուղարին Գ. Արամ Հիւսեանի ուղերձը, որ ի միջի այլոց յայտնեց թէ, մեր ուխտատեղիներն էին Արծուեբոյն Վարագը, պատմական Աղթամարը, մեր ներշնչումի աղբիւրներն էին Նարեկացին, Եղիշէն եւ ուրիշները ։ « Երեսուն եւ ինը տարիէ ի վեր տարագիր Վասպուրականցին հայրենիքի կարօտով եւ մեծ իտէալով տոգորուած կը մաքառի հասնելու համար իր գերագոյն նպատակին։ Հաւատք ունինք մեր երիտասարդութեան վրայ եւ վստահ ենք թէ մեկնողներու տեղը պարապ պիտի չմնայ ։ Չենք վարանիր յայտնելու որ մեր երիտասարդները պիտի սկսին վարչական աշխատանքներ կատարել, նոր եւ կարող ուժերով շարունակելու համար ազգօգուտ գործը »։

Սեղանապետ Գ. Յովհ. Հացագործեանը թելադրեց յոտնկայս յարգել մեզմէ յաւէտ բաժնուած, վարչական աշխատանք կատարած հայրենակիցներ՝ Գօզոս Հիւսեան, Յարութիւն Շալճեան, Մկրտիչ եւ Թովմաս Ջրրաչեանները եւ Յակոբ Աւտոեան։

Երեք ժամ տեւող անընդհատ խանդավառութեան եւ հրճուանքի մէջ վերջացաւ գեղարուեստական իսկապէս ճոխ բաժինը եւ սկսան եւրոպական պարերը, որոնց ընթացքին ալ տեղի ունեցան արտասանութիւններ, երգեր եւ նուագ ։

Գ. Կ. Փօլատեան, ուշ մնացած ըլլալով, իր խօսքն ըսաւ երկրորդ բաժնին մէջ։ « Վասպուրականը խորհրդանիշ մըն է հայութեան մէջ։ Ամէն հայ երբ կը լսէ այդ անունը, անմիջապէս կը մտածէ ոչ միայն Հայոց պատմութեան ամենահին օրրանին, այլեւ նորագոյն պատմութեան եւ վերածնունդի, հայ ազատագրական շարժումի ամէնէն ուժեղ կռուանի մասին։ Հոն, ուր պատրաստուեցաւ, ուռճացաւ, յաղթանակեց հայ յեղափոխութիւնը ։ Վասպուրականը կը խորհրդանշէ հայ զանազան մտքի եւ կամքի ուժը, երբ հասարակաց թշնամիին դէմ հայութիւնը ցուցեցաւ մէկ մարդու պէս եւ յաղթեց ։ Այս, փառաւոր անցեալն է այսօր, պահելով համեմատութիւնները, բայց նոյն կարգի մտածում մը կը թելադրէ Վասպուրականի Հայր. միութիւնը, մանաւանդ հոս Մարսէյլի մէջ։

Վարչութիւնը բաղկացած զանազան տարրերէ, կը գործէ համերաշխ, ամէն տարի փառաւոր հանդէսով մը կը պանծացնէ Հերոսամարտը : Վասպուրականցիները խելացի մարդիկ են, ազգասէր Հայեր։

Լաւ կը վարեն իրենց անձնական գործերը, իրենց հայրենակցական, ինչպէս նաեւ ազգային գործերը։ Դաս մը՝ օրինակելի բոլորիս համար»։

Տասը ժամ խիստ հաճելի, խանդավառ եւ հայրենաշունչ մթնոլորտի մը մէջ, սրահը լեցուցած մեր հայրենակիցները ապրեցան հայրենի յուշերով, ուրախացնելով նաեւ իրենց զաւակներն ու թոռները ։

Շնորհակալութեան եւ շնորհաւորանքի արժանի են կազմակերպիչ յանձնախումբի անդամները այս հայրենաշունչ ձեռնարկին համար ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Պօղոսեան ազգ. վարժարանի աշակերտներուն թիւը բաղդատմամբ նախորդ շրջաններուն ունեցած է զգալի յաւելում։ 1952 – 53 տարեշրջանին 208 աշակերտ աւելի արձանագրուած են։ Վարժարանէն ներս կը տիրէ նախանձելի կարգապահութիւն, մաքրութիւն ։ Դպրոցին մէջ հաստատուած է արհեստագիտական դասընթացք, եւ ձեռնարկած են հրատարակել ամսագիր մը աշխատակցութեամբ բարձրագոյն դասարանի աշակերտներուն։ Պարբերականը կը կոչուի « Զուարթնոց»։ Կ'աշխատակցին 13 — 15 տարեկան պատանիներ։ Անցեալ տարուան 13 շրջանաւարտները մասնակցեցան պետական քննութեանց բոլորն ալ յաջողութեամբ անցուցին ։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Փետրուար 21ին Պէյրութի մէջ մեռած է Անդրանիկ Գամարեան, 25 տարեկան։ Գաղափարապաշտ եւ խոստմնալի երիտասարդ մըն էր, գործօն անդամ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ։

× Կիպրոսի մէջ մեռած է Դաւիթ Հաճի Ագիբեան։ Ծնած էր 1875ին, Սիս, ուր ունեցած է հանրային բեղուն գործունէութիւն։ 1919ին երբ Սիս կը պաշարուէր Թուրքերու կողմէ, Ագիբեան կը ստանձնէ 1200 զինեալ հայորդիներու պարենաւորումը։ Յետոյ կ'անցնի Կիպրոս, ուր տարիներ շարունակ կը վարէ թաղ. խորհուրդներու ատենապետութիւնը ։

× Լուսիա Մարիփիթս, Կիպրոսի ամէնէն տարեց կինը մեռած է 115 տարեկանին Սիալուգա գիւղին մէջ։ Կըպարծենար թէ Խաչակիրներու օրով Կիպրոսի վրայ իշխած Լուսինեան յայտնի գերդաստանին շառաւիղն է ...

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Էտկար Մանասի 60ամեայ գործունէութեան յոբելեանը պիտի տօնուի Մարտ 28ին, Պոլսոյ մէջ։ Է. Մանաս 80 տարեկան է ։

ՅՈՆԻԱԿԱՆ կղզիներու աղէտեալներուն համար Պուէնոս Այրէսի Հայերը 16 հազար փեսո հաւաքած եւ ղրկած են Յունաստան, իբրեւ երախտագիտական արտայայտութիւն՝ Յունաստանի մէջ տարիներով իրենց վայելած ասպնջականութեան։ Հելլէն Մետրապոլիտը ջերմ շնորհակալութիւններ յայտնած է Հայոց եղբայրական վերաբերումին համար ։

« ԱՍՊԱՐԷԶ»Ի Օրը տօնուած է Ֆրէզնոյի մէջ։ Խօսած են ընկեր Սարգիս Աղամեան, Տիկին Զապէլ Սերոբեան Հ. Օ. Միութեան գործիչը, պարզելով հայ մամուլին դերը։ Վերջին խօսողը եղած է «Ասպարէզ»ի խմբագիր եւ շրջանին գործիչ Ա. Ամուրեան, որ թելադրած է բարձր պահել «Ասպարէզ»ի հիմնադիրներու պարզած դրօշակը եւ թիկունք ըլլալ անոր յարատեւման գործին։ Յետոյ խօսած է Ֆրէզնոյի ՀՕՄին մասնաճիւղին ատենապետուհին, տիկին Սոֆիա Յակոբեան որ յուզուած՝ ոգեկոչած է «Ասպարէզ»ի հիմնադիրներու գնահատելի գործը ։ Հիմնադիրներէն է իր ամուսինը՝ ողբացեալ Լեւոն Յակոբեան եւ եղբայրը Պետրոս Յակոբեան։ Իսկ Արփաքսադ Սեդրակեան մեծ եռանդով կը շարունակէ իր օժանդակութիւնը։ Տիկինը 400 տոլար նուիրած է որուն հարիւրը ՀՕՄի մասնաճիւղի կողմէ։ Բաժանորդագրութեան համար հանգանակուած է 1100 տոլար։

ԱԿԱՆԱՒՈՐ ՀԻՒՐԵՐ ԿԱՅՑԵԼԵՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

★

Փարիզի Ազգատախնամի վարչութիւնը որոշած էր Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան աւարտումէն եւ պատսպարեալներուն ամբողջացումէն վերջ հրաւիրել տեղական իշխանութիւնները ինչպէս նաեւ ընկերային օգնութեան բարձրաստիճան պաշտօնէութիւնը ։

Շաբաթ, 13 Փետրուար, ժամը 13.30-ին հրաւիրած են հետեւեալ անձնաւորութիւնները.— Փոնթուազի փոխ – նահանգապետը, Մայրն եւ Տիկինը, ծերակուտական Լաչէվա եւ Տիկ.ը, նահանգային խորհուրդի անդամ Կրիմօ եւ Տիկինը, Ա. օգնական Փիէնուա, բնակչութեան վարչութեան տնօրէնը՝ Պլեվ, վերատեսուչ Սէն Փոլ, բնակչութեան քննիչ Թէյլ եւ հանրային խնամատարութեան տնօրէնը, Գ. Լըքուէնչ։

Պաշտօնական այցելութենէ ետք, հիւրերը եւ վարչութեան անդամները իրենց տիկիններով, ճաշեցին տեղին վրայ։ Խանդավառ մթնոլորտի մէջ, խօսք առաւ վարչութեանս փոխ նախագահ Տօքթ. Ջիլինկիրեան, սրտագին շնորհակալութիւններ յայտնելով միութեան ինչպէս նաեւ պատսպարեալներու անունով, նահանգապետին, տեղական իշխանութեանց եւ ամէն անոնց որոնք իրենց պաշտօնի բերումով սատարեցին գործին յաջողութեան ։

Գ. Մայրն պատասխանելով, իր գոհունակութիւնը յայտնեց, սոյն տան կազմակերպութեան եւ աւելցուց թէ, Մոնմորանսիի Հայկական հաստատութիւնը կը կազմէ տիպար հաստատութիւն մը, ուրիշ Հանգստեան Տուներու հետ, կազմակերպութեան թէ մաքրութեան տեսակէտով։ Եւ խոստացաւ աջակցիլ ամէն անգամ որ պէտք ունենանք ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԿԱՆԱՁԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Գիշեր։ Լռութիւն։ Ամէնքը կը քնանան։ Արեգնազը միայն արթուն էր, ճրագի աղօտ լոյսին առջեւ Տիգրանի նամակը կը կարդար։ Կարդաց, նորէն կարդաց, անձայն կարդաց, բայց՝ ԲԱՌ մը չհպատակեցաւ գաղտնապահութեան պարտադրանքին, զատուեցաւ իր ընկերներէն, խեղկատակի մը ոստումովը դուրս ցատկեց Արեգնազի կոկորդէն...։ Բառ մըն էր միայն, բայց մեծ վէպի մը պարունակովը.. « Կը սիրեմ ... »։

×

Տիգրանի եւ Արեգնազի սէրը արթնցած էր ձմեռ մը, տարբեր առիթներու տակ, գրեթէ նոյն օրերու մէջ, գիրքերու եւ տետրակներու թոհ ու բոհին խորերէն ։

Ֆրանսա, եկեղեցիներ եւ թանգարաններ, արտածութիւն եւ ներածութիւն, Փարիզ եւ Մարսէյլ, կլիմայ եւ տարազ, Ժան տ'Արք, Լուի ԺԴ. եւ Նափոլէոն, վերջապէս աշխարհագրութեան դաս՝ Վանի Կեդրոնական Վարժարանի մէջ ։

Մտացրիւ է Տիգրանը, իր սիրուհիին վրայ կը մտածէ, կ'որոճայ Արեգնազի գրելիք նամակին շուրջ։

Ալէլուիա։ Գոհացէք Տիրոջմէն, վասն զի բարի է, վասն զի անոր ողորմութիւնը յաւիտեան է։ Ո՞վ պիտի պատմէ Տիրոջը մեծ գործերը, ո՞վ պիտի իմացնէ անոր ամէն գովութիւնը։ Երանի անոնց որ իրաւունքը կը պահեն ու ամէն ժամանակ արդարութիւն կ'ընեն»։ Կրօնի դաս՝ բողոքականաց վարժարանի մէջ։

Արեգնազ մտիկ չըներ սակայն ..., մոռացութեան տուեր է երկնային Տէրը, վասնզի կը մտածէ երկրային տիրոջ՝ Տիգրանի վրայ ...։

Հայոց պատմութեան գիրքը կը տքայ Արեգնազի բազկին տակ։ Թուաբանական չլուծուած քանի մը խնդիրներ կուլան Տիգրանի պայուսակին մէջ ։ Գիտութեան տետրակները՝ իրենց բոյնը քանդուած ծիծեռնակներու շուարանքն ունին։ Գործնական բառերը՝ դարձած են աղօտ պատկերներ, իմաստ չունին, ոչ ալ կերպ ..., կ'ապրին միայն սէրը գեղազարդ բառերը ։

Արեգնազի համար սէրը այն բարձրագիրք ու կախարդական աշխարհն է՝ որուն շուրջը կը դառնայ մարդկային սիրտը, պաղատելով ու թնծկալով...։ Իսկ Տիգրանը միշտ սիրոյ մէջ է եւ սիրոյ հետ, սէրը չեչտաւորող բառերը անոր համար մեղրի չափ քաղցր են։ Սէրը գեղեցկութիւն է ու արուեստ, ու Տիգրանը կ'երազէ, «Ահա սիրոյ ծառ մը, անոր վրայ՝ բերկրալից բոյն մը, այդ բոյնին մէջ՝ զոյգ մը սիրողներ, եւ անոնց վրայ՝ արեւ ու ծաղիկ»։

Այգեստանի փողոցներու մէջ թափթըփած են կարմիր ներկուած հաւկիթներու կեղեւներ նոր հագուած զգեստներու շրշուոց, ճռճռան կօշիկներու միօրինակ ճիչ եւ բերկրութիւն ամէն կողմ։ Զանգակները կը հնչեն։ Տօնական օրերու խանդավառութիւն, խունկ ու պատարագ, զղջում ու հաղորդութիւն։ Եկեղեցիներու մէջ՝ գլուխներու վայրէջք եւ սիրտերու ցնծութիւն։

— Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց։

Զատիկ։ Կրօնի յաղթանակ եւ աստուածութեան ներբող։ Խաչ եւ Գողգոթա։ Արիւն ու զամ։ Վերջապէս մահ եւ յարութիւն։ Այգեստանի հարիւրաւոր պարտէզներու մէջ նշենիները ծաղկեր են։

Ծաղիկ։ Ու ծաղիկ։

Գարունը սարդի պէս իր ցանցը կը հիւսէ ծառէ ծառ, կը ցատկոտէ ու կը պարէ պատանիի մը նման։ Շող ու ճառագայթ։ Զով օդ ու բուրմունք։ Գարունը մէն մի հողաշերտի մէջ գոյն ու ներկ կը նետէ, հոն՝ ձեւ ու կաղապար կը շինէ, կը յղանայ կենդանագիրը համազգական . արուեստին։

Ծառերէն երգ կը կաթի, եւ արեւէն՝ հեշտանք ։

Արեւը՝ կախարդական։ Գարունը՝ ճոխ ու փարթամ։ Անոնք կը նմանին գըրչագիր Աւետարանի մը կողքին վրայ գծուած երկու գունաւոր թռչնագիրներու, որոնք կտուց կտուցի տուած են, աչք աչքի՝ իրար կը սիրեն կարօտագին ։

Արեւի եւ գարունի այս սիրուըտուքի ազդեցութեան տակն են Արեգնազն ու Տիգրանը, անոնց սէրն ու ցնորական մըտածումները պատկերազարդ բնարուեստի մը գեղեցկութիւնը կը գծեն։ Արեգնազը գարնան ու արեւին մէջտեղը կեցած յաւերժահարսն է, իսկ Տիգրանը՝ գինով յաւերժահարսի սիրոյ գինիէն, ձեռքը կ'երկնցնէ ծաղիկներու, կը հոտուըտայ, կը զգայ ծաղկիլը իր առնականութեան ։

— Որքան գեղեցիկ եմ, եւ որքան ուժեղ, աղջիկները միշտ կը նախընտրեն այրերուն ազուորն ու ուժեղը ։ Ես՝ թարմ եմ..., ես՝ անուշ եմ, մանաւանդ հասուն եմ ու տաք, ասոր համար՝ ինքնավստահ կը մտնեմ սիրոյ թեւ մէկ սենեակը, քալելով երազներու պատրող արահետներէն...

(Շար.)

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

չէ վարանիլ որեւէ զոհողութեան առջեւ, պէտք է զոհել նոյն իսկ կեանքը, ի սպաս հայրենիքին »:

Պատշգամէն երեւցած ատեն ալ, զօրավարը յայտարարեց թէ սահմանադիր ժողով մը պիտի հրաւիրէ անյապաղ, վերահաստատելու համար երկրին խորհրդարանական կեանքը: «Այս ժողովը պիտի մշակէ սահմանադրական օրէնք մը որ պիտի գործադրուի անմիջապէս »:

× Պաշարման վիճակը կը շարունակուի տակաւին: Հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ անխնայ պիտի զսպուի որեւէ խռովութիւն :

Շաբաթ օրուան ցոյցերու ընթացքին, երբ Գահիրէի համալսարանին ուսանողները նախագահական պալատը կ'երթային, քար էլ Նիլի վրայ հանդիպեցան ոստիկանական շղթայի մը: Ընդհարումներու միջոցին քառասուն հոգի վիրաւորուեցան: Կ'ըսուի թէ ութ հոգի ալ մեռած են :

ԽՐԻՄԸ ՈՒԿՐԱՅՆԱՅԻ ԿՑՈՒԵՑԱՒ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը Փետր. 27ին որոշեց Ուկրայնայի միացնել Խրիմը: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ այս որոշումը տրուեցաւ «նկատի առնելով Խրիմի եւ Ուկրայնայի տնտեսական հանգամանքը, անոնց հողային մօտաւորութիւնը եւ մշակոյթի համանմանութիւնը»: Հրամանագրին թուականն է Փետր. 19: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, Խ. Միութեան նախագահը, Վորոշիլով մասնաւորապէս շեշտեց.

— « Պատմութիւնը այսպիսի բան չէ տեսած: Մասնաւորապէս դրամատիրական երկիրները չեն կրնար այսպիսի բան ցուցնել, վասն զի այդ երկիրներուն մէջ հզօր կառավարութիւնները ուրիշ բան չեն մտածեր եթէ ոչ գրաւել տկար կառավարութեանց պատկանող հողերը:Խրիմի շրջանին փոխանցումը Ուկրայնայի հանրապետութեան՝ բարեկամութեան շօշափելի փաստ մըն է երկու երկիրներուն միջեւ : Անցեալին մէջ — շատ հեռու չէ — մեր թշնամիները կ'ուզէին գրաւել Խրիմը եւ օգտագործել Ռուսաստան եւ Ուկրայնա արշաւելու համար: Բայց Ռուսերը եՈւկրայնացիները միասնաբար պայքարեցան եւ Խրիմը խորհրդային երկիր մնաց ընդմիշտ » :

Փարիզի « Լը Մոնտ»ը եւ ուրիշ թերթեր այս առթիւ հեղինելով տրուած բացատրութիւնները, կը յիշեցնեն թէ Խրիմի մէջ կը բնակէին Թաթարներ, Ուկրայնացիներ եւ Ռուսեր: Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք Մոսկուա ջնջեց այդ շրջանին ինքնավարութիւնը, այն պատճառաբանութեամբ թէ Թաթարները դաւաճանած էին Խ. Միութեան դէմ, գերմանական արշաւանքին ատեն: Տասնեակ հազարաւոր Թաթարներ Սիպերիա քշուեցան : Խրիմը հետզհետէ ռուսացաւ եւ ուկրայնացաւ, դառնալով պարզապէս ռուսական հանրապետութեան մէկ նահանգը (օբլաստ) Ընտրական ցանկին վրայ եւս այդ անունով «կ'երեւայ, « Խրիմսկայա օբլաստ», մարտ 14ի ընտրութեանց առթիւ, երբ պիտի ընտրուին չորս երեսփոխաններ (դեպուտատ?), երկուքը Սիմֆերոպոլի, մէկը Սեւաստապոլի, միւսն ալ Կերչի համար :

Ինչպէս կ'երեւայ, Մոսկուա ուզած է շոյել Ուկրայնացիները, հողային պարգեւ մը շնորհելով Ուկրայնայի Ռուսիոյ միացման 300ամեակին առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՌՆԱԿՈՅՏԵՐԸ ՍԵՒ ԾՈՎԷՆ Վոսփոր սուրալով վախեր պատճառած են : Շոգենաւային երթեւեկը դժուարացած եւ վտանգաւոր դարձած է:Հսկայական զանգուածներ Դանուբէն Սեւ Ծով եւ անկէ Վոսփոր մտած են ժամական հինգ ծովային մղոն արագութեամբ: Սառերը ծածկած են Սկիւտարի, Պէշիկթաշի նաւամատոյցներու շրջակայքը: 1928ին ալ այսպիսի երեւոյթ մը պարզած էր Նեղուցը, երբ Դանուբի սառերը փակած էին անցքը :

ՍԷՆ Է ՈՒԱՁԻ երեսփ. ընտրութիւնը համեմատականի մնաց: Երեք թեկնածուներ կան, քուէներու կարգով,— «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը, Ժողովրդական Շարժումի թեկնածուն (Տիկին մը) եւ մեր ընկերվարական բարեկամը՝ Փ. Մազուրիէ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ :

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին: Սանթրը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, րիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ):

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ.— Պոլ. Օտայի Ֆ. Կ. Խաչուհիներէն 500 Ֆրանք, Պոմոնի Խաչուհիներէն 500, Օր. Մ. Գորգիկեանէ 200, Օր. Քէնտիրեանէ 200, Խաչուհի մը 200 Ֆրանք: Վարչութիւն

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար Ֆրանք, Թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.։

ԼԱԹԱԿԱԶՄ հատորներ ապսպրողներէն կը խնդրենք քիչ մըն ալ սպասել: Արձանագրած ենք իրենց ապսպրանքը եւ կը սպասենք առաքման :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաֆէ Քաւոէ :

Կը խօսի Պարգեւ Քհնյ. Մերճանեան : Նիւթ՝ «Կրօնքի ըմբռնումը հայ ժողովուրդին մէջ»: Մուտքը ազատ է: Մասնաւորաբար կը խնդրուի լսարանականներէն ճշդապահ ըլլալ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆՁՐԵՒԸ, ԾԻՐԱՆԻ ՓՈՂԸ, (պատմուածքներ): Գրեց՝ Ակսել Բակունց: Հրատ. Արամազդ, Թիւ 1: Գին 100 լ.ղ.: Հասցէ.—

G. Kazandjian B. P. 1245,
Beyrouth (Liban).

Les chefs-d'œuvre de la Littérature Anglaise. MACBETH, THE TEMPEST. Ed. *Sascot*, 52 Rue de Saintonge, Paris. Prix 200 francs.

FOURRURES
ROGER YOPIAN
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Վերջին նորաձեւութեամբ, չափի վրայ խնամուած աշխատանք եւ նորոգութիւն

★

Հաղորդկ. միջոց.— Փորթ Շուազիէն առնել 188 Թիւ Թրոլէպիւս եւ իջնել
3 Communes ou Docteur Roux

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 Ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 Ֆրանք :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 Ֆրանք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 Ֆրանք:

Թղթատարի ծախսը գնողին վրայ :

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ Բարեկենդանի առթիւ

6 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 53 րիւ Կրինեան :

ՕՐՔԷՍԹՐ ԷՏԻ ԹՈՒՌՆԷԼ

Հայկական պարեր, աշուղական երգեր, դաշնակ, երգ, արտասանութիւն :

Խումբ մը հայրենակիցներ պիտի պարեն Կարնոյ ընտիր պարերը: Կը նուագէ Պ. Թորգոմ, կ'երգեն եւ կը պարեն Տէր եւ Տիկին Գիզօ, Պ. Պարոյր կ'երգէ եւ կը նըւագէ աշուղ Ջիւանիէն եւ Սայաթ Նովայէն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մարտ 7ի կիրակի, ժամը 3ին Փոն տը Շէրիւի յունական թատրասրահին մէջ, (Բէվէյլ) : Հովանաւորութեամբ Վալանսի հոգեւոր հովիւ ՍԱՀԱԿ ՔՀՆՅ. ՊԱՊԻԿԵԱՆի եւ ի ներկայութեան Պ. Քաղաքապետին :

Կը ներկայացուի Ս. Էքմէքճեանի ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏԸ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ զաւեշտը :

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը 100 Ֆրանք :

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՑՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆի :

Մարտ 7ին.— ԿՐԸՆՈԲԼԸ

Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ :

Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ:

Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ :

Ապրիլ 4ին.— ՓԱՐԻԶ :

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ:

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ, մանչ եւ աղջիկ :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի - պա, Ներքին Նորմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Նոր գիներ

Articles polichinelles-ի համար :

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3°)
Tél.: ARC. 66-50

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ:

Կը խօսի Պ. Թ. Պառնիկեան: Նիւթը՝ «Հայկական պատմութեան բնոյթը» : Կը հրաւիրուին բոլոր գրասէրները անխտիր :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի բէսիթալը
7րդ յայտագիրը
Bien Tempéré en MI Bémol Majeur
SALLE CHOPIN-PLEYEL
252, Fg. St. Honoré
Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Պախ, Սքարլաթի, Հայտըն, Մոցարթ, Պէթովէն, Շումանն, Շոփէն, Լիսթ եւ Ղազարոսեան:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ - Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը: Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն: 900·000 Ֆր.: Հեռախօսել՝
GOB. 05-63

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը՝ քովնտի աշխատանոցով եւ չորս բնակելի սենեակներով: Փափաքողները դիմեն ԻՒՄԻՏԵԱՆի, 60, Ավընիւ Սէն Ժիւստ, Մարսէյլ :

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պանճաշարան մը արդիական, մաքուր, կահաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն:

Դիմել՝ ՆՈՐՈՑԵԱՆԻ.—

57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

ԴԻՄԵՑԷՔ, ԴԻՄԵՑԷՔ ԴԻՄԵՑԷՔ
244-246, Rue Vendôme, MO. 11 - 84
20, Rue Villeroy, MO. 32-10,LYON

Bahadourian

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Որ կը թեթեւցնէ ձեր հոգերը :

Միակ հաստատութիւնը որ ունի Խոհանոցի վաճառանիշով սուրճը, յատուկ խառնուրդով քաշուած եւ ծեծուած :

Զմոռնաք տօնական օրերուն ձեր սեղաններուն վրայ մեր անման ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ զուտ խաղողի հիւթէ:

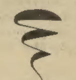
Ձեր մթերքով կ'ընդունինք ապսպրանքներ Ֆրանսայի, գաղթավայրերու, Զուիցերիոյ, Պելճիքայի համար, արագ սպասարկութեամբ եւ մատչելի գիներով :

Ունինք յունական պանիր էքսթրա ձիթապտուղ եւ կալամաթա քաշքավալ եւ ընտիր ճերմակ պանիր:

Նաեւ Թուրքիոյ չոր եւ պահածոյ պամիաները եւ տօլմաները, թահին եւ թահին հէլվա, ալուխտ եւ երշիկ համեմներ, սալապ, մահալէպպի, չոր պտուղներ ընդեղէն (պուլկուր եւ քէշկէկ), անուշ եւ ամէն տեսակ խավիարներ :

ԿԸ ԲԱՒԷ ՊԱՐԶ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ տեւական յաճախորդ դառնալու համար :

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

ՊՐՈՍՓՈՐ

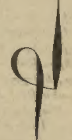
Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ :

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով զօղ (քալորի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՐՏ

MERCREDI 3 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7309 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2720

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽԱՊԱՇԱՐՈՒՄՆԵՐ

Մեր մէջ հազուադէպ է որ պատասխանատու վարիչներ քննադատութիւն մը, դիտողութիւն մը նկատի առնեն իր ներքին բովանդակութեամբ:

Անպատճառ ծուռ միտք մը կը վերագրեն:

Կրնաք փաստեր շարել ամենայն պայծառութեամբ. կրնաք ձեր մեղադրանքը ապացուցանել մանրանշելով անվիճելի, հանրածանօթ իրողութիւններ:

Անօգուտ է: Մարդիկ մէկդի դնելով փաստերը եւ իրողութիւնները, կողմնակի նկատումներ, նոյնիսկ թշնամութիւն կը տեսնեն ձեր արարքին մէջ:

Այսպէս կը կազմուի պղտոր, թունաւոր մթնոլորտ մը: Եւ ամէն բան կը մնայ իր վիճակին մէջ:

Ցաճախ ալ, ոչ թէ քայլ մը յառաջ գացած, այլ երկու քայլ ետ գացած կ'ըլլան: Եւ եթէ անջրպետ մը բացուած է, հետզհետէ կը խորանայ:

Այս տեսակէտէն մասնաւորապէս ուշագրաւ է Բարեգործականի գլխաւոր վարիչներուն բռնած դիրքը:

Երբեմն կրաւորական են անոնք, երբեմն յարձակողական: Բայց երբեք տրամադիր՝ պաղարիւն դատողութեամբ քննելու մեղադրանքը կամ առաջարկը:

Եւ զատամած, ոխակալ տիպարներ ալ կան որոնք թոյն կը սրսկեն մինչեւ այսօր, Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ:

Ահա թէ ինչու միշտ անջրպետ մը բացուած է Բարեգործականի եւ ուրիշ գործօն կազմակերպութեանց միջեւ:

Այնտեղ ուր չար ոգիներ, քինախնդիր կամ ինքնահաւան ջօջեր չկան, կարելի եղած է գործակցութիւն հաստատել: Գոնէ միջին ճամբայ մը գտնել, գոհացում տալու համար զանազան պահանջներու:

Օրինակ, տարիներէ ի վեր գնահատելի գործակցութիւն մը հաստատուած է յունահայ գաղութին մէջ, կրթական թէ մարդասիրական դետնի վրայ:

Արդեօք ինչո՞ւ համար որ այնտեղ վարչութիւնը կը գտնուի նոր դէմքերու, երիտասարդներու ձեռքին մէջ:

Այստեղ, Ֆրանսայի մէջ, կրնա՞ք ցոյց տալ կենդանի գործ մը, որուն սրտանց մասնակցի Բարեգործականը: Առանց ճեղքեր բանալու կամ սրոմ ցանելու իր ճամբուն վրայ:

Անդին, Միջին Արեւելքի մէջ, ուր աշխարհ մը կը բացուի ձեր առջեւ, Միութիւնը կրնար հրաշքներ գործել, եթէ լըջութիւնը, լայնամտութիւնը եւ առողջ հայրենասիրութիւնը անմէջ բաւեր չըլլային շատ մը վարիչներու համար:

Ոչ ոքի միտքէն անցած է ուրանալ կամ նսեմացնել կատարուած եւ ծրագրուած գործերը, մասնաւորապէս կրթական դետնի վրայ:

Ղեկավար ոգի՛ն է որ կը խրտչեցնէ եւ խրամատներ կը բանայ, սահմանափակելով ամէն աշխատանք:

Ի վերջոյ գաղտնի չէ որ Բարեգործականն ալ դարձած է տեսակ մը աղանդ կամ փարախ, վարակուած՝ մարդորսութեան միտումներով:

Միութեան նոր նախագահը, Պ. Ալեքս Մանուկեան, իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ թէ Բարեգործականը փիլիսոփայութիւն մը կը ներկայացնէ:

Այդ փիլիսոփայութիւնը կ'արտօնէ՞ որ, օրինակ, Բարեգործականը իր մասնաւոր դպրոցը բանայ ազգ. դպրոցին դէմ, փոխանակ ուժ տալու եղածին, լրացնելով անոր պակասները:

«Քաղաքական եւ հատուածական» հոտ մը չէ՞ք առներ այս ամուլ մրցակցութենէն:

Կը թուի թէ Բարեգործականին հիմնադիրները աւելի ազատամիտ էին քան իրենց յաջորդները, որոնք խորթ մթնոլորտ մը ստեղծեցին, տարիներու ընթացքին: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԷՊՔ ՄԸ ԱՄԵՐԿ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՆ ՄԸ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԱՅՐԵՐ ԿՐԱԿ ՏԵՂԱԼՈՎ ԿԸ ՎԻՐԱՒՈՐԵՆ ՀԻՆԳ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ

Երկուշաբթի օր աննախընթաց դէպք մը պատահեցաւ Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին մէջ:

Փորթօ — Ռիքոյի (Հարաւ. Ամերիկա) բնակիչներէն կին մը եւ երկու երիտասարդներ, որոնք նստած էին ունկնդիրներու սրահին մէջ, յանկարծ ատրճանակները քաշելով սկսան կրակ տեղալ աջ ու ձախ:

Աւելորդ է ըսել թէ դէպքը մեծ իրարանցում պատճառեց ամբողջ երկրին մէջ: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ անմիջապէս, երեւան հանելու համար դաւադրութեան բոլոր ծալքերը:

Ամերիկեան գործակալութիւնները կը հաղորդեն թէ առաջին անգամ կրակ բացաւ Օր. Լեպրոն: Ժողովը քուէարկութիւն մը կը կատարէր, երբ օրիորդը տեղէն ցատկելով աղաղակեց — «Ազատեցէք Փորթօ Ռիքօն»:

Այս աղաղակը ազդանշան մըն էր: Աղջիկը պարպեց ինքնաձիգ ատրճանակը զոր բռնած էր երկու ձեռքերուն մէջ: Իր երկու ընկերներն ալ սկսան կրակ տեղալ: Ժողովին ներկայ էին 243 երեսփոխաններ, որոնք աննկարագրելի խուճապի մը մատնուեցան: Մինչ ունկնդիրներու սրահը կը պարպուէր եւ երեսփոխանները իրար խառնուած էին, երկու երիտասարդներէն մէկը կատարեալ պաղարիւնով ինը չարք գնդակներ եւս հանեց գրպանէն, ատրճանակը լեցնելու համար: Աւելի քան երեսուն գնդակներ պարպուեցան դէպի բեմը, քանի մը վայրկեանի մէջ: Հինգ երեսփոխաններ վիրաւորուեցան, երկուքը ծանրապէս: Հաստատուեցաւ թէ ահաբեկիչները մոլեռանդ ազգայնականներ են: Առաջին շփոթութենէն ետք, երեսփոխան մը ունկնդիրներու բաժինը խոյանալով, բռնեց ահաբեկիչներէն մէկը: Միւս երկուքը, (մէկը օրիորդը) արդէն ձերբակալուած էին պահակներուն կողմէ: Ձերբակալուած ատեն երկու այրերը Փորթօ — Ռիքոյի դրօշը պարզելով նետեցին օդին մէջ:

Բազմաթիւ աթոռներ ծակ — ծակ եղան արձակուած գնդակներէն, որոնք աւերներ գործեցին նաեւ պատերուն եւ ձեղունին վրայ: Հեռաձայնի դիծը կտրած էին ահաբեկումը կատարուած պահուն: Երեսփ. ժողովին ատենապետը, որ տեղէն չէր շարժած, նիստը փակեց սովորական ձեւականութեամբ:

Վիրաւորներէն մին զարնուած էր կուրծքէն: Գնդակը սրտին տակէն անցնելով աջ կողմէն դուրս ելած էր: Ուրիշ մը զարնուած էր ձախ ուսէն, երկու հոգի՝ սրունքներէն եւն.: Հանդարտութիւնը վերահաստատուելէ ետք ատենապետը նորէն բեմ բարձրանալով առաջարկեց վերսկսիլ նիստը: Ցայտնի եւ գաղտնի ոստիկաններ քննութիւն մը կատարեցին գործուած աւերներու մասին:

Ծերակոյտին նախագահը երբ լսեց այս դէպքը, պարպել տուաւ ունկնդիրներու սրահը եւ նիստը փակեց: Պահակներ դրուեցան պաշտօնական հաստատութեանց մէջ: Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան չորս կասկածելիներ: Կը փնտռուին ուրիշ երկու կիներ ալ: Ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ ահաբեկիչները կը պատկանին այն կազմակերպութեան որ փորձած էր սպաննել նախագահ Թրումէնը, 1950 Նոյեմբերին:

Ձերբակալուած է ուրիշ Փորթօ — Ռիքոցի մը այն ամբաստանութեամբ թէ կը սպառնար սպաննել Այզընհաուըրը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Վեր — վար 80 — 90 հայերէն թերթեր կը հրատարակուին արտասահմանի մէջ, ամենօրեայ, եռօրեայ, շաբաթական կամ պարբերական:

Եթէ այս թիւը կրկնապատկուի, կրնաք վստահ ըլլալ թէ ընթերցողները իրենց գիտցած հայերէնն ալ պիտի մոռնան:

Արդարեւ, տեսակ մը ձիարշաւ սարքուած է լրագրական հրապարակին վրայ:

Համբակ, անփոյթ կամ բանգէտ յօդուածագիրներու հետ, խմբագիրներ ալ կը մասնակցին այդ արշաւին, արեւելեան *«բոստան»*ի մը վերածելով մայրենի անդաստանը:

Ա'ռ որ եւ է թերթ եւ ժողվէ, աչքերդ գոց:

Տարիներէ ի վեր թերնէ թերան եւ թերթէ թերթ կը փոխանցուէր հում բառ մը, *Սփիւռք*:

Հոլովելով ոլորելով այժմ հասած են .. կատարելութեան: Կը գրեն *սփիւռքային*, *սփիւռքահայութիւն*:

Եւ, նոյն կապակցութեամբ, *ակզբունքային*, *համայնքային*, *աշխատանքային*, *վանքային* եւն.:

Ինչո՞ւ չըսել նաեւ *կեանքային* կամ *տականքային*: Մանաւանդ որ, ինչպէս տակաւին են այս բառերը:

Պոլսոյ մէջ արգիլած են *ազգային* բառը: Բա՞ռ կը պակսի: Թող գրեն *հանրային*. կամ *համայնքին* վերաբերեալ եւ ոչ թէ *համայնքային*, որ դժբախտաբար արտասահման ալ փոխադրուած է եւ կը փայլի նոյնիսկ խմբագրականներու մէջ:

× *Թրքաբանութիւններ* — *«Ընտիր բրինձ եւ մաքուր ալիւր գտնել անկարելի է Շանկայի մէջ»:*

Գրէ — «Անկարելի է ընտիր բրինձ եւ մաքուր ալիւր գտնել Շանկայի մէջ»:

— *Եգիպտոս այս շաբթու թրքական ծանուցագրին պիտի պատասխանէ (Մարմարա)*. (Եգիպտոս այս շաբթու պիտի պատասխանէ թրքական ծանուցագրին):

— *Վարչապետը մամլոյ ներկայացուցիչներուն ճաշկերոյթ մը տուաւ:* (Վարչապետը ճաշ մը տուաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն):

Միջանկեալ,— ո՞վ հնարեց սա «ճաշկերոյթ»ը: Ճաշ՝ արդէն կը նշանակէ ճաշելու գործողութիւն. «կերոյթ»ը աւելցա՞ն է թէ ախորժաբեր ...

× «Բազմավէպ»ի Յունուար — Փետրուարի խմբագրականին մէջ կը կարդամ, — «Եթէ իւրաքանչիւր *գաղութներու* մէջ»: Անշուշտ պիտի ըլլայ իւրաքանչիւր գաղութի մէջ:

× Բառեր կան որոնք մեքենաբար կը գործածուին, առանց հասկնալու իմաստը:

Վերջերս ամերիկահայ թերթ մը փառաբանելով հայ երաժշտագէտ մը, գայն արժանի կը գտնէր... Փանթէոնի (Պանթէոն): Ուրիշ խօսքով, գերեզման կ'առաջնորդէր օր առաջ...

Երէկ ալ, Երուսաղէմէն վարդապետ մը կը գրէր թէ «Վարուժան այլեւս կը պատկանի հայ արժէքներու Պանթէոնին»:

Դէզ մը կը կազմեն այս կարգի շփոթութիւնները: ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ — Ցաւով կ'իմանանք թէ բժ. Պ. Քոլոլեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կինը (ամերիկուհի): Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է շատ սեղմ շրջանակի մէջ, Փարիզի ամերիկեան եկեղեցին:

Մեր ցաւակցութիւնները:

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ՍՈՒՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՆԷԿԻՊԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

25-30 ՄԵՌԵԱԼ, ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՀԱՐԻՒՐ ՎԻՐԱՒՈՐ

Երկուշաբթի օր արիւնալի ցոյցեր տեղի ունեցան Խարթումի (Սուտան), զօր. Նէկիպի այցելութեան առթիւ: Եգիպտոսի նախագահը վերահաստատուելով իր պաշտօնին մէջ, Սուտան գացած էր օդանաւով, նորընտիր խորհրդարանին բացումը կատարելու համար: Ժողովուրդը երկու մասի բաժնուած էր: Մէկ մասը ցոյցեր սարքած էր Անգլիոյ, միւսը՝ Եգիպտոսի դէմ: Երեսուն հոգի սպաննուեցան, մէջն ըլլալով Խարթումի անգլ. ոստիկանութեան հրամանատարը եւ տեղական ոստիկանութեան վերատեսուչը: Վիրաւորներուն թիւը կը հաշուեն 115 — 120:

Հեռագիրը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ այս խռովութեանց մասին:—

Երբ զօր. Նէկիպ Խարթում հասաւ գնդ. Սալահ Սալեմի հետ, զանազան ցեղերու պատկանող Սուտանցիներ պողպատեայ նիզակներ շողացնելով եւ հականգլիական, հակեգիպտական կանչեր արձակելով խուժեցին դէպի անգլիացի կուսակալին՝ Սըր Ռապըրթ Հաուի բնակարանը: Այս ցուցարարները Անսար կոչուած մահմետական աղանդին կը պատկանին, եւ ուղեկից են Ումմա կուսակցութեան որ անցեալ տարի պարտուեցաւ ընտրութեանց մէջ: (Կը պահանջէ անկախութիւն թէ Անգլիայէն եւ թէ Եգիպտոսէն, մինչ ազգ. միութեան կուսակցութիւնը, որ շահեցաւ յաղթանակը, համաձայն է Եգիպտոսի հետ միացման):

Ոստիկանութիւնը նախ արտասուաբեր կազ արձակեց ամբոխին վրայ որ դէպի նահանգապետարան կը յառաջանար ամէն ուղղութեամբ: Կազը օգուտ չունեցաւ եւ բազմութիւնը, 30.000 հոգի, մօտեցաւ պալատին: Այն ատեն ոստիկանութիւնը բիրերով յարձակեցաւ բնիկներուն վրայ որոնք կը կռուէին նետերով: Ի վերջոյ ոստիկանները կրակ բացին: Առաջին առթիւ սպաննուեցան 11 ցուցարարներ եւ 14 ոստիկաններ: Ոստիկանութիւնը ցրուեց ամբոխը, զրահապատ կառքեր սկը[illegible] շրջիլ փողոցներուն մէջ: Զօր. Նէկիպ [illegible]ինգ. Սալահ Սալեմ կը գտնուէին կուսակալին ապարանքը: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 32 վարիչներ Ումմա կուսակցութենէն եւ ազդարարեց նախագահին՝ էլ Մեհտիի որ քաղաքէն դուրս հանէ իր մարդիկը, այլապէս պատասխանատու պիտի մնայ հետեւանքներուն: Խռովութեանց միջոցին Մեհտին նստած էր իր տան երդիքը, հովանոց մը գլխուն, եւ կը դիտէր անցուդարձը:

Կուսակալը բացառիկ վիճակ յայտարարելով, տասը օր յետաձգեց խորհրդարանին բացումը: Սուտանի դահլիճն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ ցոյցը կազմակերպած էր համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը»: Քննութեան ձեռնարկուած է, պատասխանատուները ճշդելու եւ պատժելու համար:

Զօր. Նէկիպ օդակայան հասած ատեն, միացման կուսակիցները, որոնք աւելի բազմաթիւ էին քան անկախութեանկողմնակիցները, իրենց ուսերուն վրայ առին Եգիպտոսի նախագահը:

Գահիրէի մէջ անգլ. իշխանութեանց կը վերագրեն այս դէպքին պատասխանատուութիւնը: Իրազեկներ կը կարծեն թէ անգլօեգիպտական բանակցութիւնները աւելի պիտի դժուարանան, իբրեւ հետեւանք այս խռովութեանց:

ԲԱՆՈՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՆԵՐՈՒ տրուած պայմանաժամը լրացաւ մարտ 1ին: Այսուհետեւ օրական երեք ժամէն աւելի աշխատելու իրաւունք չունին, այլապէս պիտի պատժուին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ նոր զէնք մը փորձուեցաւ Ամերիկացիներուն կողմէ, Մարշըլ կղզիներուն մէջ (Խաղաղական ովկիանոս): Անգլիա հիւլէական ուժի գործարան մը պիտի հաստատէ Սկովտիոյ մէջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋ ՄԸ ԵԻՍ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵՆԷՆ

Բ.— ՀԱՅԱՋԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐԸ

Հիմա գիտենք թէ ո՛ւր է «իրականութիւնը» թէ ինչպէս մեր գիտութեանց զարգացումը որ կեանքին ու արժանապատուութեան բարձրացումը կը ստեղծէ, կրնայ նոյնպէս գործածուիլ տանջանքներ եւ մահուան սոսկալի ձեւեր ստեղծելու : Անոնց քով անցեալին չարչարանքներն ու սպանութեան ձեւերը մանկական խաղեր կը թուին: Եւ ինչ որ աւելի ծանրակշիռ է եւ աւելի զզուելի, այդ նոյն յառաջդիմութիւնները կրնան թոյլ տալ ուժեղներուն որ տկարին պարտադրեն իրենց կամքը, ստիպելով հրաժարիլ ամէն մարդկային արժանապատուութենէ :

Ձեր մէջ կը գտնուին անձեր, որոնց ընտանիքը տարագրուած եւ անհանդուրժելի տանջանքներով մարտիրոսացուած է : Ձեմ ուզեր տալ այդ բոլոր զարհուրանքներուն մանրամասնութիւնները: Այդ դէպքերը այնքան ալ հեռու չեն, սակայն, կ՚ուզեմ հայ մարտիրոսներու ազգականներուն ու շառաւիղներուն ըսել այն դժնդակ զգացումները, զորս կը պահենք անոնց դժբախտ ճակատագրին հանդէպ : Մենք շատ լաւ կ՚ըմբռնենք այն խոցող յիշատակները, որոնք կը մնան մերձաւորներուն սրտերուն մէջ:

Սակայն, անհրաժեշտ է հոս վերստին յիշել քանի մը թիւեր, որոնք շատ պերճախօս են: 1894 – 1896ի կոտորածներէն վերջ, Աբտիւլ Համիտի շրջանին, այս Սուլթանը, որ խարանուած է «Կարմիր Սուլթան» անունով, 1914ին դեռ կը մնային երկու միլիոնէ աւելի Հայեր, մեծ պետութեանց միջամտութիւնը վերջ դրած ըլլալով դահիճներու վատ եւ զզուելի շահատակութեանց: Երբ Թուրքիան պատերազմի մտաւ Գերմանիոյ կողքին, երիտասարդ Թուրքերը, որոնք իշխանութեան գլուխ եկած էին, որոշեցին բնաջնջել Հայերը: Իրականութեան մէջ, 600000 դժբախտ Հայեր կոտորուեցան տեղն ու տեղը, իսկ 600·000 հոգի տարագրուեցաւ այն տխուր պայմաններու մէջ, որ անոնց պատմութեան ընթերցումը այսօր իսկ կարելի չէ կատարել առանց դողալու: Աքսորականներէն 450·000ը կոտորուեցան ճամբաներուն վրայ, կամ կորսուեցան անապատին ու պանդխտութեան մէջ: Վեց հարիւր հազար հոգի մազապուրծ ազատեցան, անցնելով զարհուրելի փորձանքներէ, տառապանքներէ եւ վտանգներէ, երբեմն ճարպիկութեամբ, երբեմն ալ շնորհիւ արաբ կամ թուրք ընտանիքներու խղճահարութեան, որովհետեւ ամէն տեղ լաւ մարդիկ ալ կան :

Այս դէպքերուն մասին մենք ունինք յայտարարութիւն մը, զոր ոչ ոք կրնայ կասկածի տակ դնել: Այն որ եղաւ Պոլսոյ Պատերազմական Ատեանին առջեւ, 1920 Յունուար 27ին, Մուսթաֆա Քեմալի կողմէ (*): Ան այդ Ատեանին առջեւ քաշուած էր, որովհետեւ ամերիկեան թերթի մը յայտարարութիւններ ըրած էր իր կառավարութեան դէմ: Փաշան ըսաւ.

— «Անոնք որ գիս կը ճանչնան, պիտի զարմանան որ ես այստեղ եմ: Այն փաշաները որոնք գործեցին չլսուած եւ աննախընթաց ոճիրներ եւ այդպիսով երկիրը հասցուցին այս վիճակին իրենց անձնական շահերուն համար, դեռ կը շարունակեն մէջտեղը խառնակել: Անոնք ստեղծեցին ամէն կարգի բռնութիւններ, կազմակերպեցին տարագրութիւններ եւ ջարդեր, քարիւղով վառեցին ծծկեր մանուկներ, բռնաբարեցին կիներ եւ աղջիկներ անոնց վիրաւոր եւ շղթայակապ ծնողներուն աչքերուն տակ, զատեցին աղջիկներն իրենց հայրերէն ու մայրերէն, բռնագրաւեցին անոնց շարժուն եւ անշարժ ստացուածքները եւ զանոնք քշեցին մինչեւ Մուսուլ աննկարագրելի վիճակի մէջ, գործելով ամէն տեսակ գազանութիւններ ․․․»:

Ինչ որ Մուսթաֆա Քեմալ չըսեր, այդ այն է որ այս զզուելի ոճիրները գործուեցան կառավարութեան հրամանով :

Ամենալաւ ապացոյցը Քասիմ փաշային զեկոյցն է ուղղուած իր նախարարին.— «Դ. Բանակի շրջանին մէջ, եւ համաձայն ստացուած հրամաններուն, ամբողջ արու բնակչութիւնը կոտորուած է»: Անշուշտ խօսքը հայ արու բնակիչներու մասին է : Գալով կին բնակիչներուն, Մուսթաֆա փաշա յանձն առաւ բացորոշապէս պատմել թէ ինչ եղան: Ձեմ ուզեր ձեզի յիշեցնել այն անորակելի մանրամասնութիւնները, տրուած՝ Թուրք վկաներու կողմէ, սպանութեանց եւ բռնութեանց այն ոճրամիտ եւ շնական տեսարաններուն, որոնք «աննախընթաց են ոեւէ ազգի պատմութեան մէջ», ինչպէս ըսաւ ան, որ պիտի դառնար Աթաթիւրքը:

Այս պայմաններուն մէջ ստեղծուեցաւ «Արեւելեան Լեգէոնը», շնորհիւ այն պայմանագրին, որ ստորագրուեցաւ Լոնտոնի մէջ, 1916 Հոկտեմբեր 27ին, Ժորժ Փիքոյի, Սըր Մարք Սայքսի եւ Հայ Ազգ. պատուիրակութեան Նախագահ Պօղոս Նուպար փաշայի միջեւ: Լեգէոնը կազմուած էր կամաւորներէ, որոնք իրենց զինուորական կրթութիւնն ստացան Կիպրոսի մէջ, ղեկավարութեամբ Ֆրանսական զինուորական առաքելութեան, որուն պետը՝ Ռոմիօն յետոյ եղաւ դերգնդապետ եւ այս զօրամասին հրամանատարը :

Կ՚արժէ քանի մը խօսք ըսել այս լեգէոնի մասին, որ, նախ, բաղկացած էր սուրիական ջոկատէ մը, հայկական երեք գումարտակներէ, գնդացիրի ջոկատէ մը, եւ 37նոց թնդանօթներու մարտկոցէ մը: 1918 Յուլիսին ան Մէճտէլի մէջ միացաւ Ֆրանսական Պաղեստին – Սուրիա զօրամասին, գնդապետ Փիէփափի հրամանատարութեամբ, եւ կազմեց անոր հետեւազօրքը Ալժերիական հրացանակիրներու գունդի մը հետ: Այս զօրամասը միացաւ այն բանակին, որուն հրամանատարն էր անգլիացի Մարեչալ Ալէնպին:

Շատ խօսուած է հայկական լեգէոնին դերին եւ կենցաղի մասին: Ձեզի անկեղծօրէն ըսեմ մտածումս, որովհետեւ Կիլիկիոյ հրամանատարութեանս առաջին ամիսներուն զայն ուղղակի իմ հրամանիս տակն ունեցայ: Կազմուած կամաւորներէ, անիկա ունէր այս կարգի զինուորներուն առաւելութիւններն ու թերութիւնները: Հրաշալի ոգի մը կռիւներուն ատեն, քիչ կարգապահութիւն սովորական ժամանակ ···

Այս առթիւ կ՚ուզէի ձեզի հաղորդել հեռագրի մը բովանդակութիւնը: Հեռագիրը քաշուեցաւ մարեչալ Ալէնպիի կողմէ Պօղոս Նուպարին, Սեպտ. 19/22ին, թրքական 7րդ եւ 8րդ բանակներու եւ գերմանական երեք զօրաբանակներու դէմ մղուած կռիւներէն վերջ.— «Հպարտ եմ հայկական զօրամաս մը ունենալով իմ հրամանիս տակ: Շատ փայլուն կերպով կռուեցաւ եւ մեծ բաժին մը ունեցաւ յաղթանակին մէջ»:

Այս յաղթանակը Անգլօ-Ֆրանսացիներուն առջեւ կը բանար Սուրիոյ ճամբան : Համաձայն Սայքս – Փիքօ պայմանագրին Ֆրանսական բանակները պարտաւոր էին գրաւել Կիլիկեան եւ Արեւելեան երկիրները, որովհետեւ վերոյիշեալ անունը կրող համաձայնութիւնը բառացի կ՚ըսէր · — «Յաղթանակէն վերջ Ֆրանսան ինքնավարութիւն պիտի տայ Կիլիկիոյ, որ պիտի դրուի իր հովանաւորութեան տակ :

Ուրեմն Պաղեստին – Կիլիկիա զօրամասը դէպի Կիլիկիա ուղղուեցաւ, սակայն անմիջապէս ակներեւ դարձաւ որ իր շարքերն անբաւական էին այդպիսի երկրամաս մը գրաւելու, մանաւանդ որ «չէթէ»ները կազմուեցան, տեսնելով Հայկական Լեգէոնի ներկայութիւնը եւ ամէն կողմ խառնակութիւններ ստեղծեցին: Գնդ. Փիէփափ, հակառակ իր ժրաջանութեան եւ խստութեան, չէր կրնար ամէն տեղ ըլլալ իր զօրքին փոքրաթիւ ուժերով: Մարեչալ Ալէնպին նկատեց այդ եւ անմիջապէս հոն ղրկեց հինգ հետեւակ գունդեր, հրետանի ու գնդացիրով զինուած ինքնաշարժեր, ինչպէս նաեւ վեց հազար հնդիկ ամրաշէններ :

Քիչ վերջը, 1919 Փետրուարին, կը հասնէր գնդ. Պրեմօնը, բազմաթիւ Առաքելութեան մը հետ եւ Ֆրանսական կառավարութեան հրովարտակով, իբրեւ «մարզպան Հայաստանի»:

Այս բարձրաստիճան սպային գործը, քանի մը ամիսներու մէջ, հրաշալի եղաւ եւ կարելի չէ չգնահատել զինքը:

Général DUFIEUX

(*) ԽՄԲ.— Տարակոյս չկայ թէ մեր բարեկամը կը շփոթէ անունները: Վկան Ֆիւտ Մուսթաֆա փաշան էր, եւ ոչ թէ Մուսթաֆա Քեմալը, որ Անատոլու կը գտնուէր այն ատեն եւ երբեք արտայայտուած չէ Հայաջինջ Սարսափներու մասին :

ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՓՐԻԿԷԻ ԽՈՐԵՐԷՆ

ՊՈՒԼԱՈՒԱՅՕ, (Ռոտէզիա, Հարաւ. Ափրիկէ), 28 Յունուար 1954 (Յառաջ). — Հինգ ամիս է որ այստեղ կը գտնուիմ: Արտաքին աշխարհին հետ կապս՝ «Յառաջ»ն է: Ուստի կը փութամ քանի մը տեղեկութիւններ հաղորդել :

Հոկտեմբեր ամսուն էր որ մեր նաւը Մարսէյլէն մեկնեցաւ Ռոտեզիա: Ծովը խաղաղ էր ու հանդարտ, լման 31 օր, այնպէս որ երբեք չզգացինք թէ ովկիանոսներու վրայ կը գտնուինք: Իսկ նաւը՝ ծփուն տուն մըն էր, մեծ ընտանիք մը՝ 494 ճամբորդներով: Ա. Բ. կարգ չկար, ամբողջ նաւը մեր տրամադրութեան տակ էր: Զանազան խաղեր, պարեր, լողանք :

Հանդիպեցանք Սթրոմպոլի կղզին, որ յաւիտենապէս կը մխայ, եւ յիշեցի Ինկրիտ Պերկմանը այդ շարժանկարին մէջ : Նաւը դանդաղեցուց իր ընթացքը եւ ահա Փորթ Սայիտ, ապա Սուէզի ջրանցքէն ներս, 92 մղոն երկայնութեամբ: Ափրիկեան ափը կանաչութիւն, Ասիոյ կողմէ աւազուտ; Կան քանի մը ովասիսներ, շուրջը քանի մը տնակներ :

Յաջորդ օրը Կարմիր Ծով: Կը սպասէի որ քիչ մը կարմրութիւն տեսնեմ: Ընդհակառակն, աւելի քան կապոյտ է: Ամէնէն տաք ժամերը այստեղ անցուցինք :

Կարգով անցանք Փոռ – Սուտանէն, ուր մնացինք մէկ օր, անապատային վայր մը, այլազան Սեւամորթներով: Յետոյ Ատէնի նաւահանգիստը, ուր բացը կեցաւ նաւը : Կը մտնենք Հնդկական Ովկիանոս, հինգ օր ծով ու երկնակամար միայն : Կը հասնինք Մոմպասա քաղաքը: Մեր նաւը վեց օր ու գիշեր ապրանք պարպեց այստեղ: Աշխատողները բոլորն ալ Խափշիկներ են:

Այս քանի մը տարուան մէջ շատ տեղեր՝ պտտեցայ, սակայն ոչ մէկ տեղ՝ այս քաղաքին համալսարանին չափ գեղեցիկ շէնք: Կը զարմանաս, Ափրիկէի խորերը կը կարծենք տեսնել միայն բնիկներուն ցեխէ, եղեգով շինուած տնակներ: Մինչդեռ քաղաքակրթութիւնը իր թաթը դրած է ամէն կողմ: Կայ հոն, պատմական բերդ մը, նախնական թնդանօթներով, այժմ բանտի վերածուած :

Ամէնէն առաջ Փորթուկալցիները մտած են այստեղ: Երբ կը հալածուին արաբ բնիկներէն, բերդը կ՚ապաստանին երկու հազարէ աւելի ժողովուրդով: 33 ամիս դիմադրելէ եւ կոտորուելէ ետք, ողջ մնացող 11 հոգին, երկու կին, ինը այր անձնատուր կ՚ըլլան, եւ սուրով կը խողխողուին :

Ահա Թանկա, յետոյ Զանզիպար : Հոս կը գտնուի մեծ երկրախոյզ Լիվինկսթընի տունը: Կղզին միակ բերքը դաղաձն է, հսկայական ծառուտներով: Դաղաձին միջուկը գործածելէ զատ, կեղեւէն վրայի թելերով ալ չուան կը շինեն: Որոնցմէ հակերով մեր նաւը լեցուցին: Այստեղ կայ հին մզկիթ մը, այժմ թանգարանի վերածուած: Նաեւ տաճար մը, ուր անցորդները կը ստորագրեն: Ես ալ ստորագրեցի, թող Հայուն անունը հոս ալ գտնուի: Ձեմ գիտեր, իմինէս զատ ուրիշ հայկական ստորագրութիւն կա՞ր արդեօք:

Տարէլ Սալէմ:— Այս հեթանոս երկրին մէջ իսկ մուտք գործած է քրիստոնէութիւնը : Փառաւոր եկեղեցիներ, ամէն դաւանանքի յատուկ: Կիրակի առաւօտ էր, նաւը ծովուն բացերը կեցած էր, բայց լսեցինք զանգակներու ղօղանջիւնը, որ շատ յուզեց զիս: Երէկուան հեթանոսը այսօր երկիւղածութեամբ կ՚երթայ զԱստուած փառաբանել :

Վերջապէս կը հասնինք Պէյրա նաւահանգիստը, փորթուգալեան գաղթավայր: Հոն կը վերջանայ մեր նաւով ճամբորդութիւնը եւ գիշեր մը ամբողջ շոգեկառքով ճամբորդելէ ետք դէպի Ափրիկէի խորերը, կը հասնինք մեր վերջին հանգրուանը՝ Պուլաուայօ (Ռոտեզիա), անգլ. գաղթավայր :

Նորաշէն, գեղեցիկ քաղաք մըն է Պուլաուայօն: Քալիֆորնիան կը յիշեցնէ: Օդը ամառնային, երբեմն օր ընդ մէջ գարնան տեղատարափ կ՚ունենանք: Լայնանիստ եւ ճաշակով կահաւորուած բնակարաններ: Իւրաքանչիւր տուն շրջապատուած է ընդարձակ պարտէզներով: Ժողովուրդը կ՚ապրի հարուստ: Եւրոպացիները ընդհանրապէս գործարանատէր, պաշտօնեայ են, իսկ բոլոր ծանր գործերը սեւամորթ բնիկները կը կատարեն: Հրամայողը սպիտակամորթն է, տեղացին՝ անոր ծառան: Ճերմակը գետնէն բան չի վերցներ, կը կանչէ սեւը՝ որ իրեն տայ : Ամէն տուն առնուազն երկու սեւամորթ ծառայ ունի, ոմանք երեք: Պարտէզի, տան մաքրութեան եւ խոհարար, մինչեւ լուացքը անոնք կ՚ընեն, անշուշտ մեքենայով :

Քաղաքին մէջ կը բնակին 50 – 60 հազար Սեւամորթներ, 30 – 40 հազար ալ Եւրոպացի, մեծագոյն մասը Հրեայ: Մեզմէ զատ ուրիշ Հայ չկայ:

Բնիկներուն համար կառավարութիւնը հազարներով աղիւսէ տուներ շինած է քաղաքին բոլորտիքը: Ունին իրենց դպրոցը, եկեղեցիները, պատուելիները, հիւանդանոցը: Ս. Գիրքը իրենց լեզուով թարգմանուած է:

Անցեալ կիրակի իրենց թաղերէն անցանք: Բազմութիւն մը, մեծ, պզտիկ, մէկ քանին պաշտօնական հագուած, դրօշներով, ծնծղաներով եւ երգելով կ՚երթային : «Փրկութեան բանակ»ի խումբ մըն է եղեր: Արցունքներս կուլ տուի, ի տես այս երեւոյթին:

Կառավարական՝ վերջին ընտրութեանց մէջ՝ առաջին անգամ ըլլալով, սեւամորթ նախարար մը ունեցան :

Հարուստ, հանգիստ կ՚ապրի այս ժողովուրդը, ոչ թէ մեզ պէս թափառական եւ չարքաշ :

Այցելեցինք «Վիքթորիա» ջրվէժը, մեզմէ հինգ հարիւր քիլոմեթր հեռու: Նիագարան տեսնելէ վերջ, գալ Ափրիկեան այս խորերը, այս հրաշալիքն ալ տեսնել, կարծեմ հազուադէպ բան է: Երկու քիլոմեթր տարածութեան վրայ՝ ջուրը կը գահավիժի չորս հարիւր ոտք խորութեամբ: Ծանծաղ տեղերը ինծի յիշեցուցին մեր անմոռանալի Պարտիզակի «Ցատկան Ջուրը» : Ու հոն կեցած գացի ետ՝ 30–35 տարի, երբ մեր ջուրը կ՚իջնէր եւ դեռ հողին չհասած՝ կը փոխուէր անձեռագործ շղարշի, որ մեր սուրբ ու անբիծ աղջիկներուն հարսնութեան քօղը կ՚ըլլար ···

«Վիքթորիա Ջրվէժ»ը կը կազմուի Զամպէզի գետէն, որուն մէջ տեսանք կոկորդիլոսներ, կապիկներ, ձիագետիներ (հիփօփօթամ):

40 – 45 տարի առաջ եկող Հրեաներ կան, որոնք բռնած են քաղաքին հրապարակը: Առեւտրական տեսակէտով շատ բան ունինք դեռ սորվելիք Հրեաներէն : Պաշտօնական լեզուն անգլերէնն է:

ՍԻՐՎԱՐԴ ԳՈՒՐԵԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ 14ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ

1954ի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը չի նմանիր 1928ի Ֆ. Կ. Խաչին, երբ առաջին անգամ ձեւ ու մարմին կ՚առնէր :

Գաղութը նոր կը կազմակերպուէր տակաւին, ձեւակերպելով իր անմիջական պահանջները: Սակայն զգալի էր օգնող ձեռքին պակասը, նեցուկ մը, որ ստանձնէր խնամատարական գործը:

Այդ նորակազմ մարմնին պիտի յառէր իր աչքերը, ով որ նիւթական օժանդակութեան պէտք ունէր: Եւ դարձեալ անոր պիտի դիմէին, որպէսզի տարածէ մայրենի այբուբենը, իբրեւ արթուն պահակ:

Խոնարհ, աշխատաւոր կինն էր որ կը հրաւիրուէր կազմակերպուելու: Բազմաչարչար Հայուհին սիրով ընդառաջ գնաց հրաւէրին եւ երբեք չսակարկեց իր աշխատանքը: Նետուեցաւ հրապարակ, մէկ կողմէ հասնելու համար անյետաձգելի պահանջներուն, միւս կողմէ վարժուելու հանրային աշխատանքի :

Քառորդ դարու անխոնջ աշխատանքէ ետք, ի՛նչ մեծ յառաջդիմութիւն:

Եւ ահա 14րդ պատգմ. ժողովը: Ներկայացուցիչներ Ֆրանսայի հեռաւոր անկիւններէն, ծանրաբեռն իրենց հաշիւներով եւ երկու տարուան տեղեկագիրներով: Անոնք գիտեն թէ ինչ պիտի ըսեն ժողովին եւ ինչ պիտի տանին հոն իրենց պատկանած մասնաճիւղին :

Մէկը ժողովը կը վարէ ձեռնհասօրէն, ուրիշներ քննադատութիւններ կամ նոր առաջարկներ կը ներկայացնեն, մինչ անդին միւս պատգամաւորուհիները իրենց գլուխները հակած սեղաններուն կը նօթագրեն անվերջ:

Անշուշտ, հաւասար չափով փայլուն չէ բոլոր մասնաճիւղերուն վիճակը :

Ցողնածներ կան որոնց, տեղը պէտք է լե-ցնել: Բայց ծառայելու կամքը չի պակ-սիր:

Մասնաճիւղ մը (Վիէն) մեծ ճիգերով եւ զոհողութիւններով կը պահէ հայերէնի ե-րեք դասընթացքներ, մինչեւ խոհանոցի մը մէջ, բարեարտօրէն տրամադրուած հայերէն լեզուի նախանձախնդիր հայրե-նակցի մը կողմէ: Այլուր յարատեւօրէն կը շարունակուի իր կիրակնօրեայ դպրո-ցը, շնորհիւ ուսուցչուհիին դերադոյն ճիգերուն: Տակաւին կան դարմանատու-նը, հիւանդներու այցելութիւնը, օգա-փոխութեան կայանը եւ օգնութեան գոր-ծը:

Պատգ. ժողովը տուաւ նաեւ շատ կա-րեւոր որոշումներ իր ապագայ գործու-նէութեան մասին: Քննելով յարաճուն պահանջը տոհմիկ դաստիարակութեան, մանաւանդ հայ աղջիկներու համար, մի-տքամ բաղձանք յայտնեց որ ուսումնա-սիրուի հարաւային Ֆրանսայի հայաշատ մէկ կեդրոնին՝ օրինակ Մարսիլիոյ մէջ աղջկանց երկրորդական վարժարան մը բանալու հնարաւորութիւնը: Այս առթիւ պիտի կազմուի մասնաւոր յանձնախումբ մը, անհրաժեշտ ձեռնարկները կատարե-լու համար:

Միութեան ուրիշ մէկ կարեւոր ձեռ-նարկն է օդափոխութեան կայանը, ուր հայ չքաւոր մանուկներ կը հաւաքուին ա-մառը կազդուրուելու, հայկական մթնո-լորտի մէջ: Պատգ. ժողովը որոշեց շա-րունակել այս գործը, աշխատելով որ ա-ւելի մեծ թիւով չքաւոր մանուկներ օգ-տուին:

Ֆ. Կ. Խաչը չի նմանիր սովորական Մի-ութեան մը, որ միայն բարեսիրական գործերով կը զբաղի: Ֆրանսահայ Կա-պոյտ Խաչը միեւնոյն ատեն ընկերային դպրոց մըն է, ուր հանրային գործունէու-թեան ընդունակ հայուհին դուրս գալով իր ընտանեկան նեղ շրջանակէն կը կաղ-մաւորուի ընկերային ծառայութեան հա-մար: Այս նպատակին աւելի եւս ուժ տա-լու համար, որոշուեցաւ վարժեցնել երի-տասարդուհիները Ֆր. Կ. Խաչի աշխա-տանքներուն: Քիչ մը փորձառութիւն ձեռք ձգելէ ետք, անոնց տալ վարչական աշխատանքներ, փորձուած ընկերուհինե-րու գործակցութեամբ: Ամէն մասնա-ճիւղի մէջ առնցնել երիտասարդ Խաչու-հիներու խումբեր:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի 14րդ պատգ. ժողովի գործունէութեան եւ ո-րոշումներուն մասնակի մէկ պատկերն է այս:

Միութիւնը նիւթական լայն միջոցներ չունի, ոչ ալ մնայուն աղբիւրներ: Գերա-գոյն ճիգերու եւ զոհողութեանց շնորհիւ է որ կրնայ հասնիլ իր ձեռնարկներուն, ամուր կամեցողութեամբ եւ աշխատասի-րութեամբ: Իր նիւթական աղբիւրներն են անդամավճարները, պարահանդէսնե-րը, թէյասեղանները եւն.:

Կազմակերպութիւնը ունեցած է միլիոն-ներու հասնող գործառնութեան երկու տարուան միջոցին, մէկ պատգամաւորա-կան ժողովէն միւսը: Այսպէս, զեկուցել Նոր Շրջ. վարչութեան եւ քսան մասնա-ճիւղերու նախապէս ունեցած պատրաստի գումարները, մօտ երկու միլիոն Ֆրանք, երկու տարուան իրենց գործառնութեամբ ունեցած են մօտ ինը միլիոնի գումար մը:

Շրջ. վարչութեան անդամ ընտրուեցան ընկերուհիներ Է. Բիւզանդ, Տ. Սէրէն-կիւլեան, Ս. Ցախօրեան, Ա. Թաղէոս-եան, Ա. Գոնջէկիւլեան, Մ. Գորգիկեան, Ան. Գավէզեան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ — Անցեալ շաբաթ գիշեր Օթէլ տը Ֆրանսի մէջ մեծ խանդավառու-թեամբ տօնեցինք Փետրուար 18ը, նախա-ձեռնութեամբ Հ.Ց.Դ. «Վարուժան» կո-միտէի եւ մասնակցութեամբ Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի:

Սրահը լեցուն էր համակիրներով ու ըն-կերներով, որոնք եկած էին, պահ մը հայրենի շունչով ապրելու, մանաւանդ ե-րիտասարդութիւնն աչքի կը զարնէր իր մեծամասնութեամբ::

Ընկեր Արմ. Գույումճեանը հանդէսը բանալով ըսաւ.— «Փետրուար 18ը ամ-բողջ ժողովուրդի մը արդար ըմբոստա-ցումն էր պոլշեւիկեան բռնապետութեան դէմ»:

Այնուհետեւ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, որուն իրենց լաւագոյն մասնակ-ցութիւնը բերին, մեր երիտասարդները: Նոր Սերունդէն Պ. Պ. Ժ. Քալամեան յա-տակ առոգանութեամբ արտասանեց«Հայ-րենիքիս», Ց. Ճապուրեան՝ (Մուրատեան վարժարանէ շրջանաւարտ) «Հայաստան» (երգ) եւ «Իմ հեռաւոր հայրենիք» (ար-տասանութիւն): Կը մաղթենք լաւագոյն յաջողութիւններ: Փոքրիկն Գարակէօզեան նուագեց կտոր մը Մոզարթէն: Փոքրիկ-ներ Ժ. Ընտրիկեան եւ Մ. Քալէմեան ի-րենց նուագներով փայլ տուին հանդէսին: Այսպէս շարք մը, մէկը միւսէն գեղեցիկ: Անուններբը զանց կ'առնեմ տեղի անձկու-թեան պատճառով: Նոր Սերունդի խում-բը Պ. Ց. Ճապուրեանի ղեկավարու-թեամբ, երգեց «Կռունկը» (երկձայն) եւ «Համբարձում եայլա»: Այնուհետեւ խօս-քը տրուեցաւ օրուան բանախօսին՝ ընկեր Ս. Ընտրիկեանին, որ դրաւոր ճառով պարզեց Հայաստանի հանրապետութեան երկամեայ շրջանը: «Հայ Փետրային զին-քը փոխարինեց մահով», մտաւորականը՝ գրիչով, ամէն տեղ նոր կեանք մը կը սկը-սէր: Արիւնով ու արցունքով ձեռք բերած հայրենի հողը կը ծաղկէր, երկիրն ուրա-խութեան մէջ էր: Աւաղ երկար չտեւեց ուրախութիւնը ... Թուրք խուժանի կէս ձգածը, պոլշեւիկները լրացուցին կացի-նով ու սուրով: Եւ ժողովուրդը պոռթ-կաց արդար ցասումով սկսաւ կատա-ղի պայքար մը պոլշեւիկ բռնա-պետութեան դէմ, յանուն ազատու-թեան»: Մինչեւ վերջին պահը հանդէսն անցաւ ջերմ մթնոլորտի մէջ, ձգելով խոր տպաւորութիւն: Վաղ Աստղիկ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

★

ՏԷՍԻՆ, 20 Փետր.— Շաբաթ իրիկուն Հ.Ց.Դ. Տան սրահը բերնէ բերան լե-ցուն էր: Պիտի ներկայացուէր «Սասնոյ հերոսուհիները», կազմակերպուած Հ.Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին կողմէ: Առաջին լուրջ ներկայացումն էր որ կու-տար Նոր Սերունդը, ապաւինելով իր ու-ժերուն: Սրահին բազմութիւնը ինքնին ա-պացոյց մըն էր մեր տղոց ու աղջիկներուն թափած աշխատանքին: Երբ բացման երեք հարուածները կը զարնէին, կը տրոփէին մեր սրտերը: Կը վախնայինք որ յուսա-խաբ ըլլան հանդիսականները, անշուշտ նկատի ունենալով նորահաս սերունդի անվարժութիւնը մայրենի լեզուի մէջ:

Մեր վախերը շուտով փարատեցան, ա-ռաջին վարագոյրին իսկ: Արարները իրար յաջորդեցին, մին միւսէն յաջող: Դերա-կատարները քանիցս ծափահարուեցան ջերմապէս: Անոնք ոչ միայն սահուն ա-ռոգանութեամբ ու առանց դժուարութիւն կրելու կատարեցին իրենց դերերը, շա-տերը առաջին անգամ բեմ կ'ելլէին, այլ եւ բնական խաղարկութեամբ ճշմարիտ վայելք մը տուին մեզի: Անշուշտ իրենց յաջողութիւնը մեծ մասամբ կը պարտին Տիկին Փափազեանի ղեկավարութեան եւ յարատեւ փորձերուն:

«Սասնոյ հերոսուհիները» թատերա-խաղը թարգմանութիւն մըն է յունարէ-նէ Ցունաստանի ազատագրական մարտն-չումներուն նուիրուած: Թարգմանութիւ-նը կատարած է բնագրէն Նոր Սերունդա-կան Սուրէն Փափազեան, յաջող կերպով: Իսկ ընկերուհի Գ. Փափազեան յարմար-ցուցած է զայն Սասնոյ հերոսական պայ-քարներուն: Կ'արժէ շնորհաւորել երկու-քըն ալ:

Այժմ ներկայացնենք դերակատարները, յայտագրութեան ցանկին կարգով: Օր-իորդ Մառի Լուիզ Առաքելեան Շաքէի դերով շատ յաջող հերոսուհի մը եղաւ: Օր. Աշխէն Համբարձումեան Սասունցի հայրենասէր մայրն էր ցեղային առաքի-նութիւններով օժտուած: Օր. Նուէր Մա-քինաճեան, հակառակ սկսնակ մը ըլլա-լուն յաջող խմբապետուհի մըն էր, խը-րոխտ կեցուածքով: Իսկ Օր. Սոնա Հիւս-եան, Մարոյի դերով յուզեց ներկաները իր դղայուն արտայայտութիւններով ու բնական ձեւերով: Պ. Բարունակ Գաստ-եան, մեր բեմին խոստմնալի ուժերէն, այս անգամ ալ լաւագոյնս տուաւ անար-ժան ու դաւաճան խմբապետի տիպարը: Նոյնքան հարազատութեամբ ժողէֆ Լիւ-լէճեան մարմնաւորեց Սաքոյի դերը, իբրեւ յախուռն ռազմիկ եւ հայրենասէր, միանգամայն սիրահար քաջ մը: Վարու-ժան Գրիգորեան, Գօգօ Տէր Պօղոսեան եւ Մանուկ Առաքելեան մեզի տուին Սասուն-ցի քաջերու տիպարները համապատաս-խան արտայայտութիւններով: Պէտք չէ մոռնալ նաեւ յուշարարը՝ Սուրէն Փա-փազեան, որ առանցքը կազմեց խաղին:

Այս վերջերս Նոր Սերունդի կազմը աշ-խուժացաւ նոր անգամ — անդամուհի-ներով: Վարչութիւնը եւս երկսեռ է ու ե-ռանդով լծուած գործի: Կ'աշխատի կազ-մը նախանձելի բարձրութեան մը հասցը-նելու: Օրիորդներուն վիճակուած դերը մասնաճիւղի գործունէութեան մէջ ա-նուրանալի է: Կորով ու յառաջդիմու-թիւն կը մաղթենք իրենց: Գ.Գ.

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ԻՍԻ - ԼԷ - ՄՈՒԼԻՆՕՅԻ ՄԷՋ

★

ԻՍԻ — Ոչ միայն Իսիի հայ գաղութը, այլ եւ Փարիզէն ու շրջականերէն հարիւ-րաւորներ եկած էին ներկայ ըլլալու Իսիի եկեղեցւոյ շինութեան օգտին սարքուած այս ներկայացման, որուն կը նախագա-հէր Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. վրդ. Մա-նուկեան, շրջապատուած Իսիի եկեղեց-ցաշէն յանձնախումբի անդամներէն:

Վարագոյրը չբացուած, հայր սուրբը բացատրեց Վարդանանցի նշանակութիւ-նը: Ներկայացումը անցաւ շատ յաջող:

Դերակատարները, ամէնքն ալ տեղացի սիրողներ, կատարեալ դերասաններու պէս ներկայացուցին այս թատերախաղը: Կ'արժէ արձանագրել իրենց դերերով, ո-րովհետեւ ամիսներէ ի վեր բան, գործ թողած՝ նուիրուած էին այս աշխատան-քին: Պ. Ստ. Միսաքեան (Վարդան), Զ. Զատիկեան (Ցազկերտ), Օր. Քէօսէ-եան (Զարուհի), Օր. Ս. Եսայեան (Շու-շանիկ), Բ. Հայէչեան (Վասակ), Մ. Գալայճեան (Թէնպետ), Մ. Գարակէօզ-եան (Ներշապուհ), Մ. Շահպազեան (Ղե-ւոնդ երէց եւ Միհրներսեհ), Օ. Քէլէշ-եան (Վրոյր), Ց. Համբարեան (Տէր Զանգակ), Ց. Գալայճեան (Մոգպետ) եւ Պ. Ց. Պասմաճեան (Յովսէփ կաթողի-կոս):

Վերջին վարագոյրին երգեց Տիկին Ծ. Գալայճեան «Լռեց ամպեր» խոր յու-զումով: Ուշ ատեն վերջացաւ այս հան-դէսը: Կոկիկ հասոյթ մը ապահովելով ե-կեղեցւոյ շինութեան ձեռնարկին: Թ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅԿ. ԵՐԳԸ ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒԻ

Սպանիացի երգիչ Պ. Ֆերնանտօ Լաւի Փետրուար 14ին նուագահանդէս մը սար-քած էր Սէն Սեպաստիէնի թատրոնին մէջ, յայտագրին կցելով Կոմիտաս վար-դապետէն երկու ժողովրդական կտորներ, ինչպէս կ'երեւի խմբագրութեանս ղրկած իր յայտագրէն:

Օր. Մ. Բարայեան թարգմանած ըլլա-լով Արամ Պետրոսեանի երաժշտական քը-րոնիկը, Պ. Լաւի Ֆրանսերէն նամակ մը ուղղած է մեր գեղարուեստական աշխա-տակցին, ուր մասնաւոր շնորհակալու-թիւն կը յայտնէ «Յառաջ»ի, իր մասին նուիրած այնքան սիրալիր տողերուն հա-մար: Տաղանդաւոր երգիչ — կիթառահա-րը խիստ շահեկան գտնելով մեր ժողովը-դական երգերը, իր ջերմ հիացումը կը յայտնէ եւ կը խոստանայ զանոնք աւելի յաճախակի ներմուծել իր յայտագրին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Ու չեմ զգար վտանգին սարսու-ռը, ոչ ալ մահուան երկիւղը: Սի-րոյ անօրինակ ապետն եմ, հպարտ եմ ու ամբարտաւան, վասն զի կը նմանիմ իր տօնական զգեստները հագած ռնապարծ եպիսկոպոսին..., Հոն է Արեգնազս, ես զայն իբր աստուած պիտի պաշտեմ, կը խօսի Տիգրանը:

Իմ սիրտս դէպի Նոյի տապանը թըռ-չող եւ ձիթենիի կանաչ ճիւղ մը բերնին մէջ առած, այսինքն՝ փրկութեան աւե-տիսը տանող աղաւնին է:

«Իմ սիրտս՝ պարծենկոտ է ու եսամոլ: Կը սիրեմ անոր պղպջակեայ յամառու-թիւնը, վասն զի՝ ան վստահութիւն կը լեցնէ ուժիս մէջ, եւ գեղեցկութեան գի-տակցութիւնը՝ կը ներարկէ ներաշխար-հիս»:

«Ես կը սիրեմ Տիգրանը: Ես՝ զայն կը սիրեմ քաղցօրէն, քան զի, երբ աչքս ա-ռաջին անգամ թռաւ, տեսաւ միայն Կա-նաչենց Տիգրանը: Ես: Արեգնազ Խազալ-ճեան, այսպէս կ'ըսեմ, ես՝ պէտք է կոչ-ուիմ Կանաչենց Հարս»:

Սիրոյ ուխտ եւ հաւատարմագիր:

Ծաղիկ, ու ծաղիկ: Պարտէզները ճեր-մակեր էին նշենիներու ծաղիկներով...

Տիգրանը համարձակ կը մտնէ տնօրէ-նին սենեակը, հրաման կ'առնէ Արեգնա-զի հետ տեսնուելու համար: Խնդիրը կար-գադրուած է եւ սիրոյ ճամբան յարդար-ուած: Թուփ ու ծառ, ծաղիկ ու թաղար, տենդագին զարձով հողմացացն ու Տքթ. Ըշբբի գլխակը, վերջապէս Արեգնազը:

— Արեգնազ, մայրդ եկաւ գիւղէն:

Մայրս կը շոյէ մեծ դրան սեմը:

— Ե՞րբ եկաւ, Տիգրան:

— Երէկ իրիկուն, քանի մը օր վերջ՝ պիտի փոխադրուիս մայրային քով:

Մայրս ծաղիկ ու ծիլ կը ցանէ ճամ-բուն վրայ:

— Ուրեմն մօրս քո՞վ պիտի երթամ:

— Նաեւ իմ քով, Արեգնազ, մանաւանդ քովս:

Մայրս կախարդական սլաքներ կը նե-տէ ճեմելավայրերու վրայ:

Ուրախ է Արեգնազը, եւ երջանիկ Տիգ-րանը: Բերկրանքի արցունքներ եւ սիր-տերու արափ:

Մայրս, Մայրս:

Եւ՝ ճերմակ ծաղիկներ:

— Ժամանակը եկաւ, Արեգնազ՝ շու-տով կ'երթաս մօրդ քով, երանի քեզի, բայց ես ի՞նչ ընեմ, ես հիմա որբացայ, ու ես՝ հիմա աւելի շատ կը զգամ որբու-թեան ծանրութիւնը:

Արցունքի կաթիլներ՝ Շուշիկի այտե-րուն վրայ:

— Մի լար, Շուշիկ, դուն հիմա տէր ու պաշտպան ունեցար, մայրս քու մայրդ ալ պիտի ըլլայ, եւ Տիգրանը՝ քու եղբայրը:

— Շնորհակալ եմ, Արեգնազ, քու տաք արտայայտութիւններուդ, քու կարգու-°րիչ խօսքերուդ համար, ուրեմն այսպէ՞ս, վրաս մտածեր ես, զգացեր ես ներքին ցաւս, եւ որոշեր ես չլքել զիս:

— Այո, Շուշիկ, մեզի պիտի գաս, պի-տի վայելես մօրս, Տիգրանի եւ իմ գուր-գուրանքը, մեզի հետ պիտի զուարճա-նաս:

Բերկրեցաւ Շուշիկը: Միծեռնակ մը իր թեւը զարկաւ ննջարանի առաստաղին: Հի-ւանդանոցի պատին կրթնած թթենիին վրայ զոյգ մը արագիլներ թառած են: Ի-րիկուան մութը կը փլի պարտէզներու մէջ եւ տանիքներու վրայ: Այգեստանը յա-ւերժահարսի մը հպարտութեամբը, մու-թին մէջէն՝ սիրոյ մագաղաթներուն կը նայի...

Պարտէզներ եւ սիրահար սիրտեր: Ծա-ռերը կ'երգեն: Անհամար ծաղիկներ բոյր կը ցանեն:

Զատկուան առաջին գիշերը:

— Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

Արեգնազն ու Շուշիկը իրենց Զատիկը տօնեցին երգով ու խինդով, խօսելով ու զուարճանալով: Որբանոցին ննջարանը կարծես հողի ու ոտքեր առեր, կը քալէր կրօնին հետ համընթաց, կ'ուղղուէր դէպ ի երկնային երանութիւնը:

Ձիւ ու ժխոր: Ծափ ու երգ: Ցնծոյ՝ քարացած լռութիւն: Արեգնազն ու Շու-շիկը կը քնանան: Գիշերապահ մայրիկը կը պտտի ննջարանի մէջ: Դուրսը՝ հան-դարտութիւն, Տքթ. Ըշբբի պատշգա-մին վրայ կ'աշտարակուէր պատկառանքը Սուրբ Գրքին:

— Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

Ծաղիկներ ու ծաղիկներ: Սիրոյ հեշ-տավառ ծաղիկներ:

×

Շաբաթ կէսօրէ մը վերջը Արեգնազը փոխադրուեցաւ մօրը քով, իր դասընկե-րուհիները մինչեւ մեծ դուռը ընկերա-ցան, Շուշիկը Արեգնազի պայուսակը բռ-նած էր, աչքերը կարմրած էին, դէմքը պղտոր էր, շատ լացած էր:

— Մնաս բարով, Շուշիկ:

— Երթաս բարով, Արեգնազ:

(Շար.) ՍՕՍ — ՎԱՆԻ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիոյ հանրապետութեան նոր նախագահը, Հաշիմ էլ Աթասի, հանդիսաւորապէս Դամասկոս մտաւ Մարտ 1ին։ Կառքերու պատկառելի թափօր մը կազմուած էր Համէն Դամասկոս։ Նախագահին կ'ընկերանային նոր դահլիճին անդամները եւ բազմաթիւ երեւելիներ։ Մայրաքաղաք մտած ատեն նախագահը ողջունուեցաւ քաղաքային եւ զինուորական իշխանութեանց կողմէ որոնք պալատ առաջնորդեցին զինքը։ Ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր ճամբուն երկայնքը եւ ջերմապէս կը ծափահարէր նախագահը։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ապստամբութեան կազմակերպիչ սպաներէն ներկայացուցիչներ չկային թափօրին մէջ, որպէս զի ժողովուրդը համոզուի թէ իրենց պարտականութիւնը կատարած ըլլալով, չեն ուզեր խառնուիլ պետական գործերու։

Նոր դահլիճը կազմուած է նախագահութեամբ Սապրի Ասալիի, անդամ ազգ. կուսակցութեան եւ նախկին նախարար։ Պաշտօն մը վերապահուած է Հալէպցի քրիստոնեայի մը։

Նոր վարչապետը յայտարարեց.— Արտաքին ճակատի վրայ կառավարութիւնը պիտի հետեւի հաւատարիմ եւ բարեկամական քաղաքականութեան մը արաբական բոլոր երկիրներուն հանդէպ եւ բարեկամական յարաբերութիւններ պիտի մշակէ բոլոր երկիրներու հետ, հաւասարէ հաւասար»։ Դահլիճին առաջին գործը պիտի ըլլայ նոր ընտրութիւններ կատարել։ Նախկին նախագահ Շիւքրի Քուաթլի, որ Եգիպտոս աքսորուած էր, հրաւէր ստացաւ Դամասկոս վերադառնալու։

Առաջին օրերու խռովութեանց ատեն սպաննուած են 12 հոգի։ Բացառիկ վիճակը ջնջուած չէ տակաւին։ Նախագահը, որ 80 տարեկան է, յայտարարեց թէ նոր դահլիճը կազմուած է քանի մը կուսակցութեանց անդամներէն եւ անկախներէ։ Դամասկոսէն պատուիրակութիւն մը գնաց դիմաւորելու ճէպէլը Տրիւզի ցեղապետը, Սուլթան էլ Աթրաշ որ Յորդանան ապաստանած էր Շիշէքլիի օրով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, մերժեց զինուորական օգնութիւն ստանալ Մ. Նահանգներէն։ Այս իմաստով նամակ մը գրած է Այզընհաուըրի։ Հնդկաստան միշտ կը դանդատի որ Ամերիկացիները կը զինեն Փաքիստանը, ոտնձգութիւն կատարելով Ասիոյ մէջ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ խնդիրը այս շաբթու պիտի քննուի Ազգ. Ժողովին մէջ։ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, որ նոր վերադարձաւ, կ'ըսէ թէ ըմբոստները չեն կրցած վճռական յաղթանակ մը շահիլ։

ՀԱՄԱՄԵՐԻԿԵԱՆ 10րդ խորհրդաժողովը բացուեցաւ Քարաքասի մէջ (Վենեզուէլա), ի ներկայութեան Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը կազմուեցաւ վարչապետութեամբ Ապտալլահ Եաֆիի։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ համալսարանի ուսանողները ցոյց մը կատարեցին, պահանջելով Յունաստանի միացնել Կիպրոսը։ Համալսարանին վերատեսուչը արգիլած էր, բայց անօգուտ։

ՓԱՔԻՍՏԱՆԷՆ պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Անգարա, նախագահութեամբ նախարարի մը, կարգ մը համաձայնութիւններ կնքելու համար Թուրքիոյ հետ։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ։

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին։ Սանթրը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ)։

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ։

Պիւֆէ — Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 ֆր.։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆԵՋՕՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա։

Ընտանեկան եւ ընկերային ջերմ մթնոլորտ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան խնջոյք պարահանդէս եւ բանախօսութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի։ Այս շաբաթ ժամը 20·30էն մինչեւ առտուան 1։ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժին, ճաշ։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ։ Նիւթը՝ Երգիծանքը եւ Երգիծաբանը։ Դասախօսը պիտի կարդայ նաեւ քանի մը անտիպ երգիծականներ։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէ։

Կը խօսի Պարգեւ Էնֆ. Մերճանեան։ Նիւթ՝ «Կրօնքի ըմբռնումը հայ ժողովուրդին մէջ»։ Մուտքը ազատ է։ Մասնաւորաբար կը խնդրուի լսարանականներէն ճշդապահ ըլլալ։

Պ. Վահէ Ֆրէնկեան եւ Տիկին Նուարդ Օհանեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ քրոջ՝

Օր. ՎԵՐԳԻՆԻԱ ՖՐԷՆԿԵԱՆի

մահը որ տեղի ունեցաւ 24 Փետր.ին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 27 Փետրուարին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, մտերմական շրջանակի մէջ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդը իր խորին վշտակցութիւնները կը յայտնէ Դաւիթեան եւ Ասարլըքեան ընտանիքներուն, իրենց զաւկին, ամուսնոյն, հօր եւ փեսային՝ ողբացեալ ՅԱԿՈԲ ԴԱՒԻԹԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 15ին։

Թաղ. խորհուրդը, այս առթիւ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ այն բոլոր հայրենակիցներուն եւ միութիւններուն որոնք փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները ըրին.—

Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն (Փարիզի Հ. Յ. Դ. տան ֆոնտին հինգ հազար ֆրանք, Արժ. Տէր Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեան, Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհրդոյ անդամները, Թաղիս Ռազմիկներու Միութիւնը 2000ական ֆրանք (տեղւոյս դպրոցին), Կ. Ասարլըքեան, Թ. Ասարլըքեան հազարական, եկեղեցւոյս, Թորոս Պզտիկեան, Խաչիկ Քօչօեան, Յ. Պիպէրեան, Ն. Մաղմանեան, Գ. Անթուան (Պառ Թապաք), Սէն Ժեռոմի Կապ. Խաչ, Ս. Տուրլուեան, Կ. Կաւաճեան, Յ. Ժամկոչեան, Ժանօ Մակարեան հազարական ֆր. Թաղիս դպրոցին, Ռուբէն Շէրպէթճեան 200 ֆր., նմանապէս Թաղիս դպրոցին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Նիսի եւ Շրջանի Կրօն. Ընկերակցութեան նորընտիր վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Փրօֆ. ԱՌԱՔԵԼ ՉԱՔՐԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ, իր բոլոր պարագաներուն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ԹՈՒՔԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախսը գնողին վրայ։

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի քէսիթալը

7րդ յայտագիրը

Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur

SALLE CHOPIN-PLEYEL

252, Fg. St. Honoré

Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Պախ, Սքարլաթի, Հայտըն, Մոցարթ, Պեթովէն, Շուման, Շոփէն, Լիսթ եւ Ղազարոսեան։

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, rue Cardinet, - Métro Malesherbes

Ուրբաթ 12 Մարտ, ժամը 21ին

ՀԱՆԴԷՍ ԱՐԴԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

(Ֆրանս., հայկական, հունգ. եւ սպան.)

ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆ

ՈՒ

ԻՒ ԹԷՍԻԷ

Մուտք 200էն 500 ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին հանդիսասրահը եւ Տիւրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն։

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ Բարեկենդանի առթիւ

6 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 53 ռիւ Կրինեան։

ՕՐՔԷՍԹՐ ԷՏԻ ԹՈՒՌՆԷԼ

Հայկական պարեր, աշուղական երգեր, դաշնակ, երգ, արտասանութիւն։

Խումբ մը հայրենակիցներ պիտի պարեն Կարնոյ ընտիր պարերը։ Կը նուագէ Պ. Թորգոմ, կ'երգեն եւ կը պարեն Տէր եւ Տիկին Գիգօ, Պ. Պարոյր կ'երգէ եւ կը նըւագէ աշուղ Ջիւանիէն եւ Սայաթ Նովայէն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մարտ 7ի կիրակի, ժամը 3ին Փոն տը Շէրիւի յունական թատերասրահին մէջ, (Րէվէյլ)։ Հովանաւորութեամբ Վալանսի հոգեւոր հովիւ ՍԱՀԱԿ ՔՀՆՅ. ՊԱՊԻԿԵԱՆի եւ ի ներկայութեան Պ. Քաղաքապետին։

Կը ներկայացուի Ս. Էմէքճեանի ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏԸ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ զաւեշտը։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը 100 ֆրանք։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 20 Մարտ, ժամը 21ին Պէրիէ Միյյէի շքեղ սրահներուն մէջ։

Անակնկալներ եւ ընտիր նուագախումբ։

Հասոյթէն կարեւոր բաժին մը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՋԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆի։

Մարտ 7ին.— ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ։

Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ։

Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ։

Ապրիլ 4ին.— ՓԱՐԻԶ։

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ։

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ, մանչ եւ աղջիկ։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ։

Կը խօսի Պ. Թ. Գասպարեան։ Նիւթը՝ «Հայկական պատմութեան բնոյթը»։ Կը հրաւիրուին բոլոր գրասէրները անխտիր։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14·30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց։

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ։

Քաղուած Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն։

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխտ Սէյրան։

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ գերձակի խանութ մը, սենեակով մը։ Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն։ 900·000 ֆր.։ Հեռախօսել՝ GOB. 05-63

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պանդոկ ճաշարան մը արդիական, մաքուր, կահաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն։

Դիմել՝ ՆՈՐՕՅԵԱՆի.—

57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք։

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա. մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք։

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երգարան եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 ֆր.։

ՅՈ՛ ԵՐԹԱՍ, Սէնֆիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք։

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ. Ա. Արեգեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք։

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք։

Rock Wagram, William Saroyan,

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք։ ՕՐԱՑՈՅՑ Էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք։

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուարդ, Գահիրէ, 500 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ։

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ։

ԴԵՂԱՐԱՆ
SILVESTRE
46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41
Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը
Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է թաղիս հայ յաճախորդներու։
Կը խօսուի նաեւ հայերէն։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՐՏ
JEUDI 4 MARS 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7310 30e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2721

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՌՈՒՆՁՑԱՄՔԻ

•

Եղանակին հետ վերսկսան հանդէսները,— երեկոյթ, ցերեկոյթ, ներկայացում, խնճոյք, պարահանդէս եւն.:

Աչք մը նետեցէք Յառաջի չորրորդ էջին վրայ եւ կրնաք որոշ գաղափար մը կազմել:

Մնացեալը կ'իմանաք իւրաքանչիւր ձեռնարկի նիւթականութենէն:

Այսպէս, ամէն կազմակերպութիւն առիթ մը կ'ընծայէ խաղալու, խնդալու կամ հառաչելու:

Դեռ չենք խօսիր պատմական տարեդարձներու մասին, որոնք նոյնպէս կոչուած են յիշատակներ արծարծելու:

Բազմազան ազգ. կազմակերպութիւններ կան ամէն տեղ:

Պակաս կը լրացնեն Հայր. Միութիւնները, որոնք եթէ ուրիշ գործ ալ չգտնեն, գոնէ խնճոյք մը կը սարքեն, «առատ կերուխումով»: Հայրենակիցներ քով քովի կուգան եւ իրարմով կը մխիթարուին:

Առաջ ուխտատեղիներ ունէին: Կամ այգիներ: Լճափ եւ գետափ՝ ուռիներու եւ բարտիներու շուքին տակ:

Այժմ ստիպուած են կծկուիլ սրճարանի մը անկիւնը կամ սրահ մը վարձել, քանի մը ժամուան համար:

Շատ բան պակսած է նախկին խանդավառութենէն, ինչպէս եւ բազմութենէն, երեսուն տարուան ընթացքին:

Եւ սակայն, տակաւին սիրտեր եւ ձեռքեր կան, ճրագը վառ պահելու համար:

Անոնք որ կրցած են յաջորդներ, նոր ուժեր հասցնել, անշուշտ աւելի երկար կը դիմանան:

Ուրիշներ հետզհետէ կ'ընկրկին, ծիւրած կամ ծերացած ըլլալով:

Միութիւն մը կանգուն եւ գործօն պահել՝ նոյնպէս ինքնապաշտպանութեան պայքար է: Ուրեմն կը պահանջէ հաւատք եւ աշխատանք: Եւ մանաւանդ հիմնական առաջադրութիւն մը:

Ցիշատակի տօներուն տպաւորութիւնը քանի մը ժամ կը տեւէ:

Խնճոյքներու, պարահանդէսներու եւ ուրիշ հաւաքոյթներու գոլորշին շուտ կը ցնդի:

Այդ բոլորը ներշնչումի աղբիւրներ են, եւ հետք չեն ձգեր, եթէ կապուած չըլլան կենդանի գործի մը:

Երբ հայրենի գիւղն էիք, աղբիւրին կարկաչը, առուին խոխոջը կ'ոգեւորէին ձեզ: Թարմութիւն եւ կորով կը ներշընչէին:

Բայց, կը գոհանայի՞ք զանոնք դիտելով, օրն ի բուն:

Անոնք միեւնոյն ատեն գործի կը մղէին ձեզ:

Ձեր երեսը պաղ ջուրով կը լուայիք, ափ մըն ալ ջու՞ր կ'ըմպէիք, եւ,— դէպի դաշտ: «Օրհնեալ է Աստուած»:

Ինչո՞ւ նոյն ոգին պիտի չունենանք այսօր, հոգ չէ թէ պայմանները փոխուած ըլլան:

Երէկ դաշտ ունէիք վարուցան կատարելու համար: Ունէիք լծկան եւ արօր կամ գութան:

Այսօր ալ ունիք ուրիշ դաշտ մը, քարքարուտ բայց ոչ անյաղթելի,— Նոր սերունդ:

Դաշտը խոպան կը մնայ: Կամ ցորենի տեղ որոմ, խոտ եւ փուշ կ'արտադրէ, եթէ անխնամ ձգուի:

Այդպէս ալ երիտասարդութիւնը՝ այս խորտուբորտ պողոտաներուն վրայ, ուր փոս մը կը բացուի ամէն քայլափոխի:

Եթէ ամէն Հայր. Միութիւն միայն իր անդամներուն զաւակները փրկելով զբաղէր, եթէ միւս կազմակերպութիւններն ալ նոյն ճամբուն հետեւէին, առ նուազն յիսուն տարի չահած պիտի ըլլայինք:

Ամէն Միութիւն դաշտ մը հունձք հասցուցած պիտի ըլլար, վաղուան հայրենիքին համար: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԽՍՏՈՒԹԻՒՆ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ԵՒ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

■

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԱՌՆՈՒԵՑԱՒ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԸ

Երէկ հաղորդած էինք Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին մէջ կատարուած յարձակումը Փորթօ — Ռիքոյի ահաբեկիչներու կողմէ:

Վերջին լուրերու համաձայն, հինգ վիրաւոր երեսփոխաններէն Պենթլիի վիճակը ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ: Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է, նոր մահափորձեր արգիլելու համար: Մասնաւորապէս աւելցուցած են նախագահական պալատին պահակները եւ գաղտնի ոստիկանները, այն ենթադրութեամբ թէ դաւադիրները կ'ուզէին սպաննել Այզընհաուըրը: Ձերբ ահաբեկիչներէն Օր. Լոլիթա Լեպրոն, որ 34 տարեկան է եւ առաջին ազդանշանը տուած էր, կատաղօրէն դիմադրեց երբ կը ձերբակալէին: Թերթերը կ'ըսեն թէ կը մռնչէր, կը խածնէր ոստիկաններուն ձեռքերը: Նախատեսելով թէ կրնայ սպաննուիլ, օրիորդը գրաւոր յայտարարութիւն մը պահած էր իր պայուսակին մէջ: Ահաւասիկ բովանդակութիւնը.

— Առաջի Աստուծոյ եւ աշխարհի անկախութիւն կը պահանջեմ Փորթօ–Ռիքոյի համար: Իմ ազատութիւնս կը զոհեմ հայրենիքիս ազատութեան համար: Մերանդամ ընդ միշտ կը յայտարարեմ թէ Մ. Նահանգները կը դաւեն մարդկութեան արբազան իրաւունքներուն դէմ, բանի հպատակեցնելով իմ ժողովուրդս, կը բռնաբարեն ազգի մը իրաւունքները չարաչար սանձելով մեր անկախութեան առաքեալը, Տօն Փետրօ Քամփոս»:

Ձերբ դաւադիրներուն դատը սկսաւ երէկ: Ապահովութեան տեսչութիւնը հետապնդումներ կը կատարէ ամբողջ երկրին մէջ, ձերբակալելու համար կասկածելիները: Առաջին առթիւ քսան հոգի ձերբակալուեցան Ուաշինկթընի եւ մանաւանդ Նիւ Եորքի մէջ: Ոստիկանական հսկողութիւնը կրկնապատկուեցաւ Նիւ Եորքի Հարլեմ թաղին մէջ ուր 425.000 Փորթօ–Ռիքոցիներ կը բնակին: Անոնք մեծ մասով եկած էին Բ. աշխարհամարտէն ետք, աշխատանք ճարելու համար: Փորթօ – Ռիքոյի կառավարիչը Ուաշինկթըն գնաց 11 բարձր պաշտօնատարներու հետ:

Փորթօ – Ռիքօ ունի 2.250.000 բնակիչ եւ Քարայիպեան կղզեխումբին, ամէնէն խճողուած շրջանն է: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ բնակիչներուն միջին եկամուտը տասն անգամ վար է Ամերիկացիներու եկամուտէն: Երկրին տարածութեան 90 առ հարիւրը յատկացուած է շաքարեղէգի մշակութեան: Ամէն տարի 50.000 բնակիչներ Մ. Նահանգները կը գաղթեն, հաց ճարելու համար, տաժանելի պայմաններու մէջ: Անգլերէն չգիտնալով մեծ նեղութիւններ կը կրեն եւ յանձն կ'առնեն ամէն սեւ աշխատանք: Վերջին պատերազմէն ի վեր Մ. Նահանգները երկու անգամ անկախութիւն տուին, բայց Փորթօ – Ռիքոյի երեսփ. ժողովը մերժեց (վերջին անգամ յունուար 12ին, 14ի դէմ 42 ձայնով): Ազգայնականները կը տրտնջան թէ երեսփոխանները անձնատուր եղած են Ամերիկացիներուն եւ չեն հետաքրքրուիր երկրին ճակատագրով: Այս երրորդ մահափորձն է որ կը կատարուի, 1950էն ի վեր, երբ ազգայնականներուն առաջնորդը, Փետրօ Քամփոս ապստամբութիւն մը սարքեց եւ 30 հոգի մեռան: Նոյն տարին երկու ազգայնականներ փորձեցին սպաննել Նախագահ Թրումընը:

Ուշագրաւ է որ երրորդ մահափորձը կը կատարուի ճիշդ այն միջոցին երբ համամերիկեան ժողով մը տեղի կ'ունենայ Քարաքասի մէջ:

Յուզարկութեանց ատեն թուղթեր գտնուած են որոնց համաձայն պիտի սպաննուէր Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակը, Պ. Քէպըթ Լաճ: Ազգաժողովին շէնքն ալ պաշտպանութեան տակ առնուած է:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ...

«*Հայրենիք*» ամսագիրը 1954 Յունուարէն սկսեալ կը հրատարակէ թանկագին վկայութիւն մը, — «*Հայաստանի հանրապետութեան եւ Խ. Ռուսաստանի բանակցութիւնները, Լեւոն Շանթի պատուիրակութիւնը*»:

Գրողը՝ Համբարձում Տէրտէրեան, անդամ Շանթի պատուիրակութեան:

Ամսագրին Փետրուարի թիւն ալ ստացանք եւ յօդուածաշարքը շարունակելի է տակաւին:

Երբ վերջանայ, պիտի արտատպենք, ի պէտս զարգացելոց:

Թէեւ գիտեմ որ անոնք որեւէ բան սորվելու տրամադրութիւն չունին:

Անոնք առաջուց գիտեն ամէն բան ...

Ո՜րքան խում, անտիպ նիւթեր՝ այս վկայութեան մէջ:

Եւ ի՜նչ եղերական տեսարաններ:

Առաջին օրէն իսկ պաղ ջուր կը լեցնէ տխրահռչակ Չիչերինը, որ իր վերջին շունչը փչեց յիմարանոցի մը մէջ:

Ո՞վ համրեց Խ. Միութեան ջղագարներուն թիւը ...

Այս այն Չիչերինն է որ 1920ին կը հեռագրէր Մ. Քէմալի, թէ երկու երկիրները նոյն նպատակները կը հետապնդեն — պայքար «իմպերիալիզմ»ի դէմ:

Դարձեալ ան էր որ ազնուօրէն, հայասիրաբա՜ր յանձն կ'առնէր ... Թուրքան փոխադրել 250 – 300.000 հայ տարագիրներ: Պայմանաւ որ ծախքն ալ մենքստանձնէինք:

Պերճախօս տեսարան մըն ալ կը պարզէ հայազգի Գարախանը, որ առտու մը գընդակահարուեցաւ, միւս բոլշեւիկ երեւելիներուն հետ: Անշուշտ ոչ մեր սեւ աչքերուն համար:

Առաջին վաւերագիրը չէ Տէրտէրեանի այս պատմութիւնը, բայց առաջնակարգ արժէք ունի, քանի որ գրի առնուած է պատուիրակութեան անդամներէն մէկուն կողմէ:

Այս վկայութեամբ կը լուսաբանուին շարք մը ծալքեր, որոնք մութ մնացած էին մինչեւ այսօր:

× «*Հայրենիք*»ի նոյն երկու թիւերուն մէջ Կ. Սասունի ունի ուսումնասիրութիւն մը Սասունի 1894ի ապստամբութեան մասին:

Այս վկայութիւնն ալ կը պարունակէ շարք մը հում նիւթեր, որոնք լայնօրէն կը լուսաբանեն պատմական շրջանի մը անցքերը:

× Դարձեալ նոյն թիւերուն մէջ Ա. Ամուրեան կը ներկայացնէ կեանքն ու գործը յանդուգն ահաբեկիչի մը, Զումշուտի, որ մեռաւ անցեալ տարի, Իրանի մէջ:

Ամսագրին բովանդակութիւնը չէ որ կ'ամփոփեմ:

Ուզեցի ձեր ուշադրութեան յանձնել կարգ մը անտիպ նիւթեր, որպէս զի գիտցողները աւելին սորվին, իսկ չգիտցողները արթննան: ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

★

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊ ԳԱՀԻՐԷ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր յայտարարեց թէ 118 հոգի ձերբակալուած են այն ցոյցերուն առթիւ որ տեղի ունեցան կիրակի օր, զօր. Նեկիպի վերահաստատման առթիւ: Միեւնոյն ատեն բսաւ թէ ազատ արձակուած են հեծելազօրքի ութ սպաներ որոնք ձերբակալուած էին այն ամբաստանութեամբ թէ կ'ուզէին տապալել կառավարութիւնը: Ամբաստանութիւնը չէ հաստատուած:

Զօր. Նեկիպ, որ Խարթում գացած էր, Սուտանի խորհրդարանին բացումը կատարելու համար, Գահիրէ վերադարձաւ, քանի որ արարողութիւնը յետաձգուած է, արիւնալի ցոյցերուն հետեւանքով: Օդակայան հասած ատեն զօրավարը հաստատեց թէ խռովարարները խստիւ պիտի պատժուին: «Բարեբախտաբար դէպքը ծանր հանգամանք չունի»: Գահիրէի թերթերը Ումմա կուսակցութեան կը վերագրեն խռովութիւնները: Անդորրութիւնը վերահաստատուած է Խարթումի մէջ: Ձերբակալուած են 150 հոգի: Անկախութեան կուսակիցներէն աւելի քան 80.000 անդամներ հեռացած են քաղաքէն, համակերպելով ոստիկանութեան հրամանին: Զոհերուն թիւը կը հաշուեն 34 մեռեալ եւ հարիւրէ աւելի վիրաւորներ:

Զօր. Նեկիպ Խարթում պիտի վերադառնայ երբ որ յարմար դատէ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Սուտանի խնդիրն ալ բարդացած է, կիրակի օրուան դէպքերուն հետեւանքով:

× Եգիպտոսի թերթերը կը գրեն թէ Կամալ Նասըրի կառավարութիւնը մեծ պաղարիւն ցոյց տուաւ վերջին դէպքերուն առթիւ: Վարչապետին ամենամեծ հոգն է պահպանել բարեկարգութիւնը, բանակին աջակցութեամբ: Քաղաքական կուսակցութիւնները լուծուած են, այնպէս որ բացառիկ վիճակը պիտի շարունակուի, մինչեւ սահմանադիր ժողովին գումարումը:

ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐՈՒ ՎՏԱՐՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգ. ժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ նորէն յուզուեցաւ վարձակալներու վտարման խնդիրը: Վասն, ուրբաթ, պիտի քննուի նոր օրինագիծ մը, պաշտպանելու համար բնակարաններու եւ առեւտրական տուներու վարձակալները բռնի վտարման դէմ: Օրինագծին տրամադրութեամբ, մինչեւ 1956 ապրիլ մէկ նահանգապետները բացառաբար իրաւունք պիտի ունենան մերժելու որեւէ վտարում ոստիկանութեան միջոցաւ, եթէ նոր բնակարան մը կամ խանութ մը ճարուած չէ ենթակային համար:

Այս օրինագիծը հետեւանք է երկու շաբաթ առաջ կատարուած վիճաբանութեան մը, ուր բացատրութիւն պահանջուած էր ներքին գործերու նախարարէն, յունուար 12 թուակիր շրջաբերականի մը մասին: Այդ գրութեամբ նախարարը կը յիշեցնէր նահանգապետներուն թէ պէտք չէ վարանին ոստիկանութեան դիմել, եթէ դատական պաշտօնեաները չկարենան պարպում կատարել իրենց միջոցներով:

Գչ. օր համայնավար տիկին մը եւ Դ. Մայէր (ընկերվարական) դարձեալ նեղքրին Նախարարը, բռնի վտարման օրինակներ յիշելով: Ի վերջոյ 36ի դէմ 252 ձայնով քուէարկուեցաւ ընկերվարական բանաձեւ մը որ կը հրաւիրէր կառավարութիւնը 1. Ետ առնել շրջաբերականը — 2. Ամէն միջոց ձեռք առնել որպէսզի նոր բնակարան կամ խանութ ճարուի վարձակալներուն, որեւէ վտարումէ առաջ:

ՆՈՐ ՔԱՂԱՔ մը պիտի շինուի Լիոնի մօտ, արդիական դրութեամբ, տասը հազար բնակիչներու համար: Պիտի ունենայ 2607 բնակարան եւ 75 վաճառատուն: Առաջին տարին իսկ պիտի շինուին 800 բնակարաններ, Լիոնի արեւելեան արուարձանին մէջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋ ՄԸ ԵԻՍ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵՆԷՆ

●

Գ.— ՈՒՐԻՇ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Մարեչալ Ալէնպին Կիլիկիա լեցուց Սուրիա ապաստանած հարիւր հազար Հայերը, որոնք կը հանէին ամենաթըշուառ վիճակի մէջ: Ուրիշ քսան հազար հոգի, Ջարդերէն.հրաշքով ազատած, ցանուցան տեղերէ մէջտեղ ելան: Այս եղերական պայմաններուն մէջ, Պրեմոն վարչական արտակարգ կարողութիւններ երեւան բերաւ: Հաւաքական պատսպարաններ շինուեցան եւ ձրի հաց բաժնուեցաւ անոնց: Օգնութեամբը Հայկական Լեգէոնի բժշկապետ հազարապետ Բոլանի եւ Տիկին Պրեմոնի, Ընդհանուր Կառավարիչը ստեղծեց շարք մը օգնութեան մարմիններ, որոնք մեզի պատիւ կը բերէին: Այսպէս՝ տասը հազար քրիստոնեայ որբերու որբանոցներ, զանազան արհեստանոցներ մանչերու համար, կարի, լուացքի, հիւանդապահի դասեր աղջիկներուն համար: Արդարեւ վարժարանը հիմնուած Տիկին Պրեմոնի եւ բժշկապետ Բոլանի կողմէ, կարճ ատենէն ունեցաւ վեց հարիւր աշխատողներ, գորգի, ժանեակներու եւ ձեռագործի արհեստանոցներուն մէջ:

Պրեմոն բանալ տուաւ պատերազմին պատճառով փակուած դպրոցները, անոնց վրայ նորեր աւելցուց, բարելաւեց պաշտօնեաներուն եւ ոստիկաններու պաշտօնավարութիւնը, վերակազմեց Թղթատարական աշխատանքը, աւարտեց Մերսինի նաւահանգիստին վերաշինութիւնը, ճամբաները նորոգեց, երկրագործական տոնավաճառներ կազմակերպեց, սերմնցու, գուտր եւ մեքենաներ բաժնեց գիւղացիներուն: Իր եկմտացոյցը, 1920ին, հաւասարակշռուած էր սակայն:

Անտահման գործ, որուն համար, զօր. Կուրօ երբ 1919 Դեկտեմբեր 10 – 12 Կիլիկիա գտնուեցաւ, իմ ներկայութեանս յուզումնալի գնահատական մը արտասանեց:

Սակայն, 1919 Նոյեմբերի սկիզբները, յանկարծ, անգլիական զօրաբաժինները Կիլիկիայէն հեռացան ամբողջովին, առանց «Չէթէ»ները զինաթափելու եւ Ֆրանսական զօրքի վրայ փաթթելով Պաղտատի երկաթուղիին հսկողութիւնը Տաւրոսէն մինչեւ Նիսիպին, ինչպէս նաեւ ընդարձակ աշխարհին ամբողջ երկրապահութիւնը: Բարեբախտաբար, 412րդ Սենեկալեան 17րդ Հետեւակ գունդերը Կիլիկիա հասած էին: Իրենց աճապարանքով մեկնումին ժամանակ, Անգլիացիները մոռցած չէին սակայն միասին տանիլ բոլոր դիւանական գործերը: Նոյնիսկ Հալէպի կայարանի զինուորական վերատեսուչը միասին տարած էր կայարանի ժամացոյցը: Անգլիացիները կը կարծէին թէ մենք պիտի չկրնայինք պատուով դուրս գալ այս բացառիկ կացութենէն: Անոնք մոռցած էին հաշուի առնել մեր սպաներու ձեռներէցութիւնը ինչպէս նաեւ այն օգնութիւնը որ մեզի եղաւ որոշ թիւով Հայերու կողմէ: Գնդապետ Փիէփափն ու Գնդ. Պրեմօնը, այս դժուարին կացութեան առջեւ, ձեռք ձեռքի, հրաշքներ գործեցին:

Ուրֆայի մէջ Ֆրանսական երկու ջոկատներ փոխարինեցին անգլիական 12 ջոկատներուն եւ անոնց հրետանին, Թէլ Ապիատի մէջ, դասակ մը վեց անգլիական ջոկատներու տեղ, Ճարապլուսի մէջ երեք ջոկատ վաշտի մը տեղ, եւայլն.... Ամէն կարեւոր կէտերուն վրայ մեր զօրքին սակաւութիւնը աչք կը ծակէր:

Երկաթուղիին վրայ, Ֆրանսացի հարիւրապետ մը ամբողջ գծին վերատեսուչը (քօմիսէր) դարձաւ: Կայարաններուն զինուորական տեսչութիւնը յանձնուեցաւ երիտասարդ փոխ – տեղակալներու, դասակապետներու, տասնապետներու, նոյն իսկ պարզ զինուորներու, որոնք, ամէն տեղ գերազանցօրէն փոխարինեցին անգլիական սպաները: Երկաթուղին կատարելապէս գործեց եւ Ատանա հասնելէս տասնեւհինգ օր վերջ տեսայ ատոր ապացոյցները:

Ինծի տեղեկացուցին թէ նախքան Տաւրոսը, վերջին կայարանին մէջ որ Ուլուգըշլա կը կոչուէր, Անատոլուէն եկած ցորենի յիսունի չափ վակոններ, որոնց մէկ մասը կը պատկանէր Զինուորական Մատակարարութեան եւ միւս մասը Ատանայի առեւտրականներուն, վար դրուած էին կայարանի Թուրք պետին կողմէ: Երկաթուղիներու վերատեսուչը ինծի հաղորդեց թէ Ուլուգըշլա կայարանը փոքր էր, պահեստի երկաթուղին շատ կարճ եւ, թէ նոր վակոններ եթէ հասնէին պիտի չկրնային անցնիլ եւ գիծը պիտի խցուէր գնացքներու խճողումէն: Քաղաքավարի նամակ մը գրեցի. Նիյտէի Թրքական զօրաբաժնի հրամանատարին, խնդրելով վերջ տալ այս անբնական արգելքին: Հինգ օր վերջ ստացայ լիրբ պատասխան մը որ կարուկ մերժում մըն էր: Իրիկուան ժամը հօթն էր: Հրաւիրեցի վերատեսուչը եւ երկու կրակոտ հազարապետներ, մէկը 412րդէն եւ միւսը 17րդ Սենեկալցիներէն: Գծին վերատեսուչին հրամայեցի կարել հեռագրի եւ հեռախօսի բոլոր յարաբերութիւնները Ատանայի եւ Ուլուգըշլայի միջեւ, գիշերուան մէջ երեք վայրաշարժներէ բաղկացած կառախումբ մը կազմել եւ միացնել պէտք եղած թիւով վակոններ, փոխադրելու համար երկու ջոկատ, մէկը 412րդէն, միւսը Սենեկալցիներ եւ երեք տափակ վակոններու վրայ գնդացիրի երկու դասակ, պատրաստ՝ կրակ բանալու:

Կառախումբը պիտի մեկնէր յաջորդ առտու ժամը 4ին: Երկու հազարապետները,որոնց ամէնէն հինը պիտի հրամայէր, հրահանգ ստացան վակոնները լեցնել, առանց սեւէ մէկուն որ եւ է խօսք ըսելու արշաւանքին նպատակէն մասին,մինչեւ ճամբորդութեան առաջին կայարանը: Ուլուգըշլա հասնելէ անմիջապէս վերջ, պարտաւոր էին երեք վայրաշարժներով, ցորենի 50 վակոնները երեք կառախումբի վերածել, որեւէ վիճաբանութեան չտրուիլ, ի հարկին զէնքի դիմել, 412րդի քաջերը տեղաւորել տափակ վակոններուն վրայ, կառախումբերուն ետեւը, Տաւրոսի սեպ զառիվերներէն անցած ատեն եւ դանդաղօրէն Ատանա վերադառնալ: Ամէն ինչ շատ լաւ անցաւ: Անակնկալի եկան: Ոչ մէկ դիմադրութիւն, ոչ մէկ գնդակ: Իրիկուան ժամը 11ին Ատանա հասան ոչ թէ յիսուն, այլ եօթանասուներկու ցորենաբարձ վակոններ, ուրախացնելով Ատանայի առեւտրականները եւ մանաւանդ զինուորական մատակարարութեան պետը: Բնական է, գործն աւարտելէ վերջ, տեղեկացուցի Պէյրութ:

Այս դէպքերէն առաջ, իմ 156րդ զօրամասին հետ Պուլկարիա կը գտնուէի: 1919 Հոկտեմբերին, Փարիզէն վերադարձող զօրավար Ֆրանշէ – Տ'Էսփրէն գիշերանց Սոֆիայէն անցաւ, (Այն զօրավարը որ դեռ մառեչալ չէր եւ որ 1918 Սեպտեմբերին շահեցաւ այն շանթահարիչ յաղթանակը, որուն համար Լիւտէնտորֆ կ'ըսէր.— «Այդ յաղթանակը կնքեց քառեակ զինակցութեան ճակատագիրը»: Գացի զինքը ողջունել քարափին վրայ: Վակոնէն վար ցատկեց եւ իրեն յատուկ աշխուժութեամբը զիս սպասման սրահը քաշելով ըսաւ.

— «Փարիզի մէջ զօրավար մը ուզեցին զայն Կիլիկիոյ մարզպան կարգելու համար: Ձեզ նշանակեցի: Նախարարէն հեռագիր մը պիտի ստանաք քանի մը օրէն:»

Զարմացայ մնացի: Կիլիկիան ինծի կը յիշեցնէր միայն Կիկերոնի տրտում դերհիւպատոսութիւնը, որ նիւթ կազմեց իր բարեկամ Ատտիկոսին ուղղուած նամակներուն, նոյնպէս այն երկիրը, ուր Պոմպէոս աւարտեց աւազակներուն դէմ մղուած պատերազմը, զանոնք չպրտելով Ամանոսէն անդին:

Ահա թէ ինչպէս, Նոյեմբեր մէկի առտուան ժամը վեցին, Պէյրութ կ'իջնէի, կարծելով Կուրօն հոն գտնել: Գիտէի որ ան Սուրիոյ մարզպան եւ Արեւելքի Բանակին ընդհանուր հրամանատար կարգուած էր: Հոն հեռագիր մը միայն գտայ, որուն մէջ ինծի կ'ըսուէր թէ Զօրավարը դեռ ժամանակ մը չէր կրնար հեռանալ Փարիզէն, եւ ինծի կը հրամայէր ձեռք առնել Արեւելքի Բանակին հրամանատարութիւնը: Մարզպանութիւնը առժամապէս կը մնար Ժօրժ Փիքոյի ձեռքին մէջ: Անմիջապէս գացի ողջունել զինքը:

Général DUFIEUX

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆՈՐ ՅԵՂԱՇՐՋՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՄԱՍՏԸ

●

Միջազգային քաղաքական շրջանակներ անգամ մը եւս լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Միջին Արեւելքի դէպքերուն: Մամուլն ալ սիւնակներ կը յատկացնէ: Եւ իրաւամբ: Այլազան խորհրդածութիւններով:

Ես կ'ուզէի խօսիլ Սուրիոյ մասին:

Երբ Հալէպի անթենը կը հաղորդէր հարիւրապետ Մուսթաֆա Համտունի ըմբոստութեան կոչը, հազիւ երկու ժամ վերջ, Անգարայի ռատիօն կը ծանուցանէր Սուրիոյ նոր յեղաշրջումը, կարգ մը մանրամասնութիւններով, որոնց դեռ ծանօթ չէր Հալէպի բնակչութիւնը:

Իսկ կէսօրին, Թուրք պետական շրջանակներ, չէին ծածկեր իրենց գոհունակութիւնը, զօր. Շիշաքլիի վարչակարգի տապալման առթիւ, երբ տակաւին այս վերջինը չէր ներկայացուցած իր հրաժարականը:

Այսպէս, Անգարա, առաջին օտար մայրաքաղաքն էր, որ նպաստաւոր դիրք մը կը բռնէր, Սուրիոյ նոր յեղաշրջումին հանդէպ:

Ընթերցողները, պիտի յիշեն անշուշտ, որ Թուրք հանրային կարծիքը, եւ մասնաւորաբար մամուլը, իր բուռն զայրոյթը կը յայտնէր Զօր. Շիշաքլիի կառավարութեան դէմ, ըսելով թէ «յանդգնութիւնը ունեցած էր պահանջելու Հաթայը (Սանճաք) եւ կարգ մը Թրքական հողեր»:

Վերջերս, հաստատուեցաւ դաշինքի մը կնքումը Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի միջեւ: Միջազգային մամուլը, մեկնելով այս դաշինքին կարգ մը տրամադրութիւնները կը հետեւցնէր թէ Սուրիոյ սահմանակից Իրաք եւս պիտի հրաւիրուի մասնակցիլ այս դաշինքին:

Իրաքի վարչապետին նպաստաւոր յայտարարութիւնը այս դաշինքին հանդէպ, տարակոյս չի ձգեր թէ բաւական երկար ճամբայ մը կտրուած է գլուխ հանելու համար զօրաւոր պաշտպանողական օղակի մը կազմութիւնը, Թուրքիոյ եւ արաբական երկիրներու մասնակցութեամբ:

Սուրիա եւ Եգիպտոս, մինչեւ հիմա կը մերժէին մասնակցիլ որեւէ պաշտպանողական ցանցի, որ սահմանափակէր իրենց վեհապետական իրաւունքները: Զօր. Շիշաքլի մասնաւորաբար ուժգնօրէն կ'ընդդիմանար այս ծրագրին, զայն գտնելով հակառակ արաբական շահերու: Եւ, հակազդելու համար այս վտանգին, կը հետապնդէր բոլոր արաբական երկիրներու դաշնակցութեան մը կազմութիւնը, որ պիտի փոխարինէր Մեծն Սուրիան:

Շիշաքլիի անկումը եւ Մեծն Սուրիոյ կողմնակից անձերու յաջողութիւնը նոր կացութիւն մը կը ստեղծէ Միջին Արեւելքի մէջ: Արդէն, Միջազգային մամուլը, եգիպտական դէպքերէն աւելի, Սուրիոյ նոր յեղաշրջումին վրայ կը ծանրանայ:

Գաղտնիք մը չէ, որ հանգուցեալ Ապտուլլահ Թագաւորին այս ծրագիրը, (Մեծն Սուրիա) կը վայելէ Անգլիոյ հովանաւորութիւնը:

Մեծն Բրիտանիոյ գաղթային քաղաքականութիւնը միշտ ձգտած է միապետական մէկ թագի մէջ ամփոփել Միջին Արեւելքի երեք պետութիւնները,— Սուրիա, Իրաք եւ Յորդանան:

Հինէն ի վեր, Անգլիա, Միջին Արեւելքի իր ներկայացուցիչներու միջոցաւ, բանակցած էր Հիճազի Թագաւոր՝ Շէրիֆ Հիւսէյինի հետ, այս վերջինին օժանդակութիւնը ապահովելու համար Օսմանեան կայսրութեան դէմ մղուած պատերազմին մէջ:

Շէրիֆ Հիւսէյին, Ապտուլլահ Թագաւորին հայրը, ի գին իր օժանդակութեան, կը պահանջէր մեծ եւ հզօր արաբական միութեան մը կազմութիւնը, որ պիտի տարածուէր հիւսիսէն՝ մինչեւ Ատանա, Մերսին եւ Մուսուլի նահանգը, Արեւելքէն՝ մինչեւ պարսկական սահմանը, Հարաւէն դէպի Հնդկական ծով, եւ Արեւմուտքէն՝ Միջերկրական, Ալեքսանդրէթի ծոցէն մինչեւ Սուէզ:

Մաք Մահոն, 24 Հոկտեմբեր 1915 թըւակիր վաւերագրով մը կը ճանչնար արաբական այս մեծ պետութեան մը ստեղծումը, իսկ Չըրչիլ իբրեւ գաղթային նախարար 1920ին, յարգելու համար Անգլիոյ խոստումները, Իրաքի գահին վրայ կը բարձրացնէր տարագիր Ֆայսալը, եւ կը ստեղծէր Անդրյորդանանեան էմիրութիւն մը, Ապտուլլահի իշխանութեան տակ:

Իրերու ներկայ վիճակին մէջ Մեծն Սուրիոյ մը կազմութիւնը, ռազմագիտական եւ քաղաքական տեսակէտով մեծ նշանակութիւն ունի Մեծն Բրիտանիոյ համար, մանաւանդ այն պահուն, երբ Եգիպտոս ուժգնօրէն կը պահանջէ Սուէզը, իսկ անդին, Միացեալ Նահանգները, հետզհետէ աւելի կը տարածեն իրենց քաղաքական ազդեցութիւնը շրջանէ մը ներս, որ աւանդաբար անգլիական դիմագիծ մը ունեցած է:

Կարգ մը միջազգային գրիչներ, Սուրիոյ պետական յեղաշրջման մէջ, կ'ուզեն տեսնել Միացեալ Նահանգներու դիւանագիտական յաղթանակը: Անոնք գիտել կու տան թէ Զօր. Շիշաքլիի հեռացումով, որ պաշտպանն էր Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ չէզոք դիրք մը բռնելու քաղաքականութեան, հաւաքական պաշտպանութեան մը ամերիկեան ծրագիրը նուազ դժուարութեանց կը բախի: Ուժ տալու համար իրենց այս տեսակէտին, անոնք կը յուսան որ Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ ստեղծուած ծանր մթնոլորտը պիտի փարատի հողային պահանջներու լռումով: Մանաւանդ որ ամերիկեան դրամագլուխով եւ ճարտարապետութեամբ վերաշինուած Ալեքսանդրէթ քաղաքը, այսօր կը նկատուի Ատլանտեան դաշինքին արեւելեան նաւահանգիստը:

Այսպէս, Թուրքեւարաբ մերձեցումով, Պաղտատ – Ամման – Դամասկոս եռանկիւնը, կը վերածուի քառանկիւն օղակի, Անգարայի միջոցաւ: Ծրագիր մը, որ ամերիկեան քաղաքականութեան առանցքն է Թրումընի վարդապետութենէն ի վեր:

Միւս կողմէ, ազդեցութեանց գօտիներու տիրապետութեան այս խուլ, բայց բուռն պայքարին մէջ, այսօր՝ երկու բարեկամ հականեր դէմ դիմաց ցցուած են, տեղ մը, ուր կը ժայթքի նաեւ առատ քարիւղ:

Այս ուղղութեամբ, ուշագրաւ է Մեծն Բրիտանիոյ «դիւանագիտական ամլութիւնը» որ կարծես այն տպաւորութիւնը կը թողու՝ թէ շահագրգռուած չէ Սէուտի Արաբիոյ քարիւղով:

Մօտ ապագան, ցոյց պիտի տայ անշուշտ, թ Ամերիկայի Մերձ. Արեւելեան քարիւղի քաղաքականութիւնը, ի՞նչ անդրադարձումներ պիտի ունենայ Մեծն Բրիտանիոյ Միջին Արեւելեան քաղաքականութեան վրայ, եւ ի՞նչ պիտի ըլլայ Ալպիոնի հակազդեցութիւնը Մ. Նահանգներու թափանցումին հանդէպ:

Ապին, Իսրայէլ, մեծ շահագրգռութեամբ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին: Ուժեղ եւ զօրաւոր Մեծն Սուրիոյ մը գոյութիւնը երբեք հաշտ աչքով չէ դիտուած Իսրայէլի մէջ: Եթէ հաւատք ընծայենք կարգ մը հեռագրական լուրերու, Թէլ Ավիվի մէջ, ազգայնական շրջանակներ պահը եկած կը նկատեն վերագրաւելու «Իսրայէլեան» կարգ մը հողամասեր, որոնք Արաբներու ձեռքը կը գտնուին:

Արաբական աշխարհի ծանր եւ փորձ գլուխներ չեն ծածկեր կացութեան փափուկ հանգամանքը:

Վստահ ենք ,թէ արաբական աշխարհը մեծ յաջողութեամբ պիտի անցընէ տագնապի այս դժնդակ պահը:

Այլապէս շահեկան երեւոյթ մը՝ յաջորդով:

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

« ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ »

★

Այս նոր թատերախաղը, զոր հայկական կեանքին յարմարցուցած է Դր. Վահան, հետեւողութեամբ Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»ին, ծիծաղի յաջող երեկոյթ մը եղաւ անցեալ շաբթու:

Իէնայի սրահը լեցուն էր թատերասէր հասարակութեամբ: Ժողովրդական դերասան Ա. Գմբէթեան այս խաղին մէջ ալ ապրեցաւ եւ ապրեցուց փայտահարի եւ բժիշկի դերերուն մէջ: Միւս բոլոր դերասանները ինչպէս Նուրհան Մարգարեան, Ն. Պչտիկեան, Օր. Իրմա Պէրպէրեան եւ Օր. Նոյեմի Աղասեան լաւագոյն խաղարկութիւնը կատարեցին: Վերջին վարագոյրին սարքուած խնջոյքին Ֆր. Կ. Խաչի պարախումբը Օր. Ալիս Գավէզեանի առաջնորդութեամբ պարեց հայկական եւ կովկասեան պարեր, ընկերակցութեամբ Գ. Ե. Գավէզեանի (դաշնակ) եւ Գ. Բենոյի (դափ):

Թատերախումբը կը յուսայ շրջան մը բոլորել Փարիզի շրջակայ հայաշատ թաղերու մէջ եւ այլուր: Լ.

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր, Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի նախաձեռնութեամբ «Ալիմեան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Փետր. 18ի յիշատակին նուիրուած հանդէսը :

Ժամանակէն առաջ Իսիէն եւ Փարիզէն խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը որ այս առթիւ զարդարուած էր Ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով :

Ճիշդ ժամուն հանդէսը բացաւ ընկեր Ս. Տ. Թովմասեան, որուն հրաւէրով ներկաները յոտնկայս երգեցին «Մեր հայրենիք» :

Բանախօսը պարզեց թէ, ինչպէս Վարդանանցը, Փետրուար 18ն ալ, ազատագրական պայքար մըն էր : Մանրամասնութիւնները ծանօթ են ամէնուն : Հակառակ 1920 Դեկտեմբեր 2ին ստորագրուած պայմանագրին, որուն համաձայն խորհրդային Ռուսաստան ոչ միայն յանձն կ՚առնէր պաշտպանել Հայաստանի սահմանները այլեւ վերադարձնել գրաւուած հողամասերը, յաջորդ օրն իսկ սկսան բարբարոսական հալածանքները : Ընտանեկան սրբութիւններն անգամ չյարգուեցան

Այդ օրերուն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կարելի բոլոր միջոցները փորձեց, բայց անօգուտ : Ուէ ժողովուրդ սակայն չէր կրնար դիմանալ ու ծայր տուին բնական դիմադրութիւնները : Վտանգուած ժողովուրդը իբրեւ նեցուկ ունեցաւ Դաշնակցութիւնը երբ սկսաւ աննախընթաց կռիւը : Եղբայրասպան կռիւ կ՚ըսեն մեր թշնամիները :Ոչ մէկ արտայայտութիւն այնքան ընդվզեցուցիչ է որքան այս ամբաստանութիւնը : Փետրուար 18ը ամէն բանէ առաջ ինքնապաշտպանութեան պայքար էր : Ան որ չի հասկնար այս տարրական ճշմարտութիւնը, իրաւունք չունի խօսելու եւ վճիռներ արձակելու : Փետր. 18ին, Երեւանի հայութիւնը եղբայրացած էր եւ կ՚ողջագուրուէր : Ամէն քաղաքացի պատրաստ էր իր պարտականութիւնը կատարելու : Փետր. 18ին, ամբողջ ժողովուրդը միացեալ կամքով ծառացաւ բռնութեան դէմ : Երջանկացուած ու բարեկամներէ լքուած Հայաստանի դիմադրել ուժ ունէր ամէնուն . Փետրուար 18ը պիտի դառնայ հայ ժողովուրդի ասուր օրերէն մէկը, ինչպէս Վարդանանց տօնը » :

Այս ճառէն ետք սկսաւ գեղարուեստական բաժինը : Իսիի Նոր Սերունդի երգչախումբը առաջնորդութեամբ Գ. Գայիշեանի, երգեց ժողովրդական երգեր : Մեներգեցին Գ. Մ. Գարակէօզեան, Մ. Գօզոեան : Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան յուզումով արտասանեց Մ. Վարանդեանի « Հայ Հերոսները», իսկ ընկեր Եղիա Սեբորեան՝ Ա. Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը : Հանդէսի պաշտօնական մասին յաջորդեց խնջոյքը, որուն սեղանապետ ընտրուեցաւ Գ. Լ. Համբարձումեան : Այս առթիւ ընկեր Հայկ Սարգսեան, իբրեւ ականատես վկայ Փետր. 18ի ինքնապաշտպանութեան, մանրամասնօրէն բացատրեց շարժումին շարժառիթն ու արդիւնքը եւ եզրակացուց թէ Փետր. 18ով հայութիւնը անգամ մը եւս հաստատեց ազատ եւ անկախ ապրելու կամքը : Փետրուար 18ը Վարդանանց յաւիտենական դաշտին խորհրդանշանն է :

Խնջոյքի ընթացքին ներկաները միաբերան երգեցին ժողովրդական երգեր : Սեբաստացի Մուրատի ժամանակակիցներէն ընկեր Միքայէլեանէ խնդրուեցաւ դրուագներ պատմել Մուրատի եւ ընկերներուն դէպի Գաթում փախուստէն : Ներկաները մեծ հետաքրքրութեամբ լսեցին իր պատմութիւնը :

Զուարթ եւ ոգեւորիչ այս խնջոյքը վերջացաւ ուշ ատեն եւ դեռ դուրսը կը լսուէր արձագանգը վերջին երգին — «Ուխտել ենք ծառայել երկար ժամանակ » :

Հ.

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՐՊԵՏ ՄԸ

★

Ամէնօրեայ լուրերուն մէջ յաճախ կը յիշուին «Միկ.» դրութեամբ օդանաւեր : Այդ օդանաւերուն հնարիչը, Արտեմ Միկոյեան, եղբայրը Խ. Միութեան ներքին առեւտուրի նախարար Անաստաս Միկոյեանի, վերջերս անդամ ընտրուեցաւ Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիային : Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք «էջմիածին»էն (ինքն է որ կը պատմէ) .—

— « Երեսուն տարի առաջ , երբ դեռ երախայ էի եւ գտնւում էի իմ ծննդավայր Սանահին գիւղում, յաճախ տեսնում էի թէ ինչպէս են ճախրում մեր լեռների հզօր արծիւները, ինչպէս են պտտւում ոչխարի հօտերի շուրջը եւ յաճախ զոհեր տանում նրանցից : Այդ ժամանակ ես սարսափով ու նախանձով էի հետեւում հսկայ թռչուններին .

Իմ մանկական երեւակայութեան մէջ ծնւում էին անիրագործելի երազներ , առաջանում էին, անլուծելի հարցեր :— Ա՜խ, ի՛նչ կը լինէր, եթէ թեւեր պատրաստէի,— մտածում էի ես,— երկինք բարձրանայի եւ պայքարի մէջ մտնէի երկնքի այդ հպարտ տիրակալների հետ :

Մի անգամ մեր գիւղում տեղի ունեցաւ հետաքրքիր մի միջադէպ, որը երբեք ես չեմ կարող մոռանալ, կէսօրին, գիւղին վրայով, դղրդիւնով անցաւ ինչ— որ թեւաւոր մի բան Սանահինի սարահարթի վրայ : Գիւղի ողջ բնակչութիւնը շտապեց վայրէջքի վայրը : Մարգագետնի վրայ , թեւերը տարածած նստած էր ինչ որ հրաշք թռչուն՝ ձողերով, տախտակներով եւ ճոպաններով պատրաստուած — այդ ինքնաթիռ էր, որ նոր էր երեւում մեր կողմերում :

Մեր գիւղի բնակիչները հաւաքուածզարմանքով դիտումէին նրան :Ես եւ երկու օր նստած ինքնաթիռի մօտ, լարուած ուշադրութեամբ, հետեւում էի մեքենայի վերանորոգմանը :— Ահա այդ ժամանակից սկսած իմ հոգու մէջ առաջացաւ անդուսպ մի սէր դէպի օդանաւորդութիւն :

13 տարեկան տղայ էի, երբ թողեցի հայրենի գիւղս եւ սովորել սկսեցի նախ Թիֆլիսում, ապա Ռոստովում եւ Մոսկուայում : Աւիացիայի նկատմամբ ունեցած իմ ձգտումը այդ տարիներին ինձ հանգիստ չէր տալիս, մինչեւ որ իրականացաւ իմ երազանքը : 1931 թուականին ես ընդունուեցի Մոսկուայի Ժուկովսկու անուան օդաչուական ակադեմիան, եւ իմ ամբողջ էութեամբ նուիրուած, սկսեցի սովորել իմ սիրած գործը :

Դեռեւս ակադեմիայի ունկնդիր էի , մասնակցեցի մարզական ինքնաթիռների մօտէլի (կաղապար) մրցակցութեանը : Իմ նախագծով պատրաստուեց «Հոկտեմբերիկ» ինքնաթիռը, այդ իմ առջինեկն էր, որի մէջ մարմնացել էր ակադեմիայում ստացած իմ գիտելիքների ողջ իմացութիւնը :

Աւարտելով ակադեմիան, ես սկսեցի աշխատել ինքնաթիռաշինութեան գործարանի կառուցողական (կոնստրուկտորական) բաժնում : Մեր ամբողջ երկրին քաջ յայտնի եւ ինքնաթիռաշինարար Պոլիկարպովը. ես նրան եմ պարտական իմ գիտութեամբ, գործնական նորարարութեամբ , օգնել է ինձ իմ գործունէութեան ողջ ընթացքում :

1939 թուականին ինձ առաջ քաշեցին խոշորագոյն ինքնաթիռաշինական գործարանի նախագծային գրասենեակի, ղեկավարի պաշտօնով : Այստեղ պատրաստուեց իմ առաջին կործանիչը «Միկ 1»ը : Այն ժամանակ այդ մեքենան իր ընթացքի արագութեամբ գերազանցում էր մինչ այդ եղած բոլոր կործանիչ ինքնաթիռներին : Այդ մեքենան սովետական օդաչուները յաջողութեամբ էին օգտագործում Հայրենական պատերազմի սկզբնական տարիներին :

1941 թուականին նոր տիպի ինքնաթիռներ ստեղծելու համար ինձ շնորհուեց Ստալինեան մրցանակ : Մրցանակներ շահեցի յետագայ չորս մրցանակաբաշխութեան ժամանակ :

Վերջերս, երկար բացակայութիւնից յետոյ, ես եղայ Սովետական Հայաստանում, հայրենի Սանահին գիւղում ; Ես անցայ մեր ամբողջ արեւավառ Հայաստանով, շնչեցի նրա մաքուր օդը, որով շնչել են պապերն ու հայրերը » :

Ա.— Ինծի՞ ըսիր « սրիկան» :

Բ.— Ինչո՞ւ, քեզմէ զատ սրիկայ չկա՞յ… :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Մարզիկ Ժօրժ Ճերանեանի զովասանական տողեր կը նուիրեն Վալանսի թերթերը իբրեւ ծանրութիւն վերցնող : Կրընոպլի մէջ 170 քիլօ բարձրացուցած է :Ութ քիլօ տարբերութեամբ պիտի կրնայ Ֆրանսայի ախոյեան ըլլալ : Ան պիտի մրցի Վալանսի մէջ «Մրցանիչներու Օր»ը, մարտի վերջերը : Ծնած է1930ին, եւ կը հետեւի մարզանքի եւ Հայ Մարզականի ֆութպոլի խումբին : Կը խօսի լաւ հայերէն եւ լաւ կազմ ունի :

Օ. Մ.

×

Փարիզահայ թեթեւ ծանրութեան փրոֆէսիոնէլ կռփամարտիկ Փիէռ Սարգիսեան (61 քիլօ) Փետրուար 21ին Սանթրալ հրաւիրուած էր յայտագրին գլխաւոր մրցման մասնակցելու համար, ճակատելու միեւնոյն դասակարգի պատկանող Ֆրանսայի աստղերէն Անտօէ Սիւրիէի դէմ 60 քիլօ 600 կր., (8×3) : Երկու կռփամարտիկները վիտակից խաղարկութիւն մը կատարելով երեւան բերին բաքանչելի խաղարկութիւն մը : Սարգիսեան յարձակելով հակառակորդին շուրջը դառնալով եւ զայն ամէն անկիւնէ հարուածելով բացարձակ առաւելութիւն մը չահեցաւ՞ բոլոր ծափերու մէջ :

Ձեմ գիտեր ինչ մութ հաշիւներով , իրաւարարները հաւասար հռչակեցին , մինչ հանդիսատեսները կը բողոքէին բացատրութիւն պահանջելով : Ութ շրջանին՝ 4ը եւ մէկ հաւասար ի նպաստ Փիէռոյին էր :

Իսկ Ֆրանսացի «ամաթէօռ»ներու ախոյեանական «Ֆինալ»ի մրցումը տեղի ունեցաւ Մոնարդյի մէջ Փետրուար 25ին բազմահազար հանդիսականներու ներկայութեան : Կէս ծանրութեան ներկայացնող « Ֆինալիստ » միակ Հայը Փիէռ Նատիրեան՝ թեթեւ առաւելութեամբ պարտուեցաւ : Հակառակորդն էր Վիտալ (3×3) :

× Լա Ֆլիւսադի մէջ տեղի ունեցած դահուկարշաւի (պատուանշան) մրցումներու մէջ, երիտասարդ մարզիկ Արթինեան կրկին 4-րդ հանդիսացաւ 1' 16"էն :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ՊԱՐՈՆ ՍԵՐԳՕ ամբաստանուած է ժամացոյցի գողութեամբ, բայց իր փաստաբանը ճարտար պաշտպանողականով կը յաջողի զինք անպարտ արձակել տալ :

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Անպարտ արձակուեցար՝ կրնաս մեկնիլ :

ՍԵՐԳՕ.— Բայց, տէր դատաւոր …

ԴԱՏԱՒՈՐ.— Անպարտ ես կ՚ըսեմ, չե՞ս հասկնար : Ի՞նչ կ՚ուզես դեռ :

ՍԵՐԳՕ.— Կը հասկնամ պարոն դատաւոր, շնորհակալ եմ, սակայն կ՚ուզէի գիտնալ թէ ժամացոյցը ինծի՞ պիտի մնայ …

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Տիգրանն ու Արեգնազը դպրոց կ՚երթային : Տիգրանի պայուսակին մէջ այլ եւս թուաբանական անլուծելի խնդիրներ չէին մնար, ոչ ալ Արեգնազը անփոյթ կը գտնուէր իր դասերուն հանդէպ : Սիրոյ հասունութիւնը հանդարտեցուցեր էր սիրտերու խռովքը եւ պրկած անոնց ուսանելու ախորժակը, կամ՝ սրած անոնց ընդունակութիւնները, ասոր համար էր որ՝ Տիգրանը Կեդրոնականի մէջ, իր մտային յանկարծական արթնութեամբը աշխուժութեան կը մատնէր ուսուցիչները, եւ Արեգնազը՝ Բողոքականաց վարժարանի ամէնէն յառաջադէմ աշակերտուհին կը դառնար :

Շուշիկն անգամ զարմացած Արեգնազի հոգեփոխութեան վրայ, օր մը հարցուց .

— Արեգնազ, ինչէ՞ն է որ այսքան շատ յառաջացեր դասերուդ մէջ, եւ միտքդ անօրինակ արագութեամբ կը բանի :

— Կ՚աշխատիմ հիմա, Շուշիկ, եւ շատ կաշխատիմ :

Շուշիկը գլուխը հակեց Արեգնազի ուսին վրայ եւ մտերմօրէն շշնջաց անոր ականջին .

— Արեգնազ, միթէ՞ մոռցար Տիգրանի սէրը, կուրծքէդ վա՞ր ձգեցիր սիրոյ ծանրութիւնը, այսինքն՝ թեթեւցուցի՞ր հոգիիդ խռովքը, դասերդ լաւագոյն կերպով սորվելու համար :

— Ընդհակառակն , Շուշիկ , հիմա աւելի շատ կը սիրեմ Տիգրանը, եւ աւելի մօտ կը զգամ ինքզինքս անոր, յետոյ՝ ես հետզհետէ վրայէս կը թօթուեմ սիրոյ պատրանքը, կը մտնեմ շօշափելի իրականութեան, վասնզի կը զգամ որ իմ ու Տիգրանի փոխադարձ սէրը, տակաւ առ տակաւ, ցանկութիւններու չփոթէն դուրս կ՚ելլէ, կը կրթնի փաստերու եւ կը ծանրանայ, ահա թէ ինչու այլեւս չեմ տառապիր, ու գերծ եմ անորոշութեան պատճառած տաժանքէն : Յուսալից սէրը բացաւ ախորժակս, բացաւ տրամադրութեանս ակերը : Ես ու Տիգրանը շատ պիտի աշխատինք, այսինքն՝ շատ պիտի սորվինք, որովհետեւ մենք զիրար շատ կը սիրենք …:

— Ուրախ եմ ատոր համար, Արեգնազ, կը փափաքիմ որ գուշակութիւնս կատարուի, ձեր քրօջ - եղբօր սէրը վերածուի աւելի հիմնական սէրի մը, սէր մը՝ որ կը շինէ տուն, կը կերտէ ընտանիք, եւ կը գեղեցկացնէ հայրութեան ու մայրութեան զգացումը :

Գարունը, Հայոց աշխարհի չքնաղ գարունը, անընդհատ կը բանէր պարտէզներու մէջ : Ծաղիկ ու ծաղիկ …:

Շաբաթ օրերը վարժարանները փակ են : Գիրքերը անութին տակ՝ Տիգրանը կ՚երթայ Արեգնազենց տունը : Անոնք միասին կը կարդան զանազան գիրքեր, ազգային եւ օտար, կը վերլուծեն, կ՚եզրակացնեն՝ վիճելով ու հակաճառելով :

Ի պատուի էին սիրահարական գիրքերը : Արեգնազի եւ Տիգրանի համար՝ Աւետիս Ահարոնեանը աշխարհի ամէնէն մեծ հեղինակն էր եւ անոր «Լռութիւնը» եզական , ինչ լեզու եւ ոճ, գրական ինչ նուրբ ասոյթներ, սիրային հանգոյցներու ինչ ճոխութիւն, եւ ինչ փարթամ՝ սիրոյ վէպին հոսումը…: Երկու սիրահարները Ահարոնեանի «Լռութիւնը» ամէնէն մօտիկ գտած էին իրենց սրտին : Արեգնազը կ՚ըսէր . «Սէրերը միշտ լռութեան մէջ կը հասուննան», իսկ Տիգրան կ՚աւելցնէր . «Տեւական ու դէպի երջանկութիւն տանող սէրը՝ լռութեան մէջ դարբնուած սէրն է» :

Էջերը կը դարձուէին, ու գիրքերը կը սպառէին արագօրէն : Գրքերու ուղիովը Տիգրանն ու Արեգնազը կ՚երթային դէպի տաճարը սիրոյ աստուածութեան :

— Սիրոյ ճամբան ինչպէ՞ս է :

Այս հարցումը ուղղեցինք անոնց՝ որոնք դեռ նոր իրենց ոտքերը կը դնեն սիրոյ ճամբուն վրայ, անոնց՝ որոնք հասած են սիրոյ ճամբուն կէսը, եւ անոնց՝ որոնք կ՚ապրին մայրամուտը սիրոյ մեծ վէպին :

Առաջինները պիտի ըսեն .

— Սիրոյ ճամբան իր դարն ու փոսը ունի, բայց աչ իր անյաղթելի արգելքները, մենք կը սիրենք անոր խորտուբորտը, վասնզի սիրողը քիչ մը պէտք է տառապի, տքայ ու սրսփայ : Արգելքներէն վախցող չենք, քանի որ յամառ ենք ու ինքնավստահ, մանաւանդ՝ գիտենք սէրը գերադասել կեանքէն : Որքան խրթին է թուաբանական խնդրի մը լուծումը՝ այնքան քաղցր է եւական հպարտութիւնը զայն լուծողին, ուրեմն՝ որքան դժուարանցանելի ու անկոխ ըլլայ սիրոյ ճամբան՝ այնքան ցանկալի կ՚ըլլայ սէրը, եւ հրապուրիչ, ու գինովցնող կ՚ըլլայ անոր ճամբան :

Սէրը, սէրը :

Անմատչելի ու դժուարամատչ գեղեցկութիւն :

Երկրորդները պիտի ըսեն .

— Սէրը պատրանքի ապառաժներէն կը բխի, գէթ մեղի այնպէս կը թուի : Աղբիւրը կը տեսնես, ջուրին ձայնը կը լսես, բայց չես կրնար յագեցնել ծարաւդ, որովհետեւ սէրը քեզի կը ներկայանայ իբր քաղցրաձայն ու փետրազարդ թռչուն մը, շատ մօտ թուփի մը վրայ, երգի մը հրապոյրին յանձնուած , ինքն իր մէջ եւ ինքն իրմով ըերկրայից, երաժշտութեան նեկտարը կարկամեցուցեր է անոր մարմինը :

(Շար.)

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, պատասխանելով Գ. Ժորժ Պիտոյի մէկ նամակին, առաջարկեց բանակցութեան ձեռնարկել անմիջապէս, կարգադրելու համար Սարի խնդիրը: Ինք պատրաստ է Փարիզ գալու մինչեւ ութ օր, Ցունաստան եւ Թուրքիա երթալէ առաջ (Մարտ 9 – 26): Այս անակնկալ հրաւէրը մեծ տպաւորութիւն գործեց քաղաքական շրջանակներու մէջ :

ՈՍԿԻՆ ՆՈՐԷՆ ԻՆԿԱՒ Փարիզի հրապարակին վրայ: Նափոլէոնը կը ծախուէր 2810ի, մինչ 6200 ֆրանքի բարձրացած էր 1948ին: Զոյլ ոսկին իջած էր 419·000 ֆրանքի (1948ին կ'արժէր 877·000 Ֆր.): Ամերիկեան թղթադրամ տոլարը իջած էր 364ի (օրինական գինը 350): Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ ֆրանքին զօրացումը հետեւանք է տիրող վստահութեան: Ժընեւի դրամատուները մեծ քանակութեամբ ֆրանսական ֆրանք գնած են, նկատի առնելով որ պահանջը պիտի աւելնայ օդափոխութեան շրջանին :

ԹԵՀՐԱՆԻ ամերիկեան զինուորական մարմինին նախագահը, զօր. Մըքլուր յայտարարեց թէ պիտի աւելցնեն ռազմական օգնութիւնը, զօրացնելու համար իրանեան բանակը: Տանք հրասայլերու առաջին բեռը Թեհրան կը հասնի այսօր վաղը: Ամերիկացիները կարգ մը զօրանոցներ ալ պիտի շինեն :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, մերժեց կրճատել երկամեայ զինուորութեան շրջանը երկրին մէջ: Իր կարծիքով, «ազգին զինուորական պաշտպանութիւնը պիտի տկարանայ եւ արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութիւնը պիտի վտանգուի, եթէ կրճատեն: Ընդդիմադիրները կ'առաջարկէին 18 ամսուան իջեցնել զինուորութեան շրջանը :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մասին մանրամասն զեկուցում տուաւ, երէկ, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն: Ինք անօգուտ կը գտնէ որեւէ բանակցութիւն Հօ Շի Մինի հետ եւ կը սպասէ որ Ժընեւի ժողովը վճռէ հարցը: Մինչ այդ, պատերազմը պիտի սաստկանայ :

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը լրացաւ: Առաջին գործը պիտի ըլլայ երեսփ. ընտրութիւնները կազմակերպել մինչեւ երեք ամիս :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նոր դահլիճը կազմուեցաւ նախագահութեամբ Պ. Մէզալիի: Պէյը վաւերացուց պաշտօնը, հայրենասիրութեան կոչ մը ուղղելով ժողովուրդին :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ պատերազմի վտանգը շատ աւելի նուազ է այսօր քան 1952ին: Ինք համաձայն է որ կարմիր Չինաստանը ճանչցուի եւ կը յուսայ թէ յարաբերութիւնները պիտի բարւոքին Խ. Միութեան հետ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ յարաբերութիւնները նորէն լարուած են եւ կը վախցուի որ նոր դէպքեր ծագին սահմանին վրայ :

ՊԱՊԻՆ 78ամեակը լրացաւ առջի օր: Առողջական վիճակը միշտ մտահոգութիւն կը պատճառէ :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ համագումարը որ տեղի ունեցած էր Պրիւքսէլի մէջ, հաւանութիւն յայտնեց Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին: Ֆրանսացիները միշտ նոր երաշխիքները կը պահանջեն Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1.— *Արհեստանոցի մէջ աշխատող վարժ «մեքանիսիէն»ներ :*

2.— Ֆինիսիոն *եւ արդուկող, այր կամ կին մը :*

3.— *Իրենց բնակարանին մէջ աշխատող վարժ գործաւորուհիներ :*

Դիմել՝ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ.—

32 Rue des Annelets, Paris 19e.
Métro: Botzaris ou Place des Fêtes.

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Ցոյնեբուն սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա :

Ընտանեկան եւ ընկերային ջերմ մթնոլորտ :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան խնջոյք պարահանդէս
եւ բանախօսութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի: Այս շաբաթ ժամը 20·30էն մինչեւ առտուան 1: Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժին, ճաշ :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Դասախօս՝ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ: Նիւթը՝ Ոզնիծաճը եւ Ոզնիծաքանը: *Դասախօսը պիտի կարդայ նաեւ քանի մը անտիպ երգիծականներ :*

Մուտքը ազատ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թագէոսեան եւ համայն Պաղտասարեան, Պօղոսեան եւ Միքայէլեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ փութացին անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ այցելութեամբ ամոքել իրենց խոր վիշտը իրենց սիրեցեալ մօր, զոքանչմօր եւ ազգականին՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԳԻՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ տխուր մահուան առթիւ :

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ :

Մարտ 7ին.— ԿՐԸՆՈՊԼԸ
Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ :
Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ :
Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ :
Ապրիլ 4ին.— ՓԱՐԻԶ :

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ :

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ, մանչ եւ աղջիկ :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ :

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին: Սանթրը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պլիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), *(Մէթրօ Էնվալիտ):*

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ :

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Աղոնց), գին 1000 ֆրանք :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի ռէսիթալը
7րդ յայտագիրը
Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur
SALLE CHOPIN-PLEYEL
252, Fg. St. Honoré
Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Պախ, Սգարլաթի, Հայտըն, Մոցարթ, Պեթովէն, Շուպերթ, Շոփէն, Լիսթ եւ Ղազարոսեան :

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ
Բարեկենդանի առթիւ

6 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի չքեղ սրահին մէջ, 53 ռիւ Կրինեան :

ՕՐՔԷՍԹՐ ԷՏԻ ԹՈՒՌՆԷԼ

Հայկական պարեր, աշուղական երգեր, դաշնակ, երգ, արտասանութիւն :

Խումբ մը հայրենակիցներ պիտի պարեն Կարնոյ ընտիր պարերը: Կը նուագէ Պ. Թորգոմ, կ'երգեն եւ կը պարեն Տէր եւ Տիկին Գիզօ, Պ. Պարոյր կ'երգէ եւ կը նուագէ աշուղ Ջիւանիէն եւ Սայաթ Նովայէն :

Ճմռումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս սեղանները ապահովել: Դիմելով Պ. Վ. Խալօղլեանի
25 Rue National. Tél.: Co. 02-88.
Պ. Լ. Գայթանճեան
63 Rue de la Rotonde.
Tél.: Na. 08-73.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մարտ 7ի կիրակի, ժամը 3ին Փոն տը Շէրիւի յունական թատերասրահին մէջ, *(Բէվէյլ): Հովանաւորութեամբ Վալանսի Հոգեւոր Հովիւ ՍԱՀԱԿ ՔՀՆՅ. ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ եւ ի ներկայութեան Պ. Քաղաքապետին :*

Կը ներկայացուի Ս. Էքմէքճեանի ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏԸ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՅՈՒՆ զաւեշտը :

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը 100 ֆրանք :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 20 Մարտ, ժամը 21ին Պէրիէ Միյյիէ շքեղ սրահներուն մէջ:

Անակնկալներ եւ ընտիր նուագախումբ: Հասոյթէն կարեւոր բաժին մը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար :

ԿՈՐՍՈՒԱԾ

Անցեալ Կիրակի Սեբաստացիներու գիշերը սրահին մէջ կորսուած է ոսկիէ զարդասեղ մը: Ընտանեկան յիշատակ մը ըլլալուն կը խնդրուի գտնողէն իր հասցէն իմացնել վարչութեան:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի Պ. Թ. Գառնիկեան; *Նիւթը՝ «Հայկական պատմութեան բնոյթը» : Կը հրաւիրուին բոլոր գրասէրները անխտիր :*

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Երիտ. Միութեան ժողովը հինգշաբթի 4 Մարտ, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ըլլալ ճշդապահ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ.Ի ՍԷՆԹ ԱՆԹուանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Տիգրան Շահպազեանի բնակարանը :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14·30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի *կայարանին դիմաց :*

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ :

Քաղուած Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխոտ Սէյրան :

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 *Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս :*

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը: Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն: 900·000 Ֆր.: Հեռախօսել՝ GOB. 05-63

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը՝ քովնտի աշխատանոցով եւ չորս բնակելի սենեակներով: Փափաքողները դիմեն ԻՒՄԻՏԵԱՆԻ, 60, Ավընիւ Սէն Ժիւսթ, Մարսէյլ :

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պատճաշարան մը արդիական, մաքուր, կահաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն:

Դիմել՝ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ.—

57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Նոր գիներ

Articles polichinelles-*ի համար*,
Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.:

Մարսէյլի համար դիմել.— Պ. Ե. ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլորհայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ :

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գալ (քալորի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. — Հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՄԱՐՏ • VENDREDI 5 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7311 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2722

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐՑՈՒՑԷՔ ԻՐԱՐՈՒ

Եթէ հայրենիքը ազատ ըլլար եւ կարենար համախմբել «իր զաւակունքը», անիմաստ պիտի դառնային Հայր. Միութիւնները :

Ինչպէս ուրիշ կարգ մը կազմակերպութիւններ, Հայր. Միութիւններն ալ պերճանք պիտի համարուէին այն ատեն :

Թէեւ, ազատ երկիրներու մէջ ալ կան այդպիսի Միութիւններ, որոնք առաւելապէս կը զբաղին մշակոյթի գործերով (գաւառաբարբառ, ժողովրդային բանահիւսութիւն եւն.) :

Նոյն իսկ Թուրքերու մէջ կան Հայր. Միութիւններ :

Երկու տարի առաջ, նոր մըն ալ կազմուեցաւ, «Ակնցի Թուրքերու Հայր. Միութիւն», հաւաքելու համար այդ գաւառին ժողովրդական երգերը եւ ուրիշ նիւթեր :

Անշուշտ այս առթիւ ալ պիտի իւրացնեն շատ մը հայկական ստեղծագործութիւններ, ինչպէս իւրացուցին Կոմիտասի դաշնաւորած երգերը, Թուրքերէնի վերածելով եւ տպելով :

Սովորական իմաստով Հայր. Միութիւնները եթէ այնքան բազմացած են մեր մէջ, պատճառը պանդխտութիւնն է :

Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին երկու երրորդը կոտորուեցաւ :

Մնացեալը երերուն կեանք մը կը վարէ օտարութեան մէջ :

Ցիրուցան՝ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ, այդ ծփուն բազմութիւնը կը կարօտի [illegible] միջոցներու, [illegible] համար :

Այդպիսի ցանցերու մէջ, ինքնապաշտպանութեան օղակ մըն ալ Հայր. Միութիւնները կը կազմեն :

Իւրաքանչիւրը դեր մը կը կատարէ համաձայն իր կարողութեան :

Ընդհանրապէս չարքաշ աշխատաւորներ են անոնց անդամները, իսկ վարիչներն ալ՝ համեստ ուսումնականներ :

Իսկական գրոց – բրոցները փոքրամասնութիւն կը կազմեն եւ ընդհանրապէս կրաւորական դիրք մը կը բռնեն :

Ամփոփելով մեր գաղութին վրայ, ի՞նչ կը ներկայացնեն Հայր. Միութիւնները, իբրեւ ինքնապաշտպանութեան օղակ :

Ժամանակին հետ կը քալե՞ն :

Երեսուն տարուան մէջ յառա՞ջ գացեր են թէ ետ :

Ունի՞ն պահեստի ուժեր, աւելի երկար դիմանալու համար :

Կ'ուզենք հաւատալ թէ ամէնքն ալ մէկ հոգ ունին,— փրկել նոր սերունդը: Այսինքն իրենց անդամներուն զաւակները : Մանաւանդ հիմա որ հայրենիքը ամուր փակած է դուռ – պատուհան, հեռաւոր երազի մը վերածելով ներգաղթը :

Արդ, ունի՞ն մասնաւոր ուղեգիծ մը, զաւակներու եւ թոռներու փրկութեան համար :

Անշուշտ ծննդավայրին յիշատակը վառ պահած չեն ըլլար, կլոր պար դառնալով կամ տարին քանի մը անգամ խնջոյք սարքելով :

Եթէ իրենց զաւակներն ալ վարժուած են «քիւֆթէ» եւ «խըյմա» ուտելու, այդ չի նշանակեր թէ կապը վերահաստատուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Անհրաժեշտ է որոշ ծրագիր մը յօրինել մէկ տարիէն միւսը, մէկ պատգ. ժողովէն միւսը, եւ գործադրել աստիճանաբար: Յարատեւօրէն :

Եղած – չեղած «Համայնները — Հայրենակցական, Կրթասիրաց կամ Ուսումնասիրաց — մօտաւորապէս գիտեն իրենց անդամներուն թիւը :

Բայց, գիտե՞ն, նաեւ, անոնց զաւակներուն եւ թոռներուն համրանքը :

Յետոյ, մասնաւոր ձեռնարկի մը կը հետեւի՞ն անոնց փրկութեան համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ.— ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԾՐԱԳԻՐԸ.—

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ռընէ Փլեւէն, որ քննական պտոյտ մը կատարած էր Հնդկաչինի մէջ, մանրամասնօրէն պարզեց կացութիւնը նախարարական խորհուրդին առջեւ, ինչպէս գրած էինք երէկ: Իբրեւ եզրակացութիւն, կառավարութիւնը որոշեց հաշտութեան բանակցութիւններ չկատարել իր նախաձեռնութեամբ, նկատելով որ հետեւանքը պիտի ըլլայ վտանգաւոր խուճապ մը : Դահլիճը կ'ընդունի Հնդկաստանի վարչապետին թելադրութիւնը, — կրակը դադրեցնել առժամապէս, պայմանաւ որ բաւարար երաշխիքներ տրուին Ֆրանսական զօրքին ապահովութեան մասին: Պ. Լանիէլ երէկ Ազգ. Ժողովին առջեւ պիտի պարզէր թէ կառավարութիւնը ինչպէս կ'ըմբռնէ այդ երաշխիքները: Իրազեկներ հաւանական չեն գտներ որ Հօ Շի Մին ընդունի այդ երաշխիքները, որովհետեւ Հնդկաչին որոշ սահմանագիծ մը չի ներկայացներ համայնավարներու եւ ոչ-համայնավարներու միջեւ, ինչպէս Քորէայի մէջ:

Ֆրանսա իր յոյսը դրած է Ժընեւի ժողովին վրայ որ պիտի գումարուի Ապրիլ 26ին եւ որուն ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Անգլիա, Մ. Նահանգները, Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան: Պ. Փլեւէնի զեկուցումէն կառավարութիւնը այն եզրակացութեան յանգած է թէ ոչ-համայնավար բնիկները դաւաճանութիւն պիտի նկատեն, եթէ Ֆրանսա ուղղակի բանակցի Հօ Շի Մինի հետ: Իրազեկներ կը վախնան որ ըմբոստներու նոր բանակը աւելի ուժգին յարձակումներ գործէ, եթէ Ֆրանսա բանակցութեան հրաւէր մը ուղղէ Հօ Շի Մինի :

Նախարարական խորհուրդին նիստը գոնփակ էր: Արտաքին Նախարարը, Պ. Պիտօ առաջարկած էր «լուր չփախցնել», չվնասելու համար Ժընեւի բանակցութեանց Բայց եւ այնպէս կարելի եղած է հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղել.—

Պ. Փլեւէնի զեկուցումին համաձայն, չափազանցուած են բնիկ զինուորներու դասալքութեան լուրերը, որոնք ազդած էին նաեւ Ազգայնականներու վրայ: Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները համաձայն են որ բնիկ զինուորներու թիւը աւելնայ, որպէս զի ութ տարուան պատերազմէն յոգնած Ֆրանսացի զինուորները կարենան հայրենիք վերադառնալ. Վերջերս միայն քանի հազար բնիկ զինուորներ դասալիք եղած են. անոնց ալ 19ը միայն թշնամի բանակը անցած են: Բնիկներէ կազմուած բանակները «կատարեալ չեն տակաւին, բայց գէշ ալ չեն»: Նախարարին կարծիքով, Ֆրանսա պէտք է հետեւի Ամերիկացիներուն, որոնք ընդարձակ բանակատեղիներ հաստատած էին Քորէայի մէջ, բնիկները մարզելու համար: Յետոյ, Պ. Փլեւէն յարմար կը գտնէ որ բնիկ զինուորներուն մէկ մասը բոպիկ ըլլայ, համաձայն տեղական աւանդութեան, ինչպէս կ'ընեն կարմիրները: Զէնքերն ալ թեթեւ պէտք է ըլլան :

Կարգ մը նախարարներ կը կարծեն թէ Ժընեւի ժողովը գումարուած ատեն, Ֆրանսա պիտի առաջարկէ ճանչնալ կարմիր Չինաստանը եւ Ազգաժողովին մէջ ընդունիլ զայն, որպէսզի այլեւս չօգնէ Հնդկաչինի ապստամբներուն: Իրազեկներու կարծիքով, Հօ Շի Մին չի կրնար շարունակել պատերազմը, առանց Չինաստանի օգնութեան :

× Հօ Շի Մին բողոքեց Մ. Նահանգներուն միջամտութեան դէմ, մասնաւորապէս ամբաստանելով թէ երկու հարիւր օդանաւային մասնագէտներ կը պահէ Հնդկաչինի մէջ: «Մինչ աշխարհի բոլոր ժողովուրդները կը պայքարին խաղաղութիւնը պաշտպանելու եւ միջազգային յարաբերութիւնները բարւոքելու համար, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը կը ջանայ ընդարձակել պատերազմը եւ կը թունաւորէ Հնդկաչինի երեք երկիրներուն գերիշխանութիւնը »:

× Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները սաստկացած են Թոնքինի շրջանին մէջ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊՏՏԵՑԱՅ, ՔԱՐՈԶԵՑԻ, ՃԱՇԵՑԻ...

«Հասկ»ի վերջին թիւը չեմ ստացած տակաւին :

Ամերիկայի եւ Եգիպտոսի ռամկավար թերթերէն կ'իմանամ թէ Դերենիկ եպիսկ. օրագիր մը հրատարակած է, «Ուղեւորութիւն Ս. Էջմիածին »:

Երկու թերթերն ալ փութացած են արտատպել այդ շարքը, որ դեռ շարունակելի է:

Աչքի առջեւ ունիմ առաջին եօթը յօդուածները :

Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը, որ բաւական սահուն գրիչ ունի եւ շատ մըն ալ սնապարծութիւն, օրը օրին գրի առած է իր ըրածն ու չըրածը: Տեսածը, ինչպէս երեւակայածը :

Բոլոր գրութեանց մէջ մանրամասնօրէն կը պատմէ թէ ի՛նչ ընդունելութեան արժանացաւ Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան եւ Էջմիածին :

Ծայրէ ծայր կարդալով, այն տպաւորութիւնը կը կրէք թէ բացառիկ պատիւներ ընծայած են իրեն: Ինչպէս պիտի ընէին արտակարգ դեսպանի մը :

Այսպէս, Սեպտ. 15ին Պրիւսէլ – Փրակա – Վարշաւա գծով կը հասնի Մոսկուա: Օդակայանին մէջ կը դիմաւորուի քահանայի մը եւ սարկաւագի մը կողմէ՝ յանուն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, ինչպէս եւ Խ. Միութեան կրօնական գործերու փոխ – նախագահին կողմէ:

Սեպտ. 19ին դարձեալ օդանաւով ճամբայ կ'ելլէ դէպի Երեւան, ուր կը հասնի 14 ժամէն:

— « Օդանաւորդները Հայ էին, քաջ, սիրուն, խոհեմ եւ հայրենասէր տղաք: Շատ սիրեցի զիրենք եւ այնքան մտերմացայ իրենց հետ որ երբ Կովկասեան լեռներու վրայէն կը թռէինք, զիս ներս՝ մեքենաներուն քով տարին եւ ցոյց տուին թէ ինչպէս կը վարէին օդանաւը: Կ'ուզէի ապահով Ս. Էջմիածին հասնիլ եւ այդ պատճառով օդանաւ քշել չփորձեցի »:

Կը հասկնաք անշուշտ: Դերենիկ եպիսկոպոս «օդանաւ քշել» ալ գիտէ, ինչպէս Օրմանեան սրբազան «գրաբարնա եւ լատինէ» գիտէր :

Բայց, վախնալով որ փորձանք մը կը պատահի եւ իր առաքելութիւնը չի կրնար կատարել, կը հրաժարի այդ յանդգնութենէն :

Երեւանի օդակայանին մէջ ալ նորտակարգ դեսպանը կը դիմաւորուի բազմանդամ պատուիրակութեան մը կողմէ յանուն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, Խ. Հայաստանի կառավարութեան, Էջմիածնի միաբանութեան, ճեմարանի եւն. (անուններն ալ արձանագրուած են):

Նոյն ընդունելութիւնը Էջմիածնի մէջ :

— « Յաջորդ օր, կիրակի, Սեպտ. 20ին, Ս. Պատարագ մատուցի հազարաւոր հաւատացեալներու ներկայութեան եւ քարոզեցի բնաբան ունենալով՝ «Միշտ անշարժ պահեա զԱթոռս Հայկազնեան»:

Միջանկեալ ըսեմ-որ բոլոր խօսած քարոզները արձանագրած է, իրենց բնաբաններով: Նաեւ աստուածաբանական դասախօսութիւնները:

Այնուհետեւ կը սկսի այցելութեանց շարքը, մէկը միւսէն «զգայացունց» :

Ամէն ուր որ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, շրջապատուած կ'ըլլայ հազարաւո՜ր հաւատացեալներով : Եկեղեցի կը մտնէ «զանգահարութեամբ եւ «Հրաշափառ»ով »:

Երեւանի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ պատարագած ատեն, «ոչ միայն տաճարը, այլեւ բակն անգամ լեցուած էր հաւատացեալներով: Շատ դժուարաւ կրցինք թափօր դառնալ, ժողովուրդը ամէն կողմէ կը խուժէր մեր վրայ, մեր աջը, փեշերը համբուրելու »:

Դեռ ինչե՛ր, ինչե՛ր ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի նախագահը, զօր. Նէկիպ Սուտանէն Գահիրէ վերադառնալով պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ.— «Յեղափոխական Խորհուրդը եւ ես անբաժանելի ենք»: Այս առթիւ կը թելադրէ ժողովուրդին «չխաբուիլ պատեհապաշտներէ որոնք կը ջանան կասկածներ սերմանել յեղափոխական վարիչներու մասին, անկարգութիւն յարուցանելու եւ յետադիմական տարրերը ջուրին երեսը հանելու համար: Աշխարհակալները դաւեր կը սարքեն ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ, զայն ձեռք անցընելու համար »:

Զօրավարը ձայնասփիւռ ճառ մըն ալ խօսելով, Անգլիացիներուն վրայ ձգեց Խարթումի խռովութեանց պատասխանատուութիւնը, առանց անուն տալու, եւ շեշտելով թէ «աշխարհակալները կ'ուզեն երկարաձգել իրենց գրաւումը՝ բարեկարգութիւնը պահպանելու պատրուակով »:

× Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, Իտըն, խօսելով Խարթումի խռովութեանց մասին, իր կարգին մեղադրեց Եգիպտոսը, առանց անունը յիշելու: «Մեծ պատասխանատուութիւն մը

(Շար.ը էջ Դ. Է)

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ դերասան Յովսէփ Ուզունեան մեռած է երէկ գիշեր իր բնակարանին մէջ.

Մեր ողբացեալ բարեկամը, 62–63 տարեկան, սրտի ծանր տագնապ մը անցուցած էր անցեալ շաբթու եւ վիճակը յուսահատական կը համարուէր :

Բնիկ Չմշկածագցի, Ուզունեան կանուխէն մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը: Առաջին Մեծ Պատերազմին Ամերիկայէն կամաւոր գացած էր Կովկաս, մասնակցելով շատ մը կռիւներու: Ունէր շահեկան յուշեր ամերիկահայ կուսակցական կեանքի, ինչպէս եւ կամաւորական շարժումներու մասին :

Ֆրանսա փոխադրուած ատեն ալ, եռանդով կը մասնակցէր հանրային կեանքի: Փայլուն յաջողութիւններ շահած է նաեւ իբրեւ դերասան, Մարսէյլի եւ Փարիզի մէջ: Վերջին տարիներու ընթացքին քաշուած էր գործօն կեանքէ :

Մեր ցաւակցութիւնները այրի տիկին Ուզունեանի, երկու զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը, շաբաթ ժամը 14ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 23 ռիւ Քլօյս (Փարիզ 18):

Մահազդը վաղուան թիւով :

ՊՈԼՍՈՅ Ազգ. Հիւանդանոցին պետական նպաստը տարեկան 30.000 ոսկիէն բարձրացած է 40.000ի, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

ՎԱՐՉԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՎՏԱՐՄԱՆ խնդիրը այսօր պիտի քննուի Ազգ. Ժողովին մէջ : Ներքին նախարարը կը սպառնայ հրաժարիլ, եթէ շատ մը երեսփոխաններ չբացատրեն իրենց ձեռնպահութեան պատճառները :

ԷՋ ՄԸ ԵՒՍ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵՆԷՆ

Դ. «ԻՆԹԵԼԻՃԸՆՍ»Ը ԻՄԱՑԱԾ ԷՐ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Տասնեւհինգ օր վերջ, Լիբանանի վարչական քննիչ գնդ. Նիկէր ինծի հաղորդեց Պէքաան գրաւման կարեւորութիւնը: Այդ երկրամասը միակ արգաւանդ շրջանն էր Լիբանանի եւ Անդրլիբանանի միջեւ, Համայի երկաթուղին անկէ կ'անցնէր եւ շրջանն ունէր մեծ կարեւորութիւն հիւսիսի բնակչութիւնն ու բանակները կերակրելու համար: Անակնկալի բերելով, կարելի էր գրաւել առանց զինակ մը արձակելու: Էմիր Ֆէյսալը, որ Դամասկոսի մէջ կը տիրէր եւ յաւակնութիւններ կը սնուցանէր այս նեղ դաշտավայրին համար, անկասկած պիտի խոնարհէր կատարուած իրողութեան առջեւ: Ստացայ Ժորժ Փիքոյի հաւանութիւնը եւ արշաւանքին պատրաստութեան ձեռնարկեցի սպայակոյտիս երեք սպաներուն հետ, որոնց բացարձակ գաղտնապահութիւն յանձնարարեցի: Արշաւանքի նախօրեակին, հեռագիր մը ինծի տեղեկացուց թէ զօր. Կուրօն պիտի ժամանէր յածանաւով մը: Շքադօրքի պէտք ունէի անոր արժանաւոր ընդունելութեան համար: Չէի կրնար առանց զօրքի ձգել Պէյրութը: Արշաւանքը յետաձգեցի:

Զանազան հանդիսութիւններէ եւ ընդունելութիւններէ վերջ, զօր. Կուրոյի յայտնեցի արշաւանքի ձեռնարկս եւ գաղտնապահութեան բացարձակ անհրաժեշտութիւնը: Ինծի հրահանգեց աւելի զօրացնել արշաւազօրքը: Մեկնումի նախօրեակին, առաւօտեան ժամը 10ին, Գահիրէէն եկած անգլիական օդանաւ մը Պէյրութի քով կ'իջնէր: Մարաջախտ Ալլէնպի, Միջին Արեւելքի բրիտանական վերին հրամանատարը կը հասնէր: «Ինթելիճընս սըրվիս»ը լաւ գործած էր: Մարաջախտը պահանջեց իսկոյն հանդիպիլ զօր. Կուրոյին, եւ առանց որեւէ նախաբանի, ըսաւ անոր — «Գիտեմ որ կ'ուզէք գրաւել Պէքաան: Անգլիան հակառակ է»: Կուրօն պատասխանեց արիաբար — «Շատ ուշ է: Բանակը մեկնած է արդէն»: Կատղած, Ալլէնպի Գահիրէ վերադարձաւ եւ իր կառավարութիւնը ոտքի հանեց: Իրիկուան ժամը չորսէն հինգ, Քլեմանսոյի չանթահարիչ մէկ հեռագիրը վճռապէս կ'արգիլէր Պէքաայի գրաւումը: Եւ առիթը կորսուեցաւ, նոյնպէս Ֆրանսայի եւ իր մարզպանին հեղինակութիւնները ծանրապէս վնասուեցան, որովհետեւ «Ինթէլիճընս Սըրվիս»ը ամէն ջանք թափեց արպէսզի մեր պարտութեան տեղեակ ըլլան Արեւելքի ժողովուրդները:

Ձեզի այս անցուդարձը պատմեցի ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ անձամբ ապրեցայ, որպէսզի դուք ալ ըմբռնէք այն դժուարութիւնները, որոնց առջեւ կը գտնուէին Կուրօն եւ իր համհարզները, այդպիսի անարգանքէ մը վերջ:

Ներեցէք որ աւելի երկար խօսեցայ, քան կը նախատեսէիք: Բայց, սիրտ առէք, պիտի չխօսիմ Կիլիկիոյ զինուորական գործողութեանց մասին: Կ'ուզեմ միայն ձեզի ըսել թէ 1919 Դեկտեմբեր 2ին Ատանա հասնելով, իսկոյն քննեցի ընդհանուր կացութիւնը եւ արդէն, երկու օր վերջ, Դեկտեմբեր չորսին Պէյրութ կը ղրկէի գեկուցում մը, պարզելով այն նոր հանգամանքը զոր կը ստանար քաղաքական կացութիւնը Արեւելեան երկրամասերուն մէջ Նոյեմբեր 28էն ի վեր.—

« Թուրք ազգային (միլլի) կուսակցութիւնը, վայրկեան մը չփոխած այն արապայմանին, որով գնդ. Փիէփափ կը փոխարինէ Անգլիացիները, անմիջապէս ինքզինքը գտաւ, նկատելով մեր գրաւման բանակին նօսրութիւնը, կատարելու համար այն գործը զոր նախապէս մեր դաշնակիցը յանձն առած էր: Ակնյայտնի է որ մեր գրաւման ուժերը հինգ – վեց անգամ աւելի քիչ են քան անգլիական բանակները »:

Միեւնոյն ատեն կը յայտնէի թէ, ձեռնհաս սպաներու պակասին հետեւանքով, այդ երկիրներուն մէջ վարչական կազմակերպութեան յապաղումը մեզ դրած էր շատ դժուարին կացութեան մը մէջ և իբրեւ օրինակ կը յիշէի «Զէյթէյցներուն չահաւոր հաւաքականութիւնները մասնաւորաբար Մարաշի մէջ: Կը մատնանշէի թէ Այնթապի, Պիրէճիկի, Ուրֆայի, ինչպէս նաեւ Մարաշի համար զօրքի պէտք կար եւ հետեւակ գունդ մը կը պահանջէի, ինչպէս նաեւ 75ի երկու հրետանի, «որոնց միակ ներկայութիւնը, շատ աւելի գործ կրնար տեսնել, քան թէ մարդկային եւ նիւթական մեծ զոհողութիւններով կատարուած զինուորական գործողութիւններ »:

Ձիս մտիկ չըրին: Հետեւանքը — Ուրֆայի եւ Մարաշի ողբերգութիւնները:

Դեռ Գուլկարխայէն իմ հրետանիս տեղ հասած չէր: Սակայն անմիջապէս որ 75ի առաջին մարտկոցը հասաւ, զայն իսկոյն Այնթապի վրայ ուղղեցի, գիտէի որ հոն ապստամբութիւնը կ'եռար, առոր համար երկրապահները քաղաքին դուրս բլուրներու վրայ բանակած էին:

Հրամայեցի հրետանին տեղաւորել բլուրներուն գագաթը եւ զանոնք ուղղել Վալիին բնակարանին վրայ, այս բարձր պաշտօնատարին հաղորդելով որ եթէ ապստամբութիւն ծագէր, թնդանօթի առաջին հարուածները իր վրայ պիտի իյնային: Արդարեւ, որքան ատեն որ թնդանօթները հոն էին, կատարեալ խաղաղութիւն տիրեց Այնթապի մէջ: Երբ Արեւելքի երկրորդ զօրաբաժնին հրամանատարը, 1920 Փետրուարին, Մարաշի դէպքէն վերջ, գնդ. Անտրէային հրամայեց Այնթապէն Քիլիս երթալ հրետանիով միասին, հազիւ չորս քիլոմեթր հեռացած էին, ապստամբութիւնը պայթեցաւ քաղաքին մէջ: Անտրէա ստիպուեցաւ առճակատանօք ետ դառնալ, շարժումը զսպելու համար: Ամէնքը գիտեն թէ Արեւելքի զինուորական պատմութեան մէջ որն է Այնթապի տեղը, քանի որ մեր հակառակորդները զայն անուանեցին «Թրքական Վէրտէօն»ը:

Général DUFIEUX

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— « Էջմիածին » ամսագրի 1953 Նոյեմբեր – Դեկտեմբերի թիւին մէջ Գ. Սարգսեան ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է «Յուշարձանների պահպանութիւնը եւ վերանորոգութիւնը Սովետական Հայաստանում » խորագրով: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Հայաստան շատ հարուստ է պատմական եւ ճարտարապետական յուշարձաններով, ցրուած երկրի ամէն կողմ: Այդ յուշարձաններու որոշ մէկ մասը ապրած եւ յետագային հայ ժողովուրդի մէջ ձուլուած նախարդնիկներու մշակոյթի մնացորդներն են, քարէ դարէն սկսեալ: Մեծ մասը կը վերաբերին հայ ժողովուրդի պատմական անցեալին, իր կազմաւորման շրջանէն: Համեմատաբար լաւ պահուած յուշարձաններու մեծ մասը կը պատկանին միջին դարուն, վեցէն տասներչորս:

Բոլորն ալ մեծ արժէք կը ներկայացնեն Հայաստանի անցեալի պատմութեան, մշակոյթի, արուեստի եւ արհեստներու, դրացի եւ հեռաւոր ժողովուրդներու հետ ունեցած կապի եւ փոխազդեցութեան հարցերը լուսաբանելու համար:

Ծոխ եւ առատ նիւթ կայ մասնաւորաբար ճարտարապետական յուշարձաններուն մէջ:

Անցեալէն իբրեւ ժառանգութիւն մնացած այդ արժէքները պահպանելու համար կառավարութիւնը կազմակերպած է եւ կը պահէ ճարտարապետական յուշարձաններու կոմիտէն 1923էն ի վեր: Այդ Կոմիտէի կազմին մէջ գտնուած են ականաւոր հնագէտ գիտնականներ, արուեստագէտներ, ճարտարապետներ, իբրեւ ղեկավարներ:

Կառավարութիւնը ամէն տարի մեծ գումարներ կը տրամադրէ վնասուած յուշարձաններու վերանորոգութեան համար:

Պատմական եւ ճարտարապետական յուշարձաններու մասին լրիւ տեղեկութիւններ ունենալու համար, Կոմիտէն պարբերաբար ամէն տարի արշաւախումբեր կը կազմակերպէ որոնեալ աշխատակիցներէ, որոնք կը շրջին Հայաստանի բոլոր անկիւնները եւ կը նկարագրեն, կը լուսանկարեն, երբեմն ալ կը չափագրեն մեծ ու փոքր նշանաւոր եւ աննշան բոլոր յուշարձանները. անկախ անոնց տեսակէն եւ դրութենէն:

Այս գիտարշաւներու ատեն մէջտեղ ելած են բազմաթիւ մեծ ու փոքր այնպիսի յուշարձաններ, որոնց մասին գրականութեան մէջ որեւէ յիշատակութիւն չկայ, կամ եթէ կայ՝ սակայն տեղը ցարդ յայտնի չէր: Այսպէս, տարիներ տեւող մանրակրկիտ աշխատանքէ ետք, կը կազմուի յուշարձաններու գրեթէ լրիւ ցուցակը, որ պիտի լրանայ գիտա – հետազօտական աշխատանքներով: Վերջերս Կոմիտէն մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէ յուշարձաններու չափագրութեան, նկարահանումի եւ լուսանկարչական աշխատանքներուն:

Միեւնոյն ատեն Կոմիտէն կը կազմակերպէ յուշարձաններու պահպանութեան գործը: Իր տեսուչներու եւ գիտաշխատողներու միջոցով, ամէն տարի պարբերաբար այդ վայրերուն մէջ կը ստուգէ յուշարձաններու դրութիւնը, ժողովրդին մէջ անոնց պահպանութեան եւ կարեւորութեան մասին բացատրական աշխատանք կը տանի եւ պէտք եղած ցուցմունքը կու տայ: Հոն ուր յուշարձանները շատ են, կը նշանակէ շրջանային տեսուչներ իսկ տասնեակ մը կարեւոր յուշարձաններու համար պահակ – հսկիչներ: Ուրիշ վայրերու մէջ պահպանութեան պարտականութիւնը կը դրուի շրջ. կոմիտէներու եւ Գիւղական Սովետներու նախագահներու վրայ:

Դարերու ընթացքին խնամքի եւ հսկողութեան բացակայութեան պատճառով յուշարձանները լցուած էին հողով, ծառ ու մացառով, բոյսերու արմատները մտնելով քարերու մէջ, կը խախտէին իրենց տեղէն, իսկ կուտակուած հողը, խոնաւութեամբ կը կազմալուծէր թէ քարերը եւ թէ զանոնք միացնող շաղախը: Կոմիտէն կը մաքրէ յուշարձանները երեւան հանելով միաժամանակ արժէքաւոր արձանագրութիւններ, առատապէս ծաղկենկար սալեր, պատկերաքանդակներ եւն.: Բիմխական բաղադրութեամբ կը մաքրուին պատերու վրայ վերջին դարերուն կատարուած մակագրութիւնները:

Ասոնցմէ անդին յուշարձաններու պատերու վրայ կը փակցուին յուշարձանի անունը, շինութեան թուականը եւ շինողին անունը կրող ցուցատախտակներ:

Կոմիտէին աշխատանքներու մէջ ամէնէն դժուարը եւ բազմածախսը ճարտարապետական յուշարձաններու վերանորոգութիւնն է: Դարերու ընթացքին մեծ ու փոքր երկրաշարժներու հետեւանքով քայքայուած, փլած եւ ճեղքուածներ յառաջ եկած էին: Պատմական եւ ճարտարապետական մեծ արժէք ունեցող կարգ մը յուշարձաններ այնպիսի վիճակի մէջ են որ եթէ անմիջական միջոցներ ձեռք չառնուին, թերեւս ցնցումէ մը կրնան փլիլ: Կարգ մը յուշարձաններ ... քայքայման մէջ են: Ուրիշներ բոլորովին քանդուած են, առանք նոյնիսկ իրենց աւերակ վիճակին մէջ հիանալի են եւ մեծ նշանակութիւն ունին ճարտարապետութեան եւ շինարարուեստի պատմութեան համար ինչպէս օրինակ Էջմիածնի շրջանին մէջ, Զուարթնոցի երբեմնի եռայարկ տաճարը, Թարգմանչաց վանքը (Աշտարակ գիւղի մօտ) եւ Կոտայքի շրջանի Արամուս գիւղի եկեղեցին: Ասոնք ոչնչացումէ փրկելու համար կոմիտէն կազմակերպած է մասնագէտ ճարտարապետներէ եւ շինարար ճարտարագէտներէ մասնաւոր վերանորոգչական բաժանմունք:

Վերանորոգչական աշխատանքը շատ աւելի բարդ է քան սովորական շինարարութիւնը, ինչպէս եւ դարեր առաջ շինուած շէնքի ոճի եւ մանրամասնութեանց ըմբռնումը, հին վարպետներու ոգին եւ ճաշակի իւրացումը եւ պահպանումը վերանորոգութեան ատեն: Պէտք չէ որ վերանորոգուած շէնքը կորսնցնէ իր ... արտաքին տեսքի ամբողջականութիւնը եւ պէտք է ապահովուի տեւականութիւնը: Փոքր մէկ անզգուշութիւն կը վտանգէ շէնքը, որով Կոմիտէն կը կազմակերպէ մասնագէտներ: Մինչեւ անգամ պէտք է շինաքարի հանքավայրը գտնել: Ցաճախ մեծ դժուարութեամբ Երեւանէն կը փոխադրեն անհրաժեշտ շաղախ, կիր, շինափայտ եւ նոյնիսկ աւազ: Երբեմն կը վերանորոգուի յուշարձանի ամբողջ յարկը:

Նախկին Վայոց ձորի Նորավանքի ամէնէն վերջինը Օրբելեան Բուրթէլ իշխանի շինած նախկին եռայարկ յուշարձանն է: Ոչ միայն սակաւաթիւ եռայարկ եկեղեցիներէն ամէնէն գեղեցիկն ու հռչակաւորը, այլեւ հայկական ճարտարապետութեան լաւագոյն յուշարձաններէն մէկը, գլուխ գործոց մը: Վարի թաղապատ յարկը ծառայած է իբրեւ դամբարան, որու վրայ երկրորդ յարկը ներսէն եւ դուրսէն շինուած է խաչաձեւ, փոքր չափերով, նրբաքանդակ: Սիւնազարդ ամբէթէն կան քանի մը ջարդուած սիւներ: Երեք տարի աշխատելէ ետք կարելի եղաւ վերականգնել եւ կործանումէ փրկել այդ բացառիկ գեղեցիկ եւ նրբակերտ յուշարձանը:

Դղեր գիւղի Աստուածածին եկեղեցին վերասլաց ամբէթը շատ դժուար վերանորոգուած է: Այս յուշարձանը շինած է Վաչէ իշխանը 1211–1220ին և վերաշինութիւնը աւարտած է 1952ին:

Սանահին գիւղի հռչակաւոր աղբիւրի շէնքը շինած է Զաքարէ Սպասալարը ԺԲ. ԺԳ. դարերուն: Շատ դժուար եղած է վերակառուցանել այս աղբիւրը, այնքան քայքայուած էր, որով ճարտարապետը ստիպուած էր ուսումնասիրել ժամանակակից Սանահինի վանքի յուշարձանները:

Կոմիտէն բացի պահպանութեան եւ վերանորոգչական աշխատանքէն, վերջերս կը զբաղի նաեւ բարեկարգումով, օրինակ Ծաղկաձորի Կեչառիսի վանքը պատած է արդէն շինուած ցանկապատով, ինչպէս քարաշար պատնէշով: Ծառազարդած են Զուարթնոց յուշարձանի եւ Հաղարծինի վանքի (Դիլիջանի մօտ) բակերը:

Գ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՇՐՋՈՒՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

ՎԻԷՆ.— Սիրելի «Ցառաջ», չեմ գիտեր ինչ բառերով յայտնեմ ձեզ երախտագիտութիւնս, քանի որ ամէն առիթով քաջալերական խօսքեր կը հիւսէք մեր Վիէնի հայկական նորակազմ երգչախումբին հանդէպ: Ողջ եւ յարատեւ մընաք:

Անցեալ տարի 30 հոգինոց խմբով մը (որուն միայն 9 երիտասարդներ կրցած էի կապել) փորձ մը կատարեցինք, հայկական բազմաձայն երգերու ներդաշնակութիւնը ճաշակել տալու մեր նոր սերունդին եւ անոնց ծնողներուն:

Եւ քանի խումբը պատրաստ էր ուզեցինք որ այդ մշակոյթի աշխատանքէն օգտուէին նաեւ ուրիշ գաղութներ, առոր համար գացինք երգելու Կրընոպլը, Վալանս եւ Տէօին:

Այս կողմերը հայկական համերգի մասին քիչեր գաղափար ունէին, իսկ շատեր ալ թերահաւատ էին: Որով հոս հրաւիրեցինք Օր. Մ. Կաավարենցը, սիրուած ու ծանօթ երգչուհին, թէ մեր գործին շուրջ աւելի ուշադրութիւն հրաւիրելու թէ ալ մեր երգերը յսել տալու համար մասնագէտի մը բերնէն: Այս բոլորով հանդերձ մի տեղ ալ հոծ բազմութիւն չունեցանք:

Սակայն այն ազգայինները որ մեզ ունկնդրեցին առ հասարակ մեծ գոհունակութեամբ մեկնեցան: Հոս կ'արժէ յիշել Կրընոպլի գաղութը որ շատ փափկանկատ գտնուեցաւ մեզի հանդէպ: Անոնք իրենց գնահատանքը ցոյց տուին գեղեցիկ ծաղկեպսակով, 12 հազար Ֆրանքի գումարի նուէրով եւ դասական շարադրութեամբ գոյգ ճառերով:

Վերջնապէս մշակեցէ վերջ մեր նոր յայտագիրը, պիտի սկսինք Կրընոպլէն, այս կիրակի 7 Մարտ: Արդէն բարեկամներ սկսած են ցրուել մեր տոմսերը, ժողովրդական գիներով: Լիայոյս ենք որ այս տարի ամէն տեղ պիտի երգենք լեցուն թրահներու մէջ:

Մեր երգահանդէսին Բ. մասուան աշխատանքները սկսան Հոկտեմբերին: Մեր շարքերը օրէ օր խտացան մանաւանդ երիտասարդներով, որով չորս ձայներու համեմատութիւնն ալ բարւոքեցաւ: Այս յաջողութիւնը կը պարտինք քանի մը հայ ծնողներու գիտակցութեան, որով ազդեցին իրենց զաւակներուն վրայ, քաջալերելու համար մեր ձեռնարկը: Պատիւ իրենց:

Փարիզ հանդիպելու գաղափարն ալ ունեցաւ իր դերը:

Համոզուած եմ որ ամէն ասպարէզի վրայ յառաջդիմութիւնը քաջալերանք կ'ուզէ. Ուստի երգչախումբին խոստացայ յիրաւի պտոյտի տանիլ Փարիզ, զիրենք վարձատրելու համար իրենց հաւատարմութիւնն իրենց կրած նեղութեանց համար: (Ոմանք 3 քիլոմեթր ճամբայ կը կտրեն գիշեր ժամանակ, փորձերուն մասնակցելու համար):

Շատերը տակաւին Փարիզը տեսած չեն: Մայրաքաղաք այցելելով մեր հայորդիները պիտի ծանօթանան՝ տարբեր դաստիարակութեամբ եւ տարբեր կենցաղագիտութեամբ հայ ընտանիքներու, ընդլայնելով իրենց գաղափարը հայութեան արժանիքներու մասին:

Ուրեմն, Փարիզի հայրենակիցներ, ձե-

վի հիւր պիտի ըլլանք 34 ժամ: Մեզմէ ոմանք իրենց ազգականներուն մօտ պիտի գիշերեն, իսկ մէկ մասն ալ կ'ուզէինք յանձնել այն հայ ընտանիքներուն որ սիրայօժար կը փափաքին իրենց յարկին տակ հայ երիտասարդ մը հիւր ընդունիլ: Ասոնցմէ կը խնդրենք որ իրենց անունը եւ հասցէն խմացնեն «Յառաջ»ի միջոցաւ:

Ապրիլ 3ին կէսօրէն առաջ Փարիզ պիտի հասնինք: Քանի մը ժամ խմբովին շրջելէ ետք մայրաքաղաքին մէջ ամէն մէկը պիտի յանձնենք իրենց տեղերը: Ապրիլ չորսին կիրակի, ժամը 15ին Սորպոնի Ռիշըլիէօ սրահին մէջ պիտի տանք համեստ երգահանդէս մը: Ի հարկէ յաւակնութիւնը չունինք ձեր լսած եւ վայելած երգչախումբերուն հետ չափուելու: Պիտի երգենք մեր գիտցածները որպէս նորավարժներ:

Մեր մէջ երգի մասնագէտներ չունինք, ոչ ալ նշանաւոր ձայներ: Սակայն միասին եւ ներդաշնակ երգելը սորված ենք, կ'երգենք հայ դաւառացիներու պէս, միշտ խանդավառ, բայց առանց պոռալու: Պիտի երգենք դասական, ժողովրդական ազգայնական եւ կրօնական երգեր, մեծ մասով քառաձայն, քանի մը հատ ալ միաձայն, փոխան մեներգի:

Ունինք կտորներ հետեւեալ հայ երգահաններէն,— Կարա — Մուրզա, Մ. Եկմալեան, Կոմ. Վարդապետ, Գ. Սիւնի, Վ. Սրուանցտեանց: Գ. Ալէմշահ, Բ. Կանաչեան, Ա. Պատմագրեան:

Մեր երգիչները առ հասարակ հայերէն խօսիլ եւ կարդալ գիտեն շնորհիւ ժամանակին Կ. Խաչերու եւ ծնողներու կատարած աշխատանքին: Բոլորն ալ, բացառութեամբ քանուորի զաւակ են եւ [illegible] ... մէկ ալ [illegible] — ներ: Կեանքին ժխորին մէջ խառնուած ընթերցաւէրները հաղուադէպ են (մանաւանդ հայերէն), որով միմիայն երգի փորձերու ընթացքին կը շփուին Միսրպեան տառերու հետ, իրարու կը հանդիպին, կը վարժուին նաեւ իրարու հետ սիրով վարուիլ:

Ներկայ պայմաններուն մէջ՝ բացառիկ միջոցներով կարելի է հետաքրքրութիւն առնցնել որեւէ նպատակի մը շուրջ: Արդ մեր ազգապահպանման կենսական գործն ալ նոյն միջոցները կը պահանջէ: Նոր սերունդը նորութիւն կ'ուզէ, մեծութիւն կ'ուզէ, արդիւնք կ'ուզէ, առանց հետ ալ կը սիրէ դասաւորուած աշխատանքը եւ կը հետեւի անոր:

Իսկ սրտցաւ հին սերունդին կը մնայ պայծառատես հոգիով քաջալերել նորը:

Հայրենակիցներ, եթէ կ'ուզէք երկու ժամ հայկական երգեր լսել, հոգեկան գոհունակութիւն ունենալ, ձեր կարօտը թեթեւցնել եւ յուսահատութեան ամպերը փարատել, պայծառ եւ լաւատես զգացումներով լնուլ, հրամեցէք մեր երգահանդէսին:

Ատենապետ՝ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ ՄԷՋ

(ՃԱՒԱ, ՍՈՒՄԱԹՐԱ ԵՒՆ.)

*

Երէկ հաճոյքը ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Տէր եւ Տիկին Սեթ Գալստանեաններ, որոնք Ճաւայէն կուգան: Մեր հարցումներուն պատասխանելով հիւրերը մանրամասն տեղեկութիւններ տուին Ինդոնեզիոյ հայ գաղութին մասին:

Վերջին պատերազմներէն առաջ Ինդոնեզիոյ չորս կղզիներուն մէջ (Ճաւա, Սումաթրա, Պորնէօ եւ Սիլեւիս) հինգ հազարի մօտ Հայեր հարուստ գաղութ մը կը կազմէին, բայց հիմա մեծ մասով Աւստրալիա գաղթած են: Այժմ Ինդոնեզիոյ մէջ հինգ հարիւրի մօտ Հայեր կ'ապրին իբրեւ սիրելի տարր մը երկրին, որովհետեւ մեծ մասով յարգուած ու պարկեշտ առեւտրականներ են:

Պ. Գալստանեան սառոյցի գործարանատէր մըն է, որ 30 տարի առաջ Սպահանէն գաղթած է Ճաւա:

Ինդոնէզիոյ Հայոց մեծագոյն մասը հաւաքուած է Սուրապայա, ուր 927ին նոր եկեղեցի մը շինուած է:

Գաղութը մէկուկէս դարու պատմութիւն մը ունի: Նոր Ջուղայէն գաղթած բազմաթիւ Հայեր նախ հաստատուած են Պաթաւիա (Ճաւայի մայրաքաղաքը երեք միլ. բնակչութեամբ), ուր փայլուն առեւտուր մը սկսած են:

Հայը ուր որ երթայ նախ եկեղեցի կը շինէ: Այսպէս՝ աւելի հարիւր տարի առաջ Պաթաւիայի մէջ գեղեցիկ եկեղեցի մը շիներ է Պ. Սէթ Գալստանեանի մեծ հայրը:

Ցարդելի հիւրերը ցաւով յայտնեցին որ վերջին պատերազմի ընթացքին Ճափոնցիները բոլոր գիրքերը այրեր էին եւ հիմա գրեթէ անկարելի է հայերէն գիրք ու թերթ գտնել Ինդոնեզիոյ մէջ:

Այս կացութեան մէջ անշուշտ մատաղ սերունդը գրեթէ զրկուած է մայրենի լեզուի ուսումէն, հակառակ անոր որ քանի մը ազգասէր Տիկիններ կարգ մը վայրերու մէջ հայերէնի պզտիկ դասընթացքներ բացած են:

Մեր հիւրերը փարիզահայ գրատուններու հասցէները առին իրենց գաղութին անհրաժեշտ գիրքեր ճարելու համար:

Թէ Ճակարթայի (Պաթաւիոյ նոր անունն է) թէ Սուրաբայայի եւ թէ Սելեւիսի մէջ Հայերը կազմած են որբախնամ եւ աղքատախնամ ընկերակցութիւններ, որոնք երկու հարիւր միլիոն Փրանքի մօտ հիմնադրամով մը կը ջանան օգնել բախտադուրկ Հայոց:

Եկեղեցին ալ հարուստ է եւ տէր՝ արժէքաւոր շէնքերու: Կ'արժէ յիշել Փրանսական եւ ամերիկեան դեսպանատուններ որոնք այսօր առնուազն հարիւրական միլիոն Փրանք կը գնահատուին:

Այս ընկերակցութիւններէն զատ Ինդոնեզիոյ Հայերը ունին նաեւ հայկական «Սփորթինկ Քլըպ» մը, որ առաջնակարգ դիրք մը կը գրաւէ երկրին նման կազմակերպութեանց մէջ:

Ամէն կիրակի այս ակումբին մարզադաշտին վրայ կարեւոր մրցումներ կը կատարուին ու հայ երիտասարդները մշտական կապ մը կը պահեն իրարու հետ:

Ինդոնէզիոյ Հայերը մեծ մասով պարսկահպատակ են, բայց հոն ծնածները Հոլանտայի հպատակ կը դառնան:

Չմոռնանք նաեւ Սուրաբայայի եկեղեցիին մօտիկ հաստատուած ետկաս Հօլը, ուր երբեմն հայկական երգն ու թատերգութիւնները վառ կը պահեն ազգապահպանման կայծը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՎԱՐՁՔ»Ը

*

ԼԻՈՆ, (Թղթակից) .— Այս տարի բացառիկ եռ ու զեռ մը կը տիրէ մեր գաղութին մէջ: Ձեռնարկները իրարու կը յաջորդեն ի նպաստ եկեղեցւոյ եւ յարակից սրահի շինութեան: Հոն իրենց սեփական սրահին մէջ մեր հոգեհատորները պիտի սորվին Ա. Բ. Գ.ը եւ մեծերը ազգ. տուն մը պիտի ունենան:

Փետրուար 21ին Օրլօժի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ եկեղեցւոյ դպրաց դասու կողմէ կազմակերպուած ներկայացումը՝ «Վարձք»:

Օրուան խօսնակը Պ. Յ. Հարէլեան բեմ հրաւիրեց Հայկազեան վարժարանի աշակերտները, որոնք յաջողապէս երգեցին՝ «Իմ հայրենեաց հոգիս Վարդան» խմբերգը: Յետոյ սկսաւ ներկայացումը, ղեկավարութեամբ Պ. Ղ. Գայթանճեանի: Դերակատարները բոլորն ալ երիտասարդներ էին, հոս ծնած մեծցած: Մարոնիոս (գործատէր), Յովհ. Պէրպէրեան Սաքօ (գրագիր), Յարութիւն Պիլէմէճեան (խաղին հեղինակը) (տնապահ), Լ. Պօյաճեան (Գիւղացի), Փորթուգալեան (ոստիկանապետ), Ե. Փափազեան (ոստիկան), Վ. Տէր Կարապետեան (ուրուական), Օր. Վ. Հալուճեան:

Ուրիշ առթիւ կուտամ խաղին բովանդակութիւնը: Միջնարարին ողջ հաւ մը աճուրդի դրուելով գոյացաւ 50.000 Փր. ի նպաստ եկեղեցւոյ.

Վերջին պահուն Ազգ. Միութեան ատենապետ Ա. Կիւլպէնկեան, յանուն Ազգ. Միութեան գրիչ մը յանձնեց հեղինակին՝ Պ. Յարութիւն Պիլէմէճեանին եւ թելադրեց որ գրիչը միշտ գործածէ բարիքի համար:

Այսպէս ժամը վեցուկէսին վերջ գտաւ հանդէսը գոհ ձգելով բոլոր ներկաները:

Կ. Յովակիմեան

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆԿԱՐԻՉ ՄԸ

*

Լիոնի «Փրոկրէ» թերթը վերջերս յօդուած մը նուիրած էր վիէննաբնակ նկարիչ Յարութիւն Նուիգեանի (Իւվէգեան), արտատպելով անոր գործերէն երկուքը:

Յարութիւն ծնած է 25 տարի առաջ Փըրանսա՝ Մարսէյլի ծնողքէ:

Պզտիկ տարիքէն հետաքրքրուած է նկարչութեամբ եւ Գոլէժին մէջ այդ ճիւղին առաջին մրցանակը շահած է: Յետոյ ինքնաշխատութեամբ կատարելագործած է իր արուեստը, ընդօրինակութեան եւ նըմանութեան սահմաններէն անցնելով:

Նկարներ ցուցադրած է արդէն Փարիզ, Պորտօ եւ Լիոն (միջազգային ցուցահանդէս):

«Փրոկրէ» կը գրէ թէ ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէ մեծութիւնը իր նկարներուն, որոնցմէ մէկ քանին 2 մ. 40 լայնք եւ 2 մեթր բարձրութիւն ունին: Նկարիչը իր նիւթերը կ'առնէ ընդհանրապէս Աւետարանէն, որ իր ներշնչումի գլխաւոր աղբիւրն է:

Լիոնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ցուցադրած նկարները («Դէպի Գողգոթա», «Թաղում», «Մովսէսի երկրպագութիւնը», «Աստուածածին», «Ս. Ընտանիքը», «Քրիստոսի դիմանկարը» եւն.) կը յիշեցնեն Վերածնունդի մեծ նկարիչներուն թէքնիքը, կ'ըսէ «Փրոկրէ», որ սակայն արդիականութեան չեչտուած ձգտում մը կը նկատէ Նուիգեանի վերջին գործերուն մէջ «Զրհեղեղ» եւ «Թաղում»:

Ֆրանսերէն թերթը կը կարծէ թէ մեր երիտասարդ հայրենակիցը հետզհետէ պիտի հետեւի արդիական «թէքնիք»ին, աւելի ազատօրէն թռիչք տալու համար իր արուեստագէտի հոգիին:

Յարութիւն 6, 7, նոյնիսկ 8 ամիս կ'աշխատի իւրաքանչիւր մեծ նկարի վրայ:

Կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ արդէն ճանչցուած նկարիչ մըն է եւ ֆրանսական եկեղեցիներէ եւ կրօնական հաստատութիւններէ ապսպրանքներ ստացած է՝ կրօնական նիւթերու շուրջ նկարներ պատրաստելու համար: «Ասիկա ինքնին իսկ գեղեցիկ նուիրագործում մըն է», կ'եզրակացնէ «Փրոկրէ»:

ՄԵՐ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑԸ, Գուրգէն Պօյաճեան, որուն գրութիւնները այնքան հաճոյքով կը կարդացուին եւ կ'արտատպուին ամէն տեղ, ընդ առաջ երթալով խմբագրութեան խնդրանքին, հարկ չի դատեր պատասխանել Պ. Վ. Մոսկոֆեանի վերջին գրութեան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ միակ կաթողիկէ եկեղեցին, որ փակուած էր անցեալ տարի, կրկին բացուեցաւ, նախկին ժողովրդապետը վերադարձած ըլլալով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

*

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Պիտի շկրնայ թռիլ, ուրեմն՝ համարձակօրէն մօտեցիր ու բռնէ զայն ..., բայց՝ թըռ, ահա կը թռի սէր — թռչունը:

Վազէ որ բռնես, կը թռի՞, ետեւէն վազէ կեցա՞ւ, նորէն վազէ թերեւս, թերեւս, բայց ձեռքդ պարապ է: Անուշ, ու անհասկնալի հակադրութիւն՝ սիրոյ ճամբան ...:

Չի յոգնիր թռող սէր — թռչունը, ոչ ալ կը վհատի զայն հետապնդողը, այսպէ՞ս եղած է միշտ:

Երրորդները պիտի ըսեն:

— Մենք կտրեցինք արբունքէն մինչեւ հարսանեկան առագաստը երկարող սիրոյ ճամբան՝ երազելով ու երեւակայելով, երգելով ու հեկեկալով, մերթ յաղթող ու ժպտուն, մերթ պարտուած ու լալկան: Հարսանեկան արարողութիւնը խորհրդաւոր է եւ փեսայացումը՝ երանելի, կը փառաւորուիս իբրեւ «օրուան մարդ»ը, հարսը թագուհի է, իսկ փեսան՝ թագաւոր, գեղեցիկ չէ՞ք գտներ կեանքի այս արարը:

Լաւ, ու գեղեցիկ են բոլոր այն բաները՝ որոնց գումարը կը կոչուի hարսնիք, քանզի անոնք կը թմրեցնեն մարդուն խելը, ու մարդս կը ձգեն երազներու մէջ...: Բայց՝ հարսնիքէն վերջ կը սկսի ցաւը, ընտանիքը քրտինք է ու տառապանք, վէրք ու ցաւ, անկէ կը սկսին կճող հոգեր եւ յոյսերու խաչելութիւնը ...:

Կանաչենց Տիգրանը սիրոյ նախամուտին վրայ էր, այսինքն՝ սիրոյ առաջին հանդոյցին դիմացը, երբ ամէն ինչ պատրանքի պէս քաղցր է: Տիգրանը այն ատենը գեռ նոր Սիրոյ հրապարակը իջնող ցուլն էր, երկիւղը չկոտցած, պարտութեան ցաւը չզգացած ցուլը...: Արեգնազ կը սիրէր զինքը, իսկ ինքը՝ Արեգնազը: Ուրեմն՝ յարդարուած էր գետինը, ու ծաղկազարդուած՝ սիրոյ ճամբան, բայց օր մը, իր կարդացած սիրային վէպին գեղանած էջերէն՝ շղթի նմանող բան մը երեւցաւ, սատուերի նման թեթեւ հաւաքուեցաւ, շրջանակեց բառ մը, սեղմեց ու կծկեց զայն... , տեսնուեցաւ ծուխը, ի՞նչ կը վառէր արդեօք..., ապա՝ տեսնուեցաւ բոցը ..., իր սիրտը կը վառէր ..., կասկածն էր որ կը բռնկեցնէր զայն ...:

— Եթէ հայրս չուզէ զիս ամուսնացնել Արեգնազի հետ ..., այն ատեն ...:

Հարցումը ծանր էր ու հնհնցնող: Վազեց Արեգնազենց տունը, մայրը չկար, գացեր էր եկեղեցի.

— Բարով, Արեգնազ:

Տիգրանի արտասանած բառերուն մէջ շուարանք կար, նայուածքը՝ խառնակ, աչքերէն ներս՝ մշուշ: Դեղնած էր: Կը հեւար:

— Բարով եկար, Տիգրան, բայց ինչո՞ւ անտրամադիր կ'երեւաս, միթէ հիւա՞նդ ես, գիշերը չկրցա՞ր քնանալ, ի՞նչ ունիս, տուած բարեւէդ սիրոյ գինովութիւնը չզգացի, ոչ ալ նայուածքիդ մէջ տեսայ առնականութեանդ հպարտութիւնը, պարտուած կը թուիս եւ անյոյս:

— Արեգնազ, հիւանդ չեմ, Տիգրանը շշնչեց մեղմ, աչքերը գետնին յառելով, կը դողային ձեռքերը, կը սրսփար մարմինը:

— Հապա ինչո՞ւ տխուր ես:

—Է՜հ, ի՞նչ գիտնամ, քիչ մը տխուր եմ:

— Արդեօք վիրաւորուա՞ծ ես ինձմէ, անպատշաճ բա՞ռ մը գործածեցի, քեզ լաւագոյն կերպով չհիւրասիրեցի՞:

— Ասոնցմէ ոչ մէկը:

— Զարմանութի՞ւն մը կայ մէջտեղը, անպատճառ մէկը պղտորեր է միտքդ:

— Այդ ալ ոչ:

— Հապա ի՞նչ, ուրեմն, ըսէ ճշմարտութիւնը:

— Ինչ կրնամ ըսել, Արեգնազ:

— Ըսէ այն՝ ինչ որ գիտես, ըսէ որպէս զի գիտնամ քեզ տանջող ցաւը, դուն խմս չե՞ս, ես ալ քուկդ չե՞մ, մեր ներքին ցաւերը, մեր մտատանջութիւնները որո՞ւ պէտք է ըսել, եթէ ոչ՝ ես քեզի, դուն ալ ինծի, այսպէս կը պահանջէ մեր սիրոյ ուխտը, ես այսպէս կը հասկնամ ճշմարիտ ու անխարդախ սէրը ...:

— Բայց, ես, Արեգնազ, կը սիրեմ քեզ:

— Իսկ ես՝ կը սիրեմ միայն Կանաչենց Տիգրանը:

— Շնորհակալ եմ, Արեգնազ:

— Բայց ըսէ զաղտնիքդ, գիտցած եղիր որ կը տանջես, կը վիրաւորես զիս, այսչափ անգութ չեն ըլլար, Տիգրան, դիմացինդ աղջիկ մըն է եւ ոչ թէ ժայռի կտոր մը:

— Ի՞նչ ըսեմ:

— Գթա, Տիգրան, խղճա ինծի, մեղք եմ:

Տիգրան կուլար, զայրոյթէն կը ճմրթկէր ձեռքի թաշկինակը, կը թնդէր խոտերն ու ծաղիկները:

— Տիգրան, պիտի չըսե՞ս ուրեմն:

Յուզուեցաւ նաեւ Արեգնազը՝ սիրտը կը բաբախէր, երեսի գոյնը թափած, ցնցեց գլուխը՝ ցաւին տագնապը փարատելու համար, ու արցունքին մէջէն:

— Տիգրան, եթէ չըսես տրտմութեանդ պատճառը, այլեւս անունս մի տար, մոռցիր զիս. մոռցիր մեր սէրը, մեր տունն ալ մի գար ...:

— Զիս կը վռնտե՞ս ....

— Դուն ինքզինքդ վռնտել կուտաս:

— Արեգնազ, ներէ ինծի:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

կը ծանրանայ անոնց վրայ որոնք վերջերս փորձեցին արծարծել յուզումնալից տրամադրութիւնները Սուտանի մէջ։ Մենք միշտ շեշտած ենք թէ պէտք է ազատ ձգել Սուտանի ժողովուրդը որ վարէ իր քաղաքական գործերը առանց արտաքին միջամտութեան եւ միշտ յարգած ենք այդ սկզբունքը»։ Պատասխանելով ընդդիմադիրներուն, Իտըն ըսաւ թէ ոչ կառավարութիւնը, ոչ ալ Սուտանի անգլիացի պաշտօնեաներէն ոեւէ մէկը պատասխանատուութիւն ունի վերջին դէպքերուն մէջ ։

× Իրանի քարիւղի մասին վերջնական բանակցութիւնները պիտի սկսին Մարտ 21ին, ինչպէս յայտարարեց Թեհրանի անգլ. դեսպանը ։

× Սուրիոյ նոր կառավարութիւնը փակեց զօր. Շիշէքլիի կուսակցութեան ակումբները, գրաւելով բոլոր թուղթերը ։ Սէուտի Արաբիոյ դեսպանատունը զեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ իր վեհապետը ապաստան տուած է Շիշէքլիի, «համաձայն արաբական աւանդութեանց . բայց յարաբերութիւնները պիտի մնան եղբայրական եւ բարեկամական՝ Սուրիոյ հետ»։

Ուաշինկթընի սուրիական դեսպանատան զինուորական կցորդը, գնդ. Իպրահիմ Հիւսէյնի, որ յանկարծ Դամասկոս հասած էր օդանաւով, ձերբակալուեցաւ առջի օր։ Կառավարութիւնը հրամայեց Ամերիկա վերադառնալ։ Նախապէս վարած է Սուրիոյ ապահովութեան վերատեսչութիւնը ։

× Իրաքի Թագաւորը Փաքիստան պիտի այցելէ պաշտօնապէս, մնալով տասը օր։

ՖՐԱՆՔՕ-ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր Փարիզ պիտի գայ երեքշաբթի, 9 Մարտ, բանակցելու համար Սարի մասին։ Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս այս տեսակցութեան, որ սերտ կապ ունի Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին հետ։ Մանաւանդ որ Ֆրանսա պայման դրած է նախ կարգադրել Սարի վէճը, որպէս զի կարենայ վաւերացնել միացեալ բանակի դաշինքը ։

Ուաշինկթընէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը հաղորդած է Ֆրանսայի, թէ հանդիսաւորապէս յանձն պիտի առնէ ետ չքաշել Եւրոպայի ամերիկեան զօրքը, երբ Ֆրանսա նշանակէ եւրոպական բանակի ծրագրին քննութեան թուականը։ Այս յանձնառութիւնը պիտի կատարէ նախագահ Այզընհաուըր, նամակ մը ուղղելով Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին։ Նոյն յանձնառութիւնը պիտի ստանձնէ Մեծն Բրիտանիա ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ի. ՄԻՈՒԹԵԱՆ առողջապահական նախարարը, Տրեթիակով, պաշտօնանկ եղաւ։ Իրեն յաջորդեց օգնականը, Տիկին Կովրիկինա ։

Պաշտօնանկ նախարարը ան է որ անցեալ տարի ստորագրած էր Սթալինի մահուան տեղեկագիրը ։

ՈՍԿԻՆ նոր անկում մը կրեց առջի օր։ Նափոլէոնը կորսնցուց 40 ֆրանք, իջնելով 2770ի, զուից. ոսկին կորսնցուց 50 ֆրանք եւ կը ծախուէր 2650ի, սթերլինը՝ 40 ֆրանք (3390), քսան տոլարնոց ոսկեդրամը կորսնցուց 160 ֆրանք, իջնելով 13.600 ֆրանքի։ Ձոյլ ոսկին մնաց 419.000ի վրայ։ Թղթադրամը տոլարը՝ 365.50, սթերլինը 980, զուից. ֆրանքը 85.75։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը չափաւորութեան կոչ մը ուղղած էր 260 լրագրողներու առջեւ, ծերակուտական Մըքքարթիի, որ կը վարէ հակամերիկեան գործերը, անխտիր հարցաքննելով պետական պաշտօնեաներ, ասպաներ եւն. ։ Մեծ հաւատաքննիչը անպատկառ պատասխան մը տուաւ, «ծիծաղելի» կոչելով նախագահին ելոյթը ։

ՍԷՆ Է ՈՒԱԶԻ երեսփ. ընտրելիներէն ոմանք ետ առին իրենց թեկնածութիւնը ։ Մեր բարեկամը, Գ. Մազուրիէ (ընկերվարական), որ 25.587 քուէ շահած էր, որոշեց պահել իր թեկնածութիւնը։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովը վերահաստատած էր զինուորագրութեան օրէնքը, փոփոխելով սահմանադրութիւնը։ Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը բանաձեւ մը քուէարկեց, պահանջելով կառավարութենէն որ արգիլէ այդ օրէնքին գործադրութիւնը ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Ցոյնեբուն սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա ։

Ընտանեկան եւ ընկերային ջերմ մթնոլորտ ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան խնջոյք պարահանդէս
եւ բանախօսութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ։ Այս շաբաթ ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտ 1։ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ
Գեղարուեստական բաժին, ճաշ ։
Ճոխ պիւֆէ . Մուտքը ազատ է
Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Գ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ։ Նիւթը՝ Երգիծանքը եւ երգիծաբանը։ Դասախօսը պիտի կարդայ նաեւ քանի մը անտիպ երգիծականներ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Կարպիս Խտըշեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն (15 ռիւ Ժան Կուժօն) իր ողբացեալ եղբօր՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ԽՏԸՇԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Խտըշեան ընտանիքի ննջեցեալներուն համար։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Մեծ Պահքի առթիւ Արեւագալի արարողութիւնը պիտի կատարուի ամէն կիրակի յաւարտ պատարագի Մարտ 7էն ըսկսեալ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ ։

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին։ Սանթըր Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ)։

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ։

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, rue Cardinet, - Métro Malesherbes

Ուրբաթ 12 Մարտ, ժամը 21ին
ՀԱՆԴԷՍ ԱՐԴԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
(Ֆրանս., հայկական, հունգ. եւ սպան.)

ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆ
ԵՒ
ԻՒ ԹԷՍԻԷ

Մուտք 200էն 500 ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին հանդիսասրահը եւ Տիւրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ.— Տիկին Աննա Շահլամեան եւ որդին՝ Սուրէն հազար ֆրանք կը նուիրեն Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Փրոֆ. Ա. Զաքրեանի մահուան առթիւ ։

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի բէսիթալը
7րդ յայտագիրը
Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur
SALLE CHOPIN-PLEYEL
252, Fg. St. Honoré
Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին
ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Պախ, Սքարլաթի, Հայտըն, Մոցարթ, Պեթովէն, Շուպերթ, Շոփէն, Լիսթ եւ Ղազարոսեան։

ԽՆՋՈՅՔ ՀԱՆԴԷՍ

ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
19ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի 14 Մարտ, ժամը 15էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լա Տէֆանս ։

Պատուակալ նախագահութեամբ՝
Գ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին Տիկին Շ. Գալայճեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան ։

Կ'արտասանէ փոքրիկն Սարգիս Շէրպէթեան ։

Արեւելեան նուագախումբ Սոնիա Գարագաշի եւ Ուտի Պէքմէզի ։

Հաճելի անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ։

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան կողմէ
Բարեկենդանի առթիւ

6 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 53 ռիւ Կրինեան ։

ՕՐՔԷՍԹՐ ԷՏԻ ԹՈՒՌՆԷԼ

Հայկական պարեր, աշուղական երգեր, դաշնակ, երգ, արտասանութիւն ։

Խումբ մը հայրենակիցներ պիտի պարեն Կարնոյ ընտիր պարերը։ Կը նուագէ Գ. Թորգոմ, կ'երգեն եւ կը պարեն Տէր եւ Տիկին Գիգօ, Գ. Պարոյր կ'երգէ եւ կը նըւագէ աշուղ Ջիւանիէն եւ Սայաթ Նովայէն ։

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս սեղանները ապահովել։ Դիմելով Գ. Վ. Խալօղլեանի
25 Rue National. Tél.: Co. 02-88.
Գ. Լ. Գայթանճեան
63 Rue de la Rotonde.
Tél.: Na. 08-73.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մարտ 7ի կիրակի, ժամը 3ին Փոն տը Շէրիւի յունական թատերասրահին մէջ, (Բէվէյլ)։ Հովանաւորութեամբ Վալանսի հոգեւոր հովիւ ՍԱՀԱԿ ՔՀՆՅ. ՊԱՊԻԿԵԱՆի եւ ի ներկայութեան Գ. Քաղաքապետին ։

Կը ներկայացուի Ս. Էքմէքճեանի ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏԸ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ զաւեշտը ։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը 100 ֆրանք ։

Յ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 20 Մարտ, ժամը 21ին Պէրիէ Միյյիէ շքեղ սրահներուն մէջ։

Անակնկալներ եւ ընտիր նուագախումբ։

Հասոյթէն կարեւոր բաժին մը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար ։

Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ — PHOTO REX

2, Rue Bernard du Bois
(Angle Place d'Aix) Marseille

Փոխադրուած է իր նոր եւ արդիական լուսանկարչատունը՝ բանուկ հրապարակի վրայ։

Կը ստանձնէ գեղարուեստական ամէն տեսակ աշխատանքներ, նաեւ հեռաւոր շրջաններէ, ամուսնութեան, նշանտուքի, ընտանեկան խմբանկարներ, ինչպէս նաեւ խոշորցուած նկարներ պարզ եւ գունաւոր (փաստէլ)։

ԿԸ ԾԱԽԷ լուսանկարչական եւ շարժանկարի մեքենաներ, ժապաւէններ (պօպին) եւ անոնց վերաբերեալ ամէն տեսակ առարկաները։ Հեռաւոր շրջաններէ եկած ապսպրանքներու համար մասնաւոր զեղչ։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ՄՕՆՄՕՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՀԱՄԱԽԱՐՓ.ի ՍԷՆԹ ԱՆԹուանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Տիգրան Շահպազեանի բնակարանը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան կազմակերպած է Բարեսիրական Վաճառք մը, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, 23 Մայիսին Օթէլ Տ'էօրօփի շքեղ սրահներուն մէջ։

× Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան։ Տիկին Իսկուհի Փափազեան իր ամուսնոյն Եղիշէ Փափազեանի մահուան քառասունքին առթիւ հինգ հազար ֆրանք։ Տիկին Գոհարիկ Յովհաննէսեան իր ամուսնոյն Վարդան Յովհաննէսեանի հոգեհանգիստին առթիւ հինգ հազար ֆրանք։ Տիկին Խ. Գարաթէքէեան երկու հազար ֆրանք ։ Գ. Հայկ Կուրտիկեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ 500 ֆրանք եւ Վարդան Քէշիշեան նոյն առիթով 500 ֆրանք։

× Մայիս 23ին բարեսիրական վաճառքին (Վանթ մը Շարիթէ) առթիւ Գ. Խաչերեան կը նուիրէ 30 երգապնակ ։

(ԿՆԻՔ)

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը։ Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն։ 900.000 ֆր.։ Հեռախօսել՝
GOB. 05-63

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը՝ քովնտի աշխատանոցով եւ չորս բնակելի սենեակներով։ Փափաքողները դիմեն ԻՒՄԻՏԵԱՆի, 60, Ավընիւ Սէն Ժիւսթ, Մարսէյլ ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ

Կը փափաքի դաշնակի եւ անգլերէնի դասեր տալ աշակերտներուն մօտ, մատչելի գիներով ։

Գրել՝ Օր. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի՝
87, Rue da Tocqueville. Paris (17·)

ԴԻՄԵՑԷՔ, ԴԻՄԵՑԷՔ ԴԻՄԵՑԷՔ
244-246, Rue Vendôme, MO. 11 - 84
20, Rue Villeroy, MO. 32-10, LYON

Bahadourian
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Որ կը թեթեւցնէ ձեր հոգերը ։
Միակ հաստատութիւնը որ ունի Իսթանպուլ վաճառանիշով սուրճը, յատուկ խառնուրդով քաշուած եւ ծեծուած ։

Ձմռնաց տօնական օրերուն ձեր սեղաններուն վրայ մեր աննման ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ զուտ խաղողի հիւթէ։

Ճոխ մթերքով կ'ընդունինք ապսպրանքներ Ֆրանսայի, գաղթավայրերու, Զուիցերիոյ, Պելճիքայի համար, արագ սպասարկութեամբ եւ մատչելի գիներով ։

Ունինք յունական պամիա Էքսթրա ձիթապտուղ եւ կալամաթա քաշքավալ եւ ընտիր ճերմակ պանիր։

Նաեւ Թուրքիոյ չոր եւ պահածոյ պամիաները եւ տոլմաները, թահին եւ թահին հէլվա, ապուխտ եւ երշիկ համեմներ, սալապ, մահալէպի, չոր պտուղներ ընդեղէն (պուլկուր եւ ֆէշկէկ), աճշուա եւ ամէն տեսակ խավիարներ։

ԿԸ ԲԱՒԷ ՓԱՐՁ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ տեւական յաճախորդ դառնալու համար։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 6 ՄԱՐՏ
SAMEDI 6 MARS
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7312 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2723

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՐԾԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄՆԱՑ

■

«Հայաստանեայց եկեղեցի», Հիւս. Ամերիկայի երկրորդ թեմին պաշտօնաթերթը, ուշագրաւ խմբագրական մը հրատարակած է Յունուարի թիւին մէջ։

Խորագիրը՝ «Ամերիկահայութիւնը եւ իր ապագան»։

Համբերութեամբ կարդացինք, իմանալու համար թէ ի՛նչ նոր տեսակէտներ կ'առաջարկէ, այդ գաղութին եւ առհասարակ տարագիր բազմութեանց փրկութեան համար։

Դժբախտաբար, բովանդակութիւնը հազիւ կ'արդարացնէ խորագիրը։

Անշուշտ առաջնորդը, Տիրան արք. Ներսոյեանն է այս խմբագրականին հեղինակը։

Դատելու եղանակը, ոգին, մանուածապատ շարադրութիւնը այդ եզրակացութեան կը տանին։

Ամէն պարագայի մէջ, այս խմբագրականն ալ աստուածաբանութեան նոր փորձ մըն է եւ ոչ թէ ընկերային կամ ազգային տեսութիւն։

Խմբագրականը կը բացատրէ թէ Ամերիկայի հայութիւնը «նոր դիմագիծ առած է», իբրեւ հետեւանք նոր սերունդին չափահասութեան։

Աւելի կարեւոր փոփոխութիւն մը.

— «Ամերիկահայութիւնը արտասահմանի Հայութեան այն զանգուածն է՝ որուն գիտակցութեան մէջ ամենէն աւելի արագօրէն նօսրացած է (են) հայրենիք վերադառնալու ակնկալութիւնը եւ տեսիլը»։

Միջանկեալ, բաղդատութիւն մը Հրեաներու եւ Յոյներու միջեւ, «հայրենիք վերադառնալու» տեսակէտէն։

Յօդուածագրին կարծիքով, Հրեաներուն «վերադարձի տենչը, առաջին առթիւ բորբոքելէ եւ որոշ արդիւնք բերելէ ետք՝ չիջումի ճամբան բռնած է»։

Իսկ «Յոյները հայրենիք վերադառնալու հեռանկարը իրենց կեանքը չարժող մագնիս մը չեն բրած»։

Մե՞նք։ Ամէն տեղ եւ Ամերիկայի մէջ «մեր Հայոցս կեանքը եւ մտահոգութիւններն ու ապագան բաղդատաբար աւելի Յոյներու զուգահեռական է (են), քան այլ ժողովուրդներու»։

Ըսել կ'ուզէ թէ մենք ալ, ինչպէս Յոյները, հայրենիք վերադառնալու տենչ կամ յոյս չունինք։

— «Արդ, եթէ «հայրենիք վերադարձը» Ամերիկահայութեան համար մարդկօրէն նախատեսելի եւ ակնկալելի չէ, եթէ այդպէս (այդպիսի) ակնկալութիւն եւ տեսիլ կարելի չէ սնուցանել եւ կենդանի պահել Ամերիկայի Հայուն մտքին ու սրտին մէջ, ուրեմն բնաւոր է հարցնել.— ի՞նչ նպատակաւ պիտի մնայ Հայութիւնը Ամերիկայի մէջ։ (Այս հարցումը նոյն արդարութեամբ եւ բանաւորութեամբ կարելի է ընել արտասահմանի բոլոր հայ հասարակութեանց համար)։

Այս ձեւակերպումէն ետք, անշուշտ կը սպասէք որ խմբագրականը բացատրէ թէ ի՛նչ միջոցներ ունինք, «մեր գոյութիւնը կենդանի պահելու»։

Ջախջախիչ անորոշ են այս առթիւ յայտնած միտքերը։ Երկդիմի և կցկտուր։

«Նոր երեւոյթներու առջեւ նոր կեցուածք»։ Բայց ի՞նչպէս։

Փոխանակ այս հարցումին պատասխանելու, խմբագրականը նորէն կը վերջանայ աստուածաբանութեամբ.

— «Ինչպէս անհատներու, նոյնպէս ժողովուրդներու կեանքը Աստուծոյ ձեռքն է։ Պէտք չէ ամբարտաւանինք այն աստիճան, որ կարծենք թէ մենք մարդկօրէն կը տնօրինենք ամէն բան։ Աստուծոյ գործակալներն ու գործակիցներն ենք միայն»։

Ոչ գործակալ, ոչ ալ գործակից ըլլալով, մեզի կ'իյնայ քննել թէ ինչպէս գործը Աստուծո՞յ մնացած է։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԴԷՄ

●

Ազգ. ժողովին պատուակալ Նախագահը, Պ. Էռիօ եւ ուրիշ 22 ականաւոր դէմքեր հանրագրութիւն մը ստորագրած են, բողոքելով եւրոպական միացեալ բանակի ծրագրին եւ Գերմանիոյ վերազինման դէմ։ Այս առթիւ ցոյց մըն ալ պիտի սարքուի յառաջիկայ շաբաթ օր, 13 Մարտ, Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ։ Պ. Էռիօ ընդունելով հանդերձ որ ստորագրած է բողոքագիրը, կ'ըսէ թէ վերապահ է ցոյցի մասին եւ թէ ներքին գործերու նախարարին եւ ոստիկանութեան վերատեսուչին պիտի դիմէ, իր տեսակէտը յայտնելու համար։

Բողոքագիրը ստորագրած էր նաեւ արքայ Փիէռ, որ նախկին երեսփոխան է եւ որ Փետրուար 1ի սատրիկ ցուրտերէն ի վեր անձնուիրաբար գործի ձեռնարկած է, պատսպարան ճարելու համար անտուն թշուառներու։ Բայց վերջին պահուն գեղեցիկ մը հրատարակեց, ըսելով թէ առանց իր համոզումներէն բան մը փոխելու, առ այժմ չուզեր մասնակցիլ որեւէ քաղաքական ցոյցի կամ յայտարարութեան։ Հետեւապէս արտօնած չէ որ օգտագործեն իր ստորագրութիւնը։ Բողոքի շարժումին գլուխն անցած է համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ»։

Հանրագրութիւնը, որուն տակ ստորագրած են վեց երեսփոխաններ (մէկը համայնավար), կը հրաւիրէ Փարիզէն դուրս բնակող Ֆրանսացիները իրենց պատերազմի յիշատակարաններուն առջեւ հաւաքուիլ Մարտ 14ին (Կիրակի) եւ եռագոյն ծաղկեպսակներ դնել հետեւեալ արձանագրութեամբ.— «Երկու պատերազմներու զոհերուն, իբրեւ բողոք ընդդէմ Գերմանիոյ վերազինման»։

Հանրագրութիւնը կ'ըսէ թէ «ժամանակը եկած չէ վերազինելու ազգ մը որ միշտ ռազմատենչ եղած է, այլ ժամանակն է յարատեւօրէն հետապնդելու ապառազինութեանց կրճատում մը որուն շնորհիւ միայն եւրոպական ազգերը պիտի կրնան անհրաժեշտ գումարները տրամադրել իրենց տնտեսական վերակազմութեան եւ ընկերային բարօրութեան»։

Ստորագրողներուն մէջ կը գտնուի նաեւ նախկին վարչապետ մը, Տալատիէ, որ սկիզբէն ի վեր հակառակ է միացեալ բանակի ծրագրին եւ Գերմանիոյ վերազինման։ Ուրիշ երեք արմատականներ ալ կան ստորագրողներուն մէջ, ինչպէս եւ Մարդու Իրաւունքներու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Էմիլ Քան։ Յայտարարութիւնը մեղադրելի կը գտնէ կառավարութեան հպատակումը այնպիսի պետութեանց «որոնք Եւրոպայի պաշտպանութեան պատրուակով պատրաստ են ընդունելու Գերմանիոյ վերազինումը ի վնաս Ֆրանսայի անկախութեան, գոհացնելու համար իրենց պահանջները»։ Այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ «արեւմտեան պետութեանց նախարարները Պերլինի վերջին խորհրդաժողովին մէջ հաստատեցին թէ միացեալ Գերմանիա մը կրնայ ազատօրէն հեռանալ եւրոպական բանակէն, շնորհիւ իր վերակազմելիք զօրաբաժիններուն»։

Իբրեւ եզրակացութիւն, կոչը կ'առաջարկէ «համաձայնութիւն մը կնքել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, լայն միութիւն մը կազմելով եւրոպական բոլոր ազգերէն, առանց խտրութեան»։

Մարտ 13ի ցոյցը պիտի ըլլայ լուռ շքերթ մը Անծանօթ Զինուորի դամբարանէն մինչեւ Քոնքորտի հրապարակը։

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Մ. Նահանգներուն մէջ, երեսփ. ժողովին մէջ կատարուած մահափորձին առթիւ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դերենիկ եպիսկ. շարունակելով իր օրագիրը — «Ուղեւորութիւն ի Ս. Էջմիածին», չայնօրէն կը նկարագրէ իր կրած յոգնութիւնները։

Երէկ իմացայ թէ «ժողովուրդը ամէն կողմէ կը խուժէր մեր վրայ, մեր աջը, փէշերը համբուրելու» (4 Հոկտ.)։

Դեռ աւելին.

— *«Մօտ մէկ ժամ Ս. Հաղորդութիւն տուի հաւատացեալներուն։ Յաւարտ Ս. Պատարագի հարիւրաւորներ աջհամբոյրի եկան։ Մէկ ժամէն աւելի ստիպուեցանք եկեղեցի մնալ»։*

Միեւնոյն առեն մանր – մունր խոստովանութիւններ կը սահեցնէ։

Դիլիջան գիւղը այցելելով, բլուրի մը վրայ կը գտնէ Մխիթար Գօշի գերեզմանը եւ կը յուզուի։

— *«Մեծ վարդապետին գերեզմանը լքուած կը գտնեմ, քարերուն վրայ արիւնը չէ ցամքեր. տակաւին նոր մատաղ են մատուցեր»։* (5 Հոկտ.)։

Յաջորդ օրը կ'այցելէ էջմիածնի թանգարանը, քանի մը կարեւոր հնութիւններ նկարելով։

— *«Թանկարժէք իրեղէններն ու սրբութիւնները արկղներու մէջ դրուած են։ Մեծ ուշխատանք պէտք է գանձատան մէջ կանոնաւորութիւն ստեղծելու եւ սրբութիւնները փճացումէ փրկելու համար»։*

Հոկտ. 9ին Սանահինի վանքը բարձրանալով, կը հանդիպին ուխտաւորներու։

— *«Ո՞ւր կ'երթաք։ = Ուխտի։ Ո՞ւր = Ս. Սարգիս, Դովեղ։— Շատ հեռու է։*

— *Ի՞նչ ընենք, քահանայ չունենք, ժամ չունենք ...»։*

Հոկտ. 10ին Թիֆլիս այցելելով կը տեսնէ որ՝ «բազմաթիւ հայ եկեղեցիներէն սոսկ երկու հատ մնացած է։ Բերիան եօս ալ աւեր գործած է»։

Կ'այցելէ Սայաթ Նովայի գերեզմանը։ Իսկ բուն գերեզմանատո՞ւնը, ուր այնքան ականաւոր երեւելիներ թաղուած էին, իրենց յատուկ շիրիմներով...

Կը հանդիպի նաեւ Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը, «որ այժմ վերածուած է համալսարանական ինստիտուտի»։

Հոկտ. 11ին պատարագ Թիֆլիսի Ս. Գէորգ եկեղեցին, եւ քարոզ (զանց կ'առնեմ բնաբանը)։

— *«Կէս օրէն ետք ժամը 3ին միայն կրցանք եկեղեցիէն դուրս ելլել եւ շատ դժուարաւ. ժողովուրդը հոգեւոր մխիթարութեան մեծ կարիք ունի»։*

Համրանք չունին նաշերը, թէյասեղանները եւ ուրիշ հիւրընկալութիւններ։ «Կէս օրուան նաշս Քնարիկենց հօրը տունը ըրի»։

Առտու մը (27 Հոկտ. Խոր Վիրապ կ'երթան, Մասիսի ստորոտէն հազիւ 10–12 քիլոմեթր հեռու։

— *«Քիչ անդին Արաքսն է. հազիւ նշմարելի։ Կ'ուզեմ անոր ափը երթալ. անկարելի, սահմանալուխ է։ Ու վրէժի զայրոյթը կ'աճի ներսս. ես հայ ուխտաւոր եկեղեցական մըն եմ ու առանց Արաքսը տեսնելու եւ անոր ջուրէն խմելու պիտի վերադառնամ ...»։*

Եւ Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը գլխիկոր կը վերադառնայ։ «Քարընկէց մը անդին չեմ կրնար յառաջանալ»։

Նո՞ր արթնցաւ ամենազէտ ուխտաւորը։

ՎԱՀԷ

«ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՈՐՈՇՈՒՄԷՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ»

Արտաքին նախարարը, Պ. Ժորժ Պիտօ, զեկուցում տալով՝ ծերակոյտի արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ «խորհրդարանը ազատ է իր ուզած որոշումը տալու եւրոպական բանակի մասին, Պերլինի ժողովէն վերջն ալ»։ Յանձնախումբին նախագահը գոհունակութեամբ արձանագրեց այս յայտարարութիւնը։ Երբ հարցուցին թէ Խ. Միութեան վարիչներուն դիրքը փոխուա՞ծ է, նախարարը պատասխանեց.— «Անոնց տեսակէտները փոխուած չեն։ Բայց երկու կողմերն ալ հասկցան թէ ամէնէն գէշ բանը բացակայութիւնն է։ Համախորհուրդ որոշուեցաւ նորէն տեսակցիլ։ Ամէնքն ալ համաձայն են խնդիրները քննելու։ Կացութիւնը աւելի գէշ չէ, այլ նուազ անհաճոյ»։

Պ. Պիտօ բացատրեց նաեւ Մոլոթովի ծրագիրը, որ կը տրամադրէ եւրոպական միութեան մէջ առնել 14 խորհրդային կամ արբանեակ հանրապետութիւններ։ Ուրեմն միութիւնը պիտի բաղկանայ 32 երկիրներէ։

× *Պ. Սփաք, Պելճիոյ երբեմնի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Ֆրանսայի երեսփ. ժողովին մէկ սրահին մէջ, յայտարարեց թէ «Ֆրանսայի որոշումէն կախում ունի Արեւմուտքի ճակատագիրը դարերու համար։ Եթէ Գերմանիոյ վերազինման խնդիր ունինք այսօր, պատճառը այն աւելի քաղաքականութիւնն է որուն կը հետեւի Խ. Միութիւնը պատերազմի դադարումէն ի վեր։ Առանց այդ քաղաքականութեան կարելի էր հաւաքական ապահովութիւնը կազմակերպել Ազգաժողովին միջոցաւ։ Չեխոսլովաքիոյ դէմ սարքուած դաւը (1948) արթնցուց ժողովրդապետութիւնները, յանդելով Պրիւսէլի դաշինքին եւ Ատլանտեան ուխտին։ Միւս կողմէ Քորէայի դէմ կատարուած յարձակումը հասկցուց արեւմտեան աշխարհին թէ միակողմանի վերազինումը չի կրնար շարունակուիլ։ Անըմբռնելի է Արեւմուտքի պաշտպանութիւնը առանց Գերմանիոյ մասնակցութեան»։*

× *Մոսկուայի պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», երկուքուկէս էջ նուիրած էր առջի օր, ամփոփելու համար Մոլոթովի մէկ յայտարարութիւնը Պերլինի խորհրդաժողովի մասին։ Խ. Միութեան նախարարը այս անգամ ալ բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ Մ. Նահանգներուն վարիչ շրջանակները համաշխարհային տիրապետութեան կը ձգտին։ Միեւնոյն ատեն կ'ըսէ.— «Պէտք չէ թերագնահատենք Պերլինի խորհրդաժողովին արդիւնքը, վասնզի անոր վրայ պիտի դատենք Ժընեւի ժողովին արդիւնքը»։*

× *Աւստրիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Ֆիկլ, յայտարարեց թէ 210 միլիոն տոլարի վնաս կրած են, հաշտութեան դաշնագրին ձգձգման հետեւանքով։*

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Թունուզի պէյը Մարտ 4ին ստորագրեց այն հրամանագիրները որոնց համաձայն բարենորոգումներ պիտի կատարուին Թունուզի մէջ։

Այս բարենորոգումներով պիտի կազմուի դահլիճ մը վարչապետութեամբ բէնիկի մը եւ ուրիշ եօթը տեղացի նախարարներու։ Ֆրանսացիներու վերապահուած են ելմտական, կրթական, հանրօգուտ շինութեանց եւ թղթատարական նախարարութիւնները։ Ուրիշ Ֆրանսացի մը պիտի վարէ դիւանապետութիւնը։ Պիտի հաստատուին նաեւ երկու ժողովներ, մէկը բաղկացած՝ 45 Թունուզցիներէ, ընդհ. քուէարկութեամբ, միւսը՝ 42 Ֆրանսացիներէ, որոնց գործը պիտի ըլլայ հսկել ելմտական գործառնութեանց վրայ։ Երկու ժողովներուն անդամներուն պաշտօնավարութեան պայմանաժամն է ինը տարի։

Ինչպէս կ'երեւայ, Թունուզի ազգայնականները գոհ չեն ծրագրուած բարենորոգումներէն։ Հրամանագիրներուն հրատարակումէն անմիջապէս ետք անոնք հրահանգեցին փակել բոլոր խանութները.ի-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽՕՍՔ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԱՍԻՆ

●

Շատ կը կրկնուի այս բառը, թէեւ քիչերը կը թափանցեն անոր էութեան :

Կը լսենք ու կը գրենք. կը խօսինք իր մասին ՝այնպէս ինչպէս հեռաւոր, երազային սիրելիի մը մասին, առանց սակայն անոր ներկայութիւնը վայելելու, առանց ողողուելու անոր լոյսովը :

Հայ մշակոյթը մշուշին մէջ ընկղմած կանթեղի մը պատկերով կը ներկայանայ շատերուն, որոնք կը սիրեն խօսիլ, լսել անոր մասին: Կը սիրեն դիտել անոր աղօտ լոյսը, առանց սակայն անոր մօտենալու ճիգն ընելու: Առանց մագլցելու բլուրն ի վեր :

·Պատկերէ մը աւելին է սակայն հայ մշակոյթը. իրականութիւն մըն է ան, յորդ զօրութիւն մը, որ հայ գիրքէն ու գրականութենէն կը բխի. հայ երգէն ու երաժշտութենէն, հայկական ճարտարապետութենէն ու մանրանկարչութենէն. հայ ըստեղծագործ մտածողութենէն, այն բոլոր արժէքներէն, որոնք Հայու հոգին ու հանճարը կը բացատրեն: Կը վկայեն Հայու հոգեկան աշխարհի հարստութեան մասին, դառնալով միանգամայն հայութեան գոյութեան, պայքարին ու յարատեւութեան կռուանը :

Այս մշակոյթն է որ կը տօնենք երբեմն, տարին անգամ մը միայն, դժբախտաբար. կը փառաբանենք զայն, անոր ոգիովը թրծելու համար հայ բազմութիւնները:

Վերջերս (12 Դեկտ.), Մարսէյլի մէջ ալ տօնուած է հայ մշակոյթի օրը, հովանաւորութեամբ «Լէ Քարէ տիւ Սիւտ» ֆրանսական կարեւոր հանդէսին հիմնադիր տնօրէն՝ Պ. Ժան Պալարի: Սովորական հանդէս մը չէ եղած այս տօնախմբութիւնը, նախաձեռնուած գրագէտ Կ. Փօլատեանի կողմէ, այլ տեսակ մը պանծացման օր՝ հայ մտքին ու մշակոյթին, հայ ու օտար գրագէտներու խանդավառ ոգեկոչումներով:

Այս առթիւ, ուրիշներու կարգին խօսք առած է Պ. Ժան Պալար, որ ընտանի ու համակրելի անուն մը դարձած է վերջին տարիները, մեր մտաւորական շրջանակներուն մէջ, Նարեկացիի թարգմանութեան ու հրատարակութեան առթիւ՝ իր թանկագին քաջալերանքին ու սրտագին բարեկամութեան պատճառով :

Իր ճառին մէջ, որ խորունկ վերլուծում մըն է հայ մշակոյթի մասին, գնահատական խօսքեր ըսած է Պ. Պալար, ներբողելով գլխաւորաբար մշակոյթի մէկ ճիւղէն, հայկական բանաստեղծութենէն եւ մէկ դէմքէն՝ Նարեկացիէն: Այդ մէկ «ճիւղն» իսկ բաւական եղած է սակայն ,որ Նարեկացիով միայն մեզի բարեկամ դարձած գրագէտը թափանցէ հայ հոգիին խորը եւ նմանութեան գիծեր գտնէ հոն՝ իր ժողովուրդին հոգիին, ինչպէս նաեւ անոր ճակատագրին հետ ...

Մեծ, լուսափայլ ժողովուրդի մը զաւակը բաղդատած է հայ մշակոյթը՝ ֆրանսականին հետ եւ խնամութեան պատկերալից ու սրտայոյզ տարրեր գտած երկուքին միջեւ :

Ապահովաբար, ուրիշ նորութիւններ ալ պիտի ըսէր մեզի, եթէ ծանօթ ըլլար ան մեր մրրկայոյզ պատմութեան եւ մեր մշակոյթի լայն դաշտերուն, տասնըհինգ դարերու ընթացքին, արիւնին ու կրակներուն մէջէն ծլած ու ծաղկած :

Իրմէն առաջ, նման արտայայտութիւններ ըրած են ուրիշներ ալ. խանդավառ վկայութիւններ տուած են բազմաթիւ այլ մեծանուն դէմքեր, ինչպէս ռուս բանաստեղծ Վալերիյ Բրիւսովը՝ հայկական բանաստեղծութեան մասին եւ Շարլ Տիլ՝ հայ մշակոյթի մասին, շատերէն երկու անուն միայն յիշելու համար: Մեր օրերուն, հիացական խօսք ըսաւ եւ հիացումի արժանի գործ տեսաւ երիտասարդ եւ տաղանդաւոր բանաստեղծ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, որ իր թարմ տաղանդով կրցաւ թափանցել Նարեկացիի բառին ու ոգիին, եւ գիտցաւ դարերու ընդմէջէն հասնիլ հայկական բանաստեղծութեան հոգեհունչ գեղեցկութեան եւ փոխանցել զայն հաւատարմութեամբ իր ժողովուրդին, հայ բանաստեղծութեան հետ սիրելի դարձնելով նաեւ հայ ժողովուրդը :

Այսուհետեւ ալ, ապահովաբար, պիտի շարունակուի այս ինքնաբուխ ու անշահախնդիր գնահատութեան ալիքը՝ ջերմ սիրով ու գուրգուրանքով ողողելով հայութեան պանդուխտ ու տրորուած հոգին :

Ամէն բան կորսնցնելէ ետք, սփոփանքը կ'ունենանք այսպէս, օտարներու թանկագին գնահատութեան եւ, նաեւ սրտապնդումը՝ մեր ապագային նկատմամբ :

Մենք ալ անշուշտ, կը պանծացնենք հայ մշակոյթը, մեր թերթերուն էջերէն եւ մեր բեմերուն վրայէն: Ոմանք հաւատքով, ուրիշներ՝ իբրեւ հռետորութիւն :

Ի՞նչ կ'ընենք սակայն, մեր մշակոյթը պահելու եւ զարգացնելու համար :

Ժառանգութիւն մըն է ան, զոր կը վայելենք, կրնանք ըսել նոյնիսկ՝ կը մըսխենք, որովհետեւ անոր լոյսը չի հասնիր, չենք կրնար հասցնել հայ զանգուածներուն:

Քիչերը կը կարդան հայ գրականութիւնը. շատ աւելի քիչերը՝ հայկական բանաստեղծութիւնը: Շատ չէ թիւը հայ երգին ու երաժշտութիւնը փնտռողներուն եւ վերջապէս հայ արուեստին փառքովը հետաքրքրուողներու :

Հայ մշակոյթը մեզի համար պարծանքի աղբիւր է, հպարտութեան առիթ. բայց ոչ ազգային զօրութիւն մը, անով զօրանալու համար. ոչ ազգային ստեղծագործութիւն մը, անով մնալու եւ նոր արժէքներ ստեղծելու համար: Մենք պիտի ուզէինք որ հայ բազմութիւնները անոր շունչովը տոգորուէին, հայ հոգիները անոր «սպիտակ հացովը» կշտանային, Կ. Փօլատեանի գեղեցիկ բացատրութեամբ:

Հետեւա՞նքը :

Հետեւանքը կ'ըլլայ այն, որ հետզհետէ կը նուազի թիւը ստեղծագործ աշխատանքի նուիրուողներուն:

Կը նուազի, կը սպառի ժառանգութիւնը, իր հետ սպառելով նաեւ մեր ազգային գոյութիւնը :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

.— Ինչո՞ւ ձգեցիր նշանածդ :

Բ.— Անտանելի է. խորհեցէք որ մէկ ամսուան մէջ միայն դերձակուհիին 150 ոսկի վճարեցի :

Ա.— Ուրեմն պիտի շարունակես ամուրի՞ մնալ:

Բ.— Ոչ, դերձակուհիին հետ պիտի ամուսնանամ ...

ԷՋ ՄԸ ԵՒՍ ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵՆԷՆ

●

(Ե. Եւ վերջին մաս)

Եթէ հրետանիի երկրորդ մարտկոցը, զոր ինծի ղրկեցին, ժամանակին հասնէր, զայն պիտի տեղաւորէի Մարաշի Միջնաբերդին վրայ եւ 1920 Յունուար – Փետրուարի արիւնահեղ ողբերգութիւնը տեղի չէր ունենար: Սակայն, մեզի կը պակսէին զինուորներ, հրետանի, զինամթերք, պաշար եւ փոխադրութեան միջոցներ :

Կատարեալ դատախօսութիւն մը պէտք էր, ձեզի պատմելու համար Մարաշի ողբերգութիւնը: Չեմ ուզեր ձեզի տանջել ատով, նոյնպէս Ուրֆայի անտանելի տառապանքովը, Գօզանթիի պահակներու եւ Տարսոնի պաշարման պատմութիւններովը, եւայլն... Կ'ուզեմ սակայն, այս երեկոյ, յարգանքս արտայայտել Հաճընի Հայոց հիանալի հերոսութեան, հրամանատարութեամբ փաստաբան Զալեանի, որ հոն հերոսացաւ, ինչպէս նաեւ Սսեցի կամաւորներուն, եւ ըսել, թէ սրտիս խորը կը պահեմ քաջութեան եւ յուզիչ անձնազոհութեան յիշատակը այն բոլոր ռազմիկներուն, որոնց հրամայելու պատիւը ունեցայ այդ օրերուն :

Ալ պիտի վերջացնեմ: Ծանօթ էք վերջաւորութեան: 1921 Հոկտեմբեր 20ի Անգարայի համաձայնութիւնը, մեր մեկնումը Կիլիկիայէն՝ քրիստոնեաներու արտագաղթէն վերջ, լքումը մեր զինուորական գերեզմանոցներուն, ուր կը քնանան Ֆրանսացի վեց հազար զինուորներ: Կ'ուզեմ, այս առթիւ ձեզի կարդալ քանի մը տողեր իմ այն անձնական նամակէս, զոր ուղղեցի իմ գլխաւորիս՝ զօր. Կուրօյին, 1921 Նոյեմբեր վեցին, համաձայնութեան ստորագրութենէն քանի մը օր վերջը :

« ... Ձեզի կը վստահեցնեմ թէ ուրախ սրտով չէ որ կը հեռանանք ասկէ, այդքան ողբալի համաձայնութենէ մը վերջ, որ մեզ պարտեալներու կը վերածէ: Արդարեւ, Թուրքերն ու մեր խոլամ հրացանակիրները այդ կ'եզրակացնեն :

« Երբ բացօթեայ պատարագէն վերջ, զինուորական գերեզմանոցին մէջ, Նոյեմբեր մէկին, խօսքս վերջացուցի, քաղաքացի եւ զինուորական ներկաներէն շատերը կուլային: Ամէնքը կը զգային որ տխուր վերջն էր խաղաղութեան ժամանակաշրջանի մը, եւ թէ շուտով պիտի վերսկսէր բռնութեան եւ խարէութեան կարգուսարքը, որուն դէմ Գոնիա քաղաքն իսկ, յաճախ կ'ըմբոստանար, պարզելով անհաւատ եւ անօրէն մարդոց կառավարութենէն ...

... Քրիստոնեաներու մեկնումն արգիլելու համար պիտի գործադրեմ ամէն միջոց բացի բռնի ուժէն: Չեմ ուզեր Արեւելքի առաքելութիւնս աւարտել, իրենց դահիճներուն յանձնելով այն անձերը, զորս պաշտպանելու կոչուած էի եւ որոնք մեզի ընկերացան աղուորէն, ըլլան քրիստոնեաներ թէ իսլամներ: Չեմ կարծեր նաեւ, որ զօրաբաժնին մէջ կարելի ըլլայ գտնել ոեւէ սպայ որ յանձն առնէ այդպիսի գործ մը: Անոնք որ այդ համաձայնութիւնը կնքեցին ոչ թէ փրկելու համար Ֆրանսական շահերը, այլ կառավարութիւնը, պարտաւոր են ընդունիլ այդ արարքին անխուսափելի հետեւանքները, որոնց ամբողջ պատասխանատուութիւնը իրենց վրայ պիտի իյնայ, քանի որ մերժեցին ձեռք առնել այն միջոցները, որոնք կրնային դարմանել կացութիւնը»:

Հայերը ցրուած են ի սփիւռս աշխարհի, բայց Հայ Ազգը բազմահազար տարիներու պատմութեան մը փոթորիկներուն մէջէն ապշեցուցիչ կենսունակութեան մը փաստերը տուած է, եւ երբեք չէ կորսնցուցած յոյսը վերականգնումին որ արդէն բազմաթիւ անգամներ տեղի է ունեցած: Հայ ազգին գաղափարապաշտութիւնը, ուժը, ցեղային խորհրդաւոր գրաւականը, աննկուն քաջութիւնը զայն կ'արտօնեն այդ յոյսն ունենալու :

Բաժակս կը բարձրացնեմ խմելու համար կենացը այն բարեկամներուն, որոնք այստեղ են, Ֆրանքօ-Հայ Բարեկամութեան Ակումբին զարգացման, Հայաստանի եւ հայ ազգին համար, վստահութեամբը զինուորի մը եւ Ֆրանսացիի մը, որ ձեզ տեսաւ գործի վրայ, որ ճանչցաւ ձեր բոլոր ցաւերը եւ որ կը բաժնէ ձեր բոլոր յոյսերը :

Général DUFIEUX

ԲԱՆՈՒՈՐ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

●

Տասը տարի առաջ Ֆրանսացի կաթոլիկ եկեղեցին որոշեց փորձի տասնամեայ շրջան մը բոլորել հարիւր բանուոր քահանաներ ղրկելով որ աշխատին գործարաններու մէջ: Անոնք միեւնոյն ատեն պիտի քարոզէին քրիստոնէութեան սկզբունքը Ֆրանսացի բանուոր դասակարգին մէջ՝ իբրեւ հակազդեցութիւն մարքսեան քարոզչութեան դէմ, որ տարիներէ ի վեր կը կատարուէր հոն :

Բանուոր քահանաները օրական ութ ժամ կանոնաւոր կ'աշխատէին: Քիչ անգամ կը խօսէին կրօնական խնդիրներու շուրջ, մտածելով թէ իրենց ապրելու եղանակը պատասխանը պիտի ըլլար այն մեղադրանքին դէմ թէ Ֆրանսացի կղերը յարմարած է դրամատէրներու հետ: ·

Մարտ մէկին վերջացաւ տասը տարուան փորձի շրջանը եւ տակաւին յայտնի չէ թէ բանուոր – քահանաներէն քանի՞ն պիտի վերադառնան իրենց նախկին կղերական կեանքին:

Վերջին շաբաթներու ընթացքին շատեր բողոքեցին եւ չուզեցին հրաժարիլ իրենց առաքելութենէն: Անոնք, դռնփակ ժողով մը գումարելով որոշեցին իրենց տեսակէտը եպիսկոպոսներուն յայտնել մասնաւոր նամակներով, եւ ոչ թէ հաւաքական յայտարարութիւններով; (Առաջին առթիւ բողոքագիր մը հրատարակած էին 70 — 80 քահանաներ):

Այս առթիւ Ֆրանսական թերթերը գրեցին թէ հաւանական է որ բանուոր քահանաներուն ինները առ. հարիւրը հնազանդին: Յիսուսեան (Ժէզուիթ) բանուոր քահանաներու եօթը, մեծ մասը քառասուն տարեկանը անց, եւ զարգացած, քաշուեցան շաբաթներ առաջ Հռոմի Յիսուսեան ընկերութեան հրամանով :

Դոմինիկեան բանուոր քահանաներէն

ԴԱՀՈՒԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

★

ՖԱԼՈՒՄԻ, (Յառաջ). — Դահուկի (սքի) այս տարուան համաշխարհային մրցումները տեղի ունեցան Շուէտի Ֆալումի քաղաքին մէջ, Շուէտացիներու կազմակերպութեամբը: Իսկ 1958ի համաշխարհային դահուկի `մրցումներուն իբրեւ թեկնածուներ նախատեսուած են Ֆրանսացիները եւ Ռուսերը, բայց հաւանական է որ Ֆրանսացիներուն յանձնուի կազմակերպումը :

Ֆալումի քաղաքը որ գրեթէ երեսուն քառասուն հազար բնակիչ ունի, եւ լեռնային բնական գեղեցկութիւններով օժտուած քաղաք մըն է, մեծ համբաւ կը վայելէ իր բոլոր յարմարութիւններով :

Աշխարհի բոլոր անկիւններէն հազարներով կուգան այս քաղաքը, դահուկի համար: Այժմ այս մրցումներու առիթով Ֆալումի ընդունած է 120 – 150 հազար մարզասէրներ բոլոր ազգերէ :

Քաղաքը որ շատ գեղեցիկ զարդարուած է, աւելի մեծ շուք ցոյց կուտայ 23 ազգերու դրօշներու ծածանումով :

Այս միջոցներուն քաղաքին փողոցներու մէջ երթեւեկը այնքան խիտ է որ, կարելի չէ ազատ քալել: Խանութներն ալ լեցուն են յաճախորդներով: Ամէն մէկը կ'ուզէ զանազան յիշատակներ միասին տանիլ իր հայրենիքը:

Պանդոկները բռնուած են շաբաթներ առաջ: Հայ ժողովուրդը շատ ծանօթ չէ դահուկի մրցումներուն, բայց Սքանտինաւեան ազգերու համար, ազգային մարզանք մը կը համարուի, ինչպէս «Ֆութպոլը» Անգլիացիներուն համար:

Հիւսիսի ազգերը մանկութեան օրերէն կը վարժուին այս զբօսին (սփոր), իբրեւ հաճելի եւ առողջապահական: Վերջերս դահուկը տարածուեցաւ ուրիշ եւրոպական երկիրներու մէջ, ինչպէս Աւստրիա Գերմանիա, Ֆրանսա, Իտալիա :

Ուրեմն երիտասարդներու համար աւելի հաճելի է դահուկով զբաղիլ, քան թէ սրճարանները յաճախել :

Ֆալումի մէջ սոսկալի սառնամանիք մը կը տիրէր, կրնամ ըսել որ մինչեւ 24 աստիճանի հասած էր ցուրտը: Մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւեցին Ճափոնցիները, որոնք իրենց տաք վերարկուներու տակ, ցուրտէն կը դողային: Անշուշտ հասկնալի է: Տաք երկրի ժողովուրդ մը չի կրնար դիմանալ այս ցուրտին: Բայց եւ այնպէս մարզիկ մը կրնայ տոկալ բնութեան զանազան դժուարութիւններուն

Այս մրցումներուն կը մասնակցէին նաեւ խորհրդային երկիրները, Ռուսերու թիւն էր 54, որոնց 25ը դահուկի մասնաւոր մարզիկներ էին, իսկ 29 հոգի՞ն: Ոչ ոք կրցաւ հասկնալ թէ ինչ պաշտօնով եկած էին :

Ռուսերը վարձած էին ամենագեղեցիկ վիլլան որ Հիւմլըպաքըն կը կոչուի եւ կը պատկանի Շուէտացի իշխանի մը: Վերջին պատերազմին հոն կը բնակէին ամերիկացի օդանաւային սպաներ որոնք աքսորուած էին :

Վիլլան շատ գեղեցիկ եւ զարդարուած շէնք մըն է, օրական վարձքը՝ հինգ հարիւր տոլար: Ուրեմն այս գումարը Խ. Միութիւնը պիտի վճարէ եւ ոչ թէ Շուէտի կառավարութիւնը :

Այս առիթով Խ. Միութեան ներկայացուցիչները, մասնաւոր ճիգ մը թափած էին, Եւրոպացիներուն նմանելու համար հագուստով եւ կենցաղով, բայց ակներեւ էր տարբերութիւնը :

Ռուսերը մեծ ճաշ մը սարքած էին ի պատիւ օտար մարզիկներու եւ թղթակիցներու: Ես ալ ներկայ եղայ պուլկար բարեկամներուս հետ: Սեղանին կազմակերպիչները ուղղակի Ռուսիայէն եկած էին:

Սեղանը շատ ճոխ էր, խմիչքները առատ: Ուիսքին, վոտկան, մինչեւ Հայաստանի քոնեաքը անպակաս էին: Սրահը շատ գեղեցիկ զարդարուած դրօշներով, երկու մեծ նուագախումբեր կը զուարճացնէին հիւրերը: Շատերը ճառեր խօսեցան եւ բաժակներ պարպեցին: Ճաշէն վերջ տեղի ունեցան եւրոպական պարեր :

Այս անգամուան մրցումներուն առթիւ Ռուսերը աւելի մարդամօտ կ'երեւային :

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ» ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

«Վարդանանց»ի տօնին առթիւ թատերական հանդէս մը սարքուած էր Սեւրի Մուրատեան վարժարանին մէջ, Փետր. 28ին:

Առաջին բաժնին հայերէն լեզուով բեմադրուած «Անծանօթը» Շիլլէրի «Աւազակներուն» հետեւողութեամբ, հինգ արար, յայտնութիւն մը եղաւ հանդիսականներուն համար: 14էն 17 տարեկան հայախօս պատանիներ, բոլորովին իւրացուցած իրենց դերերը, դասական ոճով եւ չեչտով արտայայտեցին այդ բաւական դժուարին նիւթին ապրումները: Բեմական զարդերը նկարուած էին նախկին շրջանաւարտ արուեստագէտ աշակերտի մը կողմէ, իսկ Ժէ. դարու ազնուականներուն եւ աւազակներուն տարազները Մուրատեան վարժարանի օժանդակ Տիկնանց դիւանին ձեռակերտներն էին:

Երկրորդ մասը, Ֆրանսերէն զաւեշտ մըն էր, որուն դերակատարները, ճոխ բեմադրական խաղերով եւ Ֆրանսական հարազատ առոգանութեամբ արտայայտեցին փարիզեան սրամտութիւնները: Ֆրանսացի հիւրեր ալ ջերմապէս ծափահարեցին ներկայ բազմութեան հետ:

Երրորդ բաժնին մէջ, որ նոյնպէս ֆրանսերէն էր, օփերէթ մը, գոյնզգոյն հագուած, կայտառ կրտսերները հաճելի ժամանց մը պարգեւեցին շնորհալի պարերով եւ երգերով:

Միջնարարներուն ընտիր ու կարճ ոտանաւորներ արտասանուեցան Նորեկ աշակերտներու կողմէ, հրճուանք պատճառելով ծնողներուն:

Փարիզի պէս դժուարահաճ արուեստի կեդրոնի մը մէջ, երկու լեզուով թատերական ներկայացումներու այս յաջողութեանց բեմադրական մասը կը պարտինք հայազգի դերասան Միշէլ Առանի, որ վերջերս, պատահարար, դպրոցին ծանօթացած ըլլալով, խանդավառուած է անոր մթնոլորտէն եւ սրտովին նուիրուած հանդէսին պատրաստութեան:

Իսկապէս գնահատելի է Մխիթարեան վանականներուն ազգօգուտ գործունէութիւնը: Այս զարգացած կղերականները յարգելով խղճի ազատութիւնը, կ'աշխատին առողջ սերունդ մը հասցնել:

Երանի անոնց որոնց զաւակները մանչ են եւ կրնան օգտուիլ այս հաստատութեան բարիքներէն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, 2 Մարտ, (Յառաջ) — Գաղութը այս տարի ալ հանդիսաւորապէս տօնեց Վարդանանցը:

Փետրուար 25ին, Եչ. առտու Ազգ. Տունը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ եւ դպրոցականներով, որոնք արտօնութիւն առած էին այդ օրը:

Կրօնական արարողութենէն ետք տեղի ունեցաւ աշխարհիկ հանդիսութիւն մը: Օտար բարձրաստիճան հիւր մը պատուած էր մեր Ազգ. Տօնը, ներկայ ըլլալով պատարագի սկզբնաւորութենէն մինչեւ վերջը: Մեր հիւրը, բողոքական Եկեղեցիէն, համալսարանի աստուածաբանական ճիւղին երէցն է, Տոքթ. Կուսթաֆ Էնճ, որ գովեստով արտայայտուեցաւ հայկ. պատարագին մասին: Երգեցողութիւններն ալ գտաւ ազդու եւ տպաւորիչ:

Ապա սկսաւ յայտագիրը:

Նախ կարդացուեցաւ Վարդանանց չաբականին աշխարհաբարը: Գ. Կարօ Տօնիկեան Վարդանի, Ղեւոնդ Երէցի եւ «Տիկնայք Փափկասունք»ի պատմութենէն հատուածներ ներկայացուց, արտասանելով նաեւ Թէքէեանի «Յորհուրդ Վարդանանց»ը, յուզիչ շեշտերով:

Բեմադիր Գ. Երուանդ Մանուէլեան Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք» պատմավէպէն հատուած մը արտասանեց, ուր հանդէս եկան Խորենացին, Վասակը, Միհրներսեհը ու պարսիկ Մոգպետները: Բեմադրիչը տեսարանները ներկայացուց ինքնատիպ, բնական շարժումներով եւ ձայնի հարազատ ելեւէջներով: Դիւրին չէր արտասանութեան ձեւով ստեղծել դիցազնական տիպարներ, փոքրիկ թատերական ներկայացման մը պատրանքը տալով ներկաներուն: Ներկաները ջերմապէս ծափահարեցին:

Յետոյ բեմ եկան երեք աշակերտուհիներ որոնք կարճ հայերէն խօսակցութեամբ մը իրարու խոստացան դաս առնել Վարդանի օրինակէն: Երեքն ալ, Անահիտ Արսլանեան, Անահիտ Գարամանլեան եւ Իզապէլ Ապաճեան ծափահարուեցան:

Յաջող ու անթերի առոգանութեամբ արտասանութիւններ ըրին Արմէն Գարամանլեան, Նինա Արսլանեան եւ Հայկ Զարեան:

Ամէնէն վերջ պատուասիրութիւն մը տեղի ունեցաւ խորհրդարանին մէջ: Այս առթիւ գերմաներէն սիրալիր խօսքեր փոխանակուեցան փրոֆ. Էնճի եւ ներկաներուն միջեւ:

Վարդանանց այս տարուան մեր հաւաքոյթն ալ այսպէս անցաւ շատ յաջող ու թողուց անմոռանալի տպաւորութիւն մը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Փետրուար 18ի համաժողովրդային ապստամբութեան տարեդարձը, պատշաճ հանդիսութեամբ տօնեցինք կիրակի, 28 Փետրուար, կէսօրէ վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ:

Տօնակատարութիւնը կազմակերպած էր Նոր Սերունդի վարչութիւնը, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի: Ծիշդ ժամանակին, օրուան նախագահը, Աս. Մազաքեան (Նոր Սերունդէն) հրաւիրեց երգչախումբը եւ ներկաները յոտնկայս երգել «Մեր հայրենիքը»: Ապա, պաշտօնական բացումը կատարեց, տալով հակիրճ տեղեկութիւններ ժողովրդային ընդվզումի շարժառիթներու մասին: Մեր երիտասարդ ընկերը, մաքուր լեզուով մը պարզեց արտասահմանեան հայութեան աննպաստ վիճակը: Եւ ներկաներս, յուզումով լսեցինք դառն խորհրդածութիւնները: «Քանի որ չկայ թշնամին' արեան ծարաւի, հապա ինչո՞ւ այսպէս թուլցած, անճրկած մնացեր ենք: Հող չէ, հայրենակիցներ, թէեւ մռայլ է կացութիւնը, սակայն վստահ ենք թէ մեր թանկագին ծնողներու եւ մեր երէց ընկերներու աջակցութեամբ պիտի կարենանք տոկալ եւ գործել, մինչեւ որ բացուին դռները եւ ազատութեան շեփորը հնչէ ուժեղ իբրեւ հրաւէր հայրենեաց»: (Ծափեր):

Յետոյ տեղի ունեցան պատշաճ արտասանութիւններ եւ մեներգներ: Ունկնդրեցինք յաջորդաբար Նոր Սերունդէն' Լեւոն Մարգարեան եւ Աւետիս Գզեչեան, իսկ փոքրիկն Օր. Օտէթ Մազաքեան սահուն առոգանութեամբ արտասանեց հայրենաշունչ տողեր, խլելով խանդավառ ծափեր:

Օրուան բանախօսը Գ. Կ. Տէրմոյեան, համառօտակի պարզելէ վերջ ապստամբութեան պարագաները, անդրադարձաւ, արտասահմանի հայութեան աննախանձելի վիճակին: Իբրեւ դարման առաջարկեց սթափիլ եւ գործել, փրկելու համար նոր սերունդը, մայրենի լեզուն, մշակոյթը:

Առաջին բաժինը վերջացած ըլլալով, սկսաւ խնջոյքը, առատ եւ ճոխ: Սեղանապետութիւնը կը վարէր Կ. Տէրմոյեան: Սրահին երեւոյթը մէկէն փոխուեցաւ, խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ, որուն ընթացքին շատեր խօսք առին, երգեցին եւ կատակեցին: Ազգային, յեղափոխական խմբերգները սեղանէ սեղան արձագանգեցին մինչեւ ուշ ատեն: Իրիկուան ժամը 7.30ին տօնակատարութիւնը կը փակուէր լաւագոյն տրամադրութեամբ:

Ա. Կ. Բիւզանդացի

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ — Այս տարի եւս Վալանսի հայ կաթողիկէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ դպրոցի վարչութիւնը սարքեց իր տարեկան հանդէսը: Սրահը լեցուած էր երիտասարդներով, մանուկներով, կրթասէր հայրենակիցներով:

Ծերմակ վարագոյրը բացուեցաւ, բեմին վրայ շարուած էին ութէն 12 տարեկան աղջնակներ, որոնցմէ մին կարդաց ուղերձ մը, վարժ հայերէնով: Յետոյ տեղի ունեցան արտասանութիւններ, ինչպէս երգեր ջութակի ընկերակցութեամբ: Մին կը մրմնջէր.. «Քո մայրենի լեզուն չմոռանաս», ուրիշ մը կը գովաբանէր «Հայաստան»ը, երրորդ մը' «Հեռաւոր հայրենիք»ը եւն.: Եղան մանկական պարեր, որոնք բոլորն ալ յաջող էին: Սիրուն անակնկալ մը եղաւ Տիկին Հայկանուշ Գրիգորեանի պատրաստած «Ժապաւէն»ի պարը: Յաջող էին նաեւ տրամախօսութիւնները, («Երջանիկ մայրը» եւ «48 օխանոց դլխի փորձանք»ը):

Միջնարարին Հայր Գալեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որ օգնեցին այս գործին յաջողութեան, բարոյապէս թէ նիւթապէս: «Ինչպէս բոլոր միւս կազմակերպութիւնները մենք ալ կ'աշխատինք Հայեր կերտել, սորվեցնելով Մեսրոպեան տառերը»: Հանդէսը փակուեցաւ «Բամ Փորոտան»ով, յոտնկայս:

Այս տեսակ հանդէսները անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ աշխատանքն է որ կը փրկէ մայրենիքը, եւ ոչ թէ վտանգին առջեւ կենալ ու ճչալ:

Լ.Տ.Ս.

ալ տասը քաշուեցան: Վատիկանի ձայնափիւռին համաձայն երեք բանուոր քահանաները յայտարարեցին թէ պիտի չենթարկուին հրամանին եւ պիտի չքաշուին: Լիմոժի հինգ քահանաները յայտարարեցին հինգ շաբաթ առաջ թէ կ'ուզեն շարունակել իրենց առաքելութիւնը տասը օր եւս:

Բազմաթիւ երիտասարդ բանուոր-քահանաներ ի վերջոյ ընդունեցան կարեւոր պաշտօններ համայնավարներէ ղեկավարուած միութեանց մէջ: Ասոնք այնպէս կ'աշխատէին իբր թէ դրամատիրութեան տապալումը պէտք պիտի ըլլէր քահանաներու եւ աշխարհականներու կողմէ, նախքան Աւետարանի քարոզութիւնը բանուորներուն մէջ:

Պապը հրամայեց որ վերջ տրուի փորձի շրջանին: Եւ փետրուարի վերջը նշանակուած էր գործէ քաշուելու թուականը:

Թէեւ բազմաթիւ բանուոր քահանաներ դիմեցին Հռոմէական վերաքննութեան ենթարկուի այս հրամանը, սակայն եպիսկոպոսներու յայտարարութիւնները որեւէ կասկած չթողուցին արդիւնքին վրայ:

Նանսիի եպիսկոպոսը պատասխանելով բանուոր քահանաներուն, ըսաւ թէ որքան ալ կենսական ըլլայ փոխել ներկայ քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային կարգուսարքը, ատիկա քահանային գործը չէ: Քրիստոս չյայտարարեց իր համերաշխութիւնը ժամանակի միլիոնաւոր ճնշուած մարդոց պայքարներուն համար:

Եպիսկոպոսներուն ըմբռնումով, կաթոլիկ Եկեղեցին կ'ուզէ որ ընկերային արդարութիւն ըլլայ եւ կը դատապարտէ թէ նիւթապաշտ դրամատիրութիւնը եւ թէ համայնավար անաստուածութիւնը, սակայն եկեղեցիին պարտականութիւնն է թոյլ չտալ որ իր անդամները, մասնաւորաբար կղերը, մտնեն ընկերային շարժումներուն մէջ ուր կրնան յաղթութիւնը ապահովել այն կուսակցութեանց որոնք եկեղեցին կը հալածեն ամէն տեղ:

Ֆրանսական նախիրախառութիւնը պիտի շարունակէ անկրօն բանուորը դարձի բերելու աշխատանքը, սակայն աւելի պիտի չեշտուի կրօնական քարոզութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Այն ատեն ըսէ քեզ տանջող ցաւին պատճառը:

— Ի՞նչ ըսեմ, ինչպէ՞ս ըսեմ:

— Ըսէ ինչ որ գիտես, ինչ որ կը զգաս, միայն թէ' ըսէ, Տիգրան:

— Ըսեմ, ըսեմ, բայց ներէ ինծի

— Ես ներեցի, քանի որ կը սիրեմ քեզ:

— Կասկած մը ունիմ, Արեգնազ, կը վախնամ որ հայրս արգելք կ'ըլլայ մեր ամուսնութեան:

— Հայրդ գիտէ՞ որ մենք իրար կը սիրենք, չըլլա՞յ թէ անոր գրեցիր, կարծիքը ուզեցիր ու ան ալ մերժողական պատասխան մը գրեց:

— Ոչ, չեմ գրած:

— Լաւ, ասկէ վերջ ալ մի գրեր, այս իրիկուն ես մօրս կը հարցնեմ, անոր կարծիքը կ'առնեմ, յետոյ քեզի կ'իմացնեմ, մինչ այդ' Տիգրան, քեզի ըսեմ, ուրիշ անդամներ այսպիսի կասկածներով տակնուվրայ մի ըներ թէ զիս, եւ թէ' քեզ, մեղք ենք, լաւ բան չէ ասիկա, մենք շարունակենք տաք պահել մեր սէրը, մընացածը ձգենք ճակատագրին:

— Թաչ, օգնեա ինծ, չչնչեց Տիգրանը, ան' սիրոյ ճամբուն նոր եւ անփորձ ուղեւոր' կասկածէ մը կը պարտուէր, կ'ընկճուէր, ու գերբնական ուժին ամենակարողութեանը կը դիմէր ...:

Թռչունները' իրիկնամուտի քնարերգութիւնը կ'արթնցնէին ծառերուն վրայ: Բարակ հով մը Վարագայ լեռնէն կը փըթէր ու ծաղիկներու բուրումին հետ' կ'իյնար Այգեստանի վրայ: Արեգնազենց տան պարտէզին մէջ' կը ծաղկէր սիրոյ հաւատքի ծառը..., անոր շուրջը' բոցավառ գիրերով ապօթքը Տիգրանին.

«Թաչ, օգնեա ինծ»...

Այս դէպքէն քանի մը օր վերջ, Տիգրանը պատահեցաւ տիկին Գիւլնարին' Նորաշէն եկեղեցիի անկիւնը: Ամօթէն գըլուխը վար կախեց, չտեսնելու զարկաւ, նոյն իսկ ճամբան փոխել ուզեց' վախնալով դժբախտ լուրէ մը, որովհետեւ մըտածեր էր թէ պարտէզի միջադէպը պէտք էր ծանօթ եղած ըլլար իրեն, քանի որ Արեգնազը ըսեր էր, «Տիգրան, սպասէ, մօրս պիտի պատմեմ եղածը, այսինքն' զիս ու քեզ տանջող ցաւը, անոր կարծիքը առնելէ վերջ' քեզի պիտի իմացնեմ արդիւնքը, միայն թէ' քանի մը օր վերջ մեր տունը եկուր»: Պայմանադրական օրերը անցեր էին արդէն, ու Տիգրանը պատասխան առնելու համար Արեգնազենց գացած չէր, հապա եթէ այդ պատասխանը ժխտական ըլլար...:

Տիկին Գիւլնարը տեսաւ Տիգրանը, կանչեց:

— Տիգրան, Տիգրան:

Այդ կանչին մէջ ի՞նչ կար որ կախարդեց Տիգրանը, ետ դառնալ ու նայիլ ստիպեց, ո՞վ գիտէ, յարափոփոխ, անկայուն նկարագրի մը պարտութի՞ւնը, Արեգնազի հանդէպ ունեցած սէրը չկրնալ մոռնալու տկարութի՞ւնը, թէ ոչ բարի անակնկալի մը յոյսը, ո՞վ գիտէ, ո՞վ գիտէ, բայց Տիգրանը ետ դարձած էր եւ մօտեցած Արեգնազի մօրը:

— Ի՞նչ կայ, մայրիկ:

— Այս իրիկուն մեզի ճաշի պիտի գաս, Արեգնազը համեղ կերակուրներ եփեր է, եկուր Տիգրան, միասին ճաշենք:

— Աղէկ, կուգամ մայրիկ, բայց ...

— Զար քեզի, եկուր, գործերը լաւ կ'ընթանան, քաղցրօրէն ու ժպիտը երեսին խօսեցաւ տիկին Գիւլնարը, ու եկեղեցին մտաւ:

— «Գործերը լաւ են, միթէ՞ լաւ են, հաւատա՞մ որ լաւ են, հայրս պիտի չհակառակի՞ մեր ամուսնութեան, տիկին Գիւլնար ուրկէ՞ պիտի գիտնայ հօրս կարծիքը: Տիգրան շատ մտածեց: Իրիկուան մութը կը փլէր Այգեստանի վրայ, կը թանձրանար հետզհետէ, երբ Տիգրանը Տիկին Գիւլնարի դուռը զարկաւ վախնի վախ, սիրտը խռովքոտ:

— Ո՞վ է, Արեգնազի ձայնը ներսէն:

— Ես եմ, Արեգնազ, բաց:

— Տիգրան, դո՞ւն ես:

— Այո, ես ...:

Տիգրանը ներս մտաւ, դուրսի դռնէն մինչեւ տան դուռը երկարող ճամբայ մը կար, զարդարուած խիտ խիտ վարդենիներով: Ցատակը խճաքարերով սալարկուած էր, գիշերը մթնցուցեր էր վարդուղին..., Հոն' լուռ էր ամէն ինչ, երկու սիրահարներ կը գտնուէին հիմա մութին եւ առանձնութեան մէջ: Սիրոյ հրաբուխ եւ լաւա: Սրտաշարժ եւ ցընցում: Տիգրան գրկեց Արեգնազը: սեղմեց կուրծքին վրայ: Արեգնազ խօսք չտուաւ, ոչ ալ բողոքեց, ընդհակառակն' ինքզինքը յանձնեց Տիգրանի տաք թեւերուն եւ թողուց որ ան' իր այտէն քաղէ առաջին համբոյրը:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ — Այս շաբաթ Տրակօ բաժակի Ֆութպոլի զոյգ փրօֆէսիօնէլներու Ա. եւ Բ. պատուոյ դասակարգերու մէջ մրցումները տեղի պիտի ունենանթասինկ Քլիւպ տը Փարի — ԷՖ Սէ Կրընոպլի միջեւ ժամը 13.15ին: Կրընոպլի խումբէն կը մասնակցի ծանօթ յառաջապահ գծէն (թիւ 11) Ֆարմանեան: Իսկ երկրորդ մըցումը, ժամը 14ին, Սէ Ա Փարի — Մոնաքոյի դէմ: Փարիզի ակումբէն կը մասնակցի Ա. Եաղճեան (թիւ 2): Վայրը' Սէնթ Ուէնի Սթատ տը Փարիի մարգադաշտին վրայ, (մեթրօ Փորթ Քլինեանքուր):— Ս. Զ.

բեւ բողոքի ցոյց : Զափաւոր տարրերն ալ բաւական չեն գտներ եղած զիջումները :

Կ'ըսուի թէ ազգայնականներուն պետը, Գուրկիպա, որ արգելափակուած է 1950–էն ի վեր, Քորսիքա պիտի փոխադրուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՑԻՆԵՆ կը հեռագրեն թէ ազգայնականները պահանջեցին կայսրէն խորհրդարան մը հաստատել, Ժընեւի ժողովէն առաջ (26 ապրիլ) :— Ազգ. ժողովը երէկ սկսաւ քննել Հնդկաչինի խնդիրը : Բազմաթիւ երեսփոխաններ կը պահանջեն ելք մը գտնել, պատերազմը դադրեցնելու համար : Վարչապետը մանրամասն յայտարարութիւն մը պատրաստած է քաղաքական եւ զինուորական կացութեան մասին :

ԻՍՐԱՅԷԼ հետզհետէ կը վերահաստատէ առեւտրական յարաբերութիւնները արեւմտեան Գերմանիոյ հետ : Շոգենաւ մը գնել պիտի ղրկուի մօտերս : Միւս կողմէ արտօնուած է գերմաներէն գիրքերու վաճառումը Իսրայէլի մէջ :

ՍԹԱԼԻՆԻ մահուան տարեդարձին առթիւ, կէս ժամ տրամադրած էր Մոսկուայի անթելը, Մարտ 5ին : Անցեալ երեքշաբթի ալ երկար յօդուած մը հաղորդուեցաւ անթելով :

ԾԵՐՈՒՆԻՆԵՐՈՒ հանգստեան թոշակին վրայ տարեկան յաւելում պիտի ըլլայ վեց հազար ֆրանք վարձու աշխատաւորներու, երեք հազար ֆրանք՝ ոչ–աշխատաւորներու համար : Վճարումները պիտի հաշուեն յունուարէն :

ՊԵԼԺԻՈՅ ծերակոյտը սկսաւ քննել Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը, որ վաւերացուած է երեսփ. ժողովին կողմէ : Ընկերվարական անդամ մը, Անրի Ռոլէն, խստօրէն քննադատեց այս ծրագիրը, ըսելով թէ ոչ միայն հակասահմանադրական է, այլ եւ կ'աւելցնէ պատերազմի վտանգը : Ծրագիրը վերջնականապէս կը կնքէ գալիք սերունդներուն ճակատագիրը յիսուն տարուան համար» :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր սառնակոյտեր իջած են Վոսփոր, Դանուբ եւ Տրիէսթեր գետերէն, խանգարելով շոգենաւային երթեւեկը : Հաղորդակցութիւնները դժուարացած են Սեւ Ծովուն եւ Մարմարայի միջեւ : Կը կարծուի թէ առնուազն 15 օր պիտի տեւէ այս վիճակը :

ԱՑՏԸՆՀԱՈՒԸՐ կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, որպէսզի ընդհանուր աղօթքներ կատարեն մարտ վերջին, «խաղաղութեան ճամբան գտնելու համար» :

48 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ պիտի ընկերանան Տոքթ. Ատընաուըրի, Թուրքիա եւ Յունաստան դացած ատեն :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ օդանաւային ընկերութեան տնօրէնը, մառէշալ Եաւորովսքի, Փարիզ եկած է, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի բէսիթալը
7րդ յայտագիրը
Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur
SALLE CHOPIN-PLEYEL
252, Fg. St. Honoré
Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՅԱՅՏԱԳԻՐ .— Պախ, Սքարլաթի, Հայտըն, Մոցարթ, Պեթովէն, Շուպերթ, Շոփէն, Լիսթ եւ Ղազարոսեան :

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Մեծ Պահքի առթիւ Արեւագալի արարողութիւնը պիտի կատարուի ամէն կիրակի յաւարտ պատարագի Մարտ 7էն ըսկսեալ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

FOURRURES
ROGER YOPIAN
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
●
վերջին նորաձեւութեամբ, չափի վրայ խնամուած աշխատանք եւ նորոգութիւն
★
Հաղորդկ. միջոց .— Փորթ Շուազիէն առնել 183 թիւ թրոլէպիւս եւ իջնել
3 Communes ou Docteur Roux

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի : Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա :

Ընտանեկան եւ ընկերային ջերմ մթնոլորտ :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան խնջոյք պարահանդէս եւ բանախօսութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի : Այս շաբաթ ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ 1: Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին, ճաշ :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ :

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին : Սանթրը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տօմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ) :

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ :

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

Այրի տիկին Յովսէփ Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք – Փիէռ Ուզունեան եւ զաւակը՝ Արմէն, Գ. Ժան – Ժաք Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ուզունեան (Վիէն), Գ. Քրիստափոր Ուզունեան (Քամերուն), Տիկին Ալիս եւ Օր. Սիրվարդ Ուզունեան, Ուզունեան (Պէյրութ եւ Մ. Նահանգներ), Խանպէկեան (Սարսէլ եւ Ամերիկա), Անդրէասեան (Վիրոֆլէ), Եոթքարտաշեան, Անդրէասեան, Անի Պոտուքեան, Քիւլչէյեան, Սարգիսեան, Անտոնեան, Փափազեան, Մանուկեան, Կատայեան եւ Սանթուրճեան ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, եղբօրորդւոյն, խնամիին եւ ազգականին՝

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ չորսին, իր բնակարանին մէջ, 63 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ ժամը 14ին : Հաւաքուիլ իր բնակարանը 23 ռիւ Քլօյս, Փարիզ (18), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէն Փառիզիէն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Ըստ ողբացեալին փափաքին կը խնդրուի ծաղիկի եւ ծաղկեպսակի փոխարէն նուէրներ ընել բարենպատակ կազմակերպութեանց :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ԽՆՋՈՅՔ ՀԱՆԴԷՍ

ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

19ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի 14 Մարտ, ժամը 15էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լաւ Տէֆանս :

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

Գ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին Տիկին Շ. Գալայճեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան :

Կ'արտասանէ փոքրիկն Սարգիս Շէրպէթեան :

Արեւելեան նուագախումբ Սօնիա Գարագաշի եւ Ռուտի Պէֆմէզի :

Հաճելի անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Կարպիս Խտըշեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն) իր ողբացեալ եղբօր՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ԽՏԸՇԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Խտըշեան ընտանիքի ննջեցեալներուն համար : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Եդուարդ Փանոսեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի յետ պատարագի իր կնոջ՝

ԱՆԱՅԻՍ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գըլըթիկեան)

մահուան քառասունքին առթիւ նաեւ իր մօր՝ ՏԻՐՈՒՀԻ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .—

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը տօնէ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կիրակի 2 Մայիս, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին «Կապոյտ Խաչի Օրը» եւ պարահանդէսը Մարտ 21ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

1 — Արհեստանոցի մէջ աշխատող վարժ «մեքանիսիէն»ներ :

2 — Ֆինիսիոն եւ արդուկող, այր կամ կին մը :

3 — Իրենց բնակարանին մէջ աշխատող վարժ գործաւորուհիներ :

Դիմել՝ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ .—

32 Rue des Annelets, Paris 19e.

Métro: Botzaris ou Place des Fêtes.

ԾԱԽՈՒ Է

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ)

Խիստ աժան գինով նպարավաճառի բանուկ խանութ մը, մեթրօ ժոռէս,

30, Rue Bouret, Paris

Դիմել Տիկին Մանուկեանի :

ԴԵՂԱՐԱՆ SILVESTRE

46, Rue de Trévise,Tél. PRO. 86-41
Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը
Լաւագոյն ընդունելութեան վերապահուած է թաղիս հայ յաճախորդներու :
Կը խօսուի նաեւ հայերէն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՄՕՆՄՕՐԱՆՍԻ .— Հ. Յ. Դ. «Վահան Խորէնի» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ .— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Չորեքշաբթի (10 Մարտ) ժամը 15ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասրահը : Կարեւոր օրակարգ :— Պատգամաւորի զեկուցում : Ընթացիկ հարցեր :

ՀԱՄԱԽԱՐՔ.ի ՍԷՆԹ ԱՆԹուանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Տիգրան Շահպազեանի բնակարանը :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍ .— Գ. Յովակիմ Եօքսիւզեան իր երկու թոռնիկներուն ծննդեան առթիւ հազարական ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ խարբերդի «Եփրատ» Միութեան : Վարդուհի ծնած է Հայաստան (Մուսա գիւղ) 1953 Նոյեմբերին : Իսկ Մարգար 1954 Փետր.ին Վալանս :

ԱՆԿԷՆ .— Տիկին Ռօզ եւ Օր. Մ. Համըմեան իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Արտաւազդ Համըմեանի մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել .—
PHOTO DJAMBAS 42, Ave. de Breteuil
Paris (7) Tél. SUF. 92 - 10
Հարսանիքներու, հանդէսներու, ճաշերու, հարսնիքներու համար ինչպէս եւ փոքրիկներ նկարելու համար կրնայ տուներթալ :

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է Սթրազպուրկ – Սէն Տընիի շրջանակին մէջ դերձակի խանութ մը, սենեակով մը : Ուրիշ գործերու ալ յարմարութիւն : 900·000 Ֆր. : Հեռախօսել՝

GOB. 05-63

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը՝ քովնտի աշխատանոցով եւ չորս բնակելի սենեակներով : Փափաքողները դիմեն ԻՒՄԻՏԵԱՆԻ, 60, Ավընիւ Սէն Ժիւսթ, Մարսէյլ :

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :
Նոր գիներ
Articles polichinelles.ի համար ։
Միակ հասցէն՝
BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՈՂՋԱՑԷՔ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ :

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գալ (շաքար) :

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՄԱՐՏ
DIMANCHE 7 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7313 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2724

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՏԷՐՆ ՄԵՐ» ԱՄԷՆ ԲԱՆ ՉԷ

●

Առաջին անգամ չէ որ կը հանդիպինք նորահրաշ մարդանքի մը,— մեր կեանքին զանազան երեւոյթները բացատրել, ազգային կնճիռներ լուծել աստուածաբանու-թեամբ :

Այս շարժումին գլուխն անցած է Տիրան արք., իր ետեւէն քաշելով նորընծաները :

Երուսաղէմի վանքին նոր կարգուած ո-քըն էր որ այս ոգին ներշնչեց :

Անգլիւսաքսան աստուածաբանութի՞ւնը.

Եւ կամ իր պաշտօնավարած միջավա՞յ-րը, Ամերիկա՞ն:

Ամէն պարագայի մէջ, քննութեան ար-ժանի երեւոյթ մըն է այս, վասն զի հետզհետէ վարակիչ կը դառնայ :

Անշուշտ իրենց պաշտօնն է վարել տալ կրօնական դաստիարակութեան, քարոզելով, գրելով, դործելով : Իրենց կոչումն է ծառայել Հայ. Եկեղեցւոյ :

Բայց, ո՞ւր սորվեցան այդքան սահմանափակել, նեղցնել հորիզոնը, իբրեւ փրկութեան խարխալ ներկայացնելով Ս. Գիրքը: Օրուան բոլոր ժամերուն եւ հանրային կեանքի ամէն ասպարէզի մէջ :

Իրենք Ամերիկայի մէջ կը գործեն բողոքական պատուելիներուն հետեւելո՞ւ, թէ անոնց օրինակ հանդիսանալու համար :

Բաց անգլիագէտ եւ հմուտ աստուածաբան, Տիրան արք. անգլերէնի թարգմանած է Հայ. Եկեղեցւոյ Պատարագամատոյցը.

Ուրեմն կ'ուզէ ընդարձակել իր գործունէութեան ասպարէզը, գործի բերելու համար նոր սերունդը:

Նոյն առաջադրութեամբ, կը թելադրէ անգլերէն քարոզներ խօսիլ: Ինքն ալ կը խօսի: Միշտ երկրորդական գեր մը վերապահելով մայրենի լեզուին :

Արդ, այս բոլորը բաւակա՞ն են, «մեր գոյութիւնը կենդանի պահելու համար»:

Տարօրինակ տեսակէտ մը եւս կը գտնենք Տիրան արք.ի պաշտօնաթերթին՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցի»ի խմբագրականին մէջ:

Բնական գտնելով «Հայութեան գոյութիւնն ու կեանքը» Ամերիկայի մէջ, խմբագրականը կը յայտարարէ .

— « Հայ ժողովուրդը կը մնայ Ամերիկայի մէջ իբրեւ եկեղեցական հաստատութիւն եւ իր մշակութային կեանքը կը տարրանայ իր եկեղեցական կեանքին հետ: Ուստի անոնք որ Հայ քրիստոնէական եկեղեցական կեանքի անկեղծաւոր հետեւորդներ են՝ անոնք միայն կրնան յաւալ հաւատարիմ մնալ Հայ աւանդութեան: Մնացեալները կ'ոյլանդրին եւ կը կորսուին»:

Կրնաք ձեր ուզած եղանակով մեկնել այս ճառագ հայերէնը, որ կաղապարուած է անգլերէնի վրայ :

Մնացեալը գիտէք արդէն :

«Ինչպէս անհատներու, նոյնպէս ժողովուրդներու կեանքը Աստուծոյ ձեռքն է»:

Կան «կարգ մը կերպեր եւ միջոցներ» մեր կեանքը դասաւորելու: Բայց, ուշադրութիւն .

— « Ոչ զօրութեամբ մեծաւ եւ ոչ ուժգնութեամբ, այլ հոգւով իմով ասէ Տէր ամենակալ ...»:

Ամերիկահայ — կամ Ֆրանսահայ — եղէք եւ գտէք ձեր ճամբան ու ապագան՝ հետեւելով այս հոգեշահ քարոզին :

Այսպէս չէին խօսեր մեր երբեմնի կղերականները, գիւղի տէրտէրէն մինչեւ Պատրիարքն ու Կաթողիկոսը, երբ միլիոնաւոր ժողովուրդ կը հովուէին, կանգուն պահելով թէ Հայ.Եկեղեցին եւ թէ ազգը:

Արդեօք անո՞ր համար որ աստուածաբանական համալսարան չէին դացած կամ անգլերէն չգիտէին ...

Աստուածաշունչն անգամ այսքան կծկած, աղքատացուցած չէր անհատներու եւ ժողովուրդներու կեանքը, հոգեւոր հոտի մը վերածելով ամբողջ մարդկութիւնը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՏՐԱՄԱԴԻՐ Է ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ ՈՐՈՇ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Ազգ. ժողովը ուրբաթ օր սկսաւ քննել Հնդկաչինի խնդիրը, որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ տարիներէ ի վեր :

Առաջին հարցապնդումը ուղղեց ընկերվարական ներկայացուցիչը, Դ. Մայէր, իմանալու համար կառավարութեան դիրքը՝ կրակը դադրեցնելու հրաւէրի մասին: «Հնդկաստանի վարչապետին կոչը քաղաքական արժէք ունի եւ քաղաքական պատասխան մը կը պահանջէ: Ֆրանսայի եւ խաղաղութեան շահերուն հակառակ է կրաւորական դիրք մը բռնել, սպասելով Ժընեւի ժողովին: Խաղաղութիւնը աւելի դիւրաւ կը վերահաստատուի եթէ թնդանօթները լռած ըլլան: Անհրաժեշտ է օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, որքան ալ աննշան ըլլան»:

Յետոյ խօսք առաւ համայնավար երեսփոխան մը, Ծիրվաննի, հաշիւ մը ներկայացնելով մարդկային կորուստներու եւ պատերազմի ծախքերու մասին եւ քննադատելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը: Ցառաջդիմական երեսփոխան մըն ալ բացատրեց թէ Ժընեւի ժողովը բարեյաջող ընթացք մը պիտի ունենայ, եթէ զինադադար մը կնքուի կամ գոնէ բանակցութիւններ առաջարկուին :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Առանց սպասելու միւս հարցապնդումներուն, Պ. Լանիէլ խօսք առնելով յայտարարեց .

— Բանի մը ամիս առաջ Ազգ. ժողովը յանձնարարեց կառավարութեան ամէնմիջոց փորձել եւ խաղաղութիւնը վերահաստատել բանակցութեամբ: Ի՞նչ ըրինք մենք, այս պարտականութիւնը կատարելու համար: Երեք անգամ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ պատրաստ է պատասխանելու բանակցութեան որեւէ բանաւոր առաջարկի: Բայց երբ Հօ Շի Մին պատասխանեց, տեսանք որ պարպարգանդ քարոզութիւն կը կատարէ: Այս չի նշանակեր թէ որեւէ հաւանականութիւն չկայ որ պատերազմը դադրի: Չինաստան եւ Ռուսիա լուրջ պատճառներ ունին խաղաղութիւն ուզելու: Ահա թէ ինչո՛ւ ջանացինք աւելի լայն հանդամանք մը տալ յետագայ բանակցութեան մը: Եւ յաջողեցանք Պերլինի մէջ: Ժընեւի խորհրդաժողովը որոշուած է կատարել համաձայնութեամբ Ֆրանսայի դաշնակիցներուն հետ: Այնտեղ Հնդկաչինի խնդիրը պիտի քննուի Քորէայի հարցին հետ, եւ, ինչ որ կենսական է, ընկերակից պետութիւններն ալ պիտի մասնակցին: Եթէ պատերազմը կը տեւէ աւելի քան եօթը տարիէ ի վեր, ատիկա պատճառ չէ որ զանց առնենք որեւէ նոր պատեհութիւն, զայն դադրեցնելու համար »:

Անդրադառնալով Հնդկաչինի վարչապետին թելադրութեան, Պ. Լանիէլ անհրաժեշտ դտաւ կարգ մը նախապայմաններ, կրակը դադրեցնելու համար:

Յետոյ շարունակուեցան հարցապնդումները: Նախկին վարչապետներէն Տալատիէ յայտարարեց թէ յուսախաբ եղած է Պ. Լանիէլի յայտարարութենէն եւ առաջարկած պայմաններէն: Իր կարծիքով, պէտք է կրակը դադրեցնել Ժընեւի ժողովէն առաջ: Այս առթիւ հարցուց թէ Հօ Շի Մինը կամ անոր ներկայացուցիչն ալ պիտի մասնակցի՞ն Ժընեւի ժողովին: Ինք չի հաւատար թէ Մոսկուա պիտի լքէ Հօ Շի Մինը ինչպէս լքեց զօր. Մարկոսը Յունաստանի մէջ: «Հօ Շի Մին զօրաւոր դիրք մը ունի, տուրքեր կը գանձէ, իր բանակը շատ լաւ կազմակերպուած է: Ի՞նչ կը ներկայացնէ Պաօ-Տայ կայսեր կառավարութիւնը: Ան ծաղրանկար ընտրութիւններ սարքեց, առանց որեւէ բարենորոգում կատարելու : Կառավարութիւնը կրնայ զինադուլ կնքել :

Շարունակութիւնը Գ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

■

« ՇԱՏ ՑՈՒՐՏ Է, ՇԱՏ ՑՈՒՐՏ ...»

Շ. Նարդունին է որ կը գրէ Հալէպէն. (այժմ Եգիպտոս).

— « Շատ յուզիչ է, շատ յուզիչ տեսնել հազարաւոր աշակերտներ որոնք ոզկոյզի պէս կը շարուին գրասեղաններու վրայ : Չորս հոգինոց գրասեղանը գրաւած են 6 հոգի, եօթը հոգի: Խուցի նմանող դասարաններ, մեղուի փեթակի պէս խռնուած, խճողուած: Ջիղերս թուլցած են : Շատ յուզիչ է ... » :

Ես ալ տեսայ այդ խուցերն ու գրասեղանները, 1948ին: Եւ լացի:

Ոչ միայն լաց, այլ եւ վրդովում, ընդվզում կ'ունենաք, երբ աւելի հեռուները երթաք,— դէպի արեւելք եւ հարաւ, քերելով Եփրատի ափերը :

Մնաց որ, պատկերը տարբեր չէ Միջերկրականի ափերուն վրայ, Լիբանանի քաղերուն եւ գիւղերուն մէջ :

Կան փայլուն շէնքեր ալ, Հալէպի թէ Պէյրութի մէջ: Նաեւ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ:

Բայց, տեսարանը «շատ յուզիչ է, շատ յուզիչ», իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ :

Ամէն բանի համար դրամ կը գտնենք : Փառաւոր եկեղեցիներ ալ կը շինենք :

Իսկ երբ կարգը դպրոցի կուգայ, կը դառնանք անմրցելի տնտեսագէտ, չըսելու համար բուն բառը :

Տակաւին ծաղկոցներ — խամրոցներ — կան ուր «ազգային մանկտին» Ա. Բ. Գ. կը սորվի «մինտէր»ներու կամ խարխուլ-գրասեղաններու վրայ :

Դպրոցնե՜ր կան գետինը քաց, պատեբուն ծեփերը թափած, պատուհանները թուղթով կամ քուրջով ծածկուած:

Եւ կան գետնայարկ, հասարակ տաղաւարներ, տանիքը մոմլաթով ծածկուած, ուր յիսունի տեղ հարիւր յիսուն մանչեր եւ աղջիկներ կը խաշին ամրան տաքերուն:

Բարեգործականը հանգանակութեան ձեռնարկեց, եւ աւելի քան 250.000 տոլար հաւաքեց, դպրոցական շէնքերը նորոգելու կամ նորեր շինելու համար :

Միութիւնը միեւնոյն ատեն կտակներ կը ստանայ կամ կ'որսայ :

Մահացու մե՞ղք մը գործած կ'ըլլան, եթէ մասնաւոր աշխատանք թափեն, որպէսզի բարերարները նոր դպրոցներու շինութեան յատկացնեն իրենց կտակները:

Դատելու, անմիջականը եւ երկրորդականը զանազանելու կարողութի՞ւնն ալ «թրրստ»ի վերածուած է:

Խեղքե՞րն ալ տոկոսով կը բանին :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

■

Գնդ. Կամալ Նասըր, Եգիպտոսի փոխվարչապետ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, պատասխանելով «Լը Մոնտ»ի թղթակցին .—

Յեղափոխութեան Խորհուրդը Սահմանադիր ժողովի գումարման մասին կը մտածէ վեց ամիսէ ի վեր: Այս առթիւ կոչ մը պիտի ուղղենք բոլոր ձեռնհաս եւ պարկեշտ անձերու, առանց կուսակցական խտրութեան: Զօր. Նեկիպի տրուած իրաւասութիւնները այն են ինչ որ խորհրդարանական երկրի մը՝ օրինակ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին վայելած իրաւունքները: Յեղափոխական խորհուրդը կազմուած է տասներկէկ սպաներէ եւ ամենաբարձր իշխանութիւնն է նախարարական խորհուրդին, այսինքն գործադիր իշխանութեան վերեւ : Իր դերը կը վերջանայ երբ խորհրդարանը վերահաստատուի: Զօր. Նեկիպ անդամ չէ ոչ յեղափոխական, ոչ ալ նախարարական խորհուրդին: Բայց եւ այնպէս կը մասնակցի մեր ժողովներուն խորհրդակցական ձայնով : Գալով իրաւասութեանց, ան այլեւս չի կրնար, օրինակ, օտար դեսպաններն ընդունիլ առանց յեղափոխական կամ նախարարական խորհուրդին մէկ անդամին ներկայութեան: Ոչ մէկ տարակարծութիւն կը տիրէ Յեղ. Խորհուրդի անդամներուն միջեւ: Այսօր մեր գլխաւոր հոգն է արմատախիլ ընել նախկին վարչակարգին հետքերը, վերջ տալ ապականութեան եւ շահագործման, բարւոքել ժողովուրդին կենցաղի մակարդակը: Սահմանադրական կարգուսարք մը տալէ առաջ կ'ուզենք ժողովուրդին տալ քաղաքական դաստիարակութիւն մը որպէսզի կարենայ հասկնալ իր պարտականութիւնները եւ իրաւունքները: Գալով մեր ուղղութեան, ծայրագոյն ձախը կը հակասէ իսլամութեան սկզբունքներուն :

Այդ է պատճառը որ թէեւ կեանքի մակարդակը միջինէն վար կը մնայ Միջին Արեւելքի մէջ, ամէն պարագայի մէջ սովորականէն շատ վար է, բայց համայնավարները չյաջողեցան տարածուիլ այդ շրջանին մէջ: Ինչ կը վերաբերի ծայրագոյն աջին, Յեղ. Խորհուրդը հակառակ է անձնական մենատիրութեան եւ կ'ուզէ գործել իբրեւ ժողովրդավար իշխանութիւն, ընկերային արդարութեան կարգուսարք մը հաստատելով երկրին մէջ:

ՄԵՍՐՈՊ ՔԱՀԱՆԱՅ ՕՐՋԱՆԵԱՆԻ մահուան լուրը հաստատելով, Պաղտատի « Գոյամարտ»ը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ (18 Փետրուար) .—Շաբաթ, 13 Փետր. Տէր Մեսրոպ քահանայ Պաթթաունի մէջ երբ կ'իջնէր փոխադրակառքէ մը, կառքը կը քալէ եւ Տէր Հայրը կ'իյնայ գետին: Իսկոյն կը փոխադրուի իր տունը, ապա հիւանդանոց, ուրեթէ ուշակորոյս, եւ հակառակ բժշկական խնամքներուն, կիրակի առաւօտ կը վախճանի, հաւանաբար ուղեղային երակի մը պայթումէն: Օծման եւ թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Բշ. 15 Փետր. Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին ,

ՆՈՐ ՄԱՀԱՓՈՐՁ

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԴԷՄ

★

Մարտ 5ին նոր մահափորձ մը կատարուեցաւ Մարաքէշի մէջ, Մարոքի սուլթանին՝ Սիտի Մոհամմէտ Արաֆայի դէմ, երբ ուրբաթի աղօթքը կը կատարէր: Իտալական ձեռնառումբ մը պայթած էր մզկիթին մէջ: Սուլթանը, որ 64 տարեկան է, թեթեւապէս վիրաւորուեցաւ ուրիշ երեք հետեւորդներու հետ: Մարաքէշի փաշան, էլ Կլաուի, որ իրեն կ'ընկերանար, անվնաս մնաց: Ռումբը նետուած էր մզկիթէն ներս եւ ժողովուրդը խուճապի մատնուեցաւ :

Ֆրանսական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ պայթումէն անմիջապէս ետք մէկը տեսնուեցաւ որ կը փախչէր մզկիթէն : Առ նուազն քսան գնդակներ պարպուեցան, չորսը Մարաքէշի փաշային կողմէ : Մարդը մեռաւ եւ երբ սուլթանը իմացաւ լուրը, ըսաւ — «Աստուծոյ կամքն է »:

Վեց ամիս առաջ ալ արաբ ներկարար մը փորձեց սպաննել սուլթանը, Ռապաթի մէջ, երբ ան ձիով կ'անցնէր: Ինչպէս կը յիշուի, Մուլայ պին Արաֆա Մարոքի գահը բարձրացաւ անցեալ տարի Օգոստոսին, յաջորդելով Մուլայ Եուսէֆի որ նախ Քորսիքա, յետոյ Մադագասքար աքսորուեցաւ: Այս նոր մահափորձն ալ Մարոքի ազգայնականներուն կը վերագրուի: Թերթերը կը գրեն թէ վաթսուն հոգի սպաննուած են նոր Սուլթանին գահակալութենէն ի վեր :

Մահափորձին ատեն խուզարկուելով հարցաքննուեցան բոլոր ներկաները: Վիրաւորներէն երկուքը պալատական քարտու-

(Շար.ը էջ Դ. Էջ)

ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐ...

· (ԵՐԷՑ, ՄԻՋԻՆ ԵՒ ԿՐՏՍԵՐ)

●

Մեր կեանքին մէջ հիմա ալ, ինչպէս միշտ, կը գործեն երեք տարբեր սերունդներ,— երէց, միջին եւ կրտսեր :

Երէցները առաւելութիւն մը ունին միւս երկուքին վրայ,— իրենց փորձառութիւնը: Տեսած են տաք ու պաղ օրեր, անցած են լայն ու նեղ կիրճերէ, ապրած են մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն փոթորկոտ մէկ շրջանին մէջ եւ առաւել կամ նուազ չափով դեր մը կատարած են հայ կեանքի մէջ :

Միջին սերունդը կը քալէ երէցներու հետքերուն վրայէն: Հասուն սերունդն է, թերեւս նոյնիսկ հանդչած սերունդը, եւ արդէն փոխարինած կամ փոխարինելու վրայ աւանդութիւններ ունի, որոնց հաւատարիմ կ'ուզէ մնալ :

Կրտսերները, անոնք՝ որ նոր են, բայց ոչ նորագոյն, առաւելաբար «թեկնածու»ներ են, սակայն դեռ բուն « դերակատարներ»ները չեն: Զուրկ են առաջիններուն փորձառութենէն, չունին նաեւ երկրորդներուն հասունութիւնը: Սակայն ունին անսպառ եռանդ, խանդավառութիւն, հաւատք եւ դժգոհութիւն: Չափով մը նաեւ սիրահար են աղմուկի :

Երէցները գրականութիւն ըրած են, միջին սերունդը գրականութիւն կ'ընէ, կրտսերները գրականութիւն պիտի ընեն : Չենք ըսեր՝ չեն ըներ այժմ. բայց ինչ որ կ'ընեն, դեռ լիովին չի ցոլացներ իրենց դիմագիծը. նկարագիր մը ըլլալէ աւելի խոստում մըն են :

Այս երեք սերունդները, իրենց տարիքին, ապրած ու տեսած կեանքին, ստացած դաստիարակութեան, միջավայրի պայմաններուն, դարաշրջանի պահանջներուն իսկ բերումով, տարբեր խառնուածք, տարբեր նկարագիր, նոյնիսկ տարբեր մտահոգութիւններ ունին :

Զարմանալի պիտի ըլլար, եթէ այս երեք սերունդները ամէն բանի մէջ միատեսակ մտածէին եւ ամէն բանի մէջ միատեսակ զգային :

Զարմանալի պիտի ըլլար դարձեալ, եթէ տարբեր սերունդներու պատկանող մեր մտաւորականները հաշտ ըլլային իրարու հետ կեանքը ըմբռնելու, տալու եւ առնելու իրենց եղանակով :

Ուստի՝ մեզի համար տարօրինակ չէ բնաւ, որ իրենց կեանքի աշնան, ամրան կամ գարնան մէջ ապրող այս նոյն սերունդները տարբեր բարեխառնութիւն ունին.— տաք են, գաղջ կամ պաղ :

Տարօրինակ չէ նոյնպէս, որ երէցները, միջինները եւ կրտսերները դժգոհ են իրարմէ, յաճախ չեն հաւնիր իրարու, կը խծբծեն կամ կը քննադատեն զիրար, երբեմն նոյնիսկ կ'ուրանան այն քիչ կամ շատ արժէքը, զոր իրենցմէ իւրաքանչիւրը կրցած է վերաշահիլ ժամանակի եւ տարածութեան մէջ :

Այսպէս ուրեմն .

Երէցները դժգոհ են կրտսերներէն:

Կրտսերները դժգոհ են երէցներէն :

Միջին սերունդին պատկանողները դժգոհ են թէ երէցներէն, թէ կրտսերներէն եւ թէ հաւանաբար նաեւ... իրենք իրենցմէ :

Դժգոհ են, որ կեանքը այնպէս չընթացաւ եւ այնպէս չընթանար, ինչպէս իրենք կ'ուզէին, որ ընթանար :

Դժգոհ են, որ չկրցան եւ չեն կրնար տալ այն ոգեղէնը, որուն ամէն մարդ կը ձգտի հասնիլ, բայց ոչ ոք կը հասնի :

Սակայն անմատչելին մատչելի է միայն Աստուծոյ. ան մեզի համար կը մնայ— ու պիտի մնայ — միշտ անմատչելի :

Ինչ որ կ'ընենք — եւ ինչ որ պիտի ընենք — մերձեցում է միայն, բայց ոչ ժամանում :

Մենք որ ոչ բոլորովին երէց ենք(կեանքով ու գործով), ոչ բոլորովին կրտսեր, ոչ ալ բոլորովին միջին սերունդ, կ'ըսենք ահաւասիկ.— Մեծերը իրենց հետ կը տանին իրենց առաւելութիւնները եւ հոս կը ձգեն իրենց թերութիւնները միայն :

Կ'ըսենք սակաւին.— Ամէն սերունդ կը կարծէ, թէ ինք աւելի մեծ է, քան իրմէ առջինները. թէ ինք աւելի առաջ է, քան իր նախորդները. թէ ինք աւելի աշխատած է ազգին համար, քան բոլոր միւսները:

Եւ այս է յառաջդիմութիւնը, եթէ չենք սխալիր:

Այս «յառաջդիմութիւն»էն պիտի զեղչենք սակայն մեր յաւակնութիւնները, մեր արհամարհանքը, մեծ մաս մը մեր ուրացումներէն:

Անոնք, որ արժէք մը ունին, պիտի պահեն զայն՝ հակառակ մեր ուրացումներուն:

Անոնք, որ աղմուկ են միայն՝ առանց արժէքի, ոչ իսկ անուն մը պիտի ձգեն իրենց ետին:

Ամէն մարդու, ինչպէս ամէն սերունդի, իրաւունքն է ջանալ մեծ ըլլալ մեծերու մէջ, բայց ոչ թէ մեծութիւն պահանջելով ուրիշներէն, այլ մեծութիւն ներշնչելով ուրիշներուն: Ոչ թէ «ես մեծ եմ» ըսելով, այլ իրապէս մեծ ըլլալով, մեծ՝ գործով, մեծ՝ մանաւանդ նկարագրով :

Այս աշխարհին մէջ ոչ ոք պիտի ուզէր փոքրերուն մէջ փոքր ըլլալ, ինչպէս ոչ ոք պիտի ուզէր կոյրերուն մէջ միականի ըլլալ :

Այս պարագային՝ մարդկութիւնը Միջին դարու մէջ պիտի մնար, Քսաներորդ դարուն մէջ ապրելով հանդերձ :

Հիմա որ առիթը եկաւ, ըսենք նաեւ.— Մենք պարտաւոր չենք զիրար մեծցնել կամ մեծարել, սակայն պարտաւոր ենք զիրար յարգել :

Ասիկա «տեսակէտ» մը չէ, փաստ մըն է :

Չենք ըսեր՝ «հիանանք իրարու վրայ, գովենք զիրար, հաւնինք իրարու»: Ոչ : Բայց կ'ըսենք .— Մտաւորական դասը պարտաւոր է օրինակ ըլլալ ժողովուրդին իր բարքերով, իր խօսքով, իր գործով, բայց մանաւանդ իր նկարագրով :

Մտաւորականին, բայց մասնաւորաբար հայ մտաւորականին առաջին, գլխաւոր, հիմնական մտահոգութիւնը պէտք է ըլլայ ոչ թէ քանդել, այլ կառուցանել :

Ոչ թէ արհամարհել, այլ յարգել :

Ոչ թէ պզտիկցնել, այլ մեծցնել :

Մեր ըսել ուզածը այն չէ, որ ապարժէքը արժէք նկատենք, կամ ելլենք ուռեցնենք փոքր «ես»երը՝ զանոնք Լաֆոնթէնի հերոսներուն նմանցնելով :

Մեր ըսել ուզածը սա է, որ յարգել գիտնանք արժանիքը եւ մեծցնել գիտնանք արժէքը :

Մենք քանդելիք շատ բան չունինք. ընդհակառակն, շատ բան ունինք շինելիք : Շատ բան ունինք յարգելիք ու մեծցնելիք :

Քանդելով, արհամարհելով, պզտիկցնելով եւ ուրանալով՝ վեր չենք ելլեր, վար կ'իջնենք: Չենք աւելնար, կը նուազինք :

Օտարներն իսկ, առանց մեզ ճանչնալու, առանց մեր պատմութիւնը սերտելու, առանց իսկ մեր լեզուն կարդալու կամ գրելու, կը տեսնեն մեր արժէքները եւ կը փառաբանեն զանոնք:

Այս օտարներէն է Լիւք Անտրէ Մարսելը: Այս օտարներէն է Ժան Գալարը: Այս օտարներէն են բոլոր անոնք, որ անգլերէնի, Ֆրանսերէնի, ռուսերէնի, գերմաներէնի եւ այլ լեզուներու թարգմանեցին մեր պատմիչները, երբ մենք իսկ դեռ խելք ըրած չէինք զանոնք աշխարհաբարի վերածելու :

Փաւստոս Բուզանդ, տալէ ետք Յուսիկ կաթողիկոսի նկարագիրը, կը գրէր. «(Նա) Սուրբ Հոգու խօսքերը կրում էր՝ ինչպէս մէջքին կապած սուր»:

Հայ մտաւորականը եւս պէտք է դառնայ Յուսիկ կաթողիկոս եւ Սուրբ Հոգիին խօսքերը կրէ իր մէջ՝ «ինչպէս մէջքին կապած սուր» :

Հայ մտաւորականը պէտք է մտածէ առաջ երթալու մասին, ստեղծագործելու մասին, բան մը աւելի սորվելու եւ բան մը աւելի սորվեցնելու մասին, եւ ոչ թէ դառնայ սրճարանի պարոն, բամբասելով, սուտ վկայելով, ամէն օր մեղանչելով իր գերին եւ կոչումին դէմ, ամէն օր ինքզինք եւ ուրիշները վարկաբեկելով, ինքզինք եւ ուրիշները պզտիկցնելով :

Դարձեալ կ'ըսենք, որ «գրական» տեսակէտ մը չենք պաշտպաներ, այլ փաստ մը կը յայտնենք միայն: Կ'ուզենք, որ հայ մտաւորականը ամէն օր մեծնայ, փոխանակ ամէն օր պզտիկնալու, ամէն օր վեր ելլէ՝ փոխանակ վար իջնելու: Կ'ուզենք, որ դադրի սրճարանի պարոն ըլլալէ եւ դառնայ առաքեալ: Չմտածէ իշխելու մասին, այլ մտածէ ծառայելու մասին: Գործով հնձէ, ինչ որ խօսքով կը ցանէ :

« Սխալեցէք, մեղանչեցէք, բայց արդար եղէք», կ'ըսէր Հիւկօ :

Մեր ըսածն ալ ուրիշ բան չէ արդէն:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

Դ.— ԻՐ ԵՐԿԵՐԸ

●

Բեղուն գրիչ մը եղաւ Վարանդեան: Իր հրատարակած գործերուն թիւը կը հասնի մօտաւորապէս քսանի: Եւ եթէ հաւաքուին պարբերաթերթերու, օրաթերթերու մէջ ցրուած ուրիշ աշխատութիւններն ալ, ամբողջական թիւը անպայման կը հասնի երեսունի: Շատ մը նիւթեր օտար են, բայց Վարանդեան ձեւը գտած է զանոնք հայ կեանքին միախառնելու: Օրինակ՝ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ ունի ուսումնասիրութիւն մը «Հրաշք Աղջիկը» վերնագրով: Ժան տ'Արքին կեանքն է: Ուրեմն օտար հերոսուհիի մը գործունէութիւնը: Բայց երբ իր սաւառնող լեզուովն ու խորհրդածութիւններով կը խորանայ նիւթին մէջ, կը տեսնենք թէ տարբեր ձգտումներէ կ'առաջնորդուի: Ժան տ'Արքը միջոց մըն է իրեն համար, անընդհատ հերոսականն ու հերոսապաշտումը տարփողելու :

Անշուշտ ասոնց մասին պիտի արտայայտուինք աւելի մանրամասնութեամբ, բայց նախ կազմենք իր աշխատութեանց մատենագրութիւնը: Ուրեմն հատորի ձեւով լոյս տեսածներն են .—

1.— Պատմութիւն Հ. Յ. Դաշնակցութեան.— Ա. հատոր, տպագրուած Փարիզ, 1932ին 510 էջ:

2.— Պատմութիւն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Բ. հատոր, տպ. Գահիրէ 1950ին, 132 էջ, (յետ մահու լոյս տեսած):

3.. Հայկական Շարժման Նախապատմութիւն, երկու հատոր, տպ. Ժընեւ 1912 — 14ին: Զոյգ հատորը 600 էջերէ աւելի:

4.— Հոսանքներ, տպ. Ժընեւ, 1910ին, 374 էջ:

5.— Բողոքը նորագոյն պատմութեան մէջ, տպ. Ժընեւ 1914ին, 337 էջ:

6.— Սիմոն Զաւարեան, դծեր իր կեանքէն. տպ. Պոսթոն, 1927ին, 98 էջ :

7.— Վերածնող հայրենիքը եւ մեր դերը, տպ. Ժընեւ 1910ին, 408 էջ:

8.— Համայնավարութիւն եւ համաշխարհային յեղափոխութիւն, տպ. Գահիրէ 1926ին, 238 էջ:

9.— Աւգուստ Բէբէլ, մահուան առթիւ, տպագրուած Ժընեւ 1913ին, 48 էջ:

10.—Համաժողովրդական բանակ, տպ. Ժընեւ, 1909ին, 44 էջ:

11.— Սոցիալիզմը եւ Սոցիալական շարժումը 19րդ դարում, Վէրնէր Զոմբարտի, գերմաներէ թարգմ. Վարանդեան, տպ. Ժընեւ 1898ին, 113 էջ :

12.— Գորդեան Հանգոյցը, թիւրքահայոց հարցի վերջին շրջանը: Տպ. Թիֆլիս 1907ին, 60 էջ:

13.— Կրօն եւ Գիտութիւն, տպ. Կ. Պոլիս 1912ին, 166 էջ :

14.— Լ'Արմէնի է լա Քէսթիոն Արմէնիէն, տպ. Ֆրանսա 1917ին, 115 էջ:

15.— Աւետիս Ահարոնեան, յոբելեանին առթիւ, Փարիզ 1930ին,

16.— Մուրատ Սեբաստացի ռազմիկին,

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

★

ԽՄԲ.— Ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան, դեր - տնօրէն Հալէպի Քառէն Եփփէ ճեմարանին եւ խմբագիր «Արեւելք»ի, դասագիրք մը կը պատրաստէ, «Դար մը Գրականութիւն», երկրորդական վարժարաններու աշակերտներուն եւ միջին մտաւորականութեան համար: Գիրքը պիտի բաղկանայ 600 մեծադիր էջերէ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

.— Ներածութեան բաժնին մէջ, ամփոփ ակնարկ մը՝ մինչեւ ԺԹ. դարու մեր անգիր բանահիւսութեան, Ոսկեդարեան մատենագրութեան, հոգեւոր գրականութեան եւ միջնադարեան բանաստեղծութեան արուեստի տարբերուն մասին: Բ. — 1850էն մինչեւ մեր օրերը, մէկ դարու, 1 — Արեւմտահայ գրականութեան պատկերը՝ հետեւեալ ստորաբաժանումներով. — Զարթօնքի շարժումը եւ ռոմանդիկներ, իրապաշտներ, հայ հողը — գիւղը — յեղափոխական սերունդ, արուեստագէտ սերունդ և ժամանակակից սերունդ : 2.— Արեւելահայ գրականութիւնը (բանաստեղծութիւն, վէպ եւ թատրոն) 1850 - 1920, եւ 3.— Խորհրդահայ գրականութիւն՝ 1920 - 1950: Գրականութեան պատմութիւն մը չէ որ կը տրուի այլ՝ ամփոփ պատկերը այս շրջաններուն, իբրեւ պատմական ծանօթութիւն: Իւրաքանչիւր սերունդէ՝ գլխաւոր ներկայացուցիչներ, իրենց կենսագրականով, գործերու մասին ամփոփ ակնարկով մը, ու իրենց կարեւորագոյն գործերէն էջի մը ներկայացումով ու վերլուծական խորհրդածութիւններով: Գործը հրատարակուած պիտի ըլլայ մինչեւ 1954ի աշուն :

Տպագրութեան ծախքը ստանձնած են Տէր եւ Տիկին Մարանեան, որոնք ծանօթ են իրենց առատաձեռնութեամբ, մանաւորապէս կրթական ճակատի վրայ :

Ահաւասիկ հատորին յառաջաբանը, որ աւելի որոշ գաղափար կուտայ առաջադրուած նպատակի մասին.—

Ա.

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նկատի ունինք երկրորդական վարժարաններու ուսանողութիւնը, եւ միջին մտաւորականութիւնը: « Դասագիրքի » մը տարողութիւնը կ'ուզենք տալ այս հատորին, առանց մեղանչելու նաեւ այն հիմնական մտահոգութիւններուն՝ որոնք մեզ կը մղեն գրականութեան դասը վերածել վերլուծական որոշ սեւեռումով պայմանադիր աշխատանքի, — «բառ»էն անդին՝ շրջանը խուզարկելու, հաւաքական կամ անհատական ապրումին տրոփը փնտռելու, սոսկ արտայայտութիւն մը կամ իմաստ մը ըլլալու իմանալի փաստէն անդին՝ խառնուածք մը, հոգեխառնութիւն մը, բարախում մը, խռովք մը ըլլալու իրողութիւնը որոնելու փորձի մը:

Այս առաջադրութիւնը կը բխի գործնական դժուարութիւններու : — Տեսականօրէն՝ յստակ է մեզի համար, թէ ի՞նչ պէտք է տալ հայալիտական ճիւղերու մեր ուսանողութեան, կամ՝ գրականութեան անմիջական հաղորդութեամբ բաւարար զոհացումի մը տրամադիր միջին մտաւորականութեան: Սակայն, բաւական ճնշիչ հարցում մըն է մեզի համար, թէ «ի՞նչ կարելի է տալ»: Չենք ուզեր գոհանալ շրջաններ բնորոշելու, անուններ ու գործեր համադրելու դասարանային տարողութեամբ մը: Կ'ուզենք, որ ամէնէն սակաւապէտ մարդն իսկ տրամադրուի իմացական եւ հոգեկան լարումի մը. գէթ զգայ. թէ մեր գրականութիւնը հանդէս մըն է մարդկայնական ու ազգային, քաղքենի ու տոհմիկ, մտածական ու զգացական, անհատական եւ հաւաքական սեւեռումներու, ճանաչողական եւ թափառակից մղումներու, կեանքը անանձնականօրէն ապրելու կոչումի մը, ինքզինք ու մարդիկ վերլուծելու — սպառելու — պահանջի մը, ապրումի մը կամ ապրումներու էատարրը (էսանս) գտնելու հոգեկան կամ իմացական խորասուզումի մը, ու, մանաւանդ, ազգային մեր ճակատագիրը պատմելու առանձին արժանիքներով ցանցուած հաւաքական ըստեղծագործութիւններու: Յարդ մեզի մատուցուած փունջը՝ գրականութեան եւ գրականութեան պատմութեան հատորներու, թելադրուած է մասնակի կամ մասնագիտական մտահոգութիւններէ, — այնպէս պատկառելի՝ իբրեւ սեւեռում, ձիգ կամ վաստակ: Մենք պիտի ուզէինք գտնել միջին ճամբայ մը, դրքունակին եւ վերլուծականին միջեւ, օդապաշտականին ու գեղարուեստականին միջեւ. անկախ ու համարձակ վերլուծումին՝ եւ հետեւողական ու ցամաք — պատմականին միջեւ: Հոս է որ հարցումը կը ցցուի մեր առջեւ.— «Ի՞նչ կարելի է տալ »:

Հարցումն իսկ կ'ենթադրէ, որ մենք հաշտուած ենք «կարելին» միայն տալու գաղափարին հետ: Վեցէն եօթը հարիւր սահմանափակ էջերու մէջ՝ կարելի չէ սեղմել մեր մէկ դարը, եթէ պիտի յամառինք մեր երազին մէջ, ու պիտի ուզենք գանգապիլ անուններու եւ գործերու առջեւ,— զանոնք, ու, անոնց ընդմէջէն, անհատական եւ հաւաքական ապրումներու սեւեռելու համար : Սակայն, վեցէն եօթը հարիւր սահմանափակ էջեր՝ բաւական ընդարձակ հորիզոն կը կազմեն « դասագրքի» մը համար, որ կը ձգտի ուսանողութեան կամ միջին մտաւորականութեան «ծանօթութեանց աշխարհը առնել տոկուն շրջագծի մը մէջ:

(Շար.)

էջ, կեանքն ու գործը, տպ. Գօսթօն, 1931-ին, 348 էջ։

17.—Կովկասեան վանդէան, հայ - թրքական ընդհարումները եւ անոնց պատճառները։

18.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր հակառակորդները։ Թիֆլիս։

19.— Հէկլի փիլիսոփայութիւնը, ընդարձակ յօդուածաշարք Արսախանեանցի «Մուրճ» ամսագրին մէջ, 1906էն 1907։

Ինչպէս ըսինք, եթէ հոս կազմենք ընդհանուր ցանկը «Հայրենիք» ամսագրի, «Ցառաջ»ի, «Ցուսաբեր»ի եւ ուրիշ թերթերու մէջ տրուած իր ուսումնասիրութեանց, Վարանդեանին գործերուն ընդհ. թիւը թերեւս կ՚անցնի երեսունն ալ։

Արտակարգօրէն բեղնաւոր միտք մը, որուն բոլոր աշխատութեանց մէջ կը դտնէք նախ մտածում, հմտութիւն եւ վարակիչ շունչ։ Բացառիկ է իր նիւթը ներկայացնելու յատկութիւնը։ Հազար ադբիւրէ ջուր չի բերեր ու չի խաթարեր հետեւելու կարողութիւնդ։ Այդ է պատճառը, որ երբ 15–20 տարի առաջ իրմէ գիրք մըն ես կարդացած, գործին յատակագիծը, միտ բանին պայծառութեամբ դրոշմուած կը մնայ մտքիդ մէջ։ Ձես թափառիր «ինչ ըսաւ»ը գտնելու համար։ Ասոր հետ, երբ կայ ու կը մնայ իր լեզուին ոճային փայլն ու թեւաւոր գնացքն ալ, ոչ միայն մտաւոր սնունդ այլ եւ հոգեկան վայելք է Վարանդեան կարդալը։

Սկսինք իր «Հայկական Շարժման Նախապատմութիւն»էն։

Իմ մայրս, քու մայրդ, միւսին մայրը յանկերգի մը նման, տունը դետնախնձոր մաքրած պահուն կ՚ըսեն — Ա՜խ, այս յեղափոխականներն, ու յեղափոխութիւնը՝ մեր մուխը մարեցին, պատճառ եղան որ կոտորուինք ոդջերս ալ իյնանք օտար երկիրներ՝ այսպէս թափառական։

Միայն պարզ ժողովուրդը չէ որ կը կրկնէ այս ծամոցը։ Մտաւորականներն ալ կը լրացնեն պակասը։ Օրինակ, պատմաբան Լէօն յանկարծ դարձի գալով, թոյլ տուաւ որ 1934ին Փարիզի մէջ իր անունով հրատարակեն երկհատոր ստուար աշխատութիւն մը, «Թիւրքահայ յեղափոխութեան գաղափարաբանութիւնը» խորագրով։ Հոն հեղինակը իմ մօրս, քու մօրդ ռումբերը կը ձեւաւորէ, պատմագրական տարազներով։ Այլեւս չենք խօսիր Ջապէլ Եսայեաններու, Սիմոն Ցակոբեաններու եւ ուրիշ համայնավար գրիչներու մասին, որոնք հարուածելու, վարկաբեկելու համար Դաշնակցութիւնը, վերջին հարիւր տարուան քաղաքական ձախորդութիւնները բերին կապեցին յեղափոխականներու վզին։

Խեղճ եւ անդիտակից հայ ժողովուրդ։ Եթէ լաւ սերտած ըլլայիր անցեալդ, ուսումնասիրած քեզ շրջապատող ժողովուրդներու քաղաքական հեռանկարները, ու մանաւանդ տեղեակ թէ իսլամ կրօնքով ինչ կը յանձնարարուէր իրենց ամբոխին, անպայման տարբեր ճամբայ պիտի բռնէիր։

Պարզ ժողովուրդը կ՚ըսէ նոյնպէս թէ, Ցոյները կրնային իրենց վանքերու շրջափակին մէջ զինավարժութիւններ կատարելով, ֆետայական խումբեր կազմելու անկախութեան տենչալ։ Մանաւանդ որ իրենց երկրամասը փակած էր Արեւմտեան քրիստոնեայ աշխարհին։ Բայց մե՞նք, մեր աշխարհագրական դի՞րքը։ Շրջապատուած Թուրքերով, Լազերով, Քիւրտերով, ի՞նչ կրնայինք ընել. Այո, կ՚ըսեն։

Բայց ի՞նչ ըրին Հրեաները, շրջապատուած իրենց անկախութեան թշնամի տասնեւմէկ միլիոն Արաբներով։ Գիտեմ, միջազգային հրէական դրամը պիտի ըսուի։ Բայց ինչո՞ւ ուրանանք իրենց միահամուռ կռուելու ընդունակութիւնն ալ.

Ձեմ ուզեր նիւթը խճողել պատմական փաստերով, ապացուցանելու համար թէ ուրիշ ելք չկար։

Այս խորհրդածութիւնները մուտք մը նկատելով, կը սկսինք վերլուծել Վարանդեանի «Հայկական Շարժման Նախապատմութիւն»ը։

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՆՔ ԱՍԱՆԿ ԵՆՔ

★

— Ըսէ տեսնեմ, ինչո՞ւ համար երբ հայերէն գիրք մը կը հրատարակուի, իր մասին գրախօսական կը գրուի ամիսներ, տարիներ ետք։ Իմ կարծ խելքովս, գրախօսական բառածին նպատակներէն մէկն ալ գիրքը քշել տալ է, այնպէս չէ՞։ Բայց, ինչ կը պատահի։ Վէպ մը լոյս կը տեսնէ 1954ին, եղածը, չեղածը հազար օրինակ։ Առաջին քանի մը ամիսներուն, հարիւր, հարիւր յիսուն հատ կը ծախուի, յետոյ, մնացածը կը թաղուի փոշիներուն տակ։ 1957ին կամ 1960ին, մարդուն մէկուն խելքին կը փչէ եւ կ՚ելլէ գրախօսական մը կը դրէ գիրքի մը մասին. որուն կէսը մուկերը կերած են։ Այս կացութեան դարման մը գիտե՞ս ...

— Դարման կայ, բնականաբար։ Երբ Ամերիկայի, Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի մէջ գիրքի մը ձեռագիրը գրաշարին յանձնուած է եւ մէկ կողմէն կը տպուի, հրատարակիչը քանի մը հարիւր օրինակ կը տպէ աժաննոց թուղթի վրայ եւ կը ղրկէ թերթերուն եւ քննադատներուն... Գիրքը հրապարակ չելած, գրախօսականը արդէն պատրաստ է եւ, ընդհանրապէս, լոյս կը տեսնէ այն օրը երբ ան գրատան ցուցափեղկը պիտի մտնէ։ Երբեմն, նոյնիսկ, շաբաթ մը առաջ լուր կը տրուի թէ այսինչ հեղինակին այսինչ գիրքը լոյս պիտի տեսնէ այսինչ օրը։ Այդ լուրին կ՚ընկերանայ գրախօսականը ...

— Աղէկ դիւրին ինչ, մեր հրատարակիչներն ալ թող այդպէս ընեն ...

— Այո, շատ լաւ կ՚ըլլայ եթէ ընեն։ Օրինակ, կրնան գիրքին պրակները մաս առ մաս ղրկել կարգ մը թերթերու կամ անհատ քննադատներու՝ խնդրելով որ իրենց գրախօսականները պատրաստեն առաջուընէ, փոխանակ ամիսներ ու տարիներ ըսպասելու։ Շատ անգամ պատահած է որ գիրքը հրատարակուի եւ գրախօսականը գրուի տասը տարի ետք ..

— Ցաւալի երեւոյթ։ Ուրիշ հարցում մըն ալ ունիմ. ինչո՞ւ համար մեր գրախօսականները Ցայսմաւուրքին չափ երկար կ՚ըլլան։ Ե՞րբ կարճ գրել պիտի սորվինք։

— Պատճառը՝ մեր ազգին շատախօսութիւնն է, ամէն բանի մէջ։ Այո, երբեմն, գրախօսականներն ալ յօդուածաշարքի կը վերածենք։ Գիտե՞ս ինչու — որովհետեւ, մեր մէջ, ըսելիքդ որքան երկնցնես, քաշես ու ծամծմես, այնքան յարգի կ՚անցնիս։ Տասը վայրկեաննոց ճառ մը խօսէ, չեն հաւնիր։ Մէկ ժամ խօսէ, «Տեսնես ինչ խրյախ ճառ մը խօսեցաւ» կ՚ըսեն։ Մենք ասանկ ենք, լմնցաւ գնաց ...

— Բայց, եղբայր, ինչո՞ւ աչքերնիս չենք բանար եւ կարգ մը նոր բաներ չենք սորվիր ...

— Որովհետեւ մենք մեզի շատ հաւնած ենք։ Ուշադրութիւն ըրէ, շատ մը երեւոյթներու մէջ, տակաւին, վաթսունական թուականներէն առջին եկած չենք եւ այդ դանդաղութիւնը կ՚արդարացնենք հանդիսաւոր յայտարարութիւններով — «Մենք կը յարգենք մեր աւանդութիւնները...»։

— Գլխիկ սրբագրութիւն մը — շատ մը երեւոյթներու մէջ ալ մեզմէ արագաշարժ ժողովուրդ չկայ, նոր պար մը, նոր թղթախաղ մը հրապարակ ելած, չելած, ամէնէն առաջ մենք կը սորվինք, այնպէս չէ ...

— Դժբախտաբար այդպէս է. կարճ, մենք ասանկ եկեր ենք, ասանկ ալ պիտի երթանք։ Կէս քուն, կէս արթուն ...

ԽԻՐՈՊԱՅԻ

ԱՂՈՒՈՐՆԵՐԸ

★

Ի՞նչ եղաք, երէկուան աղաւորներ,
— Խաւա՞ր է, մեր շուրջն ա՛լ չենք տեսներ։

Թօշնեցա՞ն ձեր վարդերը բոլոր,
— Ինկած ենք սեւ անդունդ մ՚ահաւոր։

Ի՞նչ եղան ձեր աչքերը վաղուց,
Ձեր աչքերը՝ գիշե՞ր աստղալոյծ,
— Մահը մեզ չարչարեց եւ կուրցուց։

Ի՞նչ եղան ձեր ձեռքերը շուշան,
— Հողին տակ խաչաձեւ մոխրացան։

Սէրը չէ՞ր շղթայած սիրտերու
Ձեր ոտքերը պատրաստ կայթելու.
— Անոնք ծոցն իջան մութ վիհերու։

Բայց կը զգամ ձեր կուրծքին հեւքը դեռ.
— Ցրնո՛րք է. մեր սիրտն ա՛լ չի տրոփեր։

Դուք չէի՞ք այս գարունը դարձող,
Ծաղիկներն այս կարմիր, ոսկեցող։

— Մե՛նք էինք, խնկաւէտ պարտէզներ.
Բայց մահուան ծանր խորշակն է անցեր։

Աղուորնե՛ր, աղուորնե՛ր երէկուան
— Ի զո՛ւր է. չենք լսեր յաւիտեան։

Բայց կրնաս մեզ գտնել վերըստին.
Աստղի հուր, ծաղկի բոյր հեշտագին։

Համբոյրի ըզգլխանք սրբենի,
Գաղտնի վէրք որ անվե՛րջ կ՚արիւնի։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Ցառաջ). — Վարդանանցի եւ Ղեւոնդեանց հերոսամարտի հանդիսութիւնը, որ կազմակերպուած էր Հայկ. Տան վարչութեան կողմէ, տեղի ունեցաւ Փետրուար 28ին, ժամը ճիշդ 17.30ին։

Բացումը կատարուեցաւ «Բամ փորոտան»ով։ Ապա խօսք առաւ Արամայիս Սրապեան, նախ վերլուծական ակնարկ մը տալով Եղիշէի, Ղազար Փարպեցիի, Փաւստոս Բիւզանդի եւ Ագաթանգեղոսի գործերուն վրայ, ապա անդրադառնալով հերոսամարտի ելքին, դայն կոչեց հոգեկան փրկագործութիւն մը, ազգային, քաղաքական եւ կրօնական գետնի վրայ։

Ռումանացի երգչուհին, Օր. Վիրճինիա Վասիլէսքու, հայերէն անթերի առոգանութեամբ, երգեց «Մինենակ»ն ու «Մրանի ծառը»։ Ցետոյ տեղի ունեցաւ Եղիշէի «Վասն Վարդանայ եւ Հայոց պատերազմին» գրքոյկէն հատուածի մը աշխարհաբար թարգմանութեան ընթերցումն ու Եղիշէ Չարենցի «Ես իմ անոյշ Հայաստան»ի ... հանրածանօթ քերթուածին արտասանութիւնը՝ Բագրատ Եղիազարեանի կողմէ։

Հանդիսութեան երկրորդ մասին սկըզբնաւորութեան, Հայկ. Տան վարչութեան նախագահը, Մանուկ Խանպէկեան, ներկայացուց օրուան գլխաւոր բանախօսը, Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան, որպէս պատմաբան եւ դաստիարակ։ Հ. Սահակ հակառակ իր յառաջացած տարիքին, խօսեցաւ ճիշդ ժամ մը, թափառելով մեր անցեալին մէջ, պարզելով Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց հերոսամարտին նախընթաց դէպքերը, Բիւզանդիոնի եւ Տիզբոնի մօլեռանդ եւ նենգաւոր հակամարտութիւնները, Հայաստանի կցկտուումը, եւ ապա նուաճումը։ Սակայն չկրցան արիւնել հոգիներուն, որովհետեւ ազատամարտութեան դրօշը շարունակեց ծածանիլ լեռնէ լեռ եւ ձորէ ձոր, մինչեւ որ Վարդան Մամիկոնեանի արենակիցը, քաջարին Վահան Մամիկոնեան, պարագլուխ ազգային երկրորդ ապստամբութեան, Շաւարշանայ դաշտին 1036 նահատակներուն արեան վրէժը լուծեց, խորտակելով Պարսիկները Երէզի եւ Ճոէի ճակատամարտներուն մէջ։ Հ. Սահակ վրդ. Տէր-Մովսէսեան, իր հմտալից բանախօսութիւնը աւարտեց դրուատելով հայ կնոջ կատարած դերը անցեալին մէջ, հրաւիրելով դայն իր աւանդական կոչման, որ առաքինութիւն է, կեանք եւ սրբութիւն։ Փակման խօսքը արտասանեց Ջզօն Ծ. Վ. Տէր-Ցակոբեան, որ, իր կարգին, գովաբանեց Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց դոհաբերութիւնն ու հայրենասիրական ոգին, յորդորելով քալել անոնց ճամբէն։

Ներկաները, յոտնկայս երգեցին «Հայր մեր»ը։ Ոգեկոչման հանդիսութիւնը տեւեց շուրջ երկու ժամ, ընդհանուր խանդավառութեան մթնոլորտի մը մէջ։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՑԱՌԱՋ»Ը

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Կարճ, շատ կարճ վայրկեան մը, համբոյր մը առնելու չափ տեւողութիւն, բայց այդ սիրաղեղ վայրկեանը, Տիգրանի կեանքին մէջ՝ ոսկեղէն ապրումի պահ մը եղաւ, զոր երբեք չմոռցաւ։ Կարծես թէ այդ համբոյրի ու վայրկեանի ջերմութիւնը մինչև շրթունքին վրայ դըրոշմ, քաղցր՝ ինչպէս յաւիտենական երանութիւն։

Ներս մտան։

— Բարեւ, մայրիկ, ահա եկայ։

— Բարով եկար, տղաս, չար, չար, ինչեր մտածեր ես, ու ինչ խենթութիւն ըրեր ես։

— Իրա՞ւ, խենթութի՞ւն ըրած եմ։

— Կասկածը խենթութիւն է

— Երանի թէ կասկածը սուտ ըլլար, տիկին Գիւլնար, որչափ երջանիկ պիտի զգայի ինքզինքս, եթէ....

— Եթէ մեթէ չկայ, Տիգրան. պարապ տեղ սիրտդ վեր մի հաներ, ինքզինքդ եւ Արեգնազը յուզումի մի մատներ։

— Ուրեմն, կը կարծես թէ հայրս ...։

— Այո, հայրդ..., Ռէթս Սանօն ...։

— Կողմնակի՞ց է, պիտի չհակառակի՞։

— Ոչ, պիտի չհակառակի, քանի որ ինքը մշակած է իր յետին մամրամանով՝ ձեր ամուսնութեան ծրագիրը։

— Մեր ամուսնութեա՞ն ծրագիրը։

— Այո, ճիշդ ու ճիշդ, ձեր ամուսնութեան ծրագիրը, անցեալ տարի, ամրան իրիկուն մը մեր տունը եկաւ, ինծի յայտնեց իր միտքը, երկու ծնողներս համաձայնեցանք ձեր ամուսնութեան շուրջ, գիւղը ոչինչ գիտէ այս մասին ...

Այս յայտնութենէն անակնկալի եկած, եւ ուրախութենէն գինով՝ Տիգրան բազուկները տարածեց եւ աչքերը պատէն կախուած ցորենախաչին յառած՝ աղօթեց,

— Խաչ, օգնէա ինձ ...

Ցաջորդ օրը՝ թեթեւ սիրտով, մանաւանդ խանդավառ տրամադրութեամբ վարժարան գնաց Տիգրան։ Ժպիտ կար այտերուն վրայ, ու աչքերուն մէջ՝ անօրինակ ուրախութիւն։ Արեգնազ ալ հըպարտ էր, մանաւոր խնամք կար իր քալուածքին մէջ, նազանք ու կչռոյթ՝ իր մէն մի շարժումին վրայ, դէմքը՝ դարնան արեւի պէս կը փայլէր։

Արեգնազը Ամերիկեան որբանոցը մըտաւ մեծ դռնէն, բարեւեց դռնապանը, հանդարտ ու տօնական օրերու քալուածքով մը անցաւ ծառուղիէն եւ մտեցաւ ննջարանին։ Դեռ կանուխ էր, աշակերտուհիները իրենց քունէն ելած՝ իրենց մազերու յարդարանքով կը զբաղէին։ Շուշիկ իր մահճակալին ծայրը նստած մազերը կը սանտրէր։

Բարի լոյս, Շուշիկ.

— Բարի լոյս, Արեգնազ։

Արեգնազ նստաւ Շուշիկի դիմացը, հագած երկնագոյն տարազ, մազերը փռած էր ուսերուն վրայ, չեշտուած համաչափութիւն մը կար իր արդուզարդին մէջ։ Արդարեւ այդ օրը Արեգնազ հասած էր իր աղուորութեան գագաթնակէտը, Շուշիկը կը նայէր ու չէր հաւատար աչքերուն, միթէ՞ իր դէմ նստողը Արեգնազն էր, յաւերժահարս մը չըլլա՞ր։

— Արեգնազ, այս տարազը քեզի շատ վայլած է, ճերմակ ու ողորկ դէմք մը ունիս, սեւ աչքեր ու մազեր, պայծառ նայուածք, իշխանուհիի քալուածք, գեղեցիկ ես, Արեգնազ, մանաւորապէս այսօր շատ գեղեցիկ կ՚երեւիս բիբերուդ մէջ կախարդանք կայ, ու սիրոյ հրդեհը՝ ծաղկազարդեր յօնքերուդ կամարները։ Ես հաւատացած եմ, որ հիմա եթէ քարի մը իսկ նայիս սիրոյ գիտակցութեամբ՝ քարը պիտի ճաթի, եթէ նայուածքդ հանդիպի գետի մը, ան՝ իր ընթացքը պիտի փոխէ..., որչափ գեղեցիկ ես։

— Ուրեմն այդքան գեղեցի՞կ կ՚երեւամ, Շուշիկ

— Շատ գեղեցիկ, ու գեղեցիկէն աւելի բան մը, Շամիրամ թագուհին ես։

— Եթէ ես Շամիրամն եմ, Արա գեղեցիկն ո՞վ է

— Արա գեղեցի՞կը կը փնտռես, Կանաչենց Տիգրանը ինչո՞վ վար կը մնայ հայոց թագաւորէն։

— Ուրեմն Տիգրանը ինծի՞ կը կամենաս։

— Հարկաւ, Արեգնազ, եւ բոլոր սրտովս.

— Քանի որ այդպէս է, Շուշիկ, պատրաստուէ, Կիրակի օրը քեզի պիտի տանինք Վարագայ լեռը պտոյտի։ Շաբաթ օրուանէ քեզի համար հրաման պիտի առնեմ տեսչութենէն, կուգաս մեր տունը, գիշերը մեզի կը քնանաս, եւ առտուն կանուխ՝ ճամբայ կ՚ելլենք։

— Տիգրանն ալ պիտի գա՞յ։

— Այո։

(Շար.) ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ղարներ են: Մզկիթն ալ խիստ հսկողութեան տակ առնուած էր: Քսան տարիէ ի վեր բացառիկ վիճակ կը տիրէ Մարոքի մէջ, ինչպէս գիտել կուտայ տեղական թերթ մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վերազինման եւ միացեալ բանակի խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները: Պելժիոյ նախկին վարչապետը, Սփաք, նոր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ միաց. բանակի մերժումը պատճառ պիտի ըլլայ որ Անգլիա վերջնապէս անջատուի Եւրոպայէն. Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը երկու մասի բաժնուած է այս հարցին առթիւ: Հաւանական է որ բացառիկ ժողով մը գումարեն:— Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. ժողովին մէջ, որ բացուեցաւ առաջի օր, Ժաք Տիւքլօ պահանջեց ամէն միջոց ձեռք առնել, խափանելու համար միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացումը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը հրամայեց շարունակել Տանըմարքայի, Ֆրանսայի, Նորվեկիոյ, Իտալիոյ եւ Անգլիոյ տրամադրուած օգնութիւնը, առանց նկատի առնելու որ անոնք ռազմական պիտոյքներ ծախած են Երկաթեայ վարագոյրէն անդին: Այզընհաուըր այս առթիւ կը բացատրէ թէ «օգնութեան դադարումը յայտնապէս վնասակար պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներուն ապահովութեան համար»:

ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐՈՒ ՎՏԱՐՄԱՆ խնդիրը ուրբաթ օր քննուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ, առանց վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու: Այս շաբթու նորէն պիտի քննուի. Օրինագիծը բացառաբար իրաւունք կուտայ նահանգապետներուն որ մերժեն ոստիկանական ուժ տրամադրել բռնի վտարման համար, մինչեւ 1956 Յուլիս 1: Բայց իրաւունք ունին զանազանելու ուղղամիտ եւ նենգամիտ վարձակալները:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ մէջ նոր մաքրագործումներ կատարուեցան: Նոր օգնականներ նշանակուած են պարենաւորման եւ հողագործութեան նախարարութեանց մէջ:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Ֆատըլ Ճէմալի, Դամասկոս պիտի այցելէ յառաջիկայ շաբթու, ինչպէս կը գրեն Սուրիոյ թերթերը:

ՀԱՄԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդաժողովին Գ. նիստին մէջ, Կուաթեմալայի ներկայացուցիչը ուժգնօրէն բողոքեց Տըլլըսի հակաբոլշեւիկ ծրագրին դէմ, գիտել տալով թէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն միջամտել Հարաւ. Ամերիկայի պետութեանց ներքին գործերուն: Արժանթինի ներկայացուցիչն ալ պահանջեց ջնջել գաղթավայրերու շահագործումը: Գ. Տըլլըս անմիջապէս պատասխանելով, յայտարարեց թէ անարդանք է Կուաթեմալայի պատուիրակին նիւթը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ 91 ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐ հասարակաց փոս մը նետուած էին Համլինի բանտին մէջ (Սաքսոնիա): Դատական նախարարը հրամայեց անջատ գերեզմաններ փոխադրել իւրաքանչիւրը: Այս առթիւ աջակողմեան թերթերը գիտել կուտան թէ այս «կարծեցեալ ոճրագործներուն» մեծ մասին յանցապարտութիւնը երբեք չէ ապացուցուած եւ թէ անհրաժեշտ է «վայելուչ» գերեզման մը տալ իւրաքանչիւրին: Կ'ըսեն նաեւ թէ անգլ. դատարաններու կողմէ մահուան դատապարտուած 199 պատերազմի ոճրագործներէն 91ը թաղուած են բանտին ներսը, իսկ 108ը քաղաքին գերեզմանատունը:— Հրէական համաշխարհային համագումարը անմիջապէս դէկոյց մը հրատարակեց, բողոքելով «հրէշային ոճրագործներուն» առանձին գերեզմաններ յատկացնելու որոշման դէմ, «որ նախատինք մըն է Հիթլերի զոհերուն յիշատակին»:

ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ շինութեան համար փոխառութիւն մը սարքուած է Փարիզի մէջ: Երկուշաբթիէն սկսեալ մամուլը, անթէլը, պատի ազդերը եւ ուրիշ միջոցներ պիտի օգտագործուին, զարկ տալու համար այս ձեռնարկին: Չորս հարիւր հանրակառքեր ալ պիտի տարածեն յայտարարութիւնները:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւ մը ջախջախուեցաւ Գերմանիայէն Իտալիա թռած ատեն: Զոհերուն թիւը՝ քսան:

ՉՈՐՍ ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐԸ, որոնք կրակ տեղացած էին Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին մէջ, պիտի դատուին ապրիլ 5ին: Հարիւր հազար տոլար երաշխաւորութիւն առնուած է իւրաքանչիւրէն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 23 ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ:

Կիրակի, 7 Մարտ, կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին: Սանթրը Մարսըլէն Պէրթըլօ, 28 պիս, ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ (7), (Մէթրօ Էնվալիտ):

Սկաուտական յայտագիր, ներկայացումներ եւ պարեր արիներու եւ արենուշներու կողմէ, ցուցադրութիւն սկաուտական կեանքէ:

Պիւֆէ Մուտք 300 եւ 250 ֆրանք

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի բէսիթալը

7րդ յայտագիրը

Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur

SALLE CHOPIN-PLEYEL

252, Fg. St. Honoré

Métro, Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Պախ, Սքարլաթի, Հայտըն, Մոցարթ, Պեթովէն, Շուպերթ, Շօփէն, Լիսթ եւ Ղազարոսեան:

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Մեծ Պահքի առթիւ Արեւագալի արարողութիւնը պիտի կատարուի ամէն կիրակի յառաջ պատարագի Մարտ 7էն սկսեալ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14·30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց:

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ:

Քաղուած Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխատ Սէյրան:

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, Թղթատարի ծախսով 1100 ֆր.:

Մարսէյլի համար դիմել.— Գ. Ե. ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

GRAND AMPHITHEATRE

DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Երաժշտութեան եւ պարի փառատօն միջազգային Ֆոլքլորի:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILH

Recteur de l'Académie de Paris

եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՌԱՅԻ:

Ի նպաստ Սէն Թ'Իլէր տիւ Թուվէի սանաթօրիումին: Կիրակի 28 Մարտ ժամը 14·30ին:

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 ֆր.

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն:

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, rue Cardinet, - Métro Malesherbes

Ուրբաթ 12 Մարտ, ժամը 21ին

ՀԱՆԴԷՍ ԱՐԴԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

(Ֆրանս., հայկական, հունգ. եւ սպան.)

ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆ

ԵՒ

ԻՒ ԹԷՍԻԷ

Մուտք 200էն 500 ֆրանք:

Տոմսերը կը ծախուին հանդիսասրահը եւ Տիւրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն:

ԽՆՋՈՅՔ ՀԱՆԴԷՍ

ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 19ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի 14 Մարտ, ժամը 15էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը.լաւ Տէֆանս:

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

Գ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին Տիկին Շ. Գալայճեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան:

Կ'արտասանէ փոքրիկն Սարգիս Շէրպէթեան:

Արեւելեան նուագախումբ Սոնիա Գաբագաշի եւ Ռուտի Պէքմէզի:

Հաճելի անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 20 Մարտ, ժամը 21ին Պէրիէ Միյյիէ շէնք սրահներուն մէջ:

Անակնկալներ եւ ընտիր նուագախումբ:

Հասոյթէն կարեւոր բաժին մը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար:

ԵՐԳԻ ԴԱՍԵՐ

Ձայնի մշակում, մարզում ձայնասփիւռի, օփերայի եւ համերգներու համար, Մարկեզի – Գարսիայի եռչակուած մեթոտով:

Տեսակցութիւն ժամադրութեամբ:

Մատչելի պայմաններ:

Տիկին ՋԱՄԱԼԵԱՆ՝

22, Ave. Reille, Tél. GOB. 30 - 15

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.—

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը տօնէ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կիրակի 2 Մայիս, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին «Կապոյտ Խաչի Օրը» եւ պարահանդէսը Մարտ 21ին:

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի պարանցիկ խնջոյքը Ապրիլ չորսին, Ազգ. Տան մէջ:

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը Պանեէօ Քաշանի մէջ, Կիրակի, 11 Ապրիլ:

×

Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան կազմակերպած է Բարեխնամական վաճառք մը, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, 23 Մայիսին Օթէլ Տ'էօրօփի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Թատերական բացառիկ ներկայացում Ապրիլ 25ին, Մարսիլիոյ մէջ, Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ Նախկին Սանուց Միութեան Մարսիլիոյ մասնաճիւղին:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի արտակարգ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին, Ազգ. Տան մէջ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20·30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Չորեքշաբթի (10 Մարտ) ժամը 15ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասրահը: Կարեւոր օրակարգ:— Պատգամաւորի զեկուցում: Ընթացիկ հարցեր:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մարսէյլէն Գ. Մ. եւ Վ. Քիւփէլեաններ փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին եւ 1500 ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման: Այրի Տիկին Զարուհի Կուտուզեանի յուղարկաւորութեան առթիւ:

Նոյն տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն Գ. Մ. Գույումճեան, Ն. Սիմոնեան, Ե. Կուտուզեան, Յ. Կուտուզեան 1500ական, Վ. Եազըճեան հազար, Մ. Սուքիասեան, Գ. Պետիկեան, Ս. Գալուստեան, Տիկին Արդ. Քէչեան 500ական ֆր.: Գումար 9000 ֆրանք: Նուիրուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գոմոնի մասնաճիւղին, ըստ ննջեցեալին փափաքին: Սոյն գումարը ստանալ Վ. Քիւփէլեանէն, 60 Պուլվ. Պլանքառտ, Մարսէյլ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԶՈՒՈՅԵՆ ՎԵՆԵՏԻԿ

(ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Գրեց՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Տպ. Վենետիկ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա. մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք:

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երազահան եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 ֆր.:

ՅՈ՛ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք:

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, թրգ. Ա. Աբեղեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք:

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք:

Rock Wagram, William Saroyan,

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք: ՕՐԱՑՈՅՑ Էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք:

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուպար, Գահիրէ, 500 ֆրանք:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ:

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ:

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ:

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL

Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 89)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՄԱՐՏ
MARDI 9 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7314 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2725

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՈՍԸ

■

Մեծ թէ փոքր, բոլոր ժողովուրդները արտակարգ ճիգեր կը թափեն, ներքնապէս զօրանալու եւ արտաքին փորձութեանց դիմանալու համար :

Կ'ըսեն թէ աշխարհը երկու մասի բաժնուած է, մէկ մասը ազատ, միւսը ենթակայ բռնատիրական, միահեծան իշխանութեան մը :

Բայց, այդ երկու մասերուն մէջ ժողովուրդները միեւնոյն վիճակը չունին :

Երկու մասերուն մէջ ալ կան զօրաւորները եւ տկարները :

Գեւոր երկիրներուն մէջ հակասական տարբերութիւնները այնքան աչքի չեն զարներ որքան ծանօթ ժողովրդապետութեանց մէջ :

Անգլիոյն ամենակալ դիկտատուրան թոյլ չի տար որոշ մակարդակէ մը վեր բարձրանալ կամ տրանջալ :

Աւելին, իւրաքանչիւր երկիր իր տագնապները, մտահոգութիւնները կը պարզէ օր ըստ օրէ : Տարին տասներկու ամիս :

Եւ ձեր առջեւ կը պարզուի պատկեր մը որ կրնայ աննախընթաց համարուիլ

Իւրաքանչիւրը ի զուր ելք մը կը փնտռէ լեռնակուտակ հոգերու մէջ :

Նախ, երբեք այսքան ծանր կշռած չէին ամէն մէկ երկրի ներքին հոգերը,— քաղաքական, տնտեսական, ընկերային

Ամէնէն աւելի հոգեր [illegible] ալ կրնայ [illegible]

Վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, անընդհատ կը պրկուին օղակները, որ եւ է ցնցում, խլրտում խափանելու համար :

Ապահովութիւն ամէն բանէ առաջ : Ուրեմն յարաճուն հետապնդումներ եւ սահմանափակումներ, ամէն ճակատի վրայ :

Այս տեսակէտէն պերճախօս պատկեր մը կը ներկայացնեն Մ. Նահանգները :

Ներքին ապահովութեան խնդիրը դարձած է մղձաւանջ՝ այդ երկրին մէջ :

Մասնաւոր յանձնախումբ մը դիչերը ցերեկին խառնած է, երեւան հանելու համար «Հակամերիկեան արարքներ» :

Հետապնդումները այնքան խորացած, սաստկացած են որ, յանձնախումբը հարցաքննութեան կը կանչէ պետական պաշտօնատարներ և բարձրաստիճան սպաներ : Նոյն իսկ նախագահական պալատին պաշտօնեաները :

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը եւ ուրիշ վարչութիւններ ըմբոստացան, բայց ի վերջոյ տեղի տուին :

Յանձնախումբը ամէն լիազօրութիւն ստացած է խորհրդարանէն, եւ նախագահն անգամ չի կրնար միջամտել : Շատոնց չափաւորութեան յորդորներ կը կարդայ, ինչպէս փորձեց վերջերս Այզընհաուըր :

Իբրեւ պատասխան մեծ Հաւատաքննիչը՝ Մըք Քարթի նախագահն ալ վիրաւորեց, հեղնական ակնարկներ ուղղելով :

Հիւլէական զաղտնիքը իրեն հետ բերաւ նոր համաճարակ մը,— լրտեսախտ : Մանաւանդ որ, իրական գէպքեր, փաստեր ալ երեւան հանուեցան, Մ. Նահանգներուն, Քանատայի եւ Անգլիոյ մէջ :

Այս նորօրինակ արշաւին հետ զուգընթաց, մթնոլորտը կը թանձրացնեն ընկերային եւ տնտեսական խլրտումները :

Այլեւս ամենօրեայ դէպքեր են բողոքները, գործադուլները եւ բողոքի ուրիշ ցոյցեր, բոլոր ազատ երկիրներուն մէջ :

Երբեմնի հազարներուն տեղ, միլիոններ են որ կը շարժին : Եւ կը ջլատուի հանրային կեանքը ժամերով, օրերով կամ շաբաթներով :

Կացութիւնը շատ աւելի բարդ է Միջին Արեւելքի մէջ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

■

Շարք մը ներքին եւ արտաքին խնդիրներ պիտի քննուին այս շաբթու :

Այսօր, երեքշաբթի, տեղի կ'ունենայ Պիտօ — Ատընաուըր տեսակցութիւնը, կարգադրելու համար Սարի վէճը : Օրակարգի վրայ են նաեւ Հնդկաչինի խնդիրը, Ժընեւի խորհրդաժողովը, միացեալ բանակի ծրագիրը եւ ուրիշ հոգեր : Զանազան հոսանքներ կը պահանջեն որ առաջ Ազգ. Ժողովին քննութեան յանձնել միացեալ բանակի խնդիրը, որու մասին համաձայնութիւն չէ գոյացած տակաւին : Համայնավարները հետզհետէ կը սաստկացնեն իրենց պայքարը միացեալ բանակի դաշինքին դէմ, որ պիտի յանգի Գերմանիոյ վերազինման : Իրենց բացառիկ համագումարին մէջ նոր որոշումներ առնուած են այս մասին :

Իրադէպներու տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսա պիտի առաջարկէ կարգ մը զիջումներ ընել կարմիր Չինաստանի, որպէսզի Ժընեւի ժողովը գործնական ելք մը յանգի : Կառավարութեան կարծիքով, Հնդկաչինի պատերազմը վերջացնելու լաւագոյն միջոցն է պահանջել Չինաստանէն որ դադրեցնէ իր օգնութիւնը : Ամէնքն ալ համոզուած են թէ առանց այդ օգնութեան ըմբոստները չեն կրնար շահիլ պատերազմը : Անշուշտ Չինաստան ալ փոխարինութիւն պիտի պահանջէ : Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ կարելի է ճանչնալ Նոր Չինաստանը, դայն ընդունիլ ՄԱԿ-ի [illegible] Ապահովութեան Ժողովին եւ վերցնել առեւտրական պաշարումը : Խնդիր է թէ Մ. Նահանգները պիտի ընդունի՞ն այս զիջումները : Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն կարծիքով, Համայնավար Չինաստանը իրականութիւն մըն է եւ Չանկ Քայ Շէք, որ Ֆորմոզա կը գտնուի, երկար ատեն պիտի չկրնայ փոխել այս վիճակը : Ուրեմն, եթէ դաշնակիցները ճանչնան Չինաստանի նոր կառավարութիւնը եւ այս վերջինը լքէ Հօ Շի Մինը ինչպէս Մոսկուա լքեց Ցունաստանի զօր. Մարկոսը, շատ հաւանական է որ պատերազմը ինքնին դադրի Հնդկաչինի մէջ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Զօր. Նէկիպ, որ միայն հանրապետութեան նախագահ է, յայտարարեց թէ ամէն ջանք պիտի թափէ բրիտանական գրաւման վերջ տալու եւ Եգիպտոսը սահմանադրական կառավարութեամբ մը օժտելու համար : Այս առթիւ նորէն բացատրեց թէ «թեթեւ թիւրիմացութեան մը» հետեւանքով էր որ վերջերս հրաժարական տուաւ :

Միւս կողմէ, Գնդ. Նասըր, Ազգային Խորհուրդը պաշտօնական ցեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ.—

1.— Գնդ. Խորհուրդը որ այժմ կը կառավարէ երկիրը, որոշած է սահմանադիր ժողով մը կազմել, ուղղակի ժողովրդական ընտրութեամբ, իբրեւ առժամեայ խորհրդարան : 2.— Սահմանադիր ժողովը պիտի բաղկանայ 250 անդամներէ եւ պիտի գումարուի յուլիս 23ին, յեղափոխութեան տարեդարձին օրը .— 3. Ազատ ընդհ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին 1956 Յունուարէն առաջ, կազմելու համար երեսփ. ժողովը, որ պիտի բաղկանայ 250 անդամներէ .— 4. Սահմանադիր ժողովը երկու գլխաւոր նպատակներ պիտի ունենայ,— քննել եւ վաւերացնել Սահմանադրութիւնը, վաւերացնել օրէնքները եւ կնքուած համաձայնութիւնները .— 5. Պաշարման վիճակը պիտի ջնջուի Սահմանադիր ժողովին ընտրութենէն առաջ, յուլիսին.— 6. Թերթերու գրաքննութիւնը ջնջուած է անմիջապէս :

Երբ Գնդ. Խորհուրդը պաշտօնէ քաշուի, անդամներէն ոմանք, մէջն ըլլալով գնդ. Նասըր, պիտի մասնակցին քաղաքական կեանքին :

Վարչապետը, Կամալ Նասըր, որ միեւնոյն ատեն Գահիրէի զինուորական կառավարիչն է, յայտարարեց թէ Գնդ. Խորհուրդին անդամները ժողով պիտի գումարեն Բշ. օր, ճշդելու համար հանրապետութեան նախագահին իրաւասութիւնները. Երեսփոխանութեան համար ընտրելի են բոլոր Եգիպտացիները, մէջն ըլլալով նախորդ վարչակարգին քաղաքական դէմքերը : Եգիպտոսի խորհրդարանական կառավարութիւնը պիտի նմանի Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ հանրապետական կարգուսարքին :

Կացութիւնը մեղմացած է : Շատ մը քաղաքական յանցաւորներ պիտի արձակուին : Անգլեւեգիպտական բանակցութիւններն ալ պիտի վերսկսին մօտերս :

× Տիկին Նահաս, Եգիպտոսի երբեմնի ամենազօր վարչապետին՝ Նահաս փաշայի կինը, դատապարտուեցաւ իր ստացուածքին բռնագրաւման : Թերթերը կը գրեն թէ Տիկինը մէկ միլիոն ոսկիէն աւելի դիզած է կաշառքով եւ քաղաքական խաղերով, իր ամուսնին պաշտօնավարութեան ընթացքին : Դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ ի բացակայութեան : Տիկինը հիւանդ ըլլալով, բանտարկութեան պատիժէն ազատեցաւ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

« ՀԵԾԿԼՏՈՒՔՆԵՐ »

Նոր ստացայ Պոլսոյ վերջին թղթարերը, Փետր. 27էն Մարտ 1, ուր շողշողուն խորագիրներով կը նկարագրուին Ամերիկայի Հայերու ընդունելութիւնը Ճէլալ Պայարի :

Հեռագրողը «Վարան»ի թղթակիցն է որ կը պատմէ թէ «Իսթանպուլահայ առեւտրական Օննիկ Հեփչէճ գեղեցիկ ուղերձով մը ողջունեց Աթաթիւրքը եւ ի վեր հանեց Ճէլալ Պայարի ծառայութիւնը ժողովրդապետութեան դատին» :

Այս առթիւ, թուրք թերթին խմբագրապետը, Ահմէտ Էմին Եալման, կ'աւելցնէ.

— «Ի պատիւ Ճէլալ Պայարի Հայերու կազմակերպած ճաշը խիստ փայլուն անցաւ : Նիւ Եորքի սրտին վրայ եւ Ամերիկացիներուն աչքին առջեւ անցեալի բոլոր քէներն ու ատելութիւնները հաշուեյարդարի ենթարկուեցան» :

Թղթակցութենէն կ'իմանամ թէ ճաշը սարքուած էր Ուալտորֆ Աստորիայի ընդարձակ դահլիճին մէջ :

Եւ, «բառ առ բառ» կ'արձանագրէ Օննիկ Հեփչէճի ճառը, «խանդավառ ծափերու մէջ».

Ցետոյ կ'ամփոփէ Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահին պատասխանը : Ճէլալ Պայար պանծացնելով Թուրքիոյ մէջ հաստատուած ազատութիւնը, հաւասարութիւնը եւ ժողովրդապետութիւնը, ըսեր է.

— «Դուք, հայրենակիցներս եւ հայկական ծագում ունեցող ամերիկացի բարեկամներս, երբ մեզի գաք պիտի տեսնէք որ երկիրը անկեղծութեամբ եւ սիրով պիտի ողջագուրէ ձեզ : Ձեզ ըսեր թէ Ամերիկան ձգեցէք եւ հայրենիք եկէք : Որոշում տալը ձեր գնահատութեան կը ձգեմ. սակայն դուք անկեղծութիւն պիտի գտնէք» :

Թուրք խմբագիրը կ'ըսէ թէ «մինչ նախագահ Պայար կը խօսէր, հայրենակիցներու հեծկլտուքներ կը լսուէին» :

Ճէլալ Պայար մէկ օր առաջ ալ ընդունած է եղեր «Հայոց պատրիարքութիւնը եւ Նիւ Եորքի առաջնորդը» (Տիրան արք.) :

Ահմէտ Էմին Եալման ժամը ժամին հետագրած էր նաեւ Քալիֆորնիոյ մէջ սարքուած ընդունելութիւնը, այս առթիւ Պ. Ճօրճ Մարտիկեանի բերանը դնելով խօսքեր որոնք լուսաբանութեան կը կարօտին :

Այս բոլորին արդի՞ւնքը.— «Երբ մեզի գաք պիտի տեսնէք որ երկիրը անկեղծութեամբ եւ սիրով պիտի ողջագուրէ ձեզ» :

Ուրի՞շ.— Ոչ իսկ Սուլթաններու կողմէ հաստատուած Ազգ. Սահմանադրութեան պահպանումը կամ Լօզանի մէջ որոշուած խեղճուկրակ որոշումներուն գործադրութիւնը :

« Հայրենակարօտ հեծկլտուքներ» կը զօրե՞ն, եթէ ոչ ափ մը հող, գոնէ «լքեալ գոյքերը» վերադարձնելու :

ՎԱՀԷ

●

ԺԱՆԻՒ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ դաշինքը հրաժարեցաւ : Դարձեալ Փաշայ [illegible] յանձնուեցաւ նոր դահլիճին կազմութիւնը :

ՀԱՄԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդաժողովը քուէարկեց Մ. Նահանգներուն կողմէ առաջարկուած հակաբոլշեւիկեան ծրագիրը, հակառակ Կուաթեմալայի ընդդիմութեան :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովը Մարտ 7ին քուէարկեց քարիւղի օրէնքը, որուն համաձայն շահուն յիսուն առ հարիւրը պիտի տրուի օտար ընկերութեանց : Դեմոկրատները 409 երեսփոխան ունին 487ի վրայ, բայց քուէարկութեան մասնակցած էին միայն 266 հոգի : Դէմ քուէարկած էին 17 երեսփոխաններ եւ Հալքի բոլոր ներկայացուցիչները (53) :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընթացիկ ապրանքներու նախարարը, Կոզիկին, պաշտօնանկ եղաւ :

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ [illegible] [illegible] առաջարկը՝ երկրին երկու շրջաններուն միջեւ հաստատուած հաղորդութիւնը ամրացնելու համար :

ԻՐԱՆԻ քարիւղը միջազգային շահագործելու համար համաձայնութիւն գոյացած է զանազան ընկերութեանց միջեւ :

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 41 համայնավարներ, որոնց մէկը Մոսկուայի նախկին դեսպանն է, Քամէլ Պինտարի, նախագահը [illegible] յանձնաժողովին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարչապետը Յունաստան կը սպասուի այս շաբթու : Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ արժանավայել ընդունելութիւն մը սարքուած է այս ճամբորդութեան առթիւ : Առաջին պաշտօնական շփումն է այս՝ պատերազմի դադարումէն ի վեր : Տոքթ. Ատընաուըր մասնաւորապէս պիտի ջանայ զօրացնել տնտեսական կապերը երկու երկիրներուն միջեւ : Պատերազմէն առաջ Գերմանիա կը տիրապետէր Յունաստանի առեւտրական հրապարակին եւ այժմ ալ կ'ուզէ առաջնակարգ դիրք մը գրաւել, միեւնոյն ատեն ատրածուելով Միջին Արեւելքի մէջ : Վարչապետը պիտի այցելէ նաեւ Թուրքիա, ուր Գերմանները մեծ դործունէութիւն կը ցուցնեն տնտեսական գետնի վրայ.

« ԻՒՄԱՆԻԹԷ » կորսնցուց «Օռոռ»ի դէմ բացած դատը : Ինչպէս կը յիշուի, աջակողմեան թերթը գրած էր թէ համայնավար թերթերը շատոնց դադրած պիտի ըլլային, թէ արտասահմանէն դրամ չստանային : Դատավճիռը կ'ըսէ թէ «Օռոռ»ի խմբագիրը ուղղամտութեամբ շարժած է, թէ «Իւմանիթէ» անդադար պայքար կը մղէ ի շահ օտար երկիրներուն. Միեւնոյն ատեն 12.000ական ֆր. տուգանքի կը դատապարտուին դրամատան մը տնօրէնը եւ «Իւմանիթէ»ի նախկին վարիչը, որոնք իբրեւ վկայ կանչուած էին, բայց մերժած էին դատարան ներկայանալ : Դատավարութեան ատեն վկայութիւն տուին ներքին գործերու նախկին նախարարը՝ Պ. Պրիւն, ոստիկանութեան վերատեսուչը եւ ուրիշներ՝ դուրսէն ստացուած գումարներու մասին :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՉԸՐՉԻԼԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Բ. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ՄԱՍԻՆ

·Ա

Անգլիոյ վարչապետը իր յուշերու վե–ցերորդ հատորով անգամ մը եւս կը բանայ վարագոյրը վերջին Աշխարհամարտի մեծ դէպքերուն վրայ։ Ակներեւ է առարկայական ըլլալու ճիգը, բայց եւ այնպէս կը զգաս թէ կարգ մը խնդիրներ դիտուած են անգլիական ակնոցով եւ շատ մը գաղտնի որոշումներ դեռ կը քնանան դի–ւանաթուղթերու փոշիներուն տակ։ Պի–տի ջանամ քանի մը յօդուածներով ամ–փոփել մեզ հետաքրքրող մասերը ։

Կ'արժէ խօսիլ գերմանական գաղտնի զէնքերու մասին, որովհետեւ բաւական գրագիեցուցած են բրիտանական դահլիճը եւ զինուորական իշխանութիւնները ։

Վ–1 թռչող ռումբերէն վերջ Անգլիա կը գտնուէր Վ–երկու հրթիռներու սպառնա–լիքին տակ։ Բարեբախտաբար, գաղտնի սպասարկութիւնները, լրտեսական իրենց լայն ցանցին շնորհիւ՝ օրը օրին կը հետե–ւէին Գերմանացիներու աշխատանքին, այնպէս որ, երբ գլանաձեւ Վ–2ները կ'ի–ջնէին անգլիական հողին վրայ, արդէն որոշ միջոցներ ձեռք առնուած են՝ նոր զէնքը չէզոքացնելու համար։ Փորձերու առեն Վ2 հրթիռէն հատ մը կ'իյնայ Շուէտի վրայ։ Անգլիացիները անմիջա–պէս միջոցը կը գտնեն իրենց երկիրը փո–խադրելու կտորները եւ մանրամասնօրէն ուսումնասիրելու նոր զէնքը ։

Անշուշտ կը յիշէք։ Վ2ը ութսուն քիլո–մեթր օդին մէջ բարձրանալէ ետք, 320 քիլոմեթր անդին վար կը ձգէր հազար քիլօ ծանրութեամբ ռումբ մը ։

« Կը խորհէինք թէ Օգոստոսի վերջը մեր բանակները պիտի յաջողէին թշնա–մին քշել Լոնտոնէն 320 քիլմ. անդին (հրթիռին տարողութեան սահմանը), սա–կայն թշնամին կրցաւ մնալ Վալխերէնի եւ Լա Հէյի մէջ։ Առաջին երկու հրթիռ–ները Անգլիոյ մայրաքաղաքին վրայ նետ–ուեցան սեպտ. 8ին, Վ–1 թռչող ռումբե–րու գանգուածային ռմբակոծութենէն ետք։ Առաջինը ինկաւ Չիզուիքի վրայ, Երկրորդը՝ Էփփինի, եւն։

Անգլիոյ վրայ արձակուած 1200 հրթ–թիռներուն զոհ կ'երթան, — թիւերը կը–րկնելով — մօտաւորապէս 2700 մեռեալ եւ 6500 վիրաւոր։ Ամերիկեան օդային ստորմիղը սկսելով կը ռմբակոծէ զէնքը արտադրող գործարանները եւ այն տեղե–րը՝ ուրկէ կը նետուէին ռումբերը։ Զո–հերու համեմատաբար պզտիկ թիւը կը բացատրուի այս ձեւով ։

Ճակատագրական դեր կատարելու սահմանուած այս Վ–երու շարքին թիւ ե–րեք զէնքը պիտի ըլլար 120 մեթր երկայ–նութեամբ եւ յիսուն նոյն մեծութեամբ նոր ձեւի փողերով 152նոց թնդանօթ մը, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել յիսուն գըլ–խանի հրէշ մը։ Բարեբախտաբար փոր–ձերը կը ձախողին եւ մէկդի կը դրուի այս զէնքին ուսումնասիրութիւնը .

Հակառակ թիւ 3ի անյաջողութեան եւ Վ1, Վ2ի անբաւարար արդիւնքին, Հիթ–լէր յամառելով իր որոշումներուն մէջ, չուզեր մտիկ ընել ռազմամթերքի նախա–րար Շփէրի խորհուրդները, «դադրեցնել նոր զէնքերու շինութիւնը և ուժ տալ ըմ–բաձիգ եւ որսորդ օդանաւերու արտա–դրութեան »։

Չըրչիլ կ'ընդունի թէ այդ պարագային Անգլիոյ կորուստները շատ ծանր պիտի ըլլային, որովհետեւ Վ2ի մը համար ծախսուած գումարով, Գերմանացիները պիտի կրնային շինել օդանաւ մը, որուն նետելիք ռումբերը, միջին հաշուով, 125 անգամ աւելի պիտի ըլլային ։

Պատերազմէն ետք հրատարակուած տե–ղեկագիրներէն յստակօրէն կ'երեւայ, թէ կռուի ելքին վրայ ազդելու կոչուած այն զէնքերը, իրականին մէջ խոշոր աւերներ չեն գործած ։

Ի հարկէ քանի մը հազար հոգիի մահը դարձեալ մեծ դժբախտութիւն է, սակայն համեմատաբար միւս կորուստներուն՝ աննշան, ժողովուրդի մը դիմադրական կորովը տկարացնելու համար. Չենք գի–տեր ի՞նչ պիտի ըլլար այդ հակազդեցու–թիւնը, եթէ Գերմանացիները միւսներէն առաջ գտած ըլլային հիւլէական ռումբը եւ նետէին Լոնտոնի վրայ ։

Գործնական եւ հեռատես Ալպիոնին աչքէն չի վրիպիր սակայն, ապագայ պա–տերազմի մը մէջ հրթիռներուն կատարե–լիք մեծ դերը։ Եւ կ'որոշեն «խաղաղու–թեան առեն իսկ պահել գիտուններու, ճենարժէք մասնագէտներու սպասարկու-թիւնը մը, անոնց տրամադրութեան տակ դնելով անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ուսումնա–սիրելու հրթիռ զէնքերը, եւն.»

Հրթիռներու մասին բաւական բան գր–ուած է թէեւ, բայց, նորէն յօդուած մը յատկացուցինք՝ քանի մը նկատումներով։

Նախ ցոյց տալու համար, թէ յոխորտալով, մեծ – մեծ ջարդելով պատերազմ չի շահուիր։ Հում նիւթերու, ծանր ճար–տարարուեստի, նիւթական լայն միջոց–ներու չափ կարեւոր է դիւանագիտութիւ–նը եւ ինքնահաւանութեամբ կուրցած պետական վարիչ մը կրնայ իր ժողովուր–դին «մայրը լացնել »։

Կ'ընդունինք որ, Միացեալ Նահանգնե–րու բարոյական, նիւթական աւատոր ու–մը նժարին մէջ նետուելէն ետք, այլեւս որոշուած էր Գերմանիոյ ճակատագիրը, եւ Հիթլեր, եթէ նոյնիսկ մտիկ ընէր Շփէրի խորհուրդները, պիտի չկրնար յաղթել։ Սակայն, ուրիշ առիթներով ու–րիշ խրատներ ալ տրուած էին եւ չէր ու–զած լսել։ Վ–երու ճղճիմ արդիւնքին դա–տելով, քաջութիւնը պիտի ունենար ան–միջապէս դադրեցնելու անիմաստ ռմբա–կոծութիւնը, խնայելով երկու կողմերու անմեղ զոհերուն։

Ցաւոք, մենք եւս կը միտանք Չըրչիլի գովելու համար Անգլիացիներու բարոյա–կան մեծութիւնն ու պաղարիւնը։ Յու–շագիրը մասնաւորաբար կը ծանրանայ « Մեծ Լոնտոնի» բնակչութեան առնա–կան կեցուածքին վրայ։ Ուրիշ ժողո–վուրդներ, — նոյնքան քաջ — ընդոտնե–ցան այս ճշմարտութիւնը, եւ իրենց յար–գանքի տուրքը տուին արդէն։

Ամէնէն վերջը, մեզ հետաքրքրող փոքր մանրամասնութիւն մը ։

Ինչպէս բսինք, երբ կը սկսին տեղալ Վ–երը, Անգլիացիները կ'որոշեն 320 քի–լոմեթր անդին քշել ռումբերու մեկնա–կէտերը, ուրիշ խօսքով, Ֆրանսա զինուոր հանելէ վերջ արագացնել պատերազմը։ Արդ, ինքնաբերաբար մեր գրչին ծայրը կուգայ հետեւեալ հարցումը — Ի՞նչ պիտի ըլլար պատերազմին վախճանը, ե–թէ Գերմանացիները երկու տարի առաջ սկսէին ռմբակոծել Անգլիան։ Այսպէս չե–ղա՞ւ առաջին Աշխարհամարտին։ Երբ հայ ժողովուրդը մահու – կենաց հարցակա–նին առջեւ կեցած էր, երբ Ռուսերը ետ ու առաջ կը խաղային Կովկասեան ճակատին վրայ, իսկ Համաձայնականները կը «պարտուէին» Տարտանէլի առջեւ ափ ի բերան ձգելով Թուրքն ու Գերմանացին։

Օր մը խակապէս պիտի բացուի՞ն պե–տական հաշիւներու գաղտնի ծալքերը ։

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆ. ՕՐՋԱՆԵԱՆ

●

Ողբացեալ քահանան, որ Փետրուար 14–ին, եղերական պարագաներու տակ, Պաղ–տատի մէջ զոհ գացած էր ինքնաշարժի արկածի մը, լման կէս դար ծառայած է հայ ժողովուրդին, իբրեւ կրթական մը – շակ եւ հոգեւոր հովիւ։

Ծնած էր 1882ին Մարաշի Քիւնպէթ թաղին մէջ։ Աւազանի անունով՝ Սիրա–կան։ Երկար տարիներ ուսուցչութիւն ը–րած ըլլալով, «Սիրական խօճա» ժողովր–դական անունով ճանչցուած էր բոլորէն։

Կիլիկիոյ ամէնէն հայաշատ քաղաքն էր Մարաշ, որ ունէր վեց առաքելական, ե–րեք բողոքական, մէկ հայ կաթոլիկ եւ մէկ լատինական եկեղեցի։ Իւրաքանչիւր եկեղեցի դպրոց մը ունէր իր կողքին ։

Սիրական նախնական կրթութիւնը ըս–տացած էր իր թաղի Ս. Սարգիս եկեղեց–ւոյ դպրոցին մէջ։ Կանուխէն կորսնցու–ցած էր իր ծնողքը։

Կիլիկիոյ մայրավանքի ժառանգաւո–րաց վարժարանին համար աշակերտ մը ղրկուած ըլլալով Մարաշէն, վեց եկեղե–ցիներու թաղական խորհուրդներուն հա–ւանութեամբ 1898ին Սիս ղրկուեցաւ Սի–րական Օրջանեան ։

Կիլիկիոյ աթոռը թափուր էր այդ օրե–րուն։ Մկրտիչ կաթողիկոս Քէյֆսիզեան (Մարաշցի) վախճանած ըլլալով, տեղա–պահ կարգուած էր Կիրակոս եպիսկ. Փէք–մէզեան, որ ժառանգաւորաց վարժարան մը բացած էր, սակաւաթիւ աշակերտնե–րով, կղերական եւ ուսուցիչ պատրաս–տելու նպատակով ։

Օրջանեան չորս տարի մնաց Սիս եւ վարժարանին շրջանը աւարտեց 1902ին ։

Իր ծննդավայրը վերադառնալով, երեք տարի իբրեւ ուսուցիչ պաշտօնավարեց Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ նախակրթարանին մէջ ։

Սակայն ուսման պապակը չէր յագե–ցած իր մէջ, աւելի բարձր վարժարան մը կ'ուզէր յաճախել՝ կատարելագործուելու համար ։

Ցօղուածաշարքի մը մէջ, որ լոյս մա–հու լոյս տեսաւ Պոլսոյ «Մարմարա» թեր–թին 15, 16, եւ 17 Փետր. 1954 թիւերուն մէջ, հանգուցեալը կը գրէր.

— « Սիսի մայրավանքի ժառանգաւո–րացին մէջ ստացած չորս տարուան ու–սումս թերի եւ անբաւարար նկատելով, կը զգայի բարձր կրթութեան պէտքը, որ կը մղէր զիս աշակերտելու այնպիսի վարժարան մը, որ գոհացում տար կրթա–կան, ազգային եւ կրօնական տեսակէտ–ներով, մանկական տարիներէս ի վեր իմ մէջ ծնած, սնած եւ արծարծուած բաղձ–փափաքներու »։

1905ի ամառը Արմաշի վանահայր Թոր–գոմ Ծ. Վ. Գուշակեան նամակ մը գրելով Մարաշի առաջնորդ Փառէն վրդ. Մելքոն–եանի, երկու աշակերտ կ'ուզէր դպրե–վանքին համար։ Սիրական Օրջանեան կ'ըլլայ այդ աշակերտներէն մէկը։

1905ի աշնան կը հասնի Արմաշ եւ երեք տարի կը հետեւի դպրեվանքի դասըն–թացքին, զոր կ'աւարտէ 1908ին։ Մեսրոպ վրդ. Նարոյեանի տեսչութեան օրով։ 13 շրջանաւարտներէն վեցը, որոնց մէջ Սի–րական, կ'որոշեն կուսակրօն դառնալ։ Սակայն նախ քան ձեռնադրութիւնը, Օս–մանեան Սահմանադրութիւնը հռչակուած եւ Թուրքիոյ ներքին կեանքը հիմնովին յեղաշրջուած ըլլալով, բոլորն ալ կը հը–րաժարին իրենց մտադրութենէն եւ կը նախընտրեն նուիրուիլ ուսուցչական աս–պարէզին եւ քահանայութեան ։

Մարաշ վերադառնալով, չարունակ կը պաշտօնավարէ տեղւոյն Ազգ. Կեդր. վար–ժարանին մէջ, նախ իբրեւ ուսուցիչ, ա–պա իբրեւ տնօրէն։ 1910 – 11 շրջանին կը վարէ Սիսի ազգային վարժարանը ։

1909ին կ'ամուսնանայ մանկապարտէզ–պանուհի Օր. Էլիսաբեթ Սամուէլեանի հետ, որուն հայրը՝ Սարգիս Սամուէլեան հիմնադիր եւ տնօրէն եղած էր Կեդր. վարժարանին եւ իբրեւ յեղափոխական գործիչ նահատակուած 1895ի կոտորա–ծին։

Օրջանեան կը պաշտօնավարէր այս վարժարանին մէջ, երբ 1915ի ընդհանուր տեղահանութեան օրերուն ընտանեօք կ'աքսորուի առաջին կարաւանին հետ դէպի Հալէպ, անկէ՝ Համայի մէկ գիւղը, ուր ամբողջ չորս տարի կ'ապրի մեծ զըր–կանքներու մէջ, ենթակայ՝ մահուան սարսափին, կորսնցնելով քանի մը ման–կատի զաւակներ, որոնցմէ կը վերապրի մէկը միայն՝ Պարոյր, որ ներկայիս պատուաբեր պաշտօն մը ունի Քէրքիւք՝ Իրաքեան Քարիւղի ընկերութեան մէջ։

Զինադադարին Կիլիկիան գրաւուած էր դաշնակից բանակին կողմէ։ Մարաշի շըր–ջանը կը գտնուէր Անգլիացիներուն ձեռ –

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

★

Առանց մեծ համարձակութիւն ու յան–դգնութիւն տալու, բայց հրաւիրելու հա–մար զանոնք, որ գիտակցին ապրելու սահմանուած ժողովուրդ մը ըլլալու, ապ–րած ըլլալու մեր փաստին, հաւատան Հա–յութեան հրաշքին, — որովհետեւ, մը–շակոյթ եւ գրականութիւն՝ կենսունա–կութեան գիտական ապացոյցներ են ազ–գերու համար։

Փնտռեցէք, տասնեւհինգ դարերու մեր պատմութեան մէջ, «փոքր ածուի» մեր ծրակը մեծ հռչակող ցաւին ու արիւնին երակը, ու պիտի հաստատէք՝ թէ մահն ու կեանքը այնքան մօտ չեն եղած իրա–րու, որքան Հայութեան տարտղնումը, կատորումն ու որբութիւնը, ու նոյն Հա–յութեան իմացական վաստակի կենսանո–րոգ ուժը, կենդանութիւնը, իրաւութիւ–նը։ Փնտռեցէք որեւէ ժողովուրդ, որ, անհատական թէ հաւաքական կեանքի մեր պայմաններուն մէջ, չինած ըլլայ իր Ոսկեդարը, իր Միջնադարը, իր Զարթօն–քըն ու վերջին հարիւր տարուան փառքե–րը։— Փառք, որովհետեւ ուրիշներ հեղ–ձամահ եղած պիտի ըլլային կամ ցամքէ–ին, այդքան արիւն ու թիւ տալէ ետք, կամ՝ պիտի սորկանային նաեւ իմացա–պէս, այդքան երկար ատեն իրենց սահ–մանափակ քանակը բաժնելէ ետք աշխար–հի չորս անկիւններուն, ու ազգովին են–թարկուելէ ետք քաղաքական, տնտեսա–կան ու ընկերային այն պայմաններուն՝ որոնք ժողովուրդ մը կը վերածեն տարա–բոյս հաւաքականութեան ու անենթահող բազմութիւններու։ Չեղանք ամբոխ, չե–ղանք խուժան, անջատուեցանք՝ սակայն չբաժնուեցանք, մեր տառապանքն ու վիշ–տը՝ աւիշ դարձան մեզի, ու, միշտ, ա–տոր համար ալ այնիւ ու բարձրորակ մտ–քի ստեղծագործութիւններ կամ հոգի ճառագայթումներ եղան գրական մեր սե–ւեռումները։ Չենք ստորագրեր յայտա–րարութիւն մը, որ պիտի յաւակնէր հո–չակել՝ թէ հայ գրականութիւնը ամբող–ջական նուաճումներ իրագործեց, — բա–ռին ոչ մակերեսային իմաստով. սակայն, կրնանք ապրիլ հպարտութիւնը՝ անկա–րելի գոյութիւն մը յաւիտենացուցած ըլ–լալու, — ինչ որ, կը կրկնենք, կենսու–նակութեան գիտական փաստ մըն է, եւ ոչ՝ ձրի յաւակնութիւն մը։ Հպատակ, կթոտ ու նուաստ ժողովուրդ մը, «գրա–կանութիւն ընելու» նուազագոյն արժա–նիքն իսկ պիտի չկարենար վերածել գոր–ծի, ու առավ իսկ իր չըլլալու փաստը պի–տի ընծայէր պատմութեան։ Մենք, հա–կադիր կեցուածքով մը, արժեցուցած ենք մեր մեծութիւնը։ Պիտի ըսենք, — հեր–քած ենք պատմութիւնը՝ մեր հանճարն ու կենսունակութիւնը մկրտելով արեան, չարիքի ու մահուան աւազանին մէջ ։

Կ'ուզէինք, որ մեր գրականութիւնը պատմէր այս հրաշքը։ Սա էջերուն վրայ տողանցող անունները, կեանքերն ու գործերը, պատմէին մեզի՝ մեր անկարե–լի գոյութիւնը, մեր փառահեղ գոյու–թեան փաստին հետ մէկտեղ։ Եւ որպէս զի սնամէջ հաւատք ու հպարտութիւն չըլ–լար հայ մարդուն գերազասութեան զգա–ցումը, պիտի ուզէինք նաեւ՝ որ մէկ դարու գրական մեր վաստակէն մէջբե–րուած էջերը, իրենց պարկով ու գոյով, իրենց անձի ու մարդկայնականի բարա–խումով, իրենց խորքով ու արտայայտու–թեամբ՝ իմացուէին ու ապրուէին, դառ–նային մեր մտքին ու հոգիին նետուած ճառագայթներ, զմեզ մեզի ճանչցնելու սահմանուած անդրադարձ ձայներ, աղա–ղակներ։Անցեալէն ներկայերկարաձգուած ու ներկան անցեալին կամրջող վկայու–թիւններ։ — Ի՞նչ է, ի վերջոյ, գիրք մը, որ, իր կարգին, ուրիշ մատուցումի մը չի սպասեր, մտքի ու սրտի շաղկապում մը ստեղծելու համար շրջանէ շրջան, սե–րունդէ սերունդ, — անվախճան ապագան կերտելու համար ։

Ու հիմա, դէմն ենք արդէն առաջա–դրութեան մը, որ մերն է։— Կ'ուզենք սեղմել, համբուած սա էջերուն մէջ, 1850 — 1950 մեր մէկ դարու գրական վաստա–կը, հանդէս մը ստեղծելու համար նոյն հոգիէն ու նոյն ժողովուրդէն փրթած տարաշէշտ բայց նոյնացեալ վկայութիւն–ներու։ Համաձայն չենք Օշականին, որ կը մերժէ Հայուն քաղքենի ապրումները. անուանք՝ կ'արժեզրկէ այդ ապրումնե–րու հարազատութիւնը։ Համաձայն ենք, որ ամէնէն օտար միջավայրն իսկ մեզմէ առաքինութիւն մը կը փոխանցէ մեր գը–րականութեան։ Եթէ մարդկայնականէն, մարդկայինէն ու համամարդկայինէն խտացում մը ունինք՝ իբրեւ Հայու մեր արժանապատուութեան մէջ խորապէս խոցուած ժողովուրդ եւ մարդ, ասիկա պատճառ մը չէ, սակայն, որ հայ գրա–կանութեան համար անփաւեր կամ սառ–բաղաս հռչակենք՝ ինչ որ հայ հողէն ու գիւղէն չէ, կամ՝ մեր հոգիի մերկութե–թենէն չի գար բառին ու Բանին(վէրպ)։ Պիտի ուզէինք, որ հայ գրականութիւնը — իր ոչ ցեղային, այլ՝ մարդկային ընդ–հանրական նկարագրով — խօսէր մեզի՝ մեր անսահման կարելիութիւններէն, մեր արժանիքներէն ու ընդունակութիւննե–րէն, երբ ճշմարտութիւն է մանաւանդ՝ որ, Ոսկեդարէն ու Սրբազան գրականու–թենէն մինչեւ աշխարհիկ ապրում ու յե–ղափոխական եւ հայրենասիրական գրա–կանութիւն, մարդկայնականը շատ հաշտ ու ներդաշնակ է ազգայինին ու ապազ–գայնականին հետ ։

(Շար.)

քը: Լոյսի ու յոյսի օրեր էին: Կիլիկիան կոչուած էր դառնալ «Ազգ. Օջախ»: Վերադարձող տարագիրներուն հետ, Օրջանեան եւս աքսորավայրէն ընտանեօք կը վերադառնայ իր ծննդավայրը, նուիրուելու համար սիրած գործին:

1919ի աշնան Ֆրանսացիները Անգլիացիներուն կը յաջորդեն Մարաշի մէջ: «Միլլի» շարժումը հետզհետէ կը ծաւալի: 1920 Յունուար 21 — Փետր. 7 տեղի կ'ունենայ Մարաշի հերոսամարտը, որ կը վերջանայ աղէտով մը:

Ամբողջ երեք տարի աշխարհէն կտրուած, ահ ու սարսափի մէջ ապրելէ վերջ, 1923ին Մարաշի Հայերը կ'արտօնուին հեռանալու քաղաքէն ու կ'ապաստանին Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Իրաքի հիւրընկալ հողերուն վրայ:

Օրջանեան այս նոր հայրենիքին մէջ ալ կը նուիրուի ուսուցչական ասպարէզին, միշտ իր կնոջ հետ միասին, պաշտօնավարելով Դամասկոսի, Զահլէի, Քէրքիւքի եւ Մուսուլի ազգային երկսեռ վարժարաններուն մէջ: Տարիներով տնօրէն եղած է Քէրքիւքի եւ Մուսուլի դպրոցներուն:

Ընդառաջ երթալով Քէրքիւքի հայութեան միահամուռ բաղձանքին, Սիրական վարժապետ, քահանայ կը ձեռնադրուի 1931ի Վարդավառի կիրակին Պաղտատի եկեղեցիին մէջ: Երկար տարիներ քահանայագործած է Քէրքիւքի, ապա Մուսուլի մէջ, նոյնատեն վարելով սոյն քաղաքներու դպրոցները:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ, Պաղտատի ազգային իշխանութիւնները հրաւիրեցին զինքը իբրեւ քահանայ: Անկէ ի վեր կը պաշտօնավարէր Պաղտատի մէջ, պարբերաբար այցելութեան ելլելով դէպի Իրաքի հեռաւոր գիւղերը, ուր քահանայ չկայ:

Վերջին անգամ, հայկական Ծնունդին առթիւ գացած էր Քէրքիւք, որ առանց քահանայի մնացած է: Տօնական օրերէն վերջ, վերադարձած էր Պաղտատ, ուր պատահեցաւ ինքնաշարժի ծանօթ արկածը, որ վերջ պիտի տար իր այնքան ընտիր կեանքին:

Տարիներէ ի վեր կ'աշխատակցէր զանազան թերթերու՝ յօդուածներ գրելով ազգային, կրթական եւ կրօնա-բարոյական նիւթերու շուրջ: 1914ի պատերազմէն առաջ Թղթակիցն էր «Ժամանակ»ի: Գրած է Սուրիոյ հայերէն թերթերուն մէջ: Վերջին տարիները կանոնաւորաբար կ'աշխատակցէր «Մարմարա»յի, «Գոյամարտ»ի եւ «Հայաստանի կոչնակ»ին:

Հակառակ իր տարիքին, շատ աշխոյժ էր տակաւին եւ աշխատելու մեծ եռանդ ունէր:

Իրմով կ'անհետանայ դէմք մը, որ յիսուն տարի հաւատարիմ մնաց իր ընտրած դոյլ ասպարէզներուն, որոնց համար կոչում եւ լուրջ պատրաստութիւն ունէր:

Ինչպէս կը գրէ Գարեգին պատրիարք, «Մեր եկեղեցին կորսնցուց իր սակաւաթիւ արժանաւոր եկեղեցականներէն մին»:

Ս.

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի (28 Փետր.) կէսօրէն վերջ, Սալ Մազընայի ընդարձակ սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Հայ Արենոյշներու եւ Արիներու կազմակերպած հանդէսը, «Վարդանանց»ի առթիւ: Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր:

Հանդէսը բացուեցաւ «Բամ Փորոտան»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Խմբապետ Ս. Թօքաթլեանի բացման խօսքէն վերջ, սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ շրջաններու երկու հարիւրաւոր Արենոյշներու, Արիներու, գայլիկներու եւ թեւիկներու: Բեմին ճակատը ամբողջապէս ծածկուած էր Քաջն Վարդանի նկարով որուն առջեւ ծնրադիր, Արիներ եւ Արենոյշները բարեւի կեցած՝ ունկնդրեցին «Նորահրաշը»: Խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեանը սահուն առոգանութեամբ կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը «Վարդանանցի» առթիւ: Ապա երգուեցաւ «Ազատութեան այն վառ աէրը»: Թեւիկներ եւ գայլիկներ խմբովին արտասանեցին Վարդանին նուիրուած բանաստեղծութիւն մը:

Օրուան բանախօսն էր Սէն-Ժերոմի հոգեւոր հովիւ Սահակ քահանայ Շամլեան որ յուզումով խօսեցաւ Վարդանանց մասին, բացատրելով Աւարայրի ճակատամարտին էական կէտերը: Ի վերջոյ անդրադառնալով գաղութներու ներկայ վիճակին, շեշտեց մայրենի լեզուին փրկարար դերը, թելադրելով ծնողներուն, որ ամէն միջոց ի գործ դնեն իրենց զաւակներուն հայերէն սորվեցնելու համար:

Բանախօսութիւնէն վերջ, քաղաքի Արենոյշներու «Արաքս» խումբը յաջողութեամբ կատարեց զանազան մարզանքներ: Այս խումբին հագած ճերմակ հագուստները քիմիական նիւթով մը պատրաստուած ըլլալով, պարզ լոյսի տակ ճերմակ, իսկ սեւ լոյսի տակ, հրապուրիչ կապոյտ գոյնով մը կը փայլէին:

Կարճ դադարէ մը եւք, տեղի ունեցաւ Արիներու Գոմոնի խումբին մարզանքը, որուն հետեւեցան նաեւ նոյն շրջանի գայլիկներու ծնծղաներով, իսկ Սէն Լուի գայլիկներու զուռնաներով մարզանքները: Խմբապետուհիներ՝ Ն. Կէօշկարեան, Լիւսի Նազաշեան, Խօժ. Թէլեան գնահատելի աշխատանք կատարած էին:

Գովասանքի արժանի էին նաեւ միւս խմբապետուհիներէն Քրիստինէ Շաքարեան: Մ. Կիրակոսեան, Ա. Զորպաճեան, Ա. Մարկոսեան եւ Մ. Աչճեանը, եւ խմբապետներ՝ Յ. Բարայեան, Կ. Յարութիւնեան եւ Ս. Թօքաթլեան:

Երկրորդ բանախօսն է Արիներու Մարսէյլի մասնաճիւղի պատուոյ նախագահ Գ. Տիրան Թէքէեան, որ երկար ատենէ ի վեր սրտանց կապուած է միութեան: Մեր բարեկամը ուրախութիւն յայտնեց որ տարուէ տարի Միութիւնը աւելի կը զօրանայ եւ նոր նուաճումներ կը կատարէ:

Գնահատեց տիկին Մանուշ Մ. Շամիրեանի ջանքերը, եւ աւելցուց. «Սիրելի Արիներ եւ Արենոյշներ, ձեր նշանաբանն է «միշտ պատրաստ»: Այս բառը երկու օր առաջ սորվեցայ: Կը թելադրեմ ձեզի հաւատարիմ մնալ ձեր նշանաբանին: Եթէ հայութիւնը 1914ի պատերազմին պատրաստ ըլլար, տարբեր կ'ըլլար մեր ազգին վիճակը»: (Ծափեր):

Գոմոնի Արիները մեծ յաջողութեամբ քանի մը բուրգեր կազմեցին եւ գեղարուեստական, սկաուտական բաժինը վերջացաւ:

Երկրորդ բաժինը յատկացուած էր «Աւարայրի Արծիւ»ի ներկայացումին: Բծախնդրութեամբ, ճարուած էին համապատասխան տարազները եւ զարդարանքները: Բոլոր դերակատարները նախկին եւ ներկայ Արի-Արենոյշներ, իրենց դերերը լաւ սորված էին եւ յաջող խաղարկութիւն մը կատարեցին: Այս տղաքը եւ աղջիկները Ֆրանսայի մէջ ծնած ու մեծցած են, բոլորն ալ հայերէն գրել-կարդալ գիտեն, կարգապահ են եւ հայրենասէր: Նախկին Արիներէն կան ամուսնացածներ եւ զաւակի հայր, սակայն կը պահեն իրենց կապերը Միութեան հետ եւ միշտ պատրաստ են իրենց պարտականութիւնները կատարելու, միութեան եւ ազգային ուրիշ գործերու մէջ: Արիներու նախկին խմբապետ Զ. Մելտոնեան եւ ուրիշներ օգտակար գործ կատարած են, այդ տղաքը օրինակելի վիճակի հասցնելու համար:

Վարդանի դերը կը կատարէր նախկին արի Մակարեանը, Վասակի դերը նոյնպէս նախկին Արի Օննիկ Ճարայեանը, Շուշանիկին՝ խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեան, Զարուհիին՝ խմբ. Մարի Աչճեան, Ղեւոնդ երէցին՝ խմբ. Սարգիս Թօքաթլեան: Բոլորն ալ յաջող էին: Շնորհաւորելի էին նաեւ նոր Արիները:

Ներկայացումի յաջողութիւնը մեծ ուրախութիւն պատճառեց հանդիսականներուն, որոնք խանդավառութեամբ կը ծափահարէին.

Ամէնէն վերջ, վարագոյրը բացուելուն բեմի վրայ երեւցաւ յուզիչ կենդանի պատկերը: Գոյնզգոյն լոյսերու տակ, յիսնեակ մը Արիներ, գայլիկներ, արենոյշներ եւ թեւիկներ, մաս մը ծնրադիր, մաս մը կանգնած, բարեւի կեցած իրենց աչքերը յառած էին Վարդանի հսկայ նկարին, միաժամանակ ունկնդրելով Ալիս Շամիրեանի «Լռեց ամպերը» երգը:

Երբ հանդէսը վերջացաւ, բոլոր բերաններէն կը լսուէր.— «Կեցցէք աղջիկներ, կեցցէք տղաք»:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

★

Որպէսզի որեւէ շփոթութեան տեղի չտրուի, Փարիզի Հայ Աղքատախնամի վարչութիւնը պարտք կը համարի տեղեկացնել հասարակութեան թէ ինչ պայմաններով կ'ընդունուին ծերերը Հանդստեան Տուներու մէջ.—

Ա) Եթէ թեկնածուներուն բնակած շրջանի նահանգապետարանը ստորագրէ վարչութեանս հետ (անշուշտ պէտք եղած քննութիւնները կատարելէ ետք) պայմանագիր մը թէ կը ստանձնէ վճարել այն օրականը որ որոշուած է Սէն է Ուազի նահանգապետութեան կողմէ.

Բ) Երկու Հանգստեան Տուները վերապահուած են միայն 14 Յուլիս 1905ի օրէնքէն օգտուողներու համար:

Վերոյիշեալ երկու պայմաններն են որ մեզ կը ստիպեն չընդունիլ.—

Ա.— Անոնք որոնց նահանգապետարանը չուզեր ստորագրել վերոյիշեալ պայմանագիրը եւ կ'առարկէ թէ սուղ են պայմանները: Դժբախտաբար ընկերութիւնս իրաւունք չունի փոփոխութիւն կատարելու:

Բ.— Անոնք որ պիտի ուզէին վճարել իրենց ծախքը, ըստ 14 Յուլիս 1905ի օրէնքին, սոյն հաստատութիւնները վերապահուած են որոշ ապահովութիւն չունեցողներու համար:

Միութիւնս կը ցաւի որ չի կրնար գոհացում տալ վերոյիշեալ պարագաներու մէջ գտնուող մեր ծերերուն, որոնք նոյնքան եւ աւելի պէտք ունին հանգիստի:

Այս պարագաները նկատի առնելով, անհրաժեշտ կը դառնայ հաստատել Հանգստեան Նոր Տուներ մասնաւորապէս հարաւային շրջանին մէջ: Այդ մասին հայկական միութիւններ պէտք է դիմում կատարեն ԱՀՐի մօտ (նախկին ԻՐՕ) որպէսզի որոշ գրամագլուխ մը եւս տրամադրուի սոյն Նոր հանգստարանը շինելու համար:

Կան նաեւ ծերեր որոնք չունենալով նիւթական լրիւ ապահովութիւն առանձինն ապրելու, կրնային օգտուիլ հասարակական կեանքի առաւելութիւններէն: Այս դասակարգի համար կարելի է, սակայն, 20-30 հոգինոց Հանգստեան Տուներ թեկնածուներու նախընտրութեամբ:

Աւելորդ է ըսել թէ այս տեսակ ձեռնարկ մը Աղքատախնամի գործունէութենէն դուրս է: (ԿՆԻՔ)

ՃԱՂԱՏԸ.— Կ'ուզեմ սանկ շատ հետաքրքրական պատմութիւն մը:

ԳՐԱՎԱՃԱՌԸ.— Առէք կարդացէք այս պատմութիւնը, եւ վստահ եղէք որ մազերը պիտի տնկուին ձեր գլխուն վրայ...

ԲԱՐԵԿԱՄԸ.— Ամօթ չէ՞ քեզի, ինչո՞ւ չարունակ կինդ կը ծեծես:

Գ. ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Կը ծեծեմ, որովհետեւ չարունակ տունէն կը փախչի:

ԲԱՐԵԿԱՄԸ.— Տիկին, ինչո՞ւ չարունակ տունէն կը փախչիք:

ԿԻՆԸ.— Ի՞նչ ընեմ, որովհետեւ չարունակ կը ծեծէ զիս...

ԳՈՒԼՊԱՅ-ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆ ինչ որ կ'ուզէք, կը ճարէ Պօղէթրի Պողուռ: (Տես Գ. էջ):

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Մա՞յրդ:

— Ան ալ պիտի գայ, Վարագ պիտի երթանք, բայց գիտե՞ս թէ ինչու:

— Ուրկէ՞ պիտի գիտնամ, ըսէ որ գիտնամ:

— Վարագ կերթանք, Շուշիկ, իմ եւ Տիգրանի սիրոյ նախատօնակը կատարելու:

— Ի՞նչ կ'ըսես, Արեգնազ:

— Շուշիկ, մայրս հնարապէտ կին է, ամէն ինչ անոր յղացումին կը պարտինք:

— Ուրեմն՝ ձեր ապագայ ամուսնութեան համար որեւէ արգելք չկա՞յ:

— Չկայ, Շուշիկ, չկայ:

— Տիգրանի հայրը համակարծի՞ք է:

— Այո:

— Ուրախ եմ, Արեգնազ, Աստուած ձեզ երջանիկ ընէ, մէկ բարձի վրայ ծերանաք, ես ո՞վ ունիմ, քոյր մը, Արեգնազը, ես ուրախ եմ քրոջս բախտաւորութեան համար:

Յունիսի սկիզբն էր: Կիրակի առտու. Վանի անզուգական Այգեստանը՝ գիւթական անտառի մը անթերի գեղեցկութեամբ: Թաւարձակ ու տարածուն կանաչութիւն, ծիլ ու ծաղիկ: Բոյր ու տերեւներէն հոսող ոգեւորիչ բուրեղութիւն: Տուները լուռ են, պարտէզներու հողաշէն պատերը զօտեւորած են զանոնք, կարծես թէ իրար կը սիրեն, գրկուած են կարօտագին, սիրոյ մը կրակովը կը տոչորուին...., ու այդ՝ ճերմակի զարնող շամանդաղէ քօղով մը կը ծածկէ զանոնք:

Անօրինակ ներդաշնակութիւն մը կայ Այգեստանի եւ անոր բնութեան մէջ: Բերթողի մտածումին պէս ճոխ, անոր երկունքին պէս բաղձալի՝ Այգեստանի գեղեցկութիւնը: Արծրունեաց մայրաքաղաքը — ՎԱՆԸ — քիչ մը հեռու, լճին եզերքը, գթառատ մօր մը գուրգուրանքովը կը դիտէ անցեալը, կ'աճեցնէ պատմութեան հպարտութիւնը: Բեւեռագրերու հնածոր իմաստութիւնը կը ծորի ժայռերէն, կը թափի ցեղային արարչագործութեան առասպելին մէջ...:

Տաք է ու հարազատ՝ բերդաժայռէն բխած յուշերուն ձայնը: Աստուածային պատգամի մը քաղցրովը կը լսես ձայնը ճարճատող դարերուն: Մագաղաթներու պէս սրբազան եւ գուշակութիւններու պէս հրաշափառ է դիւցազներգութիւնը Արծրունեաց Տան: Այս յաժառ, այս ինքնապարծ սխակալ ՏՈՒՆը, մեր պատմութեան մէջ իր նմանը չունի, քիչ մը աւելի Հայ, քիչ մը աւելի հայրենասէր՝ քալեց բացառիկ ուղիներու խորտ ու բորտէն:

Տակաւ առ տակաւ երկինքի մէջ կը հալին ամպերը, Այգեստանի խորհրդաւոր հորիզոնէն կ'անցնին այգաշողին ճառագայթները, ու հեռաւորութեան վրայ՝ կը գծուի սրբունակալը Վարագայ: Թարմ ու կաթնաբոյր առտու: Լուռ են տակաւին Այգեստանի փողոցները: Բոյները դեռ չեն թօթուած թմրիրը քունին: Արեգնազն ու Շուշիկը, Տիգրանն ու Գիւլնարը կը քալեն, դէպի Վարագ կ'երթան:

Ասիկա՝ Աւգնոցն է, գաճաճ թփիկներով եւ փշոտ տարածութիւն մը, ուր՝ ամէն տարի, Նոր Կիրակի Վանեցիները կը հաւաքուին ձիարշաւի համար: Ահա՝ Ուրբաթ ճաւիկ աղբիւրը: Քանի մը երեւակուկ ձորեր, մէկ երկու հատ բլուրներ, զառիվար եւ զառիվեր՝ ահա Վարագը:

Շուշիկ առաջին անգամ Վարագ կ'երթար, հետաքրքրական էր ճամբան, եւ հաճելի՝ համայնապատկերը: Տիգրանը կը քալէր եւ տեղեկութիւններ կուտար:

— Այս Վարագայ լճակն է, պտղատու եւ անպտուղ ծառերով շրջապատուած, քովը գտնուող մարգագետինը բազմազան ծաղիկներ ունի, որոնց ամէնէն նշանաւորը գինարբուքն է: Սա վանքին շէնքերը, մտնենք բակը, Վարագայ լերան վանքին ամէնէն հռչակաւորը Ս. Նշանն է, կոփածոյ քարերով եւ նստած չորս սիւներու վրայ, ներսը նկարուած են Տրդատի եւ Լուսաւորիչի պատկերները, աջ դասին մէջ կը գտնուին Պետրոս Գետադարձ Կաթողիկոսի եւ Սենեքերիմ Թագաւորի շիրիմները: Բակին բոլորտիքը շինուած են բազմաթիւ սենեակներ՝ երկու յարկի վրայ: Վանեցիները, ամբան եղանակին այս սենեակները կը վարձեն, իրենց օդափոխութեան օրերը հոս կ'անցնեն: Ջուրը առատ է: Բակին մէջ պաղ ջուրով աղբիւր մը կայ: Վարագը հին վանք է, կրօնական եւ կրթական անցեալով, ունեցած է վարժարան, տպարան եւ թերթ: Խրիմեան հայրիկի օրով հոս հրատարակուած է «Արծուիկ Վասպուրականի»ն:

Լեռնագնաց խումբը, կատակելով ու խնդալով, տեսարաններ դիտելով եւ զով օդ շնչելով՝ շարունակեց դէպի արեւելք, անցաւ բլուրներէ, փոքրիկ հովիտներէ, մօտ Վարագայ Գետլին եւ կանգ առաւ Ապարանջան Աղբիւրին մօտերը:

— Դէհ. աղջիկներ, մօտենանք այս աղբիւրին, Վարագայ հովիտին պարծանքն է ան, կը կոչուի Ապարանջան, անոր ջուրէն չխմողը Վանեցի չէ, ըսաւ Տիգրանը:

— Կեցիր, Տիգրան, ափ մը խմեմ, որ Վանեցի ըլլամ, ճչաց Արեգնազը

— Ես ալ խմեմ, ես ալ ... [illegible] քրէ ըրած եմ, կամ ինչո՞վ յանցաւոր եմ, կանչեց Շուշիկը.

— Օխ, ինչ պատուական ջուր, մեր երկրին հողային սախնքները սիրեմ, մեր երկիրը Հայաստան պէտք չէ կոչել, այլ՝ Ջուրի Երկիր, յարեց Արեգնազը:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՍՈՒՐԻՈՅ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ ընդհ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին անմիջապէս որ կարելի ըլլայ

ԹեՀՐԱՆԻ զինուորական կառավարիչը զեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ կարգ մը անհատներ զէնք եւ ռազմանիւթ ծախած են, խռովութիւններ յարուցանելու համար երեսփ. ընտրութեանց առթիւ: Կառավարութիւնը որոշած է շատ խիստ միջոցներ ձեռք առնել :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի բացառիկ համագումարին մէջ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Ժաք Տիւքլօ ծանր մեղադրանքներ ուղղեց Օկիւստ Լըքէօրի դէմ, որ երրորդ վարիչ դէմքն է 1950էն ի վեր եւ պատասխանատուն՝ կազմակերպական աշխատանքի : Մասնաւորապէս շեշտեց թէ ամբաստանեալը չեղած է կուսակցութեան քաղաքական գիծէն, թէ խուսափած է ինքնաքննադատութենէ եւն.: Լըքէօր պաշտօնանկ եղաւ եւ իրեն յաջորդեց Սերվէն :

« ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՁԱՅՆԸ» (Գահիրէ), հետեւեալ ձեւով հաղորդած է Մարոքի Սուլթանին դէմ կատարուած մահափորձը.— «Ո՛վ Արաբներ, Արաբական Ձայնը հաճոյքով կը ծանուցանէ թէ Մոհամմէտ պին Արաֆա, Մարոքի, Արաբներու եւ Իսլամութեան դաւաճանը, ծանր վէրք մը ստացած է իր աղտոտ գլուխէն որ խոնարհեցաւ Ֆրանսական աշխարհակալութեան առջեւ : Այսօր, հակառակ իրեն ընծայուած պաշտպանութեան, Մարոքի ազատ զաւակները յաջողեցան ռումբ մը պայթեցնել այն մզկիթին մէջ ուր դաւաճանը ջերմեռանդ հաւատացեալի դերը կը կատարէր իր խրոխտ ժողովուրդին աչքին առջեւ: Ռումբը ծանրապէս վիրաւորեց Մոհամմէտ պին Արաֆայի աղտոտ գլուխը եւ կը յուսանք թէ այս հարուածը մահացու պիտի ըլլայ: Ա՛յս է դաւաճաններու ճակատագիրը այս աշխարհին եւ անդենականին մէջ»:

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ.— Զօր. Նեկիպ տեսակցութիւն մը շնորհելով Պոլսոյ « Ենի Սապահ » թերթին, բսաւ թէ Եգիպտոս կ'ուզէ լաւագոյն յարաբերութիւններ մշակել Թուրքիոյ հետ. Եւ աւելցուց – Տակաւին առիթ չունեցայ քննելու Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի համաձայնութեան հիմերը, բայց ստոյգ է փոխադարձ փոխանակութիւններ կատարել Թուրքիոյ հետ, մշակոյթի եւ առեւտուրի ճակատին վրայ»: Եգիպտոս առ այժմ բացասական դիրք մը բռնած է, սպասելով դէսպանական վէճին կարգադրութեան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւ ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ միջեւ ծրագրուած դաշինքին առթիւ, Աֆղանիստանի վարչապետը յայտարարեց թէ իր երկիրը չի կրնար մասնակցիլ, կարգ՝ մը վէճերու հետեւանքով: Բայց միեւնոյն ատեն հաստատեց թէ Աֆղանիստան շատ լաւ յարաբերութիւններ կը մշակէ Թուրքիոյ հետ: « Միջին Արեւելքի երկիրները կրնան առաւելութիւններ քաղել շրջանային դաշինքներէ, պայմանաւ որ իրենց անկախութեան վնաս չգայ »:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ֆրանսական դեսպանները ժողով մը պիտի գումարեն Թեհրանի մէջ, ապրիլ 3էն 13: Արտաքին գործերու նախարարութենէն ալ ներկայացուցիչներ պիտի մասնակցին :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, զեկուցում տալով լիագումար նիստի մը մէջ, բսաւ թէ անցեալ աշունէն ի վեր 16 միլիոն հեկտար աւելի մշակուած է բաղդատմամբ 1952ի, թէ ինքնաշարժ արօրի մօտ 1.250.000 մասնագէտներ եւ մեքենավարներ հողագործական կեանքին վերադարձած են, հարիւր հազար հողագէտներ կոլխոզները ղրկուած են եւն.: Բայց խոստովանեցաւ թէ արմտիքի արտադրութիւնը վար կը մնայ սպասումէն: «Տարբերութիւն մը կայ կառավարութեան ընդունած արմտիքին եւ սպառման համար անհրաժեշտ քանակութեան միջեւ»: Կեդր. Կոմիտէն որոշեց 35 – 40 առ հարիւր աւելցնել արմտիքի արտադրութիւնը Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», լայն տեղ կուտայ այս որոշման :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովը ութի դէմ 23 ձայնով եւ երեք ձեռնպահութեամբ վստահութիւն յայտնեց նոր դահլիճին, որուն առաջին գործը պիտի ըլլայ վերսկսիլ բանակցութիւնները Սուրիոյ հետ՝ տնտեսական միութիւն մը հաստատելու համար: Միեւնոյն ատեն պիտի վերաքննուի ընտրական օրէնքը, աւելցնելու համար երեսփոխաններուն թիւը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14.30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց :

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ
ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանք, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ :

Քաղուած Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխտո Սէյրան :

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Իր շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՃԻՉՄԷՃԵԱՆ, նիւթ ունենալով « Ի՞նչ է կրօնքը» Մուտքը ազատ է :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Դաշնակի բէսիթալը
7րդ յայտագիրը
Bien Tempéré en Mi Bémol Majeur
SALLE CHOPIN-PLEYEL
252, Fg. St. Honoré

Métro. Ternes

9 Մարտ, երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Պախ, Սքարլաթի, Հայտըն, Մոցարթ, Պեթովէն, Շուպերթ, Շոփէն, Լիսթ եւ Ղազարոսեան:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր, Գին 6000 Ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 Ֆրանք :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 Ֆրանք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 Ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, Թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.:

Մարսէյլի համար դիմել.— Պ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ողբացեալ Գարեգին Խըտըշեանի մահուան տարելիցի առթիւ, Մարսէյլէն Բ. Ձիլճեան ընտանիքը կը նուիրէ.—

«Յառաջ»ի բարգաւաճման 500 Ֆրանք :
«Հայ – Բոյժ»ի 500 Ֆրանք :

×Իսի լէ Մուլինոյէն Պ. Խաչիկ Կարապետեան, որ հիւանդանոց կը գտնուի, Փետրուար 18ի առթիւ հազար Ֆրանք կը նուիրէ հերոսներու յիշատակին, խնայելով իր ծխախոտէն:

Ցաւակցուցինք Վէթ. Ֆոնտին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 20 Մարտ, ժամը 21ին Պէրիէ Միյյիէ շքեղ սրահներուն մէջ:

Անակնկալներ եւ ընտիր նուագախումբ:

Հասոյթէն կարեւոր բաժին մը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար :

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE
78, rue Cardinet, - Métro Malesherbes

Ուրբաթ 12 Մարտ, ժամը 21ին
ՀԱՆԴԷՍ ԱՐԴԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
(Ֆրանս., հայկական, հունգ. եւ սպան.)

ՏԻՐՈՒՀԻ ԶԱՌԱՓԵԱՆ
ԵՒ
ԻՒ ԹԷՍԻԷ

Մուտք 200էն 500 Ֆրանք:

Տոմսերը կը ծախուին հանդիսասրահը եւ Տիրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն :

ԵՐԳԻ ԴԱՍԵՐ

Ձայնի մշակում, մարզում ձայնասփիւռի, օփերայի եւ համերգներու համար, Մարկեզի – Գարսիայի հռչակուած մեթոտով :

Տեսակցութիւն ժամադրութեամբ :
Մատչելի պայմաններ :
Տիկին ՋԱՄԱԼԵԱՆ՝

22, Ave. Reille, Tél. GOB. 30 - 15

Պ. Օննիկ Կարապետեան, Պ. Խաչիկ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Փամպուքճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Եպիչէ Փափազեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փափազեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Փափազեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
դառնաղէտ մահը

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը չորեքշաբթի ժամը 14.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօ Քոմիւնի գերեզմանատունը :

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Աննիկ Պէյկիրճեան, Տէր եւ Տիկին Տիրան Պէյկիրճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պէյկիրճեան եւ զաւակները, Պ. Սահակ Պէյկիրճեան (Փարիզ), Այրի Տիկին Փոփարանեան եւ զաւակները (ծնեալ Պէյկիրճեան), Պ. Բենիամին Կուզուքեան (Պուքրէշ), Օր. Մարի Կուզուքեան (Պուքրէշ), Տիկին Ալմաստ Պէյկիրճեան (Փարիզ), ինչպէս նաեւ Յարութիւնեան, Քալփաքճեան, Սինապեան, Շահպազեան, Աթճեան եւ համայն ազգականները և բարեկամները, սրտի խորին կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, քեռահօր, տայրոջ, խնամիին եւ ազգականին

Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՊԷՅԿԻՐՃԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ վեցին, 79 տարեկան հասակին մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի: Ժամը տեղեկանալ Լիոնի թերթերէն :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկեր Սարգիս Սարգիսեան եւ Օր. Նըւէր Ետիքարտաշեան հազարական Ֆր. կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանի, հազար Ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, փոխան ծաղկեպսակի, ընկ. Յովսէփ Ուզունեանի մահուան առթիւ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —
*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի արտակարգ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Չորեքշաբթի (10 Մարտ) ժամը 15ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասրահը: Կարեւոր օրակարգ:— Պատգամաւորի զեկուցում: Ընթացիկ հարցեր :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

ԿՐԸՆՈԲԼԻ Ազգ. Եկեղ. Միութեան վարչութիւնը ուրախութեամբ կը շնորհաւորէ Տէր եւ Տիկին Տիգրան Սթամպուլեանը իրենց աղջկան՝ Մոնիք Սթամպուլեանի Պ. Ժոզէ Պալթաեանին հետ (Վալանս) ամուսնութիւնը, մաղթելով երջանիկ կեանք նորապսակ ամոլին :

ԾԱԽՈՒԻ Է
(ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ)

Խիստ աժան գինով նպարավաճառի բանուկ խանութ մը, մեթրօ Ժոռէս,

30, Rue Bouret, Paris

Դիմել Տիկին Մանուկեանի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Տիկին Սէնկիւլ Միչիչեան (Յունաստանէն) կը փնտռէ իր մայրը Մարիամ Ուզունեան, ծնեալ Ժամկոչեան, հայրը Հաճի Արթին Ուզունեան, կը կարծուի ըլլալ Փարիզ կամ Մարսէյլ, 1910ին հաճի Մարիամ գացած է Երուսաղէմ :

Տիկին Էլիզա Գրիգորօբուլոս, ծնեալ Փափազեան (Յունաստանէն) կը փնտռէ Հրանտ եւ Աստղիկ Փափազեան :

Պ. Ալեքսան Աթթար Միքեան կը փնտռէ մօրեղբօր որդին Յարութիւն Կըլլըեան, հօր անունը Աւետիս, մօրը Մարիամ եւ եղբայրը Խորայէլ: Պ. Յարութիւն Կըլլըեան Եոզկատէն Սանկուրլուի որբանոցը տարուած եւ անկէ Փարիզ փոխադրուած է

Մասիս Վէչիկեան (Պոլիսէն) կը փնտռէ իր հայրը Սուրէն Վէչիկեան, Շապին Գարահիսարցի .

Կը փնտռուի Վռամշապուհ Մատիկեան եւ կամ Վալանթին Մատիկեան: (Գարակէօզեան որբանոցի սաներէն):

Տեղեկացնել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը : (Դիւան)

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Եօբ գիներ

Articles polichinelles-ի համար :

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ :

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալորի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՐՏ
MERCREDI 10 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7315 30e ANNÉE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2726

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Միջազգային քաոսը նկարագրած ատեն անշուշտ նկատի ունիք նաեւ մեր ներքին հոգերը.— Հայրենիք, տարագիր բազմութիւններ, Հայկական Դատ ։

= Անշո՛ւշտ։ Կարելի չէ որեւէ քաղաքականութիւն վարել առանց ուշադրութեամբ հետեւելու կացութեան ելեւէջներուն ։

— Չէ՞ք ընդունիր թէ չափազանց դժուարացած է Հայկական Դատին լուծումը, ներկայ պարագաներուն մէջ ։

= Միայն Հայկականը չէ որ դժուարացած է, այլ եւ ուրիշ՝ բազմաթիւ դատեր անելի մը մատնուած են։ Բայց եւ այնպէս, ոչ մէկ ժողովուրդի մօտքէն կ'անցնի հրաժարիլ իր հիմնական, բնական իրաւունքներէն, — ազատութիւն եւ անկախութիւն ։

— Ազատ աշխարհը ներկայ եղերական կացութեան պատասխանատու կը նկատէ բոլշեւիկեան բռնապետութիւնը ։ Եթէ այդ բռնակալութիւնը խորտակուի, ամէն բան կը շտկուի՞ ։

= Կարելի չէ քանի մը տողով պատասխանել այդ հարցումին։ Ամէն պարագայի մէջ, այո՛, ահաւոր մղձաւանջ մը կը փարատի, եթէ խորտակուի այդ բռնակալութիւնը։ Ռուսական յեղափոխութիւնը պայթեցաւ ազատ եւ արդար կարգուսարք հաստատելու համար, բայց ի վերջոյ դարձաւ ոտնահարումի ... եւ աշխարհակալութիւն ։

— Կրնա՞յ խորտակուիլ, խաղաղութեամբ կամ պատերազմով ։

= Որ եւ է բռնակալութիւն ուշ - կանուխ կը փլի, արտաքին կամ ներքին պատճառներով։ Յիշեցէք 1900էն առաջին խորտակուած լուծերը,— ցարական, սուլթանական, քայզերական, հիթլերական, ֆաշական... Ամէն պարագայի մէջ, մաղթենք որ հարցը պատերազմով չլուծուի ։

— Ի՞նչ օգուտ ունի մեր մաղթանքը, երբ երկու կողմերը ակռայ կը կրճտեն, յարաճուն սպառազինութեամբ եւ դաշտնի, ահարկու զէնքերով ։

= Բայց եւ այնպէս երկու կողմերէն ոչ մէկը կ'ուզէ ստանձնել նոր աշխարհամարտի մը պատասխանատուութիւնը ։ Եւ, կը տեսնէք արդէն, բաժակը լեցուած ըլլալով հանդերձ, արեւմտեան ճակատը յաճախ անկարելին կը փորձէ, խնդիրները խաղաղութեամբ լուծելու համար ։

— Դժբախտաբար ոչինչ կրցաւ լուծել եւ ամէն օր աւելի կը բարդանայ կացութիւնը ։

= Պատերազմով լուծուած խնդիրներ կան որոնք իրենց կարգին դուռ բացած են կամ կրնան բանալ նոր պատերազմներու ։ Երբ ամէն ազգ իր ազատութեան տիրանայ, շատ մը վէճեր կը կորսնցնեն իրենց սուր հանգամանքը ։

— Կ'ըսեն թէ մեր շահը կը պահանջէ ազատ աշխարհին հետ ըլլալ, թէ տարագիր բազմութեանց հանգիստը ապահովելու եւ թէ Հայկ. Դատը դէթ մասամբ լուծելու համար։ Այդ քաղաքականութիւնը չէ՞ հակասեր ներկայ Հայաստանի շահերուն։

= Այս ժողովուրդը միշտ ազատ աշխարհին հետ եղած է բնազդաբար եւ աւանդութեամբ։ Մեր հիմնական շահերն ալ այդպէս կը թելադրեն։ Գալով երկրորդ հարցումին, այս ուղեգիծը ինչո՞ւ պիտի հակասէ հայրենիքի շահերուն, քանի որ ազատութիւն եւ հողերու ամբողջացում կը պահանջենք ։

— Որքան կրցած եմ հետեւիլ, ձեր քաղաքականութիւնը աւելի շատ ռուսական տիրապետութեան դէմ ուղղուած է ։

= Թիւրիմացութիւն։ Առանձին կը խօսինք այդ մասին։ Որ եւ է քաղաքական խնդիր շօշափած ատեն անհրաժեշտ է մէկդի դնել կանխակալ կարծիքները ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆ ԱՆԿԱԽ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ԱՌԱՋ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Երկու օրէ ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուին արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, երկու գլխաւոր նպատակներով,— 1. Լրացնել Հնդկաչինի անկախութիւնը՝ որ արդէն արձանագրուած է 1949ի համաձայնութիւններով եւ 1950ի պայմանագրով.— 2. Ճշդել նոր պետութեան եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները ։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս բանակցութեանց որոնք տեղի կ'ունենան ճիշդ այն պահուն երբ Հնդկաչինի խնդիրը միջազգային հանգամանք ստացած է եւ պիտի քննուի Ժընեւի ժողովին մէջ, խաղաղօրէն կարգադրուելու համար։ Այսպէս, երբ ապրիլ 26ին բացուի Ժընեւի խորհրդաժողովը, հինգ պետութեանց մասնակցութեամբ, Ֆրանսա իրեն հետ պիտի ունենայ Հնդկաչինի երեք պետութիւնները, հանդիսաւորապէս հաստատուած ըլլալով անոնց անկախութիւնը ։

Փարիզի բանակցութեանց կը մասնակցին, Ֆրանսայի կողմէ, վարչապետը, արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները, փոխ - վարչապետ Փոլ Ռենօ եւ Հնդկաչինի մարդպանը։ Հնդկաչինի կողմէ՝ վարչապետը իր գլխաւոր նախարարներով ։

Ժողովը բացուած ատեն, Պ. Լանիէլ բարի գալուստ մաղթելով Հնդկաչինի պատուիրակութեան, պարզեց հինգ տարիէ ի վեր կատարուած քաղաքական ձեռնարկները։ Ըսաւ թէ Յուլիս 3ի ծանուցագրով իր կառավարութիւնը բացորոշապէս յայտարարեց թէ կ'ուզէ լրացնել Հնդկաչինի անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը, նոր համաձայնութիւն մը կնքելով ։ « Այլեւս վիճելի չէ Վիէթ Նամի (Հնդկաչին) անկախութիւնը։ Բազմադաշտին վրայ ձեր եւ մեր զինուորներուն կողմէ կատարուած զոհողութիւնները, Ֆրանսայի ճիգը՝ ձեր երկրին ազատութիւն տալու՝ լաւագոյն երաշխիքն են մեր հասարակաց առաջադրութեանց։ Պէտք է արտաքաց եւ լիովին պարզել մեր երկու երկիրներուն մասնաւոր շահերը, լաւագոյնս կազմակերպելու համար զանոնք։ Բայց մենք աւելի բարձր նպատակ մը ունինք ։ Միայն մասնաւոր խնդիրներ պիտի չքըննուին այս ժողովին մէջ։ Մենք կ'ուզենք հաւասարաբար կազմակերպել ընկերակցութիւն մը երկու ժողովուրդներուն միջեւ ։ Այս է Ֆրանսական Միութեան նպատակը ։

Այս ճառին պատասխանեց Հնդկաչինի վարչապետը, համոզում յայտնելով թէ ընկերակցութիւնը պիտի հաստատուի հաւասարութեան հիման վրայ, «զօրացնելով եւ ոչ թէ սահմանափակելով մեր անկախութիւնը։ Այդ ընկերակցութիւնը միեւնոյն ատեն պիտի ապացուցանէ թէ երկու երկիրներու համար կարելի է բոլորովին անկախ ըլլալ, առանց սակայն բոլորովին օտար ըլլալու իրարու հանդէպ »։

Տեղական թերթերը գիտել կու տան թէ Հնդկաչինի վարչապետը «Ֆրանսական Միութիւն» բացատրութիւնը չգործածեց. բայց կը կարծուի թէ ի վերջոյ պիտի ընդունի, բանակցութեանց ընթացքին ։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը յուսայ հարուած մը տալ համայնավար քարոզութեանց, կարգ մը զիջումներ կատարելով։

* * *

ԱԹԷՆՔԻ թերթերը կը գրեն թէ գերմանական ներածումները եռապատիկ աւելցած են չորս տարուան ընթացքին ։ Տօքթ. Ատընաուըր կը յուսայ նոր շահատաններ ճարել Յունաստանի մէջ ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԱՅՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ԿՈՒԳԱՅ

Կազդուրիչ լուր մը Մարսէյլէն։

Համազգային ընկերութիւնը վերջերս կը ծանուցանէր թէ գիշերային դասընթացք մը պիտի բանայ, չափահասներու համար։

Ծրագիրը կը նախատեսէր դասեր հայերէնի, Հայոց գրականութեան, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան ։

Կ'իմանամ թէ դասընթացքը բացուած է արդէն, մեծ յաջողութեամբ, ի ներկայութեան 30 – 40 ունկնդիրներու ։

Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի փութան արձանագրուիլ, իրենց իսկ բարիքին համար ։

Ով որ ալ ըլլան, պէտք է պատին վրայ գրել, երկաթագիր ․

— Կորսուած ժամանակը ետ չի գար։

Նորահաս կամ չափահաս, չարաչար պիտի զղջան, եթէ չփութան օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն։

Առտու մը հայերէնի կամ պատմութեան դասատու պիտի փնտռեն եւ պիտի չգտնեն։

Իսկ իրենց գիտցածով ոչ իսկ նամակ մը պիտի կրնան գրել ։

Մարսէյլի ձեռնարկը պէտք է օրինակ հանդիսանայ ուրիշ հայաշատ շրջաններու։

Ամէն տեղ ալ կան ուսումնականներ, տրամադրելի ուժեր՝ տարրական գիտելիքներ սորվեցնելու համար ։

Փարիզը մէկէ աւելի դասընթացքներ կրնայ բանալ։

Աւելի համեստ շրջաններու մէջ մէկ ձեռներէց անհատն իսկ բաւական է, նամբայ բանալու համար ։

Լսարանները՝ իրենց կարգին ։

Բայց, ուրիշ բան է դասընթացքը, յատկապէս մշակուած եւ տեւական ։

Հազարաւոր չափահասներ ունինք որոնք « շրջանաւարտ » են միայն տարիքով ։

Շատերը իրենք իրենց վկայական տըւած եւ կանգ առած են, կարծելով թէ շատ բան գիտեն ։

Եկած է ժամանակը որ երիտասարդութիւնը ինք այս շարժումին գլուխն անցնի, փոխանակ խնամակալներ կամ հովանաւորներ փնտռելու ։

Մշակոյթը երկնատուր շնորհ չէ, այլ արդիւնք նախաձեռնութեան եւ յարատեւ աշխատանքի ։

Ինչ որ Մարսէյլի մէջ կը յաջողի, պատճառ չկայ որ ձախողի Վալանսի, Լիոնի, Կրընոպլի կամ Վիէնի մէջ։

ՎԱՀԷ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԵԿԻՊ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

ԻՐ ՄԻՒՍ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՎԵՐԱՏԱՆԱՅ

Զօր. Նեկիպ, որ վերջին զէպքերէն ետք վերահաստատուած էր միայն իբրեւ Հանրապետութեան նախագահ, Մարտ ութին վերստացաւ իր միւս իրաւասութիւնները, դառնալով թէ վարչապետ եւ թէ Նախագահ Յեղ. Խորհուրդին ։

Այս լուրը պաշտօնապէս հաղորդեց նախարար Սալահ Սալեմ, Յեղ. Խորհուրդին եւ դահլիճին խառն նիստէն ետք որ տեւած էր չորս ժամ։ Կամալ Նասըր կը մնայ փոխ - վարչապետ. Ապտէլ Հէյիլ Էմարի, որ անցեալ շաբթու փոխ - վարչապետ նշանակուած էր, վերահաստատուեցաւ իբրեւ ելմտական նախարար։ Իր նախորդը նշանակուեցաւ ապահովութեան նախարար։ Մէկ խօսքով, վերջին բոլոր փոփոխութիւնները չեղեալ կը համարուին։

Սահմանադիր ժողովը պիտի գումարուի որոշուած թուականին, 23 Յուլիս։ Սալահ Սալեմի զեկուցման համաձայն, եթէ Սահմանադիր ժողովը փոքրամասնութեան մէջ ձգէ ներկայ կառավարութիւնը, Յեղ. Խորհուրդը նոր վարչապետ մը պիտի ընտրէ ։

Գրաքննութիւնը ջնջուած ըլլալով, մամուլը այժմ ազատօրէն կ'արտայայտուի եւ աւելի լայն իրաւունքներ կը պահանջէ,— ազատութիւն անհատի, ժողովի եւ թղթակցութեանց, անմիջական ջնջում բոլոր բացառիկ տնօրինութեանց եւն. ։ Բանակին պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ օր մը պիտի հրատարակուին վերջին շաբաթներու անցուդարձին գաղտնիքները ։ Եգիպտոյ կը յայտարարէ թէ «Այսօր մամուլին միակ գրաքննիչը եգիպտացի ժողովուրդն է»։ Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կը հրաւիրէ «Նեղոսի հովիտին զաւակները մոռնալ անցեալը որ վազանցուկ ամպ մըն էր եւ կրկնապատկել իրենց ճիգերը, թշնամին զիմադրելու եւ յեղափոխութեան պտուղները քաղելու համար »։

* * *

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ տնտեսական յանձնախումբին 9րդ նստաշրջանը բացուեցաւ Ժընեւի մէջ։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչն է ելմտական նախարարը, Պ. Էտ. Ֆոր, որ անհրաժեշտ կը գտնէ ընդարձակել առեւտրական գործառնութիւնները արեւելեան երկիրներու հետ ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՃԱՓՈՆԻ ՄԻՋԵՒ

Մ. Նահանգները եւ Ճափոն փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինք մը կնքեցին Մարտ ութին, ուրիշ երեք համաձայնութիւններով։ Թոքիոյի ամերիկեան դեսպանը այս առթիւ ճառ մը խօսելով ըսաւ. — «Այս համաձայնութիւնը քայլ մը եւս կը մօտեցնէ այն օրուան երբ Ճափոնի ժողովուրդը այլ եւս պէտք պիտի չունենայ ամերիկեան զօրքին պաշտպանութեան ։ Զօրաւոր, ազատ եւ լուսամիտ Ճափոն մը կրնայ մեծապէս նպաստել Ասիոյ եւ ամբողջ աշխարհի խաղաղութեան »։

Կնքուած համաձայնութեամբ, Ճափոն այս տարի պիտի ստանայ 150.000.000 տոլար արժողութեամբ զինուորական պիտոյք։ Այժմ 650, իսկ մէկ տարի վերջ միայն 350 ամերիկացի խորհրդականներ պիտի օգնեն Ճափոնի վերազինման ։ Մ. Նահանգները յանձն առած են պիտի ճարեն 50 միլիոն սթերլինի ցորեն եւ գարի (փոխարժէքը ճափոնական դրամով) ։ Ճափոն վաթսուն միլիոն տոլարի ռազմական ապսպրանք պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, ուրիշ երկիրներու համար ։

Ինչպէս գիտել կու տան իրազեկներ, այս համաձայնութեամբ Ճափոն կը դառնայ գործօն զինակից մը Մ. Նահանգներուն, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ Ասիոյ մէջ եւ կ'ապահովէ իր վերազինումը։ Քանի մը ամիսէն Ճափոնի սահմանադրութիւնն ալ պիտի վերաքննուի եւ Ճափոնի բանակը, որ 122000 զինուորներէ կը բաղկանայ, պիտի զօրանայ 40.000 նոր զինուորներով ։ Այսպէս մթնոլորտը պիտի պայծառանայ երկու երկիրներուն միջեւ, առանց բոլորովին փարատելու կասկածամտութիւնը ։

* * *

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդին ընտրութիւնները պիտի կատարուին այս կիրակի, մասնակցութեամբ 120 միլիոն քաղաքացիներու։ Աւանդական կանոններու համաձայն, իւրաքանչիւր ընտրական շրջանի մէջ գործարանները, աշխատաւորներու միութիւնները եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ պիտի նշանակեն իրենց պատգամաւորները (դելեկատ) որոնք պիտի ընտրեն իրենց թեկնածուն, հաւանաբար 99. 98 կամ հարիւր մեծամասնութեամբ ... Միութեան Խորհուրդը պիտի ունենայ 700 երեսփոխան (դեպուտատ), իւրաքանչիւր 300.000 բնակիչի վրայ հաշուելով մէկ պատգամաւոր ։ Իսկ Ազգութեանց խորհուրդը պիտի ունենայ 651 անդամ ։

ՉԸՐՉԻԼԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Բ. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ՄԱՍԻՆ

●

Բ.— ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

«Յառաջ»ի խմբագիրը, անցեալ օր համառօտակի պատմեր էր թէ ի՞նչպէս ազդեցութեան գօտիները բաժնուեցան Պալքանեան թերակղզին, նոյնինքն Չըրչիլի խոստովանութեամբ։

Ժողովի մը ընթացքին (Մոսկուա, 1944 Հոկտեմբեր), Չըրչիլ թուղթի կտորի մը վրայ կը պարզէ իր ծրագիրը։ Սթալին գիծ մը կը քաշէ կապոյտ մատիտով, եւ հաւանութիւն կը յայտնէ։

Ահա այս ձեւով կ'որոշուի միլիոնաւոր ժողովուրդներու ճակատագիրը, երբ փոքր են անոնք կամ պարտուած։

Անգլիացիներու ազդեցութեան գօտիին մէջ կ'իյնար Յունաստանը։

1944 Հոկտեմբերին բրիտանական զօրքը կը գրաւէ Աթէնքը եւ Դեկտեմբերի սկիզբը՝ թշնամին հեռացած է արդէն յունական հողէն։

Մէկ ամիս առաջ տրուած որոշումի մը համաձայն, դիմադրական ճակատի բոլոր ուժերը պիտի ենթարկուէին վարչապետ Փափանտրէուի իշխանութեան եւ անոր միջոցաւ, անգլիացի զօր. Սքոպիի։

Համայնավար Թեւը, ԷԼԱՍը (Ազգային Ազատագրութեան Ժողովրդական Բանակ) չի յարգեր իր ներկայացուցիչներուն ստորագրած համաձայնութիւնը։

Նոյեմբեր 15ին զօր. Սքոպի կը լիազօրուի անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու ի նախատեսութիւն համայնավարական ըմբոստութեան մը։ Ասոր զուգընթաց, դահլիճը կ'որոշէ զինաթափել անկանոն ուժերը, վերակազմելու համար բանակն ու ոստիկանական ուժերը։

Թիւրիմացութիւնները կանխելու մտահոգութեամբ, զօրավարը կը յայտարարէ, թէ «ամէն գնով պիտի պաշտպանէ սահմանադրական սկզբունքներով հաստատուած կառավարութիւնը, մինչեւ որ յունական պետութիւնը զօրանայ օրինական ուժերով եւ ազատ ընտրութիւններ տեղի ունենան»։

Դեկտեմբեր 3, Կիրակի օրը, հակառակ դրուած արգելքին, համայնավարները կը կազմակերպեն ցոյց մը եւ բախումներ կ'ունենան ոստիկանական ուժերուն հետ։

Այս կայծը կը բաւէ վառելու քաղաքացիական կռիւը։

Էլասի ուժերը անմիջապէս կը գրաւեն Աթէնքի ոստիկանատուները, ջարդելով իրենց շարժումին թշնամի նկատուած տարրերը ու կը մօտենան կառավարական շէնքին։ Չըրչիլ, որ ժամը – ժամին կը հետեւէր Յունաստանի ներքին կացութեան, կը հրամայէ կրակել յարձակողներուն վրայ, ուշադրութիւն ընելով որ անմեղներ զոհ չերթան։ «Պահել մայրաքաղաքը առանց արիւնահեղութեան՝ եթէ կարելի է, եթէ ոչ՝ նոյնիսկ արիւն թափելով»։

Գիրկընդխառն կռիւները կը սկսին թաղէ – թաղ, տունէ – տուն։ Անգլիական զօրքը — 5 – 6 հազար հոգի — կը մնայ նեղը։ Մարաջախտ Ալեքսանտր կը ստիպուի Յունաստան փոխադրել, Իտալիայէն դէպի Եգիպտոս ճամբայ ելած Չորրորդ զօրաբաժինը, որուն ժամանումովը (Դեկտեմբերի վերջերը) նժարը կը հակի Անգլիացիներու կողմը։

Զօր. Սքոպի ուղարկած «գաղտնի հեռագիրը», ինչպէս կ'ըլլայ, կ'անցնի ամերիկացի լրագրողի մը ձեռքը եւ լոյս կը տեսնէ թերթին մէջ։ «Կրակելու» հրամանը ռումբի պէս կը պայթի եւ բաւական աղմուկ կը բարձրացնէ ամերիկեան մամուլին մէջ, յիշեցնելով ուրիշ հեռագիր մը՝ Գալֆըրինը, ուղղուած Իրլանտայի անգլիական իշխանութեանց՝ 1880ին։ (Մի վարանիք կրակելու Իրլանտացիներուն վրայ)։

«Առանց ծածկալիրի եւ իր ժամանակին մեծ աղմուկի պատճառ սոյն հեռագիրը, անտարակոյս խնայեց մարդկային կորուստները»։

Անգլիացի ժողովուրդը չազդուիր ամերիկեան մամուլի ժխորէն։ Անգլիոյ արհեստակցական Միութեանց համագումարին, «պատերազմական դահլիճ»ի ներկայացուցիչ ընկերվարական Պեւինը, իր սովորական քաջութեամբն ու պարկեշտութեամբ կ'արդարացնէ իրենց քաղաքականութիւնը Յունաստանի մէջ։

Արհեստակցական Միութիւնները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վստահութիւն յայտնեցին կառավարութեան, անգամ մը եւս ցոյց տալով, տագնապալի պահերուն, իրենց քաղաքական իմաստութիւնը եւ պատասխանատուութեան զգացումը»։

Նախագահ Րուզվէլթ օրը օրին կը հետեւի Յունաստանի դէպքերուն, բայց չի կրնար իր ուզած չափով օժանդակել Անգլիացիներուն՝ նկատի առնելով հանրային կարծիքը ու կը թելադրէ ձեւ մը գտնել հաշտեցնելու հակամարտ տարրերը։

Մեծն Բրիտանիոյ հաղորդակցութեան միջոցներու ապահովութիւնը կը պահանջէ ունենալ բարեկամ կառավարութիւն մը իշխանութեան գլուխը։ Դէպքերուն մօտէն հետեւելու նպատակով, Ծնունդի նախորդ օրը Չըրչիլ եւ Իտըն կը մեկնին Յունաստան։

Երկու հազար անգլիացի զինուորներ կը պաշտպանեն Քալամաթիի օդակայանը։ Զրահապատ ինքնաշարժներ կ'ընկերակցին վարչապետին։

Տեսակցութիւն՝ զանազան անձերու, տարբեր կուսակցութեանց պարագլուխներուն հետ։ Կ'որոշուի ժողովի հրաւիրել Յունաստանի քաղաքական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները՝ Էճէքս յածանաւին վրայ։ Լուրջ խնդիրներու առթեն անպայման ծիծաղելի դէպք մը պիտի պատահի։ Հոն եւս տեղի կ'ունենայ հետեւեալ միջադէպը։

Եւրոպական Ծնունդի գիշեր ըլլալով, խումբ մը նաւաստիներ կ'որոշեն դիմակաւոր հանդէս մը տալ իրենց ընկերներուն։ Հազիւ պարելու սկսած, ժողովի կուգայ Յունաստանի հովուապետը, Դամասկինոս արք. որ յետոյ խնամակալ պիտի ըլլար։

Նաւաստիները կարծելով թէ ծպտուած ընկերներ են, կը սկսին վայրենի պոռչտուքներով վեր վեր ցատկել զարմացած ու իր արժանապատուութեան մէջ քիչ մըն ալ վիրաւորուած կրօնականին բոլորտիքը։

Մինչեւ նաւին հրամանատարը կը հասնի ու ներողութիւն կը խնդրէ, ծպտուած նաւաստիները բաւական խայտառակութիւններ կ'ընեն։

Բազմաթիւ նիստերէ վերջ թագաւորը կը յօժարի խնամակալ նշանակել Դամասկինոս արք.ը, իսկ վարչապետ՝ Զօր. Փլասթիրասը։ Ուրիշ համաձայնութեամբ մը Էլասի զինուորական ուժերը կը պարպեն Աթէնքը, Սելանիկը, Փաթրասը։

Պատմութեան միւս մասը գիտէք։ Քաղաքացիական պատերազմը շարունակուեցաւ երկար ատեն սահմանագլուխին վրայ, խլելով հազարաւոր զոհեր ու քիչ մը եւս աղքատացնելով երկիրը։

Չըրչիլ իր յուշերուն մէջ կը խոստովանի, թէ Ռուսերը յարգեցին իրենց տուած խօսքը եւ «Իզվեստիա»ները, «Պրաւտա»ները ոչ մէկ յարձակում գործեցին Անգլիոյ վրայ, երբ Մեծն Բրիտանիոյ, Ամերիկայի կարգ մը թերթերը անխնայ կը ձաղկէին իր քաղաքականութիւնը յունական հարցին մէջ։

— «Անցնող քանի մը տարիներէն վերջ, այսօր, մէկը եթէ ակնարկ մը նետէ անցեալին վրայ, զարմանքով պիտի հաստատէ, որ դէպքերու ընթացքը արդարացուց այն քաղաքականութիւնը՝ որուն համար ընկերներս եւ ես յամառօրէն պայքարեցանք։ Իմ հաշուոյս՝ ոչ մէկ կասկած ունէի այդ մասին, որովհետեւ, յստակօրէն կը տեսնէի, թէ Նացիական ֆաշական վտանգէն վերջ, համայնավարութիւնը պիտի ըլլար նոր վտանգ մը քաղաքակրթութեան համար»։

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԹԱՌԱՓԸ ԵՒ ԽԱՒԻԱՐԸ

■

Խ. Միութիւն այցելողներ իրենց տպաւորութիւնները գրի առած ատեն չեն մոռնար յիշատակել նաեւ առատ ձկնկիթը (խաւիար)։ Պերլինի Զօոսերու ժողովին առթիւ եղած հիւրասիրութեանց առթիւ ալ կարդացինք նկարագրութիւններ այդ մասին։

Այսպէս, խաւիարը կը դառնայ ռուսական արտադրութիւն մը։ Մինչդեռ խաւիարը իտալերէն cavial բառէն կ'առնէ իր ծագումը։ Իսկ ռուսերէնը՝ ikra է որ կը նշանակէ ձու։ Ձկան այս յարգի արտադրութիւնը փափուկ ըմպելիներու յատուկ աղանդեր մըն է, դժբախտաբար անմատչելի՝ տկար քսակներու։ Խաւիար անունը կուտան միայն թառափին հաւկիթներուն, որոնք որսորդական փամփուշտներու կապարէ մանր ու գորշ գնդիկներուն կը նմանին։ Այսուհանդերձ խաւիար կը պատրաստեն նաեւ Կեֆալին (Քէֆալ պալըը), իսկ կարմիր խաւիարը Լոսոսին (սալմօն պալըը) հաւկիթներէն։ Իգ. թառափը մինչեւ հինգ միլիոն ձու կ'ածէ։

Չկարծուի թէ ձկնկիթը Ռուսիոյ մենաշնորհն է։ Այստեղ, Ֆրանսայի մէջ ալ կը պատրաստեն զայն, թէեւ ոչ նոյն քանակութեամբ։ Պէտք անդրադառնանք այս մասին։ Թառափը, իր արտաքին տեսքով շնաձուկին կը նմանի։ Անոր պէս երկար, բերանը փորին վրայով, պոչին լուղակները անհաւասար, ու երկար դունչով։ Բայց կը տարբերի գլխուն երկու կողմերուն խփաններով, որոնք խռիկները պահելու սահմանուած են։ Մորթը զրահուած է հինգ շարք ոսկրային խոշոր ու փշոտ թեփերով, որոնք կը յիշեցնեն ձկան նախնական նմոյշներուն զրահապատ կազմը։

Այս ձկան կմախքը աճառային (կռճիկային) կառուցուածք մը ունի։ Միայն գլուխն է որ ամրացած է կմախքին՝ ոսկորներով։ Կը լողայ արագ։ Իր պոչը այնքան զօրաւոր է որ կրնայ մարդ մը հընձել։ Յաճախ ուղղաձիգ կերպով կը նետուի ջուրէն դուրս։

Եթէ շնաձուկը ամենավայրագ ու արիւնարբու ձուկն է, թառափը ընդհակառակն անվնաս է։ Բերանը զուրկ է ակռաներէ, ու կը սնանի ջուրին յատակի որդերով, գործարանային նիւթերով, թուլամորթներով ու մանր ձուկերով։ Իր զօրաւոր դունչով կը փորէ ծովու յատակը, ուր կը գտնէ որդեր իր սնունդին համար։ Թառափի տասնըհինգ տեսակներ կան որոնք ունին գիտական մասնաւոր անուն –

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

■

(Գ. եւ վերջին մաս)

Այս համոզումով ալ, մեր ձգտումը եղաւ՝ առանձին կամ տարբեր նկարագիրներու, չէզոք հակամիտութեանց եւ կեանքին սեւեռելու անջատ տրամադրութիւններու համադրութեան մը վերածել այս գիրքը։ Եթէ մեր երազէն տարբեր եղաւ մեր իրականութիւնը,— գրականութիւնը չէ որ քինախնդիր ու յիշաչար պիտի դառնայ, մեր կամքէն անկախ մեզի պարտադրուած ապրումներ մերժելու կամ անոնց գեղարուեստական արժէքը ստորագնահատելու համար։ Եթէ Սփիւռքեան զատածումը որբացուց մեր սերունդին մէկ թեւը, ու տոհմիկ կեանքի մը պարունակէն դուրս նետեց զանոնք,—կը կսկծանք, կը ցաւինք, կը ցաւինք։ Սակայն, չենք ուրանար՝ որ անոնք ալ մերն են, ու մեզմով կան, ու, դարձեալ, իրենց քաղքենի ապրումներուն մէջ ալ Հայեր են,— մէկը միւսէն աւելի։

Ջունինք հնարաւորութիւնը գործի վերածելու մեր բաղձանքը,— հաւատարմօրէն ներկայացնել բոլոր դէմքերը։ Պիտի գոհանանք «կարելի»ով,— միշտ դասագրքի մը տարողութիւնը ունենալով նկատի, եւ համակերպելով այն բոլոր կաշկանդումներուն՝ որոնք այդ տարազէն կը պարտադրուին մեզի։ Իւրաքանչիւր շերջանէ անուններ,— կենսագրական գծերով։ Իւրաքանչիւրէն էջ մը,— այդ էջին, ու, ընդհանրապէս, խնդրոյ առարկայ դէմքի ստեղծագործական վաստակին շուրջ խիտ, արագ, բնորոշիչ հաստատումներով։ Ծչգենք,— խուսափելով բացարձակօրէն անձնական համոզումներէ ու վկայութիւններէ. նկատի ունենալով շրջանը, մտածողութիւնները, հոսանքներն ու տրամադրութիւնները, ենթակայ դէմքերու կամքէն անկախ միջամտութիւնները, մեր հաւաքական կեանքի բախտորոշութիւնները։— Այս գիրքը դրօշ մը չէ. հանդիսարան մըն է։

« Արեւմտահայ », « արեւելահայ » եւ « խորհրդահայ » վերտառութիւնները, այս հատորին մէջ, չեն թելադրուած Ամենայն Հայոց Գրականութեան արդար ու հարազատ գաղափարին ու պատմական իրողութեան դէմ մեղանչելու նոյնիսկ ենթագիտակցական տրամադրութենէ մը։ Այդ բացատրութիւնները կը բխին աշխարհագրական, քաղաքական – ընկերային ու ճակատագրական տարբեր իրողութեանց եւ իմացական, հոգեկան, ազգային ու անհատական ապրումները ուսանողօրէն հակադրելու միտումէ մը։ Այս ձեւով պիտի չներկայացնէինք Գրականութեան պատմութիւն մը։

Պիտի չուզէինք, դարձեալ, « Ներածութեան» մը մակերեսային ու հպանցիկ անդրադարձումով գոհանալ՝ շրջագծելու համար մինչեւ ԺԹ. դարու մեր վաստակը։ Հաւանօրէն, կը մեղանչենք — այստեղ ալ — մեր սփիւռքեան հայեցողութեան եւ համոզումներուն։ Հանրային ո՞ր ձեռնարկին կամ ծառայութեան մէջ չենք ըներ այս նահանջն ու եռքայլը, որպէս զի դասագրքի մը համար անընդունելի նկատէինք զայն, ու, վանէինք այդ մտածումն իսկ։ Կ'ընկրկինք մեր անհատական նախասիրութիւններուն մէջ, յաճախ կը մոռնանք ալ զանոնք, որպէսզի կերպը գտնենք աւելի տոկուն հաղորդութեան մը։

Ու հաղորդութիւն մը կ'ուզէ ըլլալ նաեւ այս հատորը, ուսանող մեր սերունդներուն եւ մեր գրականութեան միջեւ, առանց մէկն ու միւսը գոհացնելու չափուած–ձեւուած տարապաւորումին, հանդերձանքին։ Ինչ փոյթ, եթէ անոր հեղինակն ալ դժգոհ է, անձնապէս, ասոր համար։ Քառասուն տարիքը քիչ է, կամապաշտ ու եսասէր դառնալու համար։

Քանի մը տող՝ վերջին բաժանումին ալ համար, մասնաւոր կարեւորութեամբ։— Խորհրդահայ գրականութիւնը պատմութիւն չունի տակաւին։ Ոչ ոք փորձած է, ցարդ, անոր երեսուն տարիներու ընթացքը տարազի բերել։ Մեր միակ գոհունակութիւնը, այս հատորին առիթով, կը կայանայ անոր մօտենալու մեր անդրանկութեան մէջ,— այդ անդրանկութեան բոլոր առաւելութիւններով ու թերութիւններով։ 1923 – 1953, նաեւ մեզի ու սրտի մեր անկախութեան վրայ կը բռնանայ վարչակարգ մը՝ որ գրականութիւնը եւս կ'ուզէ տեսնել ընկերային դաւանանքի մը քարացած, անյարիր, անաղատ բապատասորը ըլլալու դերին մէջ։ Զբսենք, այստեղ, աւելին։ Բայց չեշտենք, որ արուեստի ու գրականութեան մեր հասկացողութեան հետ հաշտ չեն այդ հանգամանքները, ու ատով իսկ խորթ են Հայու մեր արիւնին. մեր բնազդին ալ։ Ջենք յուսահատ ու յոռետես, եզրակացնելու համար՝ որ խորհրդահայ գրագէտն ու բանաստեղծը պարտուած են իրենց վերապահուած շարիքին առջեւ։ Ընդհակառակն, աւելի փաստ մը կը նկատենք — ի հաշիւ Հայուն անբռնաբարելի կենսունակութեան — խորհրդահայ գրողներու նըւաճումները, փոյթ չէ թէ պարբերական սրածումներու կամ հալածանքի սարսափը շարունակէ թաց պահել մեր աչքերը։ Մեր ո՞ր փառքը առանց այդ արցունքին ու առանց նահատակներու ձեռք բերինք ...։ Անտարանջատ, անլոյծ, անտժգունելի է հայ ոգին։ Ու մենք կը տեսնենք, մինչեւ այսօր, որ հրահանգողներու հրէշութիւնը անզօր կը մնայ «հպատակ»ներու իշխանութիւնը ցնցելու։ Այսօր ալ կ'իշխէ մեր հայութիւնը՝ մեր գործերուն մէջ,— խորհրդահայ սերունդի թոթովանքին կամ մրմունջին մէջ, ու տարփողուած քաղաքական, ընկերային կամ տնտեսական կարգախօսներուն կը խառնէ հալածուած ազգայնականութիւն մը. հայ հողին ու մաքին շէշտը։ Մեր հողերուն վրայ իշխողները՝ մեր մեռելներն են. անոնց անմահութիւնն է։ Կ'ըսենք աւելա, առանց այս հաստատումը ունայն ու անգայտացող հեռորութեան մը վերածելու։ Ընդհակառակն, կ'արձանագրենք իրողութիւնը, քիչ անդին պատմութեան ալ վրկայութիւով նուիրականացնելու համար զայն։

Կ'ուզենք փակել, վերջին ճշդումով մը։ — Հոն, ուր պէտք է անկախ ըլլալ ամէն նախապաշարումէ կամ կանխատրամադրութենէ՝ մենք կանք։ Ամէնէն յարգելի, ամէնէն մեծ հեղինակութիւններն իսկ՝ իրաւունք չունին անկախութեան մեր իրաւունքը կապտելու։ Կը խանդաղատինք նուազագոյն իսկ արժէքին վրայ՝ որ մերն է. սակայն, այս դուրգուրանքը չենք նըկատեր անհատականութիւններ ժխտելու պատճառ մը։ Որքան անանձնական դառնայ մարդ, այնքան աւելի կը գտնէ ինքզինք։— Մեր սփիւռքեան զատումները կը ստորագրենք այս համոզումով։

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ներ եւ իրարմէ կը զանազանուին կազմի յատկանիշներով։ Ասոնց երկայնութիւնը կը տարբերի երկուքէն մինչեւ հինգ մեթր եւ աւելի։ Ռուսական տեսակները, ինչպէս Սեւ ծովուն ու Կասպից ծովուն տեսակները միջին հաշուով երկու մեթր երկայնութիւն կ'ունենան ու կը կշռեն քառասուն – երեսուն քիլօ։ Կան նաեւ ցեղեր որոնք մինչեւ վեց մեթր երկայնութիւն կ'ունենան ու կը կշռեն մինչեւ 1400 քիլօ։ Այս վերջինները կ'արտադրեն մօտաւորապէս հարիւր քիլօ ձկնկիթ։ Ֆրանսական տեսակները երկու երեք մեթր երկայնութիւն ունին ու կը կշռեն առնուազն վաթսուն քիլօ։ Արուները միշտ աւելի փոքր կ'ըլլան։

Թառափը թէեւ ծովու ձուկ մըն է, բայց իր հաւկիթները կ'երթայ ածել անուշ ջուրերուն՝ այսինքն գետերուն մէջ։ Այս պատճառաւ ընդհանրապէս կ'որսան գետաբերաններու ցած ջուրերու մէջ, երբ անոնք սերնդագործութեան եղանակին խումբով կ'անցնին դէպի գետը։

Թառափին բնակութեան աշխարհագրական սահմանները ընդարձակ են։ Անոնց առատօրէն կը հանդիպինք Սեւ եւ Կասպից ծովերուն, Սիպերիոյ Քարա ծովուն մէջ, Ամերիկեան ափերուն մօտ, Ատլանտեանի սպանիական եւ անգլիական ափերուն մօտ եւ փոքր քանակութեամբ Միջերկրականի մէջ։ Ժամանակին Թառափը աւելի առատ էր ամէն տեղ։ Սակայն հետզհետէ նուազելու հակում մը կը նշմարուի։ Նուազումին գլխաւոր պատճառներ կը համարուին սերնդագործութեան վայրերու ոչնչացումը՝ ելեկտրակայաններու կառուցումով եւ ձկնորսներու գործած աւերները անչափահաս թառափներու փճացումով։ Շատ մը վայրերու մէջ այս համեղ ձուկը անհետանալու վրայ է։ Օրինակ՝ Իտալիոյ մէջ այլեւս հազուագիւտ դարձած է։ Մինչդեռ հռովմէական կայսրութեան շրջանին, Թառափը կայսերական սեղաններու համադամներու շարքին կը դասէին։ Միջին դարու Թառափին ու կէտին շահագործման հասոյթները Թագաւորական գանձը կը մտնէին։

Ֆրանսայի մէջ զայն կ'որսան Կասկոնյի ծովախորշին մէջ, ինչպէս նաեւ Կա– [illegible] եւ Ատուր գետերու գետաբերաններէն, ուր յարաբերական առատութիւն մը կայ։ Հազուադիպօրէն կը հանդիպի նաեւ Ռոն (Ավինեոնի մօտերը) գետին մէջ։ Իսկ Սէն գետին վերջին նմոյշը որսացուած է 1839ին։

Թառափին որսորդութիւնը կը սկսի Յունուարին ու կը վերջանայ Յունիսին։ Ամէնէն առատ բերքը կ'ըլլայ Մայիսի ընթացքին։ Ընդհանրապէս կ'որսան լուսնի առաջին քառորդին, լիալուսնին եւ նոր լուսնին, երբ ծովային մակընթացութիւնն ու տեղատուութիւնը կը ստեղծեն նպաստաւոր պայմաններ ուռկանի աշխատանքին համար։ Ուռկաններու հիւսքը այնպէս է որ միայն մէկ մեթր 30էն մեծ ձուկերը կը բռնուին։

Առաջին աշխարհամարտէն վերջ խաւ–նարի գործը Ժիրոնտի շրջանին մէջ նոր թափ մը առաւ։ Նախապէս Թառափին հաւկիթները անարժէք էին ու քիլօն կը ծախուէր ոսկեդրամ քառասուն սանդիմի, իբրեւ ձկնորսութեան կեր։ Սակայն ռուսական յեղափոխութենէն ետք, երբ [illegible] ժի–րոնտի ափերը, անոնք իրենց հետ բերին նաեւ խաւեարը պատրաստելու եղանակը։ Այնուհետեւ բացուեցան խաւեարի պատրաստութեան գործարաններ։(ԽՄԲ.— Ֆրանսայի մէջ խաւեարի պատրաստութեան ու տարածման մեծ զարկ տուած են Պետրոսեան եղբայրները, Պ. Պ. Մուշեղ եւ Մելքոն)։ Ֆրանսական շուկան այժմ կ'արտադրէ տարեկան երեք թոն խաւեար, որ կը ստացուի որսացուած յիսուն թոն թառափէ։ Անշուշտ այս արտադրութիւնը շատ չէ բաղդատելով ռուսական եւ ռումանական արտադրութեանց հետ, որոնց առաջինը կը բարձրանայ հազար թոնի իսկ երկրորդը՝ քսան թոնի։ Այսուհանդերձ նկատի ունենալով իր բարձր գինը (քիլօն կ'արժէ տասը հազար ֆրանքէն աւելի), դարձեալ շահաբեր գործ մըն է։

Թառափին միսը հորթի միսին կը նմանի։ Զայն պատրաստելու եղանակն ալ նոյնն է։ Իսկ իր լողական տոպրակէն կը ստացուի ձկան մինչ որ պահոյան շր–ծանութեանց կը ծառայէ. Խաւեարը աղելու եղանակը կը պահանջէ որոշ փորձառութիւն։ Աղին չափն է հարիւր կրամ մէկ լիտրի համար։ Ամբողջ գաղտնիքը կը կայանայ աղի ջուրին մէջ ձգելու ժամանակամիջոցին մէջ։

Խաւեարը եթէ իր բարձր գինով պերճանք մը կը համարուի, իբրեւ սնունդ, մեծ արժէք ունի, ինչպէս ծովային ուրիշ արտադրութիւններ։ Հարիւր կրամ խաւեարը 240 գոլի կը հաւասարի։

Այժմ, միջոցներ կը խորհուի Թառափը բազմացնելու եւ արուեստական եղանակով բուծանելու համար։ Ռուսիան ալ նոյն փորձերը կը կատարէ յատուկ ձկնարաններու մէջ։

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Քաջալերուած նախորդ խնջոյքի գտած ընդունելութենէն, Ամասիոյ Հայր. Միութեան վարչութիւնը կազմակերպած էր, աւելի ընդարձակ սրահի մը՝ «Սալօն Լոնչամ»ի մէջ խնջոյք մը մինչեւ գիշերուան ժամը 11։

Ընդարձակ սրահը լեցուած էր հայրենակիցներով։ Օպնայէն եւ Տրակինեանէն ալ հայրենակիցներ եկած էին իրենց կարօտը առնելու։ Միութեան ատենապետը, Գ. Տիգրան Զօրիքեան բանալով խնջոյքը, ըսաւ թէ մեր նպատակն է կապ հաստատել հայրենակիցներու միջեւ եւ վառ պահել հայրենի սովորութիւնները։ Թուեց նախապատերազմեան շրջանի մեր Միութեան փայլուն գործունէութիւնը։ Վերջինը՝ բժշկութեան հայր Ամիրտովլաթի 500ամեակի տօնակատարութեամբ փակուեցաւ Ա. շրջանը։

Յետոյ խօսք առաւ փոխ–ատենապետ՝ Գ. Լ. Քելէշեան, որ առաջարկեց վարչութեան ինը անդամներուն վրայ աւելցնել երկու նոր անդամներ։ Առաջարկը միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ։ Վարչութեան քարտուղարը Գ. Կ. Գօլիկեան խօսքը երիտասարդներուն ուղղելով ըսաւ. — Եթէ տարին 12 ամիս ալ ճառ խօսինք, անհրաժեշտ է ձեզի համար. դուք մեր յաջորդներն էք վաղուան գործը շարունակելու համար։ Խնջոյք, պարահանդէս բոլորն ալ կը ծառայեն իրար ճանչնալու եւ ազգ. ոգին վառ պահելու։

Ապա սեղանապետ ընտրուեցաւ Գ. Ա. Թումայեան եւ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, Օր. Սիրվարդ Գօլիկեանի արտասանութեամբ։ Երգեցին Օր. Օ. Յովակիմեան, Օր. Քէլէշեան, Տիկ. Ս. Սըվագլեան (Տրակինեանէն), ինչպէս նաեւ Գ. Ղ. Սըվագլեան։ Գ. Ա. Թումայեանի Ամասիոյ պտուղներու գովքը հաճոյքով ունկնդրուեցաւ, ինչպէս նաեւ Գ. Օ. Մակարեանը։ Զգացումով արտասանեցին Օր. Թումայեան, Օր. Մ. Մակարեան, փոքրիկն Հ. Գալիկեան, հայերէն եւն.։ Գ. Օ. Իւսկիւտարեանի Օմար Խայեամի քառեակները մեծ հաճոյքով ունկնդրեցինք։ Գ. Գ. Ա. Գօլիկեանի եւ Արշ. Մուրճիկեանի Փանթէզիները նոյնպէս հաճելի էին։

Միջանկեալ խօսք տրուեցաւ Գ. Կ. Թէրզիպաշեանի եւ Գ. Բ. Ժամկոչեանի (Օպընայէն)։ Առաջինը, իր ուրախութիւնը յայտնեց, որ այսքան բազմութեամբ հայրենակիցներ հաւաքուած են եւ կ'ապրին հին յիշատակներով՝ եւ թելադրեց միշտ վառ պահեց հայրենի կրակը, հայ մնալ, հայ ապրիլ։ Գ. Բ. Ժամկոչեան եւս իր քաջալերական խօսքը ըսաւ։ «Հեռու առանձնութեան մէջ, հայրենակիցներու կարօտը զիս հոս բերաւ այս ցուրտ եղանակին, պահ մը ապրելու համար հայր. միջավայրի մէջ։ Թելադրեց միշտ սիրով ապրիլ եւ պահել հին յիշատակները։

Ապա սկսան եւրոպական եւ հայկ. պարերը։ Սեղանները բեռնաւորուած էին ուտելիքներով եւ խմիչքներով։ Աչքի կը զարնէր նոր սերունդին ներկայութիւնը, ինչ որ ուրախալի է։ Ամէն պարագայի մէջ կ'օգտուէին քանի մը խօսք, արտասանութիւն եւ երգ լսելով հայերէն, հայկական միջավայր տեսնելով։

Վարչութիւնը մեծապէս քաջալերուեցաւ այս երկրորդ ձեռնարկով։ Կը յուսանք թէ յետագայ ձեռնարկներու մէջ «ծնողք» Ամասիացիները աւելի մեծամասնութիւն կը կազմեն։ Խիստ գնահատելի էր տիկիններու եւ օրիորդներու ժրաջան աշխատանքը։

ԿԱՊՕ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը Մարտ 2ին կորսնցուց իր լաւագոյն հայրենակիցներէն մին, Գ. Մանաս Գոտուրեան։ Հանգուցեալը 85 տարեկան էր, ծնած Ախլաթի Թեղուտ գիւղը։ Հագիւ քսան տարեկան կը մտնէ յեղափոխական շարքերը։ Սեբոր Աղբիւրի հաւատարիմ սուրհանդակն էր, որ օր մըՆեմրութ, օր մը Սիփան, օր մը Տարօն անդադար կը շրջէր անվախ։ Օսմ. Սահմանադրութենէն առաջ մատնուելով կը ձերբակալուի եւ հինգ տարի Պիթլիսի բանտը կը մնայ։

Սահմանադրութենէն վերջ ազատ կ'արձակուի եւ իբրեւ հաւատարիմ Դաշնակցական դարձեալ կը շարունակէ իր սուրհանդակի կարեւոր դերը։ 1915էն ետք կը մասնակցի Անդրանիկի եւ Սմբատի կամաւորական գունդերուն։

Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ, կ'անցնի Ֆրանսա եւ կը հաստատուի Մարսէյլ։ Կ'աշխատէր գործարանի մը մէջ ապրեցնելու համար իր համեստ ընտանիքը։ Վերջերս բաւական նիհարցած էր եւ մըտահոգ։ Հազիւ երկու օր անկողին մնալով աչքերը փակեց իր բնակարանին մէջ։

Այս առթիւ Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայրենակց. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալին տիկնոջ՝ Տիկին Մարմարին, զաւկին՝ Դաւիթի եւ բոլոր պարագաներուն։

Տ. Ս. Հ. Մ.

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Անցեալ երկուշաբթի օր, տեղի ունեցաւ Գ. Թ. Գանիկի ֆրանսերէն դասախօսութիւնը հայ գրականութեան մասին։ Ներկայ էին բազմաթիւ հայրենակիցներ եւ Ֆրանսացիներ։

Նախկին նախարար Գ. Լուի Մառէն որ խոստացած էր նախագահել, վերջին պահուն հիւանդացած ըլլալով, գրաւորապէս իր սքանչացումը կը յայտնէր հայ ազգին ու անոր գրականութեան մասին։

Ֆրանսայի մտաւորականներու ընկերակցութեան նախագահը Գ. Իւժէն Մօժէ գրուատալից խօսքերով բացաւ հաւաքոյթը։ Գ. Թ. Գանիկ իր գրաւոր դասախօսութեամբ պարզեց հայ գրականութեան [illegible] ջանէն մինչեւ մեր օրերը։ Նարեկէն եւ Շնորհալիէն եւ Գողթան երգերէն ընտրուած կտորներ հայերէն արտասանեց Գ. Լ. Համբարձումեան, իսկ Պետրոս Դուրեանի «Տրտունջք» արտասանեց Գ. Ա. Գմբէթեան։ Գ.Ա. Զօպանեանի կողմէ ֆրանսերէնի թարգմանուած կտորներ արտասանեցին յայտնի գրագէտ Գ. Շասէնյը եւ դերասանուհի Օր. Ռաշէլ, եւ օրուան նախագահը։

Հրաւիրեալները գմայլանքով կը թղթատէին հայկ. մանրանկարչութեան նուիրուած մեծ հատորը, ինչպէս եւ Նարեկացիի հայերէն գիրքն ու ֆրանսերէն թարգմանութիւնը։

Ուրիշ դասախօսութիւններ ալ պիտի սարքուին։

Թ.

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Մեր երկիրը ստեղծող Աստծուն տաքերը համբուրեմ, մեզի տուած է արգաւաբեր հող, ծառ ու ծաղիկ, ծիլ ու կանաչ, պաղ ու լեղակագոյն ջուր, գեղեցիկ տեսարան եւ զով օդ։ Օխ, ինչ համեղ ջուր է, մայրական կաթ է, մրմնջեց Շուշիկը։

— Ամէն ինչ լաւ, բայց այս աղբիւրը աւանդութիւն չունի, աւանդութիւն չունեցող ջուրը, ծաղիկը կամ բոյսը շատ բան կը կորսնցնէ իր արժէքէն։

— Զգոյշ, Արեգնազ, քար մի նետեր Ապարանջանին համբաւին, ան՝ ունի իր աւանդութիւնը, հետեւաբար ունի նաեւ իր պատմական կչիռը, կամ՝ աւանդական հրապոյրը։

— Պատմէ ուրեմն։

— Պատմեմ, նայեցէք, վարը հայկական գիւղ մը կայ, որ Շուշանց կը կոչուի, կը կարծուի թէ այս գիւղը իր անունը առած է Սենեքերիմ թագաւորի աղջկան – Շուշան – անունէն։ Գիւղի շինութեան ատենը ջուր չկար, գիւղացին կը նեղուէր, աղջիկը իր հօր կը ներկայանայ եւ իր գիւղին համար ջուր կ'ուզէ։ Այդ օրը երբ ներկայացաւ հօրը, իր երկու բազուկներուն վրայ անցուցած էր մէկական ապարանջան, Սենեքերիմը լսեց իր աղջկան խնդրանքը եւ տեսաւ անոր ապարանջանները ըսաւ.— «Աղջիկս, Շուշան, երկու ապարանջաններուդ լայնքով ջուր կուտամ գիւղիդ։ Այն օրէն ետք՝ գիւղը կոչուեցաւ Շուշանց, այսինքն՝ Շուշանի կամ Շուշաններու գիւղը, իսկ աղբի՞ւրը, այն՝ ուրկէ՝ ջուր կը խմէք հիմա, անուանուեցաւ Ապարանջան ....։

— Ապրիս, Տիգրան,—ըսաւ Շուշիկը — Հայոց աշխարհի մէկ մի աղբիւրի, քարի ու ծիլի, ծաղկի ու կանաչի, բերդի ու աւերակի, ճիճի ու գետի, ձորի ու հովիտի մասին անպատճառ բան մը գիտես, հայրենասէր ես, ու հայրենապաշտ։ Ով որ լաւ կը ճանչնայ իր հայրենիքը, կը նշանակէ թէ շատ կը սիրէ զայն, այսօր, երբ Վարանդ բարձրանանք՝ այն ատեն մեզի կը խօսիս հնութիւններէն ու աւանդութիւններէն։

— Լաւ, Շուշիկ, կէսօրէ վերջ, իսկ հիմա՝ կրակ վառենք, կերակուր եփենք։

Աղջիկները ցախ ու խոփ կը ժողվեն, Տիգրանը՝ քարեր կը դետեղէ, օճախ կը շինէ, իսկ տիկին Գիւլնարը միսը կը ջարդէ։ Խինդ ու երգ, ճիչ ու կատակ, մուխ ու բոց։ Արեւ ու ծաղիկ ջուրի ձայն եւ թռչնիկներու դայլայլ, մեղու եւ մրջիւն, թիթեռնիկ ու բզէզ։ Կուզան մանչեր, աղջիկներ, կիներ ու այր–մարդիկ, պզտիկներ, բազմութիւնը միշտ կը հոսի, Այգեստանը կը պարպուի, կը լեցուի Վարագայ կախարդական հովիտին մէջ։

Եւ վերջապէս՝ դրիոյն ու զուռնան։

— Արեգնազ, դհոլով ու զուռնայով պիտի կատարենք ձեր սիրոյ նախատօնակը, մեղմ շշնջեց Շուշիկը։

— Տիգրան, իմացա՞ր Շուշիկի ըսածը։

— Արեգնազ, չլսեցի ըսածը, բայց գիտեմ թէ ինչ ըսաւ, որ՝ ...

— Որ՝ դհոլն ու զուռնան մեզի համար բերած են։

Խնդացին ամէնքը։ Արեւ եւ ջուրի կարկաչ, կանաչներու բոյր եւ Վարագայ բնարուեստ։ Օ, անթերի գեղեցկութիւն։ Ողջոյն մեր հայրենիքին...։

Ըստ ոմանց, Վանեցի աղջիկը բացառիկ գեղեցկութիւն մը չունի, այսինքն՝ Եհովան նուազ աշխատած է անոր դէմքին վրայ, ստեղծած է զայն՝ առանց ճիգի, քիչ մը անփոյթ գտնուած է անոր հանդէպ՝ բայց անոր փոխարէն՝ զայն օժտած է ընկերասիրութեամբ, մաքրասիրութեամբ, տանտիկնութեամբ, հաստատ նկարագրով, ընտանեկան սիրով եւ հաւատարմութեամբ, արտայայտութեան դիւրութեամբ; մարմնական ճկունութեամբ, մտքի անօրինակ պայծառութեամբ։ Ան զգաստ է, ձեռներէց ոգի ունի, անարդարութեան դէմ ընդվզող է, հայրենասէր ու աւանդապաշտ, ժպտուն է եւ ճկուն։

Իսկ Վանեցի երիտասարդները թուխ են; սեւ յօնք եւ սեւ աչք ունին, սլացիկ են ու բարձրահասակ։ Գիտակից ուրախութիւն մը կայ անոնց քալուածքին մէջ։ Երբ կ'երգեն, կը յուզեն ունկնդիրները, անոնց ձայնին մէջ քնքշութիւն կայ, բառերուն մէջ՝ մասնակի առոգանութիւն եւ շեշտ։ Անոնք՝ սիրոյ մէջ յամառ են, զոհաբերութեան մէջ՝ մրցորդ չունին, պայքարող են եւ գիտակից իրենց ընելիքին։ Իբրեւ Հայ՝ համոզուած են, որ ամէնէն պտարինը իրենք են, ասոր համար՝ անոնց հայրենասիրութեան հետ կապուած կարծր ու պարծենկոտ եսը՝ անտանելի է, վասն զի դիմացինը նուաստացնելու պատրանքը կուտայ։

Երկու սեռին մէջ ալ՝ վանեցիութիւն, ինքնագրոշմ եսասիրութիւն մը կայ։

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի 14 Մարտ, Մարսէյլի Հ. Մ.Ը. Մ.ի ախոյենական մրցումը ընդդէմ Մալըմօրի։

Այն հայրենակիցները որ կը փափաքին ընկերանալ մարզիկներուն, պարտին արձանագրուիլ ամէնէն ուշը հինգշաբթի, Գար Րաֆֆի, Ռիւ տէ Տոմինիքէն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ երեսփ. ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան այս ամառ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, երէկ Փարիզ հասնելով, անմիջապէս սկսաւ բանակցիլ Պ. Ժորժ Պիտոյի հետ՝ Սարի մասին։ Կը կարծուի թէ պիտի կրնան միջին ճամբայ մը գտնել։ Այս վէճին կարգադրութիւնն ալ կապ ունի եւրոպական միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացման հետ։ Տոքթ. Ատընաուըր Աթէնք մեկնեցաւ երիկուան դէմ։ Պիտի մնայ տասը օր։ Յետոյ Թուրքիա պիտի երթայ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ դաշինքին վաւերացումը դիւրացնելու համար, անգլ. կառավարութիւնը նոր ծրագիր մը կը պատրաստէ, որուն համաձայն նոր յանձնառութիւններ պիտի ստանձնէ ցամաքային Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։ Այսպէս, պիտի խոստանայ եւրոպական ցամաքին վրայ պահել անգլ. զօրքը յիսուն տարուան համար։ Ամէն պարագայի մէջ ետ պիտի չքաշէ առանց նախապէս խորհրդակցելու գերագոյն հրամանատարութեան հետ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Կեդր. Կոմիտէն բանաձեւ մը քուէարկեց մարտ 2ին, պատճէնը մամուլին հաղորդելով մարտ վեցին եւ եօթնին։ Բանաձեւը, որ լրացուցիչ մասն է ընդհ. քարտուղարին զեկուցման, խստօրէն կը քննադատէ հողագործութեան եւ հաւաքական տնտեսութեան նախարարները, ինչպէս եւ պետական Ծրագրի յանձնախումբը, չեշտելով թէ չեն կրցած գործադրել 1953 Սեպտեմբերի որոշումները հողագործական արտադրութեանց մասին։ Անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Խ. Միութիւնը ոչ միայն կը նեղուի արջառի, խոտի, գետնախնձորի եւ բանջարեղէնի պակասէն, այլ եւ արմտիքի հունձքին անբաւականութենէն, ինչպէս յայտնուած էր անցեալ Սեպտեմբերին։

ՀԱՄԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդաժողովին մէջ նոր ճառ մը խօսելով, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը՝ Պ. Տըլըս պարզեց համայնավարութեան չարիքները։ «Միջազգային համայնավարութիւնը ոչ տեսութիւն մըն է, ոչ ալ վարդապետութիւն մը, այլ քաղաքական ուժ մը, բիրտ եւ յարձակողական որ կը ձգտի գլուխ հանել Խ. Միութեան քաղաքական նպատակները։ 1939էն ի վեր 15 ազգեր գերութեան մատնուած են։ Անհրաժեշտ է որ միջոցներ ձեռք առնենք հաւաքաբար»։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Այզընհաուըր, ուղերձ մը ուղղելով խորհրդարանին, քաջալերական կը գտնէ արեւմտեան Եւրոպայի պատկերը, բայց կը ցաւի որ միացեալ բանակի վաւերացման խնդիրը չէ կարգադրուած։ Այս յապաղումը կը վերագրէ Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի քաղաքական կացութեան եւ կը չեշտէ.— «Միացեալ բանակի ծրագիրը միակ միջոցն է ապահովելու Գերմանիոյ ռազմական աջակցութիւնը բոլորին համար ընդունելի ձեւով մը։ Այդ ծրագրին վաւերացումը կենսական է, վերջնապէս փարատելու համար այն վէճերը որ այնքան տառապանք պատճառեցին Եւրոպային»։ Նախագահը այս առթիւ ալ կը յիշեցնէ թէ Ատլանտեան դաշինքը հիմքն է Մ. Նահանգներու եւրոպական քաղաքականութեան։ Իրենք ցարդ վեց միլիառ տոլար տրամադրած են Ատլանտեան գինակցութեան ուժերը կազմակերպելու համար, իսկ եւրոպական երկիրները 35 միլիառ տոլար։

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ խնդիրը մեծապէս կը զբաղեցնէ ոչ միայն Անգլիան եւ Ամերիկան, այլ եւ Թեհրանի վարիչները։ Տակաւին չէ որոշուած թէ ինչ հատուցում պիտի տրուի Անգլօ-իրանեան ընկերութեան։ Միւս կողմէ, Իրան ռազմագիտական դիրք ունենալով, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին։ Քարիւղի խնդիրը սերտ կապ ունի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրներուն հետ։ Այս տեսակէտով, Ամերիկացիները հետզհետէ կ'ընդարձակեն իրենց գործունէութիւնը։

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆ — ՄԱՐՍԷՅԼ — Հայ Արիներու վիճակահանէն շահած են հետեւեալ թիւերը — 85 130 189 214 303 316 346 497 516 584 592 606 854 946 1076 988 1092 1335 1220 1136 1226 1440 1355 991 961 1177 1416 1298 1236 1024 1068 1498 841 956։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14·30էն մինչեւ 23, Սալ Կալմաճ, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց։

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ։

Քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն։

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխատ Սէյրան։

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնճոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Իր շաբաթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաստ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ, նիւթ ունենալով «Ի՞նչ է կրօնքը»։ Մուտքը ազատ է։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր. Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Աղոնց), գին 1000 ֆրանք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 ֆր.։

Մարսէյլի համար դիմել.— Պ. Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 19ի (Զատկի երկուշաբթին) ժամը 15ին Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ՝

« ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ »

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .—

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին «Կապոյտ Խաչի Օրը» եւ պարահանդէսը Մարտ 21ին։

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի պարանցիկ խնճոյքը Ապրիլ չորսին, Ազգ. Տան մէջ։

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը Պանեէօ Քաչանի մէջ, Կիրակի, 11 Ապրիլ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Թատերական բացառիկ ներկայացում Ապրիլ 25ին, Մարսիլիոյ մէջ, Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ Նախկին Սանուց Միութեան Մարսիլիոյ մասնաճիւղին։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (Քուր տը Ռոմ)։

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերեբատարակման տասներորդ շրջանը։

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները։ Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը։ Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները մանրամասնեալ — չէքերով, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին։ Պիւֆէ։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 20 Մարտ, ժամը 21ին Պէրիէ Միյյէի շքեղ սրահներուն մէջ։

Անակնկալներ եւ ընտիր նուագախումբ։

Հասոյթէն կարեւոր բաժին մը Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան համար։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Իթալիի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆ. Կ. Խաչի Օրը Մարտ 21ին, կիրակի ժամը 15ին, 32 ռիւ Տանթօն, Քրէմլին Պիսէթր։

Կը ներկայացուի՝ Գրիգոր Վահանի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, rue Cardinet, - Métro Malesherbes

Ուրբաթ 12 Մարտ, ժամը 21ին

ՀԱՆԴԷՍ ԱՐԴԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

(Ֆրանս., հայկական, հունգ. եւ սպան.)

ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆ

ԵՒ

ԻՒ ԹԷՍԻԷ

Մուտք 200էն 500 ֆրանք։

Տոմսերը կը ծախուին հանդիսասրահը եւ Տիրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

Դպրոցասէրի Տիկնանց Խնամակալութիւնը իր հոգողութեան յանձնուած աղջկանց միակ վարժարանին կրթական-դաստիարակչական յառաջդիմութեան համար միշտ նախանձախնդիր ըլլալով, այս անգամ իբրեւ կրթական քննիչ հրաւիրած է Պ. Մ. Պարսամեանը, որ պարբերաբար պիտի այցելէ վարժարան եւ իր խորհուրդներով պիտի ջանայ օգտակար հանդիսանալ։

Այս առթիւ կը փութանք յայտնել թէ Փարիզի «Արձագանգ» շաբաթաթերթին, 30 Յունուար 1954ի համարին մէջ (թիւ 9) տրուած լուրը իրականութեան չէր համապատասխաներ, քանի որ Դպրոցասէրն ունի իր ներքին, մնայուն տեսչուհին, յանձին Օր. Գարագաշեանի։

× Վարդանանցի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ վարժարանին հանդիսասրահին մէջ, կիրակի, 28 Մարտ, ժամը 15ին։

Հանդէսին յայտագիրը կը բաղկանայ «Աւարայրի Արծիւ» թատերախաղին տեսարաններէն, մանկական նուագախումբէ, հայկական պարերէ, երգերէ եւ արտասանութիւններէ։

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad, 84

— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Վերջին նորաձեւութեամբ, չափի վրայ խնամուած աշխատանք եւ նորոգութիւն

★

Հաղորդկ. միջոց.— Փորթ Շուազիէն առնել 183 թիւ թրոլիպիւս եւ իջնել 3 Communes ou Docteur Roux

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի արտակարգ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Չորեքշաբթի (10 Մարտ) ժամը 15ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանին ներքնասրահը։ Կարեւոր օրակարգ։— Պատգամաւորի զեկուցում։ Ընթացիկ հարցեր։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ։ Օրակարգ.— ա) Զեկոյց, բ) Ընդհ. հաշուետուութիւն, գ) Ընտրութիւն վարչութեան։։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Սիրանոյշ Սարգիսեանին՝ իր հայրագիր Փրոֆ. Զագըրեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը, Վիքթորիա Գույումճեանի եւ Կարօ Նիկողոսեանի ամուսնութեան առթիւ, կնքահայր Տէր եւ Տիկին Շմաւոնեաններէ շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսին Վամփինկի մէջ 18 Ապրիլ Զատկի օրը ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

ԴԵՂԱՐԱՆ SILVESTRE

46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41

Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը

Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է թաղիս հայ յաճախորդներու։

Կը խօսուի նաեւ հայերէն։

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

1.— ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 1931 – 32 32 – 37, կազմուած 38, 39, 49, 50 անկազմ, բայց մաքուր 15·000 ֆրանք։

2.— ՎԷՄ, Ս. Վրացեան, 1 — 24 թիւ, կազմուած 7000 ֆրանք։

3.— ՀԱՅ – ԲՈՅԺ, Շ. Նարդունի, 1.— 120 թիւ, տասը տարուան, երեք տարին կազմուած, 12·000 ֆրանք.

Բոլորը միասին գնողին 32·000 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ։

Դիմել.— ԾԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

13 ռիւ Տէ Տօմինիքէն, Մարսէյլ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Տիկին Սէնկիւլ Միչիչեան (Յունաստանէն) կը փնտռէ իր մայրը Մարիամ Ուզունեան, ծնեալ Ժամկոչեան, հայրը Հաճի Արթին Ուզունեան, կը կարծուի ըլլալ Փարիզ կամ Մարսէյլ, 1910ին Հաճի Մարիամ գացած է Երուսաղէմ։

Տիկին Էլիզա Գրիգորօբուլոս, ծնեալ Փափազեան (Յունաստանէն) կը փնտռէ Հրանտ եւ Աստղիկ Փափազեան։

Պ. Ալեքսան Աթթար Մկրեան կը փնտռէ մօրեղբօր որդին Յարութիւն Կըլլըեան, հօր անունը Աւետիս, մօրը Մարիամ եւ եղբայրը Իսրայէլ։ Պ. Յարութիւն Կըլլըեան Եոզկատէն Սունկուրլուի որբանոցը տարուած եւ անկէ Փարիզ փոխադրուած է։

Մասիս Վէշիկեան (Պոլիսէն) կը փնտռէ իր հայրը Սուրէն Վէշիկեան, Շապին Գարահիսարցի։

Կը փնտռուի Վռամշապուհ Մատիկեան եւ կամ Վալանթին Մատիկեան։ (Գարակէօզեան որբանոցի սաներէն)։

Տեղեկացնել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը։ (Դիւան)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՄԱՐՏ
JEUDI 11 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7316 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10Ր ԴՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2727

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Երբեմն թիւրիմացութիւններ կը ծագին, երբ Դաշնակցական գրիչ մը կամ թերթ մը վիճելի տեսակէտներ կը յայտնէ. Ըլլայ իսկ ծանօթ ստորագրութեան մը տակ։

Հակառակորդները անմիջապէս ծափ ու ծնծղայ կը զարնեն։ Եւ օրերով, ամիսներո՜վ կ'օգտագործեն վրիպումը։

Ամէնէն մոլեռանդները եւ նենգամիտները շատ մը խոշոր բառեր ալ կը գործածեն, մթնոլորտը թունաւորելու համար։

Շատերուն համար տեսակ մը ժամանց է գաղափարական պայքարը։

Ուրիշներ խուժանավարութեան կը ձեռնարկեն։

Այդ է պատճառը որ յաճախ իրար չենք հասկնար, ամէնէն պարզ խնդիրներուն մէջ.

Զրպարտութեան, քսութեան գոլորշին թանձրանալով, կը հասնի մինչեւ Երեւան։ Եւ այնտեղ ալ, պարբերաբար, Դաշնակցութեան կը վերագրեն դիտումներ, «դաւեր» որոնք միայն իրենց խելապատակին մէջ գոյութիւն ունին։

Դաշնակցութիւնը Թիւածոյ տասնաբանեաներ չունի, երբ քաղաքական դատ մը կը հետապնդէ։

Անոր միտքը անընդհատ կը գործէ, հետեւելով դէպքերու ընթացքին։

Առանց շեղելու իր հիմնական ծրագրէն, ան երբեմն կանգ կ'առնէ որոշ կէտի մը վրայ, երբ լեռնակուտակ արգելքներ կը տեսնէ իր դիմաց։

Որ եւ է քաղաքական հոսանք նոյն բանը պիտի ընէր, եթէ խելապէս շինարար եւ հանրօգուտ գործ մը կատարել կ'ուզէ։

Այս գործելակերպը (տակտիկա) ոչ ժխտում է, ոչ նահանջ, ոչ ալ պարտութիւն։

Եւ եթէ երբեմն անհատական տեսակէտներ կը յայտնուին, այս առթիւ, այդ չի նշանակեր թէ ճամբան կամ ճակատը փոխուած է։

Այս խորհրդածութեանց տուն կու տայ ընկեր Ռ. Դարբինեանի վերջին յօդուածաշարքը, «Ճակատագրական հարցեր», որ լոյս տեսաւ «Հայրենիք»ի մէջ։

Առաջին յօդուածաշարքը չէ այդ։

Երեք–չորս տարիէ ի վեր ընկեր Դարբինեան ազգային եւ քաղաքական տեսութիւններ կը հրատարակէ իր ստորագրութեան տակ, պարզարիւն եւ տոկուն վերլուծումներով։ Առանց աղդուելու աջէն կամ ձախէն։

Ընկերը ամրապէս կառչած է կարգ մը տեսակէտներու որոնք որքան ալ վարպետօրէն պատճառաբանուած ըլլան, շատ ջուր կը վերցնեն։

Այսպէս, վերջին յօդուածաշարքին մէջ (ութ յօդուած) ընկերը կը պարզէ իր տեսակէտները Հայկական Դատի լուծման մասին։

Ոչ մէկ ծածկամտութիւն կամ վերապահում իր պատճառաբանութեանց մէջ, հաճելի ըլլան թէ անհաճոյ։

Զգայացում տեղ չունի այդ վերլուծումներուն մէջ։

Քննական միտքն է որ կը գործէ։ Տեսակ մը «դիալեկտիկա», ուր տրամաբանութիւնը որքան կը զարգանայ, այնքան կը շեղի դառն իրականութենէն։

Կարգ մը ճշմարտութիւններ կան իր խորհրդածութեանց մէջ. բայց շատ մըն ալ վրիպումներ եւ հակասութիւններ։

Եւ, դժբախտաբար, եզրակացութիւնը չի դիմանար լուրջ քննութեան։

Փորձենք արձանագրել քանի մը պարագաներ, առանց ամուլ բանավէճի մը մէջ իյնելու։

Մեզ չի հետաքրքրեր ուրիշներուն ըսելիքը։

Միայն թէ՝ իրարու հետ չշփոթենք ստուերն ու իրականութիւնը։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻ

Ազգ. ժողովը առջի գիշեր վերջացուց վիճաբանութիւնները Հնդկաչինի պատերազմի մասին։ Բոլոր հարցադրումները եւ թելադրութիւնները լսելէ ետք, ժողովը 263ի դէմ 349 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը որ ջերմապէս ողջունելով Հնդկաչինի ռազմիկները, ուրախութիւն կը յայտնէ Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ։ Յետոյ, կ'արձանագրէ կառավարութեան յայտարարութիւնը, որուն համաձայն ամէն տեսակ լուծում պիտի փնտռուին, պատերազմը դադրեցնելու, խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը վերահաստատելու համար։ Այս առթիւ հանդիսաւորապէս կը յիշեցնէ թէ Ֆրանսա զինեալ պայքարը կը շարունակէ համաձայն Ֆրանսական Միութեան Սահմանադրութեան որուն ազատօրէն յարած են ընկերակից պետութիւնները (Հնդկաչին եւն.) եւ թէ Ֆրանսա ինքզինքը ազատ պիտի զգայ իր պարտաւորութիւններէն, եթէ ընկերակից պետութիւնները ժխտեն իրենց յանձնառութիւնները։ Վերջին պահուն ուրիշ բանաձեւ մը առաջարկուեցաւ որ կը թելադրէր կրակը դադրեցնել նոյն իսկ Ժընեւի ժողովէն առաջ, բայց ժողովը մերժեց 286ի դէմ 326 ձայնով։

Վիճաբանութեանց ընթացքին վարչապետը նոր լուսաբանութիւններ հաղորդեց, հաստատելով թէ կացութիւնը բաւական նպաստաւոր է եւ թէ կառավարութիւնը պիտի ջանայ օգտուիլ ամէն պատեհութենէ։ «Մեր միակ հոգն է ամրապնդել Ֆրանսական Միութիւնը։ Խաղաղութեան հեռանկարները այսօր աւելի նպաստաւոր են քան եղած են որեւէ ատեն։ Բայց եւ այնպէս պատրանքներ չունինք մեր գործին դժուարութեանց մասին։ Կառավարութիւնը կը խոստանայ խաղաղութիւնը եւ Ֆրանսայի դատը պաշտպանել յաջողելու վճռականութեամբ, որպէս զի մեր զոհողութիւնները զուր անցած չըլլան»։

Նախկին նախարար մը, Մանտէս–Ֆրանս երկար քննադատութենէ մը ետք եզրակացուց թէ միայն մէկ ելք ունինք — ուղղակի բանակցիլ։ Երբ դիտել կու տար թէ Հնդկաչինի եւ Քորէայի խնդիրները իրարու պիտի կապուին Ժընեւի մէջ, Գ. Պիտօ պատասխանեց թէ պիտի քննուին անկախօրէն։ Երեսփոխանը յետոյ բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան տեղի պիտի չտան, եթէ արեւմտեան դաշնակիցները տեղի չտան Գերմանիոյ մասին։ Ինք չի հաւատար Ժընեւի խորհրդաժողովին յաջողութեան։ «Պէտք է կարելին ընել խաղաղութեան համար, հիմա որ կը խոստովանին թէ խաբուած են։ Պէտք է խոստովանինք մեր դաշնակիցներուն թէ մոլորեցուցած ենք զիրենք։ (Բողոքներ)։ Հնդկաչինի պատերազմը մօտական լուծում մը պիտի չբերէ խնդիրներուն։ Աչքերը բացուած են եւ մենք իրաւունք ունինք ըսելու թէ մեր ուժերը մսխուեցան։ Ազգը հաշիւ պիտի պահանջէ»։ Միջանկեալ բողոքներ կը լսուէին այս խօսքերուն առթիւ։

Նախկին վարչապետ մը, Տալատիէ եւս շարք մը քննադատութիւններ ուղղեց։ Համայնավար ներկայացուցիչը պահանջեց անմիջապէս դադրեցնել կրակը։ Ընկերվարական ներկայացուցիչը ցաւ յայտնեց որ վարչապետը պայմաններ կը դնէ զինադադարի համար։

Ի վերջոյ քուէարկուեցաւ մեծամասնութեան բանաձեւը։

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԸ հիւլէական ռումբեր պահած է արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, համաձայն ռուս տեղակալի մը յայտարարութեանց։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԱԽՕՍ – ԹՐՔԱԽՕՍ

Փետր. 24ին Մարսէյլէն թղթակից մը տեղեկութիւններ հաղորդելով Սէնթ Աննի գաղութի մասին, դիտել կու տար — «Մեր մէջ թրքախօսներ չկան»։

Սէնթ Էթիէնէն սրտցաւ ընկեր մը, Կ. Հ., վիրաւորուելով այս ակնարկէն, կը հարցնէ.

— *« Թրքախօս Հայերը ի՞նչ ըրած են իրեն, անոնք պակա՞ս Հայ են գործքով եւ ուրիշ ամէն բանով »։*

Խմբագրութեան ուղղուած երկտողով մըն ալ, մեր բարեկամը կ'ուզէ որ «անծանօթներուն հասկցնենք թէ ի՛նչ պատճառներով թրքախօսներ եղած ենք եւ ինչպէս Հայեր ենք»։

Շատ կը ցաւիմ որ վրդովում պատճառած է մեր թղթակցին այդ մէկ տողը։

Պարզապէս թիւրիմացութիւն։

Թղթակիցը ըսել կ'ուզէր թէ հայրենակիցներ չկան թրքախօս շրջաններէ։

Այս տեղեկութիւնը չի նշանակեր թէ թրքախօսները պակաս հայրենասէր են։

Բոլորովին ուրիշ խնդիր է թէ ինչ բռնութեանց տակ թրքախօս դարձած են Կեսարացիները, շատ մը Կիլիկեցիներ եւայլն։

Տակաւին հարիւր տարի առաջ հայերէն խօսողներուն լեզուն կը կտրէին Այնթապի, Մարաշի եւ ուրիշ վայրերու մէջ։

Սէնթ Էթիէնի նամակը առիթ մըն է որպէսզի անգամ մը եւս յիշեցնենք հետեւեալ պարագան —

Մեղադրելի չեն անոնք որ մայրենի լեզուն կորսնցուցած են, հակառակ իրենց կամքին։

Մեղադրելի են անոնք որ հայերէն գիտեն եւ չեն խօսիր, չեն ուզեր խօսիլ։

Այս դասակարգին մէջ այնպիսիներ կան որոնք իրենց զաւակներուն ալ թուրքերէն կը սորվեցնեն։ Կամ թուրքերէն կը խօսին տուներու մէջ։

Այս ախտը տարածուած է ոչ միայն Միջին Արեւելքի, այլեւ Ֆրանսայի մէջ։

Յաճախ զովեստներ չէ՞նք լսեր թուրք թղթակիցներու բերնով, այս «հայրենասիրական» սովորութեան առթիւ ...

Ե՞րբ, վերջապէս ե՞րբ պիտի սորվինք թէ լեզուն ալ որ կորսնցնենք, ամէն բան կորսուած է։

Բռնի թրքախօսներ կան որոնց սրտէն արիւն կ'երթայ։

Իսկ անդին հայախօսներ ունինք որոնք իրենց մեռելներն ալ մոռցած են։

Անապատներէն ջարդուփշուր ոսկորներ ժողվենք եւ իրենց վիզերէն կախե՞նք, որպէս զի խելքի գան ...

Եւ կամ տուգանքի՞ դատապարտենք, ինչպէս կ'ընէին երբեմն, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ։

ՎԱՀԷ

ՍԱՐԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տօքթ. Ատընաուըր, որ Փարիզ հասած էր Գշ. առտու, հազիւ քանի մը ժամ կրցաւ խորհրդակցիլ Գ. Պիտոյի հետ, Սարի մասին (ժամը 13ին հոնկէ օդանաւ կը նստէր Աթէնք երթալու համար)։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ «որոշ յառաջդիմութիւն» կատարուեցաւ եւ թէ բանակցութիւնները պիտի շարունակուին ֆրանսացի եւ գերման մասնագէտներու կողմէ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, գերման վարչապետը սկզբունքով հաւանած է բանակցութեանց հիմք ընդունիլ վիճելի շրջանին եւրոպականացումը. բայց տակաւին մեծ դժուարութիւններ կան, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար։ Գերմանները սկզբունքով կ'ընդունին որ Սարի շրջանը քաղաքականօրէն անջատուի, թէեւ լեզուն եւ մշակոյթը գերմանական են, կ'ընդունին նաեւ որ Ֆրանսա տնտեսական առանձնաշնորհներ վայելէ, բայց ուրիշ ծանր պայմաններ կը դնեն։ Եւրոպականացման սկզբունքը քուէարկութեան պիտի դրուի, Սարի մէկ միլիոն բնակիչներուն կարծիքը իմանալու համար։ Եթէ հաւանութիւն յայտնեն, ներկայ խորհրդարանը պիտի լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին, բոլոր կուսակցութեանց մասնակցութեամբ։ Ներկայ խորհրդարանին ընտրութեան ատեն Գերմանիոյ կուսակից հոսանքները դուրս ձգուած էին։

× Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդը, Էրիք Օլէնհաուըր, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ հրապարակաւ.— « Բոլոր շահակից պետութիւնները պէտք է ըմբռնեն, — Սարը գերմանական հող է եւ այդպէս ալ պիտի մնայ։ Կարելի չէ որ եւ է մասնաւոր կարգուսարք հաստատել այդ շրջանին համար։ Մենք պատրաստ ենք տնտեսական լայն իրաւունքներ տալու Ֆրանսայի, համաձայն ֆրանքօ-գերման դաշնագիրներու »։

Հռենոսի շրջանին քրիստոնեայ – դեմոկրատ վարչապետը, Ալթմայէր, նոյնպէս խօսելով այս հարցի մասին, ըսաւ. — « Պէտք չէ Սարի շրջանին եւրոպականացման մասին խօսիլ եւ իրականին մէջ զայն Գերմանիայէն վերջնապէս անջատելու մասին մտածել։ Սարը միշտ ալ Գերմանիոյ ամբողջական մասը կազմած է։ Ներկայ կարգուսարքը չի կրնար տեւել»։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, մօտերս Հնդկաստան եւ Մատակասքար (?) պիտի երթայ, կը գրէ «Մարմարա»։ Նախ Պէյրութ պիտի հանդիպի։ Նպատակն է բարերարներ գտնել վանքին համար։ Ապրիլին վերադառնալով, Եւրոպա եւ Ամերիկա պիտի այցելէ։

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊ Ի՞ՆՉՊԷՍ ՅԱՂԹԵՑ

Գնդ. Ապտէլ Պաղտատի, Եգիպտոսի յեղափոխական ատեանին նախագահը, առջի օր երեւան հանեց զօր. Նեկիպի վերահաստատման գաղտնիքները։ Իր յայտարարութեան համաձայն, այս վերահաստատումը հետեւանք էր ծանրակշիռ որոշումի մը որ տրուեցաւ կիրակի օր։ Զօր. Նեկիպ շատ մը առաջարկներու կարգին պահանջած էր որ նախարարական խորհուրդը յայտարարէ թէ ինք կը վերադառնայ «ժողովուրդին կամքով»։ Կը պահանջէր նաեւ հաւատարմութեան երդում։ Նախագահը այս պահանջներուն պատասխան կը սպասէր մինչեւ Բշ. ժամը 5։ Ասոր վրայ նախարար. խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց Բշ. կէս օրին, կացութիւնը քննելու համար։

Ուրիշ մանրամասնութիւններ զանց կ'առնենք տեղի անձկութեան պատճառով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ բանաձեւ մը քուէարկեց որով կ'առաջարկէ — Բոլոր հարկատուներուն համար տուրքէ ազատ գումարը 180.000 ֆրանքէն բարձրացնել 220.000 ֆրանքի։ — Տասը առ հարիւրի յաւելուածական զեղչ մը կատարել թոշակներու եւ աշխատավարձքի վրայ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ զօրաւոր ցնցումներ սարսեցին Քեֆալոնիա կղզին (Յոնիական ծով)։ Ամէնէն երկար ցնցումը տեւեց 10 երկվայրկեան եւ զգացուեցաւ Յունաստանի ուրիշ մասերուն մէջ։ Շարժէն առաջ տեղատարափ անձրեւներ հոսեցան, յետոյ ձիւն։ Մարդկային կորուստ չկայ, բայց անցեալ օգոստոսին վնասուած տուները քանդուեցան։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՉԸՐՉԻԼԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Բ. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ՄԱՍԻՆ

●

Գ.— ԵԱԼԹԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ

Արեւելեան Եւրոպայի, Լեհաստանի Գերմանիոյ ապագայի մասին համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով, Միացեալ Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա, Ռուսիա կ'որոշեն հանդիպում մը ունենալ 1945ի Փետրուարին: Յարմարագոյն վայր կը նկատուի Եալթա քաղաքը, Սեւ Ծովի ափին:

Նախագահ Րուզվէլթ, — արդէն անհանգիստ — կը նախընտրէ մեկնիլ զրահաւորով մինչեւ Մալթա կղզին եւ օդանաւը առնել՝ այն տեղէն միայն:

Չըրչիլ կը փափաքի խորհրդակցիլ կարգ մը հարցերու շուրջ՝ Եալթա մեկնելէ առաջ ու կը հեռագրէ:

— «Ըստ իս շատ կարեւոր է ամերիկացի եւ անգլիացի զինուորականներու հանդիպումը՝ նախ քան Եալթա իրենց մեկնումը: Անտարակոյս, Սեւաստոփոլի մէջ ալ բազմաթիւ առիթներ պիտի ունենան տեսնուելու, սակայն անհամար հարցեր կան, որոնց ուսումնասիրութիւնը լաւ է որ ըլլայ նախապէս: Մասնաւորաբար պէտք է պատրաստել օրակարգը:

«Որոշ գաղափար ունի՞ք, թէ որքան պիտի մնանք Եալթայի մէջ: Այս խորհրդակցութիւնը ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ, մանաւանդ այսօր, երբ Մեծերը բաժնուած են շատ մը հարցերու շուրջ, ու պատերազմի շուքը կ'երկարի մեր առջեւ: Երբեմն կը մտածեմ, որ այս կռուին ելքը թերեւս աւելի պիտի հիասթափէ մեզ քան թէ նախորդ պատերազմինը»:

Նախագահ Րուզվէլթ չափազանց զբաղած ըլլալով՝ չի կրնար կանուխ գալ, բայց կը ղրկէ իր սպայակոյտի նախագահները:

Չըրչիլ Մալթա կը մեկնի 1945 Յունուար 29ին: Իր հետեւորդները փոխադրող օդանաւերէն մին, դժբախտաբար կը խորտակուի Փանթելարիա կղզիին մօտերը, պատճառ դառնալով բազմաթիւ մասնագէտներու մահուան:

Փետրուար երկուքի առտուն Մալթա կը հասնի Նախագահ Րուզվէլթ եւ հազիւ մութը կոխած, 700 հոգիի փոխադրութիւնը կը սկսի օդանաւերով: Մալթա — Սաքի օդակայանին (Եալթայի մօտ) 2250 քիլոմեթր տարածութիւնը պէտք է կտրել մէկ թռիչքով:

Ամէնէն վերջ կը մեկնի Նախագահը:

Երբ իր անձնական օդանաւը՝ «Սուրբ Կովը» կ'իջնէ ռուսական հողին վրայ, բոլորը հոն են դիմաւորելու համար մեծ հանրապետութեան մը ականաւոր ներկայացուցիչը, որ իր հիւանդ վիճակին մէջ իսկ չէր վարանած ուրիշին ոտքը երթալ, ի խնդիր խաղաղութեան: (Հազիւ վերադարձած պիտի մեռնէր):

Ռուսերը հաճելի անակնկալ մը վերապահած են Անգլօսաքսոններուն: Լաւ բնակարաններ, առատ ուտելիք, անթերի սպասարկութիւն:

Ժողովները տեղի կ'ունենան Լիւատիայի պալատին մէջ:

Իրենց կարծածէն աւելի երկար է նուրբ խնդիրներու շարքը:

Չըրչիլ կ'առաջարկէ Ֆրանսային ալ հողամաս մը սահմանել՝ Գերմանիոյ պարտութենէն վերջ: Րուզվէլթ կը յայտնէ որ, եթէ կարելի ըլլայ յաջողցնել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը, իր երկիրը կրնայ աւելի մեծ բաժին մը ստանձնել խաղաղութիւնը պատրաստելու աշխատանքներուն մէջ:

Բարդ խնդիրը՝ վեթոյի իրաւունքն է:

Երկար պիտի ըլլար ամբողջութեամբ տալ բոլոր առաջարկներն ու հակառաջարկները:

Սթալինի տեսակէտը հետեւեալն է.— Յորչափ իրենք ողջ են, պատերազմ չըլլայ Երեք Մեծերու միջեւ: Սակայն, երբ տասը տարի չանցած իրենք մեռնին, կը վախնայ որ նոր սերունդներու ղեկավարները ուրիշ ձեւով մտենան հարցին:

— «Մենք բոլորս կը փափաքինք խաղաղութիւնը ապահովել առ նուազն յիսուն տարի: Ամենամեծ վտանգը մեր երեքին միջեւ պատերազմն է: Եթէ միութիւնը չխանգարուի, գերմանական վտանգը վախնալիք բան չէ: Ուրեմն, պէտք է մտածենք ապագայ միութեան մասին եւս եւ կազմենք ընդհանուր ճակատ մը, թերեւս Չինաստանը ու Ֆրանսան ալ աւելցնելով»:

Երկու օր մտածելէ ետք Ռուսերը կը յայտնեն Մոլոթովի բերնով.

— «Կատարելապէս համաձայն ենք Նախագահին (Րուզվէլթ) առաջարկած քուէարկութեան ձեւին, եւ կ'ուզենք որ մեր հանրապետութիւններէն երեքը, առ նուազն երկուքը համաշխարհային կազմակերպութեան (Միացեալ Ազգեր) հիմնադիր անդամներէն ըլլան»:

Բոլորն ալ կ'ուրախանան եւ կը շնորհաւորեն Մոլոթովը: Փետր. ութի նիստին մէջ կ'ընդունուի նաեւ Ռուսերու վերջին առաջարկը:

Գիշերը, Սթալին ճաշ մը կը սարքէ Եուսուփովի պալատին մէջ: Փոխադարձ բաժակաճառերու ջերմ խօսքերը կ'արձանագրուին ելեկտրական գործիքներով:

ՉԸՐՉԻԼ.— *Չափազանցած չեմ ըլլար, յայտարարելով որ մարաջախտ Սթալինի կեանքը մենք կը նկատենք գերագանցապէս թանկագին մեր յոյսերուն եւ սրտերուն համար, եւն.:*

ՍԹԱԼԻՆ.— *Բաժակս կը պարպեմ անգլիական կայսրութեան պետին, աշխարհի ամենաքաջ վարչապետին կենացը: Մարդու մը՝ որուն նմանները աշխարհ կու գան հարիւր տարին մէկ անգամ միայն, եւն.:*

ԿՐԿԻՆ ՍԹԱԼԻՆԸ.— *Դաշնակիցները պէտք չէ իրար խաբեն: Թերեւս միամտութիւն է ասիկա: Փորձառու դիւանագէտներ կրնան ըսել. «ինչո՞ւ պիտի չխաբեմ ընկերս» բայց ես, պարզամիտ մարդ, կը խորհիմ թէ խաբդախութիւն պէտք չէ ընեմ, նոյնիսկ եթէ յիմար մըն է անիկա, եւայլն»:*

Լեհական հարցը նորէն կը բաժնէ Դաշնակիցները: Լեհական երկու կառավարութիւններ կային: Մէկը՝ Վարշաւիոյ մէջ, ռուսական հովանաւորութեան տակ, միւսը՝ Լոնտոնի, անգլիական ազդեցութեան: Մօտաւորապէս կէս միլիոն լեհ զինուորներ կը կռուէին արեւմտեան ճակատներուն վրայ, սպասելով որ հայրենիքը ազատագրուի եւ վերադառնան իրենց տուները:

ՉԸՐՉԻԼ.— *Քննելի հարցերը կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով.—*

«Ինչպէ՞ս կազմել առժամեայ եւ միակ կառավարութիւն մը Լեհաստանի մէջ: Ինչպէս եւ երբ ձեռնարկել ազատ ընտրութիւններու: Ի՞նչպէս ճշդել արեւելեան եւ արեւմտեան սահմանները: Ինչպէս ապահովել այդ հողէն անցնող ռուսական բանակին թիկունքն ու հաղորդակցութեան միջոցները».

Լեհական հարցը սեղանի վրայ կը մնայ եօթը նիստերու ընթացքին, սակայն որոշ համաձայնութեան մը չեն գար: Կատարուած իրողութիւն մը կայ: Հայրենիքի հողին վրայ գտնուող կառավարութիւնը աւելի զօրաւոր է եւ վիճաբանութիւնը կը փակուի չուտափոյթ ընտրութիւններու խոստումով մը:

Զանազան հոսանքներու ներկայացուցիչներով կազմուած Ազգային Ճակատի կառավարութենէ մը վերջ, այդ երկիրը եւս անցաւ համայնավարներուն ձեռքը:

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

(ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆ.— ԻՒ ԹԵՍԻԷ.— ԼԻՒՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ)

●

Օգտակար պիտի ըլլար քանի մը խօսք ըսել երկու արուեստագէտներուն, Տիրուհի Ջառափեանի եւ Գ. Իւ Թեսիէի մասին զոր պիտի լսենք վաղը, ուրբաթ, 12 Մարտ, Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի սրահին մէջ:

Աւելորդ է Տիրուհի Ջառափեանի դաշնակահարութեան գովեստ ընել հայ հասարակութեան, որ ծանօթ է անոր ճկունութեան, կշռական ճշգրտութեան, գեղեցիկ բանահիւսութեան եւ հնչականութիւններու ջերմ գունաւորումին:

Սակայն թերեւս շատեր չեն գիտեր թէ այն արուեստագիտուհին որքան նուիրուեցաւ ժամանակակից երաժշտութեան դատին, ըլլալ քիչ ծանօթ դասականներու, նախընտրելով իր իւրաքանչիւր յայտագիրներուն մէջ ներմուծել նորութեան ու անակնկալի հրապոյրը ներկայացնող գործեր: Հետզհետէ աւելի հազուագիւտ արժանիք մեր օրերուն, երբ խիստ շատ «վիրթիւոզներ» տեղի կուտան դիւրութեան ու փաղաքշանքի:

Տիրուհի Ջառափեան առաջիններէն եղաւ սկիզբները Հոնէկկէրի գործերը ճանչցնողներուն: Քիչ վերջ Կոմիտաս Վարդապետի գործերը ներկայացուց Ռաւելի կողմէ հիմնուած կարեւոր «երաժշտական անկախ ընկերութեան» մօտ: Աւելի ետքը՝ Ժինէթ Մարթընոյի որ (Մորիս եղբօրը հետ հնարեց այսօր առհասարակ ծանօթ «երաժշտական յորձանքներ» նուագարանը) կարեւոր երաժշտապտոյտներ կատարեց Ֆրանսայի մէկ ծայրէն միւսը:

Վերջին տարիներս՝ շատ մը անծանօթ գործեր եւս նուագուեցան իր կողմէ, որոնցմէ Լիւք – Անտրէ Մարսէլիններ, հեղինակ մը որուն պիտի խօսինք առանձին.

Յիշենք նաեւ 1950ին Ֆրանսական ձայնասփիւռէն հայ երաժշտութեան նուիրած իր դաշնակահանդէսը:

Գալով Իւ Թեսիէի — զոր հայ հասարակութիւնը կրցաւ յաճախ լսել Ֆրանսական ձայնասփիւռի սենեկային երաժշտութեան նուիրուած երաժշտահանդէսներու ընթացքին կամ զանազան սրահներու մէջ — ըսենք թէ արդի ամենահիանալի թարգմաններէն է Ֆրանսայի գուսաններու եւ աշուղներու երգերուն եւ ԺԲ.էն ԺԴ. դարերու երաժշտութեան: Ասկէ զատ՝ ան բուն իրենց լեզուով կ'երգէ հայկական, սպանիական, հունգարական, փորթուգալեան եւ անգլիական մեղեդիներ: Ռուայոմոնի Ֆրանսայի կաճառին, Փարիզի Ս. Մատուռին մէջ մեներգահանդէսներ տուաւ միջնադարեան երաժշտութեան նուիրուած: Ֆրանսական ձայնասփիւռէն՝ ստեղծեց Լիւք – Անտրէ Մարսէլի «Չարչարանք»ը (Յօսք Լուսյա տէլ Վանթոյի), Ժան Ժաք Ռուսոյի Դաֆնիս եւ Քլոյէն ու Մոցարթի քիչ ծանօթ գործերէն ոմանք:

Իր ձայնին հիանալի ճկունութիւնը, իր այնքան բնական ձայնարձակումը, իր ձայնագրուշմին թարմութիւնն ու որակը, վերջապէս իր միշտ այնքան մաքուր ոճը զինքը կը դարձնեն արդի Ֆրանսայի ամէնէն երաժիշտ երգիչներէն մին:

×

Լիւք – Անտրէ Մարսէլ՝ ըստ բաւականի ծանօթ իրբեւ բանաստեղծ շնորհիւ Նարեկացիէն կատարած հրաշալի թարգմանութիւններուն, միեւնոյն ատեն հազուագիւտ տաղանդով երաժշտահան մըն է զոր ճանչնալու առանձնաշնորհը Հայերը չունեցան տակաւին:

Շատ համառօտակի թուելու համար — որովհետեւ խոշոր է իր երաժշտական գործը — յիշենք այն զարմանալի երաժշտութիւնը զոր յօրինեց Եսքիղէսի ու Եւրիպիտէսի երկու տրամներուն համար: Սորպոնը ապսպրած էր այդ կտորները, որոնք թէ խաղացուեցան թէ երգուեցան Ֆրանսայի ու արտասահմանի մէջ նոյնինքն Սորպոնի «Հրուփ անթիք»էն: Ֆրանսական ձայնասփիւռն ալ ապսպրեց բազմաթիւ երկարաշունչ հեղինակութիւններ մեներգներու, խմբերգներու եւ նուագարաններու յատուկ, որոնք գործադրուեցան ընտրուած արուեստագէտներու կողմէ: «Ջուրերու գիրքը» — կարեւոր հեղինակութիւն մը դաշնակի, 1947ին ներկայացուեցաւ «Թրիփթիք»ի կողմէ եւ գործադրուեցաւ Տիրուհի Ջառափեանի ու Ժինէթ Մարթընոյի կողմէ՝ երաժշտահաններէ, երաժիշտներէ ու երաժշտասէրներէ բաղկացած լեփ – լեցուն սրահի մը մէջ:

Վերոյիշեալ երկերու թիւումը կը պարունակէ նոյնքան այլազան զգացումներով լի գլուխ – գործոցներ, որոնք Լիւք Անտրէ Մարսէլը կը դնեն ժամանակակից երաժիշտներու առաջին գծին վրայ:

Տիրուհի Ջառափեանի ու Իւ Թեսիէի կողմէ տրուած երաժշտահանդէսին՝ դեռ պիտի լսենք չորս առաջին ունկնդրութիւններ, դաշնակի թէ երգի յատուկ: Վերջացնենք առաջ՝ յիշենք յետագայ տողերը զորս մեզի կը ղրկէ Ժինէթ Մարթընօ.

— «Լիւք Անտրէ Մարսէլի երաժշտութիւնը խորապէս մտածուած ու զգացուած երաժշտութիւն մըն է:

«Ջուալ բանաստեղծութիւն իր երաժշտութեան մէջ, որ կը հասնի թարմ ու յաջող թափանցկութիւններու, որոնք քիչ անգամ արտայայտուած են մեր դարուն:

Գալով իր «Թիւեր» (Կշիռներ)ուն, իր «երաժշտական թիւեր»ուն՝ անոնք կը թրթռան ներդաշնակօրէն ինչպէս լուսապսակ մը նոյնինքն իր ներդաշնակութիւն–

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

★

ՖԱԼՈՒՆ, (Յառաջ).— *Աւելի քան տասը հազար հանդիսականներու անհամբեր կը սպասէին մրցումներու բացումին:*

Շուէտի թագաւորը՝ Կիւսթաւ Ատոլֆ հիւանդ ըլլալով իրբեւ փոխանորդ նշանակած էր իշխան մը, համաշխարհային մրցահանդէսին բացումը կատարելու համար:

Մարզադաշտը գեղեցկօրէն զարդարուած էր: 23 ազգերու մարզիկները կարգով դաշտ մտան իրենց ազգային դրօշներով: Զինուորական նուագախումբ մը անդադար կը հնչեցնէր ազգային քայլերգները: Օդը ցուրտ էր եւ շատեր ըստիպուեցան իրենց բնակարանները մնալ եւ ձայնասփիւռներու միջոցաւ հետեւիլ մրցումներուն:

Իշխան Պէրթըլ բացումը կատարեց եւ յաջողութիւն մաղթեց բոլոր ազգերու մարզիկներուն. Ողիմպիական քայլերգին յաջորդեցին թնդանօթի 21 հարուածներ:

Բարձրախօսով անմիջապէս հրաւիրուեցան 30 քլմ. դահուկի քալելու մրցումին պատկանող մարզիկները, 28 հոգի:

Մրցումը սկսաւ: Բոլոր հանդիսականներու կարծիքը այն էր թէ Ֆինլանտացի Վայլօ Հագուլինէն պիտի շահի այս մրցումը: (Ֆինլանտացիները «Դահուկի թագաւոր» կը կոչեն զինքը): Այսպիսի պարագաներու մէջ կրնան անակնկալներ պատահիլ, ինչպէս որ պատահեցաւ: Ահաւասիկ հանդիսականներու բուռն ծափերու տակ երեւցաւ Խ. Միութեան ախոյեանը, 23 տարեկան Լենինկրատցի ուսանող Վլատիմիր Կուզինի, որ աշխարհի ախոյենութիւնը շահեցաւ 30 ք.մ.ի հեռաւորութեամբ և իշխանին ձեռքով գեղեցիկ բաժակ մը ստացաւ:

Այս յաղթանակին առիթով Կուզինի շնորհաւորութեան հեռագիր մը ստացաւ Մալենկովէն: Այս առթիւ մեծ ընդունելութիւն մը սարքուած է Մոսկուայի մէջ:

Երկրորդ օրուան մրցումը 15 քլմ.ի հեռաւորութեան վրայ էր: Ֆինլանտացիները կ'ուզէին ամէն ջանք թափել որպէսզի յաղթեն: Վերջին 500 մեթրին տակաւին անորոշ էր յաղթանակը, եւ բուռն պայքար մը տեղի ունեցաւ Ֆինլանտացի Հագուլինէի եւ ռուս ուսանողի Կուզինի միջեւ, բայց Ֆինլանտացի դահուկի թագաւորը, մէկ մեթրի տարբերութեամբ յաղթական ելաւ: Ռուսը երկրորդ տեղը գրաւեց: Ֆինլանտացիները մեծ շուքով տօնեցին Հագուլինի այս յաղթանակը՝ եւ իր հայրենիքի բոլոր անկիւններէն բազմաթիւ հեռագիրներ հասան:

Միւս օրուան մրցումը տեղի ունեցաւ 50 քլմ.ի հեռաւորութեան վրայ խոչընդոտներով միասին: Այս ծանր մրցումին՝ ռուս ուսանող Վլատիմիր Կուզինի պարտութեան մատնեց իր հակառակորդները, հետեւեալ արդիւնքով.— 50 քլմ.ը 3 ժամ 0.2.58: Յաղթականը շահեցաւ Կիւսթաւ Ատոլֆ թագաւորին նուիրած արծաթ բաժակը: Երկրորդ տեղը գրաւեց Ֆինլանտացին, 3 ժամ 0,3,06: Երրորդ տեղը՝ դարձեալ Ֆինլանտացի Աւվօ – Վիյանէն:

Կիներու տասը քլմ.ի մրցումը, շահեցաւ նոյնպէս Խ. Միութեան ներկայացուցիչը Լուպովա Կոչերէժա: Երկրորդ հանդիսացաւ Ֆինլանտուհի Սիրլի – Ռանթանէն, երրորդ՝ դարձեալ Ֆինլանտուհի Միրա – Հեթամիս:

Վերջին մրցումը (4 × 10.000 քալել) շահեցան Ֆինլանտացիները, երկրորդ՝ Ռուսերը եւ երրորդ Շուէտացիները: Ֆրանսացիները, այս մրցումին վեցերորդ՝ տեղը գրաւեցին:

Ռուսերու յաղթանակները մեծ զարմանք պատճառեցին Շուէտի մէջ: Տակաւին հինգ տարի առաջ ռուս մասնագէտ չունէին դահուկի ճիւղին մէջ: 1949ին Նորվեկիոյ մէջ չարաչար պարտուելով իրենց հայրենիքը վերադարձած էին: 1952ին ութ հոգինոց խումբ մը ղրկած էին Սէն Մորիս, մարզիչներ եւ մասնագէտներ: Այնտեղ Ռուսերը միայն մրցումներու արդիւնքները կ'արձանագրէին եւ ահա երկու տարի վերջը Շուէտէն իրենց հայրենիքը կը վերադառնան յաղթական: Զանազաններէ տեղեկացայ թէ Ռուսերը երկու տարիէ ի վեր անընդհատ փորձեր կը կատարեն Ուրալ լեռներու վրայ:

ՄԱՔՍ ՓԱՐՈՆԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

★

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ պեղումներ կը կատարուին 1947էն ի վեր Աշտարակի շրջանի Թալիշ գիւղին մէջ: Պեղումներու նպատակն է ուսումնասիրել Հայաստանի էւ. դարու մարզպան իշխան Գրիգոր Մամիկոնեանի պալատի մնացորդները: Այս արժէքաւոր շէնքը ճարտարապետական ոճով շատ նման է Դուինի Կաթողիկոսարանին: Ցարդ մէջտեղ եկած է Պալատի դահլիճներէն մէկը, շինուած եռակամար կաթողիկէ ոճով: Դահլիճին կից կայ փոքրիկ մատուռ մը: Ներկայիս պեղումներ կը կատարուին երեւան հանելու համար գըլխաւոր սիւնազարդ դահլիճը եւ յարակից շէնքերը: Մասնաւոր սրահով այս դահլիճը կապուած էր տաճարին, որ ցարդ կանգուն է: Պեղումներուն շնորհիւ երեւան հանուած են տնային ծաղկազարդ ամաններ, կանայի զարդեր Ժ.— ԺԳ դարերէն եւն.:

ՁԻԹԱՊՏՈՒՂԻ առաջին բերքը քաղեցին անցեալ աշնան Ալավերտի շրջանին մէջ: Ձիթենիի տունկերը երեք տարի առաջ փոխադրուած էին Խրիմէն: Լաւ խնամքի եւ բարենպաստ կլիմայի շնորհիւ բոլորը ընտելացան տեղական պայմաններուն: Պտուղները համով են, իսկ որոշ տեսակներ աւելի մեծ են քան Խրիմի ձիթապտուղները: Ալավերտիի շրջանին մէջ, Այրում երկաթուղիի կայարանէն ոչ շատ հեռու կայ մերձարեւադարձային մշակումներու յատուկ տնտեսութիւն, ուր կ՚աճին ձիթապտուղ, թուզ, նուռ, դափնի եւայլն:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ կերպարուեստի ցուցահանդէս մը տեղի ունեցած է նախաձեռնութեամբ Հայաստանի պետական պատկերասրահի վարչութեան: Ցուցադրուած են աւելի քան 150 նմոյշներ, նկարներ, փորագրութիւններ յախճապակեայ դեղարուեստական գործեր: Լայն տեղ տըրուած է գերմանական մեծ գեղանկարիչ, Ա. Դիւրերի (1471 – 1528): Հարուստ էր յախճապակեայ գործերու բաժինը, ուր ցուցադրուած նմոյշներու մեծ մասը, նըշանաւոր Սաքս – Մէյսէն գործարանի (ԺԸ. — ԺԹ– դարերու) արտադրութիւնն էր:

ՆՈՐ ՋԵՐՄՈՒԿՆԵՐ — Հայաստան հարուստ է բուժիչ ջուրերու աղբիւրներով, որոնց թիւը կը հասնի քանի մը հարիւրի: Անոնց մէկ քանին կը գտնուին Երեւանէն 86 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, Ախտայի շրջանին, Հանքաւանի գեղատեսիլ ձորին մէջ: Այդտեղի աղբիւրները իրենց յատկութեամբ նման են Կովկասեան հռչակաւոր հանքային ջուրերուն, հարուստ են երկաթի եւ կազի բաղադրութեամբ: Մանրազնին ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուին որ այդ ջուրերը ունին բուժիչ յատկութիւններ ստամոքսի հիւանդութեանց համար: Հիմա հոն կը շինուի հանքային ջուրի գործարան մը:

ՄԱՐԿԱՐԻՆԻ գործարանը սկսաւ բանիլ Երեւանի մէջ: Այս գործարանը առաջինն է Հայաստանի մէջ եւ տարեկան պիտի տայ աւելի քան երեք հազար թոն արտադրութիւն, որու մեծ մասը պիտի ղրկուի հանրապետութեան սահմաններէն դուրս: Գործարանը կահաւորուած է նորագոյն մեքենաներով:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՂԱՐԱՏԱՂԻ մէջ (Իրան) կ՚ապրին 3500 Հայեր, ցրուած տասնըմէկ գիւղերու մէջ: Տգիտութեան եւ թշուառութեան մատնուած, մանաւանդ ներգաղթին հետեւանքով: Մթնելուն պէս անոնք կը քնանան, որովհետեւ քարիւղը կը ծախուի եռապատիկ արժէքով: Երթեւեկը դժուար է մանաւանդ ձմեռը: Երբեմն կառքով օրերով կը ճամբորդեն դէպի Ահար, իսկ անկէ ալ գիւղերը ջորիներով: Այրերը ձմեռը Թեհրան կ՚երթան աշխատելու, իսկ գարնան կը վերադառնան ցանքի համար: Պարսիկ դրացիէն երբեմն լուծ մը եզ կ՚առնեն եւ իրենց աշխատանքին արդիւնքը կը բաժնեն: «Ալիք»ի թղթակիցը կը գրէ թէ Ղարադաղի գիւղացին եթէ ունենար 10 զոյգ եզ որ կ՚ընէ 5·6000 թուման (200000 Ֆրանք) փրկուած կ՚ըլլար:

Ճարտարապետ Սոկրատ Նաւասարդեան փրկարար դեր կատարած է, եւ ժողովուրդը առ ի երախտագիտութիւն դպրոցը կոչած է անոր վաղամեռիկ աղջկան անունով «Մաննիկ», ուր կ՚ուսանին 70 աշակերտուհիներ, երկու դասատունով: Այս դպրոցին գրենական պիտոյքները կը հոգայ հիմնադիրը ինչպէս եւ քսան աշակերտներու զգեստները: Այս ձմեռ իր ծախքով Թաւրիզի ՀՕՄի արհեստանոցին մէջ շինել տուաւ քառասուն պզտիկներու համար նոր եւ տաք հագուստ:

ՏԽՐՈՒՆԻ — Թեհրանի մէջ Դեկտ. 7ին մեռած է Լեւոն Մասումեան: Բնիկ Շուշեցի, ծնած 1883ին: Քառասուն տարի է կը մասնակցի Թեհրանի համայնական եւ եկեղեցական վարչութեանց, Ազգ. դպրոցներու հոգաբարձութեանց եւ թեմական խորհուրդին: Միեւնոյն ատեն կը նըւիրէր իր ժամանակը հնագիտական ուսումնասիրութեանց եւ լայն ծանօթութիւն ձեռք բերած էր արեւելեան եւ մասնաւորաբար իրանեան հնագիտութեան մասին: Կազմած էր անձնական թանգարան մը, ուր կային պատմական նկարներ, զէնքեր, զարդաքանդակներ, տարազներ եւ ազգագրական ու հնագիտական արժէք ունեցող ճոխ հաւաքածոներ:

× Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մեռած է ընկ. Եզ. Գրիգորեան: Ախլաթի Ցաղաղ գիւղէն էր, ծնած 1906ին: Եղբայրն է բանաստեղծ Անուշ Գրիգորեանի: Մինչեւ վերջը մնաց հաւատարիմ Դաշնակցութեան:

ՈՃԻՐԻ ՄԸ ԶՈՀ գացած է Մարգրիտ կօշկարեան Իսթ Լուիզի մէջ (Մ. Նահանգներ), ծնած էր 1928ին, Քղեցի ծընողքէ: Անդամ էր Հ. Ե. Դ.ի եւ Հ.Օ.Մ.ի վարչութեան: Ամուսնացած էր օտարի հետ, սակայն զաւակը Հայ մկրտած էր Հրայր դնելով անունը: Իր ամուսինը որ ձգած էր զինք, եւ մէկ ամիս առաջ ամուսնալուծուած, գիշեր մը գաղտնի մտնելով տուն, կը սպաննէ տարաբախտ Մարգարիտը: Մայրը ընդմիշտ պիտի վճարէ աղջկան անդամատուրքը, պահելով անունը ՀՕՄի մէջ:

Հ.Օ.Մ.Ի ՖՐԷԶՆՈՅԻ մասնաճիւղը ճաշասեղան մը սարքած է ի պատիւ կեդրոնի ներկայացուցիչ Տիկ. Զապէլ Սերոբեանի, «Ասպարէզ»ի խմբագիր եւ գործիչ ընկեր Անտրէ Ամուրեանի եւ Երիտ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Սարգիս Ադամեանի: Նախագահուհի Տիկին Ցակոբեան բացած է հանդէսը եւ խօսքը տուած ընկ. Սերոբեանի, որ ակնարկ մը նետելով անցեալին վրայ ըսած է թէ առկէ առաջ գոյութիւն ունեցած չէ կիներու այնպիսի կազմակերպութիւն ինչպէս ՀՕՄը: Որուն 12.000 անդամ եւ կրնայ բաղդատուիլ որ եւ է յառաջադէմ ազգի նման կազմակերպութեան հետ: Ընկեր Ա. Ամուրեան ըսած է.— Մենք յարատեւութեամբ կը շարունակենք մեր նախահայրերու գաղափարական գործերը, Հայ Կինը Հայոց պատմութեան երեք հազար տարիներու ընթացքին իր պատուաւոր տեղը գրաւած է իր աննկարագրելի հերոսութեամբ եւ առաքինութեամբ: Խօսած են նաեւ ընկ. Հէրի Քարեան, Տիկին Ա. Փոլատեան եւ Երիտ. Դաշնակցութենէն Ս. Ադամեան:

ՊՈԼՍՈՅ Ս. ՓՐԿԻՉ հիւանդանոցին եւ Բնրայի Ազգատախնամին հինգհազարական ոսկիի նպաստ մը քուէարկած է Քաղաքամիւեական խորհուրդը, որուն անդամ է բժ. Զաքար:

× Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին աւանդական պարահանդէսը անցած է շատ փայլուն: Ներկայ եղած է Վարչապետին խորհրդականը, կուսակալը եւ տիկինը, Պոլսոյ հրամանատարը, երեսփոխաններ: Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս իր անձնականէն հազար ոսկի նուիրած է:

ՊՈԼՍՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ դպրոցի ճաշին 3000 ոսկի նուիրեց Սանուց Միութեան պարահանդէսի յանձնախումբը:

ՖԱՐՈՒՔԻ ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄՆԵՐԸ գնողներուն մէջ կը գտնուի Աղեքսանդրիայէն Տ. Թուլլաճեան:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՂԱԶԱՐԵԱՆ (կամ Արզումանեան) սպաննուած է Թեհրանի մէջ խորհրդաւոր պարագաներու տակ: Գրըպանը գտնուած են երեք թուրքական թուղթեր եւ հայերէն գրութիւն մը, որ ցոյց կուտայ իր կապը հայերէն «Վերածնունդ» թերթին հետ: Քննիչ պաշտօնեաներու կարծիքով Արամայիսին յանձնուած է վտանգաւոր գործ մը: Կամ այն է որ չէ կատարած իր առաքելութիւնը, կամ տեղեակ ըլլալով կարեւոր գաղտնիքներու, փորձած է խուսափիլ, որուն հետեւանքով ալ սպաննած են զայն: Վերջին տարիները մեծ թիւով հայ երիտասարդներ, որոնք կը գործակցէին համայնավարներու հետ՝ խաբուած Հայաստանի անկախութեան հեռանկարով, դիմադարձութիւն կատարեցին եւ միացան «Դաշնակ»ներուն: Արամայիսի եւ դպրոցի վերակացուի մը սպանութիւնը լաւագոյն ապացոյցն են այս տեսակէտի, կը գրէ «Ալիք», առնելով Թեհրանի պարսկերէն թերթերէն: Թերթը կ՚աւելցնէ թէ Արամայիս 1948ին Հայաստան գացած էր եւ եւ գաղտնի ճամբով վերադարձած Իրան:

ԴԵՐԱՍԱՆ Աշոտ Մատաթեանի Ոսկեայ Ցոբելեանը պիտի տօնուի ի մօտոյ Պէյրութի մէջ: Ալեւոր դերասանին Պոլսոյ բարեկամներն ալ տօնածին պիտի տօնեն:

ԳՈՒԼՊԱՑ – ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆ ինչ որ կ՚ուզէք, կը ճարէ Պօնէթրի Պռպուռ: (Տես Դ. էջ):

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

«Ֆութպօլիստ»ներու երազած խոէալ գետինը Մարսէյլ: Մարտ եօթին, ի ներկայութեան քսան հազար բազմութեան մը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի բաժակի 8րդ «ֆինալ» մրցումը «փրօֆէսիօնէլ» Ա. դասակարգի պատկանող փարիզեան Սթատ Ֆրանսէ եւ համապատասխան դասակարգէն Նիս ակումբին միջեւ:

Մունետիկը կ՚ազդարարէր — «էսօր, էս արիաքիս, ձէն կուտամ, իմացէք: էս օր, ժամը 15·30ին, Սթատ եւ Նիս Ֆութպօլի մրցում ունին: Տեսպեցէք ձեր տոմսակները գնել»:

Եւ սակայն Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ականները խիստ ցանցառ թիւով եկած էին հանդիսատես ըլլալու, Նիս ակումբին (թիւ մէկ) բերդապահ Հ. Հայրապետեանի գեղեցիկ ցոյցին, որ նորութիւն էր քաղաքին համար:

Առաջին խաղամասը անցաւ 0 – 0: Երկրորդ խաղամասին Սթատ Ֆրանսէն իրապէս գեղեցիկ ջանքեր թափեց եւ Նիսի «կօլ»ը լըջօրէն վտանգեց, բայց զուր անցան բոլոր ճիգերը: Մրցումին վերջանալուն 12 վայրկեան մնացած, Նիս նշանակեց յաղթական կէտը: Սա երրորդ մրցումն էր երկու խումբերուն միջեւ, եւ վերջացաւ Նիսի յաղթութեամբ, 0–1ով:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ներքն անուին:

Ցիշենք տակաւին յայտնի բանաստեղծ ու քննադատ Ռոժէ Լաննի սա տողերը (Օփերա).

— «Այս երեւելի բանաստեղծը միեւնոյն ատեն հազուագիւտ երաժիշտ մըն է: Դժուար է աւելի լաւ կերպով իրագործել արուեստագէտի մը պղատոնական մտատիպարը:

ՓԻԷՌ ՄԷՐԼԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Ամէն բանի համար եւ ամէն բանի մէջ, բայց Վասպուրականի երիտասարդութիւնը երբեք տարամերժ չէ, վասն զի իր հասարակութեան մէջ այլասիրութեան սովմեր կան եւ ընկերային ներողականութիւն: Նոր գաղափարներու սիրահար՝ շուտով կ՚իւրացնէ նոր վարդապետութիւններ, բայց անոնց խառնուրդէն կը կազմէ իրը, սոսր համար ալ կրնայ ճկիլ, յարմարիլ միջավայրի պահանջին եւ գործել իբր նոր գործիչ՝ պահելով հին նշանաբանը, իր անյեղլի հայրենասիրութիւնը, հայրենիքի ազատագրութեան ուխտը:

Տիկին Գիւլնարի, Արեգնազի, Տիգրանի եւ Շուշիկի Վարագ երթալու օրը, հազարաւոր բազմութիւն մը թափած էր Վարագի լեռնահովիտը, տեղ բռնած էր լերան կողերուն վրայ, սարաւանդներու եւ բլուրներու կուշտը, մարգագետնին մէջ եւ Ապարանջանի շուրջը: Կանչ ու ճիչ, երգ ու ծափ, սեղան ու կերակուր, պար եւ մսի հոտ, գինի եւ կրակի ծուխ, ապա Վանեցիի սիրական «սամավարը» եւ հոտաւէտ թէյը, Վանեցին գաւաթ մը թէյով կրնայ հարսնիք սարքել:

Բլուրի տակ՝ պար կայ.—
Աշուն եկաւ, թափաւ կաղալ,
Թրա լա, լա, լա,
Իշխան եկաւ ձեռք մավիզար,
Թրա լա, լա, լա,
Մարգագետնի վրայ.—

Հօյ նար, հօյ նար Մշեցի,
Հօյնարինօ, նան նարինօ,
Պտկով փիլաւ եփեցի,
Հօյնարինօ, նան նարինօ:

Վանքի ճամբուն վրայ.—

Սօխօթան, ա՛յ սօխօթան,
Սօխօթան լըցին պուտուկ,
Որդեր էլան fանց *տիւտուկ:*

Պար, դըհօլ – զուռնա, կանչ ու հրհոց: Յանկարծ կը բարձրանայ թրթռուն եւ յուզումնալից ձայն մը, կ՚իշխէ շրջապատին, կը կարթէ սիրտերը, կանգ կ՚առնեն պարն ու ճիչը, կը դադրի դըհօլ – զուռնայի ձայնը, մոկացի աղջիկը նստած քարի մը վրայ, իր ձայնին հպարտութիւնը, իր յոյզին սարսուռն ու քաղցրութիւնը կը թափէ հովիտին մէջ եւ հոգիներու վրայ:

Եօթն օր, եօթն գիշեր,
Շամամն ի գօտիս թոռմըշկեր,
Եար մրգիկ դռնէն դուրս չելլեր,
Փըշուր մի սիրտ մրգիկ խովնէր,
Վա՛յլօ, վա՛յլօ, վա՛յլօ, վա՛յլօ,
Երթամ Սթամպօլ, շահիմ փարա
Բօլ,
Իմ եարիս համար՝ առնեմ ջուլխա
Մը սօլ,
Արի՛ եա՛ր արի, խըռով մի՛
Կենար,
Աստուծրի բան եա՛ր, մըգիկ չի
Մընար:

Շուշիկի ձայնը, ծաղիկներու վրայէն անցնող մեղուներու հանդարտ բզզոց կարծես թէ ըլլար, թարմ խոտերէն սահող հովին սրվոցը, ու ձորէն վար՝ կարծես աղբիւրի մը կարկաչը:

— Կեցցէ հայ աղջիկը:

— Ապրի, ապրի:

— Ձայնդ անսպառ:

Ձայներ ու բացագանչութիւններ: Արեւի շողը՝ գազպինի բարակ թելերովը կը նստէր գետնի վրայ: Ապարանջանի մըրմունջը կ՚անցնէր թուփերու եւ խոտերու մէջէն՝ իբրեւ օրհնութիւն ու մաղթանք:

Կէսօրէն վերջ: Դեռ կը ծխան օճախները: Հացի եւ կերակուրի բոյր: Կանգ առեր էին երգն ու պարը՝ ալ չէր հնչեր դըհօլ – զուռնան, բայց կը շարժուիր, յորձանք կուտայ բազմութիւնը գոյնըզգոյն տարազ ու զարդարուն հարսներ: Արածող ուլիկներ: Աղջիկները ծաղիկ կը ժողվեն, կամ կը ցատկըտեն, գիբար կը կանչեն, կը խնդան, կը ծափեն: Բազմութիւնը կը կծկտի հեռ մը, ապա կը բացուի, Վանի երկսեռ երիտասարդութիւնը կը սիրէ վերելքը, անոր պատճառած տաժանքը, ճամբորդութեան դժուարը, վերջապէս յոգնութիւնը, ան՝ բռնեց լերան արահետները, խօսելէն ու խնդալէն, հեւալով ու տքալով, բարձրացաւ՝ սիրելով հայրենիքի հողն ու բոյրը, օդն ու քարը:

Վարագայ լերան արեւելեան գագաթը Գալիլիա կը կոչուի, ժայռեղէն աշտարակ մը, բարձր ու կիսակարմիր, անոր վրայ բարձրանալը վտանգաւոր է, բայց Վանեցին կը սիրէ արհամարհել վտանգը, եյլել անոր ծայրը, հոնկէ դիտել արեւածագը՝ եթէ առտու է, եւ համայնապատկերը՝ եթէ ցերեկ է: Տիկին Գիւլնարը մնաց պոյքերուն քով: Արեգնազը, Շուշիկն ու Տիգրանը խառնուեցան բազմութեան, գացին լիլիա, Արեգնազն ու Շուշիկը շատ յոգնած անընդհատ, քրտնելէն ու հեւալէն, մերթ կանգ առնելով Վարագայ լերան ծաղկաբոյր օդը ծծելով: Ահա Գալիլիա, Արեգնազն եւ Շուշիկը շատ յոգնած են, նստած քարի մը վրայ, մինչ Տիգրանը ոտքի վրայ է, կը խօսի, տեղեկութիւններ կուտայ:

— Պատի նման ցից, այս է ժայռեղէն Գալիլիան, անոր գագաթին վրայ՝ հինգ հոգի միայն կրնայ տեղաւորուիլ, եթէ վերելքը երկիւղալից է, ահաւոր է սակայն վայրէջքը:

— Իրաւ ալ տեսքն անգամ սարսափելի է, ըսաւ Շուշիկը, ես՝ առաջին անգամ կը տեսնեմ այսպիսի ժայռ մը.

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ գիներուն վրայ 15 առ հարիւր զեղչ պիտի կատարուի, առեւտուրի եւ ճարտարարուեստութեան նախարարին առաջարկով: Նախարարը պահանջած է նաեւ 50առ հարիւր զեղչ կատարել անոնց համար որ ամիսը առ նուազն 500 ֆրանքի ելեկտրական հոսանք կը սպառեն:

12 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Մեքսիկայի մէջ: Ապօրէն կուսակցութիւն մը եւ զինուորներ կատաղօրէն կռուեցան փողոցներուն մէջ: Կռիւը տեւեց 4ուկէս ժամ:

ԸՆԴՀ. ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐ մը պիտի կատարուի յառաջիկայ Մայիսին, ղեկավարութեամբ ներքին գործերու նախարարին: Գործողութիւնը պիտի տեւէ երեք շաբաթ: Ծախքը՝ մօտ երկու միլիառ ֆրանք: Իննսուն հազար առժամեայ պաշտօնեաներ պիտի յատկացուին այս գործին, ամբողջ երկրին մէջ, հարցարաններ բաժնելով տունէ տուն: Հարցումները կը վերաբերին ոչ միայն քաղաքացիներու իրաւական վիճակին, այլ եւ արհեստին, դիպլոմականութեան եւ բնակարանի պայմաններուն: Քաղուած տեղեկութիւնները պիտի կեդրոնացուին Ազգ. վիճակագրութեան պաշտօնատան մէջ: Արգիլուած է մարդահամարի թուղթերուն վրայ արձանագրուած տեղեկութիւնները օգտագործել ուրիշ նպատակներու համար: Ելմտական վարչութիւններն ալ չեն կրնար օգտուիլ անոնցմէ, տուրքերու յայտարարութիւնները ճշդելու համար: Մարդահամարի օրէնքը հաստատուած է 1792 Յուլիս 12ին եւ կանոնաւորապէս գործադրուած է 1801էն 1946, չհաշուելով պատերազմի տարիները: 1951ի մարդահամարը ջնջուեցաւ վասն զի խորհրդարանը մերժեց քուէարկել անհրաժեշտ վարկերը: Յետոյ, մասամբ վիճելի համարուեցաւ 1946ի մարդահամարը, վասն զի տարագիրները ամէնքն ալ իրենց տեղերը վերադարձած չէին: Վերջին կանոնաւոր մարդահամարը կատարուած էր 1936ին: Տարուան վերջը տեղի պիտի ունենայ հողագործական վիճակագրութիւնը: Ճարտարագործական եւ առեւտրական տեսակէտով վերջին կատարեալ վիճակագրութիւնը կատարուած է 1865ին:

ԹԵՀՐԱՆԻ ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ, 12 երեսփոխաններու ընտրութեան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 9ին: Երեք ցանկեր պատրաստուած են այս առթիւ: Ազգ. ճակատը եւ Թուտէ (համայնավար) միանալով 12 թեկնածուներ ներկայացուցած են որոնց վիճը փախստական են:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան Զ. համագումարը տեղի ունեցաւ փետրուարի վերջերը, մասնակցութեամբ աւելի քան 900 պատգամաւորներու: Խ. Միութիւնն ալ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկած էր նախագահութեամբ Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարներէն Պոսպելովի: Համագումարին գեկուցաբերն էր Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Զերւենքով, որ միեւնոյն ատեն վարչապետ է: Քաղաքական գործունէութեան մասին խօսած ատեն զեկուցաբերը հաւաստեց թէ մօտերս դիւանագիտական յարաբերութիւնները պիտի վերահաստատուին Յունաստանի հետ: Մաքրագործումներու առթիւ 55 հազար հոգի վտարուած են կուսակցութենէն, հինգ տարուան ընթացքին: Այժմ կուսակցութիւնը ունի 455.000 անդամ: Քանի մը հազար ընդդիմադիրներ ընդհ. ներում ստացած են. «բայց կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ կրկնեն իրենց նախկին ոճիրները»:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մեր բարեկամներէն Պ. Առման Մասիս այս տարուան «Պալ տը լա Մոննէ»ի ծպտեալ երեկոյթին առաջին հանդիսացաւ «ինքնատպութեան» մրցանակը շահելով: Տեղական թերթերը տըպած են Պ. Մասիսի նկարը նկարիչ Թուլուզ - Լոթրեքի դերին մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի 14 Մարտ, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ախոյենական մրցումը ընդդէմ Մալըմօրի:

Այն հայրենակիցները որ կը փափաքին ընկերանալ մարզիկներուն, պարտին արձանագրուիլ ամէնէն ուշը հինգշաբթի, Պար Րաֆֆի, Ռիւ տէ Տոմինիքէն:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (Քուռ տը Ռոմ):

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Այրի Տիկին Տիրուհի Պիլպիլեան, Այրի Տիկին Պերճուհի Նշանեան եւ զաւակները (Պոլիս), Օր. Սիրուհի Պիլպիլեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պիլպիլեան, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Օր. Իրիս Պիլպիլեան եւ բոլոր ազգականները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՄԻՀՐԱՆ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, 6 Մարտ, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ժամը 14.15, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սէնթ Ուէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

CANNES

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Քանի եւ շրջականերու ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

Պատուական նախագահութեամբ՝

Գ. ՍՏԵՓԱՆ ՎԱՀԱՆԵԱՆԻ

Այս կիրակի ժամը 15ին, Նօթրը Տամ տէ Փէն եկեղեցւոյ սրահը, ՊՈՒԼՎ. ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ Գ.:

Ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, նուագ: Ոչ հանգանակութիւն եւ ոչ ալ աճուրդ: Մուտքը ազատ է

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14.30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց:

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ:

Քաղուած Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխան Սէյրան:

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 19ի (Զատկի երկուշաբթին) ժամը 15ին Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ՝

« ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ »

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերահրատարակման տասներորդ շրջանը:

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները: Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը: Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները մանտա - չէքերով, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ: Այս կիրակի ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ:

Հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին: Պիւֆէ:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ԽՆՋՈՅՔ ՀԱՆԴԷՍ

ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

19ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի 14 Մարտ, ժամը 15էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լաւ Տէֆանս:

Պատուական նախագահութեամբ՝

Գ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին Տիկին Շ. Գալայճեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան:

Կ'արտասանէ փոքրիկն Սարգիս Շէրպէթեան.

Արեւելեան նուագախումբ Սոնիա Գարագաշի եւ Ուտի Պէքմէզի:

Հաճելի անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

Վարդանանցի տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ վարժարանին հանդիսասրահին մէջ, կիրակի, 28 Մարտ, ժամը 15ին:

Հանդէսին յայտագիրը կը բաղկանայ «Աւարայրի Արծիւ» թատերախաղին տեսարաններէն, մանկական նուագախումբէ, հայկական պարերէ, երգերէ եւ արտասանութիւններէ:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ:

Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ:

Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ:

Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ:

Ապրիլ 4ին.— ՓԱՐԻԶ:

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ:

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ, մանչ եւ աղջիկ:

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պաճաշարան մը արդիական, մաքուր, կահաւորումով, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած չահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն:

Դիմել՝ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ.—

57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

Օր. ՍԱԹԵՆԻԿ ՃԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Գ. ԼԻՒՍԻԷՆ ՖՐԱՆՔՈԶ

Ամուսնացած

Վիէն (Իզէռ) 27 Փետր. 1954

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի արտակարգ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ: Օրակարգ.— ա) Զեկոյց, բ) Ընդհ. հաշուետուութիւն, գ) Ընտրութիւն վարչութեան:: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

1.— ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 1931 - 32 32 - 37, կազմուած 38, 39, 49, 50 անկազմ, բայց մաքուր 15.000 ֆրանք:

2.— ՎԷՄ, Ս. Վրացեան, 1 — 24 թիւ, կազմուած 7000 ֆրանք:

3.— ՀԱՅ - ԲՈՅԺ, Շ. Նարդունի, 1 — 120 թիւ, տասը տարուան, երեք տարին կազմուած, 12.000 ֆրանք:

Բոլորը միասին գնողին 32.000 ֆրանք: Առաջման ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել.— ԾԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

13 ռիւ Տէ Տոմինիքէն, Մարսէյլ:

ԵՐԳԻ ԴԱՍԵՐ

Ձայնի մշակում, մարզում ձայնասփիւռի, օփերայի եւ համերգներու համար, Մարկեզի - Գարսիայի հռչակուած մեթոտով:

Տեսակցութիւն ժամադրութեամբ:

Մատչելի պայմաններ:

Տիկին ՁԱՄԱԼԵԱՆ՝

22, Ave. Reille, Tél. GOB. 30 - 15

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել.—

PHOTO DJAMBAS 42, Ave. de Breteuil Paris (7) Tél. SUF. 92 - 10

Հաւաքոյթներու, հանդէսներու, ճաշերու, հարսնիքներու համար ինչպէս եւ փոքրիկներ նկարելու համար կրնայ տուն երթալ:

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի - պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Նոր գիներ

Articles polichinelles-ի համար:

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)

Tél.: ARC. 66-50

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ:

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալորի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՄԱՐՏ — VENDREDI 12 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7317 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 10ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 2728

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Բ.

Ինչպէս գիտել կուտայինք երէկ, մեզ չի հետաքրքրեր ուրիշներուն ըսելիքը :

Մեր պարտականութիւնն է արթուն պահել հանրային կարծիքը, որպէսզի չփորձուի սուտերը շփոթել իրականու-թեան հետ :

Յօատովանինք թէ չկան հրաշագործ միջոցներ, Հայկ. Դատը լուծելու համար :

Մանաւանդ հիմա որ աշխարհը երկու մասի բաժնուած է, եւ հակայական ուժեր կը սպառնան նոր դժոխքի մը կրակներուն մատնել ամբողջ մարդկութիւնը :

Այս պայմաններուն մէջ, մենք պարտաւոր չենք սեղանի վրայ դնելու մեր բոլոր խաղաթուղթերը :

Իրաւունք ալ չունինք յաւակնելու թէ գտած ենք մոգական բանալին :

Դժբախտաբար այդպէս չի մտածեր ընկեր Ռ. Դարբինեան :

Ինչպէս ուրիշ առիթներով, այս անգամ ալ ան Թուղթին կը յանձնէ խորհրդածութիւններ որոնք չեն համապատասխաներ իրականութեան :

Եւ յաճախ թեր ու դէմ վճիռներ ալ կ'արձակէ, համաձայն իր համոզումներուն :

Հայկական Դատին, ինչպէս եւ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան հարցը քննած ատեն, ընկեր Դարբինեան իր բոլոր վերլուծումները կը հիմնէ բոլշեւիկեան բռնակալութեան խորտակման վրայ:

« Երբ խորտակուի, եթէ խորտակուի, խորտակուելէ վերջ »...

Եւ անելի յառաջ երթալով, քաղաքական ծրագիր մը կը կազմէ ոչ միայն այդ խորտակման, այլեւ ամբողջ Ռուսաստանի քայքայման վրայ:

Իր նախատեսութեամբ, սովետական բռնատիրութեան տապալումէն ետք, Ռուսիան բաժան – բաժան պիտի ըլլայ, ոչ-ռուս ազգերու անջատումով եւ Արեւմուտքի աջակցութեամբ :

— « Պէտք կա՞յ ըսելու, որ եթէ այսօր ազատ Արեւմուտքը վերապահ է Սովետական Միութեան ապագայի մասին, այդ չի նշանակեր երբեք, որ ան վերապահ պիտի մնայ բոլշեւիզմի անկումէն յետոյ եւ ետագային պիտի ուժ չտայ Սովետական Միութեան անդամահատման ». (Դ. յօդուած):

Այն ատեն — միշտ իր նախատեսութեամբ — ռուսական պետութիւնը պիտի կազմեն միայն բուն Ռուսերը, հազիւ հարիւր միլիոն ...

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ոչ ազատ Արեւմուտքը, ոչ ալ անոնց գլխաւոր ախոյեանը՝ Մ. Նահանգները ունին այդպիսի ծրագիր — բաժան – բաժան ընել Ռուսիան :

Ոչ – ռուս ազգերու ազատագրման հարցին մէջ ալ, անոնք ունին որոշ վերապահումներ :

Ի վերջոյ յեղափոխական տեսակէտ չէ « փեթիշ »ի մը վերածել ազատ Արեւմուտքը, անսահման կարողութիւններ վերագրելով անոր:

Այդ ազատներէն երեքը, — Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներ — միշտ միեւնոյն տեսակէտները չունին այսօրուան կամ վաղուան Ռուսաստանի հանդէպ :

Ամէնէն անհաշտին՝ Մ. Նահանգներու պաշտօնական շրջանակներուն մէջ տակաւին կը վիճին երկու բառերու մասին, — տեղ մը կեցնե՞լ թէ ետ մղել ռուսական տիրապետութիւնը: (Ընկեր Դարբինեան անգլերէն գիտէ եւ կրնայ գտնել այդ երկու բառերը):

Այո, ազատ աշխարհին, ազատութեան հետ ենք եւ պէտք է ըլլանք ամէն տեղ :

Բայց, թիւրիմացութիւններ չստեղծենք, այն համոզումը ներշնչելով թէ ազատ Արեւմուտքը միակամ եւ միաձոյլ ամբողջութիւն մըն է, եւ երբ «Եղիցի»ն արտասանէ, անմիջապէս լոյս կը ծագի:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՄԱՐՏ 13Ի ԵՒ 14Ի ՑՈՅՑԵՐԸ ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, հանրագրութիւն պատրաստուած է, բողոքելու համար Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին եւ մանաւորապէս Գերմանիոյ վերազինման դէմ: Ստորագրողներուն մէջ կը գտնուին Գ. Գ. Էռիօ, Տալատիէ եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր:

Այս ձեռնարկին կազմակերպիչները որոշած էին միեւնոյն ատեն լայն ցոյց մը կատարել Մարտ 13ին եւ 14ին (շաբաթ եւ կիրակի) Շան զ'Էլիզէի հրապարակին վրայ եւ պատերազմի զոհերու յիշատակարաններուն առջեւ :

Ոստիկանութիւնը արգիլած է այս ցոյցերը: Նախարարական խորհուրդն ալ առջի օր քննեց այս խնդիրը եւ որոշեց միեւնոյն ատեն արգիլել որեւէ ցոյց միացեալ բանակի ծրագրին դէմ :

Միջանկեալ ըսենք որ ստորագրողներէն Գ. Էռիօ յայտարարեց թէ հակառակ է ցոյցին, իսկ աբբայ Փիէռ, որ գրաւած է տնանկներուն տուն ճարելու առաքելութեամբ, ետ առաւ իր ստորագրութիւնը, որպէսզի կարենայ պահել իր բացարձակ չէզոքութիւնը ;

Ձեռնարկին կազմակերպիչները մամուլի ասուլիս մը սարքած էին առջի օր, բացատրելու համար իրենց նպատակը : Այս առթիւ հաստատեցին թէ հանրագրութենէն զատ, ցոյց մըն ալ ծրագրած էին ·

× Բանակցութիւնները կը շարունակուին Փարիզի մէջ, Հնդկաչինի պատուիրակութեան հետ, վերջնական անկախութեան մասին: Թերթերը կը գրեն թէ մեծ տարբերութիւններ կան երկու պատուիրակութեանց տեսակէտներուն միջեւ : Հնդկաչինի ներկայացուցիչները կը պահանջեն երկու անջատ պայմանագիրներ կնքել, մէկը՝ անկախութեան, միւսը Ֆրանսայի հետ եղած կապակցութեան մասին: Կ'առաջարկեն նաեւ որ երկու խնդիրները անջատօրէն քննուին տարբեր յանձնաժողովներու կողմէ : Ֆրանսայի տեսակէտն այն է թէ յուլիս 3ին անկախութեան խոստում տրուած ըլլալով, պէտք է միայն մէկ դաշնագիր կնքել, անկախութեան եւ ընկերակցութեան մասին: «Ի՞նչ իմաստ ունի երկու տարբեր դաշնագիրներ կնքել: Իսկ եթէ Հնդկաչինի ազգ. ժողովը անկախութեան դաշինքը վաւերացնէ եւ ընկերակցութիւնը մերժէ՞»:

× Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կը շարունակուին: Նախագահ Այզընհաուըր իր շաբաթական ասուլիսին մէջ կրկնեց թէ «թոյլ պիտի չտան որ Մ. Նահանգները նոր պատերազմի մը մէջ մտնեն առանց խորհրդարանին վճռական հաւանութեան»: Այս յայտարարութիւնը պատասխանն էր ծերակուտականի մը որ վախ կը յայտնէր թէ Մ. Նահանգները կրնան երբորդ աշխարհամարտի մը մէջ խրիլ, եթէ Հնդկաչին ղրկուած ամերիկացի մասնագէտները գերի բռնուին կամ սպաննուին:

Նոյն ասուլիսին մէջ Այզընհաուըր նորէն բացատրեց թէ Զօրս Մեծերու ժողով մը անօգուտ է, ներկայ պարագաներուն մէջ: (Այդպիսի հանդիպում մը թելադրած էր Չըրչիլ, անցեալ շաբթու) :

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ քսան հոգի վիրաւորուեցան, 12 երեսփոխաններու ընտրութեան առթիւ: Ընդհարումներ պատահեցան հակառակորդներու միջեւ, ինչպէս եւ ոստիկանութեան հետ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, որ Ամերիկա կը գտնուէր մէկ ամիսէ ի վեր, Անգարա վերադարձաւ Մարտ 10ին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՆՉԵՒ Ե՞ՐԲ ԱՅՍ ՔՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիբանանի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, «Զարթօնք» Փետր. 19, 20 եւ 21 թիւերուն մէջ հրատարակած է «Մարսիլահայ նամականի» մը, «Թղթակից» ստորագրութեամբ :

Տարրական պարկեշտութիւնը կը պահանջէր ստորագրել այդ « Նամականի»ն, քանի որ մեղադրանքներ կը պարունակէ:

Կարգ մը պարագաներ մէկդի դնելով, կ'արձանագրեմ քանի մը քսութիւններ.—

Անանուն թղթակիցը կը գրէ.

— « Օրինակ, Հ. Բ. Ը. Մ.ը հովանաւորած էր եւ նիւթապէս կ'աջակցէր Սէնթ Անթուանի դպրոցին: Եւ եղաւ որ ուսուցիչը, պոլսահայ երիտասարդ մը, մատնուեցաւ որպէս ... համայնավար եւ շղթայակապ դէպի Պոլիս ղրկուեցաւ: Նոյնը կրնանք ըսել ուրիշ շրջաններու համար : Այս պայմաններուն տակ, ո՞վ քաջութիւնը կ'ունենայ հրապարակ իջնել: Բարեգործակա՞նը կը հովանաւորէ. լմնցաւ ամէն բան: Ո'վ որ դաշնակցական չէ... համայնավար է: Ահա ազգադաւ ֆորմիւլը»: (19 Փետրուար):

Ուրիշ օրինակ մը, նոյնքան գեղեցիկ եւ գրգռիչ.

— « Եւ եղաւ ժամանակ մըն ալ, երբ երջանկայիշատակ Սիւրմէեան Սրբազան ուզեց կարգադրել հարցը, հիմ ունենալով ընտրութեանց արդիւնքը. լուր ղրկեցին անոր որ տեղը ծանր նստի, այլապէս ոստիկանութեան լուր կուտան որ օտար կղերական մը կը խառնուի մեր ներքին գործերուն»: (20 Փետր., ընդգիծն ալ շեշտը)։

Անշուշտ պատասխանը կը ստանան Մարսէյլէն, իրազեկներու կամ իրաւասու մարմիններու միջոցաւ :

Չեմ գիտեր թէ Բարեգործականի Մարսէյլի մասնաճիւղն ալ, որ կարդացած է այս քսութիւնները եւ ուրիշ առասպելներ, պարտք պիտի սեպէ՞ լուսաբանել իր անունով եղած վերագրումները:

Կուսակցական պայքար չէ այս, պարոններ, այլ հասարակ խուժանավարութիւն, այս կամ այն ապիկարութիւնը պարտկելու համար:

Անոնք որ ամէն տեղ «մատնութիւն» կը տեսնեն, իրենք վարակուած են նոյն ախտէն :

Այդ երանելիները իրենց գրած բառերուն ոչ իմաստը կ'ըմբռնեն, ոչ ալ հետեւանքները:

Այսպէս, նոյն սմսեղուկ թղթակիցը տեղ մը «դաշնակ որջ մը» կը կոչէ Մարսէյլի Ազգ. Առաջնորդարանը:

Եւ դեռ ո՞րքան այս կարգի բանսարկութիւններ, Սէնի ափերէն մինչեւ Միջին Արեւելք ...

ՎԱՀԷ

ՎԵՑ ՀԱԶԱՐ ԱՆԳԼՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ

Վեց հազար Անգլուհիներ առջի օր պաշարեցին Երեսփ. Ժողովը: Բազմաթիւ մեքենագիր օրիորդներ, կին պաշտօնեաներ, ուսուցչուհիներ եւ պարզ տանտիրուհիներ խռնուած էին յարակից սրահներուն մէջ: Ուրիշ հազարաւորներ ալ կը սպասէին փողոցներուն մէջ: Քուէպահանջ կիներու զգրգապին ցոյցերէն ի վեր այսքան բուռն տեսարան մը պարզուած չէր Լոնտոնի մէջ: Մայրերը քաղաքական հաւասարութիւն կը պահանջէին, եւ ստացան քուէարկութեան իրաւունքը: Զաւակներն ալ տնտեսական հաւասարութիւն կը պահանջեն — հաւասար օրավարձք այրերուն հետ, նոյն աշխատանքին համար :

Ցոյցը տեղի ունեցաւ այն պահուն երբ երեսփ. ժողովը կը վաւերացնէր նաւատորմին ելմտացոյցը, 353 միլիոն սթեռլին: Վեց հազար կիներ դրօշներ եւ նշանախօսքեր պարզած, յառաջացան դէպի խորհրդարան, երգելով եւ զանազան կանչեր արձակելով: Միեւնոյն ատեն ճառեր կը խօսուէին հրապարակին վրայ: Ցուցարարները երեսփ. ժողովին յանձնեցին երկու հանրագրութիւններ յանուն 680000 կուսակիցներու եւ յայտարարութիւն մը կարգապահ քուէպահանջ կիներու հերոսին՝ Տիկին Փէնքըրսթի արձանին առջեւ: Մաս մը ցուցարարներ փորձեցին Լորտերու ժողովը մտնել : Բուն երեսփ. ժողովին մէջ ցուցարարները 28 հարցումներ ուղղեցին ելմտական նախարարին, Պըթլըրի, հաւասար վճարքի մասին եւ ատենապետը ստիպուեցաւ կարճ կապել մը – նացեալը: Ի վերջոյ աշխատաւորական երեսփոխան մը, 55 տարեկան եւ ամուսնացած, օրինագիծ մը առաջարկեց հաւասար վճարումի համար: Երեսփ. ժողովը առանց տրտնջալու որոշեց օրինագծին երկրորդ ընթերցումը կատարել ապրիլ 9ին: (Անհրաժեշտ է երրորդ ընթերցում մը, որպէսզի օրէնք դառնայ): Ելմտական նախարարը պատասխանելով հարցումներուն, ըսաւ թէ կառավարութիւնը պատրաստ է հաւասար վճարում կատարելու այն Անգլուհիներուն որ պետական պաշտօններ կը վարեն:Այդ պարագային ծախքերը պիտի աւելնան 13.400.000 սթեռլին՝ պաշտօնեաներու, 17.200.000 սթեռլին՝ ուսուցիչներու համար :

Միայն մէկ երեսփոխան մերժեց հաւասար վճարումը, 57 տարեկան ամուսնացած պահպանողական մը, որ ըսաւ .

— « Կիները աշխարհ եկած են դայն աւելի գեղեցկացնելու եւ այլապէս չնորհալի պարտականութիւններ կատարելու, եւ ոչ թէ ֆիզիքապէս եւ տնտեսապէս մրցելու համար այրերուն հետ »:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ՀԱՆԴԷՊ

ԳԱՀԻՐԷ, 10 Մարտ.— Կիրակի, 7 Մարտ, առաւօտեան ժամը 11ին, «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան թատերասրահին մէջ, տեղի ունեցաւ գրագէտ Շաւարշ Նարդունիի հրապարակային բանախօսութիւնը: Ընդարձակ սրահին բոլոր աթոռները բռնուած էին արդէն: Միայն հանդիսաւոր օրերու այսքան հոծ բազմութիւն տեսնուած էր :

Կը նախագահէր Բժ. Ե. Յաթանասեան, որ փառաբանեց մեծութիւնն ու չքնաղը հայկական ստեղծագործ հանճարին եւ անոր մշակոյթին, որուն արժանաւոր սպասաւորներէն է օրուան բանախօսը: Ընկեր Բ. Թաշեան գծեց գրագէտ բանախօսին եւ անոր գրականութեան պատկերը՝ իր կարգին փառաբանելով հայկական մշակոյթը ;

Այս մեծարանքը իր լրումին հասաւ օրուան բանախօսին հոգեշունչ, խանդավառ, հիացումով ու հաւատքով լի ճառով, ձօնուած Յաւիտենական Հայաստանին, անոր անմահ ժողովուրդին եւ հայկական հզօր ու փարթամ մշակոյթին : Բանախօսը քանի՛ նլաւ ծափերու մէջ, շարունակեց իր խօսքը եւ որոտընդոստ ծափերու մէջ բեմէն վար իջաւ:

Գահիրէի հայութիւնը իր անմոռանալի օրերէն մէկը ապրեցաւ, հոգեպէս միաձուլուելով իր խնկելի հայրենիքին, անոր բազմահազարամեայ անցեալին եւ անոր լոյս երազներուն հետ :

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը:

Ժամը 1.30ին հանդէսը աւարտած էր արդէն, սակայն հասարակութիւնը շարունակեց նստած մնալ իր տեղը, լուռ պահանջելով որ փառատօնը շարունակուի տակաւին ...

ՄԱԹՆԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ 40ամեակը և 1944ի ազատագրութեան տասնամեակը մեծ շուքով պիտի տօնուին այս տարի : Կառավարութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է այս մասին :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԱՐԳԱՒԱՆԴ ՄԱՀԻԿ ԵՒ ՄԵԾՆ ՍՈՒՐԻԱ

Սուրիոյ վերջին յեղաշրջումով, Արգաւանդ Մահիկի կամ Մեծն Սուրիոյ ծըրագիրը դարձեալ օրակարգի վրայ է։ Մերձաւոր Արեւելեան խնդիրներու մասնագէտ դէմքեր, այն համոզումը ունին, թէ Սուրիոյ նոր վարիչները, պիտի չընդդիմանան Իրաքի եւ Յորդանանի հետ միացման ծրագրին։ Եւ իսկապէս, ուշագրաւ է, Իրաքի պետական շրջանակներու խիստ նպաստաւոր արտայայտութիւնները Սուրիոյ նոր վարիչներու հանդէպ։

Մեր նախորդ յօդուածով, խօսեր էինք Մեծն Սուրիոյ ծրագրին շուրջ, որուն ջերմ ախոյեանը եւ միակ իրաւատէրը հանդիսացած էր Յորդանանի Թագաւորը՝ էմիր Ապտուլլահ։ Այս վերջինը, որ վճռած էր իրականացնել «իր հօրը՝ Շէրիֆ Հիւսէյնի կողմէ իրեն աւանդ ձգուած կըտակը», պաշտօնապէս սեղանի վրայ կը դնէր իր ծրագիրը, Արաբական Դաշնակցութեան 1947 Յունուարի բացառիկ ժողովին, որ գումարուեցաւ Գահիրէի մէջ։

Իր անկախութեան նոր տիրացած Սուրիան, ոչ միայն ուժգնօրէն հակառակած էր այս ծրագրին, այլ եւ իր փոխ վարչապետ՝ Ճալէբ էլ Ազըմի բերնով, կը սպառնար լքել Արաբական Դաշնակցութիւնը, եթէ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը ընդունուէր։ Սուրիոյ կը ձայնակցէր նաեւ Լիբանան, որ մինչեւ այսօր, կը մնայ անհաշտ հակառակորդ մը, Մեծն Սուրիոյ ծրագրին.

Արաբական Դաշնակցութեան անդամակից բոլոր երկիրները, ոչ միայն կը դատապարտեն վեհապետ Ապտուլլահի ծրագիրը, այլ եւ կը մեղադրեն զայն, թէ կը ձգտի պառակտում ստեղծել արաբական միութեան մէջ։

Այս բոլորէն աւելի, զարմանալին այն էր, որ Հաշէմական նոյն ընտանիքին պատկանող եւ Անդրյորդանանի հետ ազգականական սերտ կապերով միացած՝ Իրաք եւս, վերապահ դիրք մը բռնած էր Մեծն Սուրիոյ ծրագրին հանդէպ, եւ հազիւ կը ծածկէր իր «լուռ ընդդիմութիւնը»։

Այսօր, սակայն, Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը ոչ միայն Թաղուած հարց մը չէ, այլ եւ անոր իրագործումը կը նախատեսուի մօտաւոր ապագայի մը մէջ։ Եւ, տարօրինակ ելեւէջով մը, կը տեսնենք որ այս ծրագրին իրագործումը հետապնդող երկիրը, Յորդանանը չէ, այլ այն երկիրը, որ ասկէ եօթը տարի առաջ, «լուռ ընդդիմութիւն» մը ցոյց կուտար։

Երէկ, Յորդանանի Թագաւորութիւնն էր դրօշակիրը Մեծն Սուրիոյ ծրագրին։

Այսօր, Իրաքի Թագաւորութիւնն է որ հրապարակ կ'իջնէ նոյն ծրագրով։

Եւ դերակատարներու փոփոխումով, անունն ալ կը փոխուի։ Երէկ՝ Մեծն Սուրիա։ Այսօր՝ Արգաւանդ Մահիկ։

Ինչո՞ւ այս դիմաշրջումը։

Փորձենք պատասխանել՝ այս խիստ կարեւոր, բայց բարդ հարցին։

Երբ վեհապետ Ապտուլլահ, կը պահանջէր Մեծն Սուրիոյ ստեղծումը իր գահակալութեան տակ, կը պատճառաբանէր թէ ինք՝ Հաշէմական տոհմի վերջին գահակալը, եւ միակ Արաբ վեհապետը ուղղակի Մարգարէի ընտանիքէն, պատմական եւ ժառանգական իր իրաւունքը կը նկատէ պահանջել Արաբ երկիրներու Միութիւնը, որ իր հօրը, Շէրիֆ Հիւսէյնի ըմբոստութեան միակ նպատակն էր։

Ան, անբնական եւ անիմաստ կը գտնէր, նոյն լեզուն, նոյն մշակոյթը, նոյն աշխարհագրական կազմը ունեցող, Արաբ ցեղի երկիրներու տարբեր վարչաձեւերու տակ, իրենցմէ անկախ մնալը։

Եւ աւելի կշիռ տալու համար իր խօսքերուն օրինականութեան, ան կ'ընդգծէր, թէ «Անդրյորդանանեան արաբական ըմբոստութեան ծնունդ է, իսկ սուրիական հանրապետութիւնը ֆրանսական ստեղծագործութիւն, Սայքըս – Փիքօ դաշնագրով որոշուած»։

Այս փաստարկութեան ուժգնօրէն կը հակաճառէր Սուրիան, այն ատենի փոխ վարչապետ՝ Ճալէբ էլ Ազըմի միջոցաւ, թէ՝ «Սուրիական Հանրապետութիւնը, 1928ի սահմանադիր ժողովին ծնունդ է, իսկ Անդրյորդանան իր գոյութիւնը կը պարտի Պաղեստինի մարզպան՝ Սըր Հէրպըրթ Սամուէլի սահմանադրութեան»։

Այս բանակռիւը երկու երկիրներու պետական անձնաւորութեանց միջեւ, հետզհետէ աւելի կը սաստկանայ եւ կը փոխադրուի լրագրական էջերու մէջ։ Սուրիոյ ժողովրդական խաւերն ալ ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան Ապտուլլահ Թագաւորին փառասիրական ձգտումներուն, եւ երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութիւնները հետզհետէ աւելի կը լարուին։

Անդին, Լիբանան, անմասն չէր այս բանավէճին մէջ, եւ իր արտաքին նախարար՝ Ֆիլիփ Թագլայի բերնով կը ճշդէր Լիբանանի դիրքը, կորովի ու վճռական յայտարարութեամբ։

— «Առանց Լիբանանի կամ Լիբանանի հետ, Մեծն Սուրիա չի կրնար ըլլալ։ Մեր դիրքը համապատասխան է այն յանձնառութեանց զոր ի՛րաքանչիւր արաբական երկիր, ընդունեց Արաբ. Դաշնակցութեան կազմութեան ատեն։ Լիբանան, Արաբ. Դաշնակցութեան անդամագրուեցաւ պայմանաւ, որ յարգուի իրանկախութիւնը իր ներկայ սահմաններուն մէջ»։

Այսպէս, Ապտուլլահ Թագաւորին Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը բուռն ընդդիմութեան մը կը բախէր Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, եւ հանրային կարծիքը կը մեղադրէր Անգլիան թէ կը հովանաւորէ այս ծրագիրը։ Այն համակրանքը, որ ծնած Սուրիական ժողովուրդին մէջ Անգլիոյ հանդէպ, հետզհետէ կ'անհետանար եւ տեղ տեղ թշնամութեան կը փոխուէր։

Սուրիոյ վերջին յեղաշրջումները, շատ ուշագրաւ են այս տեսակէտէն։ Միջին Արեւելքի անգլ. ներկայացուցիչները հաշտ աչքով չէր որ կը դիտէին գնդ. Հիւսնի Զայիմի եւ Զօր. Շիշաքլիի «սիրալիր յարաբերութիւնները» Ֆրանսայի հետ։

Մեծն Բրիտանիոյ գաղթային նախարարութիւնը, լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւէր Սուրիոյ դէպքերուն, եւ կը նըկատէր, որ Մեծն Սուրիայի մը կազմութիւնը Ապտուլլահ Թագաւորի իշխանութեամբ, չի վայելէր սուրիական ժողովուրդին համակրանքը։ Իրատես իր դատումներուն մէջ, Անգլիա կ'արձանագրէր նաեւ, Ապտուլլահ Թագաւորին ժողովրդականութեան նուազումը Իսրայէլի հանդէպ իր ընդունած, հաշտարար քաղաքականութեան համար.

Բայց անդին, ուրիշ երեւոյթ մը մասնաւոր ուշադրութիւն կը գրաւէր Անգլիոյ գաղթ. նախարարութեան մէջ։ Արդարեւ, կարգ մը տեղեկագիրներ կը հաստատէին այն շարժումը, որ ծնունդ կ'առնէր զանազան շրջանակներու մէջ, ի նպաստ Իրաքի հետ միացման։

Այս լուրերուն հետ զուգընթաց, Իրաքի խնամակալ Ապտիւլիլահի եւ վարչապետ՝ Նուրի Սաիտ փաշայի յաճախադէպ այցելութիւնները Լոնտոն, սովորական բանակցութիւններ չէին անշուշտ։

Իսկ Ապտուլլահ Թագաւորի եւ Ապտիւլիլահի միջեւ ծագած վէճը, պարզ զուգադիպութեան մը արդիւնք չէր անկասկած։

Առտու մը, ամբողջ արաբական աշխարհը կը ցնցուէր իմանալով Ապտուլլահ Թագաւորին սպանութեան լուրը, Երուսաղէմի մեծ մզկիթին մէջ։ Այս սպանութիւնը անմիջապէս վերագրուեցաւ Պաղեստինցի արաբ տարրերներու, որոնք դժգոհ էին, Թագաւորին թոյլ եւ հաշտարար ընթացքէն Իսրայէլի հանդէպ։

Ահաբեկիչին տեղն ու տեղ սպանութիւնը սակայն, խորհրդաւոր մշուշի մը տակ կը ծածկէր այս մահափորձին բուն շարժառիթները։

Պահ մը կարծուեցաւ թէ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը թաղուած է վերջնապէս, Ապտուլլահ Թագաւորին մահով։

Այս կարծիքը հետզհետէ աւելի վստահ կը շահէր դահաժառանգ՝ Թալլալ Թագաւորին նոր քաղաքականութեամբ։ Արդարեւ, այս վերջինը, մոռնալով իր հօրը ծրագիրը, Սուրիոյ եւ մանաւանդ Եգիպտոսի հետ աւելի սերտ յարաբերութիւններ մշակելու քաղաքականութեան ձեռնարկած էր։

Բայց կանխահաս էր այս կարծիքը։

Մեծն Սուրիան թաղուած չէր։

Ան, միայն տէր եւ անուն կը փոխէր ու կը վերածուէր Արգաւանդ Մահիկի։

Ծրագիր մը, որ երազն էր Իրաքի հանգուցեալ Թագաւորին՝ Ֆէյսալի։

1920 Մարտ 8ին Ֆէյսալ, Թագաւոր կը հռչակուէր Սուրիոյ, Լիբանանի, Իրաքի եւ Պաղեստինի։

Սուրիոյ ժողովուրդը երբեք չէ մոռցած, Արաբ ազատագրական շարժման այս մեծ ղեկավարը, որ առաջին ըմբոստութեան դրօշն էր պարզած Թուրք բըռնակալութեան դէմ։

Պիտի իրականանա՞յ իր երազը։

Իրաքի ներկայ երիտասարդ Թագաւորը պիտի յաջողի՞ հոն, ուր ձախողեցաւ իր հօրեղբայրը, Ապտուլլահ։

Մօտ ապագան, պիտի պատասխանէ այս հարցումներուն։

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԿՕՇԿԱԿԱՐԸ

Բարեկամս՝ Մինաս արհեստով կօշկակար է, կօշիկ նորոգող։ Ամէն անգամ որ զինքը կը տեսնեմ իր աշխատանքի սեղանին առջեւ նստած՝ պատկեր մը միտքս կ'իյնայ, տպուած հայերէն ընթերցանութեան գիրքի մը մէջ։ Այս պատկերը քաշուած է վարպետի մը նկարէն, որ կը ներկայացնէ ծերունի կօշկակար մը աշխատանքի սեղանին առջեւ նստած, քովն ալ ոտքի վրայ, բոկոտն եւ ցնցոտիներու մէջ փաթթուած աղջնակ մը, որ անձկալից կը նայի ծերուկին։ Կօշկակարը մէկ ձեռքին մէջ հինցած, քայքայուած ոտնաման մը, միւս ձեռքով ալ, խօսուն ձեւ մը տալով անոր, կ'ըսէ թէ ինչպէս կրնայ նորոգել այսքան հինցած կօշիկ մը։

Այս պատկերը ցոյց կուտայ թէ ամէն արհեստէ աւելի կօշիկ նորոգողներն են որ հաղորդակից են մարդկային թշուառութեան։

Կօշկակար Մինաս բարեկեցիկ թաղի մը մէջ կը գործադրէ իր արհեստը, որով աշուաններուն ծառայելու վսեմ գործը՝ իրեն համար խոշոր... բայց խոժալ մը միայն կը մնայ։ Մինչեւ այսօր իր կարեկցութեան չափանիշը ցոյց տալու առիթը չէ ներկայացած։ Իր նորոգած կօշիկները հազիւ քիչ մը տակը ծակած՝ մեծ աշխատանք մը չեն պահանջէր արհեստաւորէն։ Իսկ երեսը պատռած կօշիկները, որոնց նորոգութիւնը քիչ մը դժուար է, հազուադէպ է որ բերեն նորոգելու համար։ Մնաց որ Փարիզցին իր կօշիկը այդ աստիճանին չի բերեր, երբ քիչ մը մաշի, կը նետէ եւ նոր մը կը գնէ։

Մինասին գործը, եւ նաեւ միւս կօշկակարներունը, այս նպաստաւոր պարագաներուն հետ ունի նաեւ աննպաստ կողմը։

Ինչպէս գիտէք կօշիկ նորոգողները պաշտօնական սակացոյցէն աւելի գին չեն կրնար պահանջել, եւ այդ սակացոյցը մեծ ու պզտիկ կօշիկներու մէջ տարբերութիւն չի դնէր, հակառակ աւելի կամ նուազ չափով կաշի գործածուելուն, կօշկակարին շահը կը պզտիկնայ այն չափով որ կօշիկը մեծ է։ Ուրեմն առանց պատճառի չէ որ կօշկակարները իրենց երեսը կը թթուեցնեն երբ խոշոր ոտքով յաճախորդ մը կը ներկայանայ։ Սակայն Մինաս փիլիսոփայօրէն կը դատէ խնդիրը, Հայու յատուկ համակերպութեամբ մը — «Ինչ ընենք, ինչպէս որ վարդը փուշ ունի եւ միսը ոսկոր, ասիկա ալ մեր արհեստին ոսկորն է», կ'ըսէ ան եւ անտրտունջ կ'աշխատի։

Մինաս ինքն ալ, փարիզահայ բազմաթիւ արհեստաւորներու նման, կոչումով արհեստաւոր մը չէ։ Արհեստ սորված է, որպէսզի անկախ գործ մը ունենալով, գէթ մնայ «վարպետի բերնին հասը մտիկ ընել»։

Սկիզբէն իսկ գործարանները աշխատող բազմաթիւ հայ բանուորներ անհատական գործ մը ունենալու հետամուտ եղան։ Ամէնէն աչքը բացերը շրջուն վաճառորդ դարձան, իսկ ստուար մեծամասնութիւնը արհեստներու դիմեց, իբրեւ անկախութեան առաջին հանգրուանը։ «Տունը աշխատելու» դրութիւնը որ լայնօրէն տարածուած է այս երկրին մէջ, մեծապէս սատարեց Հայերուն դէպի արհեստները դիմելուն։ Որովհետեւ տունը աշխատող բանուորը ոչ միայն երբեք չորրորդով ինք իր «փաթրօն»ն է, այլ եւս կրնայ իր ընտանիքին անդամներն ալ աշխատցնել եւ աւելի շահիլ։ Եւ կարելի է ըսել թէ ֆըրանսաբնակ Հայերու մեծ մասին բարեկեցիկ վիճակը արդիւնք է այս դրութեան։

Մինաս նախապէս նոր կօշիկ շինել սորվեցաւ, սակայն պատրաստ կօշիկներուն ահռելի մրցակցութիւնը զինքը հնակարկատի վերածեց։ Ան ի զուր կը փորձէ իր յաճախորդները համոզել թէ պատրաստ կօշիկները խաւաքարտով շինուած են, թէ մեքենայի կարը եւ ձեռքի կարը միեւնոյն բաները չեն։ Դժուարին դերի մը մէջ կը գտնուի։ Երբ յաճախորդը կը կենայ կօշկավաճառի մը ցուցափեղկին առջեւ եւ կը դիտէ կօշիկները, կը զմայլի, կը հիանայ, կանանց կօշիկներու բաժինը կատարեալ արուեստի գործերու ցուցահանդէսի մը կը նմանի, ինչ ճաշակ, ի՜նչ նրբութիւն, ինչ յղացում մէկը միւսէն գեղեցիկ, մանաւանդ սա օձի եւ կոկորդիլոսի մորթով շինուած կօշիկները։ Ո՞վ կրնար ըսել թէ այդ զարհուրելի կենդանիները, որոնց հեռուէն տեսքն իսկ մարդուս սարսուռ կը պատճառէ, իրենց մորթով ամէնէն գեղեցիկ կաշիները պիտի ճարեն։ Իսկ արանց կօշիկները լայնանիստ, հանգստաւէտ, տոկուն եւ շքեղ։ Յաճախորդը բաղդատութիւն մը կ'ընէ չափու վրայ շինուած կօշիկին գինին եւ ցուցափեղկին մէջ նշանակուած գիներուն հետ, ոչ մէկ վարանում, կը մտնէ ներս, ընտրութիւնը կ'ընէ եւ գոհ սրտով կը մեկնի։

Մինաս երբ առաջին անգամ գործի ըսկսաւ, գոհ էր իր կեանքէն, դիւրին գործով մը գոհացուցիչ ապրուստ մը կը շահէր եւ բնաւ միտքէն չէր անցըներուելիքին ցանկալ։ Բայց երբ տարիներ սահեցան եւ անցեալ տառապանքները եւ գործարանին կեանքը մոռցաւ, սկսաւ դժգոհիլ։ Ինքզինքը իր արհեստին գերին կը նկատէր եւ կ'ուզէր ազատիլ անոր լուծէն, վաճառական դառնալ եւ ապրիլ առանց աշխատելու, փոխանակ կօշիկ նորոգելու, կօշիկ ծախելով դրամ շահիլ։

Ինքն իր մէջ կը տեսնէր լաւ խանութպան մը ըլլալու ամէն յատկութիւն, հաճոյակատարութիւն, յաճախորդ համոզելու կարողութիւն, գործի հասկացողութիւն եւն.։ Իրեն կը պակսէր միայն դրամագլուխը։ Իր կարծիքով դրամագլուխին հարցը երկրորդական էր։ Կարեւորը ձեռներէցութիւնն էր։ Դրամատէրերը իրեն պէս մարդիկ կը փնտռեն եղեր իրենց դըրամը շահագործելու համար։ Եւ ամէն տեղ, տուներու մէջ, սրճարաններէն ներս, եկեղեցիին առջեւ կը խօսէր իր ծըրագիրներուն մասին։ Այն հաւատքը ունէր թէ օր մը դրամը պիտի գայ եւ զինքը պիտի գտնէ։

Ձո՞ւ չացաւ այդ օրը։

Իր ծննդավայրին մէջ մանկութեան օրերուն ազգական – բարեկամ մը ունէր որ շատ պզտիկ տարիքին գացած էր Ամերիկա իր ծնողքին հետ։ Մինաս ինքն ալ տարագրութեան տաժանելի օրերէն եւ զանազան անցքերէ ետք ինքզինքը նետած էր Ֆրանսա եւ հաստատուած Փարիզ։ Երեսուն տարիէ ի վեր իր ամերիկաբնակ ազգականէն լուր չունէր, բայց բնաւ չմոռցաւ զայն։ Արդէն միշտ այդպէս եղած է ամէն երկրի եւ ամէն ժողովուրդի մէջ։ Իր քթին տակը բնակող աղքատ ազգականը կը մոռցուի, իսկ հեռաւոր Ամերիկայի ազգականը բնաւ չի մոռցուիր։ Մինաս եկողին, գացողին լուր կը հարցնէր։ Իր սիրտը կը բաբախէր ամերիկաբնակ ազգականին համար։

Եւ դիպուածը ուզեց որ երկու ազգականները, կիրակի առաւօտ մը անակնկալ կերպով իրարու հանդիպին Փարիզի եկեղեցիին առջեւ։ Ողջագուրումներ, ուրախութեան արցունքներ, Մինասի աչքերէն անշուշտ։ Ամերիկացին, գետնախնձոր ստիլու գործիք մը հնարած ըլլալով, անոր շնորհիւ միլիոններու տէր եղած է։ Եկած է Փարիզ, անկէ Իտալիա, Պոլիս, Միջին Արեւելք եւ եթէ կարելի ըլլայ մինչեւ իր ծննդավայրը՝ Այնթապ պտոյտ մը կատարելու համար։ Մինաս լաւ հիւրասիրութիւն մը ըրաւ իր ազգականին, չուզեց որ պանդոկ բնակի եւ իր պզտիկ բընակարանին մէջ իրեն նեղ բրաւ անոր տեղ ըրաւ։ Համադամ կերակուրներ որոնց կարգին աւանդական «լահմէճունը» եւ «չիյ քէօֆթէն» սեղանին զարդը կը կազմէին։ Երկու զոյգ կօշիկ շինեց մէկը սեւ, միւսը դեղին։ Ամերիկացին հիացաւ գերազանցօրէն փարիզեան, այս արհեստին նրբութիւններուն վրայ, խորապէս երախտապարտ մնալով եւ պատրաստ փոխարինելու։

Մինաս ժամանակը եկած համարեց իր սովորական յանկերգը երգելու, — կօշկավաճառի խանութ մը բանալ, եթէ դըրամագլուխ մը տրամադրուէր իրեն։ Ամերիկացին հաճութեամբ ընդունեց այս առաջարկը, պայմանաւ որ խանութը իրեն պիտի պատկանէր, մինչեւ որ ամբողջովին հատուցանէր իր պարտքը, առանց տոկոսի։ Մինասի համար այլեւս ծրագիրներու եւ երազներու շրջանը անցած էր եւ կը գտնէր իրականութեան ճամբուն

ԳՈՐԾԵՆՔ ՁԵՌՔ ՁԵՌՔԻ

★

Եօթնեակ մը տարիներ անցեր են այն օրէն ի վեր ուր քանի մը «խենդեր», գըլուխ գլխի տալով որոշեր էին իրենց հեռու մէկ հայրենակցին Մուրատին՝ մահուան երեսնամեակը տօնել :

Այդ օրը հոծ բազմութիւն մը չէր գըլացած իր յարգանքի պարտականութիւնը ։ Հոն էին ընտիր արուեստագէտ եւ արուեստասիրուհիներ.

Միութեան բանախօսը այդ անակնկալ յաջողութենէն քաջալերուած, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կազմութիւնը կը ծանուցանէր բեմէն: Շարժումը սկսած էր: Սրահի ներքանցքներուն մէջ, նախ տիկին մը, յետոյ պարոն մը եւ յաջորդաբար ուրիշներ իրենց նիւթական հարկը կը փութացնէին: Ոգեւորութիւնը մեծ էր, սակայն շուտով յաջորդեցին մեծ դժուարութիւններ :

Խենդերը քարը գլորած էին հորը, պէտք էր գտնել քառասուն խելացիներ, զայն դուրս հանելու համար: Բաւական դըժուար եղաւ զանոնք գտնել: Արդէն հանդէսին բոցը մարեր էր եւ կայծերն ալ ածխացեր էին գրեթէ : Պէտք էր կամք եւ եռանդ վերարծարծել մեր հայրենակիցներուն բոլորին ալ սրտին մէջ: Պէտք էր վերջապէս անոնց իւրաքանչիւրին բացատրել թէ՝ Մուրատ Ուսումնասիրացը զուտ բարեգործական կազմակերպութիւն մըն է, իր անունը ամբողջ հայ ազգէն պաշտուած առասպելական հերոսի մը անունն է : Մուրատի ուսումնատենչ ոգին եւ սերունդի դաստիարակութեան հանդէպ ունեցած բծախնդիր հոգածութիւնը, մղած էին մեզ կազմակերպութիւնը կոչել իր անունով, որ հոմանիշ է հեզութեան եւ հայրենասիրութեան :

Ոմանք անմիջապէս յարեցան, ուրիշներ խոհեմ հեռաւորութիւն մը պահեցին, վերջ ի վերջոյ գալու եւ նուիրուելու մեր նպատակի իրագործման :

Միութեանս կազմակերպիչ եւ ղեկավար տարրը, երկու անմիջական գործ ունէր,— անաղարտ պահել կազմակերպութեանս արտաքին փայլը եւ համբաւը : Յետոյ, իբրեւ ազգային եւ բարեգործական ընկերակցութիւն, անոր ապահովել պատուոյ տեղ մը յարեւման Միութիւններու շարքին:

Դիւրին էր այդ մեզի համար: Սեբաստիա մտաւորականներու անսպառ շտեմարան մըն էր: Ան տուած էր մեր ժողովուրդին շատ մը հանճարեղ առաջնորդներ, մատենագիրներ, բանաստեղծներ, լեզուաբաններ, բանասէրներ, ուսուցիչներ, բժիշկներ եւ անձնազոհ հերոսներ : Որոնց իւրաքանչիւրը առանձինն եւ կամ խմբովին իբր յարգանքի արտայայտութիւն իրենց յիշատակի օրը պէտք է ունենային: Տօնեցինք եւ ոգեկոչեցինք զանոնք բոլորն ալ: Ցորեկը գիշերուան խառնելով, արտաքին ճակատը կ'ամրացնէինք, գրեթէ միշտ կրթնած մեր հաւատարիմ քառասուն խելացիներուն, որոնց թիւն ալ սկսած էր մեր համբաւին համեմատութեամբ աճիլ :

Արտաքին աշխատանքներու դասաւորումը մեզի տրամադրելի պահեր կ'ընծայէր, զբաղելու ներքին կազմակերպական կարեւոր խնդիրներով:

Ուզեցինք յարաբերութեան մէջ մտնել Սեբաստիոյ նահանգի բոլոր քոյր միութիւններուն հետ, յարգելով անոնց իւրաքանչիւրին գոյութեան իրաւունքը, ըստեղծել բարոյական գործակցութիւն մը, որուն համար ալ ուրախառիթ է ըսել թէ՝ շատ մը հայրենակցականներ իրենց բարեացակամ համամտութիւնը խոստացած են :

Ներքին կազմակերպութեան մաս կը կազմէր նաեւ, Ֆրանսայի նահանգներուն մէջ ցրուած հայրենակիցները հաղորդակից պահել մեր տարած բոլոր աշխատութիւններուն: Այդ նպատակով իսկ, յօդուածներ դրուեցան թերթերու մէջ եւ թըռուցիկներ ղրկուեցան հայաշատ ոստաններ, հրաւիրելով զանոնք մասնակցիլ մեր աշխատանքներուն: Ու տակաւ սկսած է շարժուիլ Սեբաստիոյ արտադրիչ մեքենան :

Սեբաստացիներու շարժումը եւ համակրանքը Միութեանս հանդէպ ընդհանուր է: Ամերիկա իր նիւթական անդրանիկ օժանդակութեամբը կը խրախուսէ մեզ, իսկ Մարսիլիոյ մէջ մեր մասնաճիւղը արդէն գործի ձեռնարկած է յուսադրիչ ոգեւորութեամբ մը որուն պիտի հետեւին անկասկած, Լիոն, Տէսին եւ Սէնթ Էթիէն:

Իբրեւ ազգային կազմակերպութիւն, Միութիւնս եղած է շաղկապ մը համերաշխութեան եւ խորհրդանիշ միութեան:

Ինչպէս Սեբաստիոյ նահանգի միութիւններուն հետ, ուզած է նաեւ բոլոր Հայրենակցականներու գործակցութիւնը ապահովել շատ մը թիւով ուսանողներ կարենալ պահելու համար: Այդ հրաւէրը Գ. Գալպաքեանի միջոցաւ արձագանգ գտաւ «Յառաջ»ի մէջ: Միութեան նախաձեռնութեամբ ժողովներ տեղի ունեցան: Առաջինին եկան՝ Վասպուրականի զոյգ միութիւնները, Ուրֆա, Հաճըն, Կիլիկիա, Պոնտոս, Կեսարիա: Ոմանք եկած էին իբրեւ պարզ ունկնդիրներ, դիտել տալով թէ՝ ի վիճակի չէին վճարանուեթեանց մասնակցելու, քանի որ իրենց միութիւնները կազմալուծուած էին եւ իրենց գոյութիւնը պարզապէս անուանական էր:

Յաջորդ ժողովներուն աստիճանաբար ներկաներու թիւը պակսեցաւ: Յամառօրէն կառչած Միութեան եւ համագործակցութեան գաղափարին, մեր ներկայացուցիչները պատրաստեցին Միջհայրենակցականի ծրագիր կանոնագիր մը հինգ յօդուածներէ բաղկացած, եւ անոնց պատճէնները ղրկուեցան վերոյիշեալ բոլոր միութիւններուն, որպէսզի վաւերացնեն եւ յաջորդ ժողովին համար իրենց լիազօր ներկայացուցիչը նշանակեն, կեդրոնական խորհուրդի ընտրութեանը համար : Դժբախտաբար, հակառակ մեր յամառ յարատեւութեան՝ չկրցանք մեր նպատակին հասնիլ: Առաջին քայլէն իսկ շատեր խուսափողական միջոցներ գտան:

Մեր կազմակերպութեան արդի դրութիւնը անշուշտ մեզի թոյլ չէր տար երկար ժամանակ մեր ճիգերը եւ ուժերը ցրուել աջ ու ձախ, ուստի մեր պատեանին մէջ ամփոփուելով, խոհեմութիւն սեպեցինք առ այժմ մեր կազմակերպութեան զարկ տալ, բայց միշտ պատրաստ հասկացողութեան եւ համագործակցութեան գետին մը ստեղծելու ուղեկից կազմակերպութեանց հետ :

Հայրենակիցներ, ժամանակը աւելի քան երբեք վճռական է մեր նոր սերունդի գոյութեանը համար պայքարիլ եւ փրկել որքան կարելի է շատ եւ շուտ: Հեղեղը արդէն հասած է մեր մէջքերուն, վաղը արդէն շատ ուշ պիտի ըլլայ, ան կը բարձրանայ անարգել եւ անդադար: Թումբ կազմենք անոր առջեւ : Փրկութեան լաստեր պատրաստենք, Նոյեան Տապաններ, որպէսզի կարենանք օր մը զանոնք իջեցնել մեր հայրենի ձիւնազարդ լերան Արարատի լանջերուն վրայ:

Արհաւիրքի օրերուն, երբ կրակը կը մոխրացնէր ամէն բան եւ կոտորակուած ժողովուրդ մը, թողած իր դարաւոր հայրենիքը կը հեռանար արիւնաքամ եւ շընչասպառ, առասպելական քաջութեամբ օժտուած հերոս մը ապագայ սերունդին բեկորները կը հաւաքէր, արիւն կամ ոսկի տրամադրելով :

Ոգեկոչելով իր անունը, մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ հետեւիլ իր օրինակին, ջանալ պահել եւ փրկել նոր սերունդին, զայն պատրաստել, մեր հայրենիքին, այսօրուան հայրենիքին, վաղուան հայրենիքին մեր անմահ եւ յաւիտենական Հայաստանին համար :

ՅԱԿՈԲ

ԽՄԲ.—Մուրատ Ուսումնասիրացի տարեկան երեկոյթը տեղի ունեցաւ Փետր. 20ին, մեծ յաջողութեամբ :

մէջ: Այստեղ էր որ խնդիրը կնճռոտեցաւ: Այն ատեն զգաց որ ինքը լաւ երազող մըն է եւ ոչ թէ գործադրող: **Գործի մարդու** ջիղը, կը պակսէր իր մէջ, սակայն, պարկեշտ եւ պատուաւոր մարդ, չուզեց բախտախնդրական գործերով վնաս պատճառել իր ազգականին եւ ջանաց իր անկարողութիւնը պարտկել, ըսելով որ յաջող գործ մը ունենալու համար պէտք է շատ լաւ փողոցի մը մէջ շատ լաւ խանութ մը ունենալ եւ այդ ալ՝ տասնեակ միլիոններու կը կարօտի :

Ամերիկացին պիտի չընկրկէր այս գումարին առջեւ, եթէ իր դատողութիւնը իր ազգականին մասին իբրեւ գործի մարդ բացասական չըլլար: Ուրեմն բաւականացաւ միայն կարեւոր դրամական նուէր մը ընելով իրեն ընծայուած հիւրասիրութեան փոխարէն :

Այս դէպքը բարերար ազդեցութիւն գործեց Մինասին վրայ, պատճառ եղաւ որ ան գծէ իր կարողութեան սահմանները եւ այդ-սահմաններուն մէջ շարժի: Եւ այսօր աւելի երջանիկ է քան թէ առաջ, մուրճին եւ սալին օրհնէնքը կ'ընէ փոխանակ երազներ հիւսելու :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

★

Կիրակի, 7 Մարտ, տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու Միութեան փարիզեան շրջանի 23րդ տարեկան հանդէսը, Սալ տը լա Շիմի ընդարձակ սրահին մէջ ։ Սրահը լեցուցած էր համակիրներու եւ ծնողներու մեծ բազմութիւն մը: Կը մասնակցէին Փարիզի շրջանէն ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչ խումբերը, իրենց դրօշներով, ինչպէս նաեւ Փարիզի Ամերիկացի եւ Յոյն սկաուտական խումբերը: Եւ մեծ թիւով ֆրանսացի եւ օտար սկաուտ պետեր : Հանդէսին ներկայ էին նաեւ Փարիզի հայկական միութեանց եւ հայ. եկեղեցիի ներկայացուցիչներ, Մխիթարեան հայրերը, Դպրոցասէր վարժարանի աշակերտները իրենց ուսուցիչներով, ինչպէս նաեւ Մխիթարեան վարժարանի աշակերտները եւն.:

Հանդէսը սկսաւ շրջանին դրօշներուն ներկայացումով բեմին վրայ, սկաուտական քայլերգով: Յետոյ բեմ բարձրացան ֆրանսական եւ օտար խումբերու ներկայացուցիչները իրենց դրօշներով ։

Փարիզի շրջանի սկաուտները ներկայացուցին « Օր մը բանակավայրին մէջ» եւ սկաուտական խաղեր, զարթում, մարզանք, բանակումի աշխատանքներ եւն. ։ Արենոյշներն ալ միացան բանակումներուն, եւ առիթը ունեցանք լսելու գեղեցիկ երգեր եւ արտասանութիւններ ։ Շավիլի սկաուտները ֆրանսերէն լեզուով ներկայացուցին «Իշխանուհին եւ գիւղացին» զաւեշտը որ մեծ յաջողութիւն ունեցաւ: Արենոյշները անգամ մըն ալ խանդավառեցին հանդիսականները, իրենց հայկական պարերով եւ երգերով: Այս տարի նոր պարեր եւ երգեր պատրաստած էին եւ բոլորն ալ մեծ յաջողութիւն գտնելով կրկնուեցան :

Միջնարարէն առաջ Միութեան ընդհանուր պետը Բժ. Գուրգէն Մեծատուրեան ներկայացուց անցեալ տարուան գործունէութիւնը եւ նկարներ մոգական լապտերով: Հասարակութեան ներկայացուց նաեւ մէկ տարուան ընթացքին կազմուած նոր խումբերուն խմբապետները ։

Միջնարարէն վերջ Փարիզի շրջանի Եղբայրները, իրենց նուագախումբով ներկայացուցին հայկական ժողովրդական երգեր եւ եղանակներ, ինչպէս նաեւ սկաուտական եղանակներ նախորդ ճամբարներէն եւ հաւաքոյթներէն:

Փարիզի շրջանի երէցները եւ Արենոյշները ներկայացուցին հայերէն զաւեշտ մը, «Գլխու փորձանք մը» որ մեծ յաջողութիւն գտաւ .

Հանդէսը վերջացաւ սկաուտական հրաժեշտի երգով, եւ հայ արիներու եւ արենոյշներու ծնողները եւ բարեկամները մեկնեցան իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնելով կատարուած աշխատանքին համար :

Թ.Գ.ԹԱԿԻՅ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ Ը (30)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Շուշիկ, սարսափելի է Գալիլիան, բայց Վարագայ լերան փառքն է, հոս եկողը, կ'ուզէ գէթ հեղ մը կատարը բարձրանալ, քանի մը վայրկեան մօտ զմայլիլ [illegible]:

— Գալիլիա բարձրացողներ կա՞ն, հարցուց Արեգնազը:

— Քիչեր միայն:

— Ինկող, մեռնողներ կա՞ն:

— Այո, տարիներ առաջ, Մոլլաս անունով մարդ մը, բայց նախ ըսեմ թէ՝ ինչո՞ւ վեր կ'ելլեն, Գալիլիան սրբատեղի է, որովհետեւ այս ժայռեղէն աշտարակի ծերպերէն մէկուն մէջէն գտնուած է Ս. Հռիփսիմէ կոյսին խաչափայտը, համաձայն՝ կրօնական աւանդութեան մը: Ով որ օր մը ծոմ պահէ եւ քառասուն անգամ Գալիլիան բարձրանայ ու վար իջնէ անվտանգ, ինչ գործ որ բռնէ՝ յաջող պիտի երթայ: Մոլլաս անունով բարեպաշտ մարդ մը, տարիներ առաջ փորձեր է իր բախտը, երեսուներութ անգամ վեր ելեր ու իջեր է, բայց երեսունիններորդին՝ վար ինկեր ու մեռեր է: Այս նահատակին գերեզմանը կը գտնուի ներքին Վարագայ գերեզմանատան մէջ.

— Վախ, վախ չընչեցին աղջիկները :

— Գալիլիան թող իր տեղը մնայ, ես փափաք չունիմ մեռնելու, յարեց Արեգնազը:

— Ես ալ, ես ալ, ճչաց Շուշիկը :

— Նայեցէք, նայեցէք, երկու երիտասարդներ եւ աղջիկ մը արդէն բարձրացեր են Գալիլիայի գագաթը :

Արեգնազն ու Շուշիկը նայեցան, ժողովուրդը կը ծափէր, կը քաջալերէր այս անվախները :

— Այս կողմը՝ Վարագայ արեւելքը, Պաշալէ Գաւառը, եւ անկէ անդին՝ Թիւրք-պարսկական սահմանագլուխը : Այս լեռներու ստորոտներէն եւ հովիտներու գիծովը կ'երկարի յեղափոխականներու երթեւեկի ճամբան, անոնք մեզի կը բերեն զէնք ու փամփուշտ, դաշոյն ու ատրճանակ, ռումբ ու սուին, գիրք ու թերթ :

«Ախկա՝ հարաւն է, նայեցէք, հեռուն կը տեսնուի արծաթագոյն երիզ մը, Խոշապայ գետը, որ կը բխի Ջուլխի ու Գաւաշի լեռներէն: Գետը իր անունը առած է Խոշապ պատմական քաղաքի մը անունէն, որ կը նշանակէ քաղցր ջուր: Անոր վարը Հայոց Ձորն է, հայկական մեծ գիւղերն են Անգղ, Իշխանի Գոմ, Հիւր Գոմ, Կեմ, Աթանանց, Քերծ, այս վերջին գիւղն մօտ է մեր գիւղը» :

— Շուշիկ, մեր գիւղին անունը գիտե՞ս, հարցուց Արեգնազը:

— Հարկաւ գիտեմ, քի՞չ խօսած ես ինծի ձեր գիւղի եւ ձեր տան մասին, Գրգըլ Թաղ կը կոչուի, անունը առած է կարմիր զառնող այն լեռնակէն՝ որուն տակ կծկուած է ձեր գիւղը, եկեղեցին ալ ժայռի մը ստորոտը շինուած է, փոքրիկ է ու հարթ տանիք ունի: Եկեղեցիի վրայ հրակող ժայռին ծերպերուն մէջ շատ մը աղաւնիներ իրենց բոյները շինած են: Եկեղեցիին ներսը, ժայռեղէն պատին մէջէն ծըլ – ծըլ խեժի պէս բան մը չի՞ կաթիր ու քարէ աւազանի մը մէջ չի՞ հաւաքուիր, Արեգնազ, ձեր տունը գիւղին ծայրը չէ՞, ձեր գերեզմանատունը պատիկի մը վրայ ու ժամուն մօտ չէ՞:

— Ապրիս, Շուշիկ, ըսաւ Արեգնազը :

— Այդ՝ արեւմտակողմն է — շարունակեց Տիգրանը —: Ահա Արտօս լեռը, անոր շուքին տակն է Ոստան քաղաքը, Ռշտունեաց Գաւառի կեդրոնը: Լեռնաշղթային անդին կայ Մոկսը :

— Օխ, օխ, մեր գաւառը հասանք, ճչաց Շուշիկը :

— Այո Շուշիկ, հասանք ձեր յամառ լեռնաշխարհը, քաջերու բոյնը, անմահական ջուրով ու օդով, մեղրով ու կարագով, բարձր լեռներով ու խոր ձորերով, քարայրներով ու վանքերով: Անուանի վանքերն են Փութկու Ս. Գէորգը, Ամենափրկիչը, Ս. Մինասը, Ապարանքը, իսկ գիւղերը՝ Մոկս, Կճաւ, Լճան, Հաղին, Նանենց, Սորս, Ծափանց, Առինջ եւ Ոգիմ :

— Ախ, մեր սուրբ ու բարի երկիրը, անոր քարն ուտեմ եւ ջուրը խմեմ, մօրս չափ կը սիրեմ եւ Աստուծոյ մը չափ կը պաշտեմ զայն, կարօտցած եմ ու անոր կարօտէն կը հալիմ, ըսաւ Շուշիկը :

— Շուշիկ, անգամ մըն ալ թէ որ երգես Մոկաց Միրզէն, այն ատեն միայն պիտի հաւատամ որ դուն կը սիրես Մոկսը :

— Արեգնազ, զիս կը փորձես, կը սիրեմ, ու շատ կը սիրեմ հայրենի գաւառը, մեր աղուական, մեր կոյս լեռնաշխարհը, ահա ես երգեմ ...:

Շուշիկի ձայնը փրթաւ թոքերէն հեղեղեց կոկորդը, ու շրթներէն վար հոսեցաւ խռովայից, ինկաւ Վարագայ լերան վրայ :

Գրնաց հասաւ ջուր Ջամբարէն,
Խաթունները թափան փանջարէն,
Թափան Մոկաց Միրզի թամաչէն,
Զը կէր իւր նման բոյոր տինիյէն,
Հազար ափսոս Մոկաց Միրզէն:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ ԿԻՊՐՈՍ — Անգլիոյ կառավարական շրջանակներէն կը հաւաստեն թէ ի հարկին Սուէզէն Կիպրոս պիտի փոխադրուի Միջին Արեւելքի բանակատեղին։ Արդէն նոր չէնք մը կը շինուի, իբրեւ կեդրոնատեղի ցամաքային եւ օդանաւային հրամանատարութեանց. Լոնտոնի մէջ կը յուսան թէ մօտերս պիտի վերսկսին անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները։

ՍՈՒՏԱՆԻ երեսփ. ժողովին բացումը կատարուեցաւ Մարտ 10ին, ի ներկայութեան անգլիացի կուսակալին եւ նախագահ Նէկիպի։ Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, որպէսզի չկրկնուին Մարտ 1ի դէպքերը, երբ 34 հոգի սպաննուեցան Խարթումի մէջ եւ երկու հարիւր հոգի վիրաւորուեցան։ Հրամայուած էր փակել բոլոր խանութները։ Պաշարուած էին նահանգապետարանէն խորհրդարան տանող ճամբաները։ Կուսակալը բացումը կատարելով, պարզեց երկրին «սուտանացման» ծրագիրը, — ատրճանաբար Սուտանցիներու յանձնել իշխանութիւնը։ Յօսեցաւ նաեւ Մարտ 1ի դէպքերուն վրայ, դիտել տալով գործակցութեան անհրաժեշտութիւնը։Ճառը անմիջապէս արաբերէնի թարգմանուեցաւ։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Շելպա, որ նոր դահլիճը կազմած է մէկ ամիսէ ի վեր, առջի օր երեսփ. ժողովին ներկայանալով, վստահութեան քուէ չահեցաւ 283ի դէմ երեք հարիւր ձայնով։ (Օրինական մեծամասնութիւնն էր 292, երեսփոխաններու թիւը՝ 583)։ Կառավարութեան ծրագիրն է ուժ տալ Ատլանտեան դաշինքին, վաւերացնել միացեալ բանակի ծրագիրը, տնտեսական եւ ընկերային բարենորոգումներ կատարել, պայքարիլ համայնավարութեան դէմ եւն.։ Կարմիրները եւ ձախ ընկերվարականները թշնամական կանչեր արձակեցին, մինչդեռ չափաւորները կը ծափահարէին։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ մասին խօսակցութիւնները վերսկսան Ուաշինկթընի մէջ, Մ. Նահանգներու պատուիրակին եւ խորհրդային դեսպան Զարուբինի միջեւ։ Կ'ըսուի թէ այս վերջինը յանձնած է իր կառավարութեան առաջին պատասխանը։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր ջերմ ընդունելութիւն գտաւ Աթէնքի մէջ։ Վարչապետը պիտի ջանայ ոչ միայն զօրացնել Գերմանիոյ տնտեսական ազդեցութիւնը Յունաստանի մէջ, այլեւ անոր աջակցութիւնը ապահովել միացեալ բանակի ծրագրին համար։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ դիտել կուտան թէ Գերմանիա մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Պալքաններու եւ Միջին Արեւելքի։ Տոքթ. Ատընաուըր տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ հաշտութիւնը անհրաժեշտ է Եւրոպայի խաղաղութեան համար։

ՊԼԵՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ արեւնալի խռովութիւններ ծագեցան վարչապետ Եաֆիի բնակարանին մօտերը։ Մէկ հոգի սպաննուեցաւ, ութ հոգի վիրաւորուեցան։ Վարչապետին կուսակիցները կռուեցան Աճէմ էլ Ասատի ընկերներուն հետ, ըսելով թէ նախատուած է վարչապետին կողմէ։ Նախապէս ալ ցոյց մը տեղի ունեցած էր երեսփ. ժողովին մօտ եւ նիստը գաղրեցնելով ուրացեցին ատեանապրութենէն ջնջել ինչ որ բսուած էր։

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ կատարուած բանակցութեանց առթիւ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը յուշագիր մը հրատարակեց որ կը պնդէ հիմնական տեսակէտներուն վրայ։ Ֆրանսա երաշխիքներ կը պահանջէ վիճելի շրջանին ինքնավարութեան համար։ Ցետոյ պայման կը դնէ որ այս խնդիրը կարգադրուի, եւրոպական միացեալ բանակի ծրագրին քննութենէն առաջ։ Երբ Գերմանիոյ հաշտութեան խնդիրը քննուի, Ֆրանսա պիտի պահանջէ ընդունիլ ներկայ կարգուսարքը, երաշխաւորութեամբ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն։

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ դաշնակցային խորհուրդը զեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն արեւմտեան Գերմանիան պիտի կրնայ օգտուիլ զուիցերիական զինագործարաններէն, երբ սկսի վերազինումը։ Կ'ըսուի թէ զինագործարանները մեծ ճնշում բանեցուցած են կառավարութեան վրայ եւ թէ ներքին ու ելմտական նախարարներն ալ խնդրած են արտօնել զինամթերքի արտածումը։

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման տասնեւորդ շրջանը։

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել *բոլոր առկախ հաշիւները* ։ Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ *պիտի դադրեցնենք* մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը։ Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները *մանրամասն* – *չէքերով*, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (*Քուռ տը Ռոմ*)։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք ։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտոէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14.30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց ։

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ.

Քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն։ Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխոո Սէյրան ։

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ ։

Կառախումբ Կառ տիւ Նորէն ժամը 12.05 եւ 14.41 ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Ուզունեան ընտանիքին, ընկեր ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՎԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Յովսէփ Ուզունեանի եւ զաւակներուն ընկեր Յովհ. Ուզունեանի եւ իրենց բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի զառնագէտ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Ուզունեանի եւ պարագաներուն ողբացեալ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ ազքատի մը ։

*×Ընկեր Բիւզանդ Աճէմեան հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան Ֆոնտին, Յով*սէփ Ուզունեանի *մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ։*

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — ՄԱՐՍԷՅԼ — Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները յայտնելով հայրենակից Պ. Առաքել Զագրբեանի *մահուան առթիւ, հանգուցեալին պարագաներուն եւ Փարիզի Տարօն Տուրուբերանի քոյր մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Անտիլի Հայ ծերանոցին։*

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

CANNES

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ Քանի եւ շրջականերու ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ։

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՎԱՀԱՆԵԱՆի

Այս կիրակի ժամը 15ին, Նօքրը Տամ տէ Փէն եկեղեցւոյ սրահը, ՊՈՒԼՎ. ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ Գ.։

Ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, նուագ։ *Ոչ հանգանակութիւն եւ ոչ ալ աճուրդ։* Մուտքը ազատ է

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին։ Պիւֆէ ։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ։

SALLE DE L'ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, rue Cardinet, - Métro Malesherbes

Ուրբաթ 12 Մարտ, ժամը 21ին

ՀԱՆԴԷՍ ԱՐԴԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

(Ֆրանս., հայկական, հունգ. եւ սպան.)

ՏԻՐՈՒՀԻ ՁԱՌԱՓԵԱՆ

ԵՒ

ԻՒ ԹԷՍԻԷ

Մուտք 200էն 500 ֆրանք։

Տոմսերը՝ կը ծախուին հանդիսասրահը եւ Տիւրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն ։

ԽՆՋՈՅՔ ՀԱՆԴԷՍ

ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 19ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի 14 Մարտ, ժամը 15էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լաւ Տէֆանս ։

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

Պ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին Տիկին Շ. Գալայճեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան !

Կ'արտասանէ փոքրիկն Սարգիս Շէրպէթեան։

Արեւելեան նուագախումբ Սոնիա Գաբազաշի եւ Ուտի Պէքմէզի ։

Հաճելի անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ *ժողովրդական գիներով ։*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Հռիփսիմէ Զագրբեան, Պ. Յակոբ Զագրբեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ազգ. հաստատութեանց, մամուլին, պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ

ԱՌԱՔԵԼ ԶԱԳՐԲԵԱՆի

մահուան առթիւ ։

×

Այրի տիկին Յովսէփ Ուզունեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի

մահուան առթիւ ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆի ։

Մարտ 13ին — ՏԷՍԻՆ ։

Մարտ 20ին — ՎԱԼԱՆՍ ։

Մարտ 27ին — ՎԻԷՆ ։

Ապրիլ 4ին — ՓԱՐԻԶ ։

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ։

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ, մանչ եւ աղջիկ ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սեբաստիոյ եւ Կապոյտ Խաչի ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԺՈՂՈՎ

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ ։ Օրակարգ — ա) Զեկոյց, բ) Ընդհ. հաշուետուութիւն, գ) Ընտրութիւն վարչութեան։։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գէորգ Կիւլէսէրեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իր ողբացեալ կնոջ ՎԻԿԹՈՐԻԱ ԿԻՒԼԷՍԷՐԵԱՆի յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 19ի (Զատկի երկուշաբթին) ժամը 15ին Գրիգոր Վահան *կը ներկայացնէ՝*

« ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ »

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

A adjuger en

L'Etude de Me MICHELEZ, notaire

à Paris, 128 Bld. de Courcelles.

Le LUNDI 22 MARS à 15 heures.

FONDS DE COMMERCE DE

FABRICANT JOAILLIER

ET BIJOUTIER

Exploité à Paris,

RUE BUFFAULT, N° 8

Mise à prix ....800.000 francs.

Matériel en sus 49.000 francs.

Consignation pour enchérir

500.000 francs en chèque visé.

S'adresser au notaire.

ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայ տիկին մը որ ուզէ Յունիս տարեկան երախայ մը խնամել ծնողքին տան մէջ, Փարիզէն երեք ժամ հեռաւորութեան, անոր հիւանդ մօրը բացակայութեան։ Դիմել Պ. Աբրահամեանի՝

41 Rue Quintefol, Loches (In. et L.)

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

1.— ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 1931 – 32 32 – 37, *կազմուած* 38, 39, 49, 50 *անկազմ, բայց մաքուր 15.000 ֆրանք ։*

2.— ՎԷՄ, *Ս. Վրացեան*, 1 — 24 *թիւ, կազմուած* 7000 ֆրանք ։

3.— ՀԱՅ – ԲՈՅԺ, *Ծ. Նարդունի*, 1 — 120 *թիւ, տասը տուփում, երեք տարին կազմուած, 12.000 ֆրանք ։*

Բոլորը միասին գնողին 32.000 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ ։

Դիմել — ՏԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

13 ռիւ Տէ Տօմինիքէն, Մարսէյլ ։

ԵՐԳԻ ԴԱՍԵՐ

Ձայնի մշակում, մարզում ձայնասփիւռի, օփերայի եւ համերգներու համար, Մարկեզի – Գարսիայի հռչակուած մեթոտով ։

Տեսակցութիւն ժամադրութեամբ ։

Մատչելի պայմաններ ։

Տիկին ՁԱՄԱԼԵԱՆ՝

22, Ave. Reille, Tél. GOB. 30 - 15

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 13 ՄԱՐՏ — SAMEDI 13 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7318 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2729

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Գ.

Քաղաքական խնդիրներ կան որոնց քննութեան մէջ որքան խորանաք եւ տարածուիք, այնքան կը բարդանայ ելքը, նեղացուցիչ հարցումներով։

Այդ ապերախտ աշխատանքին ձեռնարկած է ընկեր Ռ. Դարբինեան, իր նոր յօդուածաշարքով։

Եթէ ուզենք բանաձեւի մը վերածել իր տեսակէտները, կ'ունենանք հետեւեալ պատկերը.—

1. Հայ ժողովուրդը այլեւս ի վիճակի պիտի չըլլայ *զինու զօրութեամբ* Թուրքերու ձեռքէն առնելու իր պատմական հողերը։ *«Ոչ միջազգային ներկայ պայմաններուն մէջ, ոչ ալ սովետական բռնակալութեան անկումէն յետոյ ստեղծուելիք կացութեան մէջ»։*

2. Միակ յոյսը կամ հնարաւորութիւնը *խաղաղ* միջոցներու կիրարկումն է։ Եւ այդ ալ՝ երբ անկախ ազգային պետութիւն մը կ'ունենայ կամ դաշնակցած կ'ըլլայ իր կովկասեան հարեւաններուն հետ։

3. *Առանց այս երկու նախապայմաններուն, «ոչ մէկ ազգ կամ պետութիւն չահագրգռուած պիտի ըլլայ Թուրքիայէն պահանջելու եւ թէկուզ խաղաղ կերպով անկէ առնելու մեր պատմական արդար իրաւունքները»։*

4. *Սովետական բռնակալութեան խորտակումէն վերջ «Թուրքիան աղատ պիտի չըլլայ առաջուան պէս սպառնալու իր* *տկար հարեւաններուն կամ նոյն իսկ կոտորելու իր հպատակ ժողովուրդները»։*

Ընկերը կը հաւատայ, ապահովաբար, թէ Թուրքիա «այլեւս ի վիճակի պիտի չըլլայ բռնի *ուժով փոխելու որեւէ բան ի նպաստ իրեն», քանի որ Արեւմուտքի հետ է եւ Ատլանտեան «միջազգային կազմակերպութեան մը հովանիին»։ (Աղգաժողով)։*

— « Ցետոյ, միջազգային ներկայ պայմաններուն մէջ դրուած չէ *միացեալ Հայաստանի* հարց, որպէս զի անկարելի բան մը ըլլար գործակցութիւնը անոնց (Թուրքերու) հետ)։

Ընդհակառակն, ընկեր Դարբինեան կը կարծէ թէ կարելի է «իրաւախոհութեան մը» գալ Թուրքիոյ հետ, «գէթ մասամբ» գոհացնելու համար մեր հողային պահանջները։

Աւելորդ կը նկատենք արտագրել ուրիշ խորհրդածութիւններ, որոնց բոլորը կը յանգին միեւնոյն վիճակի եւ արկածալի եզրակացութեան։

Հակառակ որ, ընկերը կը թելադրէ « ի հարկին, *նաեւ հակառակ քաղաքականութիւն»։ (Զ. յօդուած)։*

Անշուշտ միշտ ապաւինելով «ազատ աշխարհին եւ մանաւանդ ազատ Արեւմուտքի»։

Այս անձնական տեսակէտները ձեւակերպած ատեն, ընկեր Դարբինեան քանի մը անգամ կ'անդրադառնայ նաեւ, 1914-1918ի պատերազմին։

Այն ատեն չարաչար տուժեցինք, որովհետեւ հայ ժողովուրդը «լծուած էր ռուսական կայսերապաշտութեան կառքին կամ զինու զօրութեամբ կը ձգտէր Թուրքիայէն վերադարձնել իր պատմական հողերը»։

Շատ հեռուները գացած պիտի ըլլայինք, քրքրելով այս արիւնազանգ անցեալը, իր անդարմանելի փլուզումներով։

Ընկեր Դարբինեան այս առթիւ ալ կը մոռնայ շատ կարեւոր կէտ մը.—

Եթէ, այդ եղերական օրերուն, կառքը ռուսական էր, կառավարները կամ անիւներն ալ անգլիական, ֆրանսական եւ մասամբ ամերիկեան էին։

Այսօր կառքը ցարական միապետութենէն անցած է բոլշեւիկեան բռնակալութեան ձեռքը, իսկ չարժանիւները կամ կառավարները կը կազմեն նոյն Մեծերը որոնք ամէն բանէ առաջ կլանուած են իրենց ապահովութեան հոգերով։ Աւելի քան երբեք։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Վաղը, կիրակի, տեղի կ'ունենան Գերագոյն Խորհուրդին ընտրութիւնները ամբողջ Խ. Միութեան մէջ։

Աւելորդ է բացատրել թէ իրական իմաստով ընտրութիւն մը չէ որ կը կատարուի, այլ պարզ ձեւակերպութիւն մը։ Արդէն Գերագոյն Խորհուրդն ալ տարին մէկ անգամ կը գումարուի, քանի մը օր, ելմտացոյցը քուէարկելով «միաձայնութեամբ»։ Նախարարները պատասխանատու չեն Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ։ Կուսակցութիւնն է որ կ'անուանէ կամ կ'արձակէ զանոնք։ Ընտրութիւնները կը կատարուին մէկ ցանկի վրայ — համայնավար եւ անկուսակցական։ Վերջին ընտրութեանց ատեն (1950) 111 միլիոն 90010 քուէարկուներու վրայ միայն 300.148 հոգի, (0.27 առ հարիւր) պաշտօնական ցանկին դէմ քուէարկեցին։ Հաւանական է որ այս տարի աւելի փոքրաթիւ ըլլան ընդդիմադիրները։ Այս տարի ընտրողներուն թիւը կը հաշուեն 120 միլիոն։

Նոր Խորհուրդին անդամներուն թիւը քիչ մը աւելի պիտի ըլլայ այս անգամ. Միութեան Խորհուրդը պիտի բաղկանայ 700, Ազգութեանց խորհուրդը՝ 631 անդամներէ, ուրեմն համագումար 1331 անդամ։ Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել 15 անդամներ եւս, իբրեւ ներկայացուցիչները արտաքին «զինուորական շրջաններու» (Աւստրիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ եւ արբանեակ երկիրներու մէջ)։

Ազգութեանց խորհուրդին մէջ փոփոխութիւն չի նախատեսուիր, քանի որ այդ ժողովը կախում չունի բնակչութեան աճումէն։ Սահմանադրութեան համաձայն 16 դաշնակից հանրապետութիւններէն իւրաքանչիւրը պիտի ղրկէ 25 պատգամաւոր (դեսպուտատ?), ուրեմն համագումար 400 հոգի։ Տասնըվեց ինքնավար հանրապետութիւնները պիտի ընտրեն 11-ական (համագումար 175), ինը ինքնավար շրջանները հինգական (45), տասը «ազգային երկրամասերը» մէկ-մէկ (10)։

Միութեան խորհուրդը տարբեր դիմագիծ պիտի ունենայ։ Այս անգամ 29 ընտրական նոր շրջաններ կան, բաղդատելով 1950ի հետ, ուրեմն 8.700.000 բնակիչ աւելի (իւրաքանչիւր շրջան կը հաշուեն մօտ 300.000 հոգի)։ Այս 700 անդամներէն 400ը պիտի ընտրուին բուն ռուսական հանրապետութենէն (1950ին 388), 147ը Ուկրայնայէն (134) եւն.։ Հայաստան *այս անգամ պիտի ունենայ հինգ պատգամաւոր (նախապէս 4), Վրաստան 12, Ազրպէջան 11։ Ուկրայնա 21 պատգամաւոր աւելի կ'ունենայ, չորսը՝ Ղրիմէն որ վերջերս այդ հանրապետութեան կցուեցաւ։ Կը կարծուի թէ պատգամաւորներուն 60 առ հարիւրը նոր դէմքեր պիտի ըլլան. վասն զի Սթալինի մահէն եւ Բերիայի ոչնչացումէն ի վեր զանգուածային մաքրագործումներ տեղի ունեցան կեդրոնական եւ տեղական կառավարութեանց մէջ։ Այս առթիւ ամէնէն ծանր հարուածները կրեցին Վրաստան, Ազրպէջան, Ղազախստան եւ Ուկրայնա։*

«Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը կը կարծէ թէ այս տարուան պատգամաւորներուն մէջ սակաւաթիւ պիտի ըլլան ճշմարիտ բանուորները եւ գիւղացիները, եւ մեծամասնութիւն պիտի կազմեն կուսակցութեան եւ վարչութեան պաշտօնեաները, նախարարները եւ ուրիշ երեւելիներ։ Բանակն ալ պիտի ընտրէ ոչ թէ զինուորներ եւ նաւազներ, այլ մարաջախտներ, ծովակալներ եւ բարձրաստիճան սպաներ։ «Ինթելիգենցիա»ն ալ (մտաւորականութիւն) պիտի ունենայ մօտ յիսնեակ մը ակադեմականներ, գրագէտներ եւ արուեստագէտներ։ Տեսակ մը «ազնուապետութիւն»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶԵՌՔ ՊԱԳՆԵԼ

Բոլշեւիկները հետզհետէ կ'իւրացնեն կարգ մը «բուրժուա» բարքեր, փոփոխելով եւ յարմարցնելով իրենց Աւետարանին։

Առջի օր հունգարական թերթ մը կը գրէր թէ վերահաստատուած է «ճաշ»ը, որուն դէմ պայքար կը մղէին տարիներէ ի վեր։

Աւելի կարեւոր լուր մը, դարձեալ կարմիր Փեշթայէն։

Պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ արտօնուած է ողջունել ալեհեր տիկին մը, ձեռքերը համբուրելով։

Բայց նոյն արտօնութիւնը չի տար ուրիշ պարագաներու մէջ։

Օրինակ, բանուոր մը պարտաւոր չէ համբուրելու իր վարպետին ձեռքերը։

Հասկնալի է։

Բայց չըսեր թէ նոյն բանուորը ստիպուա՞ծ է գոց ընել դէզ մը ածականներ, փառաբանելու համար իր բանուորները, սկսելով «Արեւ – Սթալին»էն։

Եւ այս՝ տարին տասներկու ամիս։ Օրուան բոլոր ժամերուն։

Մեր մէջ ալ տարածուած է բացիկ սովորութիւն մը,— հանդիպած կնոջ ձեռքը համբուրել։ Առանց նկատի առնելու զոնէ տարիքը։

Ուրիշ ախտական ունակութիւն մը.— շողշողուն ածականներ շռայլել վեղարաւոր եւ անվեղար երեւելիներու։ Տեղի–անտեղի։

Թուրքիոյ, Եգիպտոսի եւ ուրիշ արեւելեան երկիրներու մէջ անգամ ջնջուեցան դարաւոր տիտղոսներ,— *էֆէնտի, պէյ, փաշա, Ն. Վսեմութիւն, Ն. Բարձրութիւն եւն.։*

Իսկ մեր մէջ տակաւին կը շարունակեն «Վեհափառ, Նորին Վեհափառութիւն, Բարձրապատիւ, Ամենապատիւ» եւայլն կոչել կաթողիկոսը, պատրիարքը, այս կամ այն եպիսկոպոսը եւ վարդապետը։

Սխալ չհասկնաք. ոչ թէ նամակ մը, պաշտօնագիր մը կամ հասցէն գրուած ատեն, այլեւ ամենօրեայ մամուլին մէջ։

Եւ տակաւին կ'ըսեն թէ «դեմոկրատ» ժողովուրդ ենք։

Կաթողիկոսները «Վեհափառ» էին երբ պետական իշխանութիւնը կործանած էր պատմական Հայաստանի մէջ եւ կղերը աշխարհական իշխանութիւնն ալ կը վարէր։

Նոյն իսկ իբրեւ տիտղոս, արքաներու եւ կայսրերու վերապահուած է այդ ածականը (*Սա Մաժեսթէ*)։

Եթէ մեր կենցաղագիտութիւնը ապացուցանել կ'ուզենք, ինչե՞ր կան սորվելիք։ Մանաւանդ այս ափերուն վրայ։ Տուներէն մինչեւ սրճարաններ...

Վ.Ա.Հ.

ՆՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Գնդ. Սալահ Սալեմ, յայտարարեց թէ Յեղափոխական խորհուրդին 11 անդամները պիտի հրաժարին բանակէն եւ յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ պիտի ներկայանան իբրեւ հանրապետական-ընկերվարական կուսակցութիւն։ Հաւանական է որ «Ազատագրութեան Համախմբում»ն ալ վերածուի քաղաքական կուսակցութեան։

Եթէ յաղթեն յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ, այս երկու հոսանքները պիտի գործադրեն մեծամասնութեան յեղափոխական քաղաքականութիւնը, իսկ եթէ պարտուին, պիտի գոհանան «չինարար ընդդիմութիւն» մը կատարելով խորհրդարանին մէջ։

Նախարարը, որ կը խօսէր հեծելազօրքի սպաներուն առջեւ, իր խօսքը վերջացուց հետեւեալ յայտարարութեամբ — « Այսուհետեւ բանակը հեռու պիտի մնայ քաղաքականութենէ »։

Իրազեկներ այս որոշումն ալ յաղթանակ մը կը նկատեն նախագահ Նեկիպի համար։

× *Գահիրէի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 25 տարեկան աղջիկ մը, Օր. Շադ, այն ամբաստանութեամբ թէ վարիչն է Եգիպտոսի համայնավար կուսակցութեան. Օրիորդը Հելիոպոլիս կը բնակի։ Հաւադիրը կ'ըսէ թէ խուզարկութեան ատեն ոստիկանութիւնը գտաւ կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէին անդամներուն ցանկը. Ձերբակալուած է նաեւ օրիորդին եղբայրը։ Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին ձերբակալուած են 45 կասկածելիներ, իբրեւ համայնավար։*

× *Սուտանի կուսակալը Մարտ 11ին ջնջեց պաշարման վիճակը որ հաստատուած էր Մարտ 1ին, Խարթումի մէջ, իբրեւ հետեւանք արիւնալի խռովութեանց։*

ԵԹԱՄԵԱՑ *ծրագիր մը յօրինուած է, զարկ տալու համար Ֆրանսայի տնտեսական զարգացման։ Տեղական թերթերը դիտել կու տան թէ ծրագրին գործադրութիւնը կախում ունի կառավարութեան տրամադրելիք վարկերէն։ Խնդիրը պիտի քննուի յառաջիկայ շաբթու։*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՐԱ՞Ք ԱԼ ՊԻՏԻ ՄԻԱՆԱՅ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Իրաքի ժողովը եւ ծերակոյտը խառն նիստ մը գումարելով, որոշեցին խնամակալութիւն մը կազմել, գործերը վարելու համար ի բացակայութեան Ֆէյսալ Թագաւորին, որ երէկ ճամբայ ելած պիտի ըլլար դէպի Քարաչի (Փաքիստան)։ Այցելութիւնը պիտի տեւէ տասը օր։ Վարչապետը Պաղտատ կը մնայ։

Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, նախկին վարչապետ Նուրի Սայիտ, որ Թագաւորին կ'ընկերանայ, յետոյ Նոր Տելհի (Հնդկաստան), Անգարա, Թեհրան եւ Գահիրէ պիտի երթայ, «անհատական հանգամանքով»։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս ճամբորդութեան։ Նուրի Սայիտ (փաշա) վերջերս կը թելադրէր աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել արեւմտեան ճակատին հետ։ Իր կարծիքով, Արաբական Դաշնակցութիւնը չէ կրցած քաղաքական ներդաշնակութիւն մը հաստատել նոյն իսկ արաբական երկիրներուն միջեւ։ Նուրի Սայիտ որ Իրաքի վարչապետ եղած է տասնեւմէկ անգամ, քանի մը տարիէ ի վեր կ'աշխատի աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատել արեւմուտքի հետ, անգործնական գտնելով արաբական երկիրներու չէզոքութիւնը. Դարձեալ, ինքն էր որ բարի դրացնութեան դաշնագիր մը կնքեց Թուրքիոյ հետ։ Ուրեմն, կ'ենթադրուի թէ այս անգամ պիտի փորձէ փարատել Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի կասկածները եւ լուսաբանութիւններ պիտի տայ Թուրքիոյ, Փաքիստանի եւ Իրաքի միջեւ ծրագրուած դաշինքի մասին Արաբական երկիրներու հանրային կարծիքը չուզեր որ Իրաք մասնակցի այդ դաշինքին։

«ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՁԱՅՆԸ» կը շարունակէ ծանր մեղադրանքներ ուղղել Ֆրանսայի գաղթային քաղաքականութեան դէմ։ Գահիրէի ֆրանսական դեսպանին հրահանգուեցաւ Եգիպտոսի կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել այս մասին։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր կառավարութիւնը ճանչցուեցաւ Մ. Նահանգներուն կողմէ. ինչ որ շատ նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուի Միջին Արեւելքի խաղաղութեան համար։

ՉԸՐՉԻԼԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Բ. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ՄԱՍԻՆ

Դ.

Եալթայի խորհրդաժողովէն հազիւ վերադարձած, ապրիլ 12ին կը մեռնի նախագահ Ռուզվէլթը, համեմատաբար դեռ երիտասարդ, (63 տարեկան):

« Նախագահը (Ռուզվէլթի մասին խօսած ատեն, Չըրչիլ ընդհանրապէս կը գործածէ գլխագիր Նախագահը) անհետացաւ երբ պատերազմը հասած էր իր գագաթնակէտին եւ իր հեղինակութիւնը աւելի քան անհրաժեշտ էր, վարելու համար Միացեալ Նահանգներու քաղաքականութիւնը :

« Գործը երբ հասաւ՝ կարծես ուժեղ հարուած մը ստացայ :

Այսպէս բրտօրէն վերջ կը գտնէր մեր գործակցութիւնը այս զօրեղ անհատականութեան տէր մարդուն հետ որ մեծ դեր կատարեց պատերազմի երկար տարիներու ընթացքին: Անդարմանելի կորուստի մը զգացումն ունէի »:

Հակառակ իր փափաքին, Չըրչիլ չի կրնար ներկայ ըլլալ Ռուզվէլթի յուղարկաւորութեան :

Նոր նախագահը՝ Թրումըն, կլանուած Միացեալ Նահանգներու ներքին հոգերով, եւ անտեղեակ արտաքին քաղաքականութեան ծալքերուն, կ՚ուզէ տեսակցութիւն մը ունենալ Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետին հետ :

Դէպքերու գահավէժ ընթացքը արգելք կը հանդիսանայ այդ հանդիպման :

1945 ապրիլ 25ին, Լայփցիկէն յառաջացող ամերիկ. Առաջին բանակի յառաջապահները կը հանդիպին ռուսական բանակի զինուորներուն Թորկաու քաղաքին մօտ՝ երկուքի բաժնելով Գերմանիան, որուն բանակները քայքայուած են դրեթէ :

Նոյն օրը, Հիմլէր, չէզոք անձնաւորութեան մը (Կոմս Պերնատոթ) միջոցաւ կ՚առաջարկէ գերմանական բանակը յանձնել Ամերիկացիներուն՝ արեւմտեան ճակատին վրայ: Անգլօսաքսոնները ստորակէտ մը չեն փոխեր իրենց դրած պայմաններէն.— «Զէնքերը վար դնել ամէն տեղ միանգամայն», ինչ որ մեծ հաճոյք կը պատճառէ Ռուսերուն :

Երկուստեք կը փոխանակուին սիրալիր հեռագիրներ: Ահաւասիկ մէկը.—

Ստալին Չըրչիլի.— «Լաւ ճանչնալով ձեզ, չէի կասկածեր թէ ուրիշ վերաբերմունք ցոյց պիտի տայիք»:

Կոմս Պերնատոթ կը վերադառնայ ձեռնունայն, բայց, Գերմանիոյ օրերը համրուած են այլեւս: Մայիս 6ին զինուորականները կը ներկայանան դաշնակից բանակատեղին եւ յաջորդ օրը կը ստորագրեն «անպայման անձնատուութիւնը» :

Երկրորդ աշխարհամարտը վերջ կը գտնէր Եւրոպայի մէջ:

Նոյն տարուան Սեպտեմբեր 2ին, Ճափոնի մայրաքաղաքին առջեւ խարսխած «Միսուրի» զրահաւորի տախտակներէն վեր կ՚ելլէին ճափոնցի պատգամաւորները, ստորագրելու իրենց պարտութեան վաւերաթուղթերը ու մարդկութիւնը կ՚ազատէր — գոնէ առժամաբար — մեծ մղձաւանջէ մը:

Հաստրակաց թշնամին հազիւ գլխատուած՝ բախումները կը սկսին Դաշնակիցներու միջեւ :

Ռուսերը չեն ձգեր որ Ամերիկացիները մօտենան Փրակայի եւ գայն կը գրաւեն Մայիս 9ին, Գերմանիոյ անձնատուութենէն երկու օր վերջը: Կ'արգիլեն դաշնակից յանձնախումբերու մուտքը Վիէննա: Կը նշանակեն առժամեայ կառավարութիւն մը, առանց խորհրդակցելու իրենց զինակիցներուն հետ: Մեծն Բրիտանիոյ, Միացեալ Նահանգներու բողոքները կը մնան ապարդիւն :

« Ռուսերը երբ Վիէննան գրաւեցին — կ՚ըսէ Չըրչիլ — անմիջապէս հասկցանք, թէ ինչպէս պիտի վարուին իրենց գրաւման շրջաններու բնակչութեանց հետ ալ»:

Մոսկուայի գրգռմամբ, Թիթօ կը գրաւէ Թրիէսթէն: Անգլիացիները, այս քայլը կը նկատեն բնաբարում կնքուած համաձայնութիւններու :

(Ինչպէս ըսինք, Անգլիա եւ Ռուսիա հաւասար իրաւունքներ պիտի ունենային Եուկոսլաւիոյ մէջ, մինչդեռ այս ձեւով՝ հաւասարակշռութիւնը կը խանգարուէր):

Անգլիացիները վտանգուած շրջանը կը տեղափոխեն բազմաթիւ զօրամասեր, Թիթոյի հետ հաւանական բախում մը նախատեսելով: Բարեբախտաբար վէճը կը կարգադրուի Ամերիկացիներու միջամտութեամբ :

Ամիս մը չանցած Սուրիոյ խնդիր :

Միջինաւոր Արեւելքի երկիրները կը պահանջեն լիակատար անկախութիւն: Անգլիացիներու քաղաքավար ճնշումին տակ՝ Ֆրանսացիները կը ստիպուին հեռանալ Սուրիայէն եւ Լիբանանէն:

Ու այսպէս ուրիշ միջադէպեր :

Չըրչիլ յստակօրէն կը տեսնէ, թէ Ամերիկացիները չեն ուզեր դիրք բռնել Խ. Միութեան դէմ, որպէսզի նոր խռամատը չբացուի Եւրոպայի մէջ: Նախատեսելով վտանգը, նախագահ Թրումընի կ'ուղղէ 1945 Մայիս 12 թուակիր նշանաւոր հեռագիրը, ուր առաջին անգամ կը գործածուի «Երկաթէ վարագոյր» բացատրութիւնը:

— « Մեր բանակները մահացու կերպով տկարացնելէ ու մեր գրաւման գօտիները քաշուելէ առաջ, անկասկած, անհրաժեշտ է համաձայնութեան գալ Ռուսիոյ հետ. Միայն անհատական հանդիպումով մը (Երեք Մեծերը) կրնանք հասնիլ մեր այդ նպատակին»:

Մեծն Բրիտանիոյ ծերունի վարչապետը մտահոգ է Հին Աշխարհի կացութեամբ, վասն զի ամերիկեան ծովային եւ ցամաքային ուժերը արդէն սկսած են մեկնիլ ու ռուսական երկու հարիւր զօրաբաժիններուն դէմ կը մնան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի անբաւարար ուժերը:

Կարծիքի փոխանակութիւններէ նոքը, որոշում կը տրուի խորհրդաժողովը գումարել Փոցտամի մէջ (Պերլինի մօտ) :

Չըրչիլ եւ Թրումըն կը տեսակցին նախապէս եւ կը հաստատեն թէ համամիտ են շատ մը հարցերու շուրջ :

Ստալին կը ներկայացնէ իր պահանջները:

Խ. Միութեան յանձնել՝ գերմանական նաւատորմին մեծ մասը, վերադարձնել Կարս – Արտահանը, փոխել Մոնթրէօյի դաշնագիրը (Նեղուցներու հարց):

Ստալին.— «Խորհրդային Միութիւնը կը նմանի հսկայի մը, որուն ռունգերը, շնչելու համար ունին միայն Պալթիկ եւ Սեւ Ծովերու՝նեղ անցքերը »:

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները օրակարգին վրայ կը դնեն ուրիշ հարցեր,— Լեհաստան, Գերմանիոյ նոր սահմաններ, պարտուած ժողովուրդներու ճակատագիր, եւն.:

Նորէն բուռն վիճաբանութիւն Լեհաստանի շուրջ: Երկու կողմերը ունին իրենց սեփական հաշիւները ու փոխադարձ զիջումներուն մէջ կը ճզմուին միլիոնաւոր Գերմաններ եւ անպաշտպան մարդիկ :

Ինչպէս միշտ, սոյն խորհրդաժողովի ընթացքին, մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան ճաշասեղաններ որոնց վերջինը կը կազմակերպուի Չըրչիլի կողմէ: Հոն, ոտքի վրայ, Թրումըն կը խօսի Ստալինի՝ հիւլէական ռումբի մասին:

Աւուր պատշաճի բաժակաճառերու ջերմ խօսքերէն խանդավառուած՝ Ստալին ոտքի կ'ելլէ եւ սեղանակիցներուն ստորագրել կուտայ իր ճաշացուցակը :

Փոցտամի խորհրդաժողովը կը ցրուի, կարեւոր հարցերու վերջնական լուծումը ձգելով ուրիշ խորհրդաժողովներու .

Չըրչիլ եւ ընկերավարական Էթլի (վերջինս կը մասնակցի ժողովներուն, իբրեւ բարեկամ եւ խորհրդական Չըրչիլի) ըստիպուած են վերադառնալ Անգլիա, որովհետեւ երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի ունեցած են թէեւ, սակայն, դեռ բացուած չեն քուէատուփերը :

Նկատի առնելով պատերազմի յաղթական վերջաւորութիւնը ու մանաւանդ իրենց պետին վայելած լայն ժողովրդականութիւնը, շատեր կը նախատեսեն պահպանողական յաղթանակ մը: Միայն իր ժողովուրդին հոգեբանութեան ծանօթ ծերունի աղուէսն է որ վստահ չէ :

Արդարեւ անգլիացի ժողովուրդը, տիպար՝ քաղաքական հասունութեան, յոգնած՝ պատերազմէն, խաղաղութիւնը կազմակերպելու աշխատանքը կը յանձնէ աշխատաւորական կուսակցութեան :

Առանց դառնութեան, Չըրչիլ Թագաւորին կը ներկայացնէ իր հրաժարականը, եւ անգլիացի ժողովուրդին ուղղուած վերջին պատգամին մէջ շնորհակալութիւն կը յայտնէ անոր «իր ծառային հանդէպ ցոյց տուած սիրոյ բազմաթիւ վկայութիւններուն համար »:

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԳԵՐԱԴԱՍ, ՍՏՈՐԱԴԱՍ, ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ...

●

Հարցերը ճապաղեցնելու իրենց հիմնական քաղաքականութեան մէջ, Դաշնակցութեան հակառակորդներ ... կը հակառակին նաեւ օրէնքին նուիրականութեանց, սահմանադրութեան, ազգային ու եկեղեցական կանոնագրութեան ոգիին :

Այսպէս է, միշտ, մեր կեանքին մէջ : Եթէ Դաշնակցութիւնը... սպիտակ հրաչակէ մածունը, իր հակառակորդները պիտի չվարանին ծիծաղելին ապաւինելու եւ յայտարարելու՝ թէ սեւ է մածունը .. Երբ կը հաստատենք, թէ մեր երկիրը ամբողջական ստրկութիւն մը կ՚ապրի, ինքնիշխան չէ, տէր չէ անկախ պետութեան մը ստորոգելիներուն, կը հռչակեն՝ թէ .. Հայաստան «երբեւիցէ այսքան ազատ չէ եղած»: Երբ կը հաստատենք, թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը ազատ չէ իր ներքին կեանքին թէ Հայկ. Արտասահմանի հետ իր յարաբերութեանց մէջ, կը յամառին պնդել՝ թէ... ամբողջական անկախութիւն կը վայելէ: Երբ կը հրատարակենք վիշտով, որ Էջմիածնի Միաբանութիւնը սեղան չունի, աթոռ չունի, ճաշի սպաս չունի, պատառաքաղ ու դգալ չունի, սեղ – դերձան չունի, չունի, չունի, չունի..., մեզ կ'ամբաստանեն իբրեւ զրպարտիչ: Մինչդեռ, այս ամբողջական չքաւորութեան մասին մանաւոր կոնդակ ունի Ամենայն Հայոց Հայրապետը: Պոլսոյ Ամենայն Գարեգին Պատրիարք կրնայ վկայել, որովհետեւ, Հարաւ. Ամերիկայի իր առաջնորդութեան շրջանին, այդ կոնդակը կարդացուեցաւ հոն, ու հրատարակուեցաւ նաեւ մամուլի մէջ: Կրնանք մենք ալ հրատարակել, եթէ փափաքին ...

Այսօր, նոյնքան բացայայտ ճշմարտութեան մը համար նոյնքան պինդ – գլուխ «ոչ» մը ունին մեր հակառակորդները :

Մենք կ՚ըսենք.— Կիլիկեան Հայրապետութիւնը, ի հոգեւորս կապ պահելով հանդերձ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան հետ, բացարձակօրէն անկախ պէտք է ըլլայ իր ներքին ու վարչական կեանքին մէջ: Մայր Աթոռ եւ Կիլիկեան Աթոռ, պայմաններու եւ ստիպողութեանց բերումով՝ անջատ ու ինքնագօր կաթողիկոսութիւններ են: Ասիկա չի նշանակեր, թէ մէկզմէկու հակադրուած են: Մասնաւորաբար այսօր, երբ մեր երկիրը անկախ չէ, երբ մեր Հայրապետութիւնը իրաւական ինքնուրոյնութիւն չէ,— այսինքն սեփական չենք ու կալուած ունենալու իրաւունք չունի, այլ միմիայն կը հանդուրժուի,— պէտք է Կիլիկեան Աթոռին վրայ գուրգուրալ, անոր հոգեւոր ու բարոյական վարկը բարձր պահել, ու միշտ նկատի ունենալ, թէ այդ Աթոռը կախում չունի Մայր Աթոռէն: Ի հոգեւորս կապուած է անոր, Ամենայն Հայրապետութեան նախամեծար Աթոռ կը համարի Էջմիածինը, սակայն ստորադաս չէ: Նախամեծարութիւնը բարոյական նշանակութիւն ունի, բայց ոչ վարչական կամ իրաւական :

Իրենք կ՚ըսեն.— Ոչ: Կիլիկեան Աթոռը ենթակայ է Մայր Աթոռին: Չեն ըսեր, տակաւին, «ըստ ամենայնի», սակայն այդպէս կը խորհին, կը հաւատան, ու կ'ուզեն ալ՝ որ հասնինք հող :

Կ'ուզեն որ հասնինք հող, որովհետեւ Երեւանի ու Էջմիածնայ քաղաքական իշխանութիւնները իրենց հետ պիտի ունենան, Արտասահմանի մէջ՝ եկեղեցիի միջոցաւ՝ իրենց անփառունակ, անտեսուած եւ արհամարհուած գոյութիւնը զգալի դարձնելու համար :

Երեւանի վարիչները շատ լաւ գիտեն, թէ ինչ արժէք ու որակ կը ներկայացնեն իրենց հայ կեանքի արտասահմանեան «ֆիւկիրան»ները...: Սակայն, անոնց համար նախընտրելի են, միշտ, խեղճուկրակ գործակիցները, Արտասահմանի մէջ

ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ...

■

Խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր՝ անցեալ երեքշաբթի երեկոյ, Ճայոյի ամփիթատրոնը:

Արարատի վեհաշուք համբաւը եւ Նոյեան տապանին դարաւոր աւանդութիւնը, ի մի էր խմբած այդ օր՝ Հայն ու Յոյնը, Հրեան ու Ռուսը եւ Թուրքը: Ինչպէս նաեւ հետաքրքիր հասարակութիւն մը տեղացիներու :

Ի՞նչու էին եկած հոն Հայերը

Պարզապէս հայրենաբաղձութենէ մղուած: Մշուշապատ Մասիսի նկարով, դէթ մեր դարաւոր կարօտը մասամբ գովացնելու :

Իսկ ինչո՞ւ էին եկած Թուրքերը:

Անշուշտ «իրենց» Արարատ լեռով հպարտանալու... Քիչ մըն ալ «գաւալը» հայ աղբարիկներուն ախն ու վախը լսելու եւ ալ աւելի փքանալու ...

Բայց ինչ որ ամէնէն աւելի ընդվզեցուցիչ էր, հայութեան հանդէպ ցոյց տրըուած վերապահ լռութիւնն էր:

Մօտ մէկ ժամ տեւող բացման խօսքին ու բանախօսութեան, եւ երկու ժամ տեւող շարժանկարի ընթացքին, ոչ մէկ բառ հայութեան կամ Հայաստանի մասին:

Գոլաէն անցանք Անգարա, Անգարայէն՝ Կեսարիա, Կապադովկիա, Իգդիր: Տեսանք պատմական թէ բնական հրաշալիքները: Լսեցինք Քիւրտին անունը: Ականատես եղանք յոյն ուխտաւորներու ժամերգութեան՝ պատմական սրբավայրի մը աւերակներուն մէջ:

Բայց, ոչ մէկ տեղ, ոչ մէկ առիթով չարտասանուեցաւ Հայ կամ Հայաստան անունը...

Կարծես կանխամտածուած ըլլար այս անորակելի անտեսումը:

Կարծէք Հայը երբեք իր ոտքը դրած չըլլար այդ հողերուն վրայ ...

Կը զգաս այս ամէնը. բայց պէտք է քար դնես սրտիդ վրայ ...

Կը տեսնես դաժան իրողութիւնը, բայց պէտք է անգիտանաս ...

Կը լսես՝ անարգ անարդարութիւնը, բայց հարկադրուած ես խուլ ձեւանալ, կամա – ակամայ...

Երէկի Ջարդարարն ու անոր անմեղ զոհը, կանգնած են դէմ առ դէմ :

Առաջինը՝ գոռոզ գոհարավաճառի մը նման, փռած է իր երկրին անգին գանձերն ու մասունքները եւ գանոնք հպարտութեամբ կը ցուցադրէ օտարներուն :

Իսկ երկրորդը, անտէր ու անճիտուած, ստրուկի մը պէս պարտադրուած է լուռ դիտել իր իսկ եղունգներով կերտած այդ հրաշալիքները .

Մին եօթը գլխանի դեւի մը նման, անյագ ու սպառնալից կանգնած է աղբիւրի ակին, իսկ միւսը, պուտ մը ջուր խմելու իրաւունքէն է զրկուած, իր իսկ շինած աղբիւրէն...

Ի՞նչպէս չզգալ, ի՞նչպէս չնկատել, որ մեր դիմացը ցցուած հրէշը՝ ուրիշ մէկը չէ, եթէ ոչ քաղաքականութիւն կոչուած կուռքը...

Ահա անողոք իրողութիւնը :

Հզօրներու ժպիտներէն շլացած, ահա վաշխառու «Ջիմջիմով»ը եւ իր դէմ շըլմորած կանգնած, անմեղ «Պէպօ»ն ...

Ո՞վ է տկարին մասին մտածողը, այս շահամոլ դարուն:

Ո՞վ է միլիոնաւոր անմեղ զոհերու յիշատակը յարգողը... Անցուկը՝ մոռցուկ:

Աշխարհի անողորմ հոլովոյթն է, դժբախտաբար: Հակառակ լուսաշող պատգամներու այս դարուն, տկարը կը մնայ տկար :

Մի՛, մի՛ առնէք հայ անունը ձեր բերանը, որ չըլլայ թէ... «բարեկամները» վիրաւորուին :

Մի՛, մի՛ փորձուիք մարտիրոս ազգի մը մասին բառ մը իսկ արտասանել, որովհետեւ ձեր շահերը կը վնասուին...

Հայը վարժուած է իր ծանրաբեռ խաչը միշտ մինակը կրելու ...

Հայը միշտ պատրաստակամ է միամտանալ, իր երախտագիտութիւնը յայտնելու՝ բոլոր անոնց որ անկաշառ են եւ անաչառ եւ կը ճանչնան գոյութեան արդար իրաւունքը :

Իսկ անոնց որ կ՚անտեսեն զինքը, հայութիւնը ունի մէկ պատասխան .

— « Այո, Ռէս, աղքատ եմ ու մշակ, շատ աղքատ, բայց քո հացը չեմ կերել... Ոչ ոքի տունը չեմ քանդել, ռէս, այլ արդար քրտինքով վաստակ եմ արել...»:

Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ

իրենց կորկոտը ածելու համար ...

Կիլիկեան շրջաններու ամբողջ Հայութիւնը, այսօր, օրինաւոր տէրն է Կիլիկեան Աթոռին, ու այդ Հայութիւնը՝ իրաւամբ եւ իրաւասութեամբ, կ'ուզէ, որ Հայրապետական այդ Աթոռը շարունակէ իր պատմական դերը, զօրանայ ու բարգաւաճի, որովհետեւ մեր ճակատագիրը չենք կրնար վերջնականօրէն ու ամբողջովին կապել Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան, նկատի ունենալով այդ Աթոռի հլու-հպատակ, կրաւորական կացութիւնը, ինչպէս Ամենայն Հայոց Հայրապետի կալանաւորական կեանքը....: Կիլիկեան Կաթողիկոսներ, մինչեւ այսօր, միշտ պահելով հանդերձ իրենց կապը Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան հետ, Մայր Աթոռի «նախամեծարութեան» իրաւունքը չեն նկատած աւելի քան «բարոյական» տարողութեամբ վերադիր մը: Բաները կարելի չէ, ըստ կամս, տանիլ իրենց սահմանէն անդին: Էջմիածինը, ինք, չի կրնար իր նախամեծարութիւնը գերագահութեան մը վերածել, որովհետեւ, յառաջ քան ամենայն մենք կղերական դասակարգ չունինք, ու մեր հոգեւոր իշխանութիւնները գործադիր իշխանութիւններ են, ժողովրդավարական սկզբունքներով ու ժողովականութեամբ առաջնորդուող:

Այս բոլորէն ետք, մեր հակառակորդներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք, անգամ մը եւս, մեր ներհուն աշխատակիցներէն ծանօթ ազգային ու բանասէր Տիար Տոքթ. Ե. Տէր Ղազարեանի յօդուածներուն ու այն արտադրումներուն վրայ, զորս կատարեց ան հեղինակաւոր գրիչներէ, աշխարհական թէ հոգեւորական, ի շարս որոնց Գուշակեան պատրիարքը: Անոնք, բոլորն ալ, Կիլիկեան Աթոռը, ստորադաս նկատելու որեւէ իրաւական հիմ ու տրամադրութիւն չեն գտներ, ու համաձայն են որ այդ Հայրապետութիւնը ունենայ իր անջատ ու անկախ գոյութիւնը:

Կը շեշտենք, մեր կողմէ.— Միշտ ի հոգեւորս կապ պահելով Ամենայն Հայոց Հայրապետական Աթոռին հետ:

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ)

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պոլսահայ ծանօթ երգահան դաշնակահար Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան, որ Փարիզի պետական երաժշտանոցին մէջ Լազար Լեւիի, Փոլ Տիւքայի եւ Ռոժէ Տիւքասի պէս վարպետներու շունչին տակ կազմուած է, տարին անգամ մը Փարիզ կուգայ դաշնակի ունկնդրութիւն մը տալու:

Մարտի 9ի վերջին նուագահանդէսը առիթը կուտայ մեզի հաստատելու թէ Օր. Ղազարոսեան տարուէ տարի կը կատարելագործէ իր արուեստը եւ կ'արժանանայ յարաճուն շահագրգռութեան:

Իբրեւ նորութիւն՝ Օր. Ղազարոսեան 24 տարիներ «Թօն»երով յայտագիրներ կազմած է, որոնց Դրդը ներկայացուց այս անգամ: (Աւելորդ չէ թերեւս շեշտել թէ յայտագիրներուն տրուած «պիէն Թամփերէ» անուանը ոչինչ կ'աւելցնէ նուագահանդէսին եւ նուագահարին արժանիքներուն վրայ: Սխալ է որեւէ երաժշտական տեսութիւն կամ ծանօթութիւն օգնութեան կանչել «պիէն Թամփերէ» ասացուածքին գոյութեան իրաւունքը հաստատելու համար ի շահ Օր. Ղազարոսեանի յայտագիրներուն: Իրականութիւնը այն է որ 24 տարբեր յայտագիրներով կը ներկայանայ դաշնակահարուհին):

Պախէն մինչեւ Լիսթ տասնեակ մը կարեւոր երգահաններու ծանօթ գործերը Օր. Ղազարոսեան նուագեց խղճամիտ ու ժուժկալ արուեստով մը եւ փայլեցաւ մանաւորապէս այն կտորներուն մէջ, ուր անհրաժեշտ էր թէքնիքի մեծ ճարտարութիւն ցոյց տալ:

Շոփէնէն մեծ «Փոլոնէզ» մը եւ Լիսթի «Էրոիքա»ն այս պատճառներով մեծ ընդունելութեան արժանացան:

Յայտագրին վերջին կտորը Ղազարոսեանի երկն էր, որուն մէջ կարելի է հաստատել Ֆրանսական նոր դպրոցի սկզբունքները: Յայտագրէն դուրս լսեցինք Վահրամ Սփաճեանի եւ Կոմիտաս վարդապետի սիրուն էջերն ալ:

Որոշ հաւանութեամբ, իր արուեստին խակապէս նուիրուած համակրելի դաշնակահարուհի մըն է Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան:

Գ. Արդարեան

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս ուրիշ Միութիւններ, Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղն ալ ջանաց իր ճիտին պարտքը կատարել՝ վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին: Մասնակցեցաւ ազգային եւ մշակութային ձեռնարկներու: Իր նախաձեռնութեամբ կազմակերպեց գեղարուեստական ներկայացումներ Օթէլլօ, Դաւաճանութիւն եւն., բեմադրութեամբ եւ մասնակցութեամբ կարող դերասաններու: Կարնեցիական բարքերը վառ պահելու համար կազմակերպեց զուտ հայրենակցական հաւաքոյթներ: 1933ին Լաւալի տնտեսական քաղաքականութեան՝ հարիւրին տասնի օրէնքով ծագած անգործութեան չարիքը դարմանելու համար, Միութիւնս օժանդակութեամբ Գոսթընի քոյր միութեան հացի տոմս հաստատեց ամիսներով: Տարիներ վերջը պատերազմի ընթացքին տեսանք պարենատոմսերը:

1934ին, մօտաւորապէս քսան տարի առաջ Միութիւնս հազիւ իր վէրքերը կապած՝ կը մտածէ «Կարնոյ աշխարհ» անունով գիրք մը լոյս աշխարհ բերել, կորուստէ փրկելու Բարձր Հայքի յիշատակները եւ գանձերը: «Յառաջ»ի մէջ եղած կոչերուն կը պատասխանեն Կարնեցի մտաւորականները, ձեռագիրները կը հասնին: Համաձայնութեամբ Գոսթընի Մարսէյլի քոյր միութեան «Կարնոյ Աշխարհ» յուշամատեանի հրատարակութեան գործը կը փոխադրուի Գոսթըն, խմբագրութեամբ Գ. Ս. Վրացեանի: Լոյս կը տեսնէ «Հայրենիք» ամսագրին մէկ թիւին մէջ առաջին ազդարարութիւնը: Դժբախտաբար վրայ կը հասնի Բ. աշխարհամարտը եւ ձեռնարկը ջուրը կ'իյնայ:

Գոսթընի եւ Պէյրութի մասնաճիւղերուն համաձայնութեամբ գործին հրատարակութիւնը կը փոխադրուի Պէյրութ: Այս առթիւ «Յառաջ»ի մէջ լոյս տեսան Մարսէյլի եւ Պէյրութի զոյգ Միութեանց կոչերը հրաւիրելով հայրենակիցները իրենց յուշերով եւ Կարնոյ ծանօթ մտաւորականներ իրենց աշխատակցութեամբ աջակցել այս նուիրական ձեռնարկին յաջողութեան:

Պէյրութի Հայր. Միութենէն ստացուած վերջին նամակէն կը տեղեկանանք թէ գործը յաջողութեան մէջ է: Բաւական հում նիւթ հաւաքուած է: «Յիշատակարան մատեանը» վերջապէս լոյս պիտի տեսնէ այս ամառ: Բոլոր մասնաճիւղերուն եւ հայրենակիցներու ժամանակ կը տրուի մինչեւ այս Ապրիլի վերջ, որպէսզի թանկագին նկարներ եւ յուշագրութիւններ ունեցողներ փութան ղրկել խմբագրութեան: Վերջին անգամ ըլլալով դարձեալ կոչ կ'ընենք Փարիզի, Լիոնի եւ Կրընոպլի մեր հայրենակիցներուն որպէսզի կատարեն իրենց պարտականութիւնը, յիշելով պատմական երգը,— «Ձայն մը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռներէն»:

Մարսէյլի Հայր. Միութիւնը երկար ժամանակէ ի վեր յարաբերութեան մէջ է, նիւթական յանձնառութիւններ ալ ստանձնելու եւ գրքին հրատարակութիւնը դիւրացնելու համար: Կարնեցիներու պարտականութիւնն է կանխիկ բաժնեգիններ հասցնել օր առաջ: Մանրամասնութեանց համար դիմել նամակով կամ անձամբ Հայր. Գ. Վահան Ծաղօղլեանի, 25 ռիւ Նասիօնալ, Մարսէյլ:

Դիմակաւոր պարահանդէսին յաջողութիւնը հաստատեց որ Կարնեցիները ոչ միայն շուրջպար եւ խնջոյք սարքել գիտեն, այլեւ գեղարուեստական հանդէսներ եւ պարահանդէսներ: Անցեալ շաբաթ (1 Մարտ) տեղի ունեցաւ Միութեան դիմակաւոր պարահանդէսը, բացառիկ խանդավառութեամբ, հոծ բազմութեամբ: Նուագախումբը քանի մը անգամներ հնչեցուց «Ձայն մը հնչեց»ը: Գ. Վ. Ծաղօղլեան հանդէսին բացումը կատարելով հայրենասիրական ճառ մը խօսեցաւ: Այս առթիւ յիշեցուց որ ծնողները եւ մանաւանդ մայրերը չթերանան իրենց պարտականութեան մէջ, նոր սերունդին փրկութեան համար: «Քանիցս յայտարարած ենք եւ նորէն կը յիշեցնենք թէ մեր հայրենակցական միութիւնը պատրաստ է գործակցիլ, բոլոր Հայր. Միութեանց, ազգային եւ մշակութային գետնի վրայ: Ուրախ եմ աւետելու թէ շուտով լոյս պիտի տեսնէ «Յիշատակարան մատեանը»: Ձեր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը մի զլանաք այս նուիրական գործին համար»:

Պարերը կը սկսին, ընտանեկան տաք մթնոլորտը, սեղանէ սեղան մտերմական խօսակցութիւններ: Ամէնքն ալ ուրախ են եւ ամէն բան լաւ կ'ընթանայ շնորհիւ մեր անուշեայ երիտասարդութեան:

Լսեցինք նաեւ երգեր եւ նուագ: Օր. Շահպազեան դաշնակի վրայ նուագեց Ա. Խաչատուրեանի «Սուրերու պարը»: Օր. Դաւիթեան յաջողութեամբ երգեց Սայաթ Նովայի «Կլպուլ»ը եւ «Մարալիկը» երգը: Ա. Ահարոնեան եւ Վ. Մկրտիչեան ընդհ. խանդավառութիւն առեղծեցին իրենց երգերով: Գ. Կիկօ իրեն յատուկ տաք շունչով երգեց եւ պարեց: Մեծ խանդավառութիւն առեղծեցին նաեւ կարնեցիական շուրջ պարերը, որոնց եղանակները կը նուագէին Գ. Թորգոմ եւ որդին: Ջերմապէս գնահատելի են կազմակերպիչները: Կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ:

Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐ. 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՏԷՍԻՆ, 8 Մարտ.— Շաբաթ երեկոյ, 6 Մարտ, Տէսինն ալ տօնեց Փետր. 18ի ապստամբութեան տարեդարձը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին:

Ուրախալի էր մանաւանդ երիտասարդներու ներկայութիւնը: Հիւրեր կային Փոն տը Շէրիւէն ու Մարսէյլէն: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը հանդէսին բացումը կատարեց «Մշակ բանուոր»ով: Օրուան նախագահ ընկեր Ս. Առաքելեան պատշաճ բառերով փառաբանեց Փետր. 18ի իմաստը, Վարդանանց տօնին համարժէք նկատելով զայն:

Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեան, որ ճարտարօրէն վարեց խնճոյքը, ոգեւորելով մթնոլորտը: Բանախօսն էր ընկեր Միսաք Միրզէ, որ այս անգամ ալ ունկնդիրները պահեց լարուած ուշադրութեան մէջ իր իմաստալից ճառով: Արագօրէն պարզեց Լըգրանի եւ Լեւոն Շանթի պատուիրակութեանց բանակցութիւնները, համայնավարներու խոստումները եւ ապա անլուր բարբարոսութիւնները, աքսորներով եւ գնդակահարումներով եւ վերջապէս Մոսկուայի սատը հայ համայնավարներուն: Յետոյ, ծանրացաւ ապստամբութեան ժողովրդային հանգամանքին, արագ ծաւալման եւ կարմիր իշխանաւորներու պարտութեան վրայ: Ապստամբութիւն մը որ շատ մը կէտերով կը նմանի Վարդանանց հերոսամարտին: Անդրադառնալով մեր ներկայ իրականութեան, ընկերը գեղեցիկ օրինակ մը յիշեց հրէական ներգաղթի դրուագներէն:— Ու թելադրեց ներկաներուն տոգորուիլ նոյն անխախտ հաւատքով, ներշնչուիլ մեր հերոսական դրուագներէն ու տոկալ մինչեւ որ մեր ազգային բաղձանքներն ալ իրագործուին (ծափեր):

Յետոյ սկսաւ խնճոյքի բաժինը: Մէջ ընդ մէջ նուագը կը հրաւիրէր երիտասարդութիւնը եւրոպական պարերու: Յանձնախումբը եռանդով գործի լծուած էր: Սեղանապետը կ'ոգեկոչէր յիշատակը բոլոր հերոսներուն եւ բռնակալութեան զոհերուն եւ կ'առաջարկէր բաժակներ պարպել անոնց յիշատակին: Այսպէս խօսք տուաւ Փոն տը Շէրիւի խումբէն Պ. Աշոտի եւ ընկեր Պիչաքճեանի, Վիէնէն՝ Ներսէս Մանուկեանի, որոնք նոյնպէս պանծացուցին Փետր. 18ը: Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկեր Փիլոս Սարգիսեանի որ իբրեւ մին ապստամբութեան ռազմիկներէն փառաբանեց հայ ժողովուրդին ապստամբութիւնը:

Ազգային երգերը իրարու կը յաջորդէին: Փոքրիկն Հրայր Զաքարեան արտասանեց «Հայ զինուորին ուխտը» յստակ առոգանութեամբ: Իսկ իր փոքր քոյրը նուագին ընկերակցութեամբ պարեց կովկասեան մենապար ճկուն շարժումներով: Մեներգեցին Տիկին Ա. Պօյաճեան, Օր. Մարգրիտ Տէր Պօղոսեան եւ Մարսէյլի ընկերուհիներէն Օր. Աստղիկ: Բոլորն ալ արժանացան ծափերու: Առտուան ժամը մէկը անցած էր ու ներկաները հազիւ կը բաժնուէին սեղաններէն:

Այսպէս, անգամ մըն ալ փառաբանուեցաւ այս ժողովրդային ապստամբութիւնը որ յիշատակելի պիտի մնայ ազգերու պատմութեան մէջ: Գ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Գըռնաց հասաւ ջուր Զըբըրէն,
Նկան, ժողվան քաղաք զըմէն,
Մոկաց Միրզէն՝
Կ'արժէր քեաղաք զըմէն,
Հազա՛ր ափսոս Մոկաց Միրզէն:

Արեւի հրեղէն գունդը կը սիրուրտի Վանի լճին հետ: Սիփանը՝ ոսկեղէն սըյաքներ կը նետէ սիրոյ մը վէպին: Իրիկուն է. Վարդապետ բազմութիւնը ետ կը դառնայ դէպի Այգեստանը, Շուշիկը երգելէն ու իր հայրենիքի կարօտէն տառապած, Արեգնազն ու Տիգրանը սիրոյ իրենց ոստայնացանցը հիւսելէն կը քալեն, ահա իրենց տունը:

Գիշեր: Այգեստանի աստղերը կը լողան կապոյտ երկինքէն, եւ Արեգնազի ու Տիգրանի երազներու հէնքէն: Շուշիկը այն գիշեր չկրցաւ քնանալ, ան՝ միտքովը փոխադրուեցաւ Մոկս, յիշեց իր մանկութեան ընկերները, անոնց հետ խաղաց ու պարեց, գտաւ իրենց ցածլիկ, խարխուլ պատերով տնակը, այցելեց գերեզմանատունը, գտաւ հօրն ու մօրը շիրիմները, համբուրեց հողերը, լացաւ եւ աղօթեց անոնց համար ....:

×

Կեդրոնական վարժարանի քննութիւնները վերջացեր էին ու պատրաստութիւններ կը տեսնուէին ամավերջի հանդէսի համար: Տիգրանը շաբաթներ առաջ գրեր էր Սըոյին ու զայն հրաւիրեր էր հօրը, իսկ Ռէս Սանօն ալ հեռագրեր էր հանդէսին: Հանդէսէն առաջ՝ եկաւ Սըօն, հասան նաեւ Տիգրանի հայրն ու մայրը, հիւր եղան Տիկին Գիւլնարի տունը:

Սըօն՝ տասնեակ մը ամիսներու բացակայութեան ընթացքին փոխուեր էր բաւական, դարձեր էր կատարեալ Քիւրտ մը, հագեր էր Շատախի «շուռ քեազախիկ», առջեւը ոսկեգոյն սրմայով բանուած, շալն ու շալվարը, նախշուն եւ նուրբ հիւսքով, գլխուն դրած էր ճերմակ «քէօլոզ», բոլորտիքը փաթթուած մետաքսէ սեւ փուշին՝ երկար ծոպերով, մէջքին կապած էր եօթ փաթ գօտին, մէջը խրած «խանչէր», որու սատափ կոթին վրայ ոլորած էր թանկագին համրիչը:

Այս վայրի ու բիրտ տարազին մէջ՝ Սըօն կը թուէր ըլլալ քաջակազմ ու պատկառելի աշիրաթապետ մը, ձայնին մէջ՝ լրջութիւն, եւ նայուածքը՝ տպաւորիչ էր,

Տիկին Գիւլնարը հիւր ունէր, մայրն ու աղջիկը գործի վրայ էին: Շուշիկն ալ եկած էր օգնելու, հոս ու հոն կը վազէր, սեղան կը շտկէր, պնակներ, գդալներ ու պատառաքաղներ կը շարէր, կատակներ կ'ընէր ու կ'երգէր: Կերակուրի հոտ ու շոգի: Պնակի ու պատառաքաղի, գինիի գաւաթներու ճկճկոց: Անուշ ընտանեկան կեանք մը՝ մտերմիկ սեղանի մը շուրջ, խօսակցութիւններ Վանէն ու գիւղէն: Հայ տունը գիտէ յարգել իր հիւրը, ամէնէն լաւ կերակուրը անոր համար է, ամէնէն մեծ ու համեղ պտուղը, ամէնէն ընտիր խմիչքը, փափուկ անկողինն ու վերմակը անորն է, անոր կը յատկացուի սեղանի գլուխը, եւ հարսը՝ անոր ոտքը կը լուայ ի նշան ծայրագոյն մեծարանքի, իբրեւ խորհուրդ հայ տունի անմրցորդ ասպնջականութեան:

Սըօն ալ հիւրն է: Ու Սըօն կը խօսէր.

— Աշուն էր երբ մեկնեցայ Վանէն, Աւանցէն նաւ նստայ, իջայ Տիրաժին, Ղարաքիլիսէ, Ալաշկերտ, Իգտիրան, Քէօփրիքէօյ, Հասան Ղալէ, Էրզրում, Մամախաթուն ու Երզնկա: Ինչ դաշտերէ ու ձորերէ, բլուրներէ ու լեռներէ, գետակներէ ու գետերէ անցայ, հաւատացէք, երկրային դրախտ մըն է այս ցամաքամասը: Հոյակապ են օդն ու ջուրը, գրաւիչ են տեսարանները, եւ՝ շատ գոհ մնացի ճամբորդութենէս, ճամբան թէեւ երկար էր ու յոգնեցուցիչ, երբեմն անձրեւ ու ցեխ, երբեմն աւազակ ու երկիւղ, կռիւ ու մահ, բայց կ'ըսեմ, նորէն գոհ մնացի, որովհետեւ հաճելի էր ճամբորդութիւնը»:

«Սարայ—Բուրթան» կոչուած [illegible] մէջ յարձակում կրեցինք քիւրտ աւազակներէն:

(Շար.) ՍՕՍ — ՎԱՆԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արդ. պաշտպանութեան նախարարը, մարեշալ Բուլկանին, ճառ մը խօսելով վաղուան ընտրութեանց առթիւ, պարզեց վերջին չորս տարիներու ընթացքին կատարուած յառաջդիմութիւնները՝ ճարտարարուեստական եւ տնտեսական ճակատի վրայ. բայց խոստովանեցաւ թէ «կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը չեն ծածկեր թէ ժողովուրդը տակաւին շատ կարեւոր պէտքեր ունի»: Այս առթիւ չնշեց բնակարանի ծանր տագնապը, մասնաւորապէս Մոսկուայի մէջ,— իբրեւ հետեւանք պատերազմի աւերներուն եւ քաղաքային բնակչութեան աճման:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մասին խօսակցութիւնները կը շարունակուին Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, ի նախապատրաստութիւն Ժընեւի ժողովին որ պիտի գումարուի ապրիլ 26ին: Ամերիկեան կառավարութիւնը կը նախընտրէ որ առաջ Քորէայի խնդիրը քննուի: Տակաւին վերջնական որոշում տրուած չէ շահակից պետութեանց ուղղուելիք հրաւէրներու մասին: — Մոլոթով ճառ մը խօսելով Մոսկուայի մէջ, ըսաւ թէ Չինաստան իր արժանի տեղը պիտի գրաւէ միջազգային խորհրդակցութեանց մէջ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին Փարիզի մէջ, Հնդկաչինի ազգային պատուիրակութեան հետ, որ միշտ հաւասար իրաւունքներ կը պահանջէ:

ԵԳԻՊՏՈՍ առեւտրական պայմանագիր մը կնքեց Խ. Միութեան հետ, մէկ տարուան համար: Մասնաւորապէս բամպակ եւ բրինձ պիտի ծախէ, փոխարէն ստանալով քարիւղ, քիմիական նիւթեր եւն.:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան արտակարգ համագումարը բացուեցաւ Սալ Վակրամի մէջ: Պ. Էռիօ այս առթիւ բուռն ճառ մը պատրաստած է եւրոպական բանակի ծրագրին անմիջական քննութեան դէմ:

ՉՈՐՍՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ֆրանք հատուցում պիտի տրուի Տէր եւ Տիկին Քոյի, Պորտոյի զինուորական ատեանին որոշումով: Այր եւ կին ցկեանս թիապարտութեան դատապարտուած էին այն ամբաստանութեամբ թէ մատնած են Դիմադրական ճակատի ռազմիկ մը: Դատարանը հաստատեց թէ երկուքն ալ անմեղ են եւ մատնիչն է Լիւչոնի Կեսթափոյին թարգմանը:

ՄԱԿԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ յանձնաժողովին համագումարը կը շարունակուի Ժընեւի մէջ: Առջի օր Ֆրանսայի նկատական նախարարը ճառ մը խօսելով բացատրեց թէ «խաղաղութեան հարցը սերտօրէն կապուած է տնտեսական յարաբերութեանց զարգացման հետ»: Լեհաստանի ներկայացուցիչը առաջարկեց ժողովին հրաւիրել երկու Գերմանիաները: Այս առթիւ երկար վիճաբանութիւն մը ծագեցաւ երկու ճակատներուն միջեւ: Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները մերժեցին այս առաջարկը: Վիճաբանութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ իրիկուն, ապա յետաձգուեցաւ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կուսակցական Բ. համագումարը բացուեցաւ Մարտ 10ին: Ժողովին կը մասնակցի նաեւ Խ. Միութեան կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Խրուշչեւ, որ երկրին երրորդ վարիչ դէմքն է: Հրաւիրուած է նաեւ Չինաստանի դեսպանը:

70 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ, Տիկին Գաթաղեան (Իսի լէ Մուլինօ) տուն վերադարձած ատեն, կը տեսնէ որ իր 49 տարեկան զաւակը, Անթուան, գետին փռուած է, վայրենօրէն խոշտանգուելով երկու հակառակորդներու կողմէ (հայր եւ որդի Փարիճինի): Խեղճ կինը անձամբ կը միջամտէ, փրկելու համար իր զաւակը, բայց հրմշտկուելով գետին կը փռուի անկենդան: Ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է:

ՎԻԷՆՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԻՆՈՆԵԱՆԻ:
Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ:
Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ:
Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ:
Ապրիլ 4ին.— ՓԱՐԻԶ:

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ:

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ եւ անդամուհիներէ:

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման տասնեւորդ շրջանը:

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները: Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը: Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները մանրամասն չէքերով, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (Քուռ տը Ռոմ):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ. ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Այս կիրակի տօնը կը քարոզէ Անուշաւան արեղայ Ժղէանեան:

Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Անանիկեան եւ զաւակները՝ Միշլին եւ Մակի, Այրի Տիկ. Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր-Ազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զենոբ Ճարահեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մերմերեան եւ զաւակները, Պ. Աւետիս Տէյիրմէնճեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Սարաֆեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մանանիկեան, Պետրոսեան, Կարապետեան, Հալաճեան, Քիւրքճեան, Նալչաճեան, Եորկանճեան, Մանուկ Քիւրքճեան եւ Գրիգոր Գոյաճեան, Մարտիրոս Գոյաճեան, Մարուքէ Գոյաճեան եւ Միհրան Գոյաճեան ընտանիքները իրենց զաւակներուն հետ սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծմօր, ներոջ, եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՆԻԿԵԱՆԻ

(Ծնեալ Աննա Տէրտէրեան, 59 տարեկան) մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 10ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Շաբաթ ժամը 10.45ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերական պարահանդէսի հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ

Կիրակի, 21 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, իրենց ընտանիքները եւ Սիփան-Կոմիտասի համակիրները:

Մասնաւորապէս անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ կանուխէն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ: Այս կիրակի ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին: Պիւֆէ:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ԽՆՋՈՅՔ ՀԱՆԴԷՍ

ԹՈՔԱՏԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 19ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի 14 Մարտ, ժամը 15էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լաւ Տէֆանս:

Պատուակալ նախագահութեամբ՝

Պ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցին Տիկին Շ. Գալայճեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան:

Կ'արտասանէ փոքրիկն Սարգիս Շէր-պէթեան:

Արեւելեան նուագախումբ Սոնիա Գարագաշի եւ Ռուտի Պէճմէզի:

Հաճելի անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը Մարտ 17ին: Կը խօսի Տիկին Ա. Պատմագրեան Զարուհի Դոլուխանեանի արուեստի մասին: Երգեր ձայնագրի վրայ (մանիլէթօֆոն Պ. Մելիքեան):

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 14 Մարտ, ժամը 14.30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց:

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանք, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ:

Քաղուած Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը եւ Թարխան Սէյրան:

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ:

Կառախումբ Կառ տիւ Նորէն ժամը 12.05 եւ 14.41:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Անահիտ Ուզունեանի եւ իր պարագաներուն ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ըստացած է այրի Տիկին Նազլըմ Կակոեանէ երեք հազար ֆր. իր ամուսնոյն՝ Պ. Գրիգոր Կակոեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ղազար Ահարոնեան (Լիոն) հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, փոխան ծաղկեպսակի, ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, իրենց խորին ցաւակցութիւնները յայտնելով Ուզունեան ընտանիքին:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Փանթիյէի դպրոցին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅՐ. ԺՈՂՈՎ

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ: Օրակարգ.— ա) Զեկոյց, բ) Ընդհ. հաշուետուութիւն, գ) Ընտրութիւն վարչութեան:: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 ֆր.:

×

Մարսէյլի համար դիմել.— Պ. Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՐԱԳ: պարբերաթերթ Համավասպուրականի Հայր. Միութեան, Թիւ 4 (1954 Յունուար 1): Տարեկան բաժնեգին երկու տոլար: Հասցէ.—
265, Cherry Lane, Teaneck, N.J. (U.S.A.)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ տիկին մը որ ուզէ Յուլէս տարեկան երախայ մը խնամել ծնողքին տան մէջ, Փարիզէն երեք ժամ հեռաւորութեան, անոր հիւանդ մօրը բացակայութեան: Դիմել Պ. Աբրահամեանի՝
41 Rue Quintefol, Loches (In. et L.)

ԴԵՂԱՐԱՆ
SILVESTRE
46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41
Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը
Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է թաղիս հայ յաճախորդներու:
Կը խօսուի նաեւ հայերէն:

ԾԱԽՈՒԻ Է

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ)

Խիստ աժան գինով նպարավաճառի բանուկ խանութ մը, մեթրօ Ժուէս,
30, Rue Bouret, Paris
Դիմել Տիկին Մանուկեանի:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

ՊՈՍՖՈՐ

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ:

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (ֆալորի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄ ԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՄԱՐՏ • DIMANCHE 14 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7319 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2730

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԷՐ ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Այս տարի կը լրանայ հայերէն առաջին Թերթին հրատարակութեան 160ամեակը:

Այդ լրագիրը կը կոչուէր Ազդարար:

Լոյս տեսաւ 1794ին, Հնդկաստանի մէջ, Մատրաս, տեւելով երեք տարի: Խմբագիրը՝ Յարութիւն քահանայ Շմաւոնեան, որ թաղուած է նոյն քաղաքին Հայոց եկեղեցին:

Հնդկահայ եռամսեայ պարբերականը, «Նոր Ազդարար», վերջերս տխրութեամբ կը նկարագրէր իր գերեզմանին վիճակը.

— «... Եկեղեցու բակի ամենավերջին ծայրում, դէպի հարաւ, մի հասարակ ու փոքրիկ գերեզմանաքարի տակ հանգչում է հայ լրագրութեան հայր Յարութիւն քահանայ Շմաւոնեանը: Գերեզմանաքարի տառերը մաշուած են եւ կարճ ժամանակից յետոյ անընթեռնելի կը դառնան, միւս կողմից էլ խոտերը եւ հողը կը ծածկեն եւ այլեւս կորած է, եթէ հոգ չտարուի»:

Ամսագիրը ունէր շատ համեստ առաջադրութիւն մը:

Անունը — «Ազդարար» — կը բացատրուէր իբրեւ «ազդ տարարող», այսինքն լրատու: Լեզուն՝ գրաբար:

Ետեւոյ կը հաղորդէր նոյն ամսուան լուրերը, բացի լով զանազան Թերթերէ թարգմանիրէ եւն.

— «Եթէ ի զանազան կազեթաց, եթէ ի զանազան քարտիսաց եւ եթէ այլոց զանազան գրոց, նանի բանք հարկաւորք— եւ քաղցրալուրք»:

Կ'իմանանք թէ Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, «Յուսաբեր», բացառիկ թիւ մը պիտի հրատարակէ 160ամեակին առթիւ:

Անշուշտ այստեղ ալ ձեռնարկներ պակաս պիտի չըլլան, յաւաբաններով եւ վայելուչ հանդիսութեամբ մը:

Այն ատեն աւելի լայնօրէն կը խօսինք «Ազդարար»ի մասին, որ յուսատու էջ մը բացաւ մեր ժամանակակից մշակոյթի պատմութեան մէջ:

Այսպէս, մեր լրագրութեան լոյսը կը ծագէր հեռաւոր Հնդկաստանէն, որ այն ատեն հայկական փարոս մըն էր նաեւ քաղաքական տեսակէտով:

Լեռ ու ձոր կտրած ենք այդ օրերէն ի վեր, բոլոր ճակատներուն վրայ:

Եւ ահա նորէն լրագրական անդաստանը կը մշակենք օտարութեան մէջ, լեռներով ու ծովերով բաժնուած մեր հայրենիքէն:

Անբաղդատելի է կատարուած յառաջդիմութիւնը երէկուան եւ այսօրուան լրագրութեան միջեւ:

Հարիւր վաթսուն տարի առաջուան աշխարհը կը նմանի՞ այս օրուան աշխարհին, ազգային թէ միջազգային տեսակէտով...

Բնականաբար ժամանակին հետ պիտի քալէինք ինչպէս ամէն ասպարէզի մէջ, նաեւ ա՛յս գետնին վրայ:

Քալեցի՞նք ժամանակին հետ: Կը քալե՞նք այսօր:

Մէկդի դնենք հեռաւոր անցեալը եւ առնենք միայն սա վերջին 35 — 40 տարիներու շամուլը:

Թերթեր ունինք աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ, ամենօրեայ կամ պարբերական:

Եւ միշտ նորեր կը բուսնին, ամէն ուղղութեամբ:

Կան որ կէս ճամբան կը մնան, կամ կը վերսկսին ուրիշ անուններով:

Այսպէս կամ այնպէս, բանուկ է հրապարակը:

Ցանկապատ չկայ: Ուղողը ներս կը ցատկէ: Մանաւանդ եթէ որոշ «դիրքաւորում» ունի:

Եւ հետզհետէ անտէր անդաստանի մը կը վերածուի ասպարէզը, բաղդատելով 1887 – 1895 – 1908ի լրագրութեան հետ երբ գոնէ հայերէնը ի պատուի էր:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՃԱՌԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«ՄԵՐ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈԳԻՆ Է ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ»

Ինչպէս գրած էինք երէկ, այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութիւնները ամբողջ Խ. Միութեան մէջ:

Իբրեւ նախապատրաստութիւն, բազմաթիւ ճառեր խօսուեցան այս առթիւ: Երեւանի մէջ խօսեցաւ Գ. Անաստաս Միկոյեան, փոխ – վարչապետ եւ նախարար ներքին առեւտուրի: Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս մասին.

Միկոյեան պարզեց տնտեսական զարգացման տարբերութիւնը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ: Իբրեւ օրինակ յիշեց մէկ կողմէ Պուլկարիան, միւս կողմէ Յունաստանը «որ ենթարկուած է դրամատէրներու տիրապետութեան». Ետեւոյ բացատրեց թէ կարելի է ընդարձակել տնտեսական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան եւ արեւմտեան երկիրներու միջեւ: «Ոչ միայն Անգլիոյ, այլեւ Մ. Նահանգներուն մէջ քննութիւններ կը կատարուին վերսկսելու համար առեւտուրը Խ. Միութեան հետ»:

Ապա քննելով երկրին տնտեսական կացութիւնը, Միկոյեան շեշտեց թէ «անհրաժեշտ է աւելցնել ընթացիկ ապրանքներու արտադրութիւնը եւ ուղղուած քանակութեամբ ճարել այդ ապրանքները: Գիներու գեղջը, որ կը գործադրուի շարունակ, նուազեցուցած է կարգ մը անհրաժեշտ ուտեստներ, ինչպէս միսը եւ կենդանական ճարպը, բայց պահեստները յաւելում մը կը ցուցնեն բաղդատելով 1950ի հետ: Հարկ է պարկ տալ հողագործութեան որ հիմքն է ժողովուրդին պարենաւորման, ինչպէս եւ ընթացիկ պիտոյքներու հայթայթման՝ թեթեւ ճարտարարուեստի համար»:

Եզրակացնելով, Միկոյեան հրաւիրեց ժողովուրդը «շարունակել պայքարը քաղքենի գաղափարաբանութեան դէմ, զօրացնելու համար սովետական հայրենասիրութիւնը»:

× Մալենկով ալ իր ընտրական ճառը խօսելով Մոսկուայի մէջ, յայտարարեց թէ Խ. Միութեան ազգային եկամուտը այսօր երկու անգամ աւելի բարձրացած է, բաղդատելով նախապատերազմեան վիճակին հետ: Իր յայտարարութեան համաձայն, հնգամեայ ծրագիրը պիտի [illegible]ծադրուի չորս տարիէն, ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան համար: «Միջոցներ ձեռք առնուած են ապահովելու համար արջառի աճումը, գետնախնձորի, բանջարեղէններու, արմտիքի արտադրութեան յաւելումը եւ խոպան հողերու մշակումը: Կուսակցութեան եւ տեղական կառավարութեանց, երիտասարդութեան, ճարտարագործութեան, [illegible] փոխադրութեանց բոլոր կազմակերպութիւնները, բոլոր ձեռնարկները եւ գիտական հաստատութիւնները պարտաւոր են ամէն օր իրենց ամբողջ ջանքերը նուիրել հողագործութեան բոլոր ճիւղերու զարգացման, օգնել կոլխոզներուն, սովխոզներուն, աւելցնելու համար հողագործական արտադրութիւնը»:

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ փորձեր պիտի կատարուին Պահամա կղզիներուն շրջակաները, ինչպէս կը հաղորդէ Անգլիոյ զինամթերքի նախարարութեան մէկ գեկոյցը: Այս առթիւ կը [illegible]տատէ թէ քանի մը տարի առաջ ալ նմանօրինակ փորձեր կատարուած են Սկովտիոյ արեւմտեան ծովեզերքին բացերը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՉ ԻՍԿ ՀԱՐԻՒՐ ...

Անազանցը անընդհատ կը հնչէ — փրկե՛նք նոր սերունդը:

Կոչը ուղղուած է ամենուն: Բայց, ամենէն առաջ զաւակ ունեցողներն են որ չլսելու կը զարնեն:

Եւ կամ զաւակներուն չափահասներն են որ ոչ իսկ լսել կ'ուզեն:

Ի՞նչ կ'արժեն «բացառութիւնները». երբ ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը յօրանջէ, սառուցեալ անտարբերութեամբ:

Այն ատենն որ, կը վախնամ հարցնել թէ, օրինակ, այս տարի քանի՞ երիտասարդներ կը հետեւին Արեւելեան Լեզուներու վարժարանին հայերէնի դասընթացքին:

Հայերէն սորվող օտարականներ կան: Բայց Հայեր ալ կա՞ն ...

Եւ կամ զանազան դասընթացքներու հետեւողներուն մէջ 15 – 20 տարեկաններ ալ կա՞ն: Հարիւրին քանի՞:

Ցաւով հաստատեցի թէ այս տարի միայն 60 – 70 աշակերտներ կը յաճախեն Սեւրի Մուրատեան վարժարանը:

Դպրոցասէրի աշակերտուհիներուն թիւն ալ, որ անցեալ տարի 75 էր, իջած է երեսունի:

Մանրամասնութիւններ կը պակսին այս վերջին հաստատութեան մասին:

Անշուշտ խնամակալութիւն եւ տեսչութիւն մտահոգութեան մատնուած են:

Շատ աւելի մտահոգ է Մուրատեան վարժարանին վարչութիւնը:

Կրթարանը տեղ ունի 100 – 120 աշակերտի համար:

Ամէն պարագայի մէջ, անհրաժեշտ է որ ունենայ գոնէ հարիւր կանոնաւոր աշակերտ, որպէսզի կարենայ հաւասարակշռել ելեւմուտքը:

Մինչդեռ, 60 – 70 աշակերտով տարին քանի մը միլիոն բաց կ'ունենան:

Ո՞վ պիտի գոցէ այս բացը:

Հոգեշահ քարոզները, ներբողականները եւ ծափերը բաւակա՞ն են, ուսուցիչներուն թոշակը վճարելու, աշակերտներուն պարենաւորումը ապահովելու եւ ուրիշ անմիջական ծախսեր հոգալու համար:

Կ'իմանամ թէ վարժարանին վարչութիւնը այս տարի սովորականէն կանուխ պիտի սկսի արձանագրութիւնները, որպէս զի կարենայ նախահաշիւ մը պատրաստել յառաջիկայ տարեշրջանին համար:

Եթէ գալ տարի ալ աշակերտներուն թիւր հարիւրէն պակաս ըլլայ, դժուար է նախատեսել հետեւանքները:

Մխիթարեան միաբանները կէս ճամբան մնալու սովորութիւն չունին:

Բայց, ճիւթապէս դիմանալու կարողութիւնն ալ սահման մը ունի:

Մե՞ծ բան է իրենց ուզածը, — գոնէ հարիւր աշակերտ ...

ՎԱՀԷ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Պելճիոյ ծերակոյտը 40ի դէմ 125 ձայնով վաւերացուց Եւրոպայի միացեալ բանակի դաշինքը: Երկու անդամներ ձեռնպահ մնացին: Երեսփ. ժողովն ալ զայն վաւերացուցած էր Նոյ. 26ին, 49ի դէմ 148 ձայնով: Այժմ կը մնայ թագաւորին ստորագրութիւնը եւ դաշինքին հրատարակութիւնը պաշտօնաթերթին մէջ, վերջնական օրէնք դառնալու համար:

Պելճիա երրորդ պետութիւնն է որ կը վաւերացնէ այս դաշինքը: Նախապէս հաւանութիւն յայտնած էին Հոլանտա եւ արեւմտեան Գերմանիա: Հոլանտա վերջնապէս վաւերացուցած է դաշինքը, բայց Գերմանիոյ նախագահը [illegible] չէ ստորագրած զայն, սպասելով որ Սահմանադրութիւնը կարգադրէ վերազինման խնդիրը: Պելճիոյ խորհրդարանն ալ որոշած էր վերաքննել սահմանադրութիւնը, զայն յարմարցնելու համար միջազգային բանակի ծրագրին

Երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Պելճիոյ ծերակոյտին մէջ, դաշինքին վաւերացումէն առաջ: Արտաքին նախարարը, Վան Զելանտ, խոստովանեցաւ թէ դաշինքը «կարգ մը վտանգներ» կը պարունակէ; բայց «մերժումը ուրիշ վտանգներու պիտի ենթարկէ երկիրը»: Ամէն պարագայի մէջ, կարելի է բարեփոխումներ կատարել:

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Նախագահ Այզընհաուըր իր գոհունակութիւնը յայտնեց, դաշինքին վաւերացման համար, շնորհաւորելով Պելճիան:

× Մոլոթով ճառ մը խօսելով ընտրութեանց առթիւ, հաստատեց թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է կարգ մը զիջումներ կատարելու, որպէսզի արեւմտեան պետութիւնները ընդունին իր ծրագիրը՝ Եւրոպայի ապահովութեան մասին: Այս առթիւ պնդեց թէ «խորհրդային ծրագիրը միակ ճշմարիտ միջոցն է ապահովութեան համար, քանի որ կը միացնէ Եւրոպայի բոլոր ազգերը յանուն խաղաղութեան»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւլէական ուժի յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ 264 հոգի ազդուած են շողարձակումէ վերջին փորձերու ատեն: Ասոնց 28ը Ամերիկացիներ են, իսկ 236ը բնիկներ, բայց ոչ մէկը այրուածքներ ստացած է:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՕՐԷՆՔԸ ԽՍՏԱՑԱՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Ազգ. ժողովը քուէարկեց մամուլի նոր օրէնքը, 32ի դէմ 301 ձայնով: Օրէնքը խիստ պատիժներ կը տրամադրէ, վեց ամիսէն մինչեւ երեք տարի բանտարկութիւն եւ հազարէն տասը հազար ոսկի տուգանք անոնց որ իրենց [illegible] կը դպչին քաղաքացիներու պատուին կամ նիւթական եւ բարոյական վնասներ կը պատճառեն

Միեւնոյն պատիժները պիտի տնօրինուին եթէ տեղեկութիւններ հաղորդուին անհատներու եւ ընտանիքներու կացութեան մասին, առանց շահակիցներուն արտօնութեան: Եթէ այս յանցանքները գործուին անոնց դէմ որ հանրային պաշտօններ կը վարեն, պատիժները պիտի աւելնան մէկ երրորդ կամ կէս առ կէս: Դատական քննութիւն կատարելու համար անհրաժեշտ չէ գանգատագիր մը ուղղել, բայց ընդհ. դատախազը պէտք է ենթակային հաւանութիւնն ստանայ հետապնդում կատարելու համար:

Անոնք որ սուտ լուրեր կամ վաւերագիրներ կը տարածեն վնասելով պետութեան քաղաքական եւ ելմտական վարկին կամ պղտորելով հանրային կարծիքը ենթակայ են երեք տարի բանտարկութեան եւ տուգանքի մը որուն գումարը չի կրնար 2500 ոսկիէն վար ըլլալ: Եթէ յանցանքը կրկնուի պատիժն ալ կը կրկնապատկուի: Օրէնքին ենթակայ են նաեւ ռատիօ – հաղորդումները:

Աւելորդ է ըսել թէ օրէնքին խստացումը կապ ունի երեսփ. ընտրութեանց հետ որոնք տեղի պիտի ունենան մայիսին: Ընդդիմադիրները (Հալք) ուժգնօրէն պայքարեցան օրէնքին դէմ Կուսակցութեան փոխ – նախագահը բացագանչեց.— «Իններորդ երեսփ. ժողովին պարգեւը ազատութեանց սահմանափակո՞ւմ պիտի ըլլայ»:

ՄԱՐՈՔԻ դատախազներէն Ապտէլ Ազիզ Զուաք, որ համբաւ հանած էր իբրեւ Ֆրանսասէր, սպաննուեցաւ անծանօթ ահաբեկիչի մը կողմէ, երբ տուն կը վերադառնար: Սպանեալը կուսակից էր նաեւ նախկին Սուլթանին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՌԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

Առակը կարճ ու սեղմ պատմուածք է, ընդհանրապէս բարոյախօսական, դաստիարակչական կամ խրատաբանական բովանդակութեամբ: Անոր մէջ հեղինակը կը ծաղրէ մարդոց տխմարութիւնները: Առակին մէջ հեղինակը բան մը կ'ըսէ, միտք մը կ'արտայայտէ. ուրեմն առակի մէջ կայ տենդենց, ձգտում, եւ ճիշդ այս պատճառաւ ալ խորհրդային գրականութիւնը իր ուշադրութիւնը դարձուցած է առակագրութեան սեռին վրայ:

Առակի դերակատարները ընդհանրապէս կենդանիներն են, այլաբանական պատկերներով:

Ժողովուրդը կենդանիներուն տուած է որոշ յատկութիւններ: Գայլը անկուշտ է եւ յափշտակիչ, աղուէսը՝ խորամանկ, կապիկը՝ անմիտ, միմոս, էշը՝ յամառ եւ տխմար, առիւծը հզօր, մրջիւնը՝ ժիր, աղաւնին՝ անմեղ եւն.:

Մեր ժամանակներու առակագիրներ սակայն, (Յ. Թումանեան, Խնկօ Ապեր եւ ուրիշներ) կենդանիներու տեղ կ'անձնաւորեն նաեւ անշունչ առարկաներ, ինչպէս հովը, կրակը, ջուրը եւայլն:

Սովետական գրականութիւնը կը սիրէ առակագրութիւնը, ոչ թէ անոր համար որ ան ներկայիս կրնայ ծառայել քարոզչական նպատակներու, այլ եւ այն պատճառաւ որ առակագրութիւնը պատմականօրէն եղած է պայքարի զէնք՝ ընդդէմ իշխանաւորներու, տիրող դասակարգին:

Արդարեւ անցեալի առակագիրները ոչ միայն ծաղրեր են մարդոց տխմարութիւնները, այլ եւ այլաբանական պատկերներով արտայայտեր են իրենց դժգոհութիւնը տիրող դասի եւ իշխանաւորներու դէմ:

Ահա թէ ինչու խորհրդային գրականութեան մէջ մինչեւ այժմ, զարգանալու վրայ է առակագրութիւնը:

«Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ»ի մէջ (Թիւ 7 — 1953 Դ. Դեմիրճեան խօսելով «Առակի մասին» կ'ըսէ. — «Վերջին շրջանում սովետական գրողները սկսել են աւելի արդիւնաւէտ աշխատել առակի ժանրի (սեռ) զարգացման ուղղութեամբ... պատճառ կը դնէ «առակի մարդական յատկութեան մէջ»:

«Առակի մարդական յատկութեան մէջ» խօսքը կը կարօտի բացատրութեան: «Որոշ տեսաբաններ, կ'ըսէ Դ. Դեմիրճեան, այն կարծիքին են թէ առակի սեռը ժամանակավրէպ է, հարկ չկայ վերակենդանացնել, առաւել եւս զարգացնել այն: Այն փաստի վրայ որ մենք այլեւս կարիք չունինք այլաբանութիւնների եւ կարող ենք մեր մտքերը ազատ արտայայտել՝ առանց կենդանիներու անձնաւորման»:

Եւ սակայն փաստ է որ սովետական գրողները մինչեւ այսօր ալ կը դիմեն առակի միջնորդութեան, ծաղրելու կամ քննադատելու համար խորհրդային աշխարհի կարգ մը երեւոյթները, փոխանակ ազատօրէն քննադատելու միջոցին դիմելու:

Ինչո՞ւ հիները ստեղծած են առակագրութիւնը, ըսինք մեր ներածականի մէջ:

Հին Յոյները առաջիններն են որ ըստեղծած են այդ սեռը: Կը յիշուի Եզովբոսի անունը, գերի մը, յետագային ազատագրուած, որ հայրն է առակագրութեան: Ծանօթ է անոր «Լեզուի պատմութիւնը», որով իր տիրոջ ապացուցած է թէ լեզուն միանգամայն ամենապատուական ու ամէնավատ բանն է:

ԺԶ. դարուն յայտնուեցան Եզովբոսի վերագրուած առակները: Իսկ Լաֆոնթէն առաջինը եղաւ Ֆրանսացիներու մէջ, որ մշակեց հին յունական առակները, ոտանաւոր եւ յանգաւոր, աւելցնելով նաեւ իր կողմէ յօրինուած առակներ: Լաֆոնթէն ընդհանրապէս իր առակներու սկիզբը կամ վերջը կուտայ իր բարոյախօսական կամ խրատաբանական պատգամը, ինչպէս «Գայլի եւ գառնուկ»ի կամ «Ագռաւի եւ աղուէս»ի ծանօթ առակներու մէջ:

Ռուսերն ալ մշակեցին առակի գրականութիւնը: Կռիլովի անունը անմահացած է ռուսական առակագրութեան մէջ:

Կռիլովի առակները թարգմանած են հայերէնի: Ռուսական առակագրութենէն ներշնչուելով այդ սեռի գրականութեան հետեւեցան արեւելահայ գրողներ, որոնց մէջ յիշենք Գարբ. Եպս. Այվազովսկին, իսկ արեւմտահայերու մէջ Մինաս վարդ. Գարտիզակցի, Աղեքս. Փանոսեան, ներկայիս՝ Նշան Պէշիկթաշլեան:

×

Հայերը վաղուց ազդուած են յունական առակներէն: Եզովբոս կը յիշուի հայ գրականութեան մէջ իր «ողիմբեան առակներ»ով:

Ագաթանգեղոս, Եզնիկ ու Թովմա Արծրունի կը յիշեն ողիմբեան առակները, մանաւանդ Թովմա, որ կը յիշէ մանաւորաբար «վասն առիւծուն եւ զուարակաց» անունով ծանօթ առակը, ուր առիւծը, գայլը եւ աղուէսը որսի ելած են եւ կ'ուզեն բաժնել իրենց մէջ որսը:

Բայց առակագրութիւնը Հայոց մէջ ունեցած է իր ամենափայլուն դասական շրջանը ԺԲ. եւ ԺԳ. դարերուն, ուր յայտնուած են երկու անմահ առակագիրներ, Մխիթար Գոշ եւ Վարդան Այգեցի, երկուքն ալ հոգեւորականներ:

Առաջինը, Մխիթար Գոշ, հմուտ մատենագիր վախճանած է շուրջ 1213ին: Մխիթար Գոշն է որ հաւաքած է .. Հայոց ցիրուցան օրէնքները «Դատաստանագիրք» անունով ծանօթ հատորի մը մէջ, յետագային դարձեալ հիմնագիրը հայ իրաւագիտութեան:

Վարդան Այգեկցի, Մխիթար Գոշի կրտսերն է: Սորված է Սիսի հիւսիսը Արքակաղին, որ ժամանակին կաթողիկոսութեան աթոռն էր:

Վարդան հալածուեր է Տլուք գաւառէն (1206), հաւանաբար իր համարձակախօսութեան եւ քննադատութիւններուն պատճառաւ, հաստատուեր է ի Ս. Լեռն Արեգ ու մնացեր լերան միաբաններուն հետ մինչեւ խոր ծերութիւն:

Անոր առակները ԺԷ. դարուն արժանացած են չորս տպագրութեան (1668, 1676, 1683 եւ 1698), կը կոչուին «Գիրք առասպելաբանութեան որ է Աղուեսագիրք»: Ն. Մառի խմբագրութեամբ տասնեակ տարիներ առաջ Հայաստանի մէջ կրկին լոյս տեսան Վարդանի առակները («Ժողովածոյ առակաց Վարդանայ» ուր ամփոփուած են 485 առակներ):

Վարդանի առակներուն մէկ մասը յունական ծագում ունի, բայց մեծագոյն մասը ինքնագիր ստեղծագործութիւններ են:

Հայկական ստեղծագործութիւնները կը յատկանշեն հին Հայոց բարքերը եւ բարոյական հասկացողութիւնները, նաեւ Հայոց արդարութեան մասին՝ իրատեսակ ըմբռնումները:

Այս առակներուն մէջ բաց ի այն խրատներէն որ կը ծաղրուին ընդհանրապէս մարդոց տխմարութիւնները, կը քննադատուին նաեւ օրուան իշխանաւորներու անարդարութիւնները, դատաւորներու աչառութիւնը եւայլն:

×

Խորհրդային գրականութեան մէջ կը փայլին մէկէ աւելի առակագիրներ, Դեմիան Բեդնի, Մարշակ եւ Միխալկով:

Ասոնց առակները դարձած են «քաղաքական – հասարակական սուր պայքարի զէնք ու «լայն մասսաներու սեփականութիւն»:

Ռուս առակագիրներու ժողովրդականութիւնը եւ յաջողութիւնը ցոյց կուտայ թէ առակը փնտռուած գրականութիւն է խորհրդային երկիրներու մէջ, ու այլաբանական պատկերներով գաղափարներ արտայայտելը՝ պահանջ:

Վ. ԱՐԵՒ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

(ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ե.— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ահա Վարանդեան, իր այս երկհատոր գիրքով, (650 էջ) մանրամասնութեամբ կը պարզէ նախ մեր կողմէ արեւին տակ տեղ մը ունենալու, ազատ ապրելու շատ պարզ խնդիրը, միւս կողմէ մեր վրայ տիրապետող թշնամի ժողովուրդներու, առաւելապէս Թուրքերու հայաջինջ քաղաքականութեան ծալքերը: Այս երկու հակադիր ճակատներու միջեւ մղուած խուլ ընդդիմութեանց հետ, անտես չառներ, միջազգային դաւերն ալ, մանաւանդ անգլիառուսական, ցարական տնտեսական ու քաղաքական հակամարտութիւնները, որոնց միջեւ ալեկոծ կեանք մը անցուց հայ ժողովուրդը: Ի վերջոյ հայրենիքի կորիզ մը ստեղծեցինք, բայց նորէն պարտուեցանք նոյն հակամարտութեանց հետեւանքով: Ամենավերջին վկայութիւնը կը ներկայացնէ Համբարձում Տէրտէրեանին յօդուածաշարքը «Հայրենիք» ամսագրին մէջ,— «Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Խորհրդային Ռուսաստանի բանակցութիւնները, Լեւոն Շանթի պատուիրակութիւն»: Պէտք է կարդալ վկայութիւնը, տեսնելու համար թէ ինչ ստրկանքներ հիւսուեցան նոյնիսկ այն պահուն, երբ անկախ Հայաստան կորիզ մը ունէինք հայկական բանակով:

Իմաստասէր մը կ'ըսէ թէ «ամէն ժողովուրդ կ'ապրի իր հոլովոյթը: Դրացիները իրարու կը յաջորդեն, ինչպէս գիշերը ցերեկուան, ու փոխադարձաբար»: Մեր կեանքին մէջ ալ գիշերները յաջորդեցին ցերեկներուն, նոյն միօրինակութեամբ: Ուզած ենք դուրս գալ այս դարձդարձիկ երիզէն, ու չենք յաջողած:

Վարանդեանին տեսակէտը սա է թէ, ազգովին ուժ պիտի տայինք յեղափոխութեան: Հայ ժողովուրդը իր ամբողջութեամբ պիտի վերածուէր յեղափոխական կազմակերպութեան մը:

Այս համադրութեան յանգելու համար, յստակ է իր յատակագիծը:

Նախ ամբողջութեամբ, եւ իրաւամբ դէմ է Թրքական «օրիանթասիոն»ին: Մենք Թուրքերուն՝ իսլամ աշխարհին հետ չէինք կրնար ապրիլ բարեկամօրէն: Անոնք կը հետապնդէին միայն մէկ նպատակ: Աստիճանաբար մեզ բնաջնջելով, մեր հողերուն վրայ բերել ու բնակեցնել այլացեղ ոչ-քրիստոնեայ թափառական ժողովուրդներ: Եթէ պետական օրէնքով կը թոյլատրուէր որ Քիւրտերը զինուին, իսկ Հայերը մնան անզէն, պատճառը կը բխէր վերեւի տեսակէտէն: Մենք միշտ եւ անընդհատ պէտք էր գլուխ ծռողներ ըլլայինք, ու իսլամ տարրն ալ մեզի հրամայողներ: Շատեր, միամտօրէն կարծած են թէ մահմետական աշխարհը երկնային պարգեւ մը եղած է մեզի համար, իրենց մէջ չձուլուելու եւ մեր եկեղեցիով կարենալ պահելու համար մեր ինքնուրոյն կեանքը: Վարժապետեան պատրիարք անգամ կ'ըսէր իր մէկ կոնդակին մէջ. — «Թէեւ, հայ ազգը, մերթ ընդ մերթ գաւառներու մէջ բարեխնամ տէրութեան կամաց հակառակ, հարստահարութեանց ենթակայ եղած ալ է, հարստահարութիւնք՝ որոնք միայն մարմինը կը վնասեն եւ հեռու են այն տեսակ հարստահարութիւններէն, որոնք ոգին եւ մարմինը միանգամայն վնասելով, ազգին գոյութիւնը կը սպառնան, եւայլն»: Ուրեմն ըստ Վարժապետեանի եւ ուրիշ պատասխանատու առաջնորդներու, մենք մահմետական աշխարհին մէջ՝ մեր մարմինէն որոշ մասեր վրայ տալով հանդերձ, կրնայինք մեր ոգին անեղծ պահել:

Ճի՞շդ է այս տեսակէտը:

Վարանդեան այս փուշոտ հարցը կը վերլուծէ իր խորութեանը մէջ, ու իր աշխատութեան իւրաքանչիւր էջին վրայ սուրթ մը կը ստեղծէ հակաճառելու «համախոհականութիւն» կոչուած ուղղութեան:

Վարանդեան յստակօրէն կը պարզէ թրքական քաղաքականութիւնը հայ ժողովուրդին հանդէպ .— «Ապրիլ քրիստոնեայ ժողովրդների հաշուին, ստիպել նրանց՝ վճարելու գլխահարկ, անխախտ պահել նրանց ցեղային կերպարանքը, եւ միաժամանակ ճնշել ու սեղմել նոյն այդ տարրը, թոյլ չտալ, որ նա զարգանայ «չափից դուրս», որ նա անցնէ յայտնի սահմաններից, թոյլ չտալ, որ նրա մէջ բողբոջին ըմբոստացումի սաղմեր, վտանգաւոր իսլամի տիրապետութեան համար — ահաւասիկ այդ քաղաքական սիստեմի իմաստը եւ դաւանիքը...մի դաւանիք, որ, աւա՜ղ, հզօրապէս չէջուած է անգամ այսօր, օսմանեան սահմանադրական ռէժիմի տակ ...»:

Կարծեմ որեւէ բացատրութեան չեն կարօտիր վերեւի տողերը:

Ու տակաւին կրօնքին դանդաղանութիւնները: Մեր եկեղեցին երբ հլութիւն, խոնարհութիւն, անդենական արքայութիւնը կը քարոզէ, Վարանդեան ուղղակի «Գուրան»ը ուսումնասիրելով կը գտնէ հատուածներ որոնց կիրարկումը թոյլ պիտի չտար որ մենք ազգովին կարենայինք բարձրացնել մեր գլուխը Թրքական վարչաձեւին ներքեւ: Ահա երկու հատուածներ ալ Մոհամմէտի Գուրանէն:

— «Եթէ հանդիպիք անհաւատներու,

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՆՈՎԸ

★

Հիւսիսի փոթորկաշունչ քամին կը փչէր երկինքին երեսէն սրբելով ձմրան մեծապանգուած ծանր ու սեւ ամպերը, զոր անցած ատեն կը նետէր երկրին վրայ կատաղի հեղեղներով:

Ծովը մռնչելով կը բարձրանար ու կը ցնցէր կողը, կը յարձակէր ափին վրայ, դանդաղ եւ փրփրակուտակ հսկայական կոհակներով, որոնք կը փշրուէին թնդանօթային որոտումներով: Անոնք դանդաղօրէն կուգային, իրարու ետեւէ, լեռներու պէս բարձր, մրրկահովերու ներքեւ ցրուելով օդին մէջ, իրենց կատարներուն սպիտակ փրփուրը՝ ինչպէս քրտինքը հրէշի մը:

Իփօրի փոքր ձորին մէջ ուրականը կը խորասուզուէր, կը սուլէր ու կը մռնչէր, խլելով կղմինտրները տանիքներուն, խորտակելով զոնանքները, աւերելով ծխնելոյզները, հովի այնպիսի մխոն մը նետելով փողոցները, որ դժուար էր քալել առանց պատերը բռնելու, փոքրիկներ տերեւներու պէս կրնային քշուիլ ու նետուիլ տուներու վերեւէն դաշտերու մէջ:

Վախնալով որ ծովախաղացքը կրնար սրբել ափունքը, ցամաք քաշած ու կապած էին որսանաւակները, քանի մը նաւավարներ պարտկած նաւակներու քովինի ծռած կլոր կուրծքին ետին՝ կը դիտէին երկինքը եւ ջուրի այս ցասումը:

Յետոյ անոնք մէկիկ մէկիկ հեռացան, որովհետեւ մութը կ'իջնէր փոթորիկին վրայ, պարուրելով ստուերի մէջ խենթեցած Ովկիանոսը եւ տարրերու ամբողջ կատաղի ժխորը:

Երկու մարդիկ դեռ հոն էին, ձեռքերնին իրենց գրպանը ու կորաքամակ՝ կարճ ու կատաղի մրրիկին ներքեւ, բուրդէ գդակնին վար քաշած մինչեւ իրենց աչքերը. նորմանտացի երկու մեծ ձկնորսներ՝ կլոր թաւամօրուս, բաց ծովերու աղի ամբուքէն այրած մորթով, կապոյտ աչքերով, մէջտեղը խայթուած սեւ հատիկով մը, նաւորդներու այն հատու աչքերով որ կը տեսնեն հորիզոնին ծայրը, որսորդ թռչունի մը պէս:

Անոնցմէ մէկը կ'ըսէր.

— Օն, եկուր, Ժերեմի: Երթանք տոմինօ մը խաղալու: Ես կը վճարեմ:

Միւսը դեռ կը վարանէր, հրապուրուած խաղէն եւ օղիէն, գիտէր թէ մտնէր եթէ Փոմէլի գինետունէն ներս, նորէն պիտի գինովնար, ինքնաղուապ այն մտածումով թէ կինը առանձին կը մնար խարխլած տանը մէջ:

— Պիտի ըսեն թէ գրաւ բռնուած են, ըսաւ, ամէն գիշեր զիս գինովցնելու համար: Ըսէ տեսնենք, շահը ի՞նչ է, քանի որ շարունակ կը վճարես:

Ու կը խնդար ան, միանգամայն խորհելով որ ամբողջ այդ օղին կը խմէր ուրիշի մը հաշուոյն, կը խնդար նպաստաւորուած Նորմանտացիի մը խնդուքով:

Մաթիւրէն, իր ընկերը, թեւէն կը քաշէր միշտ:

— Օն, եկուր, Ժերեմի: Առանց տաք բան մը ստամոքս խօթելու, տուն երթալիք իրիկուն մը չէ ասիկա: Վախդ ի՞նչ է: Կինդ անկողինդ պիտի չտաքցնէ՞:

Ժերեմ պատասխանեց.

— Անցեալ գիշեր դուռը չկրցայ գտնել ընաւ... Զիս գրեթէ մեր տանը առջեւի առուէն դուրս հաներ էին ...

Ու ան կը ծիծաղէր գինովի այս յիշատակին վրայ, ու դանդաղօրէն կ'երթար Փոմէլի գինետունը, որուն լուսաւոր ապակին կը փայլէր. կ'երթար քաշկռտուելով Մաթիւրէնի կողմէ եւ հովէն տարուած, անկարող դէմ դնելու այս երկու ուժերուն:

Ցածլիկ սրահը լեցուն էր նաւազներով, ծուխով ու աղմուկով: Բուրդէ հագուստներ հագած մոլար այս մարդիկ, արմունկնին սեղաններու վրայ, կը պոռպռային՝ լսելի դառնալու համար:

ԿԻ ՏԸ ՄՈՓԱՍԱՆ

(1) (Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԱՐԿՏԱՆ

★

— Շատ անգամ մեր ազգը կ'ողբայ թէ ասկէ 25 – 30 տարի ետք, արտասահմանի մէջ հայերէն թերթ պիտի չունենանք, որովհետեւ ընթերցող պիտի չըլլայ: Իրաւ է: Այսօր, Ամերիկայի մէջ, ո՞վ է որ հայերէն թերթը ձեռքը կ'առնէ — այն սերունդը, որուն տարիքը քառասունէն ճամբայ ելած է եւ եօթանասուն, ութսունին բարեւ կուտայ: Առաջիններուն համրանքը այնքան ալ մեծ չէ ... Շաբաթաթերթի մը «վարչապետ»էն իմացայ թէ իր բաժանորդներուն տասնէն ութը վաթսուն տարեկան են եղեր: Բայց խնդիրը այդ չէ: Ինծի ըսէ թէ ասկէ 25 – 30 տարի ետք, գրող պիտի ունենա՞նք որ նստեր ենք «ընթերցողներ պիտի չըլլան» ըսելով կուլանք, կ'ողբանք: Ես յարգեստաւոր մէկն եմ եւ խելքս գրող – բրող խնդիրներու չի հասնիր, բայց ինծի անանկ կուգայ որ գացողին տեղը բռնող չկայ: Խմբագիրը կը մեռնի, ուրիշ մը իր տեղը չի գրաւեր. գրաշարը կ'երթայ, նոր մը երեւան չի գար: Այս մասին մտածող կա՞յ, ըսէ նայիմ ...

Դժբախտաբար ոչ, այդ մասին մտածող չկայ, որովհետեւ շատ մը տխուր երեւոյթներ չտեսնելու կը զարնենք եւ «աման ճանըմ»ներով ժամավաճառ կ'ըլլանք... Միեւնոյն ատեն, շատ կը սիրենք կարկտան կարգադրութիւնները. ..

Բարեկամ նամակագիրը կրնար հարցնել նաեւ թէ գրաշարներ պիտի ունենա՞նք՝ ասկէ 25 – 30 տարի ետք... կամ հասարակ լուր մը չէնքով – չնորհքով, թարգմանելու չափ հայերէն գիտցող երիտասարդներ ...

Պիտի չունենանք, որովհետեւ 25–30 տարի ետք պատահելիքին մասին հիմակուց մտահոգուելու չափ հեռատեսութիւն չունինք:

Մեր ժողովուրդը իր ամբողջ պատմութեան ընթացքին, ապրած է օրը օրին:

— Վաղը, Աստուած ողորմած է, հարկաւ տեղէ մը լոյս մը կը ծագի ...

Այդ մտայնութիւնը շատ արցունք թափել տուաւ մեզի եւ շատ մը ծուռ ճամբաներու առաջնորդեց մեզ:

Ասկէ 25 – 30 տարի ետք, այսօր 2000 օրինակ չրջաբերութիւն ունեցող օրաթերթը, պիտի տպուի միայն 500 օրինակ: Երեք խմբագիր ունեցող թերթը պիտի ունենայ միայն մէկ խմբագիր, որ պիտի գրէ թանապուր հայերէն մը՝ ֆրանսերէն կամ անգլերէն կէս դաւատաբարբառ — խօսամ, խօսաս, խօսաց:

Գրաշարը ձեռագիր պիտի չկրնայ կարդալ. թերեւս պիտի ըլլայ մեր տառերը ճանչցող խափշիկ մը: Այդ երանելի օրերուն մեր պատարագն ալ անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի թարգմանուած պիտի ըլլայ եւ հայաշունչ քերթուածներ եւ յօդուածներ պիտի գրուին անգլերէն եւ ֆրանսերէն:

Կը չափազանցնե՞նք: Ոչ:

Այսօրուան կացութիւնը՝ ապագանշան վաղուան պատահելիքին:

Ո՞վ պիտի մտածէ չարիքը կանխելու եւ համապատասխան Factորը հիմակուընէ պատրաստելու մասին: Ոչ ոք, որովհետեւ, ըսի արդէն, աղէկ կարկտան կ'ըլլանք — խանութպանը կ'ըլլայ խմբագիր, հացագործը՝ գրաշար ու վարժապետն ալ՝ գրագէտ – վիպասան. լմնցաւ գնաց ...: Բայց քանի որ ընթերցող պիտի չըլլայ, այդ կարկտանքին մասին ալ մտածելու պէտք չկայ ...

Այսպէս կը մտածէ Հայոց ազգը, այսօր...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

կռուեցէք անոնց դէմ, մինչեւ որ մեծ ջարդ առաջ բերէք, յետոյ շղթայեցէք գերիները: Այսպէս է երկինքին հրամանը: Անոնք որ կը նահատակուին հաւատքի համար կռուելով, պիտի չմնան առանց հատուցումի: Աստուած զանոնք կը մտցնէ երանութեան պարտէզին մէջ»:

Աւելի պերճախօս օրինակ մը.

— « Երբ հանդիպիք անհաւատ քրիստոնեաներու, կտրեցէք անոնց գլուխները, սպաննեցէք, կապեցէք, շղթայեցէք, մինչեւ որ յարմար դատէք անոնց ազատութիւն շնորհելու, եւ կամ փրկագին վճարել տալու: Մի դադրիք հալածելէ զանոնք, մինչեւ որ լլուլի հպատակուին ձեզի »:

Թուրքերը տառապէս գործադրեցին այս կրօնական պատուէրները, դարերու ընթացքին եւ մանաւանդ վերջին 70 – 80 տարիները:

Պէտք է կարդալ Վարանդեանին այս հմտալից աշխատութիւնը, քիչ մը աւելի ճանչնալու համար մեր ճակատագրին եղեւնները.

Օրաթերթի մը ծաւալը ինծի թոյլ չի տար աւելի մանրամասնութեանց մէջ մտնել:

Յաջորդով՝ իր «կրօն եւ գիտութիւնը» գործի մասին:

ՀՐ. ՊԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԻՐԵՐԳ

★

Գուսանական տաղերի գեղգեղանքով
Քեզ օրհներգող երգ ու տաղի հնչիւն լինեմ,
Անրջաբեր ցայգերգերով քեզ օրօրող
Իրիկնային զով զեփիւռի շշիւն լինեմ:
Քո սիրածի ջերմ կարօտից սիրատոչոր
Սրտիդ եռքը շիջող ջրի դդչիւն լինեմ.
Լուռ գիշերին դրանդ մօտ ծունկի եկած,
Գողտր ու քաղցր սէր աղերսող մնչիւն լինեմ,
Եւ քո սրտի մէկ անկիւնում բոյն հիւսած
Մոլար, անտուն, թափառական թռչուն լինեմ:

Գ. ՇԻՇԵՐՈՆԱԿ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ.— « Սովետական Հայաստան» օրաթերթի 1953 Դեկտ. 11ի թիւէն կ'ամփոփենք հետեւեալ գրութիւնը, որուն խորագիրն է *Հայոց լեզուի դասաւանդումը*, իսկ հեղինակը՝ տեսուչ (դիրեկտոր) կրթական նախարարութեան.—

Վերջին տարիներու ընթացքին մեր դպրոցներուն մէջ լեզուի եւ գրականութեան դասաւանդութիւնը զգալապէս բարելաւուած է, բարձրացած է ուսուցիչներու որակաւորումը, ինչ որ նպաստած է աշակերտներու բանաւոր եւ գրաւոր խօսքի, մշակոյթի բարձրացման եւ ընդարձակած անոնց մտային հորիզոնը:

Գրականութեան դասերուն մեծ ուշադրութիւն կը դարձնեն ինչպէս ուսումնասիրուած երկի գաղափարական – քաղաքական բովանդակութեան, դասական գրականութեան մարքսեան – լենինեան ճիշդ մեկնութեան, նոյնպէս եւ անոնց լեզուական արտայայտչական ձեւերու մասնայատկութեանց խուրացումին: Որով աշակերտներէն կը պահանջուի հեղինակի գործերը վերլուծած ատեն օգտագործել գեղարուեստական կտորները: Շատ մը ուսուցիչներ կը ղեկավարեն լեզուի եւ գրական խմբակներու աշխատանքները, կը կազմակերպեն գրական վիճաբանութիւններ, ուսմունքի եւ ընթերցանութեան երեկոներ, գրական պտոյտներ, հանդիպումներ ականաւոր գրագէտներու հետ: Կը հրատարակեն թերթեր:

Տեսնուած է որ աշակերտները թերի են Հայոց լեզուի մէջ եւ շատ մը դպրոցներու մէջ բանաւոր եւ գրաւոր խօսքի ուսուցումը ցած մակարդակի վրայ է: 1952 – 1953 տարեշրջանին աւելի քան 17 հազար աշակերտներ Հայոց լեզուի գրաւորէն անբաւարար գնահատական ստացած են: Որովհետեւ ուսուցիչներու մեծ մասը չունի համապատասխան կրթութիւն եւ անորակ է: Օրինակ 112 ուսուցիչներէն 75ը Հայոց լեզուի գրաւորէն անբաւարար գնահատական ստացաւ: Կան շրջաններ ուր ուսուցիչները չեն բարձրացներ իրենց մանկավարժական եւ առարկայական պատրաստութիւնը, յաճախ ուսուցիչներն ալ կը խօսին բարբառով: Տակաւին մեծ է միջնակարգ կրթութիւն ունեցող ուսուցիչներու թիւը, երբ բարձրագոյն կրթութիւն ունեցող ուսուցիչներ կ'աշխատին ուրիշ ասպարէզներու մէջ:

Հայոց լեզուի եւ գրականութեան դասաւանդման ցած մակարդակը կը բացատրուի նաեւ դպրոցներու մանկավարժական խորհուրդներու, յանձնաժողովներու տնօրէններու եւ ժողովրդական կրթութեան բաժիններուկողմէ ուսուցիչներուն տրուած անբաւարար օգնութեան պատճառով: Ուրիշ տեղեր (Իջեւանի, Էջմիածնի, Հոկտեմբերեանի եւ այլ շրջաններու մէջ) դպրոցներու տեսչութիւնը եւ ժողովրդական կրթութեան բաժինները ձեւականօրէն կը զբաղին Հայոց լեզուի հարցով:

Լաւ չկազմուած դասագիրքերը եւ ծրագրերն ալ պատճառ են Հայոց լեզուի ուսուցման որակին տկարութեան: Որոշ դասագիրքեր ծանրաբեռնուած են ոչ – ծրագրային նիւթերով: Լեզուի դասագիրքեր պատրաստած ատեն նկատի չեն առած աշակերտներու տարիքը: Եւ ասոնք պատճառ են որ կրթական նախարարութիւնը ծրագրերը կը հրատարակէ յապաղումով: Հայ գրականութեան 8 – 10րդ դասարաններու ծրագիրը եւ գրականութեան պատմութեան դասագիրքերը տկարամական են, լեզուն անմատչելի աշակերտներուն: Միջնակարգ դպրոցի 10րդ դասարանի համար ցարդ չէ հրատարակուած հայ գրականութեան պատմութեան դասագիրք: Կրթական նախարարութեան անտարբերութեան հետեւանքով, միջնակարգ դպրոցներու Հայոց լեզուի եւ գրականութեան ուսուցիչները ցարդ իրենց տրամադրութեան տակ չունին Հայոց լեզուի եւ գրականութեան մեթոտիկաներու, 5 – 7րդ դասարաններու թելադրութեան նիւթերու, քերականական բնագիրներուն ժողովածուներ, ուղղագրական աղիւսակներ, ուղղագրական եւ դպրոցական բացատրական բառարաններ եւն.: Կրթական նախարարութիւնը վերջին երկու տարիներու մէջ քննած է միայն երկու շրջաններու դպրոցներուն Հայոց լեզուի դասաւանդման գրուածքի հարցը:

Դպրոցներու գիտահետազօտական եւ ուսուցիչներու որակաւորման կաճառները նոյնպէս անբաւարար կերպով կ'աշխատին առաջաւոր ուսուցիչներու լաւագոյն փորձը ուսումնասիրելու, ընդհանրացնելու: Այդ կաճառները, Հայոց լեզուի ու գրականութեան գրասենեակները տարիներ շարունակ չեն լուծեր իրենց առջեւ դրուած խնդիրները: Լեզուի եւ գրականութեան գրասենեակները փորձուած եւ լաւագոյն մանկավարժներ չունին, որոնք կարենան նպաստել ուսուցիչներու մեթոտա – մանկավարժական որակի բարձրացման, մշակել Հայոց լեզուի դասաւանդման հետ կապուած խնդիրներ եւ ատոնց հիման վրայ ընել գիտա – մանկավարժական եզրակացութիւններ: Պէտք է նշել թէ Հանրապետութեան մանկավարժական «բուհ»երուն (բարձրագոյն ուսումնարան) մէջ ցարդ չեն ստեղծուած Հայոց լեզուի որակեալ ուսուցիչներ պատրաստելու բոլոր պայմանները: Ուսանողները շրջանը կ'աւարտեն առանց դպրոցական քերականութեան մեթոտը լաւ գիտնալու.

ԱՇՈՏ ԱՄԻՐԵԱՆ

ՍԱԹԵՆԻԿ ԲԵԳԼԱՐԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք ատենին, Փետր.22–ին մեռաւ Տիկին Սաթենիկ Բեգլարեան, 87 տարեկանին:

Ողբացեալ Տիկինը 1900ին Ամուսնով Կովկասէն հաստատուած էր Ժընեւ, ուր մեծապէս կը հետաքրքրուէր նոր ուսանողներու օգնութեան գործով եւ կը մասնակցէր գաղութին ազգային գործունէութեան:

1908ին Փարիզ գալով շարունակեց մօտէն հետաքրքրուիլ իր ազգակից մտաւորականներով ու արուեստագէտներով, որոնք Տիկին Բեգլարեանի հիւրասիրութիւնը վայելեցին միշտ: Զօպանեան, Ե. Շահին, Ս. Խաչատուրեան, Յովհաննէսեան, Ա. Ահարոնեան, Ա. Շահ–Մուրատեան, Կիւրճեան, Իփէքեան եւ ուրիշներ տեւական հիւրերն էին Տիկինին:

Առաջին Մեծ պատերազմի շրջանին Տիկինը կազմակերպեց դաշնակից բանակներու հայ կամաւորներուն օգնութեան գործը, իսկ տարիներ ետք հիմնեց Ռուսահայ Տիկինանց Միութիւնը, օգնելու համար հայ գաղթականներուն:

Տիկին Բեգլարեան ամբողջ քառորդ դար նուիրուեցաւ այս մարդասիրական գործին, նիւթապէս օգնելով բազմաթիւ հայ ծերունիներու: Այս օժանդակութիւնը՝ որքան ալ համեստ ըլլայ, ունեցաւ իր բարերար դերը, փրկելով յաճախ յուսահատ ազգակիցներ:

Ռուսահայ Տիկնանց Միութիւնը յանձին Տիկին Բեգլարեանի կորսնցուց եռանդուն վարիչ մը, որ իր կեանքը նուիրած էր իր ազգակիցներուն օժանդակութեան ազնիւ գործին

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փետր. 24ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի ներկայութեան բազմաթիւ հայրենակիցներու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Մեզմէ քանի մը ժամ առաջ պարսկական կարաւան մը անցած է եղեր, մենք տեղեկութիւն չունէինք, աւազակները այս կարաւանը կը հետապնդեն հաւանաբար եւ կ'ուզեն կողոպտել, բայց իրենց չար բախտէն՝ տակաւին կիրճը չհասած, կարաւանը կը կտրէ կ'անցնի: Աւազակները մեզ կարաւանի նախընթացներ կարծելով՝ կը պաշարեն: Հինգ հոգի ենք, երկու Թուրք, երեք ալ Քիւրտ, շուտեցինք կռուիլ ու պարապ տեղը արիւն թափել, ամէնքս ալ զինուած էինք, մանաւանդ որ այդ աւազակները կամ Թուրք էին, կամ՝ Քիւրտ, ըսինք իրարու, — ինչո՞ւ կըռուինք, մենք՝ խալամ ենք, Թուրք ու Քիւրտ, պիտի յաջողինք համոզել յարձակողները թէ օտարականները չենք, այլ՝ իրենց արիւնակից ու կրօնակից, յանձնուեցանք, ըսինք անոնց՝ որ խալամ ճամբորդներ ենք, ոչ դրամ ունինք, ոչ ալ ապրանք, բայց անիրաւները մեզի չեն հաւատար, կը հայհոյեն ու կը ծեծեն: Մեր զէնքերն ալ առին, Թուրք ընկերներէն մէկը սպաննեցին, մեր աչքերուն առջեւը կտոր –կտոր ըրին: Գլուխս տաքցաւ, ցատկեցի քարի մը ետեւը, քաշեցի ատրճանակս: Արդէնքը լաւ էր, երեք ատրճանակ զետին փռեցի, միւսները փախան, այսպէս ազատուեցանք փորձանքէն, բայց՝ Ռէս Սանօ, այն օրէն մինչեւ այսօր կը խղճահարիմ, թէ ինչո՞ւ Քիւրտերը սպաննեցի, չէ՞ որ անոնք ազգակիցներս էին, մանաւանդ երիտասարդներ էին: Սպաննուածներէն մէկը հազիւ 25 տարեկան կար »:

« Դէպք մըն ալ պատահեցաւ Ալաշկերտի եւ Ղարաքիլիսէի միջեւ: Անտառոտ լեռնէ մը կ'անցնէինք, յանկարծ դէմերնիս ելաւ քրտական տարազ հագած, ռուսական զէնքերով զինուած խումբ մը: Ձիաւոր էին բոլորն ալ, ուսերէն ծը... էին «եափունչի» եւ գլուխները կապած էին «պաշլըխ»: Անոնց մէջ ... մըն ալ կար, հաւանաբար խումբին պետը: Սեւ մազերով, սեւ յօնքերով ու աչքերով, բայց ճերմակ մորթով: Ցաղթանդամ մարդիկ էին, բուն բառով՝ մէկ մէկ «իւլիթներ», որոնց մենք կը հանդիպինք հէքեաթներու մէջ, Ռէս Սանօ, կը յիշե՞ս Քերծի լերան տակ, հովիտի մէջ, ասկէ տարիներ առաջ, ինծի ցոյց տուիր Ղարաբաղցի Նիկոլը եւ իր խումբը, մեզ յանկարծակիի բերած այս խումբը Նիկոլի խումբին կը նմանէր: «Զէնքերը վեր հրամայեցին մեզի, կեցանք, ի՞նչ ընենք շատուոր էին, մենք՝ քիչ: Մեր թիւրք ընկերը գոյնը նետեց, կասկածոտ եղաւ, բայց մեզի հետ՝ իր երկու ձեռքերը բարձրացուց: Այն ատեն, խումբէն հինգ հոգի զատուեցան, մեզի մօտեցան, ես բսեմ գեւ, դուն ըսէ «ամբոխահար», ... հոգիներ ես բնաւ չտեսայ մեր կողմերը, հասկցայ որ հայ ֆետայիներ էին: Մեզ խուզարկեցին, ոչ կողոպտեցին, ոչ ծեծեցին, ոչ ալ հայհոյեցին, ես տարճանակ ունէի, ընկերներս ալ մէյմէկ դաշոյն: Անոնք առին, մեզ տարին անտառին խորը ու ներկայացուցին իրենց մեծին, մէկիկ մէկիկ ներկայացանք: Կարգը ինծի եկաւ, խմբապետը, նախ թուրքթաթարական խառնակ լեզուով մը հարցուց.

— Ո՞ւր տեղացի ես, անունդ ի՞նչ է:

Հասկցայ, բայց՝ չպատասխանեցի, նշաններով հասկցուցի թէ չեմ հասկնար: Միեւնոյն հարցումները քրտերէնով ըրաւ, դարձեալ չպատասխանեցի, որովհետեւ մտածեցի, որ լաւ պիտի ըլլար ինծի համար ծածկել քրտութիւնս եւ իբրեւ Հայ ներկայանալ: Հայերէնով ըսի.

— Ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ, ես ձեր խօսած լեզուն չեմ գիտեր:

— Դուն Հա՞յ ես:

— Այո, պարոն, Հայոցձորցի եմ, հայրս կը կոչուի Ռէս Սանօ, մայրս՝ Նունիկ, եղբայրս ալ Տիգրան, մեր մականունը Կանաչեան է, Կանաչենց ալ կ'ըսուինք:

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր կառավարութիւնը կը շարունակէ մաքրագործումները։ Արձակուած պաշտօնեաներուն մէջ կը գտնուի Տոքթ. Մամուն Քուզպարի, իրաւագիտութեան դասախօս էր Դամասկոսի համալսարանին մէջ եւ նախագահը երեսփ. ժողովին։ Երկու օր հանրապետութեան նախագահութիւնն ալ վարեց, երբ Շիշաքլի փախաւ։ Պաշտօնանկ եղած են նաեւ ուրիշ դասախօս մը, Անուար Իպրահիմ փաշա, որ կրթական նախարար էր եւ Տոքթ. Միւնիր Շաւրա, դասախօս բժշկական համալսարանի եւ նախագահը Շիշաքլիի կուսակցութեան Դամասկոսի ճիւղին։

« ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ » արշաւին առաքեալը, աբբայ Փիէռ անցեալ օր խումբ մը լրագրողներ եւ լուսանկարիչներ տարաւ Փլեսի-Թրեվիզ արուարձանը, ցոյց տալու համար ծրագրուած 300 տուներու առաջինը որ շինուած է պայմանագրին ստորագրութենէն եօթը շաբաթ վերջ։ Ուրիշ յիսուն տուներ ալ պատրաստ պիտի ըլլան Մայիս 1էն առաջ, պատսպարելով տնանկ ընտանիքներ։ Մասնաւոր փոխառութիւն մը սարքուած է, 12.000 տուներ շինելու համար։ Այս առթիւ ազդեր կ'երեւան նաեւ հանրակառքերու վրայ։

ԲԱՑԱՌԻԿ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, բնակարան ճարելու համար անոնք որ չունին կամ կը ճամբուին տանտէրներու կողմէ։ Օրինագիծ մը կը պատրաստուի, որուն համաձայն դատաւորը կրնայ պայմանաժամ տալ անոնց որ դուրս կը հանուին իրենց վարձած բնակարանէն կամ խանութէն, դատական վճռով։

ԳԵՐՄԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ընկերակցութիւնը իր տարեկան համագումարին մէջ պահանջեց ազատ արձակել «պատերազմի ոճրագործները»։ Ճառախօսները կ'աղաղակէին — «Գերման ժողովուրդին համբերութիւնը սպառած է»։

280 ՊԱՆԴՈՒԿԱՊԵՏՆԵՐ եւ առեւտրականներ իրենց վարձած շէնքերէն ելլելու վճիռ ստացան Լուրտի մէջ, պայմանաժամը շատոնց լրացած ըլլալով։

«ՄԻԿ.» ՕԴԱՆԱՒ մը վարկաւ երկու ամերիկեան օդանաւեր, Չեխոսլովաքիոյ սահմանագլուխին վրայ։

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 22 ժամ 22 վայրկեան անընդհատ նիստ գումարելով քուէարկեց ցամաքային բանակին նիմտացոյցը։ Թերթերը կը գրեն թէ 1881ին նիստ մը տեւած էր 41 ժամ 30 վայրկեան։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը հրամայեց Օրժոնիկիցէ վերակոչել հիւս. Օսեթիոյ (Վրաստան) Ծաուճիքաւ քաղաքը։ Օրժոնիկիձէ, Կովկասի երբեմնի կարմիր փոխարքան, աչքէ ինկած էր իր կեանքի վերջին օրերուն եւ մեռաւ 1937ին խորհրդաւոր պարագաներու մէջ։ Այն ատեն զրոյց շրջեցաւ թէ «մաքրուած է» Ձեկայի պետին՝ Նիկոլա Եժովի կողմէ։

ՍՈՒՐԻՈՑ նոր իշխանութիւնը ճանչցուեցաւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կողմէ, ինչպէս եղած էր Մ. Նահանգներուն կողմէ։ Երեք պետութիւնները այս ճանաչումը որոշած էին Ամերիկայի հետ համախորհուրդ։

ԹՐԻԷՍԹԷԻ հարցին կարգադրութիւնը գիւրացած կ'երեւայ։ Ուաշինկթընի եռակողմեան դեսպանը, որ Պելկրատ պիտի վերադառնայ Մարտ 16ին, յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիա միայն քանի մը սլաւէն գիւղեր կը պահանջէ Թրիէսթէի ազատ շրջանէն։

ԻՏԱԼԻՈՅ ապահովութեան վերատեսուչը, Փաւոնէ, հրաժարեցաւ։ Խնդիրը կապ ունի խորհրդաւոր սպանութեան մը հետ եւ կրնայ տեղի տալ շնչալից յայտնութեանց, վարկաբեկելով կարգ մը քաղաքական դէմքեր, միլիոնատէրներ եւ նախարարի մը տղան։ Անցեալ տարի ապրիլ 11ին ծովափի մը վրայ մեռած գտնուեցաւ գեղուհի մը, Վիլմա Մոնթեզի, կիսամերկ վիճակի մէջ։ Այս առթիւ լրագրող մը մեծ աղմուկ հանեց, ըսելով թէ երիտասարդուհին սպաննուած է եւ ոստիկանութիւնը կ'ուզէ խեղդել գործը։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հայուհին, որ հրմշտկուելով մեռած էր, Փափազեան կը կոչուի։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը Մարտ 17ին։ Կը խօսի Տիկին Ա. Պատմագրեան Զարուհի Դոլուխանեանի արուեստի մասին։ Երգեր ձայնագրի վրայ (մանիէթօֆօն Գ. Մելիքեան)։

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման տասներորդ շրջանը։

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել *բոլոր առկախ հաշիւները*։ Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ *պիտի գադրեցնենք* մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը։ Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները *մանսա-չէքերով*, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (*Քուր տը Ռոմ*)։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ. ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ (ՏԻՍՔ) ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

43, Rue Richer, Paris (9e)
Tél. PRO 25 - 46 R.C.No. 46325

Ստացած ենք հետեւեալ նորութիւնները.— Արտասանութիւններ Գմբէթեանէն եւ Օր. Սէրէնկիւլեանէ։ Ժողովրդական ամէն տեսակի մեներգներ՝ օրիորդներ Պիւլպիւլեանէ, Այտա Ազնաւուրէ, Շաքէ Պէնկեանէ, Աննէլ Վարժապետեանէ, Տիկ. Սիւզանէ, Քնարիկ Զուրպանեանէ, Սիմոնեանէ եւ Տիկին Գարագաշէ։

Նոյնպէս Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պալէն, ամբողջութեամբ։ Աղազարեանի, Մեսումենցի, Պարթեւեանի երգապնակները, ուտի Հրանդի հայկական եւ արեւելեան երգերը, արեւելեան կտորներ Պոլսէն եւ Լոնտոնէն։ Ամէնքէն հասած են յունական տիսքեր։

Այցելեցէք եւ ձայնագրի վրայ մտիկ ըրէք մեր տիսքերը։ Գոհ պիտի մնաք։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք։

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք։

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երաժշտական եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 Ֆր.։

ՑՈ՞Ւ ԵՐԹԱՍ, Սենքեւիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք։

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ. Ա. Աբեղեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք։

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք։

Rock Wagram, William Saroyan,

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք։ ՕՐԱՑՈՅՑ էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք։

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուարդ, Գահիրէ, 500 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ։

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԶՈԼՈՅԵՆ ՎԵՆԵՏԻԿ
(ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)
Գրեց՝ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Տպ. Վենետիկ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։

Հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին։ Պիւֆէ։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

GRAND AMPHITHEATRE
DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Երաժշտութեան եւ պարի փառատօն միջազգային ֆոլքլորի։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILH
Recteur de l'Académie de Paris

եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՌՍԻ։

Ի նպաստ Սէն Թ'Իլէր տիւ Թուվէի սանաթորիումին։ Կիրակի 28 Մարտ ժամը 14.30ին։

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 Ֆր.

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերական պարանցիկ հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ

Կիրակի, 21 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, իրենց ընտանիքները եւ Սիփան-Կոմիտասի համակիրները։

Մասնաւորապէս անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ կանոյխէն։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ։

Մարտ 13ին.— ՏԷՍԻՆ։
Մարտ 20ին.— ՎԱԼԱՆՍ։
Մարտ 27ին.— ՎԻԷՆ։

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ։

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ եւ անդամուհիներէ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ
(Սալ Ռիշըլիէօ)

Ապրիլ 4ին տեղի ունենալիք երգահանդէսին համար ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, նպաստամատոններ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն։

Երգահանդէսին օրը կիշէն տոմսակ պիտի չտրամադրուի։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հայաստան կոմիտէն հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, իսկ երեք հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, ընկեր Յ. Դաւիթեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

× Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Տէր Աւետիսեանէ եւ Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Գորգիկեանէ հազարական Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Պօղոս Շմաւոնեանի մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, իր ատենապետուհի Տիկին Հ. Սամուէլեանի եւ պարագաներուն, իրենց քեռայրին Արժ. Տէր Մեսրոպ Քհնյ. Օրջանեանի արկածալի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, իր գանձապահին՝ Տիկին Ս. Ետիգարտաշեանի եւ պարագաներուն, իրենց քեռայրին՝ Յովսէփ Ուզունեանի մահուան առթիւ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան փոքրութիւնը Հերոսամարտի 39րդ տարեդարձը պիտի տօնէ Մայիս 9ին, կիրակի։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.—

Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան կազմակերպած է Բարեսիրական Վաճառք մը, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, 23 Մայիսին Օթէլ Տ'Էօրոփի շքեղ սրահներուն մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Թատերական բացառիկ ներկայացում Ապրիլ 25ին, Մարսիլիոյ մէջ, Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ Նախկին Սանուց Միութեան Մարսիլիոյ մասնաճիւղին։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.։

×

Մարսէյլի համար դիմել.— Պ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, ռեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով տեղերը կ'ապահովենք ձրիաբար, դէպի Հարաւային եւ Հիւսիսային ԱՄԵՐԻԿԱ, ՔԱՆԱՏԱ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ, ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ եւ ամէն կողմ։

Դիմել ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն

American LLOYD

48, Rue de la Republique
Tél: Co. 47.22 et 74.51, Marseille
7, Rue Auber, Paris.

ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայ տիկին մը որ ուզէ 3ուկէս տարեկան երախայ մը խնամել ծնողքին տան մէջ, Փարիզէն երեք ժամ հեռաւորութեան, անոր հիւանդ մօրը բացակայութեան։ Դիմել Պ. Աբրահամեանի՝

41 Rue Quintefol, Loches (In. et L.)

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել.—

PHOTO DJAMBAS 42, Ave. de Breteuil
Paris (7) Tél. SUF. 92 - 10

Հաւաքոյթներու, հանդէսներու, ճաշերու, հարսնիքներու համար ինչպէս եւ փոքրիկներ նկարելու համար կրնայ տուն երթալ։

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ (U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ։

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 89)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՐՏ
MARDI 16 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7320 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2731

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՏՔԵՐԸ ԿԸ ՄՆԱՆ

Այսօր նկարագրութիւն մը պիտի կարդաք հայ-թուրք յարաբերութեանց մասին :

Գրողը՝ «Վաթան» թերթին խմբագրապետն է, Ահմէտ Էմին Եալման, որ պատմելով ի պատիւ Ճէլալ Պայարի սարքուած ընդունելութիւն մը, կը փառաբանէ հայ-թուրք մերձեցումը եւ կ'եզրակացնէ թէ հաշուեյարդարի ենթարկուած են եղերական դէպքերու հետքերը :

Երբ հայկական համադամներու գոլորշին կը բարձրանայ եւ «ուիսքի»ն, գինին եւ օղին ալ առատօրէն կը հոսին, գլուխ գլխի խօսակցութիւններով, թանձր մշուշ մը կը ծածկէ աչքերն եւ միտքերը :

Ահմէտ Էմին Եալմանները երբեք մտքէ անցուցա՞ծ են քննել այդ եղերական անցեալը, սովորական ժամանակներու մէջ : Առանց կերուխումի :

Ոտքի կոխուի մը վրայ կոխելու յանցա՞նք մըն էր որ գործեցին Թուրքերը 1915ին, որպէսզի անոր հետքերը անհետացած ըլլան, ժամանակի ընթացքին :

Թուրք խմբագիրը անգլիասաքսոն կրթութիւն ստացած է եւ յառաջդիմականներէն կը համարուի :

Եւ սակայն իր խորհրդածութիւններէն կը հետեւի թէ նոյնքան յետադիմական է որքան միւսները :

Ոչ անցեալի եղերական դէպքերուն ծանրութիւնը հասկցած է, ոչ ալ պատահաբար կատարուած ընդունելութեան մը իմաստը :

Տանտէրը — Ամերիկա — հիւր ընդունած էր Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահը, եւ ուրիշ հիւրեր — Հայ, Յոյն կամ Հրեայ — ստիպուած էին յարգել պատշաճութիւնը :

« Վաթան »ի խմբագիրը երբ օրը օրին կը հեռագրէր սարքուած ընդունելութիւնները, չկարդա՞ց ամերիկահայ թերթերուն խմբագրականները եւ ուրիշ նիւթեր ու բողոքներ : Ոչ միայն հայերէն, այլ եւ անգլերէն :

Այդ գրութեանց մէջ կա՞ր տող մը որ հաստատէր թէ անցեալը մոռցուած է եւ թէ հայ տարագիր բազմութիւնները համակերպած են իրենց ճակատագրին :

Երեկուան արիւնաթաթաւ հետքերէն ո՞ր մէկը անհետացած է :

Ահմէտ Էմին Եալման երկու տարիէ ի վեր պրպտումներ կատարել կուտայ «Արեւելեան նահանգներ»ուն մէջ, բացառիկ թիւեր հրատարակելով :

Միայն Վանի ներկայ վիճակը, իր թղթակիցին վկայութեամբ, կ'ապացուցանէ թէ որքան խոր հետքեր ձգած են «անցեալ դէպքերը» : Հետքեր որոնք չեն կրնար լեցուիլ կերուխումով եւ մեղրածոր խօսքերով :

« Վաթան »ի խմբագիրը ինք մինչեւ Մալաթիա գացած էր եւ անձամբ ալ տեսաւ շատ բան, ամբողջ շրջանին, ինչպէս եւ Խարբերդի մէջ :

Տեսաւ կատարուած բարբարոսութիւնները : Եւ ամբոխ մը թունդ մոլեռանդ, որ իր գլուխը կը պահանջէր, այն ամբաստանութեամբ թէ «անկախ Հայաստան»ի դատը պաշտպանած է զինադադարին :

Տեսաւ միւս ցցուն հետքերը Հայաշխարհին Սարսափներուն, — ամբողջ տարածութիւններ աւերակ եւ ամայի : Ամէն ինչ քանդուած : Անտիրութիւն, թշուառութիւն եւ անապահովութիւն :

Իր միւս պաշտօնակիցներն ալ չգրեցի՞ն թէ ճամբաները քանդուած, Հայերու շինած աղբիւրներն անգամ ցամքած են, Վասպուրականէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը :

Եւ Թուրք շինականը ինք չպատմե՞ց թէ կեանքը ուրի՛շ էր, երբ Հայեր կային այս հողերուն վրայ ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԻԱԿ ՑԱՆԿԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ
« ՄԻԱՁԱՅՆ »

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին ընտրութիւնները տեղի ունեցան կիրակի օր : Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ միակ ցանկը քուէարկուեցաւ «միաձայն» : Վերընտրուեցան բոլոր երեւելիները, — Մալենկով, Մոլոթով, Վորոշիլով, Խրուշչեւ, Միկոյեան եւն. : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Տոնի աւազանէն 111 տարեկան ծերունի մը 2400 քիլոմեթր ճամբայ կտրած էր մինչեւ Մոսկուա, իր քուէն տալու Մալենկովի : Ծերունին, կոզակ, կ'ըսէ թէ հանքագործ եղած է մինչեւ 80 տարեկանը : Քուէարկութենէն առաջ հազարաւոր քաղաքացիներ այցելեցին Մոսկուայի փապուղին (մեթրօ) եւ մասնաւորապէս անոր երկու նոր ճիւղերը : Անթենը առաւօտուն կանուխ կ'ազդարարէր, — Բարի լոյս, քաղաքացիներ, այսօր տեղի կ'ունենան Գերագոյն Խորհուրդին ընտրութիւնները : Բոլորդ դէպի քուէատուփ :

Խօսնակը յետոյ կ'արտասանէր քանի մը ոտանաւորներ, որոնք գրի առնուած էին այս առթիւ : Յետոյ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր ընտրական գործողութեանց մասին, յայտնելով թէ Խաբարովսքի եւ Իրքուցքի մէջ ընտրական դրասենեակներու նախագահները քուէարկուները կ'ընդունէին «շնորհաւորելով զանոնք ազգային տօնին առթիւ» : Յետոյ կը հաւաստէր թէ Մոսկուայի մէջ բոլորն ալ մասնակցած են քուէարկութեան, ընտրելով Մալենկովը, Մոլոթովը եւ Խրուշչեւը : Քուէարկութիւնը սկսած էր առաւօտեան ժամը վեցին, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր : Անթենը կ'ըսէր թէ քաղաքացիներու 75 — 98 առ հարիւրը քուէարկած էին մինչեւ կէս օր :

Ընտրութիւնը դիւրացնելու համար քուէատուփեր հաստատուած էին հիւանդանոցներու, մայրանոցներու, հանգստեան տուներու, շոգենաւերու, կառախումբերու մէջ եւն : Նախապէս նշանակուած էին 1331 թեկնածուները, որոնց 631ը կը ներկայացնեն Ազգութեանց խորհուրդը, իսկ 700ը՝ Միութեան Խորհուրդը (Սովետ) : Քուէարկելու իրաւունք ունէին 18 տարեկանէն վեր բոլոր քաղաքացիները, այր եւ թէ կին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԷՆ Է ՈՒԱԶԻ երեսփ. ընտրութիւնները վերջացան կիրակի օր : Ընտրուեցաւ Տիկ. Ժերմէն Փերոլ, որ շահած էր 138 - 394 քուէ : Տիկինը Ժողովրդական Շարժումին թեկնածուն էր, բայց ուրիշ հոսանքներ ալ իրենց քուէները կեդրոնացուցին իր վրայ : Հակառակորդը, Ա. Սթիլ, «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետը, շահեցաւ 126.957 քուէ : Համայնավար պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ Տիկինը «օգտուեցաւ կառավարութեան եւ ամբողջ յետադիմութեան աջակցութենէն »... Վերջին պահուն խումբ մը Հայեր ալ կոչ մը հրատարակած էին ի նպաստ Տիկին Փերոլի : Այս անգամ քուէարկողներուն թիւը 40.000 աւելի էր :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Շէյխ Հասանի ամրոցը, որ Սուրիոյ Պասթիյը կը համարուէր եւ ուր զօր. Շիշէքլի կը բանտարկէր քաղաքական յանցաւորները, քանդուեցաւ կառավարութեան հրամանով : Գործողութեան ներկայ էին վարչապետը, բոլոր նախարարները, կրօնական պետերը եւ դատաւորները : Քանդումի հրամանը արձակեց վարչապետը, ըսելով թէ նախկին բռնակալութեան խորհրդանշանն է այդ շէնքը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ...

Քոմեդի Ֆրանսէզի դերասաններէն եւ դերասանուհիներէն 25 հոգի Մոսկուա պիտի երթան ապրիլի առաջին շաբթուն, կարգ մը ներկայացումներ տալու համար :

Փորձ մըն ալ այս՝ մերձեցում հաստատելու :

Ատենէ մը ի վեր շատ կը խօսուի միջազգային յարաբերութեանց բարւոքման մասին :

Պատասխանատու անձեր բացէ ի բաց կը պաշտպանեն հետեւեալ տեսակէտը, — որքան զարգանան առեւտուրի եւ մշակոյթի փոխանակութիւնները, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, այնքան կը մեղմանայ մթնոլորտը :

Խ. Միութեան վարիչները եւ ներկայացուցիչները շարունակ ճառեր կը խօսին այս ուղղութեամբ, Մոսկուայի մէջ եւ այլուր :

Ամէնքն ալ կը յայտնեն թէ կարելի է « համակեցութիւն » հաստատել դրամատիրական եւ խորհրդային կարգուսարքին միջեւ :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Մեծերն են որ պիտի օգտուին այս քարոզներէն :

Փոքրերը կը մնան միշտ աղքատ ազգական : Կամ խորթ զաւակ :

Օրինակ, տակաւին երազ մըն է համակեցութիւնը՝ մեր միութեար հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց միջեւ :

Առեւտուրի խօսք չի կրնար ըլլալ : Իսկ արուեստի եւ մշակոյթի ճակա՞տը :

Բաւակա՞ն են հասարակ բարեւագիրները եւ քանի մը քարոզչական թերթերու առաքումը, սերտ յարաբերութիւններ հաստատելու համար :

Քանի մը շաբաթէն կը վերսկսին զբօսական պտոյտները՝ Արեւմուտքէն Արեւելք :

Հայրենակիցներ կան որոնց համար ջուրի ճամբայ դարձած է Պոլիսը :

Գացողները կրնան մինչեւ Թուրքիոյ խորքերը երթալ : Բայց ոչ մինչեւ Պաքու, իրենց հայրենիքն ալ տեսնելու համար :

Ոեւէ օտարական կրնայ տեսնել այն երկիրը որ կը կոչուի Հայաստան. բայց ոչ՝ այդ երկրին զաւակը : Նոյն իսկ իբրեւ շրջիկ - արձակուրդը հոն անցընելու եւ վերադառնալու համար :

« Ազատ եւ անկախ » Երեւանը ոչ իսկ անցագիր տալու իրաւունք ունի, նոյն իսկ ոեւէ հատընտիր ցանկ մը պատրաստեն :

Հայկական երգչախումբեր եւ պարախումբեր պարբերաբար կ'այցելեն Խ. Միութեան այս կամ շրջանը :

Միւս կողմէ, ռուսական կամ խառն խումբեր կ'երթան քաղքենի - դրամատիրական երկիրներու մէջ, — գեղարուեստական, մարզական եւն. :

Այս տեղէն ալ միջազգային խումբեր կ'երթան Մոսկուա, Լենինկրատ եւն. :

Իսկ տարագիր Հայը ի զուր կը սպասէ որ դուռները կէս մը բացուին, իր երկրին օրն ու արեւը տեսնելու, երգն ու պարը ծափահարելու, եւ իր արժէքները ցուցադրելու համար, փոխադարձաբար :

Եւ դեռ երանելիներ կան որ բնական կը գտնեն այս վիճակը ... :

ՎԱՀԷ

ԱՄԲՈԽԸ ԴԱՇՈՒՆԱՀԱՐԵՑ ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

ՀՈՍԷՅՆ ՖԱԹԵՄԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ ՓԻԺԱՄԱՅՈՎ

Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկը, Հոսէյն Ֆաթեմի, որ արտաքին նախարարութիւնը կը վարէր եւ անհետացած էր վարչապետին անկումէն ի վեր (1953 Օգոստոս 19), ձերբակալուեցաւ շաբաթ օր, խումբ մը սպաներու կողմէ : Բանտ փոխադրուած ատեն, Ֆետայանը Շահի (Թագաւորին անձնուէրներուն) կազմակերպութեան խմբապետը՝ Շապան Ճաֆարի կալանաւորին վրայ խոյացաւ դաշոյն մը ձեռքը : Առաջին հարուածը իջած էր լեարդին : Հոսէյն Ֆաթեմի, որ արդէն տկար էր, գետին փռուեցաւ : Ճաֆարի նորէն յարձակեցաւ, ետ մղելով ոստիկանները : Այն ատեն աննկարագրելի խառնակութիւն մը ծագեցաւ : Կալանաւորին վրայ թափեցան ուրիշ երկու հարիւր անդամներ որոնք դուրսը կը սպասէին, « մա՜հ դաւաճանին» աղաղակելով : Երբ օգնական ուժեր հասան, Հոսէյն Ֆաթեմի ծանրապէս վիրաւորուած էր եւ անմիջապէս Ղասրի զինուորական հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ, ուր յուսահատական գտան իր վիճակը : Բժիշկները երկու անգամ արիւն ներարկեցին : Թեհրանի թերթերը կը գրեն թէ Ֆաթեմի պահուած էր արուարձանի մը մէջ, կանացի հագուստ հագնելով եւ երկար մօրուք մը ձգելով : Ձերբակալուած ատեն վարդագոյն փիժամա մը հագած էր : Նոյն աղբիւրին համաձայն, փախստականը շարունակ յարաբերութեան մէջ էր խորհրդային դեսպանատան հետ : Անթելի գործիք մը գտնուած է իր թաքստոցին մէջ, ինչպէս եւ 30.000 տոլար եւ կարեւոր փաստաթուղթեր : Փախստականը յաճախ կ'այցելէ եղեր խորհրդային դեսպանատունը : Երբ Ֆաթեմի անհետացաւ, զինուորական ատեանին դատախազը մահապատիժ պահանջեց, այն ամբաստանութեամբ թէ ոճիրներ գործած է Շահին եւ պետութեան դէմ : Ութ ամիսէ ի վեր կը կարծուէր թէ արտասահման փախած է : Կառավարութիւնը մեծ պարգեւ մը խոստացած էր, փախստականը ձերբակալելու համար :

Հազարապետ Ահմէտ Մեւլաւի, որ թաքստոցը գտած էր, կ'ըսէ թէ Ֆաթեմի ջուրով լեցուն աման մը բռնած էր (բըրըք) եւ ձեռքէն ձգեց, երբ տեսաւ իր ատրճանակը : «Այն ատեն ըսի. — Պատրաստուէ՛, ժամդ հասած է : Ֆաթեմի երերաց տախտակամածին վրայ եւ փախչելու փորձ չկատարեց » :

Փախստականը, որ թիւ մէկ թշնամի կը համարուի, այժմ կը հարցաքննուի զինուորական իշխանութեան կողմէ :

× Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ երեսփ. ընտրութիւնները վերջացած են, բաւարար մեծամասնութիւն մը ապահովելով զօր. Զահետիի դահլիճին համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Արմատական կուսակցութեան համագումարը վերջացաւ կիրակի օր : Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան եւրոպական բանակի ծրագրին շուրջ : Ժողովը սկզբունքով համաձայն է այս ծրագրին, բայց վաւերացման համար կարգ մը նախապայմաններ կը դնէ, միեւնոյն ատեն արգիլելով մասնակցիլ համայնավարներու սարքած բողոքի ցոյցերուն :

Վերջին նիստին մէջ, ժողովը վաւերացուց անցեալ սեպտեմբերին քուէարկուած բանաձեւը : Վիճաբանութեանց ընթացքին նախկին վարչապետ մը, Ռընէ Մայէր, ջերմապէս պաշտպանեց միացեալ բանակի ծրագիրը, պահանջելով քննութեան թուականն ալ որոշել : Ուրիշ նախկին վարչապետ մը, Տալատիէ, աւելի նպատակայարմար կը գտնէր Մոլոթովի ծրագիրը : Այս առթիւ յայտարարեց. — « Ես պիտի շարունակեմ պայքարը, նոյն իսկ մինակս » : Ազգ. Ժողովին պատուակալ Նախագահը, Պ. Էռիօ, բացագանչեց. — «Ներողութիւն, սիրելի Տալատիէ, քանի ես կամ, երկուքս միասին պիտի ըլլանք » :

Ուրիշ պատգամաւոր մը, որ համաձայն է ծրագրին, կարգ մը պայմաններ դրաւ, — մասնաւորապէս անհրաժեշտ գտնելով Ամերիկայի երաշխաւորութիւնը եւ Մեծն Բրիտանիոյ սերտ գործակցութիւնը,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԻՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ

●

Մօտ տարի մը առաջ լոյս տեսաւ Ամերիկայի մէջ չեխ հրապարակագիր Վալտեր Կոլարցի «Ռուսիա եւ իր գաղթավայրերը» անուն գիրքը (300 էջ) որ կը ձգտի հաստատել այն տեսակէտը թէ Խ. Միութիւնը պարզ գաղթային կայսրութիւն մըն է, եւ անոր գաղթավայրերն են Ուկրայնիա, Բելօ Ռուսիա, Հայաստան, Վրաստան, Ազրբէյջան, Կազակիստան, Ուզբէկիստան եւն. եւն., իբր անկախ, «ազատ» հանրապետութիւններ եւ իսկական Ռուսիոյ հաւասարազօր անդամներ՝ Խ. Միութեան :

Կոլարց ուսումնասիրած է Խ. Միութեան ամէն մէկ քաղաքական, ցեղային ու մշակութային միաւոր տնտեսական, քաղ. ու պարզ մշակութային կեանքը: Իր աղբիւրներն են բացառապէս սովետական պաշտօնական հրատարակութիւններ: Անոնցմէ քաղած փաստերու վրայ է որ կը հաստատէ թէ փոքրամասնական բոլոր միաւորները՝ սկսած Ուկրայնիայէն մինչեւ հրէական Բիրօբիջանը պարզ գաղթավայր մըն է որ ամէն կերպով կը շահագործուի յօգուտ Մեծ Ռուսիոյ, թէ փոքրամասնական «Հանրապետութիւններէն» ոեւէ մէկը ոչ անկախ է, ոչ ազատ է, ոչ ազգային է եւ ոչ ալ պետութիւն, այլ պարզ գաղթավայր մը: Առաջին փորձն է, որքան կը յիշեմ որով հրապարակագիր մը կը փորձէ մերկացնել պատմութեան ամենամեծ կեղծիքը, որուն զոհ գացած են ոչ միայն հանդիսատեսները այլեւ անոր զոհերը·

Ստորեւ կուտանք թարգմանութիւնը այն գլուխին որ նուիրուած է Հայաստանի՝ «Հայերը» վերնագրին տակ: Բայց որովհետեւ «Հայերը» մէկ մասն է «Անդրկովկաս» բաժինին, ուր տեղ ունին Հայերէն վերջ Վրացիք, Ազրբէյջանցիք, եւ նոյն իսկ Ասորիք ու Քիւրտեր, կարեւոր կը գտնենք նախ տալ Անդրկովկասի իբրեւ ամբողջութեան մը վերաբերեալ մասը: Շահեկան պիտի ըլլար թարգմանութիւնը նաեւ այն մասերուն որոնք կը վերաբերին ուղղակի Հայաստանի դրացի երկիրներուն ու ժողովուրդներուն, բայց կը ցաւինք որ քիչ մը շատ ժամանակ կը պահանջուի:

Մեծապէս դաստիարակիչ պիտի ըլլայ գիրքին թարգմանութիւնն ու հրատարակութիւնը, ինչ որ ժամանակի եւ դրամի կը կարօտի: Կը խորհիմ ընդարձակ դրախօսական փորձել, եթէ կարելի ըլլայ ժամանակ գտնելու.— Ա. Կ.

1. ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍ ԵՒ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ռուսիա կտրեց անցաւ Կովկասը եւ հաստատեց իր իշխանութիւնը Անդրկովկասի մէջ, տասնեակներով տարիներ առաջ այն օրէն երբ Կովկասեան Լեռնականները վերջնապէս նուաճուեցան եւ ենթարկուեցան ռուսական տիրապետութեան :

Շահը, զոր Ռուսիա ունեցաւ տիրանալով Անդրկովկասի, կը նմանի անոր զոր նորելուկ իշխան մը կը շահի ամուսնանալով արքայական արիւն կրող իշխանուհիի մը, այսինքն՝ Իւրացուց աւանդութիւն մը որ կը պակսէր իրեն :

Օրինակի համար, կապուելով Հայկական պատմութեան հետ, ռուսական պատմութիւնը կապ մը հաստատեց նախնի ժամանակաց հետ — վաղեմի Եգիպտոսի, Ասորեստանի, Մեծն Աղեքսանդրի եւ, վերջապէս, Հռոմէական Կայսրութեան հետ: Սովետ պատմաբաններ հպարտութեամբ կը յիշեն թէ Հայերն էին, «մէկ ժողովուրդը Խ. Միութեան», որ առաջնորդութեամբ իրենց թագաւորին, Մեծն Տիգրանի, «Նուաճեցին անպարտելի Հռովմէական Լեգէոնները» Լուկուլլոսի, եւ այս իրողութիւնը չի կրնար փոխուիլ, եթէ նոյնիսկ յետագային՝ Հայաստան դարձաւ հարկատու թագաւորութիւն մը որուն կառավարիչներուն կը տրուէր «Բարեկամ Կայսրութեան Հռովմի «Տիտղոսը»: (*):

Թէ Հայերը եւ թէ Վրացիք ունէին իրենց տառերը աւելի քան հազար տարի առաջ Կիրիլեան տառերէն, որոնց վրայ վերջնապէս հիմնուեցան ռուսական տառերը: Սովետ ուսումնականներու ամենանոր գիւտերը նոյնիսկ կը տանին այն ենթադրութեան թէ վրացական տառերը հնարուած են ոչ աւելի ուշ քան եօթներորդ դարը՝ (Քրիստոսէ առաջ):

Ճիշդ է որ Անդրկովկասէն մօտ կէս դար ետք կցուած Ռուսական Կեդրոնական Ասիոյ ժողովուրդներու պատմութիւնն ալ կ'երկարի մինչեւ նախնի ժամանակները, բայց, իրեն միացնելով Վրաց ու Հայոց հողերը՝ Ռուսիա կրցաւ սեփականացնել ոչ միայն ընդհանուր պատմական աւանդութիւններ, ինչպէս Կեդրոնական Ասիոյ պարագային, այլ եւ վաղեմի քրիստոնէական աւանդութիւն մը: Թէ Վրացիք եւ թէ Հայերը յարած էին քրիստոնէութեան չորրորդ դարու սկիզբը, այսինքն՝ աւելի կանուխ քան Արեւմուտքի ժողովուրդներէն շատերը եւ մօտ 700 տարի առաջ Ռուսերու քրիստոնէութիւն ընդունիլը :

Կցելով Արեւմտեան եւԿեդրոնական Անդրկովկասը՝ Ռուսերը ունեցան այն հըպարտ գոհունակութիւնը թէ կրցած էին ապահով կերպով քրիստոնէական շրջագծին մէջ բերել երկու ժողովուրդներ, որոնք դարերով ենթարկուած էին տեւական եւ բուռն ճնշումի ու հալածանքի Արեւելեան, ոչ-քրիստոնեայ պետութեանց կողմէ: Ռուսերը լուծեցին վըրէժը այն տառապանքներուն ու չարչարանքներուն, զորս Հայերն ու Վրացիք կրած էին Թուրք ու պարսիկ վեհապետներէն: Թէեւ Ռուսերու շարժառիթը դժուար թէ բացառապէս մարդասիրական բնոյթ մը ունէր, սակայն, անոնք արդարացումով կրնային ըսել թէ իրենք Հայաստանի ու Վրաստանի մէջ գործեցին աւելի իբրեւ հովանաւորող քան գաղթային պետութիւն մը: (**)

Բոլորովին տարբեր է պարագան Ազրբէյջանի, որ կը ներկայացնէ Արեւելեան Անդրկովկասը: Ի նման վրացական ու հայկական «հովանաւորութեան», Ազրբէյջան աւելի շատ կը նմանի գաղթավայրի մը: Իրապէս՝ Ազրբէյջանը Անդրկովկասի այն միակ մասն է, ուր ռուսական գաղթային ծրագիրը իրագործուած է լայն չափերով :

Արեւմտեան Անդրկովկասի մէջ ռուսական տարրերու թափանցումը միշտ եղած է աննշան, նոյնիսկ եթէ այնտեղ ռուսական մշակութային ազդեցութեանց այնքան ուժեղ մղում տրուած է որքան Խ. Միութեան ուրիշ որեւէ մասին մէջ: Արեւմտեան Անդրկովկասի երկու գլխաւոր ժողովուրդները, Վրացիները եւ Հայերը կը վայելեն մասնաւոր առանձնաշնորհեալ դիրք մը: Անոնցմէ կ'ակնկալուի որ իրենց շրջաններուն մէջ ուժ տան ռուս պետական շահերուն, իրենց իսկ նախաձեռնութեամբ, առանց նկատելի միջամտութեանը ռուս գաղթականներու, որոնք կը գըրաւեն բոլոր տիրական դիրքերը միւս խորհրդային հանրապետութեանց մշակութային ու տնտեսական կեանքին :

Անուանապէս, Վրաստան եւ Հայաստան ունին այն դիրքը զոր ունին Քըրկիզիստան եւ Ուզպէկիստան, սակայն իրական դիրքը կը գտնուի աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ: Վրաստան միակ խորհրդային հանրապետութիւնն է, ռուսական դաշնակցային հանրապետութենէն վերջ (իսկական Ռուսիա), որ կը ներկայացնէ մանրանկար դաշնակցութիւն մը պարունակելով երկու ինքնավար հանրապետութիւններ եւ մէկ ինքնավար նահանգ: Այսպէս՝ խորհրդային սահմանադրութեան մը յօրինուածքին մէջ Վրացիները կը կատարեն խնամակալութիւն մը կարգ մը այլ ժողովուրդներու վրայ, դեր մը զոր Ռուսերը իրենց կը վերապահեն գրեթէ ուրիշ ամէն տեղ Խ. Միութեան մէջ: Հայաստան, իր կարգին, միայն Խ. Միութեան մէջ գտնուող Հայոց պետութիւնը չէ, այլ եւ հոգեւոր տունն է երկրագունդին վրայ ցրուած բոլոր Հայերուն :

Թարգմ. Ա. ԿԵՂԵՑԻ

(*) Ա. Կ. Ջիվելեկով, «Հայաստան եւ Թուրքիա», Մոսկուա, 1946, էջ 6:

(**) Ցարգելի հեղինակը հասկնալի պատճառով չի խօսիր «Եփրատեան Կոզակութեան» մասին, ծրագիր մը, որով ցարական Ռուսիան Ռուսերով պիտի լեցնէր Արեւմտեան Հայաստանը, եւ որ կրնայ ապագային սրբազան կտակ մը ըլլալ ցարական Ռուսիայէն Սովետական Ռուսիոյ: Ծ. Թ.

Ա.— Պարոն, [illegible] ետ կը բերեմ ձեր ինքնաշարժը: Դուք ինծի ըսած էիք որ կայծակի պէս կ'երթայ. մինչդեռ փորձով տեսայ թէ մէկ մը աջ, մէկ մը ձախ կ'ոստոստէ :

Բ.— Այո, ճիշդ կայծակի պէս ...

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՕՐՈՒԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՀԵՏ

●

Վերջերս հարեւանցի ակնարկով մը անդրադարձած էի ներկայ տնտեսական տագնապին : Այսօր կ'ուզէի խօսիլ հանդերձեղէնի՝ մասնաւորապէս դերձակութեան մասին :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին եւ յաջորդող քանի մը տարիներուն՝ դերձակներուն եւ դերձակուհիներուն ալ թիւը անհամեմատ չափերով աւելցաւ: Պատերազմէն առաջուան 4000 — 5000ի փոխարէն՝ այսօր կը հաշուեն մօտաւորապէս քառասունհինգ հազար: Ասոնց կանուխ արթնցողը որ, հազիւ գաղափար ունէր կարի մասին, դարձաւ չափի վրայ կար կարող վարպետ ... ։ Մսավաճառը, կօշկակարը, սափրիչը, նպարավաճառը, նոյնիսկ ուսումնականներ եղան կերպասավաճառ, դերձակ-վաճառական :

Ժողովուրդը քանի մը ձեռք հագուստ մէկ անգամէն կ'ապսպրէր: Լաւն ու գէշը ալ հարցնող չկար, կը բաւէր որ գտնէր: Այն դերձակները որ կերպաս հայթայթելու հնարաւորութիւնը ունէին՝ առաջին աստիճանի արհեստաւոր վարպետներուն կարգը դասուեցան :

Եկաւ 1947ը, կացութիւնը փոխուեցաւ : Կարօններով, կէտերով ապրանք գնելու արգելքները վերջացան, դրամական առատութեան տարիներն ալ անցան, վրայ հասաւ տնտեսական տագնապը, մասնաւորապէս ազդելով դերձակներուն վրայ : Ամերիկեան վերջին դրութեամբ մեքենաներով, պատրաստ հագուստի բազմաթիւ արհեստանոցներ եւ վաճառատուններ բացուեցան՝ աժանին ծախելու խոստումներով :

Թէեւ Ֆրանսացի անհատին համար չափի վրայ հագուստ մը ունենալը հաճոյք մըն է, բայց տնտեսական տագնապին ու օրավարձքերուն անբաւականութեան պատճառաւ բանուորը, պաշտօնեան ու փոքր առեւտրականը հարկադրուեցան պատրաստ եւ աժանին զգեստ փնտռել, վեցէն տասներկու ամիս պայմանաժամով: Փոխարժէքը չվճարուած՝ հագուստը պատմութեան անցած կ'ըլլայ եւ պայմանները կը վերանորոգուին շարունակ..

Մրցակցութիւնը սկսաւ չափի վրայ հագուստ կարողին եւ պատրաստ ծախողին միջեւ: Դերձակներուն, ընտիր կերպաս ծախող գործարանատէրերուն արհեստակցական միութիւնները գործի անցան մամուլով, բերանացի քարոզութեամբ եւ շարժանկարի ցուցադրութեամբ, Ֆրանսայի բոլոր կարեւոր քաղաքներուն մէջ :

Այստեղ փակագիծ մը .— Չափի վրայ բանող յոյն եւ հրեայ դերձակները իրենց առանձին արհեստակցական Միութիւնները ունին: Քանի մը տարի առաջ փորձեցին՝ համագործակցական կեդրոն մը հիմնել, բաժնետիրական ձեւով.— կեր —

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՆՈՎԸ

★

Որքան նոր խմողներ ներս կը մտնէին, այնքան աւելի գոռալ պէտք կ'ըլլար, ձայներու ժխորը ու մարմարինի վրայ զարնուած ձայնը կը դառնար առիթ մը, աւելի աղմուկ բարձրացնելու :

Ժերեմի եւ Մաթիւրէն գացին անկիւն մը նստեցան եւ սկսան ձեռք մը տոմինօ խաղալ, ու՛ պզտիկ գաւաթները կ'անհետանային իրարու ետեւէ, անոնց կոկորդին խորը :

Ցետոյ ուրիշ ձեռք մըն ալ խաղացին ու պարպեցին ուրիշ փոքրիկ գաւաթներ: Մաթիւրէն կը լեցնէր շարունակ, քթթելով աչքը գինեպանին, մեծղի մարդ մը, աւելի կարմիր քան կրակը եւ որ կը զըւարճանար որպէս թէ երկար զաւեշտ մը դիտած ըլլար, իսկ Ժերեմի կը կլլէր ալքոլը, կը շարժէր գըլուխը, կատաղի աղաղակներ կ'արձակէր դիտելով իր ընկերները ապուշ եւ գոհունակ դէմքով մը :

Բոլոր յաճախորդները մեկնեցան : Եւ, ամէն անգամ որ անոնցմէ մէկը կը բանար դուրսի դուռը մեկնելու համար, հովի շունչ մը ներս կը մտնէր գինետունէն, ծխամորճերու ծուխին փաթորիկը շարժելով, կ'երերցնէր իրենց շղթաներուն ծայրէն կախուած ճրագները ու կ'առկայծէր անոնց բոցը, ու յանկարծ կը լսուէր խուլ բախում մը խորտակուող ալիքի մը եւ մռնչիւնը քամիին :

Ժերեմի, օձիքը թուլցուցած, արբեցածի դիրքեր կը առնար, մէկ սրունքը տարածած, մէկ թեւը կախ, իսկ միւսով բռնած տոմինոյի քարերը:

Անոնք հիմա առանձին էին գինեպանին հետ, որ մեծ հետաքրքրութեամբ մօտեցաւ ու հարցուց ·

— Է, տեսնենք, Ժերեմի, ներսդ ինչպէ՞ս է: Զովացա՞ր վերջապէս ։

Ու Ժերեմի կը լխռտէր ·

— Որքան կը խմեմ, այնքան չոր է ներսս :

Գինեպանը խորամանկ դէմքով մը դիտեց Մաթիւրէնը եւ ըսաւ ·

— Իսկ քու եղբայրդ, Մաթիւրէն, ո՞ւր է այս պահուս ։

Նաւազը լուռ ծիծաղ մը ունեցաւ :

— Տաքուկ տեղ է, հոգ մի ըներ :

Ու միասին դիտեցին Ժերեմին, որ յաղթականօրէն զոյգ վեցերը կը զետեղէր յայտարարելով ·

— Ահաւասիկ հոգաբարձուն :

Երբ անոնք վերջացուցին խաղը, գինեպանը յայտարարեց·

— Տղաք, ես պէտք է մեկնիմ: Ձեզ կը ձգեմ ճրագ մը եւ մէկ լիտր գինի: Ծայրը քսան սու կայ: Ծանութը կը գոցես դուրսէն, Մաթիւրէն, եւ բանալին կը սահեցնես դռնաքիւէն ներս, ինչպէս ըրիր անցեալ գիշեր :

— Հոգ մի ըներ, պատասխանեց Մաթիւրէն:

Փոմէլ սեղմեց իր ուշացած յաճախորդներուն ձեռքը ու դանդաղօրէն բարձրացաւ փայտէ իր սանդուխէն վեր: Քանի մը վայրկեան իր ծանր քայլերը կը հնչէին փոքրիկ տանը մէջ, յետոյ խուլ ճարճատիւն մը հաստատեց որ անկողին կը մտնէր ան :

Անոնք շարունակեցին խաղը, ատեն ատեն, ուրականը աւելի կատաղօրէն կը սարսէր դուռը, կը շարժէր պատերը, ու երկու ըմպողները կը վերցնէին իրենց գըլուխները՝ որպէս թէ մէկը ներս պիտի մտնէր: Ցետոյ Մաթիւրէն կը վերցնէր լիտրը ու կը լեցնէր Ժերեմիին բաժակը: Բայց, յանկարծ, հաշուեսեղանին վերեւ կախուած ժամացոյցը կէս գիշերը հնչեց: Իր կերկերուն ուռնակը կը նմանէր սանի մը բախիւնին, հարուածները երկար ատեն կը թրթռային, հին երկաթեղէններու հնչականութեամբ :

Մաթիւրէն յանկարծ ոտքի ելաւ, նման նաւազի մը որուն պայմանաժամը լմնցած է :

— Օն, Ժերեմի, պէտք է մեկնիլ :

Ժերեմի մեծ դժուարութեամբ սկսաւ շարժուիլ, կռթնելով սեղանին, յետոյ հասաւ դրան մօտ, բացաւ զայն, մինչ ընկերը կը մարէր ճրագը :

Երբ դուրս ելան, Մաթիւրէն գոցեց դուռը ու ըսաւ ·

— Օն, գիշեր բարի, վաղը կը տեսնուինք :

Ու աներեւութացաւ մութին մէջ :

Ժերեմի երեք քայլ առաւ, յետոյ երերտկաց, երկարեց ձեռքերը, հանդիպեցաւ ցցուած պատի մը ու սկսաւ քալել դայթելով: Մերթ, յեղակարծ քամի մը կը լեցուէր, նեղ փողոցին մէջ զայն առաջ հրելով, մի քանի քայլ վազցնելով, ապա, երբ հովին կատաղութիւնը կը դադրէր, ան իսկոյն կը կենար, կորսնցուցած զինք հրողը, եւ գինովի քմայքոտ իր սրունքներուն վրայ կը սկսէր երերտալ :

Կ'երթար, բնազդաբար, իր բնակարանը, ինչպէս թռչունները կ'երթան դէպի իրենց բոյնը: Վերջապէս, ճանչցաւ իր դուռը, սկսաւ շօշափել զայն՝ սողնակը գտնելու ու բանալին մէջը դնելու համար: Չէր գտներ ծակը ու կը հայհոյէր կէս ձայնով: Այն ատեն սկսաւ ծեծել դուռը՝ կանչելով կինը որ օգնէ իրեն :

— Մելինա, է՜, Մելինա :

Վար չիյնալու համար երբ կռթնեցաւ ուռնակին, դուռը բացուեցաւ, եւ Ժերեմի, կորսնցնելով իր յենարանը, ներս մտաւ տունէն խորտակուած, ու գնաց ինկաւ երեսին վրայ սենեակին մէջտեղը :

Զգաց որ ծանր բան մը կ'անցնէր մարմնին վրայէն ու կը փախչէր մութին մէջ :

(2) ԿԻ ՏԸ ՄՕՓԱՍԱՆ

պաները ուղղակի գործարանէն առնել — առանց միջնորդի — աժան գիներով ծախել իրենց անդամ դերձակներուն։ Հրեայ դերձակները իրենց բանուորները տեղաւորելու գրասենեակներ ալ ունին։ Մենք այս գետնին վրայ եւս շատ ետ մնացած ենք, փոխադարձ վստահութիւն եւ համագործակցականի ոգի չունենալով ։

Տերեւաթափը սկսած է արդէն։ Բազմաթիւ դերձակներ որ լաւ արհեստաւորներ չէին, նախկին փարախը անցան եւ սկսան այն ճիւղին մէջ աշխատիլ։ Ուրիշներ արհեստը բոլորովին ձգեցին, ոմանք ալ իրենց տարիքին յառաջացման պատճառաւ գէշ — աղէկ կը յարմարին օրուան կացութեան։ Մնացեալ ճշմարիտ արհեստաւորները պիտի տոկան մինչեւ որ այս տագնապը անցնի ։

Նոր սերունդը կար կարել չի սիրեր, կը նախընտրէ ազատ ասպարէզներու հետեւիլ։ Բ. աշխարհամարտէն առաջ չափի վրայ հագուստ մը 600 – 1500 ֆրանք էր, այսօր կ'արժէ երեսունէն եօթանասուն հազար ֆրանք։ Այն ատենուան եւ հիմակուան համեմատութիւնները պահելով, դեռ ձակը միեւնոյն շահը ունի ձեռք մը հագուստին վրայ, բայց այսօր տուրքերուն այլազանութիւնը եւ յարաճուն յաւելումը շատ ծանր կը կշռեն (տուրք անհատական վաստակի), գործառնութեան, բանուորի, ընկերային ապահովագրութեան, ծերութեան, վարպետին եւ գործաւորին, ընտանեկան, արկածի, հիւանդութեան, գողութեան, հրդեհի եւն.։

Ցնտոյ խանութի վարձք, հեռախօս եւն.։ Առանց հաշուելու ընտանեկան պիտոյքները, ինքնաշարժ, ռատիօ, լուացքի կամ փոշեհան մեքենայ եւն.։ Պատերազմէն առաջ պերճանք էին այս բոլորը ։

Այս պայմաններուն տակ՝ նոյնիսկ գործ ունեցող ու աշխատող դերձակներն ալ հազիւ կրնան դիմանալ։

Պատերազմէն առաջ միջին դերձակ մը իր գործին համար տարեկան «մօտաւորապէս 3000 ֆրանք ծախք ունէր, իսկ այսօր — առնուազն երեք հարիւր հազար Ֆր.։

Տնտեսական տագնապէն ազդուած է նաեւ կիներու նորաձեւութեանց ճիւղը, բայց ոչ դերձակութեան չափ։ Տանեակ հազարներով աշխատանոցներ եւ խանութներ բացուած են պատրաստ հագուստ եւ չըշխադգեստներ. արտադրելու համար։ Փարիզը աշխարհի վերջին նորաձեւութեան մայրաքաղաքն է, չորս ծագերէն Փարիզ կը Թափին։ Կիներուն համար արդուզարդը, աղուոր հագուստ մը ունենալը խտէալ մըն է։ Ան շատ բաներէ կը զրկուի, բայց ոչ վեղեցիկ հագուստէն։ Ֆրանսայի, ու հասարակ Եւրոպայի մէջ՝ առածի կարգ անցած է հետեւեալ խօսքը, — Նախ պզտիկը, յետոյ կինը, ամենավերջը այր մարդը։

Ըստ մասնագէտներու՝ շատ տարիներ պէտք է անցնին որ, Ֆրանսայի ժողովուրդը պատրաստ հագուստ հագնելու վարժուի։ Երբ տնտեսական տագնապը փարատի, բանուորը, պաշտօնեան եւ մանր առեւտրականը գոհացում տալու համար, անշուշտ չափի հագուստին պիտի վերադառնան։ Բայց, մինչեւ առուն ջուր գայ՝ գորտին ալ աչքը դուրս կուգայ, կ'ըսէ հայկական առածը ։

Դժբախտաբար յուսատու հեռանկար մը չերեւար։ Տնտեսական տագնապը տարուէ տարի, նոյնիսկ օրէ օր կը սաստկանայ ։ Պատրաստի մեծ հաստատութիւնները ու գործարանները սունկի պէս կը բուսնին, քաղաքներու, գիւղերու, Թաղերու մէջ, իրար կը հրմշտկեն, այն աստիճան որ, սկսած են պակաս ժամ աշխատցնել, եւ բանուորներ ճամբել ։

Քանի մը տարի է — հետեւողութեամբ Ամերիկայի՝ «փրեսինկ» դերձակի (պզտիկ նորոգութիւններ եւ արդուկ) խանութներ կը բացուին ամէն Թաղամասի մէջ։ Այս գործին համար անհրաժեշտ չէ շատ կար կարել գիտնալ, խանութ մը, քիչ մը դրամագլուխ, մնացածը դիւրին է։— 1921ին հայրենակից մը, որ երկաթագործ էր, Ամերիկա երթալէ վերջ նամակ մը գրած էր իր ազգականին — հոս դերձակութիւն կ'ընեմ, ձեռքիս ալ, ոտքիս ալ կը վայլէ ...

Այս պայմաններուն տակ հանդերձեղէնի ճիւղն ալ – տարիներու ընթացքին — պիտի ունենայ՝ մեծ հաստատութիւններ — գործարանատէր – վարպետներ ու գործաւորներ, քանի մը հազարեակ իսկական դերձակներ եւ դերձակուհիներ, չափի վրայ աշխատելու համար ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՆՈՐԷՆ ՄԵՂՐԱԾՈՐ ԽՕՍՔԵՐ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՍՑԷԻՆ

★

ԽՄԲ.— «Վաթան»ի խմբագրապետը, Ահմէտ Էմին Եալման, որ Նիւ Եորք կը գտնուի եւ որ մանրամասնօրէն նկարագրած էր Հայերու կողմէ սարքուած ընդունելութիւնը ի պատիւ Ճէլալ Պայարի, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ նոր նամակով մը (*Ժամանակ*, 5 Մարտ).

— Թուրքիա համաշխարհային դեր մը խաղալու ձեռնարկած է։ Բոլորովին նոր իմաստով ԺԵ. եւ ԺԶ. դարու Թուրքիան դարձած է։ Մեր նոր դերը պարտաւորութիւններ ունի։ Ասոնցմէ մին է աշխարհի ամէն կողմը հիմնել ցանցեր՝ մեր մաքուր նպատակները տարածելու եւ մեր ձայնը լսելի դարձնելու։ Մեր միջոցները բաւարար չեն ասոր համար։ Հետեւաբար պէտք է օգտուինք կէս դարէ ի վեր այլազան պատճառներով աշխարհի ամէն անկիւնը տարածուած մեր նախկին հայրենակիցներէն։ Անոնցմէ շատեր երկրորդ հայրենիք կը նկատեն իրենց ծննդավայրը ու հաճոյք կը զգան անոր ծառայութիւն մը մատուցանելով ։

Ճէլալ Պայարի վերջին ուղեւորութեան ընթացքին նման զգացումներու յոյժ խանդավառ արտայայտութիւնները տեսնուեցան Ամերիկայի ամէն անկիւնը։ Մեր նախկին հայրենակիցները արդէն իրենց միջեւ կարգ մը կազմակերպութիւններ ունին։ Օրինակ Կեսարացի, Նեվշէհիրցի յոյն նախկին հայրենակիցները յաճախ հաւաքուելով հին օրերը կ'ոգեկոչեն ։ Եթէ Ամերիկայի տեղեկատու դիւանին վրայ քանի մը շրջուն պաշտօնեայ աւելցնելով, նախկին հայրենակիցներուն հետ սերտ եւ տեւական շփումներ հաստատուին եւ մեր հիւպատոսներուն ալ պաշտօն յանձնուի շփում հաստատել նախկին հայրենակիցներուն հետ, նոր Թրքական համաշխարհային քաղաքականութիւնը Թարմ ուժեր եւ միջոցներ շահած կ'ըլլայ։

Ուշագրաւ կողմը այն է որ իրենց նախկին հայրենիքին կապուած կը մնան ոչ միայն հայ, յոյն եւ հրեայ մեր նախկին հայրենակիցները, այլեւ Հարաւ. Ամերիկա եւ Անթիլեան կղզիները գտնուող Սուրիացիները ։

Ամերիկահայոց կողմէ ի պատիւ Ճէլալ Պայարի սարքուած հացկերոյթը այս ուղղութեամբ կարեւոր պարագայ մը պէտք է նկատել։ Հայերը որոնք դարերով իբրեւ լաւ հայրենակից, լաւ դրացի ու լաւ բարեկամ Թուրքիոյ մէջ սիրուած եւ Թուրք մշակոյթի կեանքին մէջ առաջնակարգ դերեր խաղացած են, Ցարական Ռուսիոյ կողմէ շահագործուած էին համալսական քաղձանքներուն իրագործումին համար եւ այս պատճառաւ շատ մը եղերական դէպքեր պատահեցան ։ Ա. Աշխարհամարտին, դաշնակիցները ասոնք իբրեւ պատերազմական քարոզութիւն լայնօրէն օգտագործած էին Կապոյտ Գիրք մը հրատարակելով։ Թէեւ հետքեր մնացած են, բայց Նիւ Եորքի հաւաքոյթին մէջ ասոնք ամէնէն անուշ կերպով հաշուեյարդարի ենթարկուեցան ։

Ցանուն Հայոց արտասանուած ճառը որ շատ հասուն մտածումներու արդիւնք է, 19 Մայիս 1919 Թուականը նկատեց ոչ միայն Թուրք անկախութեան այլեւ նախորոք ու յետապային Թուրքիոյ մէջ ապրած մարդոց ճակատագրին ու զգացումներուն տեսակէտով ալ բոլորովին նոր շրջանի մը սկզբնաւորութիւնը։ Արժանի կարեւորութեամբ ի վեր հանուեցաւ այն քաղաքակիրթ եւ մարդկային դերը զոր կատարեց Աթաթիւրք Թուրքիոյ մէջ հայրենակցական նոր ըմբռնումի մը ծնունդ տալու տեսակէտով։ Ճէլալ Պայար արտայայտուած դեղեցիկ զգացումներուն առջեւ խանդավառուեցաւ եւ ամէնէն գեղեցիկ ճառերէն մին արտասանեց յանպատրաստից ։

Պայար անհրաժեշտ նկատեց որ քէնն ու վրէժխնդրութիւնները առյաւէտ Թաղուին ու Թուրքիոյ եւ ազատ մարդոց ճակատագրին իշխեն սիրոյ եւ համերաշխութեան զգացումները ։

Հայոց կողմէ սարքուած ընդունելութեան ընթացքին բաւական ծանօթ դէմքերու հանդիպեցայ։ « Ես քու հին ըն -

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

★

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ գրագէտ Ալպէրթ Մալցի պատմուածքները (Թարգմ. Ա. Ալէմեան) հրատարակած է Հայպետհրատը։ Հերոսները անօթութեան եւ չքաւորութեան դատապարտուած բանուորներ են ։

ՄԻՔԱՅԵԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ «Ընտիր երկերու» մէկհատորեակը հրատարակուած է։ Հատորը կազմած եւ ծանօթագրած են Հ. Մերիքեան եւ Գ. Ստեփանեան։ Խմբագիր Մ. Մկրեան։ Հատորի «բանաստեղծութիւններ» բաժնին մէջ կան Նալբանդեանի ինքնուրոյն, թարգմանական եւ չափածոյ բոլոր կարեւոր գործերը ։ «Արձակ Երկեր»ուն մէջ կան «Մեռելահարցուկ» վէպը եւ նշանաւոր «Ցիշատակարաններ»։ Այս ինչպէս եւ «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» եւ « Երկու տող » աշխատութիւնները տպուած են ըստ իրենց առաջին հրատարակութեանց բնագրի։ Քննադատութիւն եւ հրապարակախօսութիւն բաժնին մէջ կան « Սօս եւ Վարդիթեր»ի կրիտիկան, «Հեգելը եւ նորա ժամանակը», «Աշխարհաբարի քերականութեան ներածութիւնը » եւ ուրիշ գործեր։ Հատորը կը բաղկանայ 684 էջէ եւ տպուած է 6000 օրինակ ։

Թերցող եմ», «այնինչ եւ այսինչ ատենը ծանօթացանք եւ տեսակցեցանք», «Մեծ Կղզիի մէջ դրացի էինք» ըսող հայ նախկին հայրենակիցներու միջեւ, որոնցմէ մին չորս, մին տասը, մին քսան, երեսուն եւ ալ աւելի տարի առաջ Ամերիկա գաղթած է, միաձնաբար հայրենիքին օդը շնչեցինք ։

Հրաւիրեալներուն միջեւ ուշադրութիւնս հրաւիրեց պարզունակ հագուած, լուրջ եւ համակրելի կրօնաւոր մը, զոր ներկայացուցին իբրեւ Ամերիկայի Հայ համայնքին հոգեւոր պետերէն մին։ Ամերիկա ծնած էր։ Շատ քիչ Թուրքերէն կը խօսէր։ Լուսաւորչական ըլլալով հանդերձ, յայտնի էր որ լաւագոյն ուսում մը ստացած է եւ Ամերիկայի յառաջդիմասէր կրօնական ըմբռնումը կը խորհրդանշէր։ «Ի՞նչ է ձեր բուն տիտղոսը » հարցուցի։ Անգլիերէն պատասխանեց ․

— Ֆատհըր (հայր) կը կոչուիմ ... հոգեւորական մը ուրիշ տիտղոս չունենար ։ Պարտականութիւնս է հայրութիւն ընել համայնքիս։

Երկու ճառերն ալ արտասանուած պահուն տամկացած էին բոլորին աչքը։ Ամէն կողմէ կը լսուէին հեծկլտուքներ, արգասիք անուշ զգացումներու ։

Դեռ ականջիս կը հնչեն այս հեծկլտուքներուն արձագանգները ... Եւ անոնք յիշողութեանս մէջ արձանագրեցի իբրեւ աւետաբեր այն սիրոյ եւ բացարձակ հաւասարութեան շրջանին որ բոյն պիտի դնէ երկրիս մէջ եւ բովանդակ աշխարհի վրայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Ապրիս, խելացի տղաս, լաւ մտածեր ես, Սլօ ։

— Հարկաւ լաւ մտածեր եմ, Թէ. չէ կորսուած էի Թէ ես եւ Թէ ընկերներս, իմ Հայ ըլլալս փրկեց մեզ ։

— Ուրեմն, Սլօ, Հա՞յ եղար ։

— Արդէն կէս մը Հայ եմ, Արեգնազ, Սանօ հայրիկի տունը մեծցած եմ, Նունիկ մամայի կաթը ծծած եմ, Տիգրանի հետ ալ Հայու ժամ ու դպրոց գացած եմ։

— Անունդ չհարցուցի՞ն, մէջ մտաւ Շուշիկը ։

— Հարցուցին, եւ քանի մը անգամ ։

— Ի՞նչ ըսիր։

— Ի՞նչ պիտի ըսեմ, ըսի որ իմ անունս Անդրանիկ է ։

Շուշիկն ու Արեգնազը, տիկիններՊիւլնար եւ Նունիկը անընդհատ կը խնդային։ Արեգնազի վրայ կը կաթէր Տիգրանի նայուածքը։ Սլօն շարունակեց.

— Հայ ֆետայիներուն ըսի, մեր գիւղի ժամը Ս. Աստուածածին կը կոչուի, մեր տէրտէրի անունը Տէր Յուսէն է, վերջերս դպրոց ալ ունեցանք ։

— Դուն «Հայր մերը» գիտե՞ս ։

— Գիտեմ, «Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո, եկեսցէ արքայութիւն քո...»։

— Բաւական է, բաւական է։ Ըսին ինծի, քանի որ Հայ ես, առ ատրճանակդ, գօտիիդ մէջ խրէ, որ ընկերներդ չիմանան Թէ ատրճանակը վերադարձուած է քեզի, կրնան քեզի դէմ քէն պահել կամ սպաննել քեզ ։

« Ես այս խօսքերէն համոզուեցայ որ, ոչ զիս եւ ոչ ալ ընկերներս պիտի սպաննեն։ Իրաւ ալ մեզ ազատ ձգեցին, միայն Թէ հրամայեցին անշարժ կենալ անտառին մէջ, որոշուած վայրը, եւ հեռանալ այն ատեն՝ երբ հանդիպակաց լեռնէն կարմիր Թաշկինակով նշան տրուի ։

Մնացինք անշարժ ու ճամբայ ելանք նըշան տալէն յետոյ, իրիկուան հասանք Ալաշկերտ, հոն լսեցինք որ, օր մը առաջ, հայ ֆետայիներու խումբ մը ասպատակած է եղեր Յասսար հայկական գիւղը ։ Կառավարութիւնը կ'իմանայ, Թուրք ու քիւրտ կանոնաւոր եւ անկանոն զինուորներով կը պաշարէ գիւղը, կը սկսի կռիւը, մեռելներէն կը սպաննուին մօտ 500 հոգի, որոնցմէ՝ ինը չէյխ, 15ը բէկ, ձեռբիններէն ալ՝ քսան հոգի։

Այս ֆետայիներուն է որ մենք հանդիպեցանք լերան մէջ։ Ճամբան երթալու ատենը, փառք տուինք Աստուծոյ՝ որ ողջ մնացած ենք։ Եթէ մեզ կտոր կտոր ընէին, ով որ..., այդ ամայի լերան վրայ՝ ոչ պետութիւն կար եւ ոչ ալ օրէնք։ Տըղաք, ըսի ընկերներուս, ասոնք հայ ֆետայիներ էին, մեզ չսպաննեցին Թէեւ, բայց չէ՞ որ «կեավուր » ու «խային» էին, մեր կրօնքին ու հայրենիքին Թշնամի, պէտք է մատնենք, լուր տանք կառավարութեան՝ որ զօրք ղրկէ ու հետապնդէ, արմատէն չորցնէ հայ ֆետայիները, այս խօսքերը ըսի՝ որպէս զի հասկնամ ընկերներուս միտքը, բայց կը խոստովանիմ որ անպատեհ էր վայրկեանը, այսինքն բսած էի այնպիսի ատեն մը՝ երբ դեռ սոսկում կար անոնց մէջ, դեռ իրենց սիրտը կը տրոփէր մահուան երկիւղէն. Ընկերներս չուարեցան, վարանոտ նայուածքներ նետեցին վրաս ։

— Մեզի ի՞նչ, ըսաւ Թուրքը, կեավուր ըլլան, ինչ կ'ուզեն ըլլան, մեզ չծեծեցին, չտանջեցին, մանաւանդ՝ չսպաննեցին, մեզ չխածնող օձը հազար տարի Թող ապրի, կառավարութեան ինչո՞ւ մատնենք, ի՞նչ պատճառ կայ։ Զաւակս, ըսաւ ինծի դառնալով, այս մարդերը Հայեր էին ու մեզ վնաս չտուին, իսկ Սաքալ – ԴուԹանի աւազակները Իսլամներ էին, արիւնակից ու ցեղակից, բայց Թէ ծեծեցին, Թէ հայհոյեցին եւ Թէ մեր ընկերներէն արտամերցի Յայիլը սպաննեցին, հիմա ինծի ըսէք Թէ՝ այս երկու խումբերէն ո՞րն է խիղճ ունեցողը ։

— Հայ ֆետայիները, ըսաւ քովիս Քիւրտը։

— Ուրեմն՝ ինչո՞ւ մատնենք ։

— Համաձայնեցանք, որոշեցինք լուր չտալ կառավարութեան։ Երբ Ալաշկերտ հասանք, տեսանք որ սարսափ կայ քաղաքին մէջ, սոսկում կայ ամէն մարդու դէմքին վրայ։ Սպանեալները բերած էին, մենք ալ գացինք ու տեսանք։ Այս դէպքը պատահած էր Հոկտեմբեր 26ին, իսկ մենք՝ յեղափոխականներու ճանկը ինկած էինք 27ի առտուն։ Ոչ Սանօ, ինչեր չէին պատմեր ֆետայիներու մասին, կ'ըսէին Թէ՝ առիւծներու պէս կը կռուին, գնդակէ ու մահէ չեն վախնար, անոնց զէնքին արձակած գնդակը պարապ չէր անցներ ։

Ես, այն օրէն ի վեր կը սիրեմ ֆետայիները, յարգանք ունիմ անոնց հանդէպ, բայց բան մը կայ որ միտքս կը տանջէ ։ Ցայտնի է որ հայ ֆետայիները կը կռուին Թուրքին դէմ՝ իրենց ժողովուրդն ու հայրենիքը ազատելու համար։ Մինչեւ հոս տարօրինակ բան մը չկայ, ասիկա ձեր իրաւունքն է, ազատութեան համար կռուիլը ամօթ չէ, ընդհակառակն՝ նուիրական պարտականութիւն մըն է, եւ կռուողը օր մը չէ օր մը պիտի շահի, բայց այդ ժամանակ Քիւրտերու վիճակը ի՞նչ պիտի ըլլայ։ Ես շատ մը Քիւրտերու բերնէն լսած եմ այս խօսքը, որ եԹէ Հայերը ազատուին, ազատ հայրենիք ունենան՝ պիտի ջարդեն մեզ ։

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

Սարի հարցին կարգադրութիւնը, Հնդկաչինի պատերազմին վախճանը։ Գ. Բրնէ Մայէր գիտել տուաւ թէ Ատլանտեանի դաշինքն ալ պիտի վտանգուի, եթէ միացեալ բանակի ծրագիրը չվաւերացնեն։ «Եթէ Եւրոպան չկազմակերպուի, Մ. Նահանգները պիտի սահմանափակուին շըրջանային ռազմագիտութեամբ»։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ բուռն ճակատամարտ մը կը մղուի Տիէն – Բիէնի շրջանին մէջ։ Ըմբոստները մեծ ուժեր կը կեդրոնացնեն այդ ճակատին վրայ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. ժողովը, որ ընտրուած էր 1950 Մայիս 2ին, չորս տարուան համար, լուծուեցաւ ուրբաթ օր, նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին Մայիս 2ին եւ ժողովը գործի պիտի ձեռնարկէ Մայիս 14ին։

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ Գերագոյն խորհուրդի Նախագահը՝ Հայտարով, պաշտօնանկ եղաւ եւ իրեն յաջորդեց Միրզա Իպրահիմով։ Վարչապետը՝ Թէյմուր Ղուլիյեւ նոյնպէս պաշտօնանկ եղաւ եւ իրեն յաջորդեց Սատըք Ռահիմով։

ՆԵՂՈՍԻ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ ընկերակցութեան նախագահը, Տորիա Շաֆիք, որ ախոյեանն է կիներու քուէարկութեան դատին, կամաւոր ծոմ պահել սկսաւ, իբրեւ վճռական միջոց մը դատը շահելու։ Այս առթիւ հեռագիր մը ուղղելով Նախագահ Նեկիպի, կ'ըսէ. — «Վճռեցի կամաւոր ծոմ պահել այսօրուընէ սկսեալ եւ մինչեւ վերջին շունչս, որպէս զի եգիպտուհին սահմանադրական իրաւունքներ ստանայ առանց որեւէ պայմանի։ Կը պահանջեմ որ կին պատգամաւոր մը ընդունուի սահմանադիր ժողովին մէջ։ Վասնզի մենք, կիներս, որ եգիպտական ազգին կէսը կը կազմենք, համոզուած ենք թէ պէտք չէ որեւէ գնով հանդուրժենք որ մեզ կառավարեն սահմանադրութեամբ մը որուն հիմնարկութեան եւ յօրինման չենք մասնակցած»։ Այս յայտարարութենէն առաջ նախագահ Նեկիպ ըսած էր թէ կիները պիտի չմասնակցին Սահմանադիր ժողովին ընտրութեանց։

ԻՐԱՔԻ Թագաւորը Քարաչի (Փաքիստան) հասնելով օդակայանին մէջ ընդունուեցաւ պատուոյ պահակախումբի մը կողմէ։ Ցեռոյ կուսակալին հետ կառք նստելով անցաւ քաղաքին փողոցներէն որոնք շքեղօրէն զարդարուած էին։ Դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին Փաքիստանի վարչապետը, բանակին հրամանատարները եւ դեսպանական մարմնին անդամները։ Իրեն կ'ընկերանայ նախկին վարչապետ Նուրի Սայիտ փաշա, որ պիտի այցելէ նաեւ Հնդկաստան, Թուրքիա, Իրան եւ Եգիպտոս, ինչպէս գրած ենք արդէն։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Նուրի Սայիտ փաշայի այս ճամբորդութեան որ կը ձգտի Իրաքը կապել Թուրքեւփաքիստանեան դաշինքին, թէեւ հանրային կարծիքը համաձայն չէ Իրաքի թէ ուրիշ արաբական երկիրներու մէջ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտի պաշտպանողներու յանձնախումբին նախագահը, ծովակալ Րէտֆորտ, յայտարարեց թէ հիւլէական ռումբ ալ պիտի գործածեն եթէ օգտակար գտնեն։ Վերջնական որոշումը կ'իյնայ քաղաքային իշխանութեան։ Ըսաւ նաեւ թէ ի հարկին դրամական աջակցութիւն պիտի ընծայեն Ազգաժողովին ցամաքային ուժերուն, պայքարելու համար բոլշեւիկեան նախայարձակման դէմ։ Այս առթիւ իբրեւ օրինակ յիշեց Հնդկաչինը ուր ամերիկեան զինուորական մարմին մը կը գտնուի, նախագահութեամբ զօրավարի մը։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ յանձնախումբի նախագահը յայտարարեց թէ խիստ գաղտնի փաստաթուղթեր անհետացած են Մ. Նահանգներու Հէնֆորտ գործարանէն եւ թէ քննութիւն բացուած է, յանցաւորները գտնելու համար։ Նախագահը աւելցուց թէ յանձնախումբին հակակշիռին տակ են բոլոր հիւլէական հաստատութիւնները, բայց 50 – 80 միլիոն փաստաթուղթեր կան. այնպէս որ դժուար է ամէն վայրկեան հսկողութիւն կատարել։ Յանձնախումբին մէկ անդամն ալ հաստատեց թէ կարեւոր թիւով գաղտնի փաստաթուղթեր կորսուած են. բայց չի գիտեր, լրտեսութեա՞մբ թէ դանդաղութեամբ։

ՍՈՒՐԻՈՅ նախկին իշխանութեան բարձր պաշտօնատարներէն տասը հոգի եւս պաշտօնանկ եղան, յանուն երկրին ապահովութեան։ Նոր կառավարութիւնը հետզհետէ կ'ամբաստանուի։

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերերատաքակման տասնեբորդ շրջանը։

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել *բոլոր առկախ հաշիւները*։ Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ *պիտի դադրեցնենք* մէկ տարիշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը։ Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները *մանտա – չէքերով*, անշուշտ պիտի հանեն կարգադրել անյապաղ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի տարեկան ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի, ժամը 15·30էն 23·30 Լաֆէս Տէփառնյի *սրահին մէջ*։32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա։ Մէթրօ Փորթ Եւ Մէրի տէ Լիլա։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Գարեգին (*թառ*) *եւ ընկեր* Բենօ (*դափ*)։

Առատ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։ Մուտքը ազատ է։

Գարնանամուտի զուարթ եւ հաճելի օր մը պիտի անցընէք մասնակցելով «Ռոստոմ»ի այս աւանդական խնջոյքին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղին ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ժամը 16էն կէս գիշեր,

SALLE DES FETES D'ENGHIEN
30, Rue de Libération

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երգ՝ Օր. Մ. Կառվարեճ։ *Ճաշի նըւագախումբ եւ*

VLADIMIR ZOPOLSKY

Նշանաւոր պալալայքայի խումբը։

ՊՈՒՖԷ։

Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ ժամը 15 եւ 16·16*ին*։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (*Քուռ տը Ռոմ*)։

COMITE DU PRIX BREMOND

Կը դասախօսէ՝
PIERRE DE LACRETELLE

Նիւթ՝ «Լուսինեանները, Հայաստանի Թագաւորները»։

Այս չորեքշաբթի ժամը 21ին՝
Salle Claude Debussy (Pleyel)
252, Faubourg St. Honoré

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Իթալիի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆ. Կ. Խաչի Օրը Մարտ 21ին, կիրակի ժամը 15ին, 32 ռիւ Տանթօն, Քրէմլին Պիսէթր։ *Կը ներկայացուի՝* Գրիգոր Վահանի՝
ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մոստիչեանէ հազար Ֆր. Տիկին Սրբուհի Կարապետեանի մահուան առթիւ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւորապէս եւ մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարտ 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30ին Ռէժանի վերնայարկը։

Օրակարգ՝ Ա) Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն։ Բ) Զանազան առաջարկներ։ Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը Մարտ 17ին։ Կը խօսի Տիկին Ա. Պատմագրեան *Զարուհի Գոլուխանեանի արուեստի մասին։ Երգեր ձայնագրի վրայ (մանիֆէթօֆօն Գ. Մելիքեան)։*

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերական պարանցիկ հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ

Կիրակի, 21 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, իրենց ընտանիքները եւ Սիփան – Կոմիտասի համակիրները։

Մասնաւորապէս անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ Կանուխէն։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ։

Մարտ 20ին. — ՎԱԼԱՆՍ։
Մարտ 27ին. — Վիէն։

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ։

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ եւ անդամուհիներէ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Ապրիլ 4ին տեղի ունենալիք երգահանդէսին համար ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, Նպաստաւաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատուներ։

Երգահանդէսին օրը կիչէն տոմսակ պիտի չտրամադրուի։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վիէնի վարչութիւնը, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Ուզունեանի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն ընկեր ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. ֆոնտին։

× *Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Յ. Ուզունեանի եւ զաւակներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Վեթ. ֆոնտին։*

— ՑՈՒՑԱՏԵՍԻ —

★

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ–Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը, այս Շբ. երեկոյ ժամը 20·30ին Ծանօթ հաւաքատեղին։ Ժողովէն ետքը, դասախօսութիւն։ Նիւթը՝ «Ոսկեդարը եւ իր ոգին»։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 15·30*ին, Գեղամի ճաշարանը,* 12 ռիւ Քատէ։ *Օրակարգ. — Նոր վարչութեան ընտրութիւն։*

ՎՐԻՊԱԿ. — Գոհարիկ Ղազարոսեանի նուագահանդէսին նկարագրութեան մէջ Գ. պարբերութեան Բ. տողը «Տարիներ»ը *կարդալ* տարբեր։ (Յառաջ, *Շաբաթ*, Գ. *էջ։ Մէկ մասը ճիշդ է տպուած*)։

Վ. Արեւի յօդուածին մէջ (կիրակի, առակագիրներ) Մինաս *վրդ. Պարտիզակցի պիտի ըլլայ* Վահան *վրդ.* (*Տէր Մինասեան*)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութիւնը Հերոսամարտի 39րդ տարեդարձը պիտի տօնէ Մայիս 9ին, կիրակի։

×

Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան կազմակերպած է Բարեսիրական Վաճառք մը, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, 23 Մայիսին Օթէլ Տ'Էօրոփի շքեղ սրահներուն մէջ։

×

ՏԷՍԻՆ — Վասպ. Հայր. Միութիւնը Ապրիլեան Հերոսամարտի տարեդարձը կը տօնէ Մայիս 8ին, ժամը 20·30ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Թատերական բացառիկ ներկայացում Ապրիլ 25ին, Մարսիլիոյ մէջ, Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ Նախկին Սանուց Միութեան Մարսիլիոյ մասնաճիւղին։

ԱՊՐԻԼ 24էՆ ՄԱՅԻՍ 3, 1954
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Այժմէն ապահովեցէք
Ձեր բնակարանը
Տեղեկութիւններ՝
LYON, Rue Menestrier (B U. 55-05)

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ։

Նոր գիներ

Articles polichinelles-*ի համար*,
Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ,

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով զօդ (քալորի)։

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՐՏ • MERCREDI 17 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7321 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2732

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՆ

•

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը անցեալ շաբթու քուէարկեց քարիւղի օրէնքը, որով օտար ընկերութեանց կը տրուի զուտ շահուն առնուազն 50 առ հարիւրը :

Այս առթիւ ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, եւ վարչապետը քանի մը անգամ բեմ բարձրացաւ, օրինագիծը պաշտպանելու համար :

Գլխաւոր ընդդիմադիրն էր «Հալքը», որ ամուր կառչած է Մ. Քեմալի աւանդութեանց :

Ինչպէս կը յիշուի, քեմալապետութիւնը ջնջած էր օտարներուն տրուած զարաւոր առանձնաշնորհները, «քափիթիւլասիոն»ներէն մինչեւ օտար դրամագլուխի շահարկումը :

Երկրին քաղաքական եւ տնտեսական անկախութիւնը պահելու համար, նոյնիսկ որոշեցին գնել շատ մը մենաշնորհներ, սկսելով երկաթուղիներէն :

Կը յուսային ինքնապահ դառնալ, եւ սակայն կէս ճամբան մնացին :

Թրումընի վարդապետութիւնը սրեց իրենց ախորժակը, եւ 1947 Մարտ 12էն ի վեր տոլար կը հոսի Թուրքիա, զօրացնելու համար անոր ռազմական պաշտպանութիւնը :

Ամերիկացիները միեւնոյն ատեն շահագրգռուած են տնտեսական ձեռնարկներով, եւ մանաւանդ Թուրքիոյ ստորերկրեայ հարստութիւններով որոնք գիտական աշխատանք եւ մեծագումար դրամագլուխ կը պահանջեն :

Եւ զարմանալի չէ որ ամէնէն առաջ ամերիկեան թերթերը ներբողականներ հրատարակեցին, երբ Անգարայի Ազգ. Ժողովը կը քուէարկէր քարիւղի օրէնքը, ամէն ապահովութիւն տալով օտար դրամագլուխին :

Այս առթիւ գրեցին թէ օրինագիծը մշակուած էր ամերիկացի եւ թուրք մասնագէտներու կողմէ, որոնք աչքի առջեւ ունէին ուրիշ երկիրներու օրէնքները :

Այնպէս որ, Ժողովը մեծ փոփոխութիւններ չկատարեց, իսկ ընդդիմադիր ճակատը, «Հալք», հակառակ ըլլալով հանդերձ, խոստացաւ յարգել օրէնքը, եթէ կարենայ իշխանութեան գլուխ անցնիլ յառաջիկայ ընտրութեանց առեն (2 Մայիս) :

Ամերիկեան թերթ մը շատ փայլուն կը գտնէ Թուրքիոյ տնտեսական վիճակը, իբրեւ հետեւանք նոր քաղաքականութեան :

Կ'ըսէ թէ քանի մը տարի առաջ չէր կրնար 1 քիլօ ցորեն արտածել, մինչ անցեալ տարի արտածումը հասած էր չորս միլիոն թոնի : 1947ին հազիւ 4000 մեքենաշարժ արօր ունէր, այժմ ունի աւելի քան 35.000, իսկ ազգ. եկամուտը ութ միլիառ ոսկիէն բարձրացած է 12 միլիառի, չորս տարուան ընթացքին :

Միջանկեալ ըսենք որ Թուրքերը իրենք անգամ այդքան լաւատես չեն : Տակաւին երկու տարի առաջ, թերթերը եւ Ազգ. Ժողովը սրտաճմլիկ տեղեկութիւններ կը հաղորդէին սովամահութեան մասին, Սեւ Ծովու ափերէն ...

Ամէն պարագայի մէջ, Թրքական շուկան կը պահէ իր հրապոյրները : Մանաւանդ որ դեռ նոր պիտի բացուին գետնին տակ եղած գանձերը, քարիւղ եւ ուրիշ հանքեր :

Ամերիկացիներուն չափ ուրախ են Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դրամատէրները եւ առեւտրականները, որոնք զանազան ձեռնարկներ կը կատարեն, տարիէ մը ի վեր, ճարտարագործական շահաստանի մը վերածելու համար Թուրքիան :

Ուրեմն, ոչ միայն զինակից, այլ եւ շահակից, ամէն ճակատի վրայ :

Դժուար չէ նախատեսել այս քաղաքականութեան ելքը, — ամէն գնով պաշտպանել Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

■

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ՄԸ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ հակասական տեղեկութիւններ հաղորդել միացեալ բանակի ծրագրին եւ առհասարակ Եւրոպայի ապահովութեան մասին, միշտ ծանրանալով Ֆրանսայի դիրքին վրայ :

Փարիզի ամերիկեան դեսպանը, Տիլըն, երեք երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Պ. Ժորժ Պիտոյի հետ, մէկ շաբթուան ընթացքին : Գլխաւոր նպատակն էր ներդաշնակել Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն տեսակէտները միացեալ բանակի եւ Ժընեւի խորհրդաժողովի մասին :

Դեսպանը, որ իր երկիրը կը գտնուէր երեք ամիսէ ի վեր, նոր վերադարձած էր եւ անշուշտ լրացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդած է : Ամէն պարագայի մէջ, Մ. Նահանգները կը սպասեն որ Ֆրանսա կարելի եղածին չափ շուտ սկսի միացեալ բանակի ծրագրին քննութիւնը : Դեսպանին եւ նախարարին խօսակցութիւնները գաղտնի կը պահուին, բայց տեղական թերթերու լուրերուն համաձայն, դահլիճը երկու մասի բաժնուած է, այս հարցին մէջ : Վարչապետը կ'ուզէ որ ծրագրին քննութիւնն սկսի Զատիկէն առաջ, ապրիլ 18ին : Ուրիշ նախարարներ կը վախնան որ եթէ Ֆրանսայի խորհրդարանը քուէարկէ միացեալ բանակի դաշինքը, Ժընեւի ժողովէն առաջ (26 ապրիլ), Մ. Նահանգները անհրաժեշտ աջակցութիւնը չեն ընծայեր Ֆրանսայի, այդ ժողովին մէջ : Շատ մը նախարարներ կենսական կը նկատեն Ժընեւի ժողովը, Հնդկաչինի պատերազմը վերջացնելու համար :

Թերթերը ուրիշ տեսակէտ մը եւս կը հաղորդեն, — Միացեալ բանակի ծրագրին քննութիւնը սկսիլ Ժընեւի ժողովէն առաջ, ապա յետաձգել, տեսնելու համար թէ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի բանակցութիւնները պիտի կրնա՞ն խաղաղութիւն պարգեւել Հնդկաչինի :

Իրազեկներու կարծիքով, եթէ Հնդկաչինի պատերազմը վերջանայ, կը դիւրանայ միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացումը :

✕ Գերմանական թերթ մը, «Քէօլնիշէ Ռունտշաու», որ կառավարական օրկան կը համարուի, կը գրէ թէ մէկ միջոց կայ Ֆրանսան համոզելու որ վաւերացնէ միացեալ բանակի ծրագիրը, — սպառնալ թէ Գերմանիա զինուորական դաշինք մը պիտի կնքէ Մ. Նահանգներուն հետ, այնպէս ինչպէս կնքեց Սպանիան : Եւ կ'աւելցնէ — «Տարիներէ ի վեր ամերիկեան դիւանագիտութիւնը կը պնդէ թէ միացեալ բանակի ծրագիրը միակ ելքն է Եւրոպայի ապահովութեան համար : Ուաշինկթըն կը նախընտրէ այդ ծրագիրը, վասնզի չկայ ուրիշ միջոց մը՝ Գերմանիոյ վերազինումը կատարելու համար, առանց տեղի տալու ազգային բանակի մը վերածնութեան » :

« ՍՈՍԿԱԼԻ ԱՆԽՈՀԵՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ »

Ինչպէս գրած էինք, Ազգ. Ժողովին պատուակալ նախագահը, Պ. Էռիօ, բացասական դիրք բռնած էր եւրոպական միացեալ բանակի ծրագրին դէմ, արմատական կուսակցութեան վերջին համագումարին մէջ :

Քանի մը հատուածներ իր ճառէն .

— Ես կարծիքս փոխած չեմ վերջին համագումարէն ի վեր : Աւելի պարզ ձեւի մը վերածելով այն առեղծուածային տեսակէտս, կ'ըսեմ — ես համաձայն եմ միացեալ Եւրոպայի մը, բայց երբեք այն Եւրոպային զոր կ'առաջարկեն մեզի : Մեզ կը ստիպեն ելք մը յանդիլ եւ Մ. Նահանգները կը ստիպեն որոշում մը տալ ապրիլ 16էն առաջ : Ուրեմն պայմանաժամ կուտան. բայց կը տեսնէք թէ ո՛րքան

(Շար-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

■

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԱՍԻՆ

Կիրակի օր Մուրատեան վարժարանին տագնապը պարզած ատեն, խօսեր էի, նաեւ, Դպրոցասէրի մասին, յիշելով թէ աշակերտուհիներու թիւը 75էն իջած է երեսունի, մտահոգութեան մատնելով խնամակալութիւնը եւ տեսչութիւնը :

Երէկ վարժարանէն հաղորդեցին թէ մտահոգութեան մատնուած չեն, թէ ունին 42 աշակերտուհիներ, իսկ 13 աշակերտուհիներ ալ ճամբուած են :

Կատարելով այս ճշդումը, կ'ուզէի գիտնալ թէ ինչո՞ւ ճամբուած են 13 աշակերտուհիներ :

Վերջերս Միջին Արեւելքէն երկու այցելուներ իրենց տպաւորութիւնները հրատարակեցին Դպրոցասէրի ներքին անցուդարձի մասին : Մէկը՝ Տիկին, միւսը՝ ռամկավար իրաւագէտ մը :

Երկուքն ալ տաք ու պաղ բաներ կը պատմէին, ցաւ յայտնելով ծագած թիւրիմացութեանց առթիւ :

Անշուշտ շատ ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ հաստատուէր թէ ամէն բան կարգին է այժմ :

Գալով աշակերտուհիներու թիւին, ես քաղած էի լաւատեղեակ աղբիւրէ մը :

Խնամակալութեան պարտքն է տեղեկութիւններ հաղորդել պարբերաբար, մանաւանդ հիմա որ կրթական քննիչ մըն ալ ունին :

Որո՞ւ համար հաճելի է ըսի - ըսաներ լսել այս կրթական հաստատութեան մասին, որ կոչուած է շատ կարեւոր պակաս մը լրացնելու :

Միայն հանդէսներու նկարագրութիւնները բաւական չեն, իրական գաղափար մը կազմելու համար :

Անցեալ տարի կարգ մը անհամութիւններ արձանագրուեցան, երբ շրջանաւարտուհիները ձախողեցան պետական քննութեանց մէջ :

Այն ատեն մեղադրեցին նաեւ *Յառաջը* որ բարեմտօրէն հրատարակած էր իրեն հաղորդուած տեղեկութիւնները :

Պիտի ուզէի որ նոր թիւրիմացութիւններ չծագէին եւ հաստատութիւնը արդիւնաւոր շրջան մը բոլորէր :

Այս տողերը գրած ատեն աչքի առջեւ ունիմ թղթակցութիւն մը՝ Պոլսոյ «Ժամանակ»ին մէջ, ուր «Իրազեկ» մը զարմանազան բաներ կը պատմէ : Եւ կը հաստատէ թէ «աշակերտներու թիւը այս տարի նուազեցաւ «անձնական պայքարի մը եւ բամբասանքներու պատճառով» (8 Մարտ) :

Խնամակալութիւն թէ տեսչութիւն անշուշտ աւելին գիտեն : ՎԱՀԷ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ ՄԸ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

■

1500—2500 ԸՄԲՈՍՏՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ ինկած կատաղի եղած է Տիէն-Պիէն Ֆուի ճակատամարտը : Այն պատճառաւ որ, Հօ-Շի Մինի կուսակիցները երեք ժամուան զինադադար մը խնդրած են, իրենց մեռելները եւ վիրաւորները հաւաքելու համար : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ըմբոստները 1500 — 2500 մեռեալներ ձգած են երկու գիշերուան ընթացքին, փշաթելերուն մէջ : Ֆրանսական օդանաւերը դանդուածային արշաւ մը կատարած են թոնքինէն, կրակ թափելով անընդհատ : Միեւնոյն ատեն օդնական ուժեր հասցուցած են օդանաւերով : Ըմբոստները կատաղօրէն կը կռուէին, հակառակ իրենց կրած ահռելի կորուստներուն : Ապացոյցներ չկան Չինացիներու մասնակցութեան մասին. բայց կը հաստատուի թէ օտար խորհրդականներ կ'օգնեն ըմբոստներուն : Ֆրանսական հրամանատարութեան գեկոյցը կ'ըսէ թէ այս անգամ շատ բուռն էր ըմբոստներուն յարձակումը եւ թէ անոնց յաղթանակը կրնար մեծ ազդեցութիւն գործել ազգայնական կառավարութեան վրայ. մինչդեռ պարտութեան հետեւանքով կրնան մէկ-երկու զօրաբաժին կորսնցնել եւ ձմեռնային պատերազմը կը վերջանայ առանց վճռական յաղթանակ մը շահելու :

ՍԹԱԼԻՆԻ մահուան Ա. տարելիցին առթիւ խորհրդային թերթերը իրենց առաջին էջերուն վրայ հրատարակեցին 15 տարի առաջուան լուսանկար մը, առանց զինուորական համազգեստի, վերարկու մը փաթթուած մինչեւ վիզը, մազերը եւ պեխերը հազիւ ճերմկած, ձեռքերը փորին վրայ : Ոչ մառեշալ, ոչ ալ գեներալիսիմուս (սպարապետ), այլ մարքսեան տեսաբան : Միեւնոյն էջերուն վրայ պարզելով հանգուցեալին արժանիքները, թերթերը Լենինը կը ներկայացնեն իբրեւ «Յեղափոխութեան հանճարը» և «հանճարեղ ռազմագէտը» որ անդադար դէպի յաղթանակ առաջնորդեց կուսակցութիւնը. իսկ Սթալինի համար կը գրեն — «Մեծ շարունակողը Վ. Լենինի անմահ գործին, կուսակցութեան խօսալ գասակը, Լենինի տաղանդաւոր աշակերտը, անուանի տեսաբան մարքսականութեան, որ հարստացուց յեղափոխական տեսաբանութիւնը շարք մը խնդիրներու մէջ : Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը բացատրէ թէ Սթալին Լենինի միակ աշակերտը չէր : «Խորհրդային պետութիւնը զօրացնելու համար մղուած պայքարին մէջ Սթալին եղաւ Լենինի ամենամօտիկ գործակիցներէն մէկը : Կուսակցութեան եւ պետութեան հիմնադրին մահէն ետք Սթալին եւ Լենինի միւս աշակերտները վարեցին մեր կուսակցութեան պայքարը իրականացնելու համար Լենինեան գաղափարները » :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի Գ. ԻՓԷԿԵԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

ԳԱՀԻՐԷ, 12 Մարտ. — Երէկ, իրիկուն ժամը 6ին, «Համազգային»ի «Գ. Իփէկեան» թատերախումբը, գլխաւորութեամբ Պ. Ժ. Սարգիսեանի, Գահիրէ հասաւ օդանաւով :

Օդանաւակայանի մէջ կը սպասէին դիմաւորողները, իրենց սիրելի հիւրերը, թիւով 21 հոգի, քաղաք բերելու համար :

Ժամը 9ին, «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութեան Ակումբի ընդարձակ սրահին մէջ, ի պատիւ թատերախումբին, ճոխ սեղան պատրաստուած էր «Համազգային»ի վարչութեան կողմէ : Սեղաններու շուրջ խմբուած էին շուրջ հարիւր հոգի :

Ճաշը տեւեց մինչեւ գիշերուան ժամը 12, բաժակաճառերու, երգերու եւ արտասանութեանց մէջ :

Կը խօսէին, կ'երգէին ու կ'արտասանէին՝ Յաւիտենական Հայաստանը փառաբանելով եւ ուխտելով հաւատարմօրէն ու անձնուիրօրէն ծառայել հայութեան ու Հայկ. Դատին՝ ամէնէն առաջ Սփիւռքի հայութիւնը հայ պահելով եւ աշխարհացրիւ գաղութները ի մի ձուլելով : Սեղանապետութիւնը վարեց ընկեր Գ. Գարապաճեան՝ նաեւ այս ճաշը հոգեկան խրախճանքի վերածելով : Թատերախումբի առաջին ներկայացումը վաղը, 13 Մարտ, Լ. Շանթի «Հին Աստուածներ»...

«Ինկած Բերդի Իշխանուհին» :

ՍԻՐՏԱՆԻ մասին աղդարարութիւն մը ուղղեց, Անգլիոյ երեսփ. Ժողովին մէջ, պետական նախարար Մեւլին Լլոյտ, որ Սիրտանի կը գտնուէր վերջին դէպքերուն ատեն : Ըսաւ թէ օրէնքը եւ բարեկարգութիւնը եթէ խանգարուին, «Եգիպտոս ալ շատ բան պիտի կորսնցնէ» :

ՌՈՒՍԻԱ
ԵՒ ԻՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ

■

2.— ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Քաղաքական ու ռազմագիտական տեսակէտներով ամբողջ Անդրկովկասը կը կազմէ սեպ մը, մխուած Միջին Արեւելքի մէջ, որ ընդլայնելու ամէն կարելի պատեհութիւն ունի։ Կը թուի թէ Լերմոնտով կը զգար այն հակայական հետեւութիւնները, որ Կովկասեան լեռներու նուաճումը՝ ռուսական իշխանութեան կողմէ՝ կրնար ունենալ թէ Ռուսիոյ եւ թէ Արեւելքի ժողովուրդներուն համար։ Ան թերեւս նախազգացում մը ունեցած ըլլայ թէ՝ Կովկասի նուաճումը պիտի բանար նոր գլուխ մը պատմութեանը մէջ շատ մը երկիրներու որոնք կը գտնուին այդ մեծ լեռնապարին հարաւային կողմը։ Լերմոնտովի մարգարէական բանաստեղծութեան մէջ, որու վերնագիրն է «Վէճ», Կովկասեան երկու լեռներ, Կազբէկ ու Շատ, կը խօսին իրարու հետ։ Շատ կը զգուշացնէ Կազբէկը «ժողովուրդներով խռնուած հզօր Արեւելքէն», բայց չի կրնար տպաւորել Կազբէկը որ կը նայի Հարաւ ու Հարաւ – Արեւելք եւ կը տեսնէ միայն երազող, քնացող, գրեթէ անկենդան ժողովուրդներ, երկիրներ եւ քաղաքներ։

(Չեղինակը, Կոլարց, այստեղ կը դնէ Լերմոնտովի բանաստեղծութենէն չորս տուներ, որոնք նուիրուած են «Քնացող» Իրանի, ամայացած Թուրքիոյ, «արեւակէզ» Եգիպտոսի ու իր դարեր առաջ մեռած անցեալը երգող Պետուիններու երկրին)։

Այս ամէնը տեսնելէ վերջ՝ Կազբէկ կը բացականչէ վստահաբար — «Ոչ, ծեր խարխլած Արեւելքը պիտի չկրնայ նուաճել զիս»։ Ապա՝ Կազբէկ կը դառնայ դէպի հիւսիս եւ կը տեսնէ համատարած բանակ մը, յորձանք մը որ կը թաւալի դէպի Կովկաս։ Ճնշուած այս ահարկու տեսարանէն՝ Կազբէկ այլեւս չի խօսիր։

Լերմոնտով չըսաւ իր բանաստեղծութեան մէջ թէ այնուհետեւ ինչ պատահեցաւ, բայց եզրակացութիւնը աչքի առջեւ է։ Բանակը — ռուսական բանակը — ջախջախած նուաճուած Կազբէկի ու իր «ընկեր – լեռներու» տիրապետումով, իջաւ վար Կովկասեան սարերէն։ Կովկասեան լեռնապարի միւս կողմն անցնելէ ետք բանակին համար կարելի պիտի ըլլար թափանցել Արեւելքի «քնացող աշխարհը» հասնիլ Թեհրան, Պետուինները, Երուսաղէմ եւ Թերեւս, օր մը, նոյնիսկ Նեղոսը։ Քանի միւս պետութիւնները կը պահպանէին Արեւելեան ժողովուրդներու քունը՝ Ռուսիա սահմանափակ չափով օգտագործեց մեծ կարելիութիւնները, զորս Անդրկովկասեան կամուրջը կրնար ընծայած ըլլալ։

Մեր օրերու Բագուի քարիւղի հորերէն դէպի Արեւելք երբ նայինք՝ պիտի տեսնենք տարբեր պատկեր մը անկէ զոր Լերմոնտով կը տեսնէր 1841ին.— Կարգապահ, զօրաւոր եւ շրջահայեաց Թուրքիա մը, աւելի անդին նոր Իսրայէլ մը, արդիական Արեւմտեան պետութիւն մը Միջին Արեւելքի մէջ, եւ ամենանոր հիմնարկութիւնները բրիտանական ու ամերիկեան քարիւղի ընկերութեանց։ Սակայն, ասիկա պատկերին մէկ կողմն է միայն, որովհետեւ Միջին Արեւելքի տեսարանին վրայ ամէնէն յատկանշական երեւոյթը տակաւին գոյութիւնն է յետամնաց երկիրներու որոնք շատ տկար են համեմատած Ռուսիոյ զօրութեան, եւ եթէ Ռուսիա ուզէ շահագործել այս տարբերութիւնը իր տրամադրութեան տակ, պիտի ունենայ զէնքեր որոնք բոլորովին տարբեր են անոնցմէ որոնցմով նուաճեց Կովկասը։

Սովետ Անդրկովկասի տնտեսական ուժը, Միջին Արեւելքի անստոյգ ընկերային եւ չլուծուած ազգային հարցերը եւ Միջին Արեւելքի պետութեանց շատերուն տկարութիւնը — այս ամէնը պիտի նըպաստեն Ռուսիոյ, եթէ ուզէ շարժել իր սահմանները դէպի հարաւ, լայնցնել Անդրկովկասեան կամուրջը։ Այս քաղաքական ու ռազմագիտական գործողութեան մէջ Անդրկովկասեան երեք խորհրդային հանրապետութիւններէն իւրաքանչիւրը յատակօրէն գծուած որոշ գործեր ունիկատարելու, եւ անոնցմէ ամէն մէկին կը տնտեսէ մեծ ուժ այդ գործերը ստանձնել կարենալու համար։

Գայթուցիկ ուժը, ներքոյ Սովետ Անդրկովկասի շուրջ կեդրոնացող որեւէ կարելի քաղաքա – ռազմագիտական գործողութեան մէջ, կրնայ ճշգիւ չափուիլ միայն երբ հաշուի առնուին Կովկասցի Ստալինին անձը եւ անոր մասնաւոր հետաքրքրութիւնը հանդէպ երեք Անդրկովկասեան Սովետ Հանրապետութեանց։ Ոչ միայն Ստալին ծնած է Անդրկովկասի մէջ, ոչ միայն ան սկսաւ իր քաղաքական ասպարէզը այնտեղ, այլ նաեւ շատ աւելի մօտէն ծանօթ է Անդրկովկասեան երեք ազգութեանց հարցերուն քան Ռ. Միութեան ուրէշ մէկ այլ ոչ – ռուս ժողովուրդի հարցերուն։ Իր անձնական լայն փորձառութեամբ Ստալին աւելի վստահ ձեռքով մը կրնայ առաջնորդել Անդրկովկասեան կոմունիստներու գործերը՝ քան համամիութենական կոմունիստական կուսակցութեան ուրէշ ենթահատուածի գործերը։ Որ եւ է վայրէ աւելի Անդրկովկասի մէջ Ստալին գիտէ թէ որքան հեռու երթալու է դրացի շրջաններու վերաբերեալ խնդիրներու մէջ, ինչ պատճառաբանութիւններ գործածելու է, ծածկելու իր ծրագիրները, ուր կանգ առնելու է եւ երբ նահանջելու է։ Ստալին դրաւեց Լենինի ուշադրութիւնը առաջին անգամ իբրեւ մասնագէտ մը ազգային հարցերու, աւելի ճիշդը՝ իբր մասնագէտ մը Կովկասի ազգութեանց հարցերուն, եւ այնպէս կը թուի թէ յետագային Ստալին պարզապէս ամբողջ Ռուսիոյ եւ Եւրոպային վրայ տարածեց իր փորձառութիւնը, զոր ձեռք բերած էր Անդրկովկասի Ազգութեանց եւ փոքրամասնութեանց վերաբերեալ հարցերու մարզերուն մէջ (*)։

Ի հարկէ, ազգային ձգտումներու խակական ինքնարեր պոռթկումներ կրնային երբեւան գալ Անդրկովկասի մէջ քաղաքական ուէշ վարչաձեւի ներքեւ եւ անոնք միայն «սովետական յօրինուածք» չեն։ Սակայն եւ այնպէս, այդ ձգտումները պիտի չթոյլատրուէին, եթէ ստացած չըլլային Կրեմլինի հաւանութիւնը։ Իրողութիւնն այն է, որ Կրեմլին ոչ միայն՝ օրհնած է վրացական, հայկական եւ ադրբէյջանեան ձգտումներու պայքարը, այլեւ կը վարէ զանոնք, որպէսզի տեղական Անդրկովկասեան ազգայնականութիւնը դուրս չելլէ իր հակակշռէն (**)։

Կրեմլին գիտէ թէ հայկական, վրացական, ու ադրբէյջանեան ազգային պահանջները պայթուցիկ են եւ պէտք է որ ձեռնուին մեծ զգուշութեամբ եթէ ճիշդ բաները պէտք է տեղի ունենան ճիշդ ժամանակին։ Գործողութեան ժամանակը չի կրնար ձգուիլ Երեւանի, Թիֆլիսի եւ Բագուի տեղական կառավարիչներուն ձեռք, այլ պէտք է վճռուի լոյսովը աւելի բարձր նկատումներու, որոնք բացարձակապէս կը պատկանին Մոսկուայի կեդրոնական կառավարութեան։

Թարգմ. Ա. ԿԵՂԵՑԻ

(*) Այս հատուածը, գրուած ըլլալով Ստալինի մահէն քանի մը ամիս առաջ, կորսնցուցած է իր նշանակութիւնը, բայց մենք պահեցինք զայն չաւրելու գրութեան ամբողջական կառուցուածքը։

(**) Ամէնէն պարզամիտին իսկ այս բանը յայտնի դարձաւ վերջերս, երբ Պ. Մոլոտով յայտարարեց թէ Վրաստանի եւ Հայաստանի կառավարութիւնները կը հրաժարին իրենց հողային պահանջներէն՝ Թուրքիայէն։ Իրողութիւնն այն է որ պահանջները տարիներ առաջ հրապարակ նետուեցան Մոսկուայի կողմէ եւ լքուեցան նոյն Մոսկուայի կողմէ միշտ յանուն Հայերու եւ Վրացիներու, բայց միշտ ալ այն «բարձր նկատումներով, որոնք բացարձակապէս կը պատկանին Մոսկուայի կեդրոնական կառավարութեան»։ Եւ կան մարդիկ — նոյնիսկ չակերտաւոր գծերու վրայ — որոնք կը նստին եւ ժամերով կը փաստարկեն ազգասիրաբար թէ գոյութիւն ունի հայկական պետութիւն եւ հայկական շահերը ներկայացնելու իրաւունք ունեցող հայկական կառավարութիւն։ Ա. Կ.

~~~~~~~~~~

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Տես որքան ձուկ բռնեցի.

ԿԻՆԸ.— Սուտ ես, դրացուհին տեսեր է ձկնավաճառին քով մտնելդ։

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Ձկնավաճառին քով մըտայ՝ պարզապէս աւելորդը իրեն ծախելու համար …

ՆՈՐ ՃԱԿԱՏ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

(ԹՈՒՐՔԻԱ – ՓԱՔԻՍՏԱՆ – ԻՐԱՔ)

●

Փաքիստանի զէնք տալու համար նախագահ Այզընհաուըրի որոշումը, որ ձեւ ու մարմին առաւ մէկ տարի առաջ, կը բխէր երկու պատճառներէ.— 1. Պաշտպանել Ռուսիոյ հարաւային շրջանի սահմանագլուխը, որ կ'երկարէր դէպի Թուրքիոյ արեւելքը.— 2. Ֆոսթըր Տըլըսի համոզումը, անցեալ Մայիսին, դէպի Միջին Արեւելք, Փաքիստան եւ Հնդկաստան, ուր այն եզրակացութեան եկաւ թէ անհաւանական են արաբ – Իսրայէլ դաշնակցութեան մը յոյսերը Արեւմուտքի հետ։

Այս երկու հիմնական որոշումներէն ծընաւ զինուորական օժանդակութիւն ընծայելու քաղաքականութիւնը,— օգնել որեւէ երկրի որ կենսական է ռազմական տեսակէտով եւ որ տկար ըլլալով հանդերձ տրամադիր էր օգնութիւն ստանալու եւ միանալու արեւմտեան երկիրներու հակահամայնավար պետութեանց։

Բացի Իսրայէլէն, Ֆոսթըր Տըլըսի համաձայն, Փաքիստան միակ երկիրն էր, Միջերկրականէն Պիրմանիա, որ կը փափաքէր օժանդակութիւն ստանալ։ Ան ուզեց հիւսիսային Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առնել զայն։

Ուրեմն անհրաժեշտ նկատուեցաւ Մ. Նահանգներուն համար ուժ տալ Փաքիստանի եւ Թուրքիոյ, որպէսզի դաշինք մը կազմեն իրենք իրենց միջեւ։ Կը յուսացուի թէ Իրաքն ալ պիտի միանայ, մանաւանդ հիմա որ Ֆէյսալ Թագաւորը Քարաչի այցելեց, Նուրի Սայիտ փաշայի հետ։

Մինչ Թուրքեւփաքիստան դաշինքը կըլլուխ կ'ելլէր, զօր. Բիճուէյ Հրաւիրեց անցեալ հոկտեմբերին Փաքիստանի հրամանատար՝ զօր. Էյուպ Խանը, իբրեւ հիւր Մ. Նահանգներու բանակին։

Զօր. Էյուպ Խան հոն մնաց քանի մը շաբաթ եւ անպաշտօն խօսակցութիւն ունեցաւ Փաքիստանի պահանջած օժանդակութեան մասին։

Իսկ Հնդկաստանի վարչապետ, Նեհրու բողոքեց ամբողջ ծրագրին դէմ, առարկելով թէ Փաքիստանի համար ամերիկեան օժանդակութիւնը կը նշանակէր «պատերազմի պատրաստուիլ» — հաւանօրէն Հնդկաստանի դէմ — եւ թէ այդ ծրագրով աշխարհի լարուած վիճակը պիտի ծանրանար։

Նկատի ունենալով որ Պ. Նեհրուի բողոքը սուր հանգամանք կ'առնէր, փոխնախագահ՝ Ռիչըրտ Նիքսըն Հնդկաստան եւ Փաքիստան այցելեց, անցեալ Դեկտեմբերին։ Եւ այն եզրակացութեան եկաւ թէ Պ. Նեհրուի առարկութիւնները պէտք չէ որ «վեթօ» պարտադրէին Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան եւ արգիլէին Փաքիստանի պատրաստակամութիւնը, գործակցելու Ուաշինկթընի հետ։

Փետրուար 19ին Թուրքիա եւ Փաքիստան ստորագրեցին դաշնագիրը։ Երեք օր ետք, Փաքիստան պաշտօնապէս պահանջեց ամերիկեան օժանդակութիւնը։ Իսկ անկէ երեք օր ետքն ալ Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ որոշած է տրամադրել անհրաժեշտ օգնութիւնը։ Յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ պաշտօնական ստորագրութիւնը Մ. Նահանգներու եւ Փաքիստանի փոխադարձ օգնութեան դաշնագրին։

Գալիք շաբաթներու ընթացքին Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը մասնաւոր առաքելութիւն մը պիտի ղրկէ Քարաչի, օգնութեան ծրագրին վերջնական մանրամասնութիւնները կարգադրելու համար, թէ՝ որքան պիտի ըլլայ առաջին առաքումը —25էն 50 միլիոն տոլար — այս տարուան համար եւ թէ ինչպէս պէտք է գործածուի։

Փաքիստանի օգնութեան Ամերիկայի գլխաւոր նպատակը այն է որ Փաքիստան-Թուրքիա դաշնակցութեամբ Իրաքը, Իրանը եւ հաւանօրէն Միջին – Արեւելքի միւս պետութիւններն ալ կրնան միանալ, կազմելով լայն զինակցութիւն մը Ռուսիոյ հարաւային սահմանին վրայ, պաշտպանելով հարուստ քարիւղի դաշտերը ինչպէս եւ Սուէզի Ջրանցքը։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՑԱՌԱՋ»Ը

ՕՍՔԱՐ ԷՋԵՐ

ԳԻՆՈՎԸ

★

(Գ. եւ վերջին մաս)

Վախէն պարհուրած, բնաւ չշարժեցաւ, խուճապահար, զահանդանքի մը մէջ գեւի եւ ուրուականներու, ու խաւարին խորհրդաւորբոլոր բաներուն, կը սպասէր երկար ատեն առանց շարժում մը ընել համարձակելու։ Բայց երբ տեսաւ որ այլեւս ոչ մէկ բան չի շարժիր, քիչ մը միտքը վըրան եկաւ, գինովի խառնաշփոթ միտքը։

Ու նստեցաւ, կամացուկ մը։ Երկար ատեն սպասեց, ու վերջապէս սիրտ առնելով ձայնեց։

— Մելինա։

Գինը պատասխան չտուաւ։

Այն ատեն, յանկարծ կասկած մը անցաւ իր մթագնած ուղեղէն, անորոշ տարակուսանք մը, տարտամ երկբայանք մը։ Ալ չէր շարժեր. կը կենար հոն, նստած գետինը, մութին մէջ, ընելիքին մասին խորհելով, կառչելով անլրիւ խորհրդածութիւններու եւ գայթելով իր ոտքերուն պէս։

Կրկին հարցուց.

— Ըսէ ինծ ո՞վ էր, Մելանի։ Ըսէ ո՞վ էր։ Բան չեմ ըներ քեզի։

Կը սպասէր։ Մութին մէջ ոչ մէկ ձայն չելաւ։ Հիմա, բոլորովին բարձրաձայն կը խօսէր.

— Գինով եմ, եւ սակայն, բոլորովին գինով։ Ան գինովցուց զիս այսպէս, որպէսզի բնաւ տուն չգամ։

Ու կ'աւելցնէր.

— Ըսէ ինծ ո՞վ էր, Մելանի, թէ ոչ չարիք մը կը հասցնեմ քեզ.

Կրկին սպասելէ ետք, կը շարունակէր, գինովի դանդաղ ու յամառ տրամաբանութեամբ մը։

— Ան էր որ զիս վար դրաւ, ծոյլ Փոմէլին մօտ, եւ ուրիշ գիշերներն ալ ամբողջ, որպէսզի ես տուն չդառնամ բնաւ։ Դաւադրութիւն մըն է եղածը, հոտած չարիք։

Դանդաղօրէն կանգնեցաւ ոտքերուն վըրայ։ Խուլ ցասում մը, խմիչքի խմորումին խառնուած պատեց ամբողջ մարմինը։

— Ըսէ, կրկնեց, ինչ որ անցաւ դարձաւ, Մելանի, թէ ոչ կը ծեծեմ քեզ. կ'ազդարարեմ ահա։

Հիմա ոտքի վրայ, ահաւոր բարկութեամբ մը դողդողուն, ալքոլը կարծես կը բռնկէր իր երակներուն մէջ։ Քայլ մը առաւ, բախեցաւ աթոռի մը, սեղմեց զայն ձեռքին մէջ, ու յառաջացաւ նորէն, հանդիպեցաւ մահճակալին, շօշափեց ու զգաց անոր մէջ տաք մարմինը կնոջ։

Այն ատեն, կատաղութենէն խելարած, գոռաց.

— Ահ, հոդ էիր, աղտոտ, ու չէիր պատասխաներ բնաւ։

Եւ բարձրացնելով նաւազի իր կարծնեղ բազուկին մէջ սեղմած աթոռը՝ իջեցուց զայն կնոջ, զայրագնաց կատաղութեամբ մը։ Անկողնին մէջէն ճիչ մը պոռթկաց, խելայեղ ու սրտակեղեք աղաղակ մը։ Այն ատեն ան շարունակեց զարնել, ինչպէս կալորային մէջ կամնող մը։ Քիչ ետք, այլեւս ոչինչ կը շարժէր։ Աթոռը կը թըռէր կտոր կտոր եղած, բայց դեռ անոր մէկ ոտքը կը մնար իր ափին մէջ, ու ան կ'իջնէր շարունակ, հեւալով։

Յետոյ յանկարծ կանգ առաւ, ու հարցուց.

— Գիտէ ըսես թէ ո՞վ էր, այդ ժամուն։ Մելինա չէր պատասխաներ։

Այն ատեն յոգնութենէ խորտակուած իր կատաղութենէն ամբանացած, նստեցաւ կրկին գետինը, տարածուեցաւ, ու քնացաւ։

Արեւածագին, դրացի մը, տեսնելով բաց դուռը, ներս մտաւ։ Նշմարեց Ժերեմին որ կը խռկար գետնին վրայ, եւ աթոռի կտորներ, հոս հոն, ու անկողնին մէջ խուծիկ մը միսի ու արիւնի։

ԿԻ ՏԸ ՄՕՓԱՍԱՆ

Թարգմ. Վ. Գ.
~~~~~~~~~~

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

*

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ). — Մարտ 6ին, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 8, Հայկ. Տան մէջ, Բարեկենդանի առիթով տեղի ունեցաւ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան կողմէ կազմակերպուած ճաշ-պարահանդէսը: Հասոյթը՝ ի նպաստ Հայկ. Տան, որուն զոյգ սրահները գեղեցկօրէն զարդարուած էին նկարիչ Լեւոն Այնթուրեանի կողմէ:

Երիտասարդ Հայուհիներու եւ հայորդիներու խումբ մը հագած էր ազգային տարազ, հանդիսութեան շնորհելով մասնաւոր հմայք մը: Երգիչ Էմմանուէլ Փափազեան, նուրբ արուեստով, երգեց ազգային եւ ժողովրդական երգեր: Անոր յաջորդեց տիկին Քաթրին Գերիօ — Գէորգէեան, որ, իր կարգին, հանդիսականները յուզեց ժողովրդական երգերու անթերի երգեցողութեամբ:

Տիկինը, հագած ազգային աքանչելի տարազ մը՝ միեւնոյն ատեն պարեց, ջերմապէս ծափահարուելով: Վարդան Գապայեան, իր պատրաստած միակար գործիքին վրայ, նուագեց Սայեաթ Նովայի «Մի խօսք ունիմ»ը, Կոմիտաս վարդապետի «Կռունկ»ն ու իտալական հանրածանօթ «Ո՛վ արեւս» երգը: Քիչ վերջ, իր տասնամեայ զաւակը՝ Միքայէլ ի յայտ եկաւ իբրեւ առաջնակարգ ձեռնածու մը:

Ծոյլ էր նաեւ վիճակահանութեան բաժինը:

Հանդիսութեան ներկայ էին իտալացի, հունգարացի եւ ռումանացի բարեկամ ընտանիքներ: Մեծ հայրենասէր ուսուցչապետ Եօրկայի դուստրը սիրալիր խօսակցութիւն ունեցաւ հանդիսականներուն հետ, յիշելով հայրը, անոր անկեղծ սէրն ու համակրանքը մեր ազգին, մշակոյթին եւ քաղաքական դատին հանդէպ:

Տիկինը, իբրեւ համակրանքի արտայայտութիւն, խոստացաւ Հայկ. Տան նուիրել իր իւղաներկ նկարներէն մին, որ յատկանշական դրուագ մը կը ներկայացնէ մեր ազգ. կեանքէն:

Ճաշ պարահանդէսը վերջացաւ մեծ գոհունակութիւն պատճառելով ամէնուն:

ՎԵՆԵՏԻԿ. — Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց հերոսամարտին հանդիսութիւնը տօնուեցաւ, ... Մուրատ — Ռափայէլեան վարժարանին մէջ Փետրուար 25ին: Նկատելի է, որ աւանդական սովորութիւնները կը վերադառնան այս նուիրական յարկին տակ: Այս ուղղութեամբ, վարժարանին տեսուչը, Հ. Եղիա վրդ. Փէշիկեան, եւ իր երիտասարդ եւ համակրելի ուսուցչապետը, Հ. Աւետիք վրդ. Թալաթինեան, կ'աշխատին հաւատքով եւ նուիրումով: Հանդիսութեան բանախօսեց Հ. Սահակ վրդ. Տէր — Մովսէսեան, պարզելով Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց գծած փառապանծ ուղին, յորդորելով հաւատարիմ մնալ այս տեսլականին եւ դարգուրեալ յաւիտենական արժէքներուն վրայ:

Փետրուար 28ին, կէսօրէ վերջ, վարժարանին աշակերտները, իտալացի բարեկամներու համար ցուցադրեցին «Պըղտիկ Փարիզին» զաւեշտը:

Տեղի ունեցան դաշնակի եւ ջութակի նուագածութիւն, արտասանութիւն եւ երգ: Բոլորն ալ յաջող էին եւ յուսադրիչ:

Մարտ 1ին, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին աշակերտները պատուակալ նախագահութեամբ ընդհ. Աբբահայր Սրապիոն վրդ. Ուլուհօճեանի՝ վանքին վարդապետներուն, նորընծայականներուն եւ հայ գաղութին համար ցուցադրեցին Մարտին պապային համեստ տրամը, «Սատանան գործի վրայ» զաւեշտն ու «Աշարկու որսորդները» կատակերգութիւնը: Ծաղրերգութիւնները շատ յաջող էին: Պատանի դերակատարները լաւ սերտած էին իրենց դերերը: Միջնարարներուն, երգչուհի Օր. Մարկրիտա Պայեօ, երգեց Ճիաքոմօ Փուչչինիի «Ջիս Միմի կ'անուանեն»ն ու «Արուեստով ապրեցայ»հռչակաւոր կտորները: Մեծ ձեռնահասութեամբ, վարժարանի երիտասարդ հսկիչը, երգեց Ծիուզէփփէ Վերտիի «Հրեշտակներուն կոյսը» վեհաթռիչ կտորը: Վարժարանին աշակերտներէն մին, խանդավառ շեշտով արտասանեց Վահան Թէքէեանի «Յորհուրդ Վարդանանց» քերթուածը: Ուրիշ մը դաշնամուրի վրայ նուագեց Գեթովէնի «Նըւագ յուզմնալից»ի Ա. եւ Բ. մասերը, իսկ երկրորդ մը՝ Կալասի «Քոմոյի լիճ»ն ու Հէլլերի «Հրաժանգ Թիւ 25ը»:

Հանդիսութեան վերջաւորութեան, Մարիօ Մարի դերուսոյցը, մեծ յաջողութեամբ վերարտադրեց աշխարհահռչակ դերասան Ռուճճերօ Ռուճճերիյի մէկ ինքնայատուկ խաղարկութիւնը. — Դիմացծի ծամածռութեամբ եւ ձեռքերու ճկադալար շարժումներով պատկերացուց հոգեկան տրամ մը:

Հանդիսութեան աւարտման, ներկաները հիւրասիրուեցան Տեսուչ Հօր կողմէ, անուշեղէնով եւ ըմպելիներով:

× Հայազգի ծանօթ երաժիշտ, Անճելօ Էֆրիքեան, նուագահանդէս մը տուաւ Միլանոյի Անճելիքումի սրահին մէջ, բոլորն ալ իտալացի աշխարհահռչակ երաժիշտ Վիվալտիի կտորներէն: Երաժշտական քննադատները հիացումով կ'արտայայտուին:

Հայկ. Տան մէջ, այս առիթով, ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Էֆրիքեանի հիւրամեծարութիւն մը տեղի ունեցաւ:

ԱՐԱՄԱՑԻՍ

ՁԱՅՆ ՄԸ
ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍԷՆ

*

ԱՄՄԱՆ. — Հայ ճամբորդէ մը կը քաղեմ հետեւեալ տեղեկութիւնները ափրիկեան Տրիպոլսոյ հայ գաղութի մասին (Լիբիա). —

90ական թուականներուն սկսած է կազմուիլ Տրիպոլիսի հայ գաղութը:

Օսմանեան կառավարութիւնը 93ին կարգ մը Հայեր աքսորած էր հոն:

Աքսորուած Հայերէն ոմանք հոն հաստատուած են, իրենց ընտանիքները եւս ետքէն հոն փոխադրելով:

Ամուրիներ ընտանիք կազմած են, համակերպելով բախտին:

Մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը Տրիպոլսոյ Հայերուն համրանքը եղած է շուրջ յիսուն ընտանիք:

Պատերազմի դէպքերէն ետք այս թիւը բարձրացած է 75 — 80ի (ընտանիք), սակայն այս յաւելումը արդիւնքը չէ միայն Պաղեստինէն գաղթողներուն. ուրիշ վայրերէ ալ հոն մեկնողներ եղած են գործի բերումով:

Լրատուն կ'ըսէ. — Մենք գաղութին հիներէն ենք: Անկէ 15 — 16 տարի առաջ միայն անցորդ քահանայի մը երեսը տեսանք:

Ոչ եկեղեցի, ոչ դպրոց եւ ոչ ալ ազգային համախումբ կեանք գոյութիւն ունի: Գաղութին անդամները ընդհանրապէս արհեստաւորներ են: Կան պաշտօնեաներ ալ:

Դպրոցական տարիք ունեցողները օտար վարժարաններ կը յաճախեն, այնպէս որ ժամանակ մը ետք հայերէնը բոլորովին պիտի մոռցուի:

Լուրը կարճ է, բայց ցաւալի:

Կը դողանք մեր համրանքին վրայ: Ու այս եղաւ ազգասիրութիւն:

Լմնցաւ, կատարեցինք մեր պաշտօնն ու պարտականութիւնը:

Մեր եկեղեցականները ժամանակ իսկ չունին սեղան նստելու ժամ մը կերակուրի համար, ուր մնաց որ հեռաւոր Տրիպոլիսէն հասած ձայնին ականջ տան:

Սփիւռքի մէջ քանի տրիպոլիսցիներ այսպէս երեսի վրայ կը ձգուին:

Իսկ մենք ազգասիրաբար կ'ողբանք անոնց կորուստը ...

75 հայ ընտանիքներ տարիներով զրկուած կը մնան հայ եկեղեցիէ, հայ դպրոցէ, եւ բնական կերպով կը նուազի անոնց համրանքը:

Ազգը շատ զբաղած է, գլուխ քերելու ժամանակ չունի: Աստուածաբանութեան դաս տալու համար Լիբանանէն Եւրոպա եւ մինչեւ Էջմիածին երկար ճամբաներ կը կտրեն եւ, ով հրաշք, քանի մը կրօնական դասախօսութիւններով աստուածաբան վարդապետներ կը պատրաստեն: Մարդկութիւնը հիմա չի քալեր, կը վազէ:

Այս վազքով, հիւլէական ուժով Ն. Հայաստան 24 ժամէն մասնագէտ աստուածաբաններ կը պատրաստէ ...:

Նիւթէս շեղեցայ, ճիշդ է, բայց կարելի չէ լռութեամբ անցնիլ այս բոլորին վըրայէն: Երբ մեր ժողովուրդը պէտք ունի կազմակերպուելու, անդին մեր եկեղեցականները կը գանգատին, թէ շատ են «զբաղած» ու ժամանակ չունին հասնելու ամէն տեղ:

Տրիպոլիսէն եկած ձայնը թող զանգակի դեր կատարէ՝ թմրած խիղճերը արթնցնելու համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ
ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Սիրելի հայրենակիցներ, Ամերիկայի մեր Կ. վարչութիւնը որ սերտ յարաբերութեան մէջ է մեզի հետ միշտ հաւատարիմ իր կոչման՝ անդադար օգնութիւն կը հասցնէ աշխարհի չորս կողմերը ցրուած մեր հայրենակիցներուն, ըլլան կարօտեալ կամ ուսանող: Այդ օգնութեան շնորհիւ, միայն Ֆրանսայի շրջանը չորս ուսանողներ հասցուցած է, իսկ յառաջիկայ տարեշրջանին երկու նորեր արձանագրուած են Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին համար (մէկը Փարիզէն, միւսը Տէսինէն)

Մինչ Ամերիկայի մեր հայրենակիցները կը շարունակեն իրենց առատաձեռն ու փրկարար աշխատանքը, Ֆրանսայի շրջանը պատերազմէն ինը տարի վերջն ալ կը շարունակէ յորանջել:

Մարսիլիան նոր անուն մը հաստատած ըլլալով, Կ. վարչութիւնը չի ճանչնար զայն, իսկ Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամօն, Տէսին, Վիէն, Լիոն, Լա Սիոթա անտարբերութեան ախտէն են վարակուած, միայն Փարիզն է որ քիչ – շատ կը շարժի եւ կը փորձէ խթան հանդիսանալ միւսներուն, փարատելու համար մշուշը:

Հայրենակիցներ, շատ համեստ է Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան պահանջը: Ան գիտէ որ Ֆրանսահայութիւնը տնտեսապէս ուժեղ չէ, բայց գիտէ նաեւ, որ գէթ բարոյապէս իրարու թեւ թիկունք հանդիսանալը անկարելի չէ: Ամէն Տուրուբերանցի Հայու պարտականութիւնն է քիչ մը ձէթ կաթեցնել Մամիկոնեան տան աղօտած ճրագին որ մարելու դատապարտուած է առանց մեր հոգածութեան:

Կը խնդրենք ուրեմն Ֆր. շրջանի բոլոր մեր հայրենակիցներէն վերակազմել իրենց մասնաճիւղերը Տարօն – Տուրուբերան անունով, որպէսզի շրջանային ժողով գումարելով բնտրենք շրջանային վարչութիւն մը, կապ պահելու համար Կեդր. Վարչութեան հետ եւ կարգի դնելու մեր տան գործերը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Տ. Տ., Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի

Գրել Փարիզի մասնաճիւղին հետեւեալ հասցէով.

L. DONIGUIAN, 52 Rue G. Courbet
Bagneux (Seine)

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՆ երկու ռումանացի չարագործներ, որոնք պաշարուած էին շէնքի մը մէջ 200 ոստիկաններու կողմէ: Վերջին պահուն կրակի տուած էին իրենց կողոպտած շէնքը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

*

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Ոչ, այդպիսի բան մը եղած չէ ու պիտի չըլլայ: Թուրքերը այս տեսակ լուրեր կը տարածեն որ Հայերն ու Քիւրտերը իրարու թշնամի ըլլան, մենք ինչո՞ւ կոտորենք ձեզ, չէ՞ որ դրացի ենք իրարու, չէ՞ որ ազգակից ենք, նոյն արիւն ու նկարագիր, սովորոյթ ու բնաւորութիւն, նոյն կենցաղը, վարքն ու բարքն ունինք, երկու եղբայրներու զաւակներ ենք, միայն թէ մենք քրիստոնեայ ենք, իսկ դուք՝ իսլամ: Հայուն ու Քիւրտին իրարու հետ հաշտ ապրիլը Թուրքին գործին չի գար, Սլօ, դուն պատմութիւն գիտես:

— Այո, բաւականի՛ մը:

— Թուրքերը մեզի երկրացի չեն, Կեդր. Ասիայէն եկա ծեն, իսկ մենք ու Քիւրտերը նոյն հայրենիքի հարազատներն ենք, Թուրքերը գալէն առաջ, ե՞րբ Հայերը՝ Քիւրտերը, կամ՝ Քիւրտերը Հայերը ջարդած են, մասնակի դէպքերը պատմ. արժէք չունին, Սլօ, նորէն կ'ըսեմ, մեզ իրարու դէմ հանողը անիրաւ Թուրքն է, միայն ու միայն Թուրքը: Մենք լաւ ճանչցած ենք Թուրքը, պիտի գայ օրը՝ երբ Քիւրտերն ալ պիտի ճանչնայ զայն, պիտի միանայ Հայուն, եւ անոր հետ՝ պիտի կռուի հասարակաց թշնամիին դէմ

— Աստուած ընէ, Ռէս Սանօ, ես՝ ծրագիր մը ունէի, բայց կը լքեմ այդ ծրագիրը, որովհետեւ դուն զիս համոզեցիր, դուն զիս լեցուցիր քրտօհայ եղբայրակցութեան սիրով, պէտք է վերադառնամ հայրենի գիւղս, պարապիմ հողամշակութեամբ եւ սպասեմ երջանիկ օրերու:

— Ի՞նչ ծրագիր ունէիր, Սլօ:

— Ես Երզնկա գացի, հօրեղբայրս արդէն հոն էր, զիս ալ կանչեց: Նախապէս կանչելու շարժառիթը չէի գիտեր, բայց հասնելուս պէս՝ամէն ինչ պարզուեցաւ ինծի. Հօրեղբայրս Համիտիէ հեծելազօրքի հրամանատարներէն մէկն է:

— Գիտեմ:

— Հօրեղբայրս Երզնկայի փաշային դիմած էր եւ խնդրած որ ինծի պաշտօն մը տան: Ասոր վրայ՝ փաշան ուզած էր զիս տեսնել: Միասին ներկայացանք, կ'երեւայ թէ հաւնեցաւ ինծի, յաջորդ օրը Պաշքալէի կառավարչին եւ հրամանատարին ուղղուած երկու յանձնարարականներ տուաւ ինծի, որ՝ պարսկական սահմանագլուխին վրայ հսկող, նոր կազմուելիք Համիտիէ գունդին հրամանատարը կարգեն զիս: Հիմա որ հաւատացի երկու ազգերու եղբայրութեան ու միութեան, այլ եւս չեմ ուզեր Պաշքալէ երթալ:

— Ոչ, զաւակս, Սլօ, սխալ կ'ընես, գնա Պաշքալէ, գործիդ գլուխը, երթալդ աղէկ է Հայերուս համար: Եթէ դուն չերթաս, ուրիշ մը պիտի նշանակեն տեղդ, այն ատեն մեր մուխը պիտի մարի..., գնա, տղաս, Պաշքալէ գնա, որ օգտակար ըլլաս մեզի:

— Ինչո՞վ կրնամ օգտակար ըլլալ, Ռէս Սանօ:

— Այ, այսպէս, Սլօ, ես կ'իմացնեմ Վանի Կեդրոնական Կոմիտէին, որ տղաս Սլօն, հրամանատար նշանակուած է պարսկական սահմանագլուխի վրայ հսկող Համիտիէի գունդին, անոնք քեզի կուտան քրտախօս ծառայ մը, յետոյ՝ կը գրեն Պարսկաստանի մեր կոմիտէներուն, որ ուէ զինատար խումբ և կամ սուրհանդակ տաճկական սահմանագլուխ մտնելէ առաջ՝ իմացնեն քեզի օրն ու ժամը. դուն ալ անփոյթ կը գտնուիս, թոյլ կը բանես հսկողութեան գործը, որով հայ յեղափոխականը անվնաս եւ դիւրութեամբ կրնայ ներս մտնել, կամ՝ դուրս ելլել: Ա՛խ, տղաս, գնա Պաշքալէ, գործիդ գլուխը:

Սլօն պահ մը մտածեց, ինքնամփոփուեցաւ, ապա՝ յարեց.

— Լաւ, երթամ Հայրիկ, դուն կարգադրէ պէտք եղածը եւ ինծի իմացուր:

Այն գիշեր Ռէս Սանօն եւ Սլօն շատ երկար խօսեցան: Այգեստանի պարտէզներու մէջ վարդեր կը բուրէին եւ փողոցներէն կչկչալով սահող առուակներու մըրմունջը կը խառնուէր բարտիներու սօսափիւնին:

Առտու: Արեւը բարձրացեր էր Վարագէն, անցեր էր Ջաչաիկ Աղբիւրէն, ու իր հրեղէն սկաւառակը կախեր էր Ուրբաթ սարի վրայ:

Այգեստանի գեղապանծուր հորիզոնին մէջ կը ցրցքնուի արեւի ոսկեփոշին, կը կաթկթի Թօփրաք Քալէի աւերակներուն վրայ, կը ծածկէ Նորպատուհները, այգիներու եւ պարտէզներու մէջէն կը հոսի:

Տիկին Գիւլնարի տան պարտէզի ծառերը արթնցած են, կը խօսին սարեակներու հետ: Նշենի մը բացեր է ծաղիկները, ծեփարսած ու պատկառելի կաթողիկոսի մը կը նմանի:

Տիգրան ու Սլօն, վարդենիներու շուքին տակ նստած կը խօսակցին:

— Սլօ, լաւ որ եկար, ես ծրագիր մը ունիմ, անոր գործադրութեան համար ձեր օժանդակութեան պէտք ունիմ, հայրըս ալ հոս է, առիթը յարմար է:

— Ի՞նչ է այդ ծրագիրը, խօսէ որպէս զի աշխատիմ եւ օգտակար ըլլամ, նախ ժամը տեսնենք, յետոյ խաչը հանենք:

— Սլօ, այս կէսօրէն վերջ՝ Կեդրոնական վարժարանը իր սրահին մէջ ամավերջի հանդէս մը պիտի տայ, մեր դասարանը պիտի վկայուի, այսինքն՝ պիտի ստանայ վկայականը: Գիտեմ որ հայրս իմ վկայականս առնելէս վերջ՝ զիս գիւղ պիտի տանի:

(Շար.)

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

կարճ է։ Շիտակն ըսելով ՚ես պատասխան չունիմ անոնց որ կ'ըսեն թէ կը գտնուինք բանի գործի մը առջեւ։ Ես կը յայտարարեմ որ չեմ կրնար խոնարհիլ։ Ես Ամերիկացիներուն վաղեմի բարեկամն եմ. բայց կ'ըսեմ անոնց.— Կրնաք ինծմէ պահանջել ամէն ինչ որ կ'ուզէք բացի այն բանէն զոր թոյլ չի տար Ֆրանսացիի խղճմտանքս։ Կան նախապայմաններ միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացման համար։ Նախ կայ Սարի խնդիրը։ Ի՞նչ ըսին իրարու Պ. Ատընաուըր եւ Պ. Պինօ։ Ձեզ գիտեր, ընտանեկան գաղտնիք է. կառավարութեան մէկ գաղտնիքը։ Արդ, ես կ'ըսեմ թէ այս պարագային ընտանիքը մենք ենք։

Գալով Մ. Բրիտանիոյ, ան չուզեր ազգութենէ վեր իշխանութիւն մը։ Զեզ համարձակիր ըսել թէ կը նախանձիմ Անգլիացիներուն, բայց գոնէ կ'ըսեմ թէ հասկնալի է իրենց դիրքը։ Անոնք մեզի կ'ըսեն կարճ խօսքով.— Երբ կառախումբ նստիք, մենք ալ հոն պիտի ըլլանք, քարափին վրայ, ծաղիկներ նուիրելու համար ձեզի։ Գալով կառախումբ նստելու...

Ինչ որ ճիշդ է Անգլիացիներուն համար, ճիշդ է նաեւ մեզի համար, մանաւանդ երբ մեր թեւերուն վրայ ունինք Հնդկաչինի անհուն պատերազմը զոր լաւ չենք գիտեր թէ ինչո՞ւ կը մղենք։ Հաւատարիմ եղէք անցեալ տարի տրուած որոշման եւ մի կարծէք թէ միացեալ բանակի ծրագրին արագ քննութիւնը պիտի փարատէ անոր պարունակած վտանգները։ Գալով ինծի, ահա կ'ըսեմ,— ինչ որ կ'առաջարկեն ձեզի ընել, անխոհեմութիւն է, ծանր, սոսկալի անխոհեմութիւն մը» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը մերժեց որ Արաբական Դաշնակցութեան Խորհուրդը ժողով գումարէ Պաղտատի մէջ։ Կը կարծուի թէ այս մերժումը ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ նոյն կազմակերպութեան համար որ լուրջ տագնապի մը մատնուած է վերջերս։ Գահիրէի իրաքեան դեսպանը հաղորդելով իր կառավարութեան տեսակէտը, թելադրած է ժողովը գումարել Եգիպտոսի մէջ։ Այս վերջինը հաւանած է, բայց Գահիրէի թերթերը բուռն պայքար մը կը մղեն Իրաքի կառավարութեան դէմ, վկայել տալով թէ ան Մարտ 31ին պիտի գրաւի Թուրքեւ-փաքիստանեան դաշինքին միանալու հարցով։ (Միւս արաբական երկիրները համաձայն չեն որ Իրաք միանայ այդ դաշինքին)

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ տեղի ունեցան Թունուզի մէջ, կառավարական պաշտօնատան առջեւ։ Երկու հոգի սպաննուեցան։Վիրաւորներուն մէջ կան երկու ոստիկաններ ։

ՈՍԿԻԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ աւելցած ըլլալով, Նափոլէոնը 2660 ֆրանքի կը ծախուէր առջի օր, այսինքն 30 Ֆր. պակաս՝ ուրբաթ օրուան գինէն։ Զուից. ոսկին ալ իջած էր 2580ի։ Զոյլ ոսկին կ'արժէր 419 հազար ֆրանք ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԷՆ ՓԱԽՉԵԼՈՎ անօթի-ծարաւ Աւստրիա հասան վեց այրեր, երեք կիներ եւ հինգ տարեկան մանուկ մը ։ Ճամբորդութիւնը տեւած էր եօթը օր ։ Եօթանասուն քիլոմեթր քալեր էին գիշերանց, ղէն ի ձեռին։ Այրերը չալկեր էին կիները եւ տղան որուն ոտքերը սառած էին։ Անտառի մը մէջ երկու ոստիկաններ կրած բացած, բայց սպաննուած էին, փոխադարձաբար արձակուած գնդակներէն ։

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը, Եօշիտա, որ մօտերս ճամբորդութիւն մը պիտի կատարէ, արեւմտեան Գերմանիա հրաւիրուեցաւ պաշտօնապէս ։

ՑԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ հուսակցութիւն մը կազմուեցաւ Զուիցերիոյ մէջ, բարեկամական յարաբերութիւններ մշակելու համար Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու հետ ։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր կառավարութիւնը որոշեց անփոփոխ պահել արտաքին քաղաքականութիւնը, միշտ չէզոք դիրք մը բռնելով արեւմտեան պետութեանց հանդէպ ։ Միեւնոյն ատեն աւելի սերտ յարաբերութիւններ պիտի հաստատէ Լիբանանի եւ Իրաքի հետ։ Գալով ներքին քաղաքականութեան, կարգ մը բարենորոգումներ կը նախատեսուին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ապրիլ 19ի (Զատկի երկուշաբթին) ժամը 15ին Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ՝

« ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ »

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման տասնեւորդ շրջանը ։

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները ։ Ապրիլի ընթացքին նետզհետէ պիտի գաղրեցնենք մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը։ Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները մանաւա — չէքերով, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի տարեկան ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի, ժամը 15.30էն 23.30 Լաֆէտ Տէֆաանցի սրահին մէջ։32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա։ Մէթրօ Փորթ եւ Մէրի տէ Լիլա ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Գարեգին (թառ) եւ ընկեր Բենօ (դափ) ։

Առատ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։ Մուտքը ազատ է ։

Գարնանամուտի զուարթ եւ հաճելի օր մը պիտի անցընէք մասնակցելով «Ռոստոմ»ի այս աւանդական խնջոյքին ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախագահութեամբ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղին ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ժամը 16էն կէս գիշեր,

SALLE DES FETES D'ENGHIEN
30, Rue de Libération

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երգ՝ Օր. Մ. Կառվարենց։ Ճաշի նուագախումբ եւ

VLADIMIR ZOPOLSKY

Նշանաւոր պալալայքայի խումբը ։

ՊԻՒՖԷ ։

Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ ժամը 15 եւ 16.16ին ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

PREUVES

Revue Mensuelle Littéraire et Politique

Թիւ 37 (1954 Մարտ)

Բազմաթիւ չահեկան յօդուածներով եւ քրոնիկներով ։

23, Rue de Pépinière, Paris (8°)

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Իթալիի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆ. Կ. Խաչի Օրը Մարտ 21ին, կիրակի ժամը 15ին, 32 ռիւ Տանթօն, Քրէմլին Պիսէթր ։ Կը ներկայացուի՝ Գրիգոր Վահանի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

ՄԱՐՍԻԼԻԱՅ ՄԷՋ

Թատերական բացառիկ ներկայացում Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախագահութեամբ Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղին ։

ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

(Տիկնանց Միութիւն)

Կը կազմակերպէ իր ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ ։

Հինգշաբթի, 25 Մարտ, ժամը 16էն 21, Մէզօն տէ Սանթրօ, 8. Ռիւ Ժան Կուժօն

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք ։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ ։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան խումբը կազմակերպած է յիշատակի տօն մը Ապրիլ 25ին, Սալ տ'Իէնա ։ Շարժանկար եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ չքեղ սրահներուն մէջ, 31, Փլաս Պէլլքուր։ Լիոն։

Օր. Ս. ՏԷՐ ԿՈՄՍԵԱՆ Լիոնի քոնսէրվաթուարէն (երգ) ։

Հաճելի անակնկալներ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին Ռէժանի վերնայարկը ։

Օրակարգ՝ Ա) Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն։ Բ) Զանազան առաջարկներ ։ Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն ։

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Ի ՆՊԱՍՏ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի

Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարգէն Սիւնի» խումբը կազմակերպած է պարահանդէս մը ի նպաստ ՆորՍերունդի «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ամսաթերթին, Ռէֆսի չքեղ սրահներուն մէջ, այս կիրակի ժամը 21–2։

Ճոխ պիւֆէ եւ զանազան անակնկալներ։ Կը խնդրուի շրջանի ընկերներէն նըկատի առնել այս ձեռնարկը ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը Մարտ 17ին։ Կը խօսի Տիկին Ա. Պատմագրեան Զարուհի Դոլուխանեանի արուեստի մասին։ Երգեր ձայնագրի վրայ (մանիէթօֆօն Գ. Մելիքեան) ։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերական պարանցիկ հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ

Կիրակի, 21 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը ։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, իրենց ընտանիքները եւ Սիփան - Կոմիտասի համակիրները ։

Մասնաւորապէս անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ կանուխէն ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ ։

Մարտ 27ին.— Վիէն ։

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ ։

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ եւ անդամուհիներէ ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Ապրիլ 4ին տեղի ունենալիք երգահանդէսին համար ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, Նպաստաւանոներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաչէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Անդրանիկ Մանուկեանի ձեռամբ 100.000 Ֆր. որ գոյացած է դպրաց դասի կողմէ ներկայացուած «Վարձք» թատերախաղէն ։ (Հեղինակութիւնը դպրաց դասի անդամներէն Պ. Պիլէմէճեանի) ։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Տ. Պահատուրեանէ հազար ֆրանք իր ապաքինման առթիւ ։ Տիկին Զըլըմեանէ հազար ֆրանք, Պ. Փափազեանէ 500 ֆրանք, Օր. Ա. Պահատուրեանէ 500 Ֆր. ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի բոլոր խումբերու վարչութիւնները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Մէտի տը Սէն Միշէլ ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը։Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԱՆԻԷՐ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին Կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի արտակարգ ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալֆոր Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը, այս Շբ. երեկոյ ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Ժողովէն ետքը, դասախօսութիւն։ Նիւթը՝ «Ոսկեդարը եւ իր ոգին»։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԱՍՊ. ԵՐԻՏ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 15.30ին, Գեղամի ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ ։ Օրակարգ.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (Քուռ տը Ռոմ) ։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախագահութեամբ ՉՈՄի Մայիս 23ին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մխիթարեան Նախկին աշակերտաց միութեան կողմէ ։

ԱՊՐԻԼ 11ԻՆ ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հրանտ Սամուէլ իր քեռայրին Արժ. Տ. Մեսրոպ Քհնյ. Օրջանեանի մահուան առթիւ կը նուիրէ՝ 2000 Ֆր. Փարիզի Հայաստ. Եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնոյ դպրոցներու, 2000 Ֆր. Ֆրանս. Կապ.Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 2000 Ֆր. Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Գէորգեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, Պ. Յովսէփ Ուզունեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի

Տէր եւ Տիկին Եռիգարտաշեան նոյն առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար ։

ԴԵՂԱՐԱՆ
SILVESTRE
46, Rue de Trévise,Tél. PRO. 86-41
Ազգ.Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը
Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է թաղիս հայ յաճախորդներու ։
Կը խօսուի նաեւ հայերէն ։

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

1.— Արհեստանոցի մէջ աշխատող վարժ «մեքանիսիէն»ներ ։

2.— Իրենց բնակարանին մէջ աշխատող վարժ գործաւորուհիներ ։

Դիմել՝ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ.—

32 Rue des Annelets, Paris 19e.

Métro: Botzaris ou Place des Fêtes.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՄԱՐՏ • JEUDI 18 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7322 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2733

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Քանի որ կը հաստատուի թէ դժուարացած է Հայկական Դատին լուծումը, ինչո՞ւ թշնամական դիրք բռնած էք Երեւանի հանդէպ։

= Բառերուն իմաստը կշռեցէք եւ յետոյ արտասանեցէք։ Թշնամութի՞ւն է յիշեցնել մեր արդար իրաւունքները։ Թշնամութի՞ւն է եւ պահանջել յափշտակուած եւ դրացիներուն բաշխուած հողերը։

— Ի՞նչ օգուտ, երբ կեդրոնը այդպէս տնօրինած է եւ իրենք ստիպուած են համակերպիլ։

= Ուրեմն մի ըսէք թէ ազատ են եւ պետական իշխանութեան մը բոլոր իրաւասութիւնները կը վայելեն։ Թշնամութի՞ւն է յարաբերութեանց եւ երթեւեկի ազատութիւն պահանջել, պաշտպանել մայրենի լեզուն, ապացուցանելով կատարուած աղճատումները։ Ո՞ր երկրին մէջ հայրենիքի դէմ թշնամութիւն կը համարին, երբ այս կամ այն կուսակցութիւնը քննադատէ կառավարութիւնը։

— Մեր մէջ այդքան բարակը չեն հասկնար։

= Կը հասկնան ։Ծանծաղամիտ կամ նենգամիտ մարդիկ են որ կը մոլորեցնեն հանրային կարծիքը, իրենց մանածը ներկելու համար։

— Ահագին գործեր կատարուած են վերջին տարիներու ընթացքին։ Երկիրը շէնցած է, մշակոյթը զարգացած։

= Ո՞վ կ'ուրանայ կատարուած նուաճումները, մանաւանդ որ 34 տարի անցեր է եւ ժողովուրդը անընդհատ կը գործէ, ինչպէս ամէն տեղ։ Տարագիր բազմութիւնները քի՞չ նուաճումներ կատարած են օտարութեան մէջ, հակառակ տաժանելի պայմաններու։

— Դուք անկարելի բաներ կը պահանջէք, որոնց եթէ գոհացում տալ ուզեն, պէտք է ամբողջ կարգուսարքը փոխեն։

= Մեր պահանջները չեն հակասեր իրենց հռչակած նշանաբաններուն։ Ցեղափոխութեամբ սկսան, եւ յանգեցան անյաղ աշխարհակալութեան մը որ չարունակ նոր որսեր կը փնտռէ։ Չէ՞ք տեսներ սրբանեակ երկիրներուն վիճակը։

— Ամէն կողմէ պաշարուած են, եւ տեսակ մը ինքնապաշտպանութեան պայքար կը մղեն։

= Թող իրենց բնական սահմաններուն մէջ քաշուին եւ մղձաւանջը կը փարատի։

— Այդ բարդ խնդիրները մէկդի դնենք եւ ամփոփուինք մեր հողերուն վրայ։ Ի՞նչ օգուտ կը սպասէք ձեր քննադատութիւններէն, երբ ոչ կը կարդան, ոչ ալ տրամադիր են գոհացում տալու։

= Երէկ ալ այդ հարցումները կ'ընէի՞ք, երբ դանդատներ, բողոքներ կը յայտնէիք սուլթանական կամ ցարական բռնակալութեանց դէմ, ներսէն թէ դուրսէն։ Երբ եկեղեցական կալուածները գրաւեցին, դպրոցները փակեցին Կովկասի մէջ, ամբողջ ժողովուրդը ոտքի ելաւ, իր ազգային իրաւունքները պաշտպանելու համար։ Այսօր չեն կրնար այդպիսի ցոյցեր կատարել, բայց մենք որ ազատ ենք, պարտաւոր չե՞նք ձայն բարձրացնել եւ արդարութիւն պահանջել։ Գոնէ տեսակէտներ պաշտպանել։ Այսօր չլսեն, օր մը կը լսեն։

— Շատ մը չարիքներ կը դարմանուին ժամանակի ընթացքին։ Տեսէք, Բերիայի դնդակահարումը բարիք մը եղաւ։

— Երէկ ալ այդպէս կ'ըսէի՞ք, երբ ամբողջ Հայաստանը արիւն — արցունք կուլար, անոր տիրապետութեան տակ։ Կը հաւատայի՞ք, երբ Դաշնակցական մամուլը կը նկարագրէր անոր հրէշային արարքները։ Դեռ ի՜նչ Բերիաներ կան որոնց անունը չեն արտասաներ։ Բերիաները կրնայի՞ն այդքան յառաջ երթալ առանց Ստալիններու առաջնորդութեան..

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ֆ ՑԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Ազգ. ժողովը երկու օրէ ի վեր կը քննէ 1954ի պատերազմական ելմտացոյցը, որ տակաւին կը մնար երեք ամիսէ ի վեր։ Ընդհ. գումարն է 1110 միլիառ 500 միլիոն ֆրանք։ Առաջին տեղեկարերը բացատրեց թէ Հնդկաչինի պատերազմին ծախքերուն 78 առ հարիւրը կը հոգան Մ. Նահանգները։ Ֆրանսայի բաժինն է 136 միլիառ ֆրանք, ընկերակից պետութեանց բաժինը՝ վաթսուն միլիառ, ամերիկեան աջակցութիւնը՝ 490 միլիառ։

Օդանաւային ճիւղին տեղեկարերը պարզեց նոր ծրագիրը որուն համաձայն հազար ռազմական օդանաւեր պիտի պատրաստեն 1954ին։ Օդաչուներուն թիւը պիտի ըլլայ 133.000։

Վիճաբանութեանց ընթացքին յուզուեցաւ նաեւ եւրոպական միացեալ բանակի խնդիրը։ Եթէ այդ ծրագիրը վաւերացուի, Գերմանիոյ բաժինը պիտի ըլլայ 450 հազար զինուոր։

Ժողովը դիշերային նիստ մը եւս ունեցաւ ուր չորս տեղեկարերները նոր լուսաբանութիւններ հաղորդեցին։ 1954ի համար կը նախատեսեն 172.000 զինուորներ։ Նաւատորմին տարողութիւնը 338.600 թոնէն բարձրացած է 394.200 թոնի։ Նաւային շինութիւնները կը շարունակուին։ Անհրաժեշտ կը համարուի որ ընդհ. գումարը բարձրանայ 540.000 թոնի։

Զօր. Քէօնիկ անբաւական գտնելով ազգ. պաշտպանութեան միջոցները եւ տրամադրուած վարկերը, դիտել տուաւ թէ «թերեւս կը քնանան, սպասելով միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացման որ ամէն հոգէ պիտի ազատէ մեզ, ինչպէս կը կարծեն ոմանք»։

Առաջին տեղեկարերին կարծիքով, եթէ Հնդկաչինի պատերազմը վաղը վերջանայ, Ֆրանսայի ելմտական բեռը կրալի փոփոխութիւն մը պիտի չկրէ, քանի որ ծախքերուն 78 առ հարիւրը Ամերիկան կը հոգայ։ Մ. Նահանգներուն բաժինը կըրճատելով, ֆրանսական ելմտացոյցը կ'իջնէ 925 միլիառ ֆրանքի, ինչ որ 16 առ հարիւր դեղչ մը կը ներկայացնէ անցեալ տարուան վրայ։

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ ըմբոստները դերագոյն ճիգեր կը փորձեն, վճռական յաղթանակ մը շահելու համար, առանց կանգ առնելու որեւէ զոհողութեան առջեւ։ Ամէնէն կատաղի ճակատամարտն է որ կը մղուի եօթնամեայ պատերազմին պայթումէն ի վեր։ Ցարդ ապաննուած են երեք հազար ըմբոստներ եռօրեայ կռիւներու ընթացքին, գրաւելով դիմադրութեան ինը կեդրոններէն երկուքը, Տիէն — Պիէնի մէջ, որ կը գտնուի Չինաստանի հարաւակողմը։ Ֆրանսական լուրերու համաձայն, ուրիշ 4 — 7000 զինուորներ ալ կռուելու անկարող վիճակի մը մատնուած են։ Որ եւ է ապացոյց չկայ թէ ըմբոստները յուսահատած են։ Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ այս անգամ կանոնաւոր զինուորներ են որ կը վարեն ճակատամարտը։ 1952 Դեկտ.ին ըմբոստները յարձակեցան Տիէն — Պիէնի հարաւ — արեւելեան դիրքերուն վրայ, բայց ետ մղուեցան ֆրանսական ստուարաթիւ ուժերու կողմէ։ Այս անգամ թիզ առ թիզ կը կռուին, արդիական թնդանօթներով եւ ուրիշ նոր զէնքերով։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ հակօդային թնդանօթներ ալ ունին որոնք մեծ դժուարութիւններ կը պատճառեն ֆրանսական օդանաւերուն։ Հրամանատարութիւնը օգնական ուժեր ղրկեց, պաշարուած դիրքերը փրկելու համար Տակաւին յայտնի չէ թէ պաշարեալները որքան ատեն կրնան դիմանալ, կամ թէ ըմբոստները աչք պիտի առնե՞ն 20 — 30,000 հոգի կորսնցնել, վերջին բերդը գրաւելու համար։

Իրազեկներու կարծիքով, ըմբոստները կ'ուզեն փայլուն յաղթանակ մը շահիլ, ազդելու համար Ժընեւի ժողովին վրայ որ պիտի քննուի Հնդկաչինի խնդիրը։ Այդպիսի յաղթանակ մը կրնայ անդրադարձումներ ունենալ նաեւ Ֆրանսայի մէջ, ուժ տալով այն փոքրամասնութեան որ կը պահանջէ դադրեցնել պատերազմը։

Տիէն Պիէնի ճակատագրին կարեւորութիւնը աւելի շատ բարոյական եւ քաղաքական կը համարուի քան թէ ռազմագիտական։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉՈ՞Ի «ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ»

Անցեալ շաբթու ազդ մը տպեր էինք,— Գեղարուեստական ցերեկոյթ նախաձեռնութեամբ Քանի «Աղքատախնամ» Միութեան։

Ձեռնարկը յաջող անցած է։ Նկարագրութիւնը կը կարդաք վարը։

Առաջին օրէն իսկ, հարցում մը ծնաւ մտքիս մէջ,— ինչո՞ւ Աղքատախնամ։ Աղքատնե՞ր կան Միջերկրականի այդ շէնշող ոստանին մէջ։

Արդարեւ, երբ աղքատը Քան կամ Նիս հաստատուի, կը նշանակէ թէ աղքատութեան ցնցոտիները… Մարսէյլ ձգած է։

Հանդէսին նկարագրութեան մէջ ալ չտեսայ կէտ մը որ կապ ունենար աղքատի կամ Աղքատախնամի հետ։

Եթէ կարելի եղեր է Միութիւն մը կազմել այդ «բուրժուա» գաղութին մէջ, կը նշանակէ թէ հոն ե՛ւ գործ կայ ե՛ւ գործող։

Արդ, ինչո՞ւ աւելի լայն հանգամանք մը չտալ Միութեան, կոչելով Երիտասարդական, Ազգային, Հայրենասիրական եւայլն։

Անուններն ալ բովանդակութիւն ունին եւ. հորիզոն կը բանան կամ… կը փակեն։

Երբ «Աղքատախնամ» կ'ըսէք, մարդիկ մէկ ուղղութեամբ կը մտածեն,— «անտես մի՛ առնէք»։

Մինչդեռ, Քանի մէջ ալ եթէ ուրիշ հոգ չունենան, միայն սերունդի փրկութեան, ինքնապաշտպանութեան աշխատանքը բաւական է, սիրտերը տաքցնելու եւ ջիղերը լարելու համար։

Կնքահայր ըլլալու միտք չունիմ, բայց պիտի առաջարկէի փոխել Միութեան անունը, եթէ նոյնիսկ աղքատներ ունին։

Երբ անունը «աղքատ»ով կը սկսի, ասպարէզն ալ կ'աղքատանայ։

Քանի արեւը եւ ծովը ի՜նչ յիշատակներ կրնան արթնցնել։ Առանց մոռացութեան տալու աղքատները, ներսն ըլլան թէ դուրսը։

Քան քաղաքն ալ իր շրջանն ունի, որ կրնայ կապ հաստատել Միութեան հետ։

Պարտաւոր ենք ամէն տեղ ալ կեդրոնի կորիզ մը պահել, անոր շուրջը հաւաքելու համար ցիրուցան բեկորները։

Ինչ որ համրանքի պակասութիւն կը կոչենք, ամէն բանէ առաջ ուժերու համախմբում եւ ներշնչումի աղբիւր կը պահանջէ։

Այս տեսակէտէն, շատ սահմանափակ բացատրութիւն է «Աղքատախնամ»ը, որ որոշ նպատակ մը կ'ենթադրէ։

Շնորհաւորելով Քանի ձեռնարկին յաջողութիւնը, պարտք սեպեցի այս խորհրդածութիւնները յանձնել կազմակերպիչներուն ուշադրութեան։

ՎԱՀԷ

ԵԹԷ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ԻՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՎՐԱՅ

★

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, իր շաբաթական ասուլիսին մէջ դիտել տուաւ թէ Խ. Միութիւնը ձգձգողական խաղեր կը սարքէ, ուշացնելու համար Ժընեւի ժողովին գումարումը։ Նոյն դիտումները կը վերագրէ Չինաստանի։ Այս առթիւ բացատրեց թէ նախագահ Այզընհաուըր իրաւունք ունի հրամայելու որ փոխադարձաբար միջոցներ ձեռք առնուին, եթէ թշնամին յարձակի Փարիզի կամ Լոնտոնի վրայ։ Այդ հրամանին համար նախագահը ստիպուած չէ սպասելու խորհրդարանին պատերազմի յայտարարութեան։ Նախագահը նոյն հրամանը պիտի արձակէր, եթէ յարձակումը կատարուէր Նիւ Եորքի կամ Շիքակոյի վրայ։

Տըլըսի յայտարարութեան համաձայն, նախագահը այդ իրաւասութիւնն ունի համաձայն Ատլանտեան դաշինքին, որ կը համախմբէ 14 ազգեր, Քանատայէն մինչեւ Թուրքիա։ Մ. Նահանգներու քաղաքականութիւնն է վհատեցնել ոեւէ նախայարձակ, զանգուածային ուժեր պատրաստելով։ Այս քաղաքականութեան յաջողութիւնը կը տրամադրէ անորոշութեան մէջ պահել թշնամին, կատարուելիք ձեռնարկներու մասին։ Այդ առաջադրութեամբ է որ օդանաւային խարիսխներ կը հաստատէ։

ՊՈԼՍՈՅ

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ Պատրիարքարանի Կեդր. վարչութիւնը ընտրուած պիտի ըլլար անցեալ շաբաթ օր։ — Ճէլալ Պայարի վերադարձին առթիւ դիմաւորելու գացած էր նաեւ Գարեգին պատրիարքը, մասնաւոր պատուիրակութեան մը հետ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՊՏՈՅՏԸ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ ուշադրութեամբ կը հետեւին արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին ճամբորդութեան։ Կ'ըսեն թէ Տոքթ. Ատընաուըր, որ Աթէնքէն Անգարա պիտի անցնի, միայն տնտեսական նպատակներ չունի, ոչ ալ քաղաքական համաձայնութիւններ պիտի կնքէ. բայց պիտի նպաստէ զօրացնելու Գերմանիոյ դիրքը Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ, ուր մեծ դեր կատարած է անցեալին։

Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ թէեւ Գերմանիան տակաւին գրաւման տակ է, եւ հիթլէրական բանակները մեծ ծաւեր — ներ գործեցին Յունաստանի մէջ, Բ. աշխարհամարտի ընթացքին, բայց Տոքթ. Ատընաուըր մեծ պատիւներու արժանացաւ։ Վարչապետին ընկերացող գերման թղթակիցներն ալ զարմանքով կը նկարագրեն այս ընդունելութիւնը։ Թղթակից մը կը գրէ — «Յունաստանի ժողովուրդը շատ բարեկամական վերաբերում կը ցուցընէ Գերմաններու հանդէպ։ Մէկ կողմէ կը վայելենք Յոյներուն վստահութիւնը, միւս կողմէ, պատերազմէն ինը տարի ետքը, մեր առջեւ կը գտնենք պատմական դէպքեր որոնք ամօթով կը լեցնեն գերման անունը»։

Այս միջոցին գերման առեւտրականները մեծ գործունէութիւն կը ցուցնեն Յունաստանի մէջ։ Կ'ըսուի թէ Քրուփի հաստատութիւնը չորս միլիոն տոլարի հանքային պիտոյքներ պիտի ղրկէ յառաջիկայ երկու շաբաթներու ընթացքին, ի գործադրութիւն անցեալ տարի ստորագրուած պայմանագիրներու։

Տոքթ. Ատընաուըր Անգարա կը հասնի հինգշաբթի (այսօր)։ Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը այս առթիւ յայտարարեցին թէ «մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն գերման յարգելի դիւանագէտին այցելութեան, որ ուղենիշ մը պիտի կազմէ երկու երկիրներուն յարաբերութեանց միջեւ»։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ամէն անգամ որ Ռուսերը կը խօսին իրենց հայրենիքի մասին, կը գրեն կամ դասախօսութիւններ կուտան, մանաւորապէս օտարներուն, «բան մը» հասկցնելու, պարզելու համար ռուսական խնդրին էութիւնը, միշտ ջերմօրէն կը պաշտպանեն սա տեսակէտը, թէ «Խորհրդային Միութիւնը Ռուսիա չէ, այլ անանուն պետութիւն մը որու մէջէն անհետացած է «Ռուսիա» անունն իսկ, թէ Խ. Միութիւնը որեւէ կապ չունի պատմական Ռուսիոյ հետ»:

Ամէն անգամ որ նոյն Ռուսերը կը խօսին Խ. Միութիւնը կազմող ազգային հանրապետութեանց ժողովուրդներու տարագիր ներկայացուցիչներուն հետ, յանկարծ, կարծես մոգական գաւազանի հարուածով, Խ. Միութիւնը կը դառնայ Ռուսիան: Եւ այն ատեն անոնք չեն ուզեր լսել որ եւ է խօսք, ո եւ է ժողովուրդի Ռուսիայէն բաժանուելու մասին: Մէկ եւ անբաժան Ռուսիան՝ — ահա ռուս տարագիրներու ջախջախիչ մեծամասնութեան «հաւատոյ հանգանակը».

Այս խնդիրը մանաւորապէս սուր հանգամանք առաւ, երբ Ամերիկեան կոմիտէն բանակցութիւններ կատարեց բոլոր ազգութեանց հետ, մէկ ընդհանուր ճակատ կազմելու եւ բոլշեւիզմի դէմ պայքարելու համար:

Ծանօթ են Գերմանիոյ մէջ գումարուած կարգ մը խորհրդակցութեանց արդիւնքները: Վերջինը՝ Միւնիխի համագումարը ճշդեց այն կանոնագիրը, որով պիտի առաջնորդուէին Համակարգութեան կեդրոնի ռուս եւ ոչ-ռուս կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները: Մինչեւ վերջ ալ կարելի չեղաւ ընդհանուր համաձայնութիւն մը կնքել:

Անհամաձայնութեան գլխաւոր՝ եթէ ոչ միակ պատճառը՝ ազգային խնդիրն է:

Ռուս տարագիրներու քաղաքական միտքը կարծես կանգ առած է 1917ի Փետրուարեան յեղափոխութեան օրերուն վրայ: Անոնք նկատի չեն առներ 1917 Փետրուարէն վերջ տեղի ունեցած բազմաթիւ ալեկոծումները, պատերազմները, ներքին քաղաքացիական եւ միջազգային բախումները եւ կռիւները եւ այդ պատճառով յառաջ եկած բարդ եւ խոր փոփոխութիւնները:

Ռուսերը խնդրին կը մօտենան մակերեսային կերպով եւ ամէն ինչ կ'ուզեն ենթարկել «անբաժանելիի» սկզբունքին:

Որո՞նք են ռուս քաղաքական մտքին առաջադրանքները —

Որովհետեւ բոլշեւիկները բռնի ստեղծած են այսօրուան քաղաքական-տնտեսական եւ ընկերային կարգուսարքը, ապա ուրեմն ամէն ինչ պէտք է սկսիլ սկիզբէն: Երբ կը տապալի բոլշեւիզմը (այս կամ այն միջոցով), Խ. Միութիւնը կը դառնայ Ռուսիա, մէկ անբաժան պետութիւն, ուր կ'ապրին ռուս եւ ոչ ռուս ազգութիւնները, կամ աւելի ճիշդ «ազգային փոքրամասնութիւնները»: Ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ «փոքրամասնութեանց» ապագայ վիճակը: Ռուս տարագիրներու դեմոկրատիկ մասը կը պատասխանէ .— «Երբ որ ամբողջ Խ. Միութիւնը (Ռուսիան) վերջնապէս ազատի եւ որեւէ մասնիկ չմնայ բոլշեւիկեան իշխանութենէն, այն ատեն, եւ այն ատեն միայն, Ռուսիոյ մէջ բնակող ամէն ժողովուրդ հանրաքուէի, կամ իր ազգային սահմանադիր ժողովի, կամ ընդհանուր ռուսական սահմանադիր ժողովի միջոցաւ, ազատ քուէարկութեամբ կ'որոշէ իր ապագան,— կ'ուզէ՞ մնալ Ռուսիոյ սահմաններուն մէջ, թէ բաժնուիլ եւ կազմել առանձին պետութիւն: Քուէարկութեան պիտի մասնակցին տուեալ շրջաններուն մէջ ապրող բոլոր քաղաքացիները առանց ազգի խտրութեան: Մինչեւ Ռուսիոյ վերջնական ազատագրումը բոլոր ազգութիւնները Ռուսերու հետ միասնաբար պիտի աշխատին հակաբոլշեւիկեան մէկ ճակատի վրայ: Ոեւէ ազգային փոքրամասնութիւն այսօրուընէ իրաւունք չունի այս կամ այն վճիռը տալու իր ապագայի մասին: Այդ իրաւունքը կը վերապահուի միայն գալիք հանրաքուէներուն եւայլն:

Գալով Համակարգութեան Կեդրոնին, անոր մէջ Ռուսերը կ'ուզեն իրենց վերապահել գերակշիռ դեր: Եւ որպէսզի իրենց առաջարկները ազդու ըլլայ, Ռուսերը կ'ուզեն ամէն կերպով ցոյց տալ ամերիկեան եւ եւրոպական հանրային կարծիքին թէ այս հարցին մէջ ազգութեանց տարագիր ներկայացուցիչները իրենց՝ Ռուսերու հետ են, համաձայն իրենց բոլոր առաջադրումներուն: Ատոր համար կը կազմակերպուին զանազան «ազգային» խմբակցութիւններ, որոնք կ'առնուէին կեդրոնի մէջ: Մնացեալները՝ շովէններ են եւ անջատողականներ:

Ամերիկեան Կոմիտէն կ'ուզէր որ Ռուսերու հետ միասնաբար աշխատին ազգային տարագրութեան իրաւասու ներկայացուցիչները, սակայն ռուսական կազմակերպութիւններէն միայն երկուքը ընդունեցան նոր տեսակէտները եւ հնարաւոր կը գտնէին գործակցիլ «անջատողականներու» հետ: Ներկայիս համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով, Ամերիկեան Կոմիտէն դադրեցուց իր նիւթական օժանդակութիւնը, մինչեւ որ կարելի ըլլայ նոր ճամբաներ գտնել ընդհանուր համաձայնութեան համար:

Փորձենք պատասխանել Ռուսերու քաղաքական առաջադրանքներուն:

Նախ ըսենք որ դժբախտաբար ռուսական «թէզ»երուն մէջ կը շփոթուին իրաւական եւ «փաստական» կողմերը: Իրաւական տեսակէտով անշուշտ Խ. Միութիւնը Ռուսիա չէ: Այս պարագան հիմնապէս ճշդուած է խորհրդային սահմանադրութեան մէջ: Խ. Միութիւնը նաեւ նման չէ ժամանակակից որեւէ պետական կառոյցի: Ան ոչ ֆետերասիոն է, ոչ կոնֆետերասիոն եւ ոչ ալ դաշնակցային պետութիւն: Իրաւաբանական տեսակէտով ամէնէն ճիշդը պիտի ըլլար զայն անուանել պետութիւններու դաշնակցութիւն: Ռուսիան, իբրեւ առանձին պետութիւն այսօր ալ գոյութիւն ունի իր ազգագրական սահմաններու մէջ եւ մաս կը կազմէ Խ. Միութեան, ինչպէս եւ բոլոր միւս հանրապետութիւնները, հաւասար իրաւունքներով եւ պարտականութիւններով: Բուն ռուսական հանրապետութիւնը կը կոչուի «ռուսական ֆետերային, սոցիալիստական սովետական ռեսպուբլիկա», որ ունի իր առանձին կառավարութիւնը եւ Գերագոյն Խորհուրդը, պէտք չէ զանոնք շփոթել համամիութենական կառավարութեան եւ Գերագոյն Խորհուրդին հետ:

Մեկնելով այս իրաւական դոյավիճակէն, կրնանք Ռուսերուն պատասխանել .— Խ. Միութիւնը Ռուսիա չէ: Խ. Միութեան մէջ չկան Ռուսեր եւ ազգային փոքրամասնութիւններ: Ազգային փոքրամասնութիւններ գլխաւորաբար կը գտնուին «ռուսական դաշնակցային Ս. Ս. հանրապետութեան մէջ (Հիւսիսային Կովկասի Լեռնցիներ, եւ Սիպերիոյ մէջ ապրող բազմաթիւ փոքրիկ ազգութիւններ եւն.): Այդ պատճառով իսկ հանրապետութիւնը կը կոչուի ֆետերատիւ, որովհետեւ անոր մէջ կան ինքնավար շրջաններ: Բաւական մեծ ռուսական փոքրամասնութիւն կայ Ուկրանայի եւ նաեւ Ազրպէյճանի եւ Վրաստանի մէջ:

Ինչպէս կը տեսնէք, ազգային փոքրամասնութիւնները իրաւական տեսակէտով թիւ ունին միայն առանձին հանրապետութիւններու մէջ, ինչ որ բնական պիտի ըլլար, եթէ Ռուսերը արհեստականօրէն չստեղծէին այդ փոքրամասնութիւնները: Բոլոր միւս այն ազգութիւնները որոնք Ռուսերու կողմէ «փոքրամասնութիւն» կը կոչուին, ազգութիւններ չեն, այլ իրաւականօրէն անկախ պետութիւններ են:

Ռուս տարագիրները, աննշան բացառութեամբ, մինչեւ այսօր ալ այն տեսակէտն ունին թէ Հայերը, Վրացիները, Ազերիները, Ուկրայնացիները եւն., ՌՈՒՍԻՈՅ ժողովուրդներն են: Անոնք նկատի չեն առներ թէ տասնեակ տարիներէ ի վեր այդ ժողովուրդները պետական ազգեր են, կազմակերպուած իրենց երկիրներուն մէջ: Ռուսերը մանաւորապէս կը մոռնան, թէ այդ պետութիւնները բոլշեւիկները չեն որ ստեղծեցին: Անոնք պարզապէս գտնուելով կատարուած իրողութեան առջեւ, իրաւականօրէն ընդունեցան ինչ որ գոյութիւն ունէր փաստօրէն եւ իրաւապէս:

Ռուսերը չեն ուզեր իրենց միտքը յոգնեցնել հասկնալու համար, թէ ուրկէ եկան այս հանրապետութիւնները: Շատերը զանոնք կը նկատեն իբրեւ բոլշեւիկեան «նուէր» կամ «ստեղծագործութիւն», ապա ուրեմն վարչաձեւի հետ միասին ենթակայ հաշուեյարդարի:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ գրատախտակին առջեւ բերելով Գերճը հարցուց.

— Եթէ քեզի ամէն օր նարինջ մը տամ, շաբաթը քանի՞ նարինջ կ'ունենաս:

— Ոչինչ, պարոն:

— Ինչպէս թէ ոչինչ:

— Որովհետեւ բոլորն ալ կերած կ'ըլլամ:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՕՁԵՐԸ

Օձը զազրելի սողուն մըն է որ իր պատմութիւնը արձանագրած է Ծննդոցի մէջ իսկ, Ադամ-Եւայի աւանդութեամբ: Ցաճախ ան առասպելական ճիւաղն է: Ըստ սումերական հին արձանագրութեանց օձ մըն է որ փախցուցած է անմահութեան ծառին ճիւղը:

Եգիպտոսի մէջ օձը կը խորհրդանշէր իմաստութիւնն ու բեղնաւորութիւնը: Մեքսիկայի հին բնիկները կը պաշտէին փետրաւոր օձը որ կը մարմնաւորէր կեանքը, լոյսն ու ջուրը, Հնդկաստանի եօթգլխանի նաժան (քոպրա կամ ակնոցաւոր օձ) պաշտամունքի առարկայ էր ու մրցակից մը՝ Պուտտային: Մինչեւ այժմ ալ ոճիր կը համարուի նաժայի սպաննութիւնը երբ ան երդիքէ մը ներս մտած է: Ընդհակառակն, աղօթքներ կը նուիրեն անոր: Հին Հելլէնները իրենց դիւցազներգութեան հերոսներէն մէկուն՝ Մեդուսայի մազերը կը ներկայացնեն օձերու խուրձով մը: Մեդուսա զօրութիւնը ունէր իր նայուածքով մարդիկը քարացնելու:

Օձերը կը ներկայացնեն բաւական մեծ ընտանիք մը՝ բազմազան ցեղերով: Աւելորդ է այստեղ ծանրանալ օձին կազմախօսական մանրամասնութեանց վրայ: Յատկանշական պարագան օձերու թոքերուն կառուցուածքն է. թէեւ ուրիշ կենդանիներու նման օձերն ալ ունին զոյգ թոքեր, սակայն իրենց մարմնին նեղ ու երկար կազմը ստիպած է զիրենք զարգացնել եւ գործածել միայն աջ թոքը: Իսկ ձախ թոքը մնացած է շատ փոքր, սաղմնային վիճակի մէջ, հետեւաբար հազիւ նշմարելի ու գործունէութենէ զուրկ:

Օձերը երկու դասակարգի կը բաժնուին: Թունաւոր եւ անթոյն: Առաջիններէն յիշենք իժը, քարբը (աաֆիք), ակնոցաւոր օձը (նաժա, քոպրա), բոժոժաւոր օձը (քրոթալ): Բոլորն ալ վտանգաւոր: Կան նաեւ թունաւոր օձեր, որոնք թէեւ չեն կրնար թունաւորել մարդիկը իրենց ժանիքներուն կազմուածքով, սակայն ունին թոյնի պարկեր որոնցմով կ'անդամալուծեն իրենց զոհերը, կլլել առաջ: Ջրային օձեր ալ կան շատ թունաւոր ու վայրագ, որոնք կ'ապրին Հնդկական ծովերուն, Խաղաղականի հասարակածային ջուրերու, Պարսից ծոցին ... Ամերիկեան ափերու ջուրերուն մէջ: Ասոնք կը ճամբորդեն խումբով: Իրենց պոչը կպչուն է եւ յաճախ իբրեւ խարիսխ կը ծառայէ: Կրնան երկար ատեն մնալ ջուրին մէջ, շնորհիւ իրենց թոքերուն ընդլայնելու յատկութեան:

Ամէն տարի հազարաւոր մարդիկ զոհ կ'երթան օձերու թունաւորման:

Անթոյն օձերէն յիշենք հասարակ լորտուն որ շատ օգտակար է պարտէզներուն, խղունջները, խոնջայլները եւ ուրիշ վնասակար միջատները մաքրելուն համար: Նշանաւոր պօան՝ ունի հինգ մեթր երկայնութիւն, զօրաւոր մկաններ ու ողակներ, որոնցմով կրնայ եզան մը կողերը կոտրտել: Կրնայ նաեւ ամբողջ վարազ մը կլլել ու մարսել: Փիթոնը որ Հնդկաստանի եւ Ափրիկէի մէջ կ'ապրի, պօային նման հուժկու եւ վտանգաւոր օձ մըն է եւ իր երկարութիւնը կը հասնի 10—12 մեթրի:

Օձերը որքան շատակեր, նոյնքան ալ դիմացկուն են անօթութեան: Մատակասքարի յատուկ պօայի տեսակ մը անօթութեան փորձի ենթարկուած է եւ կրցած է դիմանալ 49 ամիս: Անշուշտ բոլորն ալ նոյն դիմացկուն կազմը չունին:

Օձերը մեծ մասամբ մսակեր են ու կը սնանին թուլամորթներով, միջատներով, մողէզներով, օձաձուկերով, գորտազգիներով եւն.: Խոշոր տեսակները կ'որսան ամէն կարգի կենդանիներ: Ջրային օձերը կ'ապրին ձուկերով: Կայ նաեւ աֆրիկեան ցեղ մը որ կը սնանի թէ կենդանիներով եւ թէ բոյսերով: Յատուկ ճաշակի տէր օձեր ալ անպակաս չեն: Օրինակ՝ Ափրիկէի եւ Հնդկաստանի մէջ օձեր կան որոնք ձուակեր են: Ասոնք հազիւ 70 սանթիմեթր երկայնութիւն ունին; սակայն կրնան հաւկիթներ կլլել առանց կոտրելու, շնորհիւ իրենց կզակին առաձգականութեան: Հաւուն հաւկիթը երբեք անգամ խոշոր է բաղդատելով այս տարօրինակ օձերու մարմնի հաստութեան հետ: Այս օձերուն լեզուն օժտուած է սուր զգայնութեամբ որ կրնայ պարզ հպումով մը զա—

ՏՈՄՍԵՐ

ԺՈՂՈՎԱՊԱՏՈՒՄ

— Նորէն ո՞ւր կ'երթաս, գիշեր մըն ալ տունը կեցիր, մարդ Աստուծոյ...

— Ժողով կայ, երթալու եմ ...

— Ի՞նչ ժողով..

— Երկաթագործներու Ընթերցասիրացին ժողովը... Վարչութեան անդամ եմ, չերթամ չըլլար ....

— Ինչո՞ւ չըլլար եղեր. աշխը գո՞ւն պիտի փրկես ..., Հինգ տարի է կարգուեր ենք, օր մը տունը կեցած չունիս, փառք Տիրոջը ...

— Քու խելքդ աղանդ բաներու չի հասնիր, կնիկ, ես չերթամ, միւսը չերթայ, Ընթերցասիրացին վիճակը ո՞ւր կ'երթայ:

— Ուր կ'ուզէ թող երթայ, քեզի՞ ինչ:

— Շատ կը խօսիս.. սա վերարկուս բանէ նայիմ.. Ինծի մի սպասեր, ով գիտէ երբ կուգամ ...

— Եթէ տանդ չարունակես, ես մօրս տունը պիտի երթամ ...

— Ուր կ'ուզես գնա. աւելի լաւ է .. որ դուն մօրդ տունը երթաս քան մայրդ մեր տունը գայ ...

— Սոնա, ժամը ո՞ւր է, աղջիկս ...

— Ժողովի գնաց.. Տիկնանցը պարահանդէս մը պիտի տայ եղեր... Դուռ, դրացի իրար անցած են, եղածն ալ բան մը ըլլար...

— Դուն ալ հագուեր, սքուեր ես, դո՞ւն ուր ...

— Ես ալ ժողով ունիմ, հայրիկ, չե՞ս գիտեր որ Օրիորդաց Միութեան քարտուղարուհին եմ...

— Եղբա՞յրդ ուր է...

— Ան ալ ժողովի գնաց... Մարզականին նախագահ ընտրուեր է, տեսնես ինչ ուրախ է: Քիչ մը առաջ տուն եկաւ, ածիլուեցաւ, մաքրուեցաւ, նոր հագուստները հագաւ եւ կառքը առաւ, գնաց ...

— Լաւ, սա սեղա՞նը ով պիտի դնէ ... Անօթի մնամ ...

— Սառնարանը քիչ մը միս կայ, պանիր մըն ալ կաթնապուր... հացին տեղն ալ հոն է եւ կարծեմ սուրճ մըն ալ եփել գիտես... Ուշ մնացի, վազեմ...

— Թադոս, ո՞ւր կը վազես, շնչասպառ:

— Ժողովի, այս իրիկուն շատ կարեւոր ժողով ունինք ...

— Ի՞նչ ժողով է... Դո՞ւն ալ ժողովի կ'երթաս եղեր...

— Մեղայ Աստուծոյ, չես գիտեր որ

Թաղական Խորհուրդին ատենապետ ընտրուած եմ... Կիրակի Արբազանը պիտի պատարագէ ...

— Բարեւ աղջիկս, հայրիկդ, մայրիկդ ո՞ւր են ...

— Էրիկ, կնիկ թեւ թեւի մտան ու ժողովի գացին ...

— Միեւնո՞յն ժողովին ...

— Այո, երկուքն ալ անդամ են Արուեստագէտներու Միութեան. մէկը քարտուղար, միւսը գանձապահ: Շաբթուն երեք օրը դուրսն են ...

— Բայց, չհասկցայ, ոչ հայրիկդ արուեստագէտ է, ոչ ալ մայրիկդ. Ի՞նչպէս պատահեր է որ այդ Միութեան մէջ մտեր են:

— Բացատրեմ — արուեստագէտներուն գլխուն մէկ կողմը պարապ կ'ըլլայ, գիտէք, իրենց ձեռքը անցած դրամները կառավարել չեն գիտեր: Ուրեմն պէտք ունին հայրիկիս պէս խնայողի եւ մայրիկիս պէս հաշուագէտ անձերու խորհուրդներուն ...

Ժողովներու այս առատութի՞ւնն է պատճառը որ Հայոց ազգը կէս ճամբան մնացած է իր վազքին մէջ:

Հաւանաբար:

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

նաղանել հաւկիթին պարպուած կամ լեցուն ըլլալը։

Օձերը յաճախ գաղանութեան մրցանիշը կը կոտրեն։ Թունաւոր ցեղերուն մէջ օձանկերութիւնը հասարակ երեւոյթ մը դարձած է. Այս դասակարգէն է Հնդկաստանի արքայական ակնոցաւոր օձը, որ մինչեւ չորս մեթր երկայնութիւն կ'ունենայ եւ ողջ կը կլլէ փոքր օձերը։ Պատահած է որ գրգռութեան մը կամ վախի ազդեցութեան տակ ան իր կլլած օձը դարձնել դուրս հանէ։ Բնականօրէն օձը դիմացկուն է չնչահեղձութեան եւ դարմանելի պէտք չէ թուի եթէ կլլուած եւ յետոյ դուրս հանուած օձը դարձեալ ապրի։ Օձերու այս նմանակերութիւնը արդիւնք է նաեւ արկածի։ Եթէ պատահի որ դոհ մը բաժին իյնայ երկու օձերու եւ ասոնք ըսկսին զայն լափել իւրաքանչիւրը մէկ ծայրէն, երբ անոնց գլուխները իրարու մօտենան, ով որ ճարպիկ գտնուի, իր բերնին մէջ կ'առնէ իր ընկերոջ գլուխը ու ամենայն հանդարտութեամբ կը շարունակէ ճաշը մինչեւ որ դիմացինին պոչին վերջին մասնիկը անհետանայ իր կլափին մէջ։

Օձերու թոյները բոլորն ալ նոյն ներգործութիւնը չունին մարդոց ու կենդանիներուն վրայ։ Ատոնցմէ ոմանք չնչառական գործարանները կ'անդամալուծեն։ Ուրիշներ՝ ջղային դրութիւնը կը քանդեն։ Կան որ արեան եւ երակներուն բջիջներուն վրայ կը գործեն իրենց աւերը։ Բարեբախտաբար այժմ օձերու թունաւորման դէմ զանազան չիճուկներ կան որոնք տարին հազարաւոր կեանքեր կը փրկեն։ 1894էն սկսեալ Փասթէօրի իսկ ցուցմունքներով սկսան չիճուկներ պատրաստել իժերու խայթուածներուն դէմ։ Այդ չիճուկները կը պատրաստուին իժին թոյնը յատուկ միջոցներով մեղմելէ վերջ ներարկելով ձիերուն, որոնց արիւնը կը դառնայ հակաթոյն չիճուկը։ Իսկ 1896էն ի վեր Լիլի փասթէօրեան հաստատութիւնը փրոֆ. Քալմէթի աշխատանքներուն շնորհիւ կը պատրաստէ հակաթոյն չիճուկներ ուրիշ թունաւոր օձերու խայթուածներուն դէմ։ Այս չիճուկներուն պատրաստութեան համար անհրաժեշտ թոյները կը ստացուին բուժարաններու օձերէ։ Թոյներուն քանակը օձերուն մօտ համեմատական է անոնց մարմնին մեծութեամբ 8էն մինչեւ հազար միլիկրամ (չորցուած) թոյն կը ստացուի համաձայն օձերու տեսակին ու մեծութեան։

Ժամանակին օձերուն թոյները կը գործածուէին զանազան հիւանդութեանց բուժման համար, առեղծուածային խառնուրդներու մէջ։ Արդի բժշկութիւնն ալ փորձեց օգտագործել զանոնք՝ առանց գործնական հետեւանքի։ Անշուշտ այդ թոյները կը պարունակեն բուժիչ յատկութիւններով օժտուած նիւթեր սակայն ատոնց զտումը դժուար է։

Կ'ենթադրուի թէ օձեր հմայողները նախապէս կը վարժեցնեն իրենց մարմինը օձերու թոյներուն, աստիճանական թունաւորումով։ Ուրիշներ կը չէզոքացնեն օձին թոյնը յատուկ բոյսերու հիւթերով եւ կամ հանելով օձին թունաբեր ժանիքները։

Անշուշտ կարելի չէ մէկ յօդուածով սպառել այս ընդարձակ նիւթը։ Այսքանն ալ կը պարզէ խակուլսալի խորհրդանիշը կազմող բնութեան այս զարշելի արարածին յատկանշական գիծերը, անոր տեղը կենդանական ճիւղագրութեան մէջ, ու անոր պատճառած սարսափն ու աւերները մարդոց եւ ուրիշ կենդանիներու մէջ։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ

ԽՄԲ.— Կը խնդրուի մեր պաշտօնակիցներէն եւ մասնաւորապէս ոչ-Դաշնակցական թերթերէն չմոռնալ թերթին անունը, երբ կ'արտատպեն այս յօդուածները։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

★

Նոյն շաբթուան մէջ մասնաւոր հետաքրքրութիւն շարժեցին երկու հայ արուեստագիտուհիների նուագահանդէսները։ Առաջինը՝ Գոհարիկ Ղազարոսեանի Դրդ յայտագիրն էր, երեքշաբթի մարտի 9ին, Շոպէն — Պլէյէլի սրահին մէջ։ Այս անգամ նուիրուած էր մի պէ ձայնաշարին վրայ գրուած մեծամեծ երաժիշտների գործերէն։ Պախ — Պիւզօնի, Սքարլաթի, Փարր-Սօլէր, Հայտըն, Մօզարթ եւ Պէթհովէն կը հետեւէին իրարու։ Արուեստագիտուհին խոր երաժշտական ըմբռնումով ու զգացմունքով արտայայտեց բոլորը։ Երկրորդ մասը կարելի է համարել ռոմանթիք, Շուպէրի երկէն վերջ, մասնաւոր կը շեշտեմ Պրահմսի ինթէրմեցօ-ի հիանալի արտայայտութիւնը, ինչպէս Շոփէնի գործերի մէջ, իր էթիւտ եւ Կրանտ փոլոնէզ Պրիյյանթ, ուժեղ, փայլուն, զօրեղ ըմբռնումը, առանց նսեմացնելու այդ հեղինակի քնքշութիւնը։

Մեր հասարակութիւնը գիտէ իմ նախորդ յօդուածներէս, թէ որչափ կը գնահատեմ Ղազարոսեան հեղինակը իր այնքան ինքնուրոյն ստեղծագործութեան համար եւ որչափ քաջալերութեան արժանի է իր մեծ ձիրքը։ Այս անգամ եւս յուսախաբ չըրաւ մեզ, ներկայացնելով յայտագրի վերջը իր Դրդ Փօրթըրէ տը Ֆամիյ (Անժէլ) եւ զմայլելի տպաւորութեան տակ անվերջ ծափեր ստիպեցին 4, 5 կտոր աւելացնել իր այնքան չահեկան յայտագրին։ Օրիորդը անգամ մը եւս հաստատեց թէ միշտ յառաջ կ'ընթանայ ու կը կատարելագործէ իր արուեստը։

Երկրորդը — փարիզահայ ծանօթ դաշնակահարուհի Տիրուհի Զառափեանի հանդէսը տեղի ունեցաւ ուրբաթ, 12 Մարտ, Էքօլ Նօրմալ տը Միւզիքի սրահում՝ ընկերակցութեամբ Իւ Տէսիէի (տէնօր)։ Մասնաւոր գովասանքի արժանի էր յայտագրի կազմութիւնը։ Երկերի մեծամասնութիւնը նուիրուած էր ժողովրդական եղանակների, որոնք չափազանց հետաքրքրութիւն կը ստանային համաձայն հեղինակների արժէքին։ Ֆրանսիացի մեծ երաժիշտ նահապետ Ալպէր Ռուսէլի Սօնաթին որին մէջ հեռաւոր Արեւելքի ներշնչումներ կան, եղաւ յայտագրի առաջին գործը, այնուհետեւ հունգարացի զմայլելի երաժիշտ Պէլա Պարթօքի Նօէլ Ռումէն այնքան պարզ կերպով գրուած եւ Գոհարիկ Ղազարոսեանի Թեմ է վարիասիօն սիւր խն տանն փօփիւլէռ Արմէնիէն այնքան սիրուն, ինքնուրոյն եւ սրամիտ կերպով արտայայտուած։ Առաջին անգամ օրիորդը նուագեց Լիւք Անտրէ Մարսէլի գործը, որ արդէն այնքան յայտնի է հայ հասարակութեան իր Նարեկացու թարգմանութիւններով՝ երեք կտորները դաշնակի համար գրուած։ Ցետոյ լսեցինք սպանիական՝ նոյնպէս ժողովրդական ներշնչումով յօրինուած Մօմփու եւ Մանուէլ տը Ֆալյայի գործերը, ինչպէս անմահ Տէպիւսիի մի փայլուն կտորը։

Այս բոլոր աշխատանքը պատիւ կը բերէ երաժշտական յառաջդիմութեան, իբրեւ ապացոյց լուրջ պատրաստութեան եւ գեղարուեստական բարեխղճութեան։

Նուագահանդէսին մասնաւոր ոգեւորութիւն պատճառեց տէնօր Գ. Իւ Տէսիէն, որ բացի իր սիրուն ձայնէն եւ երաժշտի կարողութենէն մի մասնաւոր առաւելութիւն ի յայտ բերաւ — կատարելով բոլոր իր ընտրած երգերը, իրենց հարազատ լեզուով, որ անգնահատելի է երաժշտապէս եւ ահագին աշխատանք է։ Ներկայացնում գեղարուեստի տեսակէտէն Պէլա Պարթօքի ՍԷն տըվիլաժ րինչ ուժեղ գործ է և հարազատ հնչիւնը, որքան մեծացնում է տպաւորութիւնը, բայց ինչպէս արտայայտեմ յուզմունքը, երբ Կոմիտաս վարդապետի ութ ժողովրդական երգերը պարոնը երգեց հայերէն, զմայլելի առոգանութեամբ։ Եթէ չափերը մի քիչ դանդաղ էին եւ հարազատ շեշտը տեղ տեղ պակաս, ինչպէս շնորհակալ չլինել այդքան մեծ ջանքին ու հետաքրքրութեան համար։ Հետաքրքրական էր լսել Փօէմ էսքիմօ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հեղինակութիւնը եւ ի վերջոյ Մօրիս Րավէլի նշանաւոր Շանսօն Մատիքաս, որին արտակարգ դժուարութեան դիւրութեամբ յաղթեց երգիչը։ Նրան հիանալի կերպով դաշնակցում էր Միշէլ Պուսար դաշնակահարուհին։

Ձի կարելի չուրախանալ, տեսնելով մեր մէջ այսպիսի շնորհալի արուեստագիտուհիներ, որոնք իրապէս պատիւ կը բերեն Հայութեան։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Սթալինի յաջորդները երկու կարեւոր հոգեր ունին այսօր,— Մեղմացնել միջազգային ձգտեալ կացութիւնը եւ հարթել երկրագործական տաղնապը։

Մոսկուայի վերջին թերթերը որոշապէս ցոյց կուտան թէ կառավարութիւնը Պերլինի խորհրդաժողովէն աւելի կարեւոր կը նկատէ Կրեմլինի մէջ գումարուած այն երեք ժողովները, որոնց ընթացքին անմիջական միջոցներ փնտռուեցան երկրին երկրագործական արտադրութիւնը աւելցնելու համար։

Երկրագործական նախարարն ու կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը գոհունակութեամբ յայտարարեցին թէ Սեպտեմբեր 3ին ընդունուած ծրագիրը կը գործադրուի արդէն։

Ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերէն մօտ տասը հազար մասնագէտներ երկրագործական շրջանները փոխադրուած են արդէն եւ հարիւր հազարի մօտ նոր հոգաբարձուներ ծառայութեան կոչուած են ապահովելու համար ծրագրուած յաւելումը։

Այս բոլոր մասնագէտները ցարդ կ'աշխատէին քաղաքներու եւ ճարտարարուեստի կեդրոններու մէջ, բայց հիմա մայր հողին կը դառնան որոշ դժկամակութեամբ, քանի որ իրենց համար այլեւս դիւրին չէ գիւղերու մէջ բնակիլ։

Երկրագործական նախարար Պէնէտիկտոֆ հրապարակային չքմեղանքով մը խոստովանեցաւ թէ ցարդ բոլոր օգտակար տարրերը գրասենեակներու ամուլ աշխատանքին լծած էր, մոռնալով որ երկիրը կը սպասէր հողին բերքին։

Տարիներէ ի վեր Խ. Միութեան արմտիքի տարեկան բերքը 130 միլիոն թոնի շուրջ մնացած էր։ Հիմա կը ձեռնարկեն Սիպերիոյ կարգ մը անմշակ հողամասերն ալ օգտագործել։ Արդէն իսկ հրաման տրուած է այդ վայրերու բնակիչներուն՝ մինչեւ 1955, մշակելի դարձնել մօտ իննը միլիոն հէկտար։ Անհրաժեշտ մասնագէտներն ու մեքենաները տրամադրուած են եւ օրուան կարգախօսն է «Նոր մշակելի հողեր գտնել»։

Մասնաւորաբար դիտել կը տրուի թէ Խազախստանի շրջանին մէջ չափազանց դժուար պիտի ըլլայ կիրարկել նոր ծրագիրը, արովհետեւ հոն գրեթէ անձրեւ չի գար։ Թերեւս ալ ատոր համար է որ վերջերս Խազախստանի մէջ վարչական ընդարձակ մաքրագործում մը կատարուեցաւ, որովհետեւ չէին կրցած գլուխ հանել երկրագործական բերքերու ծրագրուած յաւելումը։

Խ. Միութեան բազմաթիւ երկիրներու մէջ այս մաքրագործումներըկիրարկուած էին վերջերս եւ միայն հիմա կը հասկցուի թէ բոլորին պատճառ ցոյց տրուած է երկրագործական բերքերու վրդովիչ նուազումը։

Կրեմլին մեծ խստութեամբ կը շարժի երբ խնդիրը կը դառնայ երկրագործական արտադրութեան շուրջ։

«ՑԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Հարկաւ Տիգրան, գիւղ պիտի դառնաս՝ դաշտային աշխատանքի լծուելու համար, քաղ ու քաղհանք, կալ ու կութ կայ, հայրդ ծերացեր է եւ աշխատող ձեռքի պէտք ունի։

— Սլօ, ես գիւղը վերադառնալ չեմ ուզեր։

— Ինչո՞ւ, Տիգրան, խենթեցա՞ր։

— Որովհետեւ կ'ուզեմ տարի մը դոնէ ֆրանսական վարժարան երթալ, ֆրանսերէնս զօրացնել։

— Ա՞յդ է ամէնը։

— Այո, այսչափ միայն։

— Ըսէք Տիգրան, ինչպէս օգտակար ըլլամ ձեզի՛։

— Կ'ուզեմ որ խօսիք հօրս եւ համոզէք զայն, թող տարի մըն ալ հոս ձգէ զիս, ֆրանսական վարժարան երթամ։

— Հանգստացէք, Տիգրան, կը խօսիմ հօրդ, պէտք եղածը կ'ընեմ։

Տիգրանի ու Սլոյի խօսակցութեան ժամանակ, տիկին Գիւլնարենց պարտէզի հեռաւոր ծայրէն յայտնուեցան երեք երիտասարդներ, անոնց մէկը՝ թեւին տակ արցակ մը ունէր, միւսը՝ գուրգուրանքով գրկած էր ծանր զամբիւղ մը, հեւալով ու քրտնած՝ կը հետեւէր առաջինին, իսկ երրորդը՝ «խուրջին» մը նետած էր աջ ուսը, Տիգրան տեսաւ պարտէզէն անցնող տղաքը՝ բայց չտեսնելու զարկաւ։

— Տիգրան, այս տղաքը ուրկէ՞ ձեր պարտէզը մտան եւ ո՞ւր պիտի երթան, զգոյշ նայեցան մեզի եւ կասկածելի շարժումներ ըրին։

— Պարզ տղաներ են, Սլօ։

— Բայց ուրկէ՞ եկան, չէ՞ որ պարտէզին բոլորտիքը պատ քաշուած է։

Սլօն չէր գիտեր որ Այգեստանի այգիներն ու պարտէզները թէեւ հողաշէն բարձր պատեր ունէին, բայց իրարու հետ կապուած են ջուրի ճամբաներով, այսինքն՝ դռնակներ ունէին բոլորն ալ, որոնցմէ ջուր կ'անցնի, ու մարդիկ՝ ուզուած պարագային, անոնց մէջէն կրնան երթեւեկել, անցնիլ մէկ թաղէն միւսը՝ առանց փողոց ելլելու։ Ու դեռ՝ Սլոյի մաքէն չէր անցներ որ այգեստանցին այդ բարձր պատերէն կը ցատկէր կատուի պէս։

— Սլօ, բոլոր այս պարտէզներն ու այգիները ջուրի անցքեր ունին, որոնցմէ մարդիկ կրնան ելեւմուտ ընել։

— Հա, հասկցայ, Այգեստանի տուները իրենց պարիսպներն ունին, եւ պարիսպները՝ իրենց անցքերը, ասոր համար է որ թրքական կառավարութիւնը զէնքով ու թնդանօթով Հայերու վրայ կը յարձակի բայց չի կրնար մտնել։

— Սլօ եղբայր։

— Ի՞նչ կայ, Արեգնազ.

— Եկէք նախաճաշի, Տիգրանը հո՞տ է, ան ալ թող գայ, սեղանը պատրաստ է։

Սլօն ու Տիգրանը ուղղուեցան դէպի տունը։

— Տիգրան, անհոգ եղիր, ես հայրիկին կը խօսիմ քու վարժարան երթալու մասին։

— Շնորհակալութիւն, Սլօ, եթէ յաջողիս՝ աշխարհը ինծի տուած պիտի ըլլաս։

Աղաւնիներու խումբ մը անցաւ պարտէզէն, անոնց թեւերու շուքը ինկաւ պատշգամին վրայ կեցող Արեգնազի վրայ։ Կնոջ մը երգի ձայնը կը լսուէր մօտակայ պարտէզէն.

«Հայրի՛կ, Հայրի՛կ, քու հայրենիք,
Վասպուրական մեր աշխարհ»։

Կեդրոնական վարժարանի մէջ ամավերջի հանդէս կար։ Խուռն բազմութիւն։ Երգ ու արտասանութիւն, պար ու գաւեշտ, կենդանի պատկեր, ուղերձ եւ վկայականներու բաշխում։ Անվերջ ծափեր։

Ռէս Սանօն, Սլօն, Նունիկն ու Գիւլնարը, Արեգնազն ու Շուշիկը առաջին շարքի նստարաններու վրայ բազմած էին։ Հանդէսի վերջին արարն էր։ Տնօրէնը բաշխեց վկայականները։ Առաջին անգամ կանչուեցաւ Տիգրան Կանաչեանը, որ շահած էր առաջնութիւնը։ Տիգրան մօտեցաւ տնօրէնին, առաւ վկայականը, ձեռքը համբուրեց, մինչ ժողովուրդը ծափերու տարափով մը կը դիմաւորէր զինքը։ Ծափեցին բոլորը, նոյն իսկ հայրն ու մայրը։ Մասնաւոր խանդավառութեամբ եւ ուրախութեան արցունքները աչքերուն մէջ՝ ծափեց Արեգնազը։ Մոռցած էր որ կը ծափահարէր իր նշանածը։ Մոռցած էր որ Տիգրանի հայրն ու մայրը իր մօտն էին, ասիկա ամօթ էր, դէմ էր հայ աւանդական կենցաղին, անոր վարք ու բարքին, բայց...

Ռէս Սանօն՝ տնօրէնի ձեռքով ոսկի ժամացոյց մը նուիրեց իր տղուն, իսկ Սլօն՝ քսան ոսկի, օտար վարժարանի մը մէջ իր ուսումը շարունակելու համար։

Երբ հանդէսը լրացաւ ու դուրս ելան սրահէն, Ռէս Սանօն դիտողութիւն ըրաւ Սլոյին։

— Այ, տղաս, ի՞նչ հարկ կար այդքան մեծ գումար մը նուիրելու, քեզի ո՞վ ըսաւ թէ Տիգրանը ուրիշ վարժարան մը պէտք է դրկել։

Հայրիկ, ինքնիրենս մտածեցի, յարեց Սլօն, ես՝ Ռէս Սանոյի տան մէջ մեծցայ եւ վայելեցի անոր գուրգուրանքը, ես՝ որբ էի հօրմէ ու մօրմէ, Ռէս Սանօն եւ Տիկին Նունիկը հայր ու մայր եղան ինծի։

(Շար.)

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՆԵՂՈՍԻ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ» կը շարունակեն իրենց կամաւոր ծոմը, ի խնդիր կիներու քուէարկութեան իրաւունքին: Վերջին պահուն իրենց միացաւ ամերիկացի թղթակից մը, Տիկին Շարլոթ Ուէլըր, որ Գահիրէ իջած էր պտոյտի մը ընթացքին: Եգիպտուհիները վճռած են ծոմը շարունակել մինչեւ իրենց վերջին շունչը, յաղթանակ շահելու համար. բայց յայտնի չէ թէ Ամերիկուհին ալ պիտի դիմանա՞յ մինչեւ վերջը, թէ պիտի պահանջէ նիւթ հաւաքելով թղթակցութեան մը համար ...

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը առաջարկեց վերսկսիլ անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները, Սուէզի վէճը կարգադրելու համար: Այս բանակցութիւնները ընդհատուած են անցեալ ամառէն ի վեր: Անգլիա տրամադիր է պարպելու իր 80.000 զինուորները, բայց կ'ուզէ վերադարձնել զանոնք, եթէ յարձակում կատարուի Թուրքիոյ վրայ: Եգիպտացիները վերադարձը կ'արտօնեն եթէ յարձակումը կատարուի արաբական երկրի մը վրայ, իսկ Թուրքիոյ պարագան պիտի քննեն առանձին: Լոնտոնի մէջ մէկ միլիառ տոլար կը հաշուեն Սուէզի ռազմական հաստատութիւնները

ՀԱՐԿԱՑԻՆ ՕՐԷՆՔԻՆ բարեփոխման ծրագիրը պիտի քննուի Ազգ. Ժողովին կողմէ, յառաջիկայ շաբթուան ընթացքին: Նոր օրինագիծը 36.5 առ հարիւր կը բարձրացնէ ընտրութեանց տուրքը, կը մերժէ իբրեւ չափանիշ ընդունիլ կենցաղի արտաքին նշանները, բացի ցուցադրական ծախքերէ, կը մերժէ տուրքի յաւելումը՝ նոր շինուած տուներու եկամուտին վրայ եւն.:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մշակոյթի նախարար նշանակուեցաւ Կէորկի Ալեքսանդրով, որ պաշտօնանկ եղած էր Ժդանովի կողմէ: Իր գիրքը, «Պատմութիւն արեւմտեան փիլիսոփայութեան» խստօրէն քննադատուեցաւ այն ատեն: — Կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ մասնակցած են 120 միլիոն 321.192 ընտրողներ, այսինքն 99.98 առ հարիւր: Թեկնածուները շահած են ձայներու 99 առ հարիւրը:

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ շահագործման մասին անհամաձայնութիւններ ծագած են անգլիական, ամերիկեան եւ ուրիշ օտար ընկերութեանց միջեւ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին: Իրան կ'ուզէ իրեն պահել արտադրութեան մէկ մասը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Տիրուհի Գիւլպիւլեան, Օր. Սրբուհի Գիւլպիւլեան, Այրի Տիկին Գերճուհի Նշանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գիւլպիւլեան, Տէր եւ Տիկ. Արշաւիր Գաբրիէլեան, եւ զաւակները, Օր. Իրիս Գիւլպիւլեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր եւ ծաղիկպսակներով մասնակցեցան իրենց սուգին, իրենց ողբ. ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՄԻՀՐԱՆ ԳԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆի

մահուան առթիւ:

× Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Գաբրիէլեան եւ զաւակները իրենց հօր եւ պապուն յիշատակին երեք հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Սրբուհի Կարապետեանի մահուան առթիւ փոխանծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Զագրեան (Պանեէօ) հազար Ֆր. կը նուիրեն Ժանթիյիի դպրոցին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

×

Ազգ. տան դպրոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, Պ. Վազգէն Անդրէասեանէ, ողբացեալ գերասան Պ. Յովսէփ Ոսպունեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (Քուռ տը Ռոմ):

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ՋՈՄի Մայիս 23ին:

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերիրատարակման տասնեւբորդ շրջանը:

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները: Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը: Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները մանուա-չէքերով, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի տարեկան ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի, ժամը 15.30էն 23.30 Լաֆէս Տէփաննի սրահին մէջ:32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա: Մէթրօ Փորթ եւ Մէրի տէ Լիլա:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Սէյրան (թառ) եւ ընկեր Բենօ (դափ):

Առատ պիւֆէ ժողովրդական գիներով: Մուտքը ազատ է:

Գարնանամուտի զուարթ եւ հաճելի օր մը պիտի անցընէք մասնակցելով «Ռոստոմ»ի այս աւանդական խնջոյքին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղին ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ժամը 16էն կէս գիշեր,

SALLE DES FETES D'ENGHIEN
30, Rue de Libération

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երգ՝ Օր. Մ. Կառվարենց: Ճազի նուագախումբ եւ

VLADIMIR ZOPOLSKY

Նշանաւոր պալալայքայի խումբը:

ՊԻՒՖԷ:

Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ ժամը 15 եւ 16.16ին:

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Իթալիի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆ. Կ. Խաչի Օրը Մարտ 21ին, կիրակի ժամը 15-ին, 32 ռիւ Տանթօն, Քրէմլին Պիսէթր:

Կը ներկայացուի՝ Գրիգոր Վահանի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Կը մասնակցի Թառիստ Սէյրան:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Թատերական բացառիկ ներկայացում Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղին:

ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լճէի (Տիգրանակերտ) Միութեան Սէն Մոռիսի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Գ. Տօնապետեանին՝ իր սիրելի ամուսնոյն մահուան առթիւ:

ՎԻԷՆ.— Յ. Կ. Խաչը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ուզունեաններու իրենց եղբօր՝ Յովսէփ Ուզունեանի (Փարիզ) մահուան առթիւ:

Նոյն տխուր առթիւ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իրենց սանահօրմէն՝ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Խաչատուրեանէ (Լիոն) երկու հազ.. Ֆր. ի նպաստ Կ. Խաչի դպրոցներուն, փոխան ծաղկեպսակի:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբը կազմակերպած է յիշատակի տօն մը Ապրիլ 25ին, Սալ տ'Իէնա: Շարժանկար եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, 31, Փլաս Պէլլքուր: Լիոն:

Օր. Ս. ՏԷՐ ԿՈՄՍԵԱՆ Լիոնի քոնսէրվաթուարէն (երգ):

Հաճելի անակնկալներ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին Ռէժանի վերնայարկը:

Օրակարգ՝ Ա) Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն: Բ) Զանազան առաջարկներ: Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Ի ՆՊԱՍՏ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի

Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարգէն Սիւնի» խումբը կազմակերպած է պարահանդէս մը ի նպաստ Նոր Սերունդի «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ամսաթերթին, Ռէքսի շքեղ սրահներուն մէջ, այս կիրակի ժամը 21–2:

Ճոխ պիւֆէ եւ զանազան անակնկալներ: Կը խնդրուի շրջանի ընկերներէն նկատի առնել այս ձեռնարկը:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերական պարանցիկ հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ

Կիրակի, 21 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, իրենց ընտանիքները եւ Սիփան-Կոմիտասի համակիրները:

Մասնաւորապէս անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ կանուխէն:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ:

Մարտ 28ին.— Վիէն:

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ:

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ եւ անդամուհիներէ:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Ապրիլ 4ին տեղի ունենալիք երգահանդէսին համար ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, Նպառավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մխիթարեան նախկին աշակերտաց միութեան կողմէ:

ԱՊՐԻԼ 11ԻՆ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՌ - Գուա Քոլոմպի գինեձօնը Մարտ 28ին:

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերները:

«Քրիստափոր» ենթակոմիտէն, Մարտ 20ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին:

«Վարանդեան» խումբը 21 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին:

«Հայաստան» ենթակոմիտէն 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին:

«Իշխան» խումբը, 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին:

«Զաւարեան» ենթակոմիտէն 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ: ժամը 9ին:

«Արամ» խումբը 28 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին:

(Շար.)

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.45ին, Փլաս Սէն Միշէլ, Քաֆէ տը լա Մէրի:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի բոլոր խումբերու վարչութիւնները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Մէռի տը Սէն Միշէլ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՆԻԷՌ Գուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի արտակարգ ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը, այս Շբ. երեկոյ ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ժողովէն ետքը, դասախօսութիւն: Նիւթը՝ «Ոսկեդարը եւ իր ոգին»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԱՍՊ. Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը շաբաթ, 27 Մարտ, ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Միասին առնել անդամատետրերը:

ՎԱՍՊ. ԵՐԻՏ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը ճիշդ 20.30-ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 15.30-ին, Գեղամի ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ: Օրակարգ.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան նախագահուհին.

ԳԵՂԱՆԿԱՐՈՂ, ԳԵՂԱԳՐՈՂ
ENSEIGNES - GRAVURES - PUBLICITES

ՍԱՐԳԻՍ ՁԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
Artisan - Décorateur
Տաներու, խանութներու եւ կահերու
43, Rue de la Félicité, Paris 17e
Tél. : MAR. 54-13

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

ՊՈՍՖՈՐ

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ:

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալորի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՄԱՐՏ — VENDREDI 19 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7323 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2734

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

■

Երբեմն տրտունջներ կը լսենք, ուղղակի կամ անուղղակի — Ցառաջ միշտ բան մը կը գտնէ, սլաքներ արձակելու համար բարձրաստիճան կղերին դէմ :

Պատասխան — կանխակալ կարծիքներ չեն որ տուն կուտան Ցառաջի քննադատութեանց, այլ ակներեւ իրողութիւններ եւ բնորոշ երեւոյթներ :

Ցառաջ կ'ուզէ որ կղերը, բարձրաստիճան կամ ստորադաս, գտնուի որոշ բարձրութեան մը վրայ եւ գործ կատարէ համաձայն իր կոչումին :

Գանգատողները չեն կրնար ժխտել թէ ամէն անգամ որ քննադատութիւն մը գրի կ'առնենք, պատճառաբանութիւնն ալ միասին արձանագրուած կ'ըլլայ :

Տարիներու ընթացքին [illegible] են բազմաթիւ [illegible] երեւոյթներ : Եւ միշտ ալ պիտի մատնանշուին :

Մանաւանդ հիմա որ այդ նոյն կղերը ամէն բանէ վեր կը դասէ Եկեղեցին, իբրեւ խարխուլ [illegible] քաղմութեանց ինքնապաշտպանութեան եւ փրկութեան :

Այս տեսակէտը կը պահանջէ կենդանի եւ յարատեւ գործունէութիւն, այլապէս կը դառնայ անամէջ բանաձեւ մը :

Տարիներու փորձը հաստատեց թէ բարձրաստիճան կոչուած կղերը մեծ մասամբ դարձած է տեսակ մը պաշտօնէութիւն, որ կը սիրէ հրամաններ արձակել կամ հրամաններ կատարել, մոռնալով իր բուն դերը :

Հայ Եկեղեցին երբեք չէ ունեցած կղերական[illegible] ոգի :

Բայց մենք տեսանք եպիսկոպոսներ եւ արքեպիսկոպոսներ որոնք այդ խորթ ոգին կը մատնէին իրենց այս կամ այն արարքով :

Անհրաժեշտ չէ անուններ յիշել, ազդ ըլլան թէ մեռած :

Այդ հոգեբանութեան հետքերը մինչեւ այսօր ալ կ'երեւան, գլխաւոր թեմերուն եւ վանքերու մէջ :

Կա՛յ թիւ մը կր կազմէն անոնք որ մոռցած են թէ իրենք առաջին բազմու[illegible] [illegible] եւ բիձերուն ներկայացուցիչներն են, եւ ոչ թէ իշխանաւորներ՝ անոնց [illegible] վերեւ :

[illegible] անկեղծ տիպարներ ալ կան որոնք թէեւ նուաստ են պատրիարքութեան, հակառակ իրենց դէմ արձակուած պաշտօնական վճիռներուն :

Նոր դասակարգ մըն ալ կազմուած է, [illegible] [illegible] [illegible] համար, [illegible] չարժ[illegible] :

Երեւան կ'երթան — կուգան : Օրագիր կամ բանաստեղծութիւն կը գրեն, գրագիտական մարզանքներ կատարելով

Բայց, չեն համարձակիր անկեղծօրէն յայտնել իրենց տեսածն ու լսածը :

Զեն ալ բարեհաճիր բացատրել թէ հետաքրքրուա՞ծ են եւ ո՛ր եւ է [illegible] հեռանկար կը տեսնե՞ն :

Ինչ որ կը պատմեն, շատոնց կարդացած կ'ըլլանք խորհրդային կամ ուղեկից [illegible] :

Կը նախընտրեն դառնալ տեսակ մը ձայնասփիւռ, եւ ոչ թէ կենդանի վկայ

Պաշտօնատարի հոգեբանութիւնը կաշկանդած է իրենց միտքը ազատ արտայայտման մէջ, ուր այնքան մրցակիցներ կան իրենց ճամբուն վրայ :

Երէկ ժողովուրդի «տրուպ» ծառաներն էին, այսօր դարձեր են դասակարգ :

Երէկ իրենց սիրտը կը տրոփէր Հայոց պատմութեան ելեւէջներուն հետ : Այսօր աստուածաբանութիւն կը քարոզեն :

Ամէն պարագայի մէջ, նորօրինակ հով մը կը փչէ առաջնորդարաններու դասէն, ինքնահաւան, երբեմն ալ դիւանագիտական տրամադրութիւններով :

Արդեօք անո՞ր համար շատ բան կարդացեր են եւ համալսարանական վկայականներ ունին... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԹԷ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԳՈՐԾԵՆ ...

■

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱԼ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ

ԹԷ ՊԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԵՆ

Երէկ ամփոփեր էինք Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին՝ Տըլլըսի չարաթական սաուլիսը, ուր կ'ըսէր թէ փոխադարձ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, առանց խորհրդարանին հարցնելու, եթէ յարձակում կատարուի Փարիզի կամ Լոնտոնի վրայ :

Առջի օր Այզընհաուըր ինքն ալ հաստատեց այս պարագան, բացատրելով թէ Մ. Նահանգներու նախագահը պէտք է կախուի, եթէ անմիջապէս միջոցներ ձեռք չառնէ, ետ մղելու համար որեւէ նախայարձակում Ամերիկայի կամ դինակից երկրի մը դէմ : Այս առթիւ բացատրեց թէ բան մը փոխուած չէ իրենց քաղաքականութեան մէջ եւ թէ բոլորովին համաձայն է Տըլլըսի յայտարարութեան : «Ոչ յեղափոխութիւն է այս յանձնառութիւնը, ոչ ալ նորութիւն» : Նախագահին բացատրութեան համաձայն, Մ. Նահանգները պիտի չարունակեն ճկուն քաղաքականութիւն մը վարել, որպէսզի կարենան ի հարկին գործել, առանց իմացնելու նախայարձակին թէ ո՛ր կողմէն պիտի զարնեն : Այդ քաղաքականութիւնը չի նշանակեր թէ անպատճառ հիւլէական ռումբ պիտի թափեն Խ. Միութեան վրայ, եթէ փոքր յարձակում մը կատարուի աշխարհի մէկ մասին, օրինակ՝ Քորէայի մէջ : Մինչդեռ Տըլըսի յայտարարութենէն կը հետեւէր թէ զանգուածային գործողութիւն մը պիտի կատարեն որեւէ նախայարձակման առեն :

Պատասխանելով Հնդկաչինի մասին եղած հարցումներու, Այզընհաուըր [illegible] թէ ըմբոստները կ'ուզեն վճռական յաղթանակ մը շահիլ անձրեւային եղանակէն առաջ :

500 ԱՆԳԱՄ ԱՒԵԼԻ ԶՕՐԱՒՈՐ

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Մարտ մէկին պայթած ջրածին ռումբը 500 անգամ աւելի զօրաւոր էր քան այն հիւլէական ռումբը որ արձակուեցաւ Հիրոշիմայի վրայ : Անոր թափած չողարձակ մասնիկները ազդեցին 23 ճափոնցի ձկն[illegible] [illegible] վրայ, հարիւր քիլոմեթր անդին :

Վերջին լուրերու համաձայն, այս ճակատագրուած [illegible] [illegible] կը ծանրանայ : Ամէնքն ալ հիւանդանոց փոխադրուած են : Հինգի վիճակ ըլլալ ծանր է : Բոլորին մազերը կը թափին, այրուածքները կը սեւնան : Նոր բշտիկներ երեւան ելած են : Շատերուն ծննդական գործարանները ուռած են : Ուաշինկթընէն մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի երթայ Թոքիօ, հիւանդներուն վէրքերը եւ նաւակներուն կրած վնասները քննելու համար :

Մարտ 1ին փորձուած ջրածին ռումբին ուժգնութիւնը զարմանք պատճառած է նոյնիսկ ամերիկացի [illegible] Ասոնց 28ը, ինչպէս եւ 236 բնիկներ որոնք բաւական հեռուն [illegible] էին, չվտանգուելու համար, զանազան ազդեցութիւններ կրած են : Հիւլէական յանձնաժողովը դոհ կ'երեւայ [illegible] փորձին արդիւնքէն : Հրապունդը 45 քիլոմեթր շառաւիղ ունէր, իսկ ծուխին բարձրութիւնը 27.000 մեթրի կը հասնէր : Օդանաւ մը, որ կը յածէր 9000 մեթր բարձրութեան վրայ, 80 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ, ստիպուեցաւ հեռանալ, հիւլէական ամպէն խուսափելու համար :

× Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը հրատարակեց նոր զէնքերու ցանկ մը, զարմանալի մանրամասնութիւններով :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

■

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թուրք թերթ մը, «Տիւնիա» վերջերս ցաւով գիտել կուտար թէ Ապահովութեան Տեսչութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է, որուն համաձայն յարկաբաժիններու դռնապանները այսուհետեւ ոստիկանի օգնական պիտի ըլլան :

Այս առթիւ կը գրէր,— *Մեր թաղին մէջ եզբօրօրզիս կը բնակի : «Ափարթըմանին դռնապանը Ցոյներէն կ'ախորժի, Հայերուն թշնամի է : Այժմ այս դռնապանն ալ ոստիկանի օգնական պիտի ըլլայ եւ բոլոր հայ վարձակալներու մասին տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ ոստիկանութեան : Պիտի գրէ թէ այսինչին կինը չեմ գիտեր ինչ է. իսկ ամուսինները շահոյէն են կամ գող :*

Թերթը պատմական օրինակ մըն ալ կը յիշէ :—

Ներոն չկարենալով բանտ նետել բոլոր քաղաքացիները, Հռոմը բանտի վերածեց.

— *« Կ'երեւի մերիններն ալ ամէն տեղ* պահականոցի պիտի վերածեն, նկատելով *որ չեն կրնար բոլորը պահականոց փոխադրել ».*

Ոչ թէ այդպէս պիտի ընեն. այլ արդէն ըրին, պայ Յայիք : Եւ տարիներով :

Ոչ միայն երկիրը պահականոցի, աւելի ճիշդ բանտի վերածեցին, այլ եւ շատ արմատական միջոց մը հնարեցին,— *բնաջնջում* : Առանց դռնապանի մը տեղեկագրին սպասելու : Մեծով պզտիկով : Ոչ իսկ մանուկներուն խնայելով :

Այլեւս շատ բան մնացած չէ, գործ ճարելու համար դռնապան ոստիկաններու :

Օսմ. կայսրութենէն մինչեւ քեմալական հանրապետութիւնը, միշտ ի պատուի են «մուխպիր»ը եւ «խաֆիէ»ն, ամբողջ բազմութիւններ պահականոց կամ սպանդանոց քշելու համար :

Թուրքիոյ եկող - գացող սերունդները, եթէ միայն իրենց պատմութիւնը սերտէին, պիտի չզարմանային որ Ապահովութեան տեսչութիւնը օրինագիծ մը կը պատրաստէ, դռնապանները ալ «խաֆիէ» դարձնելու համար :

Պարզապէս անցիր օրէնքը գրաւորի վերածելու փորձ մըն է որ կը կատարեն :

ՎԱՀԷ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Ֆրանսական հրամանատարութիւնը նոր [illegible] մեր դրկեց օդանաւերով, պաշտպանելու համար Տիէն - Պիէնի պահակագօրքը որ ուժգնօրէն կը դիմադրէ ըմբոստներու կատաղի յարձակումներուն :

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները գրաւած են երկու ամրոցներ : Երկու կողմերն ալ ծանր կորուստներ կրած են : [illegible] [illegible] կորուստը կը հաշուեն երեք հազար մեռեալ եւ ինը հազար վիրաւոր : Ֆրանսական օդանաւերը շատ զօրաւոր պայթուցիկներ կը թափեն ըմբոստներուն վրայ, միեւնոյն ատեն ուտեստ եւ դեղ հասցնելով պահակազօրքին : Ըմբոստները անխնայ կը ռմբակոծեն Ֆրանսական դիրքերը եւ ամէն միջոց կը փորձեն դանոնք գրաւելու համար :

... .

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներուն դէմ ճառ մը խօսելով, Իսրայէլի սպայակոյտին պետ Չօր, Մաչէ Տայան, կ'ըսէ թէ «պատերազմ մը անխուսափելի է : Արաբական բոլոր երկիրները իրենց բոլոր ուժերը յարած են Իսրայէլը ոչնչացնելու համար : [illegible] [illegible] թէ երբ պիտի գործեն յարձակու[illegible] [illegible] կը ջանան տկարացնել Իսրայէլը [illegible] ծովային ճամբաները եւ [illegible] առեւտուրը Զօրավարը անհրաժեշտ կը գտնէ որ Իսրայէլ արդիական զէնքեր ճարէ, գոհողութիւններ կատարելով ուրիշ ճակատներու վրայ : Ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Թուրքիոյ, Փաքիստանի եւ արաբական երկիրներու միջեւ կնքուած դաշինքը վտանգաւոր է Իսրայէլի համար :

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ

Ազգ. ժողովը կը շարունակէ քննել ազգ. պաշտպանութեան ելմտացոյցը : Առջի օրուան նիստին մէջ, նախարար Պ. Փլէւէն յայտարարեց թէ այս տարի երեք տեսակ նոր զօրամասեր պիտի կազմուին եւ մարզանքի մեթոտները պիտի փոխուին : Ֆրանսացիները երկու նոր դիւտեր հնարած են որոնք պիտի փորձուին այս տարի : Հիւլէական զէնքեր ալ պիտի չինեն :

× Վիճաբանութեանց ընթացքին, հաստատուեցաւ թէ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը առեւտրական [illegible] ունին գինուորական տեսակէտով : Ամերիկեան ելեւմուտքին 56 առ հարիւրը յատկացուած է զինուորական ծախքերու, Անգլիոյ մէջ՝ 35 առ հարիւրը, Ֆրանսայի մէջ՝ 29.4 առ հարիւրը : Խ. Միութեան զինուորական ելմտացոյցը բարձրացած է 1102 միլիառ ռուբլիի (9650 միլիառ Ֆր.) :

Ի ՓԱՌՍ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Կ'իմանանք թէ Համազգային ընկերութեան Գահիրէի վարչութիւնը Եգիպտոս հրաւիրած է «Նարեկ»ի թարգմանիչը՝ Պ. Լիւք Անտրէ Մարսէլ, եւ իր հրատարակիչը, Պ. Ժան Պալառ, շարք մը դասախօսութիւններ տալու համար հայկական մշակոյթի մասին : Իրենց պիտի ընկերանայ մեր աշխատակիցը, Պ. Կ. Փօլատեան :

Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք այս օրինակելի նախաձեռնութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ 74ի դէմ 240 ձայնով քուէարկեց Սահմանադրութեան վերաքննութեան օրինագիծը : Վերջնական վաւերացումը կ'ինայ Ազգ. ժողովին :

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ յարաբերութիւնները լարուած են Աւստրիոյ եւ խորհրդային իշխանութեանց միջեւ ժողովրդական կուսակցութիւնը պատի յայտարարութիւն մը պատրաստած էր Պերլինի ժողովին առթիւ, ուր Մոլոթով «ոչ» կը պատասխանէ Աւստրիոյ պատերազմութեան հարցին : Ազդը միեւնոյն ատեն կը ցուցնէ ռուս զինուորները, հետեւեալ արձանագրութեամբ — «Դեռ ո՞րքան ատեն պիտի տեսնենք զանոնք» : Խորհրդային մարզպանը պահանջեց ներքին նախարարէն արգիլել այս յայտարարութիւնը : Այս վերջինը, որ ընկերվարական է, մերժեց, դիտել տալով թէ գրաքննութիւնը ջնջուած էր անցեալ տարի : [illegible] ռուս զինուորական իշխանութիւնը [illegible] խնդիրը, ճնշելով կառավարութեան վրայ : Կը վախցուի որ Աւստրիան ալ երկու մասի բաժնուի, Գերմանիոյ պէս :

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐԸ կը գրեն թէ կէս միլիոն քաղաքացիներ փողոց թափած էին, դիմաւորելու համար Ճէլալ Պայարը, [illegible] շատ գոհ կ'երեւայ Ամերիկա կատարած ճամբորդութենէն :

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր կառավարութիւնը հանդստեան կոչեց զօրավար մը եւ չորս գնդապետներ, որոնք գործակցած էին Շիշէքլիի : Զօրավարը Բէմզի Քուսուին է որ անցեալ յունուարին զսպած էր Տիւրզիներու ըմբոստութիւնը :

ԻՐԱՆԻ նոր երեսփ. ժողովը եւ ծերակոյտը նիստ հրաւիրուեցան երէկ, հինգշաբթի : Աշխատաւորական կուսակցութեան թերթը, որ երեք ամիսէ ի վեր դադրած էր, վերսկսաւ իր հրատարակութիւնը, բուռն յօդուած մը ուղելով կառավարութեան դէմ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ռուսները չեն ուզեր հասկնալ թէ այսօրուան իւրաքանչիւր հանրապետութիւն իր անկախութեան տիրացած է արեան գնով, կռուելով, մաքառելով, պայքարելով : Օրինակ Հայաստան, որ լքուած էր Ռուսերէն, հերոսական կռիւներով 1918 Մայիս 28ին, դարձաւ անկախ եւ ազատ պետութիւն : Իր իրաւական վիճակն ալ ճշդուեցաւ ոչ միայն Սեւրի դաշնագրով, այլեւ բոլշեւիկներն ալ բազմիցս յայտարարեցին թէ կը ճանչնան իր անկախութիւնը : Նոյնը կրնան ըսել Վրաստանը, Ուքրայնան եւայլն : Բոլշեւիկները գրաւելով մեր երկիրները, իբրաւպէս պահեցին անկախութեան «արտաքին ձեւերը», թերեւս հակառակ իրենց կամքին :

Անշուշտ տարբեր է վիճակը փաստական տեսակէտէն : Հոս բոլշեւիկեան բռնակալութիւնը ցոյց կուտայ իր իսկական դէմքը :

Ոչ-ռուս ազգերու փաստական վիճակը որ եւ է կապ չունի խորհրդային սահմանադրութեան հետ : Բոլորի միահեծան տէրն է Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը, բազմած՝ Կրեմլինի մէջ : Բոլոր հրահանգները կը տրուին կեդրոնէն եւ տատապէս կը գործադրուին իբրաւպէս « անկախ » հանրապետութիւններու մէջ : Մոսկուան կը խառնուի ամէն աննշան գործի : Քաղաքային հաւասար դատավճիռի մը բեկման որոշումն անգամ պիտի հաստատուի կեդրոնին կողմէ : Ստալինեան հրահանգներու գործակատարները հրով եւ սրով կ'անցնէին նոյնիսկ կուսակցական շարքերուն մէջ : Տարիներու ընթացքին ժողովուրդը կը լսէ իր անկախութեան մասին, իր պետականութեան մասին եւայլն, եւ միեւնոյն ժամանակ կը տեսնէ թէ ինչպէս դիկտատուրան իր կեանքը կը վերածէ ն'ւ տառապանքի ն'ւ ծայրանկարի : Այս փաստական վիճակը կը ստիպէ ժողովուրդը աւելի եւս կառչած մնալ անկախութեան գաղափարին եւ իր սեփական պետականութեան : Նոյնիսկ այսօրուան պայմաններուն մէջ Խ. Միութեան անդամներէն ոչ մէկ ոչ-ռուս ազգ կրնայ իր յօժար կամքով հրաժարիլ այն ձեւական իրաւունքներէն, զորս իրեն վերապահած է խորհրդային սահմանադրութիւնը : Ամէն ինչ աղճատուած է կուսակցութեան կողմէ, բայց ժողովուրդը կ'ապրի այն յոյսով թէ օր մը վերջ պիտի գտնէ այս վիճակը եւ Հայաստանը պիտի դառնայ ազատ եւ անկախ, բառին իսկական իմաստով :

Անկախ հանրապետութիւնները Խ. Միութեան մէջ մտան բանի : Ոչ ոք հարցուց ժողովուրդներու կարծիքը.— Կ'ուզէ՞ն թէ ոչ : Ցեղական ալ դարձան ձեւով ազգային, իսկ բովանդակութեամբ ընկերվարական» : Ժողովուրդը այսօր կը պայքարի, որպէսզի բովանդակութիւնն ալ դառնայ ազգային : Ասիկա կրնայ իրագործուիլ միայն ազատ պայմաններու մէջ :

Փոքր ժողովուրդներու պայքարը գլխաւորաբար կը բխի հիմնական կէտէ մը,— իրաւապէս անկախ պետութիւնները դարձնել անկախ ու ազատ նաեւ փաստօրէն :

Ռուս քաղաքական միտքը կ'առաջարկէ — հրաժարէ՛ այսօրուան իրաւական վիճակէն, որպէսզի վաղը փաստօրէն եւ իրաւապէս դառնաս մէկ մասնիկը ռուս պետութեան :

Ոչ մէկ ազգ, որքան ալ փոքր ըլլայ, չի կրնար իր վրայ կատարել ճափոնական « Հարա-Քիրի»ն

Ոչ մէկ լուրջ տարագիր կազմակերպութիւն չի կրնար իր երկրին անկախութեան խնդիրը դարձնել սակարկութեան նիւթ : Ոչ մի ազգ, որքան ալ փոքր ըլլայ, երբեք չի հրաժարիր իր տարրական, սրբազան իրաւունքէն,— իր հայրենիքի անկախութենէն : Ոչ մէկ տարագիր կազմակերպութիւն եւ ժողովուրդը չի կրնար խաչ քաշել իր պատմութեան վրայ :

Հակառակ բոլշեւիկեան անլուր բռնակալութեան, հակառակ իր կրած տառապանքներուն, հայ ժողովուրդն ալ չի կրնար խարգախել իր հայրենիքին պատմութիւնը : Իսկ այդ պատմութիւնը կ'ըսէ — «դարեր շարունակ հայ ժողովուրդը պայքարած է օտար բռնակալութիւններու դէմ ի խնդիր իր հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան : Վեց երկար դարերէն ետք հայ ժողովուրդը 1918ին վերահաստատեց իր անկախութիւնը եւ դարձաւ պետական ազգ : Բոլշեւիզմը անգամ ըստիպուեցաւ, հակառակ իր կամքին, երեւութապէս, իրաւապէս ճանչնալ եւ մեր պետականութիւնը : Նոյն պարագան կը ներկայացնեն միւս բոլոր ոչ-ռուս ազգերը :

Ուրեմն այսօր, հայ ժողովուրդը եւ իրեն հետ միասին մնացեալ բոլոր ոչ-ռուս ժողովուրդները ոչ պատմականօրէն, ոչ հոգեբանօրէն եւ ոչ մէկ մարդկային կամ աստուածային օրէնքով, չեն կրնար պայքարիլ բոլշեւիզմի դէմ, դառնալու համար ամբողջական Ռուսաստանի մէկ մասնիկը, ժողովուրդ, «ազգային փոքրամասնութիւն » եւ յետոյ միայն եւ երեւի նոյն Ռուսերու ղեկավարութեամբ, որոշել իրենց ապագան ինչ որ քուէարկութեամբ : Այդ քուէարկութիւնը բոլոր ոչ-ռուս ժողովուրդները արդէն կատարած են ռուսական յեղափոխութենէն ետք : Կատարած են շատերը արիւնոտ պայքարներէ վերջ : Մասնաւորաբար հայ ժողովուրդը չի կրնար հրաժարիլ Մայիս 28էն :

Այս կէտին շուրջ Ռուսերը միշտ խարխափումներու մէջ են : Կը թուի թէ չեն հասկնար անոր կարեւորութիւնը կամ այդպէս ցոյց կուտան :

Ոչ-ռուս ազգերը պիտի պայքարին բոլշեւիզմի դէմ, պիտի ըմբոստանան ռուսական կամ ուրիշ որեւէ տիրապետութեան դէմ, բայց յստակօրէն պիտի իմանան, թէ կը կռուին իրենց պետականութիւնը փաստօրէն այլեւս դարձնելու համար անկախ

Այս տրամաբանական գիրքին մէջ Ռուսերը ի զուր կը տեսնեն ոխ, ատելութիւն կամ թշնամանք :

Եթէ անոնք ճշգօրէն ըմբռնէին իրերու կացութիւնը եւ ընդառաջ երթային ոչ-ռուս ազգերու արդար պահանջներուն, միանգամայն հնարաւոր պիտի ըլլար բոլորին գործակցութիւնը : Մասնաւորապէս հայ ժողովուրդը ոեւէ ատելութիւն կամ թշնամանք չունի ռուս ժողովուրդին դէմ : Ընդհակառակն, մենք միշտ լաւագոյն զգացումները ունեցած էինք ռուս ժողովուրդին, անոր ընտիր եւ հանճարեղ գաւակներուն, անոր գրականութեան, արուեստի հանդէպ : Բայց սէրը եւ յարգանքը կրնան յարատեւել, երբ փոխադարձ են : Իրենց իսկ բարիքին համար ռուս վարիչները պէտք է հրաժարին աշխարհակալութենէն եւ փոքր ժողովուրդները կուլ տալու կամ ռուսացնելու դիտումներէն :

Ռուսերը յաճախ կ'ըսեն նաեւ թէ աշխարհը այս օր կ'երթայ դէպի փետերասիօն, իսկ դուք փոքր, անօգնական ազգերը ելեր էք անկախութենէ կը ճառէք :

Սխալ չհասկցուինք :

Ամէն փետերասիօն արդիւնք է անկախ պետութիւններու ազատ կամքի :

Դաշնակցային (Ֆետերատիւ) կապեր հաստատելու կամ չհաստատելու իրաւունքը վերապահուած է միայն գերիշխան ազգութեանց, անկախ պետութեանց :

Ոչ-Ռուսերը, ի թիւս որոնց նաեւ Հայաստանը կրնան ֆետերասիոնի մասին համաձայնութիւն կնքել այս կամ այն պետութեան հետ, բայց ատոր հիմնական եւ թերեւս միակ պայմանն է՝ նախ ըլլալ գերիշխան ազգ անկախ պետութեամբ : Իբրեւ այդպիսին միայն մենք կրնանք քննութեան ենթարկել «ֆետերասիոն»ի, «կոնֆետերասիոն», եւ ուրիշ միութեանց առաջարկները : Մեր դրական կամ ժխտական որոշումը տալու համար, պիտի ըլլանք գերիշխան : Բոլոր միւս պարագաներու մէջ «ֆետերասիոն»ը կը ծառայէ միայն ուժեղ կողմի շահերուն եւ կը վտանգէ տկար կողմին քաղաքական եւ մշակութային ապագան : Վկայ՝ Խ. Միութիւնը :

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՎԵՐՋԻՆ ԱՆՑՔԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

■

Միջին Արեւելքի մէջ ութ տարուան ընթացքին ութ թագակիր գլուխներ և երկու մեծ պետեր ինկան իրարու ետեւէ :

Կ'արժէ յետադարձ ակնարկ մը նետել այս վերջին տարիներու արիւնոտ դէպքերուն վրայ, քաղելով տեղական թերթէ մը .—

1949 Փետրուարին Սուրիա կուտար առաջին ազդանշանը : Այդ շրջանի նախագահը Շիւքրիւ Քուաթլի կ'ուզէր Մեծ Սուրիա մը, ստեղծել միացնելով Յորդանանը, Իրաքը եւ Լիբանանը : Եւ սակայն Յորդանանի Ապտուլլահ Թագաւորն ալ նոյն ծրագիրը կ'որոճար եւ չէր հանդուրժեր որ ապագայ Մեծ Սուրիոյ գահուն ուրիշ թեկնածու մըն ալ գտնուէր :

Այս հակամարտութեան արդիւնքը չուշացաւ : Գնդապետ Զայիմ գիշեր մը ձերբակալեց Շիւքրիւ Քուաթլին, մինչ Դամասկոսի մէջ ամբոխը խելայեղ ցոյցերով կը յայտնէր իր հրճուանքը : Բայց այդ ամբոխին մէջ Հէնաուի անուն մէկն ալ կար, որ քանի մը ամիս ետք կրցաւ գնդապետ Զայիմը վար առնել ու գնդակահարել, մղուած անզուսպ փառասիրութենէ :

Բիրտ ուժի վրայ հիմնուած այս յաջողութիւնը իր անխուսափելի վախճանը ունեցաւ : Սպանեալ Զայիմի բարեկամներէն Շիշաքլի յաջողեցաւ գրեթէ նոյն կերպով «մաքրագործել» Հէնաուին :

Հակառակ այս արիւնոտ դասերուն եւ հակառակ անոր որ խալամ աշխարհի մեծամասնութիւնըՄեծն Սուրիոյ գաղափարին համամիտ չէր, Իրաք շարունակեց փայփայել այդ ծրագիրը :

Կարծէք ճակատագիրն ալ հակառակ էր այս միութեան իրականացման :

1951ին Իրաքի Ապտուլլահ Թագաւորը սպաննուեցաւ երկու մոլեռանդներու կողմէ առանց արժանանալու Մեծն Սուրիոյ գահուն : Իր յաջորդը՝ Թալալ Թագաւոր հիւանդ էր : Ստիպեցին որ հրաժարի գահէն, տեղը տալով Ապտուլլահի Թոռան՝ Հիւսէյինի, որ իր տարիքին բերումով չէր կրնար ընդդիմանալ Միութեան ծրագրին :

1952 Յուլիսին Եգիպտոսի Ֆարուք Թագաւորն ալ վտարուեցաւ երկրէն ու այդ կերպով մէկն ալ պակսեցաւ Մեծն Սուրիոյ ծրագրին հակառակորդներէն :

Այս փոթութեանց ընթացքին անշուշտ Մեծն Սուրիոյ հարցը մէկդի թողուեցաւ : Միւս կողմէ Ամերիկա տեսնելով որ կարելի չէր յոյս դնել Եգիպտոսի վրայ, դարձաւ դէպի Թուրքիա եւ Փաքիստան, որոնք դաշնագիր մը ստորագրեցին : Անգլիա ուրախութեամբ դիմաւորեց այս նոր զինակցութիւնը :

Իրաքի ներկայ վարչապետը, Ֆատէլ Ճամալի, քանի մը շաբաթ առաջ «արաբական աշխարհի ինքնապաշտպանութեան միացեալ ճակատի» գաղափար մը կը յղանար, բայց Եգիպտոս մերժեց այս առաջարկը : Ֆատէլ Ճամալի անգլիասէր է եւ կ'ենթադրուի թէ Եգիպտոս անգլիական քաղաքականութեան հոտը առաւ անոր այս գաղափարին մէջ :

Այս մերժումէն ետք Ճամալի ուզեց իր ծրագիրը իրագործել «Արդաւանդ Մահիկ»ի սեղմ շրջանակին մէջ :

Մեծն Սուրիոյ գաղափարն է այս աւելի համեստ :

Ճամալի կը տեսնէ թէ ճամբան հարթուած է, քանի որ ոչ Ապտուլլահ, ոչ Իպն Սէուտ, ոչ Ֆարուք եւ ոչ ալ Շիշաքլի մնաց հրապարակին վրայ :

Միջին Արեւելքը անակնկալներու բեմ է այլեւս եւ ոչ ոք կրնայ որեւէ գուշակութիւն կատարել :

Անհարեկչութեան ու անսանձ փառասիրութեան այս արշաւին մէջ՝ մինչ Իրաք «Արդաւանդ Մահիկ» կ'երազէ անգլեւամերիկեան ծրագրէ մը ներշնչուած, Եգիպտոս կը ջանայ մուտք գործել արեւմտեան աշխարհի ընտանիքին մէջ :

Մոսատեղ բանտին մէջ կը խորհի աշխարհի ունայնութեան մասին : Մինչ զօր. Զահետի կ'աշխատի վերականգնանյնել Ապատանի նաւթահորերը ի գին նոյնիսկ նիւթական մեծ զոհողութեանց :

Այն օրէն ի վեր երբ Ապատանի քարիւղը ազգայնացաւ, Քուվէյթ եւ Սէուտի Արաբիա տասնապատկեցին իրենց արտադրութիւնը եւ տէր դարձան միջազգային շուկաներուն :

Պարսիկները հիմա կը տեսնեն որ իրենց

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

★

Անկեղծ կ'ըսեմ ...

Երբ հիւանդ եմ, կը նախընտրեմ տունս մնալ : Անկասկած, հիւանդանոցին մէջ աւելի լոյս եւ աւելի գիտութիւն կայ, ինչպէս նաեւ ֆալռռի, եւ այլ զարմանազան բաներ, բայց եւ այնպէս շատ լուրջ պատճառներ կան հիւանդ եղած ատեն տունը մնալու : Սակայն, անգամ մը ժանտատենդ ունեցայ. տնեցիները մտածեցին, թէ իմ տեղս հիւանդանոցն էր եւ թէ հոն պիտի կրնային ամոքել իմ տառապանքներս, որոնց այնքան հերոսաբար կը հանդուրժէի :

Բայց հիւանդանոցին մէջ դէպքերը երբեք չընթացան այնպէս, ինչպէս մենք կ'երեւակայէինք : Անկարելի է ըսել, որ հոն ամէն ինչ իմ գործիս եկաւ :

Ըսէք, խնդրեմ, ինչպէս կարելի է, որ հիւանդը, երբ կը սպասէ արձանագրուելու համար, յանկարծ իր դիմացը կը տեսնէ խոշորագիր յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսուի .

« Ընտանիքէն կը խնդրուի դալ եւ դիակները առնել կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 4» :

Չեմ գիտեր, թէ միւս հիւանդները ի՞նչ կը մտածէին այս յայտարարութիւնը կարդալով, բայց ես քիչ մնաց խելքս կորսնցնէի. հիւանդ վիճակով, ուժասպառ նստիլ եւ .. յանկարծ նման բան մը կարդալ :

Զիս արձանագրողին ըսի .

— Ընկեր բժշկական քարտուղար, ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ այս տեսակ կոպիտ յայտարարութիւններ կախած էք հիւանդանոցին պատէն :

Բժշկական քարտուղար համարած մարդըս շատ զարմացաւ :

— Այդ էր պակաս, — մռմռաց : Վրան ուժ չկայ, ջերմէն կ'այրի եւ սակայն ի վիճակի է քննադատական վերլուծումներ կատարելու : Եթէ առողջանաք, ինչ որ հաւանաբար անկարելի է, այն ատեն կրնաք քննադատել, որքան որ ուզէք : Եթէ ոչ, ժամը 3էն 4, մենք ձեզ պիտի վերադարձնենք ձեր ընտանեաց գիրկը, ճիշդ ու ճիշդ համաձայն այս յայտարարութեան, եւ վստահ ենք, որ այդ բանը մեզի հաճելի պիտի ըլլայ :

Միտք ունէի բժշկական քարտուղարին դաս մը տալ, բայց որովհետեւ քառասուն աստիճանէն աւելի տաքութիւն ունէի, չուզեցի վիճաբանիլ, ըսի .

— Սպասեցէք առողջանամ, ո՛վ ծեր լանջախոյզ, այն ատեն ձեզ ցոյց կուտամ : Այսպէ՞ս կը խօսին հիւանդներուն հետ : Նման դիտողութիւններ միայն յուսալքում կրնան ստեղծել :

Քարտուղարը խօսքը փոխեց, զարմացած որ ծանր հիւանդ մը այսքան սուր դիտողութիւններ կ'ընէր : Ծիշդ այս միջոցին փոքրիկ հիւանդապահուհի մը մեզի մօտեցաւ :

— Եկէք, որ ձեզ լուանք, ըսաւ :

— Աւելի լաւ չէ՞, որ ըսէիք՝ եկէք բաղնիք մը առնելու : Մարդկային արժանապատուութեան համար աւելի լաւ չէ՞ այսպէս ըսելը : Ես ձի չեմ, որ զիս լուաք :

— Կարծեցի, որ հիւանդ էք եւ ոչ թէ քննադատ, ըսաւ հիւանդապահուհին : Ցոյս չունիմ, որ ազատիք, եթէ շարունակէք ձեր քիթը խոթել ամէն բանի մէջ :

Զիս առաջնորդեց լուացարան մը եւ հրահանգեց, որ հանուիմ : Կիսամերկ էի, երբ յանկարծ նկատեցի, որ աւազանի ազտոտ ջուրին երեսը գլուխ մը կը լողար : Գլուխը կը նմանէր պառաւի մը : Հիւանդ մը, որ կը լողնար, հաւանաբար :

— Ինծի նայէ, անշնորհք աղջիկ, ըսի, կարծես աւազանին մէջ կին մը կայ. ասիկա կիներու բաղնիք չէ՞ :

— Եթէ կը կարծէք, որ կրնաք վրաս ազդել, կը սխալիք : Կրնաք հանդարտօրէն հանուիլ : Այդ միջոցին մենք պառաւը կը հեռացնենք եւ ձեր ջուրն ալ կը պատրաստենք :

Այս միջոցին բժշկական քարտուղարը ներս մտաւ .

— Կեանքիս մէջ սանկ խենթ մը տե՛սած չէի, ըսաւ : Ձուզեր, որ մեռնելու մօտ պառաւ մը լողնայ : Եւ եթէ ան ձեզի նայի եւ՛ բաներ մը տեսնէ, այդ պատճառով չէ, որ պիտի կարենայ մէկ վայրկեան աւելի մնալ այս ստորին աշխարհին մէջ : Կեցցեն ուշակորոյս հիւանդները, որոնք մեզի հետ չեն վիճաբանիր :

— Զիս դուրս հանեցէք ասկէ, ըսի, ապա թէ ոչ ձեզ կը սատկեցնեմ :

ՄԻԽԱՅԷԼ ԶՈՍԶԷՆՔՕ

(Մնացեալը յաջորդով)

քարիւղին համար յաճախորդ չէ մնացած։

Անդին՝ Իսրայէլ մտահոգութեամբ կը հետեւի իսլամական աշխարհի միացման ծրագիրներուն ։

Կայ նաեւ ուրիշ կարեւոր կէտ մը։

Իսրայէլի մէջ բանուորներու օրավարձերը շատ վեր են բաղդատաբար Եգիպտոսի եւ միւս իսլամ երկիրներու ։ Հոն կեանքի մակարդակն ալ շատ վեր է եւ յառաջդիմութիւնը՝ սրընթաց ։ Եգիպտացի երիտասարդ սպաներ միշտ Իսրայէլը օրինակ կը բերեն յեղաշրջելու համար իրենց երկրին ընկերային կարգուսարքը ։

Ասոր համար է որ Եգիպտոսի եւ միւս իսլամ պետութեանց աչքին Իսրայէլ կը նկատուի «Թիւ մէկ Թշնամի» , որովհետեւ այս գնացքով իր սահմանները նեղ պիտի գան անշուշտ ։

Այս խորհրդածութեանց կարգին, կ'արժէ յիշեցնել կարգ մը աշխարհագրական եւ քաղաքական գիտելիքներ ։—

ԵԳԻՊՏՈՍ .— Ֆրանսայի կրկին տարածութեամբ եւ 22 միլիոն բնակիչով այս երկիրը անցեալ տարուընէ ի վեր հանրապետական վարչաձեւով կը կառավարուի։ Անգլիոյ քաղաքական շահերուն եւ Եգիպտացի մեծ հողատէրերուն տեսակ մը առասպելտութեան դէմ ուժգնօրէն կը պայքարին նոր վարիչները ։

ՍԱՐՈՒԿԱՍՏԱՆ .— Ֆրանսայի երեք տարածութեամբ ու 17 միլիոն բնակիչով այս երկիրը երկու մեծ Թշնամի ունի, ազգայնացած Անգլեւիրանեան ընկերութեան քարիւղը, զոր չի կրնար ծախել եւ Մոսատեղը՝ որ բանտարկուած է ...

ԻՐԱՔ .— Ֆրանսայի հաւասար տարածութեամբ երկիր մը հինգ միլիոն բնակիչով, որուն առատահոս քարիւղէն Ֆրանսա կ'օգտուի 25 առ հարիւր համեմատութեամբ, Գ. Կիւլպէնկեան՝ 5 առ հարիւր։

ՍՈՒՐԻԱ .— Ֆրանսայի մէկ երրորդին չափ եւ երեք միլիոն բնակիչով այս իսլամ հանրապետութիւնը անցաւ Նախորդ իշխանութեան ձեռքը ։

ԼԻԲԱՆԱՆ .— Միջին Արեւելքի փոքրագոյն հանրապետութիւնն է մէկ միլիոն բնակչութեամբ ։

ՍԷՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻԱ .— Ֆրանսայի երեք անգամ տարածութեամբ եւ 4ուկէս միլիոն բնակչութեամբ այս անապատ երկրին շահու հոսուն աղբիւրներն են Մէքքէ ուխտագնացութիւնը եւ քարիւղը։

ՅՈՐԴԱՆԱՆ .— Ֆրանսայի մէկ հինգերորդին չափ եւ վեց հարիւր հազար բնակիչով այս երկիրը ունի Միջին Արեւելքի ամէնէն կարեւոր բանակը, որ մարզուած է Անգլիացիներու կողմէ։

ԵԷՄԷՆ .— Ֆրանսայի մէկ երրորդին չափ եւ 350 հազար բնակչութեամբ աշխարհէն անջատուած երկիր մըն է, ուր տակաւին գերեվաճառութիւնն ալ կը շարունակուի ։

ԻՍՐԱՅԷԼ .— Ֆրանսայի մէկ տասներորդէն ալ փոքր այս նոր երկրին մէջ կ'ապրին մօտ երկու միլիոն Հրեաներ , որոնք աչքի փուշ դարձած են Իսլամներուն ։

Թ.Ա.Թ.

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ

(GRÉGOIRE DE NAREK)

(Թրգ. Լիւք – Անտրէ Մարսէլի)

Գելժիացի ծանօթ քննադատ Ժոզէֆ Տեյմէլ, ստորագրած է յօդուած մը Լա Նուվէլկազէթ տըՊրիւքսէլի մէջ,(13Մարտ 1954) Գրիգոր Նարեկացիի Ֆրանսերէն Թարգմանութեան հրատարակութեան առթիւ ։

Ժոզէֆ Տեյմէլ, միշտ հետաքրքրուած է հայկական մշակոյթով եւ մասնաւորաբար՝ հայ գրականութեամբ։ Իր յօդուածները կ'արտայայտեն խոր համակրանք, հանդէպ մեր հնամեայ մշակոյթին։ Անգամ մը եւս ան կուգայ յայտնել իր գնահատութիւնը ։

Նարեկացիի կեանքին և գործերուն մասին հակիրճ տեղեկութիւններ տալէ ետք, ան կ'անդրադառնայ Նարեկացիի մէկ հիմնական մասնայատկութեան — «Ծանօթ չըլլալով մայրենի լեզուէն դուրս ուրիշ լեզուի մը, եւ ուրեմն հեռու՝ օտար ամէն ազդեցութենէ, Գրիգոր Նարեկացի այն Հայ Հեղինակն է , որուն հանճարը կը կրէ զուտ ազգային դրոշմ»։

Ժոզէֆ Տեյմէլ, կ'անցնի յետոյ բուն երկին գրեթէ էջ առ էջ, սեղմ վերլուծումով ։

Նախ՝ ամփոփումը Լիւք – Անտրէ Մարսէլի յառաջաբանին եւ Նարեկի մասին կատարած աշխատանքին, ապա Թարգմանութիւնը՝ քանի մը նմոյշներով ։ « Լիւք – Անտրէ Մարսէլ կը բերէ մեզի յանգաւոր եւ արձակ բանաստեղծութիւններու այնպիսի ընտրութիւն մը՝ որ թէ ճոխ է եւ թէ արդարացի»։«Աղօթքներու, Ողբերու, Աղերսներու կողքին, կան նաեւ տաղեր՝ որոնց յորդահոս եւ արեւելեան քնարականութիւնը, Թռիչք մը ունի ընդհանրապէս դէպի յարաբերական այլաբանութիւններ՝ օրինակի համար խորհրդապաշտ «ամուսնութիւնը» Քրիստոս – Արեւին եւ Եկեղեցի – Վարդին։

Ցետոյ մեր հնադարեան բանաստեղծութիւնները 16րդ, 17րդ , 18րդ դարերէն, որոնց մասին կ'ըսէ .— «Եւ անոնք նուազ հետաքրքրական չեն։ Անոնց շնորհիւ կրնանք ունենալ անցեալի հայկական բանաստեղծութեան վրայ ընդհանուր գաղափար մը, թերեւս քիչ մը անկատար , եւ սակայն հարուստ անոր ինքնատպութեան յայտնութիւններով »։

Ժոզէֆ Տեյմէլ կ'եզրակացնէ .— «Լ. Ա Մարսէլի աշխատանքը, որ կը վերաբերի գրականութեան մէջ շատ քիչ ծանօթ գետնի մը, պիտի տայ առաջին շփում մը՝ հայ գրականութեան հետ։ Եւ այսպէս, այդ գրականութեան ընդմէջէն, կարելի պիտի ըլլայ հասկնալ ոգին այն ժողովուրդին, որ մնացած է առոյգ՝ հակառակ այն մեծ դժբախտութիւններուն , աղէտներուն եւ նախճիրներուն, որոնց զոհն եղաւ դարերու ընթացքին ։ Եւ թերեւս ոմանք մղուին աւելի խորանալու ծայր աստիճան փարթամ այս յայտնութեան մէջ»։

Ա. Բ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԵԼԺԻՈՅ Հայերը ակումբի շէնք մը գնելու համար խորհրդակցութիւն մը կատարած են վերջերս, Պրիւքսէլի մէջ։ Կ'ըսուի թէ 850.000 պելժ. ֆրանք հաւաքած են արդէն եւ դեռ պիտի հաւաքեն ։ Ակումբին շէնքը օժտուած պիտի ըլլայ ամէն յարմարութիւններով, — մատուռ , գրադարան սրահ եւն.։ Գրադարանը պիտի ճոխանայ հանգուցեալ փրոֆ. Ադոնցի հազուագիւտ գիրքերով որոնք գաղթ. վարչութեան տրամադրութեան տակ կը գտնուին դասաւորուած եւ թուագրուած են մեծ խնամքով ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՆԱԿԱՉԵԱՆ առաջնակարգ դեր կը կատարէ ներկայիս Իրանի քարիւղի բանակցութեանց մէջ։ Նակաշեան երեք ամիս առաջ Ուոշինկթըն գնաց իբրեւ Իրանի կառավարութեան ներկայացուցիչ եւ յայտարարութիւններ ըրաւ Իրանի քարիւղի շահագործման մասին ։

ՊԱՏԱՆԻ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Վարուժան Գոճեան նուագահանդէս մը տուած է Նիկոսիոյ մէջ (Կիպրոս) ի ներկայութեան Հայերու եւ օտարներու եւ Միջին Արեւելքի պետութեանց հիւպատոսներու, որոնք ջերմապէս գնահատած են տաղանդաւոր արուեստագէտը։

ՀԻՆԳ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐ ձեռնադրուած են Հալէպի մէջ։ Ձեռնադրութիւնը կատարած է Թեմին առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոս։ Ձեռնադրուողներն են Ցովհ. Գոյաճեան (Տէր Վարդան), Վարդավառ Գրիգորեան (Տէր Վահան), Սարգիս Մինոյեան (Տէր Հմայեակ), Միքայէլ Քէհիայեան (Տէր Առոմ) եւ Սարգիս Աւետիսեան (Տէր Ղեւոնդ) Պոլսոյ մէջ ալ երկու քահանաներ ձեռնադրուեցան Գարեգին պատրիարքի կողմէ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՑԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՔԱՆ, 14 Մարտ ,(Յառաջ) .— Հաճելի հաւաքոյթ մըն էր Քանի «Ազգատախնամ Միութեան» կազմակերպած ցերեկոյթը ։ Ներկայ էր գաղութին մեծամասնութիւնը։ Վարչութիւնը ջանք չէր խնայած յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար ձեռնարկը։ Այս Գ. տարին է որ «Ազգատախնամ»ը կը կազմակերպէ իր տարեկան ցերեկոյթը ։

Կոկիկ գաղութ մըն է։ Նիսէն ալ եկած էին քանի մը ընտանիքներ։ Նիսի «Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը , նոյնպէս ունէր իր ներկայացուցիչները ։

Ցայտագիրը կոկիկ եւ զուարթ էր։ Եղան արտասանութիւններ, երգեր, հայերէն եւ Ֆրանսերէն, նոյնպէս հայկական պարեր եւ պաւեշտ։ Օր. Գրիգորեան լաւ երգեց, բայց յաջորդ տարի կը սպասենք իրմէ որ իր յայտագիրը ճոխացնէ հայերէն երգերով։ Կարօտն առնենք մեր երգերուն ։

Կը շնորհաւորենք երկու փոքրիկ Գէորգեաններու մաքուր առոգանութեամբ արտասանած ոտանաւորները։ Դերակատարները ամէնքն ալ նոր սերունդէն էին։ Իւրաքանչիւրը իր կարելին ըրած էր լաւագոյնն կատարելու իրստանձնած դերը։ Նարդունիին ակնջը խօսեցաւ արդեօ՞ք, երբ Գ. Գարեգին կ'արտասանէր մեծ խանդավառութեամբ «Եւ տեսայ ժողովուրդը որ չուզեց մեռնիլ բաբելոնի պարիսպներուն տակ» (Յառաջ, 28 Փետրուար)։

Նիսի Կրօնական ընկերակցութեան վարչութեան քարտուղարուհին իր Միութեան կողմէ ողջունեց Ազգատախնամ Միութիւնը եւ շնորհաւորեց որ յաջողեր էին հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը ստեղծել ։

« Ամէն տեղ եւ ամէն առիթով երբ քանի մը սրտցաւ Հայեր ու Հայուհիներ, ձեռք ձեռքի տուած կը կազմակերպեն հաւաքոյթներ, յոյսի եւ լոյսի կեդրոններ, Թող այդպիսի ձեռքեր շատ ապրին։ Ազգօգուտ ձեռնարկներ, ո՛ր միութեան կողմէ ալ կազմակերպուին, արժանի են ամէնուն աջակցութեան »։

Կը մաղթենք որ Քանի Ազգատախնամը ամէն ջանք ի գործ դնէ նորահաս սերունդին հայերէնի դասընթացք մը կազմակերպելու համար։ Մանաւանդ որ ունին կարող ուժեր, ինչպէս եւ զոհողութեան ոգի։

Հայերէնի դասընթացք մը, հոգ չէ. շաբաթը մէկ օր, Ազգատախնամի աշխուժացման կարեւոր մէկ ազդակը պիտի ըլլայ ։

Վարչութիւնը կամք ունի, ուրեմն ճամբան ալ կը գտնէ այս կարեւոր ձեռնարկին համար ։

ԱՆՑՈՐԴ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Կիրակի 7 Մարտ, Սէն Լուի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հայկական երգչախումբի տարեկան համերգը ։

Կոկիկ բազմութիւն մը փութացած էր կրկին լսելու երգահանդէսը ։

Հոս ծնած եւ մեծցած սերունդին համար, մէկը պէտք էր որ նախ սիրցնէր , յետոյ սորվեցնէր, իսկ ամէնէն դժուարը՝ այդ երկսեռ երիտասարդութիւնը (50 հոգի) բեմ բարձրացնէր եւ քաղաքէ քաղաք պտտցնէր, համերգներ սարքելով։ Այդ գործը յանձն առած է Ցովսէփ վրդ. Լեւոնեան ։

Գնահատութեան մեծ մասը կ'երթայ երկսեռ երիտասարդութեան որ ամիսներ զոհած է, յամառօրէն հետեւելով փորձերուն ։

Ցայտագիրը բաժնուած էր երեք մասերու .— Գեղջկական երգեր, եկեղեցական, ժողովրդական ։

Կրնամ ըսել թէ , վարդապետը յաջողած էր լաւ սորվեցնել երգերը, միեւնոյն ատեն բացատրելով երգերու իմաստը ։

Խումբը յաջողութեամբ երգեց զանազան կտորներ։ Մեներգի առթիւ ջերմապէս գնահատուեցաւ Տիկին Քլարա Թաղէոսեան, մանաւանդ «Կռունկ»ով եւ «Ծիրանի ծառ»ով։

Ներկաները նիւթապէս ալ քաջալերեցին երգչախումբը։ Գալ տարի կը սպասենք աւելի կենսունակ եւ աւելի ճոխ ։

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԱԽԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Իբրեւ ծնողք՝ ինչ որ պարտական էիք ձեր նորադարձ զաւկին, ըսել կ'ուզեմ Տիգրանին, զայն բաժնեցիք երկուքի, եւ՝ իմ կեանքս կը պարտիմ Թէս Սանոյին, անոր բարերար եւ արդար ու ճշմարիտ մարդու սրտին, ուրեմն՝ ես երախտապարտ եմ ձեզի, երախտապարտ եմ նաեւ Տիգրանին։ Ես ձեր զաւակն եմ եւ Տիգրանին եղբայրը, եղբայր մը՝ պէտք է օգնէ ի հօրն ու եղբօրը ։ Տիգրանը յառաջացած է, ապագայ ունի, կրնայ ըլլայ ռահվիրան ու գործիչը հայեւֆիւլիս եղբայրակցութեան այս պարագան ալ կարեւոր է , ուրեմն՝ երկար եւ խորունկ մտածեր եմ, պէտք էր օգնել, աւելի ճիշդ՝ վարձատրել Տիգրանը։ Ես ծրագրած եմ Տիգրանը Ֆրանսական վարժարանը դնել եւ հոգալ անոր բոլոր ծախքերը ։

— Սլօ, զաւակս, նորէն մինակ պիտի մնամ տնական ու դաշտային աշխատանքներուս մէջ, եւ՝ մտադրած էի Տիգրանը գիւղ տանիլ, վարժեցնել վարուցանքի , կալի ու կաթի, Սլօ, ինծի նայէ, տղաս , ծերացած եմ, օգնականի պէտք ունիմ ։

— Ինչ ալ ըլլայ, հայրիկ, եւ՝ խօսքս տուի եւ կը յուսամ թէ հայրիկը չի մերժեր իր տղուն առաջարկը, ու Տիգրանը Ֆրանսական վարժարան պիտի յաճախէ։

— Սլօ, մէջքս կոտրեցիր, տղաս եւ , կը սիրեմ քեզ ու չեմ կրնար մերժել քեզ , ուզածդ թող ըլլայ ։

Տիգրանն ու Արեգնազը կը քալէին Սլօյի եւ Թէս Սանոյի հետքէն։ Տիգրանը ծանօթ էր խօսակցութեան շարժառիթին , ճամբան՝ Տիգրան Արեգնազին պատմեց անհրաժեշտը, դեռ տունը չհասած՝ Սլօն վարպետութեամբ մը, Թէս Սանոյէն գաղտնի յետ – դարձ մը ըրաւ, ձեռքով Տիգրանին հասկցուց թէ՝ հարթուած է ամէն ինչ ։

Ուրախացաւ Տիգրան, թէթեւ մը խրընդաց։ Ուրախութիւնը փոխանցուեցաւ Արեգնազին, ինչ լաւ եղաւ, Տիգրանը գիւղ պիտի չերթայ, պիտի մտնէ Ֆրանսական վարժարանը, ուրեմն՝ իրարմէ պիտի չզատուին, պիտի ապրին միեւնոյն քաղաքին մէջ, յաճախ իրար պիտի տեսնեն ։

Հանդէսէն քանի մը օր վերջ՝ Սլօն Պաշքալէ գնաց, իսկ Թէսը, տիկին Նանիկը եւ Տիգրանը վերադարձան գիւղ։ Տիգրան իր արձակուրդը պիտի անցընէր հայրենի տան մէջ, իսկ աշնան՝ պիտի գար Այգեստան, իր ուսումը շարունակելու համար ։

Ինչ գեղեցիկ է այն քաղաքը՝ որուն մէջ սիրուհի մը ունիս....

Անոր օդը՝ վարդի բոյրէն աւելի հոտաւէտ է, իսկ ջուրը՝ մեղրէն հազար անգամ աւելի քաղցր ....։

Վանը հայկական յեղափոխութեան հընոցն էր ։

Ան՝ տեսեր էր ջարդերն ու կոտորածները, աւերն ու կողոպուտը։ Անոր երիտասարդութիւնը դարհուրանքով անցեր էր 1896էն, լսեր էր ահաւոր դրուագները մեծ ու փոքր ոճիրներուն, եւ սրտամորմոք ճիչը Թօպամահ մեռնողներուն։

Պառաւները պատմեր էին լուրեր «Հայդուկներ»։ Ծերերը՝ արցունքոտ աչքերով նկարագրեր էին «Վանդոյժը»։ Խրիմեան Հայրիկի «Երկաթէ գդալը» միտքերու մէջ կը վերածուէր կայծակէ թուրի , ու վրէժխնդրութեան աստուածը՝ արդար իշխանի մը անյիշաչարութեամբ, կը գօտեպնդէր հայ երիտասարդութիւնը ։ Լռած աւերակներու, կանաչ հովիտներու եւ բարձր կատարներու վրայ՝ հայ բազուկը կը վարժուէր զէնքի ու ռումբի , կը պատրաստուէին ուխտապահ զինուորներ վաղուան պայքարին։

Այրարատեան Աշխարհն ու Սիւնիքը կը հալէին Պարսկահայաստանի մէջ, Կարսն ու Կարինը, Տարօնն ու Տուրուբերանը , Վասպուրականն ու իր քաջարի լեռնաշխարհը կը միանային առաջիններուն՝ ստեղծելու համար հայ ժողովուրդին նիւթական ու հոգեկան, բարոյական ու ռազմական Գումարը, ուժի այն միասնականութիւնը՝ որով Հայը պիտի կռուէր անարգ , ամէնէն անպատիւ ու չարագործ թշնամիին դէմ։ Այսպիսով փլան արուեստական սահմանները, երեք տարբեր երկիրներու հայութիւնը մտածեց իբրեւ հայ ու միեւնոյն ազգի զաւակ։ Կարգախօսը՝ մէկ էր, երկրի ազատութիւն, սեփական հող ու հայրենիք ։

Ֆէտայական խումբեր կ'անցնէին Թըրքական սա.մանագլուխէն, կը մտնէին Հայոց Աշխարհը, իբրեւ ազատութեան առաքեալ, կուգային պաշտպանել հայ ժողովուրդի անձը, ինչքը, պատիւն ու փառքը։ Անկէ վերջ կուիւ եւ հերոսութիւն։ Արիւն ու գիւցազնութիւն։ Մոսուն, Զօր, Խանասոր, Սասուն, Զուխ Կեասուկ, Գարահիսար, Նեմրութ եւ Սոխորդ, Վան ու Շատախ։ Ապա՝ անհամար հերոսներ, Զաթօ, Շերօ,Վազգէն, Միքօ, Փոխիկ, Կոմս, Արամ, Իշխան, Սարգիս, Պուլղարացին, Մոկացին, Լօրթօն, Խուլ Յուսէփ, Աւետիսեան, Թէրլէմէզեան, Վարդգէս, Նիկոլ, Փիլոս, Շիրին եւ դեռ հարիւրներ։ Վանը՝ յեղափոխական փեթակ էր. Վանը եռացող կաթսայ էր։Զէնք ու փամփուշտ, ռումբ ու դաշոյն, ու վերջապէս՝ անձայն ու խորհրդաւոր աշխատանքներ։ Սուրբ գործը կը դարբնուէր լռութեան մէջ։ Հայ հոգիներու մէջ Ազատութեան աստուածը կը բազմէր։

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս հաղորդեց արեւմտեան պետութեանց թէ համաձայն է որ Ժընեւի խորհրդաժողովը գումարուի Ապրիլ 26ին, Ազգերու պալատին մէջ: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ խորհրդային կառավարութիւնը խորհրդակցած է Չինաստանի հանրապետութեան հետ որ նոյնպէս հաւանութիւն յայտնած է :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 11 հրեայ այրեր, կիներ եւ մանուկներ սպաննուած են հանրակառքի մը մէջ, երեք հոգի ալ վիրաւորուած : Դէպքը տեղի ունեցած է Մարտ 17ին, Նեճոյի անապատին մէջ: Զեկոյցը այս ոճիրը կը վերագրէ Արաբներուն: Ազգաժողովին յանձնախումբը քննութիւն բացաւ :

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց լուծել Պրէսթի, Վանվի եւ Հավրի քաղաքապետական խորհուրդները :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ համալսարանը, որ դադրած էր 1939 – 45ի պատերազմին հետեւանքով, վերսկսաւ իր հրատարակութիւնը: Առաջին թիւին մէջ կ'երեւայ Ռընէ Լըրիշի մէկ ուսումնասիրութիւնը՝ — «Բժշկութիւնը 1940էն ի վեր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տօքթ. Ատընաուըր Աթէնքէն ճամբայ ելաւ դէպի Անգարա: Թերթերը կը գրեն թէ այցելութիւնը գրաւած արդիւնքներ տուած է քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով :

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհին, որ աշխարհի շրջանը կը կատարէ, վերադարձին Ճիպրալթար ալ պիտի հանդիպի: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ազատական երեսփոխան մը սպառնագիր մը ստացած է, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Եթէ ձեր թագուհին ոտք դնէ Ճիպրալթարի մէջ, պիտի սպաննենք »:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երկու շրջաններուն միջեւ երթեւեկը դժուարացած է, մեծ արտօնութիւն պահանջելով [illegible]. Արեւմտեան պետութեանց մարդասպանները այս կացութեան պատասխանատու կը նկատեն խորհրդային իշխանութիւնը որ կը մերժէ ջնջել հաստատուած սեղմումները: — Այս տարուան սկիզբէն ի վեր 20.822 Գերմաններ արեւելեան շրջանէն արեւմտեան շրջանը ապաստանած են :

ՊՐԻՆՍԷՍ [illegible] ձերբակալեց Ֆրանսացի երդիչ մը, Անդէ Կաուան, այն ամբաստանութեամբ թէ ժմբեցուցիչ դեղեր փոխադրած է :

ՍՈՒՏԱՆԻ կացութեան մասին մտահոգութիւն կը տիրէ Անգլիոյ մէջ : Զըրչիլ որոշած է ի հարկին գրաւել ամբողջ երկիրը, [illegible] համար: Այս առթիւ նկատի առնուած է նաեւ Եգիպտոսի դիրքը: Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են, ի նախատեսութիւն անակնկալ դէպքերու

ՃՇԴՈՒՄ .— Կը խնդրուի մեզմէ ճշդել թէ Տէր եւ Տիկին Զաքրեան որ հազար Ֆր. նուիրեցին Ժանթիյիի դպրոցին կը բնակին Պանեօլէ եւ ոչ թէ Պանթէօ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Այրի Տիկին Վիրժին եւ զաւակները եւ Տէր եւ Տիկին Կ. Սաարլըքեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէին, Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, Հայ Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան եւ մասնաւորապէս իրենց պատուոյ նախագահ Պ. Տիրան Թէքէեանի, Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդին, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Արժ. Տէր Հմայեակ Համբարձումեանի, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Շէհրիեանի, ինչպէս նաեւ ամէն անոնց, որոնք անձամբ կամ գրաւոր, իրենց վշտակցութիւնը յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ փեսային ողբացեալ Յակոբ Դաւիթեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Ողբացեալի յիշատակին եղած են հետեւեալ նուէրները .— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէին 3000 Ֆր.: Մարսիլիոյ Հայ Ռազմիկներու միութեան 3000 Ֆրանք, Սէն Ժերոմի Կապոյտ Խաչին 2000 Ֆրանք, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 3000 Ֆրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Մանօեան եւ Գաստաւեան Աճեմեան իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Անահիտ Ուզունեանի եւ իր պարագաներուն, ողբացեալ Յովսէփ Ուզունեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հարիւրական Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման տասներորդ շրջանը:

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել *բոլոր առկախ հաշիւները* : Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ *պիտի դադրեցնենք* մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը: Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները *մանտա – չէքերով*, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ :

Մեր արտասահմանի բաժանորդները կրնան իրենց վճարումներուն համար օգտագործել Միջազգային Մանտա քարտ (Mandat Carte International)

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի տարեկան ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի, ժամը 15.30էն 23.30 Լաֆէտ Տէֆառնըի սրահին մէջ:32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա: Մէթրօ Փորթ եւ Մէրի տէ Լիլա:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Սէյրան (թառ) եւ ընկեր Բենօ (դափ):

Առատ պիւֆէ ժողովրդական գիներով: Մուտքը ազատ է:

Գարնանամուտի զուարթ եւ հաճելի օր մը պիտի անցընէք մասնակցելով «Ռոստոմ»ի այս աւանդական խնջոյքին :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Իթալիի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆ. Կ. Խաչի Օրը Մարտ 21ին, կիրակի ժամը 15–ին, 32 րիւ Տանրօն, Քրէմլին Պիսէթր :

Կը ներկայացուի՝ Գրիգոր Վահանի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանք, կատակերգութիւն չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ, քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ Բժիշկ»էն :

Կը մասնակցին գեղասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ Փարիզահայ գեղասաններու [illegible] կազմը եւ թառահար Սէյրան :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղին ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ժամը 16էն կէս գիշեր,

SALLE DES FETES D'ENGHIEN
30, Rue de Libération

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երգ՝ Օր. Մ. Կառվարենց: Ճապի [illegible] եւ հայկ. պարեր Պ. Երա[illegible] ձանեանէ :

VLADIMIR ZOPOLSKY

Նշանաւոր պալալայքայի խումբը :

Եւ ծանօթ պարող Ե. Ճանեան :

ՊԻՒՖԷ :

Կառ տիւ Նորէն կառախումբ ժամը 15 եւ 16.16ին:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Թատերական բացառիկ ներկայացում Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ Նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղին :

ԱՊՐԻԼ 23ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Սէն Լուէն Պ. [illegible] Մարկոսեան իր 26 տարեկան եղբօր Յովսէփին զանազէտ մահուան առթիւ (զոհ Բօտիրի գործարանին մէջ պատահած արկածի մը) փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար Ֆրանք կը նուիրէ տեղւոյն եկեղեցիին: Խորին շնորհակալութիւններս եւ ցաւակցութիւններս իր բոլոր պարագաներուն: Թաղ. եկեղեցւոյ :

ԾԱԽՈՒԻ Է

Պտտիկ կալուած մը որ ունի, 12 սենեակ, բոլոր արդիական յարմարութիւններով (բաղնիք, հեռաձայն, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն): Ազատ է անմիջապէս: Ունի նաեւ լուսաւոր աշխատանոց մը: Տարածութիւնը 220 քառ. մեթր: Կը գտնուի Փարիզի 19րդ թաղամասը : Հեռաձայն Պօթ. 14–28: Գին ութուկէս միլիոն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, 31, Փլաս Պէլլքուր: Լիոն:

Օր. Ս. ՏԷՐ ԿՈՄՍԵԱՆ Լիոնի քոնսէրվաթուարէն (երգ):

Հաճելի անակնկալներ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին Ռէժանի վերնայարկը :

Օրակարգ՝ Ա) Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն: Բ) Զանազան առաջարկներ : Գ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն :

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Ի ՆՊԱՍՏ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի

Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բաբգէն Սիւնի» խումբը կազմակերպած է պարահանդէս մը ի նպաստ ՆորՍերունդի «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ամսաթերթին, Ռէֆսի շքեղ սրահներուն մէջ, այս կիրակի ժամը 21–2:

Ճոխ պիւֆէ եւ զանազան անակնկալներ: Կը խնդրուի շրջանի ընկերներէն ներկայ գտնուիլ այս ձեռնարկը :

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին: Կը ներկայացուին «Աւարայրի Արծիւ», թատերգութենէն տեսարաններ :

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերական պարանցիկ հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ

Կիրակի, 21 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը :

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, իրենց ընտանիքները եւ Սիփան – Կոմիտասի համակիրները :

Մասնաւորապէս անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ կանուխէն :

GRAND AMPHITHEATRE
DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Երաժշտութեան եւ պարի փառատօն միջազգային ֆոլքլորի :

[illegible]

JEAN SARRAILH
Recteur de l'Académie de Paris

եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՌԱՅԻ :

Ի նպաստ Սէն Թ'Իլէր տիւ Թուվէի սանաթօրիումին : Կիրակի 28 Մարտ ժամը 14.30ին:

Տոմսերու գին՝ 300. 200. 150 եւ 100 Ֆր. Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Երգչուհի Տիկին Արփինէ Արդութեանի նուագահանդէսը Ապրիլ 23ին, ժամը 21–ին, Սալ Շոփէնի մէջ:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ՁՈՄի Մայիս 23ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի աշկերտ մը կամ աշկերտուհի մը: Դիմել Մինասեանի՝

74, Rue d'Hauteville, Paris (10e)
Tél. : PRO. 24-58.

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ճերմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Նոր գիներ

Articles polichinelles-ի համար, Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեօ Քաջանի մասնաճիւղը իր Օրը կը տօնէ շաբաթ, 3 Ապրիլ, ժամը 21էն 24:

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերները :

«Քրիստափոր » ենթակոմիտէն, Մարտ 20ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին :

«Վարանդեան » խումբը 21 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին :

«Հայաստան» ենթակոմիտէն 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին:

«Իշխան» խումբը, 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին:

«Զաւարեան» ենթակոմիտէն 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ: ժամը 9ին:

«Արամ» խումբը 28 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին :

«Ակնունի» ենթակոմիտէն 25 Մարտ, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

«Թաթուլ» խումբը 22 Մարտ, Երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

«Վռամեան« ենթակոմիտէն 21 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին:

«Ընկեր Կարօ» խումբը 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին:

Լասիոթայի «Խաժակ» խումբը 21Մարտ, կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կարտանի «Նիկոլ – Դուման» խումբը 21 Մարտ, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:

Ավինեոնի «Մուրատ » խումբը 21 Մարտ Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին:

Նիսի «Գէորգ Չաւուշ» խումբը 21 Մարտ, կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին:

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչներ:

Հ. Յ. Դ. ՐՍՏՈՄԻ խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 20.45ին, Փլաս Սէն Սիւլփիս, Քաֆէ տը լա Մէրի :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի բոլոր խումբերու վարչութիւնները այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, [illegible]

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Արմենեան սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱՆԻԷԲ Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21–ին, ծանօթ հաւաքատեղին Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Ապրիլ Սերոբ–Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը, այս Շր. երեկոյ ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ժողովէն ետքը, դասախօսութիւն: Նիւթը՝ «Ոսկեդարը եւ իր ոգին»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱՍՊ. Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը շաբաթ, 27 Մարտ, ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Միայն առնել անդամատետրերը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 15.30ին, Գեղամի հաշարանը, 12 րիւ Բատէ : Օրակարգ .— Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան նախագահուհին :

ՀԱՄԱ – ԽԱՐԲԵՐԴԻ Կարսանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ: Օրակարգի հարցեր տեղին վրայ: Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ – անդամ բոլոր Խարբերդցիներ :

Կ ՈՒԶՈՒԻՆ

1.— Արհեստանոցի մէջ աշխատող վարժ «մեքանիսիէն»ներ :

2.— Իրենց բնակարանին մէջ աշխատող վարժ գործաւորուհիներ :

Դիմել՝ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ .—

32 Rue des Annelets, Paris 19e.
Métro: Botzaris ou Place des Fêtes.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.236
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 20 ՄԱՐՏ — SAMEDI 20 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7324 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2735

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ո՞չ անդին պիտի կարդաք տեղեկութիւններ՝ պոլսահայ գաղութի ներկայացուցչական ժողովին գումարման և Կեդր. վարչութեան ընտրութեան մասին ։

Այսպէս, կը լուծուի խնդիր մը որ տարիներէ ի վեր կը զբաղեցնէր Պատրիարքարանը ։

Եղածը՝ նախորդին ստուերն է, ինչպէս որ գաղութն ալ անցեալին աղօտ յիշատակը ։

Բէմալեան իշխանութեան հաստատումէն եւ Պոլսոյ պարպումէն ի վեր, Ազգ. Սահմանադրութիւնը առկախ վիճակ մը ունէր ։ Անուանական էր ինչ որ մնացած էր ։

Կառավարութիւնը տիրաբար ձեռք առած էր ամէն բան ։ Պատրիարքը պարզապէս հոգեւոր հովիւ մըն էր, իսկ երբեմնի ժողովները եւ Խորհուրդները որեւէ իրաւասութիւն չունէին ։ Դպրոցներու վարչութիւնն ալ անցած էր կրթական նախարարութեան ձեռքը ։

Երեք տարի առաջ, Գարեգին պատրիարքի ընտրութեան առթիւ, ընդհ. ժողովը Կեդր. վարչութիւն մը եւս ընտրեց, համաձայն ազգ. սահմանադրութեան ։

Կառավարութիւնը չճանչցաւ այդ Վարչութիւնը, հակառակ բոլոր դիմումներուն ։

Ներսէն ալ անճոռնի պայքար մը բացուեցաւ, ապացուցանելու համար թէ այդ վարչութիւնը որեւէ օրինական հանգամանք չունէր, թէ կառավարութիւնը ընդհ. ժողովը արտօնած էր միայն պատրիարք ընտրելու համար, թէ օրէնքին չեկած էին եւն. ։

Բանավէճը տեւեց երկու տարի, եւ կառավարութիւնը, որ լռելեայն թաղած էր Սահմանադրութիւնը, առիթէն օգտուեցաւ, իր տեսակէտները պարտադրելու համար ։

Իր առաջարկն էր կազմել Կեդր. մատակարար մարմին մը (Մէրքէզ Միւթէվէլլի Հէյէթի), ներկայացուցչական ժողովի մը միջոցաւ որ պիտի ընտրուէր ընդհ. քուէարկութեամբ, մայրաքաղաքի թաղերուն եւ կարգ մը գաւառական քաղաքներու մէջ ։

Այդ ներկայացուցչական ժողովն է որ գումարուած է Մարտ 13ին, ընտրելով Կեդր. Վարչութիւնը ։

Մանրամասնութիւններ կը պակսին Կեդր. Վարչութեան իրաւասութեանց մասին ։

Նախորդին վրայ առաւելութիւնը այն է որ օրինական հանգամանք ունի կառավարութեան առջեւ ։ Ուրիշ խօսքով, պիտի գործէ իբրեւ համայնքին պաշտօնական ներկայացուցիչը՝ Պատրիարքին հետ միասին ։

Ինչպէս կ'երեւայ, Գարեգին պատրիարք Խաչատուրեան գոհ է որ կրցաւ բան մը փրկել ընդհանուր նաւաբեկութենէն ։

Անշուշտ աւելին կրնար կատարել, եթէ գարշելի խաչակրութիւն մը սարքուած չըլլար իրեն դէմ, նախաձեռնութեամբ ափ մը չոչորթներու եւ դաւադիրներու, որոնք թերթ ունին ձեռքի տակ, ինչպէս եւ զանազան կապեր ։

Ամէն պարագայի մէջ, գնահատելի են պատրիարքին եւ իր շրջապատին յարատեւութիւնը եւ հեռատեսութիւնը ։

Անշուշտ խուլ ձայները կը դադրին հետզհետէ, երբ արդիւնաւոր աշխատանք մը կատարուի, կանոնաւորելով կալուածներու մատակարարութիւնը եւ զարկ տալով կրթական գործունէութեան ։

Տարրական պարկեշտութիւնը կը թելադրէ ձգել որ գործեն, առաւելագոյն բարիքը ապահովելու համար դժուարին կացութեան մը մէջ ։

Դուրսէն ալ որքան քիչ խօսին, այնքան լաւ ։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Իսրայէլ կը գանգատի թէ 11 Հրեաներ սպաննուած են Արաբներու կողմէ, Նէճէֆ անապատին մէջ ։ Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ համազգեստով Արաբներ յարձակում գործած են հանրակառքի մը վրայ, սպաննելով 8 այրեր եւ 3 կիներ, Յորդանանի սահմանագլուխին մօտ ։ Իսրայէլ չափազանց ծանրակշիռ համարելով այս դէպքը, բողոքած է Ազգաժողովին, որուն ներկայացուցիչները քննութեան ձեռնարկած են ։ Իսրայէլ «պատերազմական արարք» կ'անուանէ այս յարձակումը, պատասխանատու համարելով սահմանամերձ պետութիւնը ։ Իսրայէլ որոշած է ամէն միջոց ձեռք առնել, պաշտպանելու համար ճամբաները եւ հաղորդակցութիւնները ։ Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի ներկայացուցիչներուն ալ հրահանգուած է պարզել կացութեան ծանրութիւնը ։

Յորդանանի արտաքին գործերու նախարարն ալ իր կարգին բողոքագիր մը ուղղեց անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպաններուն, գանգատելով թէ Իսրայէլ զինուոր կը համախմբէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի սահմաններուն վրայ եւ ըսելով թէ իրենք ալ բացառիկ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն ։ Ամմանի անթելը զարմանք կը յայտնէ որ Յորդանանը պատասխանատու կը նկատեն այս դէպքին ։ Դիտել կուտայ թէ դէպքը պատահած է Յորդանանի ամէնէն մօտաւոր պահականոցէն յիսուն քիլոմեթր եւ Իսրայէլի հոգէն 20 քիլոմեթր հեռու ։ Միւս կողմէ, պաշտօնապէս կը յայտարարեն թէ Յորդանան որեւէ պատասխանատուութիւն չունի եւ ցաւ կը յայտնէ յարձակման համար, ո՛ր կողմէն ալ կատարուած ըլլայ ։

Այս դէպքը մեծ յուզում պատճառեց ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ ։ Իրաք որոշեց արգիլել որեւէ օդանաւի թռիչքը դէպի Իսրայէլ ։ Եգիպտոս մէկ տարի երկարաձգեց Սինայի թերակղզիին մէջ հաստատուած բացառիկ վիճակը ։ Սուրիոյ կառավարութիւնը բողոքեց Ազգաժողովին, սահմանագլուխի բռնաբարումներու դէմ, պատասխանատու համարելով Իսրայէլը ։

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ վրդովիչ կը նկատեն կացութիւնը Իսրայէլի եւ Յորդանանի սահմանին վրայ ։ Այս առթիւ դիտել կուտան թէ Իսրայէլի վարչապետը յարձակման վայրը գացած է, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ մեծ կարեւորութիւն կուտան դէպքին ։

Իսրայէլի ազգ. պաշտպանութեան գերագոյն խորհուրդը նիստի հրաւիրուեցաւ, կացութիւնը քննելու համար ։ Վարչապետն ալ տեսակցութիւն մը ունեցաւ բանակին հրամանատարներուն եւ ոստիկանութեան հետ ։

Տասնըմէկ ուղեւորներու սպանութենէն եւ ուրիշ չորս ճամբորդներու վիրաւորումէն ետք, Իսրայէլի ոստիկանութիւնը բարակներ արձակեց, ոճրագործներուն հետքը գտնելու համար ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ այդ շուները «դէպի արեւելք, Յորդանանի սահմանը ուղղուեցան առանց վարանելու» ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, կառավարը եւ կինն ալ սպաննուած են, իսկ իրենց երկրորդ զաւակը, դեռատի աղջիկ մը, անվնաս ազատած է ։

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ Հոկտեմբերին ալ 53 Արաբներ ջարդուեցան Քիպիա գիւղին մէջ եւ այս առթիւ Ազգաժողովը խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց Իսրայէլի ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՀԱՐՑՆԵԼ...

Ընթերցող մը կը գրէ —

Վերջերս իմացայ թէ Ֆրանսայի մէջ 1953ի ընթացքին լոյս տեսած են 11.075 ֆրանսերէն գիրքեր, որոնց 1058ը՝ օտար լեզուներէ թարգմանութիւն ։ Այս հաշիւէն դուրս կը մնան հանդէսներն ու պարբերաթերթերը ։

Մտքէս չանցնիր ցերուցան ժողովուրդի մը պայմանները բաղդատել պետութեան մը հնարաւորութեանց հետ ։ Բայց, բնազդաբար հարց մը ծագեցաւ մտքիս մէջ.— Ի՞նչ ընդհանուր պատկեր կը ներկայացնեն մեր հրատարակութիւնները, եւ այսքան տարիներէ ի վեր ։ Անշուշտ խօսքս արտասահմանի մասին է ։ Մայր հայրենիքին մէջ, կը բաւէ դիմել պատկան իշխանութեանց, պատասխան մը ստանալու համար ։ Թէեւ ես ինծի կը հարցնեմ թէ այստեղ եթէ դիմեմ «Կուլտուրական Կապի Ընկերութեան» բարեկամներուն, պիտի կրնա՞ն գոհացում տալ ։

Իսկ արտասահմանի մէջ, որո՞ւ դիմել, ո՞ր տեղէն իմանալ թէ օրինակի համար 1953ին, քանի՞ հայերէն գիրք տպուած է, եւ ի՞նչ գիրքեր լոյս տեսած են ։

Պիտի թելադրէք որ դիմեմ Մատենադարաններու կամ ուրիշ հիմնարկութիւններու ։ Եթէ պատասխանեն, պարզ է թէ ինչ պիտի ըսեն — «Այս տարի ստացած ենք... եւն.» ։ Յամենայն դէպս, պիտի չկարենան տալ ամբողջական պատկերը ։

Եթէ գիտէք ուրիշ հասցէ մը, որ առանց բացառութեան համախմբած ըլլայ մեծ դժուարութեամբ լոյս տեսած մեր արտասահմանի բերքը, ամբողջութեամբ ականջ կ'ըլլամ լսելու ։

Իսկ եթէ ոչ մէկը գիտէ այդ հասցէն, առենը չէ՞ մտածելու համահայկական կեդրոնի մը մասին, ուր կը գրկուին բոլոր հրատարակութիւնները, հեղինակին կամ հրատարակիչին կողմէ, իբրեւ «քաղաքացիական» կամ աւելի ճիշդ՝ հայու պարտականութիւն ։ — Ա. Վ. Ա.

Կը կարծէ՞ք թէ անհրաժեշտ է նոր կեդրոն մը կամ կազմակերպութիւն մը ստեղծել, երբ ունինք Մխիթարեանց վանքերը, Անթիլիասը եւ Երուսաղէմը ։

Կը բաւէ որ մէկն ու մէկը կամ բոլորը միասին ստանձնեն այս պարտականութիւնը, ընդհանուր կոչ մը ուղղելով բոլոր հեղինակներուն եւ հրատարակիչներուն ։ ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻԱ, ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Զօր. Նէկիպ լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ առ այժմ մասնաւոր փափաք մը չունի համաձայնութեան մը յանգելու համար Անգլիոյ հետ, Սուէզի մասին ։ Իր կարծիքով, Անգլիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնները մեծ օգուտ մը չունին, վասն զի «այդ երկիրը չի յարգեր զանոնք» ։ Եւ իբրեւ ամենավերջին օրինակ յիշեց Սուտանի պարագան ։ Երբ հարցուցին թէ Եգիպտոս տրամադի՞ր է վերասկսելու բանակցութիւնները որոնք ընդհատուած են անցեալ Հոկտեմբերէն ի վեր, Նախագահը պատասխանեց.— «Պայմանաւ որ ուզածս ստանամ» ։ Այս առթիւ հաստատեց թէ Եգիպտոս յետագային կրնայ զինակցիլ Արեւմուտքի հետ, երբ Սուէզի խնդիրը կարգադրուի ։

Միեւնոյն ատեն բացատրեց թէ Եգիպտոս պատրաստ է Սուէզը վերագրաւելու իրաւունք տալու Անգլիոյ, եթէ արաբական երկիր մը յարձակում կրէ. բայց ո՛չ եթէ Թուրքիան յարձակման ենթարկուի ։ «Եթէ իրական պատերազմը պայթի, Թուրքիոյ վրայ պիտի չսահմանափակուի, այլ 24 ժամէն ընդհանուր արշաւանք մը պիտի սկսի մինչեւ Պարսկական ծոց եւ արաբական բոլոր երկիրները յարձակման պիտի ենթարկուին ։ Եգիպտոս պաշտպանութեան դաշինքներ ունի արաբական երկիրներուն հետ ։ Տարբերութիւնը այն է որ Թուրքիան Ատլանտեան զինակցութեան անդամ ըլլալով, եթէ օրինակ Ֆրանսան յարձակում կրէ, Թուրքիան այդ յարձակումը իրեն դէմ ալ ուղղուած պիտի նկատէ եւ Եգիպտոս պիտի հարկադրուի տրամադրել Սուէզի խարիսխը ։ Ես չեմ կրնար այդպիսի յանձնառութիւն ստանձնել» ։

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ՝ հակառակ այս յայտարարութեանց, Եգիպտոս եւ Անգլիա այժմ աւելի տրամադիր են համաձայնելու Սուէզի մասին, քան վեց ամիս առաջ ։

«ՆԵՂՈՍԻ ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒՆ ԾՈՄԸ»

Եգիպտոսի քուէպահանջ կիներուն նախագահը, Տորիա Շէֆիք եւ իր չորս ընկերուհիները եօթը օրէ ի վեր կը շարունակեն կամաւոր ծոմը, գոհացում ստանալու համար ։ Ամէնքն ալ տկարացած ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուեցան Մարտ 18ին ։ Բայց վճռած են աւելի խրստացնել ծոմապահութիւնը ։ Ցարդ նարինջի հիւթ կ'ըմպէին. այժմ որոշած են միայն ջուր խմել ։ Ամերիկուհին, որ իրենց հետ ծոմ կը պահէր երկու օրէ ի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ՊՈԼԻՍ, 15 Մարտ (օդանաւով). — Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ Մարտ 13ին, Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ ։ Ներկայ էին Պոլսոյ թաղերէն եւ գաւառէն ընտրուած 74 պատգամաւորներէն 71ը (բացականերէն մէկը հիւանդ, միւս երկուքը ճամբորդ) ։ Կը նախագահէր երիցագոյն անդամը, Տոքթ. Վահէ Հինդլեան ։

Ատենապետին հրաւէրին վրայ ժողովականները մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգեցին Աթաթիւրքի յիշատակը ։ Յետոյ մեծամասնութեամբ ներկայացուցչական ժողովի Ա. ատենապետ ընտրուեցաւ Պ. Արամ Խտրեան, Բ. ատենապետ՝ Տոքթ. Վահէ Հինդլեան ։

Այս ընտրութենէն վերջ, Գարեգին պատրիարք կարդաց եռամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը, որ ցոյց կուտայ դպրոցներու շինութիւն, եկեղեցիներու նորոգութիւն, Ազգ. Հիւանդանոցի բարեկարգութիւն եւն. ։ Միեւնոյն ատեն հոգեւոր հովիւներ ղրկուած են գաւառի այն քաղաքները ուր Հայեր կը գտնուին ։ Պատրիարքը յետոյ յայտնեց թէ համայնքին պատկանող կալուածներու խնդիրն ալ պիտի կարգադրուի մօտերս, համաձայն վարչապետին խոստումներուն ։ Պատրիարքին հրաւէրով ճառ մը խօսեցաւ նախորդ ընդհ. ժողովի ատենապետը, Տոքթ. Գ. Մանուէլեան ։

Յետոյ կատարուեցաւ Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը, գաղտնի քուէարկութեամբ ։ Ընտրուեցան.— Տոքթ. Գ. Մանուէլեան (ատենապետ), Վահան Պարտիզպանեան (Բ. ատենապետ), Մկրտիչ Շէլլէֆեան (ատենադպիր), Կարապետ Աբրահամեան (Բ. ատենադպիր), Մաքսուտ Փափազեան, Յովհաննէս Տէրունի, Հմայեակ Թուլուզեան, Սարգիս Ղազարոսեան, Ալիքսան Խօրասանճեան, Գուրգէն Ճանտան, Նիկողոս Տիգրանեան, Տիգրան Լաֆճեան, Կարապետ Թարթարեան, Յարութիւն Չէրքէզեան ։

Պատրիարքը փակելով ժողովը, շնորհաւորեց ժողովականներուն ողջմտութիւնը եւ համերաշխութիւնը ։

ԿԵԴՐ. ՀԱԼԻՆ մէջ երեք մեծ տուներ փակուեցան, այն ամբաստանութեամբ թէ 150 միլիոն ֆրանքի պտուղ եւ բանջարեղէն ծախած էին առանց հաշուեցոյցի ։ Ուրիշ խարդախութիւններ ալ երեւան հանուած են ։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԻՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ

●

3.— ՀԱՅԵՐԸ

Հայկական խնդիրը կը կազմէ թերեւս ամէնէն զօրաւոր ուժանակը, զոր Խ. Միութիւնը ամբարած է Անդրկովկաս՝ Միջին Արեւելքի մէջ գործածելու համար: Գրեթէ իրենց ամբողջ պատմութիւնը պատրաստած է Հայերը այն դերին համար, զոր անոնք արդէն կատարած էին ցարական Ռուսիոյ կայսրութեան մէջ եւ զոր շարունակելու կոչուած են Սովետ Ռուսիոյ մէջ: Ռուսիոյ ծառայելու իրենց այս դերը Հայերը կատարած են շատ մը կերպերով, գործելով յօգուտ անոր նուաճման բարգաւաճման, եւ ամրացնելով ու տարածելով ռուսական կայսրութեան ուժը անոր ամենակարեւոր սահմանային արշաւներէն մէկուն ընթացքին:

Հայ բանաստեղծը, Յովհաննէս Թումանեան, ըսած է թէ Հայաստանի վիշտը անեզր ծով մըն էր: Ինչ խօսք որ Հայկական դէպքերու եւ տառապանքի երկար պատմութիւնը գրեթէ կը յիշեցնէ Հրէական: Թէ Հայերը եւ թէ Հրեաները ժողովուրդներ են, որոնց զաւակները պարագաներու ստիպումով, հարկադրուած էին ապրելու ցրուած շատ մը երկիրներու մէջ, օտար շրջապատով, հեռու իրենց միջավայրի ատելութեան ու արհամարհանքին: Ճիշդ Հրեաներուն նման, Հայերը իրենց ազգութեան եւ կրօնքին հանդէպ ցուցադրած են մեծ հպարտութիւն մը, ինչ որ միայն ծառայած է աւելի սաստկացնելու արտաքին աշխարհի ատելութիւնը իրենց հանդէպ:

Հայկ. կեանքի վճռական իրողութիւնը կանուխ կորուստն էր իրենց ազգային անկախութեան: Այս անկախութիւնը վերջացաւ իսկական Հայաստանի — Կովկասեան Հայաստան — մէջ 1080ին, երբ երկիրն ինկաւ թրքական ու բիւզանդական իշխանութեան տակ: «Փոքր Հայաստանը», զոր Կովկասեան հայ բնակչութեան մնացորդները հաստատեցին Կիլիկիոյ մէջ, Միջերկրականի ափերուն վրայ, նուաճուեցաւ Թուրքերուն կողմէ 1376ին:

Երկու Հայաստաններու կործանումին յաջորդեցին արտագաղթի մեծ հոսանքներ: Հազարներով հայ տարագիրներ լեցուեցան Կիպրոս, Հռոդոս, Զմիւռնիա, Պոլիս, Իտալիա, Ֆրանսա: Ըլլալով ժողովուրդ մը որ կը պատկանէր թէ Արեւելքին եւ թէ Արեւմուտքին, Հայերը գացին նաեւ Արեւելք, բայց այդ պարագային ոչ իբրեւ տարագիրներ, այլ՝ իբր վաճառականներ, իրենց տնտեսական շահերը եւ կարողութիւնները մղեցին զիրենք լքել իրենց փոքրիկ լեռնային երկիրը եւ իրենց բախտը փնտռել արտասահմանի մէջ: Պարսից Շահը, Աբբաս Մեծը (1587–1629) իր պաշտպանութեան տակ առաւ Հայերը, թոյլատրեց անոնց որ հաստատեն առեւտրական բարգաւաճ գաղութ մը Սպահանի մէջ, եւ նաեւ գործածեց զանոնք զարգացնելու պարսկական առեւտուրը Հնդկաստանի մէջ: Այսպէս հայ վաճառականներ հաստատուեցան Մադրաս, Պոմպէյ ու Սէյլան, եւ մեծապէս նպաստեցին Կալկաթայի զարգացման իբրեւ մեծ առեւտրական կեդրոն մը: Հնդկաստանէն հայ գաղութները տարածուեցան մինչեւ Ծայր. Արեւելք, մասնաւորապէս Նանքին եւ Կանտոն(*):

ԱՌԱՋԻՆ ՌՈՒՍ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յարաբերութիւնները Հայերու եւ Ռուսիոյ միջեւ՝ սկսած էին Հայերու ազգային անկախութեան վախճանէն շատ առաջ: Ռուս – հայկական յարաբերութիւնները այնքան հին են որքան ռուսական պետութիւնը: Ռուսական տարեգրութեանց մէջ Հայոց մասին առաջին անգամ յիշատակութիւն կայ 1062ին, երբ Կիեւի Մեծ դուքսը հրաւիրեց Հայերը մասնակցիլ պատերազմի մը ընդդէմ Լեհերուն: Այն Հայերը որոնք հետեւեցան այս կոչին արտօնուեցան մնայուն կերպով տեղաւորուելու Կիեւի մէջ եւ իրենց հայկական եկեղեցին ունենալու այնտեղ(**):

1626էն ասդին՝ Հայ առեւտրականներ սկսան որոշ դեր մը կատարել ռուսական առեւտուրին մէջ Արեւելքի հետ, մասնաւորապէս Պարսկաստանի. Սկզբնական շրջանին անոնք անհատապէս եւ անկազմակերպ ծառայեցին իբրեւ միջնորդներ Ռուսիոյ եւ Արեւելքի միջեւ: Աւելի կազմակերպուած ռուս–հայկական գործակցութիւն մը սկսաւ 1667ին, երբ ցար Ալեքսիյ Միխայիլովիչ համաձայնութիւն մը կնքեց Սպահանի Հայկական ընկերութեան հետ: Այս համաձայնութիւնը զուգադիպեցաւ դարձակէտի մը ռուսական պատմութեան մէջ: Մօտաւորապէս 1667էն սկսեալ էր որ թրքական խնդիրը դարձաւ տիրական ազդակ մը ռուսական արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Այդ տարին՝ Ռուսիա կնքած էր խաղաղութեան դաշինք մը Լեհաստանի հետ որ կը չէզոքացնէր «ժառանգական թշնամի»ն եւ թոյլ կուտար Ցարին կեդրոնացնել իր ուշադրութիւնը Թուրքիոյ վրայ: Հայկական Ընկերութեան հետ կնքուած համաձայնութիւնը, որ դարձուց պարսկական առեւտուրը, մասնաւորապէս պարսկական մետաքսի արտածութիւնը, Թուրքիայէն Ռուսիոյ, կապ մը, օղակ մը եղաւ ցարին վարած հակաթուրք քաղաքականութեան մէջ:

Մեծն Պետրոսի ժամանակ, Ռուսիա սկիզբը դրաւ աւելի հետեւողական եւ սիստեմատիկ «Հայկական քաղաքականութեան» մը. Իսրայէլ Օրի, Հայ մը, առաջին դեսպանն էր զոր Մեծն Պետրոս ղրկեց Սպահանի պարսկական պալատին (1708): Պետրոսի անունով Օրի խոստացաւ Պարսկաստանի Հայերուն թէ Ռուսիա պիտի ազատէր զիրենք պարսկական լուծէն: Պետրոս ղրկեց Արտեմ Վոլինսկին, իր ամէնէն կարող գործակիցներէն մին, իբրեւ դեսպան, վստահելով անոր Պարսկաստանի հետ առեւտուրը տարածելու առաքելութիւնը ու նաեւ Պարսից Շահին հայ եւ այլ քրիստոնեայ հպատակներու մասին մանրամասն տեղեկութիւններ հաւաքելու գործը: Պետրոսն «Հայկական քաղաքականութեան ամէնէն վճռական քայլն եղաւ հրովարտակ մը զոր Ցարը հրատարակեց 1723ին՝ հրաւիրելով Թուրքիոյ ու Պարսկաստանի Հայերը որ գաղթեն Ռուսիա ուր պիտի վայելէին մասնաւոր առանձնաշնորհներ:

Անսալով Պետրոսի հրովարտակին՝ Հայեր թափեցան Ռուսիա 18րդ դարու ամբողջ ընթացքին, ոչ միայն իբրեւ առեւտրականներ այլեւ իբրեւ նախակարապետ գաղթականներ որոնք հաստատուեցան մինչ այն անմշակ հողերու վրայ: Այսպէս՝ Հայեր դարձան հիւսիսային Կովկասի տնտեսական ոգնականը՝ անոր Ռուսերու կողմէ նուաճուելէն ետքը: Աշխատասէր հայ գաղթականները նորմուծեցին որթատունկի եւ մետաքսի մշակոյթը եւ օժտեցին Հիւսիսային Կովկասի ռուսական նոր քաղաքները, ինչպէս Ղզլար, Մոզդոկ, Ստաւրոպոլ, Վլադիկաւկազ եւ Արմաւիր՝ իրենց բնակչութեանց տնտեսապէս ամէնէն արժէքաւորով:

Խրիմի կցումով, 1783ին, հայկական ուրիշ գաղութ մը մտաւ ռուսական իշխանութեան տակ: Իրենց սփիւռքի սկզբնական շրջանին Հայերը անցած էին Հարաւ – Արեւելեան Խրիմի ծովափնեայ շրջանները այնպիսի մեծ թիւերով որ Ժ. դարու շատ մը գրողներ կը նկարագրեն Խրիմու ծովափը իբրեւ «Ծովափնեայ Հայաստան»: Թէոդոսիա քաղաքին բնակչութեան մէկ կարեւոր մասը մնաց Հայ մինչեւ 20րդ դարը: Թէոդոսիոյ ամենանշանաւոր զաւակը, մեծ ծովանկարիչ, Յ.Կ. Այվազովսկի, հայ ընտանիքի մը որդին էր:

1773ին մինչ տակաւին կը գտնուէին թաթարական լուծին տակ՝ Հայեր Խրիմէն գաղթեցին Տոնի աւազանը եւ այնտեղ, Ռոստովի դիմաց, հիմնեցին Նախիջեւան քաղաքը: Նոր Քաղաքին տրուեցաւ իսկական Հայաստանի մէջ գտնուող հին քաղաքի մը անունը, որ, ըստ ժողովրդական աւանդութեան, շինուեցաւ Նոյի կողմէ Տապանէն դուրս ելլելէ վերջ:

Թարգմ. Ա. ԿԵՂԵՑԻ

(*) Ժագ տը Մորկան, «Պատմութիւն Հայ ժողովուրդի», Փարիզ 1919, էջ՝ 293–295: (Ֆրանսերէն):

(**) « Հայ ժողովուրդի Պատմութեան վերաբերեալ Վաւերագիրներու Հաւաքածոյ (ռուսերէն), Մոսկուա, 1838, հատոր Բ., էջ՝ 283 :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

Տեղական թերթի մը թղթակիցը շարունակելով իր պրպտումները Յունաստանի մասին, կը պարզէ տնտեսական նախարարին՝ Սփիրօ Մարքեզինիսի յանդուգն ծրագիրները:

Այս նախարարը, որ շատ կը յիշեցնէ Եզովբոսը, առտու մը յայտարարեց.

— Ահաւոր բաց մը ցոյց կուտայ մեր ելեւմուտքը: Իսկական անդունդ մը զոր շուտով պիտի լեցնեմ: Մեր հողը աղքատ է եւ չոր: Պիտի ոռոգեմ եւ պարարտացնեմ: Ճարտարարուեստ չունինք, ես պիտի ստեղծեմ ...

— Սակայն ի՞նչ դրամով: Փճացած ենք:

— Միլիառներով տրախմի պիտի գտնեմ, ինչպէս եւ տոլարներ:

Անցեալ ամառ Պ. Մարքեզինիս բեմ բարձրացաւ եւ ըսաւ.— Երեսուն տարիէ ի վեր, առաջին անգամ, յունական ելեւմուտքը ոչ միայն հաւասարակշռուեցաւ, այլեւ տուաւ երեք հարիւր միլիառ յաւելուածական հասոյթ մը (երեքուկէս միլիառ Ֆրանք): Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգներէն ալ 70 միլիոն տոլար ստացաւ:

Եւ սակայն յոյն ժողովուրդը դժգոհ մնաց: Նախքան այդ արդիւնքին հասնիլը, նախարարը առանց «զգուշացիր» պտտալու, ապրիլին արժեզրկեց տրամին 50 առ հարիւր եւ դադրեցուց վճարումները: Արդէն երկրի դրամը մեծ արժէք մը չէր ներկայացներ: Կարծուեցաւ թէ հետեւանքը պիտի ըլլար թշուառութիւն եւ անգործութիւն: Սակայն հակառակ յոռետես եզրակացութեանց, տրամինի գործողութիւնը յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Տասը ամսուան ընթացքին, գիները բարձրացան երեսուն առ հարիւր միայն, երբ տրամաբանօրէն պէտք է կրկնապատկուէին:

Նախարարը ձեռքին տակ ունէր ինը հազար միլիառ տրախմի (երեք հարիւր միլիոն տոլար), որուն կէսը կ'երթայ զինուորական ծախքերու: Նախ 217 միլիառի զեղչեց այդ ծախքերը, յետոյ գործի ձեռնարկեց: Օրական 15–18 ժամ աշխատելով, երբ ոչ կ'ուտէր եւ ոչ կը խմէր, այլ կը ծխէր օրական հարիւրեակ մը ծխիկ, եւ երեսուն գաւաթ բարի սուրճ: Կը խօսէր արագ եւ բազմաթիւ թուանշաններով: Յետոյ, ցոյց կուտար շահը ամէն բանի մէջ: Թռներով ծխախոտը եւ չամիչը որոնք Յունաստանի արտածման գլխաւոր ապրանքներն են, տարիներով կը փտէին տեղւոյն վրայ, գնորդ չըլլալով: Արժեզրկումէն ետք, քանի մը շաբթուան ընթացքին բոլորը ծախուեցան 43 միլիոն տոլարի հասոյթ մը ապահովելով:

Յոյները մեծ քանակութեամբ անուշեղէն կը սպառեն, ինչպէս «լոքում», « քուրապիէ » եւն., սակայն Յունաստան շաքար չունի: Պ. Մարքեզինիս հրամայեց որ ճակնդեղ մշակեն ծխախոտի տեղ եւ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սկսան պառաւով դրազել, յետոյ աւազանը պատրաստեցին եւ ստիպեցին, որ մէջը մտնեմ:

Բայց այլեւս հասկցան, թէ որու հետ էր իրենց գործը. այլեւս չվիճեցան հետս. բոլոր բամբերուս «այո» պատասխանեցին: Միայն թէ, երբ լոգանքս վերջացաւ, ինծի տուին երկու անգամ աւելի լայն զգեստներ, որոնց մէջ կորսուեցայ: Վերջէն հասկցայ, որ օրէնքը այդ էր, փոքր մարդոց՝ լայն հագուստներ, խոշոր մարդոց՝ նեղ զգեստներ:

Ատկէ զատ՝ պէտք է, որ գոհ մնայի, որովհետեւ հիւանդանոցի նշանը իմ զգեստիս թեւին վրայ էր եւ կը նմանէր զինուորական բարձր աստիճանի մը. մինչդեռ ուրիշներուն կռնակին՝ կամ կուրծքին վրայ էր այդ նշանը, բան մը որ բարոյական արհամարհանք մըն է մարդկային արժանապատուութեան դէմ:

Սակայն կը զգայի, որ տաքութիւնս կ'աւելնար, եւ այլեւս կը զգուշանայի վիճաբանելէ:

Զիս տեղաւորեցին փոքրիկ սրահի մը մէջ, ուր արդէն երեսունի չափ հիւանդներ կային: Ոմանք շատ ծանր վիճակի մէջ, ուրիշներ՝ առողջանալու վրայ: Մէկ քանին կը սուլէին, միւսները կը վիճէին, կը խաղային կամ կը պտտէին աջ ու ձախ:

Հիւանդապահուհիին ըսի.

— Ցիմարանոց չէ՞ այստեղ. կեանքիս մէջ այս տեսակ հիւանդանոց մը չէի տեսած: Հիւանդանոցին մէջ պէտք է տիրէ խաղաղութիւն եւ հանդարտութիւն: Այստեղ կարծես չուկայի մեծ հրապարակն ըլլայ:

Հիւանդապահուհին պատասխանեց.

— Թերեւս կ'ուզէք, որ ձեզ մասնաւոր սենեակի մը մէջ դնէինք, ձեր քովն ալ սպառազինուած պահակ մը, որուն պաշտօնն ըլլար քշել ճանճերն ու լուերը:

Սաստիկ բարկացայ եւ պահանջեցի, որ խկոյն բժշկապետը կանչեն: Սակայն որքան մեծ եղաւ զարմանքս, երբ տեսայ որ բժշկապետը այն մարդն էր, որ ես բժշկական քարտուղար կարծած էի:

Արդէն վիճակս ծանր էր. այս որ տեսայ՝ ուշքս կորսնցուցի բոլորովին: Երբ ուշքի եկայ, հաւանաբար երեք չորս օր վերջը, հիւանդապահուհին ինծի ըսաւ.

— Անկասկած, երկաթի պէս մարդ էք, որովհետեւ լաւ ազատեցաք: Երբ պատահաբար ձեզ բաց պատուհանի առջեւ ձգեցինք, դուք յանկարծ սկսաք առողջանալ ... Շուտով պիտի կարենաք հիւանդանոցէն ելլել: Բնական է, եթէ ձեր դրացի հիւանդները ձեզ չվարակեն: Այն ատեն կրնաք դուք ձեզ շնորհաւորել ձեր հրաշալի առողջութեան համար:

Եւ իսկապէս, այլեւս չհիւանդացայ, բացի անկէ, որ մանկական հիւանդութեամբ վարակուեցայ. կապոյտ հազ ունեցայ: Հիւանդապահուհին շատ զարմացաւ:

— Այս հիւանդութիւնը միայն մանուկներու բաժինէն կրնար գալ: Միակ բացատրութիւնս այն է, որ դուք հիւանդ մանուկի մը գործածած պնակին մէջ ճաշած էք:

Այս ալ երկար չտեւեց, շնորհիւ իմ ուժեղ խառնուածքիս: Բայց, երբ հիւանդանոցէն դուրս ելլելու կարծողութիւններն սկսան, վրաս ջղային նոպայ մը եկաւ եւ մարմինս վէրքերով ծածկուեցաւ:

Բժիշկն ըսաւ.

— Եթէ հանդարտ մնաք, վէրքերը կ'անցնին:

Բայց ի՞նչպէս հանդարտիլ: Կը տեսնէի, որ անկարելի բան էր հիւանդանոցէն դուրս գալ: Կամ գիս կը մոռնային, կամ թուղթ մը եւ վկայական մը պակաս էր, կամ թէ որոշ ձեւակերպութիւններ կատարուած չէին: Օր մըն ալ անհամար հիւանդներ ներս թափեցան, հիւանդանոցի պաշտօնեաները չէին գիտեր ինչ ընեն: Բժշկական քարտուղարը ըսաւ ինծի.

— Շատ զբաղած ենք. չենք կրնար առողջացածները դուրս հանելու համար ժամանակ կորսնցնել: Դուք գտնէ մի գանգատիք, որովհետեւ տասնեւհինգ օր է, որ առողջացած էք, մինչդեռ կան որ ամիսներէ ի վեր առողջ են եւ կը համբերեն:

Յայտնի չէ թէ ի՞նչպէս, բայց կրցայ հիւանդանոցէն ելլել:

Կինս ըսաւ.

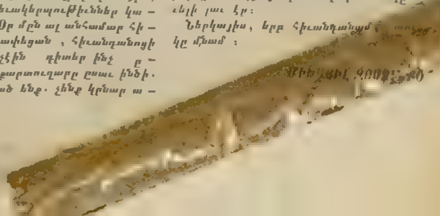
— Երեւակայէ, Պետիա, որ անցեալ շաբթու կարծեցի, թէ այս աշխարհէն հեռացած էիր, որովհետեւ հիւանդանոցէն ինծի ղրկեցին հետեւեալ թուղթը.

« Այս նամակը ստանալուդ պէս, եկէք ձեր ամուսնոյն դիակը առնելու »:

Կինս անմիջապէս հիւանդանոց վազած էր. սակայն իրեն ըսած էին, թէ սխալ մը պատահած էր, տոմարները իրար խառնած էին եւ կարծեր էին, որ դիակը իմ դիակս էր, մինչդեռ այդ միջոցին ես ողջ առողջ էի:

Այս փոքրիկ միջադէպը վրաս այնպէս ազդեց, որ միտքս դրի երթալ եւ հիւանդանոցի մարդոց երկու խօսք ըսել. բայց երբ մտածեցի, թէ գլուխս ինչեր կրնային բերել, հասկցայ որ հանդարտ մնալը աւելի լաւ էր:

Ներկայիս, երբ հիւանդանալ [illegible] կը մնամ:

ձեռնարկեց շաքարի մեծ գործարանի մը շինութեան ։

Քարիւղ պէտք է երկրի մը մէջ ուր աշխարհագրական աղէտները եւ երկաթուղիներու պակասը, կը ստիպեն որ մարդիկ ճամբորդեն բեռնատար կառքերով կամ նաւերով։ Գ. Մարքեզինիս որոշեց մեծ գործարան մը շինել տալ ուր պիտի զտուի Միջին Արեւելքէն ուղղակի հասած քարիւղը ։

Ելեկտրական ուժը չափազանց տկար ըլլալով, Յունաստանի մէջ ժամական սպառումը վեցէն 19 քիլովաթ է եւ գիւղերու մէջ մոմ կը վառեն տակաւին. (Ամերիկայի մէջ ժամական 2300 քիլովաթ, իսկ Ֆրանսայի մէջ 700 քիլովաթ)։ Գ. Մարքեզինիս յայտնեց թէ պիտի խափանէ բազմաթիւ գետերու հոսանքը, ելեկտրական ուժ արտադրելու համար։ Պիտի շահագործուին Պտղամայիսի հանքերը, ածուխ արտադրելու համար ։

Նիքելը, հազուագիւտ մետաղ մը, առատօրէն կը գտնուի Լարիմնայի մէջ։ Այս հանքը որ շատ հարուստ է, ցարդ անշարժութեան դատապարտուած էր։ Յոյս կայ որ այսուհետեւ տարեկան 23 միլիոն տոլարի հասոյթ մը պիտի բերէ։ Ալիւմինիումն ալ որ կ'արտադրուի Պառնասեան լերան ստորոտին, շուտով պիտի դառնայ հելլէնական արտադրութիւն մը, ապահովելով չորս միլիոն տոլար ։

Ազօթը որ կ'արտադրուի մեծ գործատան մը մէջ, շուտով պիտի բարեփոխէ Յոյներուն առօրեայ կեանքը։ Անոր շը ∋ նորհիւ հազարաւոր հեկտար հողեր պարարտ (աղբ) պիտի ստանան։ Կաթը, միսը, կանանչ լուբիան այլեւս արտասահմանեան շռայլութիւն մը պիտի չըլլան յունական սեղանին վրայ ։

Թրակիոյ, Մակեդոնիոյ եւ Թեսալիոյ դաշտերը որոնք պիտի ոռոգուին, պիտի օգնեն երկրագործութեան վարչական ընդարձակ տարածութեանց վրայ, ուր ցարդ կը տեսնուէին այծերու, ոչխարներու արածիլը։ Ալաքմոնի կամ Աքսիոսի գետերուն ընթացքը պիտի փոխուի բազմաթիւ ջրանցքներով ։

Պիտի շահագործուին մեծ չափերով նաեւ ուրիշ հանքեր, ինչպէս նիթրաթ, մագնեզիոմ կամ աղ ։

Միեւնոյն ատեն զարկ պիտի տրուի շրջագայութեան, ճամբաներու նոր ցանցով մը։

Գալքանեան դաշինքին շնորհիւ, երկու կառուղիներ, պիտի շինուին Եուկոսլաւիայէն Թուրքիա ։

Այս աշխատանքները պիտի վերջանան մինչեւ 1957։ Եւ այս հսկայական ծրագրով Յունաստան ամէն տարի պիտի շահի 90 միլիոն տոլար։ Սակայն նախ պէտք է 235 միլիոն վճարէ ։ Հակառակ իր ճիգերուն, Գ. Մարքեզինիս կրցած է ճարել միայն հարիւր միլիոն ։

Մնացեալը գտնելու համար նախարարը գնաց Ուաշինկթըն ուրկէ խոստումներ բերաւ, ինչպէս եւ անբաւարար վարկեր ։ Ներկայիս կը դիմէ եւրոպական ազգերու, երբեմն Փարիզ է, երբեմն Պոն, իր ծրագիրները պարզելով Ֆրանսացի, Գերմանացի ելեւմտագէտներու, արհեստագէտներու։ Աթէնքի թերթերը ամէն օր ազդեր հրատարակելով կը հրաւիրեն արտասահմանի դրամատիրական ընկերութիւններ եւ միջազգային դրամատէրներ որպէսզի իրենց դրամագլուխը շահարկեն Յունաստանի մէջ։ Վերջերս մասնաւոր օրէնք մը քուէարկուեցաւ, որ ամէն երաշխիք կուտայ արտասահմանի։ Թ.Ա.Թ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԵՑՑԷ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ

★

Արդար ըլլալու համար, պէտք է ընդունիլ որ մեր թերթերը, հակառակ իրենց կարգ մը մեղքերուն, շատ անգամ աւելի կ'արժեն իրենց բարոյական մակարդակով քան օտար ազգերու «դեղին» պատկերազարդները։ Այս պարագային «բարոյական մակարդակ» բացատրութիւնը կ'առնեմ իր ամէնէն սովորական, ամէնէն ժողովրդական ու մեր մայրերուն ու քոյրերուն համար ամէնէն մատչելի իմաստով ։

Այո, մամուլն ալ դասակարգերու կը բաժնուի։ Կան շնորհքով, լուրջ, ծանրախոհ եւ մաքուր թերթեր։ Եւ կան անշնորհք, անլուրջ եւ ոչ այնքան մաքուր թերթեր։ Առաջինները կը հրատարակուին շնորհքով մարդոց համար։ Մնացեալները, իրենց «զգայացունցներով եւ վրանբաց պատմութիւններով կը «լուսաւորեն» անմշակ մտքի տէր ընթերցողները ։

Հասկնալի է որ թերթ մը, ի պաշտօնէ, քանի մը տողով արձագանգը ըլլայ օրուան ոճիր – արկածներուն եւ դղրդագին — յաճախ անբարոյական — պատմութեանց, պայմանաւ որ խմբագիրը իր չափը գիտնայ եւ ունենայ ամէնէն գարշելի դէպքն ալ վայելուչ կերպով ներկայացնելու շնորհքը ։

Դեղին մամուլ կայ ամէն տեղ — Լոնտոն, Փարիզ, Հռոմ, Վիէննա, Մատրիտ, Նիւ Եորք։ Բայց, բարեբախտաբար, արտասահմանեան Հայաստանի մէջ այդ գոյնով թերթեր չունինք ։

Ամերիկայի մէջ ալ կան քանի մը «զգայացունցներ», որոնց էջերը այս օրերս, կը յորդին խայտառակ պատմութիւններով։ Խմբագիրներ կան, որոնց բերնին ջուրերը կը վազեն, երբ սիւնակներ կը լեցնեն՝ իրենց ընթերցողներուն հրամցնելու համար հետեւեալ գայթակղութիւնները, ի միջի այլոց ․

Ողբացեալ Նախագահ Րուզվէլթի հարսը ամուսնալուծում մը պահանջէ Ճիմիէն, որ իր ամուսնութեան առաջին տարին իսկ խաբեր է զինքը, ոչ նուազ քան տասներկու ամուսնացած կիներու հետ։ Դեղին մամուլը կը հրատարակէ երկու նամակներ՝ Ճիմիէն։ Երկուքին մէջն ալ անհաւատարիմ ամուսինը կուտայ իր մեղսակէցներուն անունները (բարեբախտաբար այս վերջինները չեն հրատարակուած) ։

Շաբաթ մըն է դեղին մամուլը կը պատմէ ուրիշ խայտառակութիւն մը։ Անցեալ տարի Ամերիկացի զինուոր մը ․․․ օրիորդ եղաւ՝ վիրաբուժին նշդրակով։ Հաւատացողներ ալ կան, չհաւատացողներ ալ ։ Հիմա օրիորդը կ'ուզէ բեմ բարձրանալ ու տոլար վաստկիլ։ Տասը հազար տոլար տուող կայ իրեն, երկու շաբթուան համար։ Տեղական իշխանութիւնները արգիլած են եւ ծանօթ պաշտօնատարուհի մը կը բողոքէ — «Թող հաստատէ թէ «բարեփոխուած» է․․․

Անշուշտ այս պատմութիւնները նկարազարդուած են, յաճախ։ Եւայի աղջիկները, մօտաւորապէս իրենց Եւայական տարազով ․․․ որպէսզի թերթերը ․․․ հարստանան ․․․

Կեցցէ հայ լրագրութիւնը, որ չուզեր այդ ձեւով դրամ դիզել ։

Երբեմն, աւելի լաւ է աղքատ մնալ ու չհարստանալ, եթէ աղքատութենէն վեր բարձրանալու համար պայման է փողոց իջնել եւ անբարոյութիւն փռել թերթի մը էջերուն վրայ ․․․ ՆԻՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԻԷՆԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

★

ՏԷՍԻՆ.— Երկրորդ տարին է որ Վիէնի երգչախումբը հայ երգը կը բերէ մեզի, ճաշակ, թարմութիւն եւ հաճոյք սփռելով իր շուրջը։

Շաբաթ իրիկուն, (13 Մարտ), երգչախումբը ամբողջութեամբ գրաւած էր Հ. Ց. Դ. Տան բեմը ։ Տղաքը, օրիորդներն ու տիկինները վայելչօրէն հագուած՝ ոգեւորութիւն պատճառեցին ներկաներուն։ Այս տարի, խումբը գտանք աւելի աշխոյժ ու երիտասարդ տարրերով օժտուած։ Սրահը թէեւ մեծ մասով լեցուած էր, սակայն բազմութիւնը գաղութին թիւին հետ խոտոր կը համեմատէր։ Անշուշտ եթէ «արեւելեան» յայտագիր մը ներկայացուէր նեղ պիտի գար սրահը։

Երգչախումբին յայտագիրը շատ ճոխ էր։ Կարելի է նոյնիսկ խճողուած համարել։ 28 երգեր՝ բաժնուած չորս մասերու։ Երգի մասնագէտ մը չըլլալով, պիտի բաւականանամ քանի մը տպաւորութիւններ արձանագրելով։ Արդէն արդար չէ մասնագիտօրէն արտայայտուիլ խումբի մը մասին, որ կազմուած է սիրողներէ, աւելի ճիշդ՝ աշխատաւորներէ որոնք իրենց հանգիստի պահերը կը զոհեն երգի փորձերուն համար, աշխոյժ ղեկավարի մը շունչին տակ, որպէսզի հայկ. երգը տարածուի։ Այսուհանդերձ չկարծուի թէ հասարակ խումբ մըն է, որուն անդամները կ'երգեն սարէն ձորէն։ Ընդհակառակն, իրենց երգերուն մէջ գտանք եւ նրբութիւն, ըմբռնում եւ ներդաշնակութիւն ։ Նոր սերունդի փրկութեան մասին կը խօսուի ու կը գրուի ։ Երգչախումբն ալ ուծացման դէմ մղուած պայքարին լաւագոյն ազդակներէն մին է։ Դպրոց մը, ուր իւրաքանչիւր անդամ ոչ միայն կը վարժուի հայ երգին որ ազգային մշակոյթին մէկ կարեւոր ճիւղը կը կազմէ, այլ եւ կը ստիպուի գրել ու կարդալ մայրենի լեզուով, երբ դժկամակութեամբ պիտի ուզէր հետեւիլ որեւէ դասընթացքի։ Երանի թէ ամէն գաղութ ունենար իր երգչախումբը ։

Յայտագիրը կը կազմէր փնջիկ մը յայտնի հեղինակներու գործերէն, աշխարհական թէ կրօնական բաժիններով ։ Երգերը մեծ մասով երգուեցան քառաձայն։ Անշուշտ բոլորն ալ նոյն ուժգնութիւնը չունէին ու եթէ ոմանք թոյլ էին ու անհաղորդ, ուրիշներ ընդհակառակն ծափահարուեցան ջերմապէս։ Երկար պիտի ըլլար կանգ առնել յայտագրին իւրաքանչիւր երգին վրայ։ Առանց վարանելու կարելի է ըսել թէ երեկոյթը տպաւորիչ էր, իր հետապնդած նպատակին ծառայեց ու ջերմապէս գնահատուեցաւ։ Ունկնդիրները երգերու խորհուրդով ստացան հայրենի սարսուռներ, մշակուած արտերու օրհնութիւնը եւ հնամենի վանքերու խունկը շնչեցին։ Յայտագիրը փակուեցաւ ողբացեալ Գ. Ալէմշահի «Իմ հեռաւոր հայրենիքս»ով։ Միջնարարին մեներգեց Տիկին Սոնա Թաղէոսեան, որ իր թրթռուն ձայնով կրկնութեան արժանացաւ։ Իսկ Օր. Լիլի Աքպրլըքեան պարեց դասական պար մը նոյնպէս գնահատուելով ։

Միւս գաղութներուն կը մնայ լաւագոյն ընդունելութիւնը վերապահել այս գնահատելի ձեռնարկին ։ Գ.Պ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կը կարծենք թէ Մարտ 14ին, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը կատարեց խիստ շահեկան մրցում մը ընդդէմ Սէ. Օ. Քուռնէօվի, որ առաջինն էր, ընդհանուր դասաւորման մէջ երկար ատենէ ի վեր ։

Գեղեցիկ օդը, երկու հազարէ աւելի բազմութիւն մը հաւաքած էր մարզադաշտը, երբե ատեն մեր շրջանին մէջ պարտուած էինք 5 – 0ով։ Մարզական թերթերը նոյն արդիւնքը կը նախատեսէին ։

Սկիզբէն յարձակողականի անցան մեր տղաքը։ Հակառակորդին հակահարուածները միշտ վտանգաւոր էին, սակայն միշտ կը բախէին մեր պաշտպանողական գիծին, որ անդրդուելի մնաց մինչեւ վերջ։ Ներկաներուն ջիղերը աւելի լարուած էին քան խաղացողներունը ։

Բոլորն ալ սրտատրոփ կը հետեւէին խաղին որ մինչեւ վերջը հետ, օրբրական էր։ Ու պահ մը, Հայերս, հանգստացանք, յետոյ անսահման ուրախութիւն։

Կրտսեր Քիւփէլեան կը յաջողէր գեղեցիկ կէտ մը նշանակել, դադարէն քառորդ ժամ առաջ ։

Խաղը վերսկսած ատեն հակառակորդը դարձաւ վճռական։ Իր դիրքն էր որ կը խախտէր։ Մենք զօրացուցինք մեր պաշտպանողական գիծը, երեք յառաջապահ ձգելով դաշտին մէջտեղը փոխան հինգի։ Մինչ հակառակորդը կը նեղէր մեզ, մեր հակայարձակումները երեք յառաջապահներով աւելի վտանգաւոր էին իրենց համար։ Վասնզի պէտք էր ամբողջ դաշտը վազքով կտրել երթուդարձով, անդադար, ինչ որ չափազանց յոգնեցուց դիմացի խումբը։

Խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 1 – 0ով։ Աննկարագրելի խանդավառութեան մէջ ։

Մարտ 7ին, դարձեալ յաղթական ելած էինք Պլան․ Մենիլի դէմ 1–0ով։

Այժմ մէկ կէտի տարբերութիւն կայ առաջինէն։ Դեռ հինգ մրցում ունինք, իսկ միւսները չորս միայն։

Այս կիրակի մեր դաշտին վրայ, կը հանդիպինք Իւ. Էս. Մըլէօնի։ Ռէտ – Սթարի դէմ, մրցումը յետաձգուած է Մայիս 2ին։

Այլեւս ոչ մէկ պարտութիւն, դասակարգ փոխելու համար ։

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Այժմէ թերթերը կը գրեն թէ պելժիահայ նկարչուհի Արաքսէ Ճէրոսկի 1954ի միջազգային սալոնի ոսկեայ շքանշանին արժանացած է ։

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Յեղափոխական կայծերը կը ցատկէին Վանէն դէպի գիւղերը, կը դարբնուէր հին օրերու արմենական ապետութիւնը ։ Արծրունեաց հեստ ու կարծր եսականացած պատմութիւնը իբրեւ օժանդակ կը խառնուէր Հայոց ընդհանրական պատմութեան գետին ․․․։

Ան՝ իր նոր պատգամը կը ցրցնէր սիրտերու խորը, ոտքի կը հանէր ընդարմացած կամքերը, կը գրգռէր ցեղին եսը, կորով ու առնականութիւն կուտար գիւղացիին, պայն կը մղէր դէպի ազատութեան արեւածագը ։

Իրարու ետեւէն կը յեղափոխականանային Շատախն ու Մոկսը, Կարկառն ու Կարճկանը, Գաւաշն ու Հայոց Ձորը, Բերկրին ու Թիմարը։ Հայն ալ մարդ էր բոլոր մարդերուն պէս, Հայն ալ իրաւունք ունէր իր տունն ու տեղը, իր հողն ու [illegible] ունենալու Գուլկարին, [illegible] ու յեղափոխականացած [illegible] [illegible] թեան վրայ [illegible] ցնել սորվեցան, [illegible] ներն վառօդ ծծել, եւ երիտասարդները իրենց զէնքերը դրկած վազեցին ռազմափորձի եւ կռուի ։

— Բա՞, ի՞նչ, թշնամին քարէ մարմի՞ն ունի, իսկ մենք միսէ ու ոսկորէ՞ ։

— Թշնամիէն ջո՞ւր կը վազէ, իսկ մեզմէ արի՞ւն ։

— Չէ՞ որ Թուրքն ու Քիւրտը մեզի պէս մարդ են ու մահկանացու ։

— Ալ բաւական է որքան ստրուկ մնացինք ու լզեցինք օտար բռնակալներու ոտքերը ։

Հայու քայլուածքին մէջ հպարտութիւն կը մտնէր։ Խօսքը կը ծեփուէր հաւատքով ու վստահութեամբ։ Նայուածքներէն կը կաթէր ցեղին յարութեան գաղափարը։ Հայկն ու Արամը, Արտաշէսն ու Մեծն Տիգրանը, Աշոտներն ու Թորոսները, վերջապէս հայկական անկախութիւնն ու յաղթանակները յիշեցնող մեծ դէմքերը իրենց յաճախանքի աքցանին մէջ առին հայ գիւղացիին միտքը ։ Ծննդավայրը դարձաւ սրբութիւն, հայրենիքը՝ դիցընտիր աստուած ։

Յեղափոխական երգերու հզօր կանչ՝ լեռներու մէջ եւ դաշտերու վրայ, ապա ամէն տեղ։ Վրէժի բորբոքում, ձայնի ու շեշտի, դղզումներու եւ յոյզի հզօր պոռթկում։ Այսպէս կ'աշտարակուէր Հայոց յեղափոխութիւնը հայ հաւատքի [illegible]երին վրայ․․․։ Ան՝ բոլոր յեղափո[illegible] [illegible]ամէնէն աւելի արդարն էր, ասոր համար ալ՝ ամէնէն աւելի առնականը դարձաւ, հերոսական եւ գաղափարաշունչ ։

Գեւոն իր գոմէշը ծախեց «մօսին» մը առաւ։ Խաչօն իր պապենական արտը փոխեց «տասնոց» ատրճանակի մը հետ։ Մնտիկը «մարթին» մը ձեռք ձգեց առանց փամփուշտի, ի՞նչ ընէր, դրամ չունէր որ փամփուշտ գնէր, վազեց քաղաք, ամիս մը աշխատեցաւ, բեռ կրելով՝ դրամ շահեցաւ, գնեց երկու հարիւր փամփուշտ եւ դաշոյն մը։ Զէնք, նորէն զէնք։ Զէնքը արդարութեան գործիք էր, առանց զէնքի՝ Հայ չէր, ոչ ալ մարդ։ Դէպքեր ու դրուագներ, խոյանք եւ հերոսութիւն. կռիւ եւ արիւն, Հայը՝ Թուրքին ու Քիւրտին դէմ, անհաւասարի յամառութիւն եւ ապշեցնող անվախութիւն։ Դարերէ ի վեր սարկացած Հայոց սրբազան հայրենիքը կը լսէր իր զաւակներու համազարկին ձայնը եւ անոր մարտահրաւէրին հեստ կանչը ։

— Վուրուն, էօլտիւրիւն քեափիրլէր, (եկէք, սպաննեցէք անհաւատները), կը պոռային Քիւրտերը ։

— Վուրուն, էօլտիւրի՛ւն քեափիրլէր, կը կանչէին Թուրքերը ։

Առանց փոխարէն, հայ ռազմիկը կ'երգէր ․

(Շար․) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

վեր, ստիպուեցաւ մեկնիլ Եգիպտոսէն, իր անցագրին պայմանաժամը լրացած ըլլալով :

Գահիրէի թերթերը զարմանալի բաներ կը պատմեն այս ծոմապահութեան առթիւ : Այդ լուրերուն համաձայն, պահպանողական երեսփոխան մը հեռագրեր է զօր. Նեկիպի.—

— «Զգեցէք որ մեռնին այդ կիները: Կը նախընտրեմ որ մեռնին քան թէ քուէարկութեան իրաւունք ստանան» :

Էլ Ազհար համալսարանին իւլեմաններն ալ հեռագրով բողոքած են զօր. Նեկիպի, մեղադրելով «այս թեթեւսոլիկ կիները որոնք ծոմ կը պահեն իրենց տուներէն դուրս, հակառակ իսլամական կրօնի կանոններուն եւ Իսլամութեան աւանդութեանց» :

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, Տիէն-Պիէնի պահակազօրքը օդնական ուժերու կը սպասէ ժամէ ժամ : Ըմբոստները հետզհետէ կը սաստկացնեն ոմբակոծութիւնը : Ֆրանսական օդանաւերն ալ պայթուցիկներ կը նետեն, վառելով շրջակայ շամբուտներուն մացառները որոնց տակ պահուած է ըմբոստներուն զինամթերքը : Միեւնոյնատեն ուտեստ կը հասցնեն պաշարեալներուն :

Այս ճակատամարտը սերտ կապ ունի Թոնքինի շրջանին ապահովութեան հետ : Մ. Նահանգներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն ճակատամարտի ելքին : Կռիւները կը շարունակուին ուրիշ ճակատներու վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ծրագրին քննութեան առթիւ, արտաքին գործերու յանձնաժողովը բազմաթիւ հարցումներ ուղղած էր կառավարութեան : Այդ հարցումներուն պատասխանները կարդացուեցան առջի օր : Միեւնոյն ատեն լուսեցաւ տեղեկագիրը, Ժիւլ Մոք, որ հակառակ է միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացման :

ՅՈՑՑԵՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՆ Ֆրանսական Ակադեմիային առջեւ, երբ նոր անդամը, Լեւի-Միրփուայի դուքսը կը կարդար իր ճառը, իբրեւ յաջորդ Շարլ Մոռասի : Դուքսին ճառը գրաքննուած էր. բայց եւ այնպէս կը պարունակէր գովեստներ՝ հանգուցեալ ակադեմականի մասին: Իր ճառին պատասխանեց Պ. Ժաք Լաքրըթէլ, նուրբ հեգնութիւններով : Ցուցարարները Մոռասի բարեկամներն էին, որոնք դուրս հանուեցան : Թռուցիկներ ալ ցրուած էին :

ԳԱՀԻՐԷԻ ՆՈՐ ԲՈՒՐԳԻՆ կամարը փլաւ առջի օր : Բանուոր մը մեռաւ, երկու հոգի վիրաւորուեցան : Բուրգը նոր գտնուած էր եւ պեղումները կը շարունակուէին, երեւան հանելու համար հինգ հազար տարուան դամբարաններու մէջ թաղուած գանձերը :

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Եշ. օր սեղան մը սարքած էր ի պատիւ ազգ. ժողովի ատենապետ Պ. Լը Թրոքէ-րի : Ներկայ էին օտար երկիրներու բոլոր թղթակիցները եւ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը : Պատասխանելով մամուլի ընկերակցութեան նախագահին շնորհաւորութեանց, Պ. Լը Թրոքէր պատմեց թէ ինչ դժուարութեանց մատնուեցաւ, վարելու համար նախագահական ընտրութիւնը Վերսայլի պալատին մէջ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտ. Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կուտայ Քլիւպի հքեղ սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրինեան, Շաբաթ գիշեր Ապրիլ երեքին :

Անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կը նուագէ Փօլ Մօրիսայի հռչակաւոր նուագախումբը :

Տոմսերու համար դիմել Պ. Արամ Շէխիկեանի.—

Pharmacie Central, 1, Bl. d'Athène.

Montjean Sport, La Canebière.

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել.—

PHOTO DJAMBAS 42, Ave. de Breteuil
Paris (7) Tél. SUF. 92 - 10

Հաւաքոյթներու, հանդէսներու, ճաշերու, հարսնիքներու համար ինչպէս եւ փոքրիկներ նկարելու համար կրնայ տուն երթալ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

27 Մարտ, Շաբաթ օր,
SALLE MAZENOD
88, Rue d'Aubagne

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի տարեկան ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի, ժամը 15·30էն 23·30 Լաֆէս Տէփառնյի սրահին մէջ:32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա: Մէթրօ Փորթ Խ. Մէրի տէ Լիլա:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Սէյրան (թառ) եւ ընկեր Բենօ (դափ) :

Առատ պիւֆէ ժողովրդական գիներով : Մուտքը ազատ է :

Գարնանամուտի զուարթ եւ հաճելի օր մը պիտի անցընէք մասնակցելով «Ռոստոմ»ի այս աւանդական խնջոյքին :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Իթալիի մասնաճիւղը կը տօնէ Ֆ. Կ. Խաչի Օրը Մարտ 21ին, կիրակի ժամը 15–ին, 32 ռիւ Տանթօն, Քրէմլին Պիսէթր :

Կը ներկայացուի՝ Գրիգոր Վահանի՝

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակախաղ չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ, քաղուած Մոլիէրի «Ակամայ Բժիշկ»էն :

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ Փարիզահայ դերասաններու ընտրեալ կազմը եւ թառիստ Սէյրան :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղին ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ժամը 16էն կէս գիշեր,

SALLE DES FETES D'ENGHIEN
30, Rue de Libération

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Երգ՝ Օր. Մ. Կառվարենց: Ճաշի նըւագախումբ եւ հայկ. պարեր Պ. Երուանդ Ծանեանէ :

VLADIMIR ZOPOLSKY

Նշանաւոր պալալայքայի խումբը :

Պիւֆէ :

Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ ժամը 15 եւ 16·16ին :

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին : Կը ներկայացուին «Աւարայրի Արծիւ», թատերգութենէն տեսարաններ :

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ :

ԴԵՂԱՐԱՆ SILVESTRE

46, Rue de Trévise,Tél. PRO. 86-41
Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը

Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է թաղիս հայ յաճախորդներու :

Կը խօսուի նաեւ հայերէն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի աշկերտ մը կամ աշկերտուհի մը : Դիմել Մինասեանի՝

74, Rue d'Hauteville, Paris (10e)
Tél. : PRO. 24-58.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժամը 20·30ին, Սալ տը Ժէոկրաֆի,

184 Պուլվ. Սէն Ժէրմէն :

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտասանութիւն), Պ. Եավրուեան (դաշնակ), Վ. Մելիքեան (ջութակ), Ժ. Փալամուտեան (արտասանութիւն) :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Պէրիէ Միյէ շքեղ սրահներուն մէջ, 31, Փլաս Պէլլքուր: Լիոն:

Օր. Ս. ՏԷՐ ԿՈՄՍԵԱՆ Լիոնի քոնսէրվաթուարէն (երգ) :

Հաճելի անակնկալներ :

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի ՆՊԱՍՏ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»Ի

Սէնթ Էթիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարգէն Սիւնի» խումբը կազմակերպած է պարահանդէս մը ի նպաստ ՆորՍերունդի «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ամսաթերթին, Ռէֆսի շքեղ սրահներուն մէջ, այս կիրակի ժամը 21–2 :

Ճոխ պիւֆէ եւ զանազան անակնկալներ : Կը խնդրուի շրջանի ընկերներէն նկատի առնել այս ձեռնարկը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (ՍԵՒՐ)

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը Եւրոպայի հայ գաղութին, եւ ի մասնաւորապէս փրանսահայութեան լուսաւորութեան կեդրոն հաստատութիւնն է, օժտուած պետական վարժարաններու իրաւունքներով :

Ազգապահպանման տեսակէտով, ան դրական եւ անհրաժեշտ դեր կատարած է իր երկարատեւ գոյութեան շրջանին, տալով ազգին բազմաթիւ երեւելի դէմքեր, քաղաքական, գրական, տնտեսական, առեւտրական, բժշկական, ճարտարապետական եւ ճարտարարուեստի ճիւղերուն մէջ :

Այս դերը՝ որ աւելի ստիպողական դարձած է ներկայիս քան երբեք, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, հաւատարիմ իր աւանդութեան, կը շարունակէ այսօր ալ, իր ազգային մթնոլորտով՝ կուտայ հայ մանուկներուն տոհմային հարազատ դաստիարակութիւն, բարոյական առողջ կրթութիւն, կը պատրաստէ զանոնք Պրեվէի եւ Պաքալորէայի պետական քննութիւններուն, երկու երրորդի յաջողութեամբ :

Կ'ընդունուին աշակերտներ տասը տարեկանէն մինչեւ 15 տարեկան, եթէ տարիքին համաձայն ունին ուսումնական պատրաստութիւն եւ բարեկրթութիւն : Կ'ընդունուին նաեւ ցերեկօթիկներ շրջականերէ :

Գաւառներէն եւ օտար երկիրներէն եկողները պէտք է ունենան խնամակալ մը Փարիզի կամ շրջանին մէջ :

Արձանագրութիւնները բացուած են, դիմել ուղղակի Տեսչութեան :

Samuel - Moorat
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon - Sèvres (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28.

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի բացուիկ ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ :

Կը զեկուցանէ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեօ Բաշանի մասնաճիւղը իր Օրը կը տօնէ շաբաթ, 3 Ապրիլ, ժամը 21էն 24 :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերները :

«Քրիստափոր» ենթակոմիտէն, Մարտ 20ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին :

«Վարանդեան» խումբը 21 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին :

«Հայաստան» ենթակոմիտէն 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին :

«Իշխան» խումբը, 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին :

«Զաւարեան» ենթակոմիտէն 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ : ժամը 9ին :

«Արամ» խումբը 28 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին :

«Ակնունի» ենթակոմիտէն 25 Մարտ, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին :

«Թաթուլ» խումբը 22 Մարտ, Երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին :

«Վռամեան» ենթակոմիտէն 21 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին :

«Ընկեր Կարօ» խումբը 20 Մարտ, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին :

Լասիոթայի «Խաժակ» խումբը 21Մարտ, կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին :

Կարտանի «Նիկոլ-Դուման» խումբը 21 Մարտ, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին :

Ավինեոնի «Մուրատ» խումբը 21 Մարտ Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին :

Նիսի «Գէորգ Չաւուշ» խումբը 21 Մարտ, կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին :

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի բոլոր խումբերու վարչութիւնները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Քաֆէ Մէտի տը Սէն Միշէլ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Խրիմեան սրահը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլ Սերոբ–Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը, այս Շբ. երեկոյ ժամը 20·30ին ծանօթ հաւաքատեղին : Ժողովէն ետքը, դասախօսութիւն : Նիւթը՝ «Ոսկեդարը եւ իր ոգին» : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 15·30–ին, Գեղամի ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ : Օրակարգ.— Նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան Նախագահուհին :

ՀԱՄԱ-ԽԱՐԲԵՐԴԻ Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ : Օրակարգի հարցեր տեղւոյն վրայ : Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ-անդամ բոլոր Խարբերդցիներ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Երգչուհի Տիկին Արփինէ Արդութեանի նուագահանդէսը Ապրիլ 25ին, ժամը 21–ին, Սալ Շոփէնի մէջ :

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

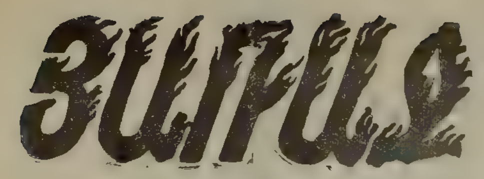
Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ :

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով զօլ (քալորի) :

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՄԱՐՏ

DIMANCHE 21 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7325 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2736

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՄՈՒԼ ԵՒ ԼԵԶՈՒ

■

Լրագրութիւնը ամէնէն բանուկ անդաստանն է, մշակելու, ճոխացնելու, ծաղկեցնելու համար արդի աշխարհաբարը :

Միեւնոյն ատեն կրնայ խամրեցնել զայն: Ուրիշ խօսքով, տեսակ մը երկսայրի սուր է :

Կրնայ ե՛ւ բարիք ե՛ւ չարիք պատճառել, ինչպէս կը տեսնենք ամէն օր: Եւ ամէն ուր որ հայերէն թերթ կը հրատարակուի:

Վարպետ եւ բարեխիղճ մշակ մը կրնայ ծաղկաստանի վերածել այգին : Ջրցած ստերը յօտելով, խոտերը եւ խիճերը ժողվելով, որոմը եւ ցորենը զատելով :

Իսկ եթէ մշակողը անհոգ է կամ անճարակ, անդաստանը կը դառնայ լպրծուն դետին մը, ուր առատօրէն կ'աճին եղինջներ, փուշեր եւ այլազան խոտեր: Թէ՛ իբրեւ բովանդակութիւն եւ թէ՛ իբրեւ լեզու :

Մինչեւ 80 — 100 տարի առաջ, երբ հետզհետէ կը ծաղկէր օրագրութիւնը, Պոլսոյ մէջ, հազարակ լրաբերն անգամ զուտ տարրական հայերէն գիտէր: Իսկ թարգմանիչը գասընթացք մը բոլորած կ'ըլլար, եթէ լրաքաղէն անցնէր թերթօնի մը թարգմանութեան :

Եւ խմբագրապետներ կային որոնք լեզուն կը ճոխացնէին թերթօններ թարգմանելով :

Այսօր ճրագով պիտի փնտռէինք գրոգիրքոյ մը որ բարեհաճէր «Թշուառներ»ը, «Գաղտնիք Հաւատաքննութեան», «Թափառական Հրեայ» կամ «Կրացիէլլա »ն թարգմանել :

Ամբողջ մատենադարան մը կազմուեցաւ ոչ միայն սովորական թերթօններու, այլ եւ հատընտիր երկերու թարգմանութեամբ, շնորհիւ Կ. Իւթիւճեանի, Գ. Զիլինկիրեանի, Մ. Մամուրեանի, Եր. Օտեանի, Եր. Տէր Անդրէասեանի եւ ուրիշներու :

Եւ եթէ այսօր, բարեհաճիք մասնաւոր ուշադրութեամբ կարդալ այդ գիրքերը, ձեր առջեւ պիտի պարզուի լեզուին զարգացման ընթացքը: Պիտի գտնէք բառեր եւ բացատրութիւններ որոնք երբեմն խոյս կուտան ձեր միտքէն :

Այն ատեն լրագրութիւնը ոչ ժամանց էր, ոչ ալ անտէր այգի, այլ ասպարէզ մը որ կարգ մը յատկութիւններ կը պահանջէր :

Ամէն պարագայի մէջ, անոնք որ կոչում ունէին, կարենին կը փորձէին, «թեքնիք»ը եւ լեզուն զարգացնելու համար :

Մեծ յաւակնութիւններ չունէին այն ատեն, ոչ ալ սաւառնմթեւ ճախրանքներ կամ քաղաքական «դիրքաւորում» :

Համեստ էին, եւ վարուցան կը կատարէին, անդաստանը հերկելով համբերութեամբ, յարատեւութեամբ եւ հաւատքով :

Այսօրուան լրագրութիւնը կը քալէ անոնց բացած ակօսներուն վրայ :

Բայց, քանի՞ հոգի կը յիշեն այդ սեւ աշխատաւորներուն անունները :

Իսկական մշակներ էին անոնք եւ կանգ չէին առներ որեւէ դժուարութեան առջեւ, բան մը աւելի սորվելու կամ սորվեցնելու համար :

Անոնց ամէնէն տաղանդաւորներուն մշակած լրագրական լեզուն է որ հետզհետէ ճոխացաւ, յղկուեցաւ 1900էն մինչեւ 1908, եւ նոր թռիչք ստացաւ վերջին արտագաղթէն աղին, դառնալով աւելի ճկուն, եւ հոսուն: Մինչ ընդունակ՝ աւելի զարգանալու :

Շարժումը կանգ առած պիտի ըլլար, եթէ եղածով գոհանայինք :

Այս խորհրդածութիւնները գրի կ'առնենք հայերէն առաջին թերթին՝ «Ազդարար»ի հրատարակութեան 160ամեակին առթիւ, որ կը լրանայ այս տարի :

Միշտ օգտակար է յետադարձ ակնարկ մը նետել, որպէսզի կարենանք զատել — յառա՞ջ կ'երթանք թէ ետ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԻ

●

500.000 ԶԻՆՈՒՈՐ ԱՌԱՋԻՆ ԱՌԹԻՒ

Արեւմտեան Գերմանիոյ ծերակոյտը մարտ 19ին վաւերացուց Սահմանադրութեան բարեփոխումը, որով կ'արտօնուի երկրին վերազինումը: Առաջին առթիւ պիտի կազմակերպէն 500.000 հոգինոց ուժ մը, մասնակցելու համար Եւրոպայի միացեալ բանակի դաշինքին, սպասելով անոր վաւերացման: Ցարդ վեց ստորագրողներէն միայն Պելժիա եւ Հոլանտա վաւերացուցած են ծրագիրը: Ֆրանսա, Իտալիա եւ Լիւքսէմպուրկ դեռ որոշում չեն տուած :

Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը վաւերացուցած է դաշինքը, բայց հանրապետութեան նախագահը չէր ստորագրած, սպասելով որ վերազինման օրինականութիւնը հաստատուի: Այս պատճառով անհրաժեշտ համարուած էր փոփոխութիւններ կատարել սահմանադրութեան մէջ: Այդ բարեփոխումն էր որ կատարուեցաւ Մարտ 19ին, երկու երրորդի մեծամասնութեամբ: Բանաձեւը քուէարկուած ատեն, Տոքթ. Ատընաուըրի կուսակիցները ջերմապէս ծափահարեցին, հաստատելով թէ արեւմտեան Գերմանիան համաձայն է Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան ծրագրին :

Հարցը վերջնական ձեւ պիտի առնէ եթէ ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան մարզպանները հաւանութիւն յայտնեն: Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը համաձայն չէ վաւերացման: Եթէ Ֆրանսայի խորհրդարանը մերժէ ընդունիլ միացեալ բանակի դաշինքը, նոր կացութիւն մը պիտի ստեղծուի :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մարզպանները հետեւեալ տեսակէտն ունին.— 1. Դաշնակիցները պիտի հաւանին սահմանադրական փոփոխութեանց, օրինաւոր դանելով արեւմտեան Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Եւրոպայի միացեալ բանակին. հետեւաբար Գերմանիոյ նախագահը կրնայ ստորագրել խորհրդարանին վաւերացումը.— 2. Գալով բուն վերազինման եւ զինուորագրութեան, Դաշնակիցները հաւանութիւն պիտի յայտնեն, պայմանաւ որ այդ գործողութիւնները չկատարուին մինչեւ եւրոպական բանակին կազմութիւնը :

Պաշտօնական աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ երեք մարզպանները նամակ մը յանձնած են արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան, պահանջելով իրենց վաւերացման ենթարկել կատարուած փոփոխութիւնները, գործի ձեռնարկելէ առաջ: Ամէն պարագայի մէջ, վերջնական որոշումը կախում ունի Փարիզի դաշնագրին վաւերացումէն :

× Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, երբ կը շարունակուէր ազգ. պաշտպանութեան եմտացոյցին քննութիւնը, պատերազմական նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց երկրին վերազինման մասին: Ըսաւ թէ պատրաստ են Ատլանտեան դաշինքով նախատեսուած 14 զօրաբաժինները եւ թէ 105.000 պահեստիներ զէնքի տակ պիտի առնուին այս ամառ: Նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց նաեւ սպառազինութեանց մասին: Հաստատեց թէ հիւլէական զէնքերու մասին ալ ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Հնդկաչինի պատերազմի խնդիրն ալ յուզուեցաւ: Համայնավար երեսփոխան մը պահանջեց դադրեցնել կրակը: Պատերազմական նախարարը պատասխանելով, բացագանչեց.

— Եթէ կ'ուզէք որ Ֆրանսական արիւնը չհոսի, ըսէք ձեր բարեկամներուն որ գո-

նէ յարգեն միջազգային օրէնքները եւ Կարմիր Խաչը, երբ հարցը կը վերաբերի վիրաւորներու փրկութեան :

■■■■■■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■■■■■■

■

ՄՇՈ՞ՒՇ ԹԷ ՍԱՌՈՒՑԵԱԼ ՈՎԿԻԱՆՈՍ

Քաղաքացի Օբրացով, անդամ խորհրդային պատուիրակութեան մը որ անցեալ Փետրուարին Լոնտոն գացած էր, կը գրէ Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթին մէջ (Իզվեստիա).

— » Երկաթեայ վարագոյրը գոյութիւն չունի ոչ օդին մէջ, ոչ ալ ցամաքի վրայ: Օդանաւերը կ'անցնին եւ կառախումբերը իրարու չեն զարնուիր: Մոսկուայէն Լոնտոն գացած ատեն, ես երբեք չտեսայ երկաթեայ վարագոյրը: Ինչ որ Խ. Միութեան բնակիչները կը զատէ Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Իտալիոյ բնակիչներէն, սուտերու գարշահոտ մշուշ մըն է որոնց համար միլիոնաւոր տոլարներ կը վճարուին ամէն տարի»:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս խորհրդային քաղաքացին կամ ջաղացքէն կուգայ, եւ կամ դեռ չէ սորված բոլշեւիկեան «դիալեգտիկա»ն:

Երկաթեայ վարագոյրը, այո, գոյութիւն չունի Արեւմուտքի մէջ: Կրնաք ձեր ուզած երկիրը երթալ եւ պաղ կամ տաք ապուրներ եփել, կատարեալ ազատութեամբ :

Կրնա՞ք նոյն երաշխիքները տալ անոնց որ կ'ուզեն կարմիր գիծէն անդին անցնիլ:

Օրինակ, որեւէ քաղքենի – դրամատիրական երկրի բնակիչը կրնա՞յ անցագիր ստանալ, առանց մազէ անցնելու :

Պուլկարը, Հունգարը, Ռումանացին կրնա՞ն իրենց երկիրը վերադառնալ :

Հայ տարագիրը, որ իր հայրենիքին կարօտովը կը տոչորի, կրնա՞յ Երեւան կամ Էջմիածին երթալ, գէթ իբրեւ շրջիկ:

Աւելի պարզ հարցում մը .—

—Կարմիր գիծէն անդին հազարաւորներ կան որոնք բշուառութեան մատնուած ազգականներ եւ բարեկամներ ունին ձեր տիրապետած երկիրներուն մէջ :

Կրնա՞ն դրամ, հագուստ կամ ուրիշ պիտոյքներ ղրկել, առանց զանոնք վտանգելու .

Եթէ պատահաբար հասնին զանազան կայցոններ, հասցէներուն կը յանձնուի՞ն առանց քթէ –բերնէ բերելու :

Ի՞նչ մշուշի մասին կը խօսիք, երբ սառուցեալ ովկիանոս մըն է որ կը բացուի, կարմիր գիծէն անդին:

Այն ալ՝ յեղափոխութենէն 37 տարի վերջը:

Գիտեմ որ միամիտ հարցումներ են ասոնք, որոնց ոչ իսկ Մալենկովները կը բարեհաճին պատասխանել:

Մինչ աստին, «սուտերու մշուշին մէջ», յետին քաղաքացին հրապարակաւ հարցումներ կ'ուղղէ օրուան վարիչներուն, եւ պատասխանն ալ կը ստանայ անմիջապէս:

Տեսէք, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին անդամները 72 հարցումներ ուղղած են միացեալ բանակի, Եւրոպայի ապահովութեան մասին, եւ կառավարութիւնը գրաւորապէս կը պատասխանէ անոնց :

Մենք «դեպուտատ»ներ չունինք այստեղ: Բայց, ունինք ազատութիւն խօսելու եւ գրելու:

Ժամանակին Սթալին հարցումներ գրել կուտար ամերիկացի թղթակիցներու, պատասխանները ալ գրաւոր յանձնելով:

Ո՞վ պիտի պատասխանէ այս տարբական հարցումներուն, որպէսզի եթէ ոչ սառերը հալին, գոնէ մշուշը փարատի ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ հաղաբաւոր քաղաքացիներ ներկայ եղան հանրակառքի մէջ սպաննուած 11 Հրեաներու յուղարկաւորութեան, Թէլ Ավիվի մէջ: Իսրաքանչիւր դիակ Իսրայէլեան դրօշի մը մէջ փաթթուած էր, դագաղի մէջ դրըւելէ առաջ:

Քննութիւնները կը շարունակուին., երեւան հանելու համար ոճրագործները : Յորդանանի բանակին հրամանատարը, Կլուբ փաշա, յանձն առաւ աջակցիլ Իսրայէլի: Այս յանձնառութենէն քիչ վերջ, Իսրայէլի սպարապետը եւ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները գործի ձեռնարկեցին, Յորդանանի սահմանէն մինչեւ երկու մղոն դէպի ներս: Հետապնդումները կը շարունակուին բարականերով :

Մտահոգութիւնը չէ փարատած տակաւին: Զրոյցի մը համաձայն, Լիբանան եւս զօրացուցած է սահմանագլուխի պաշտպանութիւնը :

Հակառակ այս դէպքին, Իսրայէլ արտօնեց Փուրիմի աւանդական տօնակատարութիւնը.— Պարսկաստանի Հրեաներուն ազատագրումը Թագուհի Եսթէրի միջոցաւ, 2500 տարի առաջ, որպէսզի մանուկները չզրկուին իրենց խրախճանքներէն : Հազարաւոր մանուկներ պարեցին փողոցներու մէջ :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Իսրայէլի աջակողմեան կուսակցութիւնները կը բողոքեն կառավարութեան եւ մասնաւորապէս վարչապետին Թուլութեան դէմ, անմիջական գործողութիւն պահանջելով, բայց ժողովուրդին մեծամասնութիւնը հակառակ է ծայրայեղութեանց : Քաղաքական շրջանակներու մէջ համբերութեամբ կը սպասեն Ազգաժողովի քննիչներուն եզրակացութեան: Փարիզի մէջ կը յուսան թէ Իսրայէլ պիտի կրնայ պահել իր պաղարիւնը :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, ըմբոստները նոր ուժեր համախմբած են Տիէն Պիէնի ռազմադաշտին վրայ, եւ կը փորձեն վճռական հարուած մը տալ: Ֆրանսական ռմբաձիգ օդանաւերը անդադար կը ռմբակոծեն յարձակողները: Ցամաքի վրայ եւս կռիւները կը շարունակուին 2-500 մեթր հեռաւորութեամբ: Առջի օր Ֆրանսական օդանաւերը հրկիզեցին 55 «մոլոթովեան» բեռնակառքեր որոնք պաշար կը փոխադրէին ըմբոստներուն: Ըմբոստներու հրամանատարութիւնը նոր յարձակողական մը կը պատրաստէ 30000 զինուորներով, այն ենթադրութեամբ թէ Ֆրանսացիները շատ ծանր կորուստներ կրած եւ տկարացած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ վեց դրամատուններ արտօնութեան ստացան ոսկի ծախելու, երկուշաբթիէն սկսեալ: Լոնտոնի ոսկիի հրապարակը, որ ամենամեծը եւ ամենաբանուկն էր Բ. աշխարհամարտէն առաջ, փակուած էր 15 տարիէ ի վեր: Պաշտօնական զեկոյցը միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէ թէ պիտի ջնջեն կարգ մը սեղմումներ՝ սթերլինի գործառնութեանց վրայ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐԸ շատ բարձր են, կ'ըսէ մասնաւոր յանձնախումբի մը տեղեկագիրը, որ յանձնուած է Ելմտական նախարարին քննութեան: Տեղեկագիրը այս կացութեան պատասխանատու կը նկատէ պետութիւնը եւ արտադրիչները : Այս առթիւ կը յիշէ կարգ մը գիներ ցորենի եւ ուրիշ արտադրութեանց հրապարակէն, բաղդատելով ուրիշ երկիրներու հետ :

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ մասին յօդուած մը հրատարակելով, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, Փրաւտա կը բացատրէ թէ կարելի է բարեփոխումներ մտցնել Մոլոթովի ծրագրին մէջ, որպէսզի չըսեն թէ ան միայն Խ. Միութեան շահերուն կը ծառայէ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏԳԱՄ...

Բազմերախտ Սուրբը (Մեսրոպ Մաշտոց) կը գրէ, բայց չի խօսիր։ Կ'ապրի, բայց չի տեսնուիր։ Գոնէ իր կենսագիրը (Կորիւն) մեզի չ'աւանդեր, ինչ որ կ'ուսուցանէր Երանելին, կամ ինչ որ կը քարոզէր իր աշակերտներուն։

Բայց երբ տառապեցաւ վերջացուց «Հայկազնեան այբբենարան»ը, հայկ. մշակոյթի այս մեծ Տեսանողը՝ Ս. Մեսրոպ՝ նըւաճած եղաւ ոչ թէ դարերը, այլ ժամանակը։ Ապա, «փետուր գրիչն ի ձեռին, Հրաշքին տակ արտասուելով», բառ կամ բան ուղեց մեզի.

— «Ժողովուրդ էիք, ազգ դարձաք։ Այս հրաշքը գործեց իմ այբբենարանս, որ ո՛չ կը հիննայ, ո՛չ կը մաշի։ Զայն ո՛չ սուրը կրնայ խլել ձեզմէ, ո՛չ հուրը։ Ինչ որ տուի ձեզի, «բացատրութեան բանալի» մըն է. անով դուք կրնաք բանալ դպրութեան բոլոր դուռները, իմաստութեան բոլոր դարպասները։

Եւ իրօք, հազար հինգ հարիւր տարի է ահաւասիկ, մենք, այս «բանալի»ով կը բանանք ոչ միայն դուռները հայկ. դպրութեան, այլ եւ մինչ այդ փակ դուռները օտար դպրութեանց, — ասորական յունական, եբրայական, արեւելեան եւ արեւմտեան, հին ու նոր բոլոր գրականութեանց, բոլոր արուեստներուն, բոլոր մշակոյթներուն։

Ցեղային մեր բոլոր հարստութիւններուն մէջ առաջինն է հայկազնեան այբուբենը։

Մեր հայրերէն մեզի կտակուած բոլոր ժառանգութիւններուն մէջ մեծագոյնն է դարձեալ Մեսրոպեան այբբենարանը։

Լեզու ունէինք, բայց նշանագիր չունէինք։ Ուրիշ խօսքով՝ դուռ ունէինք. սակայն բանալի չունէինք։

Տասնըհինգ դար շարունակ մեր այբուբենը մեզի հետ պտտցուցինք աշխարհէ աշխարհ ու երկրէ երկիր։ Անցանք ընդ հուր եւ ընդ սուր։ Ապրեցանք անասելի ողբերգութիւններ։ Մահուան հետ կուրծք կուրծքի, գրեթէ ուս ուսի քալեցինք։ «Ցոլով անգամ» նուաճուեցանք, կորսնցուցինք ամէն ինչ, վրայ տուինք նոյնիսկ հողը, որուն վրայ ապրեր էինք դարերով։

Անեղծ ու անկորուստ պահեցինք սակայն «հայկազնեան այբբենարանը»։

Այս մնաց այն միակ ժառանգութիւնը, զոր չյօժարեցանք ձեռքէ հանել որեւէ գնով, որուն կորուստը հետ չուզեցինք հաշտուիլ նոյնիսկ ի գին մեր հողին փրկութեան։

Այբուբենը կորսնցնել՝ այս կը նշանակէր կորսնցնել ամէն ինչ։ Գիտէինք ասիկա ու գիտենք հիմա մանաւանդ.

Տասնըհինգ դարերու վրայէն քալեցինք անյողդողդ, առանց աջ կամ ձախ թեքելու, ու եկանք հասանք վերջին քսանըդ դարուն։

Այս քսանըդ դարը «միլիոնատիրական քար»ն է մեզի համար, այն «ոսկեչըջիկ» քարը, որ, ըստ ալքիմիագէտներու, մետաղը պիտի փոխակերպէր ոսկիի։

Մենք ահաւասիկ կեցած ենք բարկ հըրնոցի մը առջեւ, ուր մեր ոսկին կրնայ փոխակերպուիլ մետաղի։

Եթէ կրցանք փրկել մեր «ոսկի»ն, փըրկած կ'ըլլանք մեր հողին, այսինքն մեր ազգութիւնը, մեր պատմութիւնը, մեր լեզուն, մեր աւանդութիւնները, մեր հայրերուն գերեզմանները եւ մեր դաւաններուն օրօրոցները։

Ինչ որ բռնութիւնը չկրցաւ ընել քսանըդ դարերու ընթացքին, ընելու վրայ է հիմա քաղաքակրթութիւնը։

Մեր դարերուն մէջ քաղաքակրթութիւնը կը հարուածէ առանց սուրի եւ կ'այրէ առանց կրակի։ Համբուրելով կը մատնէ եւ մատնելով կը համբուրէ

Քաղաքակրթութիւնը մեր օրերու Տիգրոնն է, Հռոմն է, Բիւզանդիոնն է։

Կ'արշաւէ, կը նուաճէ, կը գրաւէ, առանց իսկ միակ ռումբ մը արձակելու։

Ձեռքին մէջ սուր չունի, բայց կը զարնէ։ Հուր չունի, բայց կ'այրէ։ Մուրճ չունի, բայց կը քանդէ։

Եւ մենք, որ դարերով կռուեցանք բըռնութեան դէմ ու յաղթեցինք, հիմա գրեթէ անզօր ենք քաղաքակրթութեան հողմապտոյտին առջեւ, ձեռքերը վեր, պատրաստ՝ անձնատուր ըլլալու։

Ահա թէ ինչու կ'ուզենք կառչած մնալ Մեսրոպեան այբբենարանին, այն 36 գիրերուն, զորս Սուրբը տեսաւ «ոչ երազ քնի մէջ, ոչ տեսիլ արթնութեան, այլ սրտի գործարանում», ինչպէս որ կը գրէ մեր Պատմահայրը։

Ու հիմա կը փնտռենք քարոզիչներ, «աւետարանիչ»ներ, ընելու համար անոնց ինչպէս Քրիստոս ըսաւ Մատթէոսի, Մարկոսի, Յովհաննէսի եւ Սիմոն Պետրոսի. «Գացէք բոլոր աշխարհ ու քարոզեցէք բոլոր ստեղծուածներուն։ — Արածեցէք իմ ոչխարներս»։

Այսպէս պիտի ըսէր, այսպէս հաւանաբար ըսաւ իր աշակերտներուն մեր վսեմախօս Վարդապետն ալ՝ Մեսրոպ.— Գացէք տարածեցէք իմ այբբենարանս։ Սորվեցուցէք դպրութեան արուեստը։ Քարոզեցէք իմ «աւետարան»ս։ Սիրեցէք հայ լեզուն եւ սիրցուցէք զայն ուրիշներուն ալ։ Դուք ալ իմ ոչխարներս արածեցէք։

Ինչպէս որ առաքեալները Յիսուսի աւետարանը քարոզեցին «բոլոր ստեղծուածներուն», այնպէս նաեւ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՈՒԽՏին աշխարհական թէ ոչ-աշխարհական վեղարակիրները թող ուրիշ բան չընեն, բայց միայն ուսուցանեն «հայկազնեան այբբենարանը» մեր փոքրիկ հօտին ի սփիւռս աշխարհի։

Թող ըսեն.— Ժողովուրդ Հայոց, եթէ բան չունիս աւելցնելիք մեր ցեղային գանձարանին վրայ, սակայն նաեւ բան մի պակսեցներ անկէ, զայն մի ուրանար գէթ։ Մեր ունեցածը մեզի բաւեց տասնըհինգ դար անընդհատ, կը բաւէ նաեւ ասկէ ետք, մինչեւ որ միակ Հայ մը մնայ այս աշխարհիս վրայ։ Միակ Հայը — հայութիւնն է, եթէ զինուած է Մեսրոպեան զէնքերով։

Թող ըսեն նաեւ.— Մենք շարունակ վատնեցինք մեր դրամագլուխը, բայց դարձեալ չհատաւ ու չսպառեցաւ ան, որովհետեւ անհատնելի է ու անսպառելի։ Միլիոն մարդիկ դարերով կերան ու կըշտացան մեր մշակոյթի սեղանէն, բայց սեղանը մնաց միշտ շէն ու պայծառ։

Սակայն կ'ուզենք, որ մեր քարոզիչները ըլլան Մեսրոպեան Ուխտի արժանաւոր վանականներ, ոչ բոլորովին աշխարհի պատկանին, ոչ բոլորովին երկինքի, ունենան մասնիկ մը գէթ այն առաքինութիւններէն, որոնք երկինքի հրեշտակներուն մօտեցուցին մահկանացու ծնած մարդը եւ «երկնայիններու սովորութեամբ զարդարեցին զայն»։

Կ'ուզենք, որ ամբարտաւանութիւնը եւ մարդահաճութիւնը երբեք տեղ չգտնեն իրենց վարքին մէջ։ Բարեացակամ ըլլան եւ բարեմիտ։ Հրեշտակի տեսք չունենան, բայց հրեշտակի սիրտ ունենան։ Պայծառ ըլլան խօսքով, գործերով ժուժկալ, առաքինութիւններով անձնման, խոնարհդակցութեամբ մեծ, հաւատքով ուղիղ, յոյսով համբերող, սիրով անկեղծ, ուսուցանելու մէջ անձանձրոյթ։

Այս առաքինութիւնները կը տեսնէր Խորենացի իր մեծ ուսուցչի անձին մէջ։

Մեսրոպներ չենք փնտռեր մենք, բայց կը փնտռենք մարդիկ, որ եթէ մեծ առաքինութիւններ չունին, չունենան նաեւ մեծ թերութիւններ։ Մարդ մը ըլլալէ առաջ նկարագիր մը ըլլան։ Գործով ուսուցանեն եւ ոչ թէ խօսքով։ Մեր ոչխարները պահելու տեղ զանոնք ցիրուցան չընեն։ Նոր բան մը սորվեցնելու տեղ մեր գիտցածն քիչն ալ մոռնալ չտան մեզի։ Դպրութեան արուեստը ուսուցանեն բազմութիւններուն եւ ոչ թէ մարդահաճութեան արհեստը։ Սիրեն հայ լեզուն եւ ոչ թէ ուրանան զայն։ Մեզ իրարու միացնող կապերը ամրապնդեն եւ ոչ թէ քակեն ու քակտեն զանոնք։

Ինչու փակ ըլլային Հայրենիքին դուռները թէ՛ ներսէն դուրս, թէ՛ դուրսէն ներս։

Ինչո՞ւ Յովհաննէս Շիրազները չգային իրենց հողին պարպելու մեզի։

Ինչո՞ւ Սողոմոն Տարօնցիները եւ Սիլվա Կապուտիկեանները չբերէին Հայոց ժողովուրդի մէկ կէսին ողջոյնները միւս կէսին։

Եւ ինչո՞ւ մենք չկարենայինք հասնիլ Արարատին ու Սեւանին։

Եթէ դադրէին գոյութեան իրաւունք ունենալէ այս «ինչու»ները, մենք երկբորդ անգամ կը հայանայինք։

Ոչ միայն կը հայանայինք մենք, այլեւ կը հայացնէինք օտարներ ...

Կը թուի մեզի, թէ մենք հեռու չենք մեր երազէն։

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ԱՌԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սովետահայ գրականութիւնը նախապատերազմեան շրջանին ունէր արդէն վարպետ առակագիրներ։ Յովհ. Թումանեան (Շունն ու Կատուն), Խնկօ Ապեր, Ա. Խնահակեան, մշակած էին առակագրութեան սեռը։

Ներկայիս յայտնուած է տաղանդաւոր մը՝ Արշաւիր Դարբնի, որուն գործերու հաւաքածոն 1952-ին հրատարակուեցաւ նաեւ ռուսերէն։ Ա. Դարբնի իր նիւթերը առած է քաղաքական - ընկերային կեանքէն։ Անոր առակները աւելի հրապարակագրական քարոզութիւններ են քան զուտ ժողովրդական — բարոյախօսական։ Այս պատճառաւ ալ գնահատուած քննադատներէ, ցորչափ սովետական թշնամիները դարձուցած է իր հեգնանքին առարկան։

Բայց վերջերս Ա. Դարբնի սուր դիտողութեան ենթարկուեցաւ «Փրաւտա»յի խմբագրութեան կողմէ, մասնաւորաբար «Գողը եւ ճանճը» խորագրով իր մէկ առակին առթիւ։

Ահա նիւթը —

«Գողը պահեստի մթերքէն շոքոլա կը գողնայ եւ կտոր մը կուտայ ճանճերուն, որոնք ուտելով կը գովաբանեն գողը, իսկ երբ ան կը բռնուի՝ ճանճերը կը բողոքեն։

Անշուշտ այս առակը ներկայացնելով խորհրդային աշխարհի աւատաւոր պատկերներէն մէկը, հաճելի պիտի չըլլար իշխանութեան, որով ան իր պաշտօնական քննադատի բերնով կը սաստէ Ա. Դարբնին, ցոյց տալով «անյարիր փոխյարաբերութիւնը ճանճերու եւ գողին միջեւ» առակի անհամոզիչ սխալ ընթացքը, իբր չունեցող տրամադրութիւնը» — Քննադատութիւնը կը մատնանշէ նաեւ Դարբնիի գործերուն միւս թերութիւնները առակներու այլաբանական «հերոսներու (գործող անձերու) սխալ դերաբաշխումը, նըրանց բնութագրերի պատահական վերագրումը»։

Ինչպէս գոմէշը՝ թատերագիր, եզը՝ դրամատուրգ, ջորին՝ դերասան, կատուն՝ թատերական քննադատ ևն.։

Թերթին գլխաւոր քննադատութիւնը այն է թէ «սովետական առակագիրներու մէկ մասը այնպէս է գրում կենդանիներու մասին, որ դրանց մէջ տեսնում ես կենդանիներ եւ ոչ թէ մարդիկ»։

Արշ. Դարբնիի «Լուռ կոնկրեսում» առակը քաղաքական երգիծանք է, կ'ակնարկէ Ամերիկայի երեսփ. ժողովին եւ մանրէներու պատերազմին՝ Քորէայի մէջ։

«Սենատորը եւ ցուլը» առակին մէջ Ա. Դարբնի նկատի ունի ամերիկեան ծերակուտական մը որ չի սիրեր կարմիր գոյնը. ցուլը կը մօտենայ ծերակուտականին եւ կը յայտնէ թէ ինք մինակ չէ աշխարհի մէջ ու կ'ըսէ.

«Բարեկա՛մ, օթեակից դուրս արի,
Ձեռքդ տուր.
Բայց ափսո՜ս, բախտը քեզ չի տուել պրագեր (եղջիւր) որ հարկ եղած դէպքում միասին փորենք փոսեր ...

Սենատորը մօտեցաւ ցուլի գլուխը գըրկեց.

— Ախ, ինչու իմ բախտը ինձ պոզերից զրկեց ...
Կարմիր գոյնը, իմ ցեղակից,
Քեզ տանջում է լոկ կրկէսում,
Իսկ ինձ՝
Աշխարհի մեծ մասում :»

Եւ սակայն Դարբնիի այս առակը եւս համարուած է «անյարիր զուգահեռութիւն» —

Դարբնիի առակներէն կը յիշուի նաեւ «Կոլորադեան (Քոլորատոյի) բզեզը եւ ամերիկեան գեներալը», «Ներկարար ագռաւը եւ սեւ ագռաւը», որ կ'ակնարկէ Ֆրանքօ դեմոկրատի գոյնով ներկող իմպերիալիստներուն։ Բայց ամէնէն աւելի մեր հետաքրքրութիւնը կը գրաւէ «Էշեր պայտող գայլը» առակը.

Որ կը սկսի այսպէս — «Մի օր գայլը դիմեց արջին, — լսիր, քաւոր,
Մեզ մի կարգին գործ հարկաւոր,
— Այ, ինչ ասել,
Ես կարող եմ կրկէսում պարել,
Դերձակ դառնալ, շորեր կարել»։

Ու վերջապէս գայլն ու արջը կը գտնեն պայտար, էշերը պայտելու համար։

Ոչ ոք չի մօտենար անոնց բաց ի Անկարածարի էշէն, զոր քարշ կուտան դարբ-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

— Բարի լոյս, Զօրպաճի։

— Բարի լոյս, Հիւսնի չավուշ։

Եւ խոր հառաչանքով մը հազիւ գլուխս վեր առած էի տոմարներուս վրայէն, երբ այցելուս արդէն սիկարէթներէս մէկը վառած ու աթոռ մը գրաւած էր, իսկ վաճառատունէս ծառան դէպի մօտակայ սրճարանը կը փութար սուրճ ապսպրելու։

Մեր քաղաքին ոստիկանատան չավուշն էր այս մտերմական հիւրը, որ վաճառատունիս ճամբան սորված էր ամիսներ առաջ դատական գործի մը առիթով։ Պաշտօնապէս թէեւ երբեք այցելութիւններու պատճառը կը բաւէր, բայց Հիւսնի չավուշ այն սիրալիր էակներէն էր, որոնք պաշտօնական առիթով մը ծանօթանալէ ետքը, անպաշտօն այցելութիւններու առիթը չեն փախցներ։ Ամէն անգամ երբ պարտականութիւնը զինքը այս կողմերը կը բերէ, չի մոռնար հանդիպիլ ինծի, ինչպէս ինք կ'ըսէ «չորպաճիին սիկարան ու սուրճը խմելու»։

Պիտի հարցնէք թէ ինչ գործ ունէի ոստիկանութեան կամ դատարանի հետ։ Դա՞տ։ Աստուած չընէ, տունս տեղս կուտամ դատ չեմ բանար... Թուրքիոյ մէջ։

Իմս դատական փորձանք մըն էր եւ պատճառը, կրնայիք երեւակայել... մօրուքի սանտր մը։ Այո, թէեւ փոքրիկ բայց վերջապէս մօրուքի սանտր մը։

×

Մեր շուկային մէջէն նշանաւորներէն մէկն է Առաքելին եւրոպական ապրանքներու խանութը եւ ինք, Առաքելն ալ իմ վաղեմի բարեկամս։ Յաճախ կ'երթամ նստիլ իր խանութը, երբեմն գործով երբեմն ալ լոկ բարեկամական տեսակցութեան համար։ Քանի մը ամիս առաջ դարձեալ նստած էի հոն, երբ խանութին դուռը յանկարծ ուժգին բացուելով մէկը ներս խուժեց։

Հսկայ հասակ մը կապոյտ պատմուճանի մը մէջ պարուրուած եւ սպիտակ խոշոր փաթթոց մը, որու ներքեւէն մոխրագոյն, լայնածաւալ մօրուք մը կախուած էր, հազիւ տեղ մը թողլով զոյգ մը կոկան աչքերուն եւ տափակ քթի մը։

Առաջին ակնարկով իսկ դժուար չէր գուշակել որ գիւղական մոլլա մըն էր եկողը։

Չբարեւեց եւ առանց ուշադրութեան իսկ արժանացնելու Առաքելի ժպտալի բարեւը եւ նստելու հրաւէրը, ձեռքը մէջքի լայն գօտիին մէջ խոթեց եւ սանտր մը հանելով նետեց անոր առջեւը։

— Դրամս ետ տուր։

Որոտաձայն արձակուած այս կտրուկ հրամանին առջեւ, Առաքել պահ մը մընալէ յետոյ, սանտրը սկսաւ քննել։

Ես ալ զարմացած տեղս ելայ եւ ընկերացայ իրեն. Փղոսկրէ սանտր մը որ արդէն թնճուք բռնած էր եւ ատամին մէկն ալ կոտրած։

— Ի՞նչ է, հոճա էֆէնտի, ի՞նչ է պատահեր, հարցուց Առաքել շուարած։

— Ի՞նչ պիտի պատահի, դեռ կը հարցնե՞ս ալ — պատասխանեց հոճան նոյն բարկացայտ շեշտով — Անխիղճ, անհաւատ, խաբեբայ գեա, այս սանտրը ոչ թէ 35 դրուշ, 35 փարա իսկ չարժեր, մէկ անգամ մօրուքիս զարկի ատամին մէկը թափեցաւ եւ մօրուքս ալ փունջ մը մազ փետեց։

— Տէ՛ր Աստուած, շատ բան լսեր էի, բայց այս տեսակ փորձանքի դեռ չէի հանդիպեր, բացականչեց Առաքել հայերէն, գլուխը թօթուելով եւ հոճային դառնալով թուրքերէն շարունակեց.

— Հոճա՛ էֆէնտի, Աստուած վկայ որ այս սանտրը առաջնակարգ տեսակէն է եւ ես շատ աժան ծախեցի ձեզի, ուրիշ տեղ ասկէ վարնոցը 40ի ալ չէիք կրնար առնել։

Եւ երկու հայ վաճառականներս մեր ամբողջ լեզուանիութիւնը թափելով փոխաստացութիւն մը սկսանք, համոզելու համար հոճա էֆէնտին որ իր մօրուքին այդ փետումին մէկ սանտրը յանցանք չունէր։

(1) ԱՌԱՆՁԱՐ

նոցի փուքի տակ եւ կը լափեն ….։

Թափանցիկ է ակնարկը ։

Դ. Դեմիրճեան քննադատելով իր կար–գին Ա. Դարբնին, անոր ուղղութիւն կու–տայ, անշուշտ հետեւելով «Փրաւտա»յի, բայց նոր բան չըսեր ու կը բաւականանայ ընդօրինակելով եւ ընդլայնելով կեդրոնէն թելադրուած ուղղութիւնները։

Ազատական երկիրներու մէջ հրապարա–կագիրը կամ բարոյախօսը, քննադատը կամ քարոզիչը պէտք չունի իր դերը կա–տարելու համար, դիմելու կենդանիներու աշխարհին, այլաբանական ոճով յսելու իր խօսքը ։

Եւ սակայն մեր այսօրուան գրողներէն ոմանք երբեմն կը փորձեն առակագրու–թիւնը ։

Ն. Պէշիկթաշլեան մէկն է ատոնցմէ. կը սիրէ կենդանական աշխարհը եւ 1945ին լոյս տեսած իր «Միրանի գօտի» հատորին գլուխներէն մէկուն տուած է «Առիւծա–գիրք» վերնագիրը (Այգեկցիի «Աղուէսա–գիրք»ի նմանութեամբ)։

Այդ գլուխին տակ տուած է կարգ մը առակներ, որոնց տիպարները կենդանա–կան աշխարհէն (կոյս անտառ) առնուած են ։

Առնենք «Ուխտաւորը».

(Միրանի գօտի, էջ 116) — Գայլը դար–ձի է եկեր, կ'երթայ ուխտի, համոզելով իրեն հետ կը տանի աքլորը, հաւն ու ա–գռաւնին, յետոյ զանոնք լափելու համար ։

Ակնարկը պարզ է, Պրանտայի տապա–լումէն այդ օրերուն քանի քանի գայլեր դարձեր էին անմեղ ուխտաւորներ.

« Արջի օգնութեան » մէջ (էջ 126) հե–ղինակը կուտայ հիւանդ արջի մը կերպա–րը, որուն կ'ուզեն օգնութեան հասնիլ արջերը։ Ժողով ժողովի վրայ կը գումա–րեն, հաստատելու համար թէ իրա՞ւ հի–ւանդ է։ Եւ մինչեւ որ փոքր օգնութիւն մը կը հասցնեն հիւանդին, ան արդէն հո–գին կ'աւանդէ ։

«Մինչ արջերն որոշում տան մէջ ժողով–քին.— Անդին խեղճին կ'ելլէ հոգին»։

«Իշխանձուկ»ի մէջ (128) հեղինակը քաղաքական խնդիրներու ձեռք կը զարնէ ։ Ձուկերու իշխանը կը հաւաքէ իր հպա–տակները, եւ լսեցի որ կ'ըսէ զզուելի սո–վորութիւն մը ունիք իրար ուտելու ։

— Տէ՛ր, կ'ըսէ ձուկերէն մէկը, ձեզմէ է որ սորված ենք զիրար ուտելը։

Ընդհանրապէս Ն. Պէշիկթաշլեանի ա–ռակները իր սեփական հնարքներն են, եւ սակայն կը գտնենք առակներ ալ, որոնք արդէն ծանօթ են մեր գրականութեան. «Առիւծի բաժինը» (էջ 93) այն առակն է, որուն ակնարկեցինք վերը, (Թովմա Ար–ծրունի)։ Նոյն առակը կը գտնենք նաեւ «Աղուէսագիրք»ի մէջ։

«Արջին մորթը» առակը բաւական յաջող է (99)։ Աղուէսը ուշացած է առիւծին հի–ւանդատես երթալու, այս թերացումը պարտկելու համար կ'ըսէ թէ լսելով ա–ռիւծին հիւանդ ըլլալը, գացեր է բժիշկ փնտռելու, որուն խորհուրդն է եղեր ար–ջի մորթով բուժել առիւծին հիւանդու–թիւնը։ Անշուշտ արջը կը դառնայ առիւ–ծին զոհ։

Ուրիշ առակի մը մէջ՝ Առիւծը կը քա–ջալերէ կենդանիներու բազմածնութիւնը (էջ 102) որպէսզի առիւծի ցեղին սնուն–դը առատ ըլլայ։ Այս առակով կը բա–ցատրէ բազմածնութիւնը քաջալերող օ–րէնքները ։

« Գայլի քաղաքականութիւնն, առակի մէջ ալ (112) կը քննէ քաղաքական խըն–դիր մը, ժողովուրդներու եղբայրութեան գաղափարը.

Գայլերը խորհուրդ կուտան դաշտի բնա–կիչներուն ու կ'առաջարկեն եղբայրաբար ապրիլ իրարու հետ, որու համար պայ–ման կը դնեն ճամբու դնել զամբռները եւ հովիւները։

Ուխտը կը կնքուի, հովիւներն ու զամ–բռները ճամբու կը դրուին, տօնելու հա–մար եղբայրութեան դաշինքը գայլ ու ոչ–խար կը հաւաքուին դաշտի մը մէջ, կ'ու–տեն, կը խմեն, կը պարեն, մինչեւ որ գայլերը կը կտորեն ոչխարներու մեծա–գոյն մասը ու հանդէսը կը վերաջանայ արեան մէջ։

«Գայլ ու գառ» առակին մէջ (110) գառնուկ մը ինկած գայլին ձեռքը կը խնդրէ որ խնայէ իրեն. գայլը կը յուզ–ուի, բայց կ'ըսէ .

Մենք խոտակեր չենք ստեղծուած,
Մեզ մսակեր շինեց Աստուած,
Ուտելիքն իմ գառ ու այծ է
Օրէնքն է գէշ… մեղքը մեր չէ»։

Ու գայլը մեղքնալով հանդերձ կը գոր–ծադրէ աշխարհի ծուռ օրէնքը ։

«Ցարպէզներ» առակին մէջ (122) հե–ղինակը պատասխանելով հարցի մը թէ ինչու մարդիկ շունն ու կատուն միայն կը սիրեն, կը պատասխանէ — «… Դեմոկրա–տարար՝ քծնողներուն է աշխարհ»։

Բոլոր այս առակները գրուած են 1944–ին, պատերազմի վախճանին եւ ապստամ–բութեան օրերուն, ու կը կրեն ազդեցու–թիւնը այդ օրերու պայմաններուն։

Ն. Պէշիկթաշլեան ունի հիւթեղ լեզու եւ պատկերաւոր ոճ, բայց զերծ չէ կարգ մը թերութիւններէ։ Իր առակներուն մէջ նշմարելի են նիւթէն շեղումներ, հեռա–ւելու համար յանգերու, որոնք իրենց ե–տեւէն կը տանին հեղինակը — ահա է օ–րինակի համար հետեւեալը —

«Հաւիկն ըսաւ. կ'ածեմ հաւկիթ,
Իսկ ան կ'ընէ ինծի ֆիք »։

Եւ կամ ուրիշ տեղ մը, երբ առակի մը մէջ կը յիշէ — Օթէլլոյի նախանձը եւ Դեզտեմոնան, — չափազանց երկարելով պատմուածքը։

Իր առակները պիտի շահէին իրենց ար–ժէքով եթէ հեղինակը ջանար ըլլալ սեղմ, սահուն ու նուազ երկարապատում։

Այս թերութիւններով հանդերձ իր ա–ռակները ունին կենդանիներու կերպա–ւորման հարազատութիւն ու մանաւանդ՝ իրական կեանքի եւ խնդիրներուն հետ անմիջական առնչութիւն.

Վ. ԱՐԵՒ

ԽՄԲ. — Ա. մասը տես Յառաջ, 14 Մարտ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

★

«Թարգմանական գրականութեան» մա–սին Գր. Արէեան յօդուած մը տպելով «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ (18 Դեկտ. 1953) կը գրէ թէ հայ թարգմանական գրականութիւնը հա–րուստ է համաշխարհային գրականու–թեան լաւագոյն թարգմանութիւններով։ Սակայն օրինակելի թարգմանութեանց հետ կան սխալ եւ աղճատուած փորձեր որոնք ստուեր կը ձգեն գործին վրայ ։

Յօդուածագիրը այս առթիւ կը մատ–նանշէ «Մադամ Պովարի»ի թարգմա–նութեան մէջ սպրդած սխալները, նաեւ հայերէնի վրիպումները ։

« Նա նրանց լսում էր իր բոլոր ականջ–ներով» հայերէն պէտք է ըսէր — «Նա լսում էր լարուած ուշադրութեամբ » ։

Թարգմանութեանց մէջ երբեմն ան–խուսափելի է որոշ լրացուցիչ բառերու գործածութիւնը՝ սակայն այդպիսի լրա–ցումները շատ անգամ կը խեղաթիւրեն բնագիրը։

Յօդուածագիրը սխալ թարգմանու–թեանց բազմաթիւ օրինակներ տալէ ետք, կ'աւելցնէ թէ «այս ամէնը յառաջ կուգայ այն իրողութենէն որ Պետհրատի մէջ անհրաժեշտ լրջութեամբ չեն մօտե–նար թարգմանական գործին։ Խիստ ցած է պահանջկոտութիւնը թարգմանիչի աշ–խատանքի մասին։ Ըստ երեւոյթին ամ–բողջ գործը ձգուած է թարգմանիչներու բարեխղճութեան, իսկ վերջինները ոչ միայն խղճամիտ չեն, այլ լաւ չեն գիտեր այն լեզուն, ուրկէ կը թարգմանեն։ Տա–րօրինակ է նաեւ որ յաճախ թարգմանու–թեան խմբագիրներ կը նշանակուին մար–դիկ, որոնք բոլորովին չեն գիտեր տուեալ լեզուն։ Մեր թարգմանիչները, խմբա–գիրները եւ հրատարակչութիւնները պէտք է աւելի մեծ լրջութիւն եւ պատասխա–նատուութիւն ցուցաբերեն դէպի թարգ–մանական արուեստը » ։

ԳԵՐՄԱՆ ՆՈՐ ՎԻՊԱՍԱՆՆԵՐ

Տեղական թերթի մը թղթակիցը գիտել կուտայ թէ քանի տարիէ ի վեր վէպի տե–սակէտով լռութիւն կը տիրէ Հռենոսէն անդին։

Երէցները ինչպէս Թոմաս Ման, Տէօպ–լէն շարունակեցին իրենց գործը աքսորի մէջ։ Կը մնային երկրին մէջ Երնէստ Եունկըրթ, հեղինակը «Պարտէզները եւ ճամ–բաներ » գործին եւ Էռնէսթ Ֆոն Սալո–մոնն «Հարցականը»։

Ներկայիս նոր ձայներ կը լսուին։ Ալ–պրեխթ Կօէզի «Մինչեւ արշալոյս»ը կարճ պատմուածք մըն է, թերեւս ինքնակեն–սագրութիւն մը, որ տեղի կ'ունենայ Ուկ–րայնայի մէջ 1942 Հոկտեմբերին։ Պատ–մողը բողոքական հովիւ մըն է, գերման բանակին երէցը։ Գիշեր մը կը կանչուի կարեւոր առաքելութեան մը համար։ Ի–րեն կ'իմացնեն թէ գերի մը կայ որ յա–ջորդ օրը պիտի գնդակահարուի, իբրեւ դասալիք։ Դիրքը այս գիշերուան պատ–մութիւնն է։ Վէպը կնճիռ չունի եւ ծա–նօթ է արդէն վախճանը — գործադրու–թիւնը պատիժի համաձայն ընկալեալ օ–րէնքներուն։

Երէցը կ'այցելէ գերիին. որ տակաւին չի գիտեր թէ մերժուած է իր աղերսա–գիրը ներման համար։ Երէցը կը խօսի ա–նոր հետ եւ անոր դէմքին զարհուրելի տպաւորութեան տակ կ'առնէ անոր թըղ–թածրարը եւ կ'ուսումնասիրէ։ Գերին լք–ուած տղայ մըն է, երիտասարդ տարիքէն եւ դասալիք է որովհետեւ սիրահարուած է Ուկրայնացի աղջկան մը, ուր գտած էր մարդկային սիրտ մը։ Եւ երէցի թուղթե–րու վերջին խուզարկութեան մէջ այդ գիշերը, մահը ներկայ է ամենուրեք, մահը բոլոր դատապարտեալներուն, իմաստազուրկ մահը, մահը որ կազմակերպուած է խե–լայնոր խստութեամբ.

Ալֆրէտ Անտէրշի «Ազատութեան կե–ռասները» նմանապէս ինքնակենսագրու–թիւն մըն է։ Պատմողը պարզ զինուոր մըն է իտալական ճակատին վրայ 1944ին։ Պատրանք չունի վարչաձեւին վը–րայ զոր ատեցեց պատերազմը։ Տակա–ւին երիտասարդ ան հասկցաւ իր հօր ե–րեւոյթէն, որ բըզաց էր զաւնութենէն թէ ինչ էր փոխադարձութեան ուղին։ Պայ–քարեցաւ նացիներուն դէմ։ Ցետոյ զին–ուորագրուեցաւ։ Դասալիք եղաւ. Թողուց իր գործընկերը նախ պտտեցաւ, ապա տեսակ մը զինուորութիւն եղաւ վրան տես–նելով այս ազատութիւնը։ Վերադառնաւ իր անցեալը, իր ազատութիւնը, իր անձը, եւ մարդ ըլլալու զգացումը ունեցաւ։ Վեր–ջալոյսին երբ կը տեսնէ վայրի կեռասե–նիներ կ'երթայ ուտելու։ Ազատութեան վերջին շարժումն է աշխարհի մը, որ կը սպանէ երջանկութիւնը ։

Հայնրիխ Պոլի «Պանիկա տուն մտէք» վէպը բոլորովին տարբեր տեսակի մը կը պատկանի, բաղդատմամբ նախորդ եր–կուքին որոնք խղճմտանքի ձայներ են պատերազմի եւ զինուորութեան դէմ։ Պո–լի վէպը ճնշուած մարդուն կանչն է ամէն տեսակ սարկութեան դէմ, որ յառաջ կու–գայ պատերազմէն եւ ընկերային ճնշու–մէն։ Պարզութիւնն է գլխաւոր արժանիքը այս վէպին։ 35 տարեկան է հերոսը։ Այր եւ կնոջ միջեւ խօսակցութիւնը մէկուկէս օրուան ընթացքին, թափանցել կուտայ անոնց կեանքին խորը։

Վէպը կ'անցնի Քէօլնի մէջ 1948ին։ Քաթէ եւ Ֆրէտ որ ամուսնացած են եւ ե–րեք զաւակ ունին իրարմէ բաժնուած կ'ապրին։ Մէկ սենեակ մը ունին։ Ֆրէտ այնքան կը ջղայնանար եւ կը նեղուէր աղոց աղմուկէն երեխաներու, որ կը ծե–ծէր զանոնք եւ կ'երթար թափառիլ ամ–բողջ գիշերը կայարաններուն մէջ։ Երբեմն կ'ուտէր, գարեջուր կը խմէր եւ եղած դը–րամը տալին անգին կը ծախէր, պզտիկ մաս մըն ալ կնոջը կը ղրկէր։ Ի վերջոյ խեղճուկրակ սենեակ մը կը վարձէ եւ կը–նոջ կը հեռախօսէ որ քովը կ'երթայ, եւ յուսահատութեան ընդմէջէն կը գտնեն ի–րենց աւերակ սիրոյն յաւիտենական ճա–շակը

Երեք վէպերն ալ ֆրանսերէնի թարգ–մանուած են ։

ԵԿԵՂԵՑԻՆ

★

Ցուրտ մըն է ան խոր կոտտացող վէրքի մը պէս,
Բոսոր տուֆէ հըրաշագեղ կերտուածքն է,
Շղթայակապ ցեղին անմահ սիրտն է կարծես,
Որ քարերու երակներէն դեռ կ'արիւնի ։

Ան կը ժայթքի դէպի կամարը ոսկեմած,
Կիսակործան, բայց տակաւին գեղապատ–կեր,
Գոգցես ըլլայ նահատակի մ' շրթունքաց
Աղօթքն անհուն՝ զոր լըռութիւնն է քան–դակեր ։

*

Արձանացեալ՝ զայն դիտեցի երկարօրէն,
Մինչդեռ ցասումը մատներով իր հըրե–ղէն
Կը ճմլէր սիրտս դրոշմելու համար գաղտնի։

Անոր տեսիլքը մաքրաշող, սրբանըւէր,
Որ գիշերին մէջ անսահման եւ կարեվէր
Հայրենագեղ արշալոյսով կը վերածնի…

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

«Կռուեցէ՛ք տղերք, կռուեցէք քաջ քաջ,
Անվեհեր կանգնած թշնամու առաջ »։

Անհաւասար կռիւ, մէկը՝ տասին դէմ, մէկը՝ հարիւրին դէմ, յիսունը՝ հազարին դէմ ։ Հերոսական շրջան՝ հարուստ հե–րոսացանկով ։ Մեր դաշտերն ու ձորերը, լեռներն ու կիրճերը՝ հանդիսատեսներ ե–ղան անհաւասար պայքարին։ Թշնամին կը պարտուէր հոգեպէս եւ նիւթապէս՝ կը սկսէր յարգել ֆետային եւ երգել անոր քաջութիւնը ։

Քաղուածք մը քրտուհիի մը երգէն.—

— Ըսէ, Աստուած իմ,— Ըսէ՛ կա՞յ ա–ւելի քաջ.— Նրման գեղեցիկ,— Երկրիս երեսին,— Քաջն Հայաստանի ,— Հայ քաջ ֆետային, — Բարեւ են կեցեր, — Բարձր սարերը.— Ֆետայիներու անց–քին ։ — Մարդերէն ամէնէն քաջը, — Հայ ֆետային է ։

Կանաչենց Տիգրանը Վանի ֆրանսական վարժարանը կը յաճախէ , ցերեկօթիկ է։ Հռչակաւոր, Նորաշէնայ [illegible] Փոքրիկ եկեղեցի մը, եւրոպական կար–գաւորում ու գիտակից յարդարանք ։ Խիտ ծառեր ու ծաղիկներ, արուեստական լճակ մը, ծառուղիներ եւ դէր ու կար–մրաթուշ վարդաթփեր։ Գեղեցիկ է պարտէզը։ Տիգրանը ամէն օր առտու, պայուսակը թեւին տակ՝ կը մտնէ վար–ժարան, կը հետեւի դասերուն, յամառօ–րէն կը սերտէ ու կը սորվի, կ'ուզէ շատ սորվիլ եւ շատ սորվիլ ։

Իրիկունները՝ իր սենեակին մէջ, իր դասերու հետ, կամ ժողովի կ'երթայ, Շաբաթ գիշերները հիւր է Արեգնազին, կը ճաշէ, կ'երգէ Արեգնազի եւ Շուշիկի հետ։ Ձմրան գիշերները աւելի հաճելի են, տաքուկ վառարանի բոլորտիքը հա–ւաքուած կը պատմեն հէքեաթներ ու ա–ւանդութիւններ, վէպեր կը կարդան, կը խօսին գիւղին անցեալէն ու ներկայէն, նշանաւորներէն, հարուստներէն, մահե–րէն։ Գիւղը իր հերկովն ու ցանքովը, կա–լովն ու կութովը, ցասումն ու հրճուան–քովը կը փոխադրուի Գիւլնարի տունը։ Կ'ապրին գիւղին յուշերովը եւ իրարմէ կը բաժնուին հայրենի գիւղին կարօտովը գինովցած ։

Տիգրան « Նոր Սերնդական» էր, մասն էր նաեւ կուսակցական շարքերը, կ'ան–դամակցէր մարտական խումբերուն, եր–բեմն ընկերային յօդուածներով կ'աշխա–տակցէր « Նոր Սերունդ » խմորատիպ թերթին։ Հետզհետէ հռչակաւոր կը դառ–նայ իբրեւ մաքուր յեղափոխական եւ ըն–կերային գիտութիւններու մէջ պատրաս–տուած միտք։ Ան՝ խօսելու, համոզելու բնատուր ձիրք ունէր, անոր նայուածքն ու շարժումները տիրական էին, գիտէր կախարդել եւ հմայքի տակ պահել իր ունկնդիրը, մանաւանդ՝ գրգռել անոր ջիղերը, կենդանացնել զգացումները «Ամբոխավար» մըն է կ'ըսէին անոր հա–մար, կրակի վրայ քարիւղ լեցնող մը ։ Անհրաժեշտ տեղը գիտէր խայթել, պաղ քրտինք բերել ճակատներու վրայ, բայց՝ արհամարհող մը չէր, գիտէր նաեւ յար–գել հակառակորդին եսը։

Տիգրանը չափած ու ձեւած էր իր ժա–մանակը։ Ինք անոնցմէ չէր, որոնք՝ շատ մը պարտականութիւններ կը ստանձնեն, բայց ոչ մէկուն մէջ խղճմտօրէն կ'աշխա–տին, ու իրենց ստանձնած պարտականու–թիւնները կը ձգեն կիսկատար ։

Ցերեկները՝ դպրոց եւ դասեր, ըն–թերցում եւ գրական աշխատանք, գիշեր–ները՝ ժողով, բանախօսութիւն, թերթի գործ կամ զինավարժութիւն։ Անջատուած իրարմէ, կանոնաւորապէս դասաւորուած այս բոլորը, իրարու ետեւէ կը դառնային ներդաշնակօրէն՝ ինչպէս կարժառը իր ա–ռանցքին շուրջը։ Տիգրանը Վանի մէջ կը պատրաստուէր իբրեւ տիպար յեղափո–խական։

Բայց որպէսզի թերխաշ չմնար իբր յե–ղափոխական մարտիկ, յարմարեցաւ մի–ջավայրին, Վանեցիի պէս սորվեցաւ դա–տարական մեքենայութիւններ։

(Շար.)

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ԿՈՄՍՈՄՈԼՆԵՐՈՒ (Երիտ. համայնավարներ) համագումարը բացուեցաւ Մարտ 19ին, մասնակցութեամբ 1300 պատգամաւորներու։ Ներկայ էին Մալենկով, Միկոյեան եւ ուրիշ նախարարներ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 400.000 երիտասարդներ եւ աղջիկներ կամաւոր արձանագրուած են, հերկելու համար Ղազախստանի, Սիպերիոյ եւ Ուրալի խոպան դաշտերը։ Վաթսուն հազար հոգի արդէն ընդունուած են ։

Խ. ՄԻՌԻԹԵԱՆ նորընտիր Գերագոյն խորհուրդին մէջ կը գտնուին 38 գրագէտներ։ Կովկասի շրջանէն ընտրուած են ութ գրագէտներ, երեքը Աբխազիայէն, (մէկը՝ 80 տարեկան բանաստեղծ մը, Կուլիա), Ազրպէյճանէն՝ երկու, Տաղստանէն՝ մէկ, Վրաստանէն՝ մէկ, (կին բանաստեղծ թատերագիր մը), Հայաստանէն՝ մէկ — Ստ. Զօրեան («Պապ Թագաւոր»ին) հեղինակը ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ օգտագործման ծրագիրը Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանին յանձնուեցաւ Մարտ 19ին, Պ. Տըլըսի բացատրականով որ կ'առաջարկէ հիւլէական միջազգային գործակալութիւն մը հաստատել ։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը՝ Տոքթ. Ատընաուըր, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թուրքիոյ վարչապետին հետ, Եւրոպայի միացեալ բանակի եւ պալքանեան դաշինքի մասին։ Տոքթ. Ատընաուըր վերադարձին Հռոմ պիտի հանդիպի ։

ՆԵՂՈՍԻ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ դադրեցուցին ծոմապահութիւնը, որ տեւած էր աւելի քան մէկ շաբաթ։ Զօր. Նէկիպ խոստացաւ կիներու քուէարկութեան խնդիրը յանձնել Սահմանադիր ժողովին ։

ԳԱՀԻՐԷԻ անգլ. դեսպանը ուղղակի զօր. Նէկիպի բողոքեց, անգլիացի հազարապետ մը սպաննուած ըլլալով Սուէզի ջրանցքին մէջ։ Եգիպտոսի նախագահը պատասխանեց թէ պէտք է համախորհուրդ գործել, ահաբեկչութիւնը դադրեցնելու համար ։

ԲՈՒՌՆ ՅՈՅՑԵՐ տեղի ունեցան Անգլիոյ դէմ, Հռոդոսի մէջ, Կիպրոսի Մակարիոս արքեպիսկոպոսին այցելութեան առթիւ։ Վեց հազար Յոյներ կը պահանջէին Յունաստանի վերադարձնել Կիպրոսը։ Ցուցարարները խորտակեցին անգլ. հիւպատոսարանին ապակիները ։

ՏՈՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂ կամաւոր ծոմ կը պահէր բանտին մէջ, բողոքելով բանտարկութեան դէմ։ Թերթերը կը գրեն թէ հազար էջնոց աղերսագիր մը ուղղած է, վերաքննութիւն պահանջելով։ Կարելի եղաւ համոզել որ ծոմը դադրեցնէ ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Տըլըս, բացատրելով նոր ռազմագիտութիւնը, յայտարարեց.— «Միտք չունինք ամէն տեղական պատերազմ ընդհանուր պատերազմի մը վերածելու։ Պիտի խորհրդակցինք դաշնակիցներուն հետ, եթէ յարձակում կատարուի եւ հարկ գտնենք միջոցներ ձեռք առնել, փոխադարձաբար » ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գոհարիկ Ղազարոսեան հրաւիրուած էր Մարտ 6ին, Անրէժիսթրըման մը ընելու իր հեղինակութիւններէն
«Huit variations» Deux Préludes
et Portrait de Famille (Angèle)
որ պիտի տրուի «Փարի էնթէր»էն Ապրիլ 23, ժամը 14.33ին։

Մարտ 12ին Շէն Նասիոնալէն նոյնպէս հրաւիրուած էր նուագելու զանազան կտորներ Շոփէնէ, որոնք սկաւառակի վրայ առնուած են, տրուելու համար Ռատիօ Նասիոնալէն։

Ցիւրիխի իր ըէսիթալը 29 Մարտին է Քօնկրէսհաուսի մէջ ։

30 Մարտին Ցիւրիխի ռատիօն պիտի արձանագրէ Կոմիտասի, Էտկար Մանասի, Վահրամ Սվաճեանի եւ իր հեղինակութիւնները ։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ընկերական պարանցիկ հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ

Կիրակի, 21 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը ։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, իրենց ընտանիքները եւ Սիփան-Կոմիտասի համակիրները ։

Մասնաւորապէս անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ կանուխէն ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
27 Մարտ, Շաբաթ օր,
SALLE MAZENOD
88, Rue d'Aubagne

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի տարեկան ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի, ժամը 15.30էն 23.30 Լաքէս Տէփառնյի սրահին մէջ։32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա։ Մէթրօ Փորթ տը Մէրի տէ Լիլա։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Սէյրան (թառ) եւ ընկեր Բեճօ (զուռնա)։

Առատ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։ Մուտքը ազատ է։

Գարնանամուտի զուարթ եւ հաճելի օր մը պիտի անցընէք մասնակցելով «Ռոստոմ»ի այս աւանդական խնջոյքին ։

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման տասնեւորդ շրջանը։

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները։ Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը։ Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները մանրա-չէքերով, անշուշտ պիտի հաճին կարգադրել անյապաղ։

Մեր արտասահմանի բաժանորդները կրնան իրենց վճարումներուն համար օգտագործել Միջազգային Մանտա քարտ
(Mandat Carte International)
Կանխայայտ շնորհակալութեամբ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ Սէն Լազառ կայարանին կրպակը (Քուռ տը Ռոմ)։

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին։ Կը ներկայացուին «Աւարայրի Արծիւ», թատերգութենէն տեսարաններ ։

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ ։

Տէր եւ Տիկին Զենի Նէկիպ խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր՝

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԳԻՍՏԻԿԵԱՆԻ
(86 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը երկուշաբթի ժամը 14.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կապ. Խաչի Շաւիլի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Ազնիւ Գարոնեանի, Թագուհի Գարաօղլանեանի եւ Մառի Աննաեանին իրենց կեսրայրին եւ քեռայրին Պ. Աբրահամ Ապանեանի մահուան առթիւ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Վ. Շ., Լոս Անճէլըս.— Արձանագրեցինք երկու նոր բաժանորդները ։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, ռեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով տեղերը կ'ապահովենք ձրիաբար, դէպի Հարաւային եւ Հիւսիսային ԱՄԵՐԻԿԱ, ՔԱՆԱՏԱ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ, ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ եւ ամէն կողմ ։
Դիմել ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ որ ունի
35 տարուան փորձառութիւն

American LLOYD

48, Rue de la Republique
Tél: Co. 47.22 et 74.51, Marseille
7, Rue Auber, Paris.

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժամը 20.30ին, Սալ տը Ժէոկրաֆի,
184 Պուլվ. Սէն Ժէրմէն ։

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտասանութիւն), Պ. Եավրուեան (դաշնակ), Զ. Ֆնլիքեան (ջութակ), Ժ. Փալամուտեան (արտասանութիւն) ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը ։ Կը խօսի Պ. Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ: Նիւթ ունենալով Է. դարու հայ նշանաւոր գիտնական Անանիա Շիրակացիի գործը, համաձայն օտար ականաւոր գիտնականներու ։

ՀՐԱՒԷՐ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայց. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկ. արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 11 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Օրակարգ՝ Ծրագիր-կանոնագրի փոփոխութիւն։

Ծրագիր-կանոնագրի 16րդ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն, երբ առաջին անգամ մեծամասնութիւն չի գոյանար, 15 օր ետք կը հրաւիրուի երկրորդ ընդհ. ժողովը, որ օրինաւոր կը նկատուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը ։ (ԴԻՒԱՆ)

Ծանօթ.— Կրօն. Ընկերակցութեան այն անդամները՝ որոնք կը փափաքին տեղեակ ըլլալ կանոնագիր-ծրագրի փոփոխութիւններուն եւ կարդալ բարեփոխուած ծրագրի նախագիծը, կրնան դիմել եկեղեցւոյս գիւանատունը՝ ուր պիտի տրուին հարկ եղած բացատրութիւնները ։

Այս առիթով պարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները։

Անդամները կրնան իրենց վճարումները կատարել չէք փօսթալով, մանտա քարտով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով ։

Անձամբ վճարողները կրնան ստանալ նաեւ իրենց անդամական քարտերը ։

Եկեղեցւոյ չէք փօսթալի թիւն է.
Paris 6761-25.
Ass. Cultuelle Des Arméniens
Apostoliques de Paris
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ողբացեալ Այրի Տիկին Եպրուհի Քիւլչէեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գալուստ Քիւլչէեան եւ Տէր եւ Տիկին Արթաքի Գալայճեան հազարական ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի դպրոցին, իսկ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան հազար ֆր. Շաւիլի Կապ. Խաչին։

× Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Ողբացեալ ընկեր Ուզունեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեանէ եւ Գալուստ Քիւլչէեանէ հազարական ֆր., եւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փափազեանէ եւ Արթաքի Գալայճեանէ 500ական Ֆրանք ։

×

Շաւիլի Ֆ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղը Պ. Աբրահամ Ապաճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ստացած է Տէր եւ Տիկ. Դաւիթ Տէր Գալուստեանէ հազար ֆրանք ։ Տէր եւ Տիկին Կղեմէս Օհանեանէ եւ Գալուստ Մինասեանէ 500ական Ֆրանք ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Կրօնիկ Փափազեանէ, ի յարգանս ողբացեալ Տիկին Կարապետեանի յիշատակին երկու հազար ֆրանք ։ Տարօն-Սասնոյ Հայր. Միութենէն (Մարսէյլ) երկու հազար ֆրանք։ Պ. Գ. Արապեանի կողմէ հազար ֆր. Մոնմորանսի Հանգստեան տան համար։ (ԿՆԻՔ)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Սալէն տը Ժիռոյէն ընկեր Զատուրեանէ 500 ֆր։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

★

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի բացառիկ ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ։

Կը զեկուցանէ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Կը հրաւիրուին Տէսինի եւ Լիոնի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերները ։

«Ջարանդեան » խումբը 21 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին ։

«Արամ» խումբը 28 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին ։

«Ակնունի» ենթակոմիտէն 25 Մարտ, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին։

«Թաթուլ» խումբը 22 Մարտ, Երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին։

«Վռամեան« ենթակոմիտէն 21 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին։

Լասիոթայի «Մաժակ» խումբը 21Մարտ, կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին։

Կարտանի «Նիկոլ-Դուման» խումբը 21 Մարտ, կիրակի առաւօտ ժամը 10ին։

Ավինեոնի «Մուրատ » խումբը 21 Մարտ Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին։

Նիսի «Գէորգ Չաւուշ» խումբը 21 Մարտ, կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին։

Այս ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։

ԵՐԳԻ ԴԱՍԵՐ

Ձայնի մշակում, մարզում ձայնասփիւռի, օփերայի եւ համերգներու համար, Մարկեզի-Գարսիայի հռչակուած մեթոտով ։

Տեսակցութիւն ժամադրութեամբ ։
Մատչելի պայմաններ ։
Տիկին ՋԱՄԱԼԵԱՆ՝

22, Ave. Reille, Tél. GOB. 30 - 15

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դերձակի աշկերտ մը կամ աշկերտուհի մը։ Դիմել Մինասեանի՝
74, Rue d'Hauteville, Paris (10e)
Tél. : PRO. 24-58.

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN
Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(U. R. S. S.)
Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ ։

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 89)

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի-պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ։
Նոր գիներ
Articles polichinelles-ի համար ։
Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՄԱՐՏ
MARDI 23 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7326 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2737

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ...

●

Հիմա որ հանդէսները եւ խնճոյքները իրարու կը յաջորդեն բարի նախանձով մը, միշտ միեւնոյն հարցումը կուգայ գրչի տակ.—

Մթնոլորտը կը տաքնա՞յ թէ կը մարի:

Հանրային գործունէութեան տրամադրութիւնները կը զօրանա՞ն թէ կը թուլնան:

Մասնաւորապէս Հայր. Միութիւնները տատ յանձնառութիւններ ալ կը ստանձնե՞ն, տատ կերուխումէն զատ:

Միւս կազմակերպութիւններն ալ դէպի յառաջ քայլ մը կը նետե՞ն, մէկ տարիէն միւսը:

Կրնաք երկարել եւ աւելի գունաւորել հարցումներուն շարքը:

Հիմնականը մէկ բան է,— ի՞նչ գրական կամ բացասական երեւոյթներ կը յայտնուին, խրախճանքներ հաւաքոյթի առթիւ:

Տարակոյս չկայ թէ շատ բան պակսած է երբեմնի խանդավառութենէն, բազմաթիւ պատճառներով:

Թէեւ, որեւէ ձեռնարկ միշտ ալ բազմութիւն կը հաւաքէ, եթէ յայտագրէն դուրս ձգուած չըլլայ պարը:

Մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը միշտ ալ ներկայ է, եթէ նախապէս գիտնայ թէ ո՛ր «ճաշը» պիտի վարէ «ռումպան» եւ «սամպան»: Եւ կազմակերպիչները ամէն գոհունակութիւն կը ստանձնեն, ամէնէն սուղը վարձելու համար:

Միջանկեալ ըսենք որ, ամէն ձեռնարկէ ետք, երբ նկեմուտքը քննեն, կը տեսնեն որ խոշոր գումարներ գոյացած են, բայց իբրեւ զուտ հասոյթ մնացած է միայն մէկ հինգերորդը, լաւագոյն պարագային՝ մէկ երրորդը:

Ամբողջ Փարիզի մէջ, տակաւին չկրցանք հաստատել Ազգային կամ Ժողովրդային Տուն մը, գոնէ վարձքերը նուազեցնելու համար...

Ամփոփուելով մեր ուղղած հարցումներուն վրայ, անդադար պիտի յիշեցնենք մէկը,— Հայր. Միութիւնները ո՞ր օրուան կը սպասեն, կազմակերպելու համար գոնէ իրենց գաւառներուն փրկութեան գործը:

Ուրիշ առթեն ալ բացատրած ենք,— եթէ միայն Հայր. Միութեանց, քաղաքական և հանրային կազմակերպութեանց անդամներուն գաւառները փրկուին, ճամբուն կէսը կտրած կ'ըլլանք:

Այդ կազմակերպութիւնները գիտեն իրենց անդամներուն թիւը: Գիտեն թէ ո՛վ ինչ ունի եւ ինչ կրնայ ընել:

Մասնաւորապէս Հայր. Միութիւնները աւելի մօտ են իրարու եւ աւելի լաւ կը հասկնան իրար:

Անոնք յանձն կ'առնէին ամէն զոհողութիւն, նոր աւաններու շինութեան կամ ներքնայղթի կարաւաններու կազմութեան համար:

Ինչո՞ւ կ'անճրկին այժմ, աւելի պարզ պարտականութեան մը առջեւ,— դասարաններ շինել կամ լեցնել, որպէս զի կարենան կազմել վաղուան կարաւանները:

Մանաւանդ որ, բեռին ամբողջ ծանրութիւնը իրենց վրայ չինար:

Եթէ տեղ մը իրենք ստանձնած են նախաձեռնութիւնը, այլուր կրնան ձեռք ձեռքի տալ ուրիշ կազմակերպութեանց հետ, աւելի ընդարձակելով եւ զօրացնելով ինքնապաշտպանութեան ցանցը:

Ի՞նչ օգուտ խնճոյքներ սարքել հայրենի յիշատակներով ներշնչուելու համար, երբ այդ յիշատակները դերեզման պիտի երթան սարեցներուն հետ:

Ամէնուդ սիրտը կ'արիւնի, երգելով,— «Սիրտս նման է էն փլած տներ, կոտրած գերաններ»:

Ինչո՞վ պիտի վերաշինէնք «էն փլած տներ», երբ կոտրած գերաններուն դամերն անգամ օրէ օր կը թափին, ամէն հայրենի յարկի տակ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅԴԷՄ

●

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ. — ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԴԱՆԳԱՏՆԵՐ

Խ. Միութիւնը շարք մը բողոքագիրներ ուղղեց արեւմտեան պետութեանց, կարգ մը ձեռնարկներու առթիւ:

Առաջին ծանուցագիրը ուղղած է Յունաստանի, բողոքելու համար Մ. Նահանգներուն տրամադրուած ռազմական խարիսխներուն առթիւ:

Ուրիշ ծանուցագիր մը ուղղուած է Հոլանտայի, այն ամբաստանութեամբ թէ նոյնպէս ռազմական խարիսխներ տրամադրած է Մ. Նահանգներուն: Ամէնէն կարեւորը Թուրքիոյ ուղղուած բողոքագիրն է. Փաքիստանի հետ ծրագրուած դաշինքին առթիւ: Խ. Միութիւնը կ'ազդարարէ թէ Անգարա ռազմական ճակատ մը կազմելով Արեւմուտքի հետ՝ Միջին Արեւելքի մէջ, պիտի վնասէ երկու երկիրներուն միջեւ հաստատուած յարաբերութեանց եւ թէ Թուրքիա պիտի կրէ անոր բոլոր հետեւանքները: Այս առթիւ գիտել կուտայ թէ ծրագրուած թուրքեւ-փաքիստանեան դաշինքը պիտի ազդէ դրացի երկիրներու ապահովութեան վրայ: Միեւնոյն առեն յիշելով Տօքթ. Ատենաուըրի այցելութիւնը, ծանուցագիրը կը մեղադրէ արեւմտեան շրջանակները, թէ ռազմական խմբակցութիւն մը կը կազմեն Խ. Միութեան սահմաններուն վրայ, Արեւմտեան Գերմանիայէն մինչեւ Փաքիստան (Իսլամական Հնդկաստան):

Խորհրդ. ծանուցագիրը որ Մոսկուայի Թուրք դեսպանատան գործակատարին յանձնուած էր Մարտ 18ին եւ պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուեցաւ Մարտ 21ին, մասնաւորապէս կը շեշտէ թէ ծրագրուած դաշինքը պիտի ծանրացնէ կացութիւնը Մօտաւոր, Միջին Արեւելքի եւ Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ մէջ, ուղղակի կապ ունենալով Խ. Միութեան ապահովութեան հետ: Ցետոյ կ'ըսէ թէ դաշինքը կապ ունի Ատլանտեան ճակատի ռազմական ծրագիրներուն, Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ փորձերուն հետ՝ ընդարձակելու համար օտար ռազմական խարիսխներուն ցանցը Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ, ի վնաս այդ երկիրներու ազգային շահերուն եւ ապահովութեան:

Խորհրդային մամուլն ալ խօսելով այս բողոքագրի մասին, ծանր ազդարարութիւններ կ'ուղղէ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի: «Նոր Ժամանակներ» պարբերաթերթը յատկապէս կը զգուշացնէ արաբական երկիրները, որպէս զի զոհ չերթան «անգլեւամերիկեան մրցակցութեանց»:

Աւելի առաջ, Փետրուար 26ին, Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը. «Իզվեստիա» գիտել կուտար թէ Թ...-Փաքիստանեան դաշինքը «կորիզն է ապագայ զինակցութեան մը, որուն մասնակցելու պիտի հրաւիրուին այդ շրջանին միւս հակահամայնավար երկիրները»: Թերթին կարծիքով, այդ զինակցութիւնը պիտի կցուի Ատլանտեան ճակատին: «Թուրքիան է կազմակերպիչը այդ խմբակցութեան, իբրեւ գործակալը ամերիկեան քաղաքականութեան՝ Արեւելքի մէջ»:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը մօտերս նորէն պիտի արծարծէ Նեղուցներու պայմանագրին վերաքննութիւնը:

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիա վճռած է մերժել Խ. Միութեան բողոքագիրը որ պարզ ձեւակերպութիւն մը կը համարուի: Նոյն աղբիւրին համաձայն,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՑԱՂԱԳՍ «ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ»

« Անկախ » երեւալու մարմաջէն վարակուած պարոն մը, Է. Մ., որ կը մոռնայ թէ որեւէ արձագանգ չի կրնար անկախ ըլլալ, առեն – առեն բութ սլաքներ կ'արձակէ, ուշադրութիւն գրաւելու համար:

Քանի մը շաբաթ առաջ, երբ խառնած էր զանազան Միութիւններ, առանց որեւէ բան հասկնալու անոնց գործունէութեան եղանակներէն:

Վերջերս ազուաւի *մասայ* մըն ալ հրատարակեց, խեղաթիւրելով ապրիլեան ազատօնին ոգեկոչման իմաստը:

Այս անգամ ուրիշ մաշած թմբուկ մը կը փորձէ:

Ապացուցանելու համար թէ իր շաբաթաթերթը անկախ է եւ ի զուր կը շփոթեն կուսակցական օրկանի մը հետ, կը մատնանշէ այն «անխիղճ դերը որ խաղացած են եւ կը շարունակեն խաղալ մինչեւ այսօր կուսակցական «շէֆեր» կոչուածները, որոնք կը նախընտրեն զոհել ժողովուրդի ընդհանուր շահը իրենց նեղմիտ եւ շահախնդրական ըմբռնումներուն առջեւ» (20 *Մարտ*):

Եւ աւելի յառաջ երթալով, կը յայտարարէ, առանց անգամ մը հայելին նայելու.

— Վերջապէս անկախը՝ անգոյն չէ, բազմատես? չէ, անորոշ եւ անկայուն չէ, ոչ ալ աննկարագիր, Ջոհուողն է, քաջուղն է, որովհետեւ կը հարուածուի թէ աջէն, թէ ձախէն, չուզելով ենթարկուիլ, ոչ աջի, ոչ ձախի քմահաճոյքներուն եւ կուսակցական ճղճիմ հաշիւներուն, որոնք հայրենասիրութիւն, ազգասիրութիւն կոչուելէ աւելի ապպալաւ արարքներ կրնան անուանուիլ »:

Գոնէ մէկ անգամ հրապարակաւ կը հարցնենք այս ոչ – բազմատես պարոնին.

— Երբէ՞ն ի վեր «անկախ» էք եղած, ազգասիրութեան եւ հայրենասիրութեան դաս տալու համար կուսակցականներուն:

Որ եւ է մեղադրանք ուղղած առեն, տարրական պարկեշտութիւնը կը պահանջէ փաստեր յիշել, եւ ոչ թէ խուժութիւններ սահեցնել, զոց եղած բառեր արտասանելով:

Կրնա՞ք մէկ – երկու օրինակներ յիշել ձեր մատնանշած «ազգադաւ արարքներ»էն. արձանագրելով անունները այն «կուսակցական « շէֆեր » կոչուածներուն » որոնց շուրջը կը դեգերէիք երէկ, Լիբանանէն մինչեւ Իրան եւ ուրիշ ամէն տեղ:

Մամուլը բուսաբանական պարտէզ չէ, որպէսզի առտուն կանուխ արթնցողը մարգաճքներ փորձէ: ՎԱՀԷ

ՎԵՑ ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օրէն սկսելով, 24 ժամուան մէջ վեց ռումբեր-պայթեցան Գահիրէի մէջ, առանց մեծ վնասներ պատճառելու: Կառավարութեան բանբերը գաւառիր համայնավարներու կը վերագրէ այս արարքը:

Ռումբերէն երկուքը սարսեցին Գահիրէի համալսարանը եւ կայարանը: Երրորդը պայթեցաւ ուրբաթ գիշեր, Մոհամմէտ Ալի ակումբին մէջ. հինգերորդ մը խորտակեց Կրոփփի պարտէզ – թէյարանին ապակիէ դուռը, վեցերորդը՝ Մէտտիի կայարանին մէջ: Կառավարութեան բանբերը, գնդ. Սալին Շալքը, կ'ըսէ թէ կարմիրներուն նպատակն է խուճապ ստեղծել եւ անվստահութիւն ներշնչել բարեկարգութեան մասին: Բանբերը համայնավարները, ընկերվարականները եւ Իսլամ Եղբայրութեան անդամներուն միջեւ կազմուած միացեալ ճակատի մը կը վերագրէ համալսարանին մէջ կատարուած պայթիւնը: Որ եւէ ձերբակալութիւն չէ կատարուած: Համալսարանին ուսանողները հաստատութեան բակը հաւաքուելով յայտարարեցին թէ մէկ շաբաթ պայմանաժամ տուած են, պաշտօնական վիճակը ջնջելու, քաղաքային կառավարութիւն մը կազմելու եւ քաղաքական բանտարկեալները արձակելու համար: Այս առթիւ կ'ըսէին թէ ցոյցերը պիտի շարունակեն: Կառավարութիւնը փակեց համալսարանը:

Այս դէպքերուն հետեւանքով Ցեղ. Խորհուրդը եւ դահլիճը ութ ժամ ժողով գումարեցին, միեւնոյն առեն քննելով Սուէզի մէջ կատարուած ահաբեկումներու խնդիրը: Այս վերջին դէպքերուն առթիւ Եգիպտոսի արտաքին Նախարարին այցելեցին Գահիրէի անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները:

✕ Բոլոր արաբական երկիրներու Իսլամ Եղբայրներու ժողովը, որ գումարուած էր Դամասկոսի մէջ, հեռագիր մը ուղղեց զօր. Նեկիպի, պահանջելով ետ առնել ընկերակցութեան լուծման հրամանագիրը եւ արձակել բանտարկուած եղբայրները: Այս առաջարկին տրուելիք պատասխանէն կախում պիտի ունենայ Իսլամ Եղբայրութեան գործակցութիւնը կառավարութեան հետ: Ուրիշ հեռագիր մըն ալ ուղղուած է Արաբիոյ Թագաւորին, որպէսզի միջամտէ: Մօտերս յուշագիր մը պիտի ուղղուի բոլոր արաբական կառավարութեանց: Զօր. Նեկիպի ուղղուած հեռագիրը վստահութիւն կը յայտնէ Իսլամ Եղբայրութեան գերագոյն պետին հանդէպ որ արգելափակուած է Ալեքսանդրիոյ մէջ:

ՑԵՍՏԱԴԻՄԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Իսլամ Եղբայրներու Միութիւնը, որուն կեդրոնը Գահիրէ կը գտնուի եւ որ արաբ երկիրներու մէջ ալ մասնաճիւղեր ունի, Թուրքիոյ մէջ ալ կուսակիցներ ճարելու եւ կեդրոնին կապելու նպատակով գաղտնի գործունէութեան լծուած է.

Ստուգուեցաւ որ կարգ մը անձեր Միութիւն մը կազմելու կ'աշխատին, Իսլամ Եղբայրներու Ընկերակցութեան հետ շփում հաստատելու նպատակով: Ասոր համար ալ ստորին անդրին քարոզութիւն կը կատարեն եւ նոյնիսկ բարեսիրական կարգ մը միութիւններէ դրամ կը հաւաքեն:

Ստուգուեցաւ նաեւ որ այդ մարդիկը վերջերս երկրին զանազան կողմերը շփման մէջ մտած են «Մգլիթ շինող», «իմամներու դպրոցներուն օգնող» միութեանց հետ եւ այդ դպրոցներու աշակերտներուն ալ սա յոյսը կուտան թէ յետագային պիտի ղրկուին Եգիպտոս կամ ուրիշ արաբական երկիրներ, իրենց ուսումը կատարելագործելու համար, «Իսլամ եղբայրներու» հաշւոյն:

Այս քարոզիչները Մէքքէի ուխտաւորներուն հետ ալ շփման մէջ մտած են: Հասկցուած է որ ուխտաւորներ յաջողած են Իսլամ Եղբայրներու համաժողովներուն մասնակցիլ եւ յետագային ալ նամակներով անոնց հետ յարաբերութիւն պահել: Շահագրգռուող շրջանակները անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առին, օտար կազմակերպութեան մը կողմէ ղեկավարուող այս գործունէութեան դէմ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ հակառակորդները ժողով մը գումարեցին Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ ամէն ազգէ պատուիրակներու: Իտալիոյ ընկերվարական կուսակցութեան ձախ թեւին ներկայացուցիչը, Նէննի, Ֆրանսա մտած առեն ձերբակալուելով ետ ղրկուած էր, բայց վերջին պահուն վտարման հրամանը ետ առնուեցաւ:

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԻՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ

4.— ՌՈՒՍԻԱ — «ՊԱՇՏՊԱՆ ՀԱՅԵՐՈՒ»

1828ը, երբ Ռուսիա եւ Պարսկաստան ստորագրեցին Թիւրքմէնչայի դաշնագիրը, բերաւ Հայերը վերջապէս ռուսական հրջագծին մէջ։ Այդ դաշնագրով Պարսկաստան Ռուսիոյ ձգեց այն հողամասը որ ընդհանրապէս կը համապատասխանէ Ներկայ Հայկական Սովետ Հանրապետութեան, ինչպէս նաեւ իսկական Նախիջեւանը, եւ Էջմիածին, բնակավայրը կաթողիկոսին (Հայ. Եկեղեցւոյ պետին), դարձաւ ռուսական։

Իբրեւ հետեւանք մը Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ դէմ մղուած պատերազմներուն, որոնք վերջացան 1828ին, մօտ հարիւր հազար Հայեր լքեցին մահմետական երկու երկիրները եւ տեղաւորուեցան Ռուսական Կայսրութեան նոր «Հայկական Նահանգին» (Օբլաստ) մէջ, որ կազմուեցաւ Պարսկաստանէն կցուած հողերով։ Մօտ 63.000 Հայեր եկան Արեւելեան Թուրքիայէն եւ 40.000 ալ Պարսկաստանէն, իսկ քանի մը հարիւր ընտանիքներ ալ Թուրքիոյ իշխանութեան ենթակայ Պալքաններէն դէպի ռուսական Պեսարապիա, ուր նոր հայկական կեդրոն մը ընձիւղեցաւ։

1828էն վերջ, Ռուսիա այլեւս չպատերազմեցաւ Պարսկաստանի դէմ, սակայն կռիւը շարունակուեցաւ ընդդէմ Թուրքիոյ։ Հայկական խնդիրը մին էր այն պէնքերէն որ պիտի գործածուէր այս կռիւին մէջ, մանաւորապէս 1877 – 78ի ռուսօ-թրքական պատերազմի ընթացքին ու անկէ վերջ, երբ ռուսական բանակները յաջողեցան գրաւել հայաբնակ Անատոլուի գրեթէ բոլոր մասերը։ 1878ի Պերլինի դաշնագիրը արդելակ մը դրաւ ռուսական կայսրութեան ախորժակներուն եւ Թոյլ տրուեցաւ կցել միայն Կարսի Սանճաքը։ Հազարներով Հայեր մնացին Թրքական իշխանութեան տակ։ Պերլինի դաշնագիրը կը պարունակէր Փոքրամասնութիւնները պաշտպանող յօդուած մը, սակայն ոչ մէկ պատիժ սծուեցաւ անոր բռնաբարման դէմ։

1877 – 78ի պատերազմը փոխանակ ազատագրելու Հայերը՝ դարձաւ նախաբանը հայ ժողովուրդի մէկ նոր մարտիրոսութեան։ Սխալիր ընդունելութիւնը զոր Հայեր տուին ռուս բանակներուն եւ յամառութիւնը, որով Ռուսեր պաշտպանած էին Հայոց ազգային շահերը, ուղղակի առաջնորդեցին Հայոց ցանդուածային խողխողումին՝ 19րդ դարու վախճանին եւ 20րդ դարու սկիզբը։ Համաձայն հայկական աղբիւրներու՝ մէկ միլիոն Հայեր կոտորուեցան Սուլթան Ապտիւլ Համիտի օրով տեղի ունեցող վայրենի կոտորածներուն ժամանակ եւ կամ բնաջնջուեցան աւելի լաւ կազմակերպուած ձեւով մը Երիտասարդ Թուրքերու իշխանութեան տակ Առաջին Համաշխարհային պատերազմին ընթացքին։ Մինչեւ Հիթլերի սարքած հրէական ցանդուածային ջարդերը՝ Հայերու բնաջնջումը Օսմանեան կայսրութեան վերջին տարիներու ընթացքին՝ կրնար նկատուիլ ամէնէն բարբարոս ոճիրը ընդդէմ մարդկութեան՝ գործուած արդի ժամանակներուն մէջ։ Զափահաս Հայեր գնդակահարուեցան եւ հրկիզուեցան, մանուկները բռնի իսլամացուեցան, ոմանք ալ չատեր մեռան իրենց աքսորի ճամբուն վրայ, Միջագետքի մէջ դէպի ուր կը քշուէին անոնք Թրքահայաստանի մէջ գտնուող իրենց տուներէն։ Ամէնէն բախտաւորները եղան անոնք որ կրցան փախչիլ արտասահման կորսնցնելով իրենց ամբողջ ունեցածը։

Ապարախտ հայ ժողովուրդը որ կրօնական նմանութեան պատճառներով ընտրած է քրիստոնեայ Ռուսը իբրեւ նուազագոյն չարիքը, պէտք չէ ամբաստանուի այն մեղադրանքով թէ ինք գրգռեց կոտորածները, սակայն ցարական կառավարութեան անխիղճ քաղաքականութիւնը ունի պատասխանատուութեան բաժին մը։ Յետյեղափոխական շրջանի բոլշեւիկ քննադատները անողոքօրէն մերկացուցին ցարական Ռուսիոյ «Հայկական քաղաքականութիւնը», սակայն, այդպիսի քննադատութիւններ այլեւս ժողովրդական չեն Խ. Միութեան մէջ։ Այլեւս հաճելի չէ յիշել Սովետ հրատարակութեանց մէջ, թէ ամէնավատ կոտորածներու ժամանակ, 19րդ դարու վերջերը, պաշտօնական Ռուսիան վճռապէս մերժեց ոեւէ միջամտութիւն ի նպաստ Հայերուն։ Միայն առաջին աշխարհամարտի նախօրեակին էր որ ցարական իշխանութիւնները մտարերեցին կարեւոր դերը զոր Հայերը կրնային կատարել Ռուսիոյ համար, իբր օժանդակ ուժ մը։ 1912ի Հոկտեմբեր 10ին, Կոմս Վորոնցով Դաշկով, Կովկասի վերջին ռուսական փոխարքաներէն մին, Թելադրեց ցար Նիկոլայ Բ.ի որ վերադառնայ «Հայկական քաղաքականութեան մը»։

«Բացայայտ միջամտութիւն մը Թրքահայերու պաշտպանութեան համար», կը գրէր ան իր մէկ տեղեկագրով, «կենսական է, մանաւանդ ներկայիս ... առաջուց պատրաստելու համակիր բնակչութիւն մը այն վայրերուն մէջ, որոնք, ինչպէս իրերը ցոյց կուտան, դիւրաւ կրնան իրենք զիրենք գտնել, կամաւորապէս թէ յակամայս, մեր զինուորական գործողութեանց մարզին մէջ»։ (*)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Սովետ Ռուսիա, նոյնիսկ աւելի քան ցարական Ռուսիան, ստորադասեց Հայկական Հարցը իր Միջին Արեւելքի ընդհանուր քաղաքականութեան։ Սովետ կառավարութիւնը ուժ տուաւ Հայկական դատին երբ կը յարմարէր իր ընդհանուր քաղաքական ռազմագիտութեան, բայց երբեք Թոյլ չտուաւ որ Հայկական ազգակը միջամտէր երբ «աւելի բարձր նկատումներ» խնդրոյ առարկայ էին։

Առաջին յայտարարութիւնը, զոր երբեւէ տուաւ Սովետ Ռուսիա բրաւ Հայկական Հարցի մասին, անպայման ճանաչում մըն էր հայկական ինքնորոշման։ Խնդրոյ առարկայ փաստաթուղթը 1917ի Դեկտեմբերի հրովարտակն էր Թրքական Հայաստանի մասին, եւ կ'ակնարկէր այն Թրքական հողերուն որոնք գրաւուած էին ռուսական բանակին կողմէ առաջին Մեծ Պատերազմի ընթացքին։ Հրովարտակը կ'առաջարկէր «ազատ հանրաքուէ մը» հայ ժողովուրդին համար, պարպումը Թրքական Հայաստանի բոլոր օտար ուժերէն, հայ ժողովրդական «միլիս»ի մը կազմութիւնը, եւ վերադարձը բոլոր տարագիր Հայերուն դէպի իրենց հայրենիքը Արեւելեան Անատոլուի մէջ։ Սովետ կառավարութիւնը նոյնիսկ խոստացաւ պահանջել Թուրքիայէն, խաղաղութեան դաշինքի կնքուելու ժամանակ, որ իրենց վայրերը վերադարձուին այն բոլոր Հայերը որոնք տեղահանուած էին Թուրք իշխանութեանց կողմէ պատերազմի ընթացքին։

Թարգմ. Ա. ԿԵՂԵՑԻ

(*) Կարմիր դիւանաթուղթեր (ռուսերէն) հատ. 26, 1928, էջ՝ 118–119։

«ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԲԼՈԿ» Ի Ա. ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Փարիզեան Բլոկի կազմութեան առաջին տարեդարձը տօնուեցաւ Նիւ Եորքի պատմական քաղաքապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ սովետական տիրակալութեան ենթակայ ութ ժողովուրդներու։

Այս եզակի հանդէսը յաջորդ օրն իսկ արձագանգ գտաւ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի եւ «Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն»ի նման պատկառելի թերթերու մէջ, սակայն ինչ որ շատ աւելի յատկանշական է, ամերիկեան, պալթեան երկիրներու, արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներու եւ այլ հրջաններէ եւ գրասենեակներէ բլոկին յղղուեցան խոր գնահատանքի եւ քաջալերութեան նամակներ։

Եւ հասկնալի է, թէ ինչու։ Քաղաքապետարանին մէջ տեղի ունեցած տօնակատարութիւնը սովորական հանդէս մը չեղաւ, թէ՛ գեղարուեստական բաժնով թէ իր քաղաքական նշանակութեամբ։

Այստեղ, բեմին վրայ, թէ սրահին մէջ, ստեղծուեցաւ նոր, սքանչելի ու գերազանցօրէն վարակիչ ոգի մը, որ չէր կրնար տպաւորութիւն չթողուլ նոյնիսկ ամէնէն անտարբեր հանդիսատեսին վրայ։

Նոյն վիշտն ու կարօտը բաժնող, նոյն վսեմ գաղափարին ձգտող, սակայն քաղաքակիրթ, գիտակից եւ օրակեալ կազմակերպութիւններ միայն երկուքուկէս ժամուան ընթացքին իրենց ազգային մշակոյթներով եւ իրենց կշռուած ու մտածուած խօսքով ցոյց տուին, թէ կարելի չէ անտեսել հազարամեայ հայրենիքները, թէ կարելի չէ ոտնակոխ ընել ժողովուրդներու սրբազան իրաւունքները, կարելի չէ յանուն արդարութեան եւ ազատութեան խօսիլ եւ ուրանալ այդ արդարութիւնն ու ազատութիւնը անոնց, որոնք ծով-արիւն են թափած արեւին տակ նաեւ իրենք սեփական բոյն մը ունենալու համար։

Հանդէսը ունեցաւ հաւաքական «նախագահութիւն»։ Ուշագրաւ էր այս միասնականութեան ոգին, որուն արտայայտիչըն է Փարիզեան բլոկը։ Մէկ ներկայացուցիչ իւրաքանչիւր կազմակերպութենէ ներկայացուցեց հասարակութեան Պ. Պերճ Ասլանեանի կողմէ, որ վարեց ժողովը։

Եւ այս ութ ներկայացուցիչները միասին եղան օրուան «նախագահ»ը։

Կարելի չէ մէկ առ մէկ կանգ առնել հայ, ազերի, պելոռուս, վրացի, իտել-ուրալցի, հիւսիս. կովկասեան, Թուրքեստանեան եւ ուքրայնական երգչախումբերու, պարախումբերու եւ մեներգներու գեղարուեստական արժէքին վրայ։ Եւ արդէն կարեւորը այդ չէ։ Բոլորն ալ գնահատուեցան, քանզի գեղեցիկ էին եւ շատ լաւ կատարուած։

Էականը – խորապէս հուզեկանը — այն էր, որ տարբեր ազգերու, տարբեր ժողովրդական տարազներով, տարբեր լեզուներով երգերն ու պարերը կը յաջորդէին իրարու եւ կը հանդիսանային պատկերացումը մեծ խորհուրդի մը։

Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ իւրաքանչիւր ազգ, իւրաքանչիւր ժողովուրդ իր անփոխարինելի տեղն ունի մարդկային մեծ ընտանիքին մէջ, իսկ ամէնէն կարեւորը՝ տարբերութիւնները ոչ թէ կը խանգարեն ընդհանուր եւ ամբողջական գեղեցկութիւն մը ստեղծելու ձըգտումը, այլ ընդհակառակն կը հանդիսանան միակ ճամբան, միակ ձեւը այդ գեղեցիկ ամբողջութիւնը հնարաւորութիւն դարձնելու։

Եւ որքան ներշնչող էր, որ հանդիսականները հաւասար խանդավառութեամբ, ջերմութեամբ ու սրտաբուխ բացադանչութիւններով կը դիմաւորէին իւրաքանչիւր ժողովուրդի պարն ու երգը։

Ու թերեւս պատահեցաւ, որ երբ Ուկրայնայիններու խումբը կը պարէր, ուկրայնացի հանդիսականները աւելի զուսպ գտնուեցան իրենց ծափահարութեան մէջ, իսկ երբ հայկական ազգային երգչախումբը կ'երգէր հայ ունկնդիրները նախընտրեցին չմասնակցիլ ընդհանուր «կեցցէ»ներու, ու այդպէս նաեւ միւս ազգերու պարագային։

Եւ այս է գեղեցիկը։ Այս է ճշմարտօրէն «քաղաքակրթուած»ը, այս է խորապէս «ազգային»ը։

Մէջն ընդ մէջ Պերճ Ասլանեան կարդաց ծերակուտականներ Ֆըրկըսընէ, Պրիջըրէ, Նոլընտէ, Պրիճըզէ եւ Այվզէ ստացուած շնորհաւորական նամակներ։

Փարիզեան բլոկի կողմէ խօսեցաւ Բէգլար Նաւասարդեան, որ բացատրեց թէ ազատութիւնը ինքնին վերացական իտէալ մըն է, որ քաղաքական «պարապ»ի մը մէջ չի կրնար գոյութիւն առնել։ Ան պէտք է գործադրուի, պէտք է մարմին առնայ, որպէսզի դառնայ արժէք նաեւ իրականութեան մէջ։ Անցեալը, քաղաքական գիտութիւնը եւ ժողովուրդներու բնազդային հոգեբանութիւնը անվիճելի կը դարձնեն որ ազատութիւնը իրական կը դառնայ միայն ու բացառաբար հաստատումով ժողովուրդներու ազգային ու պետական անկախութեան։ Այն ժամանակ խօսքի, խղճի, մտքի եւ բոլոր միւս ազատութիւնները կը դառնան գեղեցիկ, սակայն վերացական խօսք ըլլալէ եւ կը դառնան կենսական իրականութիւն։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

Սանտրի ուրիշ պանդուխտներ վրկայութեան բերենք ապացուցանելու համար իր գնածին գերազանցութիւնը, սակայն ի զուր, մարդը մեղմանալու ամենափոքր տրամադրութիւն մը իսկ չէր ցուցներ եւ միշտ ոտքը գետին զարնելով դրամը կը պահանջէր սպառնալին։

— Այս ապրանքը խանութը չի մնար, երբ ալ ըլլայ կը ծախուի.— ըսաւ վերջապէս Առաքել, առանց իր քաղցր շեշտը փոխելու եւ ես ձեր «խաթերը» համար առանց խօսք ընելու ետ կ'առնէի զայն, եթէ ատամը կոտրած չըլլայիք, բայց հիմա ես որու կրնամ ծախել այս կոտրած սանտրը։

— Ես չեմ կոտրած, լիրբ, ինչու սուտ կը խօսիս.— պոռաց մօլլան աւելի կատղած.— առած ատենս կոտրած է եղեր, ով գիտէ փակցուցեր ես ի՞նչ ես ըրեր, խաբեր ես զիս։ Վերջապէս ալ երկար խօսք չեմ ուզեր, կամ դրամս ետ կուտաս եւ կամ ... դուն գիտես։

Ամէն համբերութիւն սահման ունի ըսեր են, մինչեւ անգամ խանութպանի եւ հայ խանութպանի համբերութիւնը։ Իմ համբերութիւնս արդէն վաղուց հատած էր, վերջապէս Առաքելին ներսն ալ համբերանք չմնաց։ Զայրացին դէրօյը քաշեց, մէջէն եօթը հատ հինգնոց առաւ եւ հոճային նետեց։

— Առ ու կորսուէ, ձեզի պէսներուն հետ առուտուր ընելը փորձանք է, կ'երեւի թէ կեանքիդ մէջ առաջին անգամ ըլլալով մօրուքիդ սանտր կը զարնես, սանտրս ինչ յանցանք ունի, երկաթ ըլլայ չի դիմանար այդ աղտոտ մօրուքիդ ...

Հազիւ այս խօսքերը Առաքելին բերնէն ելած էին, երբ Մօլլան — Վայ չուն-չան որդի կեավուր մօրուքիս կը հայհոյես աղաղակեց եւ անոր վրայ խոյացաւ։

Անմիջապէս օճիկ – օճիկ փայլակներ շողացին աչքերուս առջեւ ջիղերս պըրկուեցան պահ մը արձանացած մնացի։ Ցարձակիլ լիրբ անպիտանին վրայ, գետին տապալելով լաւ մը տփել եւ ոտքէն քաշելով դուրս նետել ... Բայց ոտքերս առանց վճիռիս սպասելու յանկարծ փողոց նետեցին զիս ... Ու շնչասպառ փախայ, առանց ետեւս նայելու։

Քանի մը ժամ ետքը միայն իմացայ պատմութեան շարունակութիւնը։ Խեղճ Առաքելը սաստիկ ծեծ կերած էր հոճայէն եւ անոր աղաղակին վրայ փողոցէն օգնութեան հասնող Թուրքերէն ու արիւնլուայ վիճակի մէջ ոստիկանատուն տարուած էր։ Այս տխուր լուրին տպաւորութեան տակ բաւական մեծ խղճի խայթ զգացի. բարեկամս վտանգի բոյնին լքած եւ հեռացած ըլլալուս համար, բայց այդ խղճահարութիւնս երկար չտեւեց

Ի՞նչ պիտի ըլլար. օգուտը, եթէ վերջին վայրկեանին զգացումս ոտքերուս վրայ յաղթանակը տանէր եւ հոն մնացած ըլլայի, շատ շատ գետին պիտի փռէինք փուճ կենդանին ու լաւ մը ծեծէինք, բայց վե՞րջը, առավ խնդիրը աւելի պիտի մեծնար, Թուրք խուժանը ներս պիտի թափէր, եւ եթէ անոր ձեռքէն ողջ պրծնէինք, յետոյ կառավարութեան ձեռքը իյնալով զնտաններու մէջ էչ նահատակ պիտի ըլլայինք։ Իսկապէս նոր կը հասկնայի թէ ինչ ահռելի վտանգ էր, որ անցուցած էի, եւ իրիկունը, երբ դէպքը մօրս պատմեցի, խեղճ պառաւը ամբողջ գիշերը աչք չփակեց եւ առտուան առաջին զանգակի ձայնին ժամ փութաց Ս. Թորոսին առջեւ ջուխտ մը մոմ վառելու։

Ցաջորդ օրը կէս օրէն ետքը վաճառանոցիս մէջ քանի մը յաճախորդներու հետ զբաղուած էի, երբ խուլոտ ձայն մը յանկարծ ընդհատեց մեզ։

— Թորոս օղլու կարապետը ո՞վ է.

Մերուկ զաբթիյէ մըն էր, որ աննկատելի կերպով ներս մտած եւ դրունքները լարած կանգնած էր սեմեակին մէջտեղը։

— Ես եմ, ի՞նչ կայ, ի՞նչ կ'ուզէք,— հարցուցի տարակուսալի շարժումով։

— Դո՞ւն ես, ուրեմն քալէ հետս, քոմիսէր պէյը քեզ կ'ուզէ։

Սարսուռ մը սողաց գլխուս մազերէն մինչեւ ոտքիս եղունգները եւ սիրտս մեքենական մուրճի պէս զարնել սկսաւ։

— Զի՞իս կ'ուզէ ըսիք, չեմ կարծեր, չի կրնար ըլլալ.... ի՞նչ պիտի ընէ զիս։

Աս իր գիտնալիք բանն է, քեզի չվերաբերիր, ըսաւ զապթիյէն վայրահակ, եռանկիւնի գլուխը վեր ցցելով եւ ցուցամատը բարձրացնելով։

— Այո, այդպէս է, իրաւունք ունիք, բայց ես գործ չունիմ ոստիկանութեան հետ... բան մը չեմ ըրած... կ'աղաչեմ.. սխալ եկած չըլլաք ...

(2) ԱՌԱՆՁԱՐ

պարանք ստացած, քաղաքականապէս գործադրուած իրականութիւն :

Օրուան գլխաւոր խօսողը եղաւ Միացեալ Նահանգներու երեսփ. ժողովի անդամ Ջարլզ Քըրսթըն, նախագահը այն յանձնախումբին որ Պալթեան երկիրներու գրաւման քննութեան հսկայ աշխատանքը տարաւ։ Այժմ այս յանձնախումբը իրաւասութիւն ստացած է քննելու համար գրաւումը նաեւ ուրիշ երկիրներու, կատարուած սովետական իշխանութեան կողմէ վերջին 35 տարիներու ընթացքին։

Պարոն Քըրսթըն բացատրեց, թէ պէտք է միշտ ուշադրութիւն ընել եւ իրար չխառնել երկու բաներ. — սովետական իշխանութիւնն ու Սովետներու տիրակալութեան տակ եղած ժողովուրդները :

Այս վերջինները պէտք է զգան, ըսաւ Պ. Քըրսթըն, թէ մենք իրենց հետ ենք, թէ իրենք մինակ չեն, թէ զիրենք հասկցող կայ եւ թէ լքուած ու մոռցուած չեն։ Այս ժողովուրդները մեր ճշմարիտ ու լաւագոյն դաշնակիցներն են։ Անոնք մեզի հետ են բռնապետութեան դէմ մղուած պայքարին մէջ եւ կը գրաւեն առաջին գծերը։ Եւ այս կը վերաբերի բոլոր ժողովուրդներուն, որոնք չեն կրնար հաշտուիլ իրենց իրաւունքներու գաղանաբարոյ ոտնակոխումին հետ։ Ժողովուրդներ, որոնք կը ձգտին ըլլալ ազատ ու անկախ, հաւասար անդամները մարդկային մեծ ընտանիքին :

Երբ Պ. Քըրթըընի այս խօսքերով փակուեցաւ հանդէսի «պաշտօնական» մասը, երկրորդ, չնախատեսուած ու չծրագրըուած մաս մըն ալ սկսաւ վարը, սրահին մէջ, ուր տարբեր ժողովուրդներու ներկայացուցիչները խառնուեցան իրարու, ողջագուրուեցան, խանդավառ ու սրտաբուխ խօսքեր ըսին իրարու ու թերեւս քիչ մըն ալ արտասուեցին իւրաքանչիւրը իր կալանաւոր, բազմաչարչար ու տառապած հայրենիքը յիշելով :

Բայց թերեւս հէնց այդ, ընդհանուրի սրտին մէջ գրոշմուած այդ արցունքն էր, թէեւ անտեսանելի, սակայն ամենազեղեցիկ ու ամենաներշնչող ազբիւրը բովանդակ հանդէսին ...

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Քսանամեայ Պետրոս Լուսիկեան, որ ներկայիս կը յաճախէ Վիոլէի ելեկտրագիտութեան եւ մեքենագիտութեան վարժարանը, տեսչութեան կողմէ նշանակուած է պատուիրակ ծովային եւ անդրծովային դաշնակցութեան եւ մօտերս Մատակասկար կը մեկնի լուսանկարելու համար ծովային խորութեանց երեւոյթներ :

Երիտասարդը զաւակն է Պ. Խորէն Լուսիկեանի, որ երկար ատեն Մատակասկար կը բնակէր եւ քանի մը տարի առաջ գիրք մը հրատարակեց, «Կարօտի երգեր»։ Լ.

ԱՆՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒ ՅԱՆՑԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

★

Տեղական թերթ մը կը բացատրէ .թէ անչափահասներու բարոյական անկումը, որ այնքան մտահոգութիւն կը պատճառէր իբրեւ ընկերային չարիք, զգալապէս մեղմացած է, բաղդատելով նախընթաց տարիներու հետ, երբ սեւ շուկան աւերներ կը գործէր։

1919ին, առաջին պատերազմէն ետք, մանուկներու դատական ատեանը կ'արձանագրէր 30.407 դէպքեր, որոնց հեղինակները տասնըութէն պակաս տարիք ունէին։ Հինգ տարուան մէջ այս թիւը իջած էր քսան հազարի, իսկ 1934 – 35ին՝ 11 հազարի։ 1938ին 13.310 անչափահասներ ներկայացան դատարան որ մօտաւորապէս կը համապատասխանէր 1913ի թիւին։

Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք աւելի չարաչուք հանգամանք ստացաւ անչափահասներու կացութիւնը։ Անոնք մոլորեցան եւ հեռացան իրենց ընտանեկան միջավայրէն։ 1942ին եւ 1943ին 34 հազարէ աւելի անչափահասներ որոնք տասնըութէն պակաս տարիք ունէին ներկայացան անչափահասներուն դատարաններուն առջեւ։ 1945ին եւ 1946ին աւելի պակաս էր, սակայն այդ միջոցին դատական ատեանները զբաղած էին ուրիշ խնդիրներով, ինչպէս վաթսուն հազար գործակիցներու թղթածրարներով, եւ ժամանակ չունեցան անչափահաս պատանիներու յանցանքներով զբաղիլ։ 1948էն 1950ին 23.013ը իջաւ 14.752ի։ Այս թուականէն ի վեր թիւը կայուն է, հազիւ թէ աւելի բարձր քան 1938ը։ Գրեթէ նախապատերազմեան ատիճանին հասած ենք։

1949էն ի վեր յանցապարտներու թիւը նուազած է կէս առ կէս (2561 Փարիզի մէջ 1952ին, մինչ 5253 էր 1949ին)։

Բաղդատմամբ տղոց աղջիկներու թիւն ալ չափազանց նուազած է։ 1951ին ինը մանչու դէմ երկու աղջիկ, իսկ 1952ին, 12 մանչու դէմ երկու աղջիկ յանցաւոր են։ Քաջալերական պէտք է նկատել այս պարագան, որովհետեւ դատախազակչածան փորձառութիւնը ցոյց կուտայ թէ այն աղջիկները որ «գէշ ճամբու մէջ են» աւելի դիւրաւ կը զգաստանան քան տղաքը :

Թէեւ վիճակագրութիւնները անխախալական չեն, սակայն այս թիւերը վաւերական կարելի է համարել, որովհետեւ դատական դիւաններէն առնուած են։

Խուսափելու համար հոգեբանական լուրջ սխալներէ, մանուկներու դատաւորները այժմ աւելի խորապէս կը քննեն դէպքերը ,քան տասնըհինգ տարի առաջ, երբ ոստիկանապետը կը յանդիմանէր յանցաւորը եւ կամ մէկ երկու ապտակ կը տայինէր։

1954ի Ֆրանսան այլեւ ծ3ներու Ֆրանսան չէ .

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ .— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը տնցաւ շատ յաջող :

Մասնաճիւղին ատենապետուհին քանի մը խօսքով բացուած յայտարարեց հանդէսը։ Պ. Գրիգոր Վահան իր թատերական ամբողջ կազմով ներկայացուց «Օրհնուած արհեստը», մեծ յաջողութեամբ :

Ներկայացումէն վերջ քաղաքապետը եւ Խաչիկ Մկրտիչեան, խօսք առնելով պանծացուցին կանացի այս այնքան օգտակար կազմակերպութիւնը։ Մասնաւորապէս Պ. Մկրտիչեան ծանրացաւ Կապոյտ Խաչի կատարած ազգապահպանման գործին վրայ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին, Փարիզէն փոքրիկն Մատլէն Կէօզիւմեան, պատանի Յարութիւն Յարութեան, երկուքն ալ անթերի նուագեցին իրենց ընտրած կտորները դաշնակի վրայ : Առնուվիլէն Օրիորդ Գալանցեան սահուն առոգանութեամբ արտասանեց «Հայը»։ Պատանի Օրիորդ Ռենճեանը անգամ մը եւս փայլեցաւ իր կիթառով եւ այնքան անուշ ձայնով։ Պ. Սէյրան եւ Պ. Անդրանիկ իրենց զափով եւ թառովը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին : Օր. Իրմա Մարգարեան իր հայկական պարերով, Պ. Գրիգոր Վահան իր արտասանութիւններով փայլ մը [...]տուին մեր հանդէսին։

Պաշտօնական բաժինէն վերջ, սկսան եւրոպական պարերը։

Հանդէսին յաջողութեան մեծապէս նպաստեց Պ. Նիկողոս Նիկողոսեանը։ Մեր խորին շնորհակալութիւնները իր աջակցութեան համար։ Նոյնպէս շնորհակալութիւն հայրիկին :

Սիրելի «Յառաջ», մեր ալ ցաւը շատ խոր է : Երիտասարդութիւնը իր բացակայութեամբ կը փայլէր։ Ամբողջ տարին կը պարեն։ Ի՞նչ ընելու ենք որ գոնէ տարին մէկ անգամ քանի մը ժամ ապրին իրենց ծնողքին սիրած հայկական մթնոլորտին մէջ։ Բայց Խաչուհին վհատիլ չի գիտեր, կ'աշխատի եւ պիտի աշխատի որպէսզի նորերն ալ կապէ հայկական կեանքին :

Ինչպէս միշտ, այս տարի ալ մեր մամիկները գրաւած էին իրենց աթոռները Օրհնութիւնը անպակաս էր իրենց շրթներէն։

Ընկերուհիներու ժրաջան աշխատանքը մեծ յաջողութիւն մը պարգեւեց մասնաճիւղին, նիւթապէս եւ բարոյապէս :

ԱՐՍԻՆԷ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ վարչապետ նշանակուեցաւ Սերանկեւիչ, իսկ նախորդը՝ Պիէրութ, կը մնայ քարտուղար Կեդր. կոմիտէի :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻՒԻ .— Մարտ 7ին յունական սրահին մէջ ներկայացուեցաւ «Ամերիկահայ փեսացուն»։ Բացումը կատարեց Տէսինի Նոր Սերունդը, «Մարսէյեէզ»ով (ի յարգանս քաղաքապետին), եւ «Փամ փորտան»ով, Տիկին Փափազեանի ղեկավարութեամբ։ Վալանսէն Օր. Մարգրիտ Սարգիսեան երգեց «Պարզիր ազբիւր»ը, յաջողապէս արտասանեց փոքրիկն Քէփէնէկեան, երգեց Պ. Ս. Զէքէմեան (Վալանսէն), Տէսինէն Նոր Սերունդին կողմէ ներկայացուած գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր խմբերգներով եւ պարերով։ Տէսին շատ բան կը պարտի Տիկին Փափազեանի։

Վալանսի եւ Ռոմանի թատերախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Սարգիս Քէփէնէկեանի մեծ յաջողութեամբ ներկայացուց թատերախաղը :Ներկայացումէն վերջ Վալանսի հոգեւոր հովիւ Սահակ քհնյ. Գապիկեանը փափաք յայտնեց որ մեր գաղութն ալ ունենայ իր սեփական եկեղեցին եւ կամ ազգային տունը որպէսզի միշտ օտարին դուռը չծեծէ։ Այս առթիւ հինգ հազար ֆրանք տրամադրեց Վալանսի ազգ. միութեան ատենապետը, Պ. Յակոր Անտոնեան։ Քանի մը վայրկեանի մէջ գոյացաւ 57 հազար ֆրանք :

Ընդհ. հասոյթը եղաւ 76 հազար Ֆր. ։ Ռոմանէն Պ. Սարգիս Թաշճեան ալ ամէն կերպով օգտակար հանդիսացաւ : Հանդիսականները մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ ;

Յ. Մ. Պիչաքճեան

ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Անցեալ կիրակի օր Իսիի հանդիսասրահին մէջ հաւաքուած Թոքատցիներ իրենց բարեկամներու հետ տօնեցին Միութեան 19րդ տարեդարձը :

1935ին կազմուած այս Միութիւնը իր 50 անդամներով կ'աշխատի կապ հաստատել Ֆրանսաբնակ երեք հարիւր Թոքատցի ընտանիքներու միջեւ։ Իր կարելի միջոցներով օգնած է նեղդալթի օրերուն կարօտ հայրենակիցներուն ու հիմա նուիրուած է իրերօգնութեան :

Ամէն տարի իրարու քով կուգան Թոքատցիները, երբեմնի բարգաւաճ Թոքատի յիշատակներով ապրելու։ Այդ կիրակի օր Տիկին Գարապաշի նուագախումբի ընկերակցութեամբ երգեցին ու պարեցին։ Խնճոյքի սեղանապետութիւնը փոխն ի փոխ կատարեցին Պ. Համբարձումեան, Պ. Եղօ Մինասեան եւ Յ. Շիրվանեան։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Շաքէ Պէնկեան, Պ. Մ. Կարակէօզեան, Տիկին Թրավէրսեան, Օր. Քէչիչեան, Տիկին Սէրթիկեան, փոքրիկն Շէրպէթճեան իրենց երգերով ու արտասանութիւններով :

Միութիւններու դերին, պարտականութիւններուն ու օգուտներուն մասին խօսելու հրաւիրուեցաւ Պ. Լ. Համբարձումեան։

Սերաստիոյ Մուրատ – Ռուսումնասիրաց Նախագահը՝ Պ. Յակոբեան իր ընկերութեան ողջոյնի խօսքը բերաւ գեղեցիկ ճառով մը։

Խորոված գառնուկ մը աճուրդի դրուեցաւ եւ 14 հազարի վրայ վիճակուեցաւ Պ. Գէորգ Ալէքսանեանին որ զայն բաժնել տուաւ ներկաներուն։ Կերուխումի բոլոր պիտոյքները նուիրուած էին Պ. Զատիկեանէ, Խ. Գարաեանէ եւ ուրիշներէ :

Թոքատի Հայր. Միութեան վարչութեան անդամներն են Պ. Պ. Սուքիաս Գապիկեան, Ակրժան Շէրպէթճեան, Լեւոն Պէկեան, Ստ. Գարեան եւ Յար. Տէյիրմէնճեան ;

Ներկաները, որոնց թիւը հետզհետէ աւելցած էր, բաժնուեցան գոհ տպաւորութեամբ : — Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Գիւղի նորահնար միջոցներով զէնք փոխադրել թաղատեղէ թաղատեղ, տասնեակ մը կենդանիներու եւ թռչուններու ձայները կեղծել, պարտէզներու պատերէն ցատկել, պառկիլ գետինը եւ սողալ անշշմար, վազվզել ծուռ ու մուռ եւ յանկարծ իյնալ, շնչառութիւնը պահել, հազը զսպել, պատին փակիլ ու քարանալ, ծառերու վրայ մագլցիլ, փողոցներու անկիւնադարձներէն հետքը կորսնցնել, քալել ոստիկաններու մէջէն, անցնիլ համարձակ ՝ երբ արգիլուած բան մը ունի իր վրայ, նամակ, շրջաբերական եւ զէնք, կրնար խենթ ձեւանալ, չիլ նայիլ, կպակը ծռել, կաղալ, ու դեռ՝ ճարտարօրէն ծպտուիլ ու դիմափոխուիլ :

Օր մը փորձեց իր ճարտարութիւնը՝ ծպտումի գիտութեան մէջ, համոզուելու համար թէ պարզ ու շատ հասարակ միջոցով կրնա՞յ ծպտուիլ անճանաչելի ըլլալու չափ։ Իր ամենօրեայ հագուստները, գլխարկն ու կօշիկները հագաւ։ Ամէն օրուան Տիգրանը, սակայն այս Տիգրանը կ'ուզէր չնմանիլ ինքզինքին. Փամփշտակալները կապեց մէջքին, դաշոյնը խօթեց գօտիին մէջ, ձախ կողմէն կախեց տասնոց ատրճանակը, եւ ռուսական մօսինը ձեռքին մէջ՝ ճամբայ ելաւ իր սենեակէն :

Գիշեր էր, կիսալուսինը՝ իր լոյսը կը թափթփէր ծառերու տերեւներու մէջէն, զինքը այս վիճակին մէջ տեսնողը անվարան պիտի ըսէր — Տիգրան, զգոյշ, կը ճանչցուիս»։ Տիգրանը Արեգնազենց կ'երթար . տեղ տեղ՝ պատերէն ցատկելով, տեղ տեղ ալ ջրածակերէն անցնելով մօտեցաւ, Արեգնազենց դրան առջեւը պահ մը կանգ առաւ, քաշուեցաւ մութ անկիւն մը, պիտի ծպտուէր....։ Գրպանէն հանեց բաց – սրճագոյն դերձանի կտոր մը, օղակ մը շինեց, զայն անցուց քթին տակէն, եւ երկու ծայրերը գլխուն վրայ միացուց, կապեց ....։

Տիգրանը արդէն ծպտուած էր։ Դուռը զարկաւ :

— Ո՞վ է, հարցուցին ներսէն :

— Ես եմ, Արեգնազ, դուռը բաց :

Արեգնազը ճանչցաւ Տիգրանի ձայնը, բայց դուռը երբ բացաւ՝ զարմանքով տեսաւ անծանօթ մը։

Զէնքըն ու փամփուշտը, ատրր : ճանակն ու դաշոյնը չէին կրնար Տիգրանը անճանաչելի դարձնել, որովհետեւ Արեգնազ, այս վիճակին մէջ շատ անգամ տեսած էր զինքը, Արեգնազը վախցաւ, դողը նետեց, բնազդաբար ա մը փրթաւ անոր կոկորդէն, երկար ու զարհուրելի :

Արեգնազի կանչը, լսելով, տիկին Գիւլնարը վազեց։ Տիգրանը քարացած էր եւ ոտքի վրայ կը կենար, Արեգնազն ալ մարած ու գետին տապալած էր։ Վերջապէս Տիգրանը ինքզինքին եկաւ, օգնեց Տիկին Գիւլնարին, ու միասին Արեգնազը տուն փոխադրեցին, պառկեցուցին իր մահճակալին մէջ։ Տիգրան գլխց իր ըրածին վրայ, փրցուց դերձանը, դարձաւ սովորական Տիգրան։ Երբ Արեգնազ սթափեցաւ բսաւ :

— Տիգրան, ի՞նչ ըրիր, այսպէս զինաւորով ու ծպտուած վիճակով «խաղ» կ'ըլլա՞յ, չմտածեցի՞ր բնաւ որ գիմացինդ աղջիկ մըն է։

— Ներէ, Արեգնազ, յիմարութիւնս բռնեց, ուզեցի ծպտումիս հմտութիւնը փորձել, ներէ, ու հիմա կը զղջամ :

— Որքան փոխուեր էիր, Տիգրան :

— Իրա՞ւ կ'ըսես, Արեգնազ։

— Այո, քեզ չճանչցայ, ատոր համար ալ շատ վախցայ ու ինքզինքս կորսնցուցի :

Որքան երջանիկ պիտի ըլլար Տիգրանը, եթէ անվնաս անցնէր դէպքը։ Տիգրան սրտնեղ էր, այն գիշերը մնաց Արեգնազի քով, հսկեց անոր վրայ, ձեռքովը միշտ շոյեց անոր ճակատն ու մազերը : Առտուն մեղմացաւ Արեգնազի խռովքը, եւ տիկին Գիւլնարի տունը կը գտնէր իր խաղաղութիւնը .

Տիգրանի մէջ կը պայքարէին երկու հակամարտ ուժեր, մէկը միւսէն յամառ ու կամակոր, մէկը միւսէն հզօր ու սպառնաղին։ Այդ հակամարտ ուժերէն մէկն էր յեղափոխութիւնը, ազատագրութեան նշանաբանով, միւսը՝ ընտանեկան սէրը, Արեգնազով պայմանաւոր, որ՝ կը խըտէր, կը ճչար ու կը սպառնար : —

Ցարձակում եւ հակայարձակում։ Տարածուն ու վիթխարի պայքար :

Յեղափոխութիւնը կը պայթեցնէր քաղաքական հրաբուխ, մինչ ընտանեկան սէրը՝ կը հոսեցնէր կիզիչ լաւա, Տիգրանը մնաց այս երկուքին մէջտեղը ...։

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

պատասխանը պիտի ըլլայ «կարճ եւ ազդու»: Թուրքերու կարծիքով, Խ. Միութիւնը ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ ազդել արաբական երկիրներուն վրայ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ ԿՐԵՏԷԻ ՄԷՋ

Գալով Յունաստանի, երկրորդ անգամ է որ դիտողութիւն կը ստանայ Մոսկուայէն: Առաջին ծանուցագիրը ուղղուած էր 1953 Հոկտեմբեր 26ին եւ կ'ըսէր թէ Յունաստան ռազմական խարիսխներ տրամադրելով Ամերիկացիներուն՝ ուղղակի ճամբայ կը բանայ նոր պատերազմի մը: Նոր ծանուցագիրը, որ Մոսկուայի հելլենական դեսպանին յանձնուած էր, կ'ազդարարէ թէ Յունաստան ռազմական խարիսխներ տրամադրելով Ամերիկացիներուն՝ Կրետէի եւ Եգէական ծովու ուրիշ կղզիներու մէջ կը վտանգէ Պալքաններու խաղաղութիւնը: «Խորհրդային կառավարութիւնը նորէն կը յիշեցնէ թէ այդ ռազմական տնօրինութեանց պատասխանատուութի՛ ամբողջովին կ'իյնայ Յունաստան՝ առավարութեան վրայ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ հրամանատարութիւնը բոլոր օդանաւային ուժերը թափած է Տիէն – Պիէնի ճակատին վրայ եւ երկու օրէ ի վեր անընդհատ կը ռմբակոծէ ըմբոստները, որոնք խրամներ կը փորեն փշաթելերով պաշտպանուած ամրութեանց բոլորտիքը : Իրենց գլխաւոր նպատակն է ուժանակով ոչնչացնել այդ փշաթելերը եւ նոր յարձակողական մը սարքել: Հաւանական է որ բերդը երկարատեւ պաշարման մը ենթարկուի: Մ. Նահանգներու նախագահը երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր խորհրդականներուն հետ, Հնդկաչինի կացութեան մասին: Այս միջոցին Ուաշինկթըն կը գտնուի Ֆրանսայի սպարապետը, զօր. Փոլ Էլի, որ վստահութիւն յայտնեց Տիէն Պիէնի ճակատամարտին յաջողութեան մասին:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ այս շաբթու պիտի քննէ հարկային օրէնքին բարեփոխումը, որ շարք մը առաւելութիւններ կը տրամադրէ: Նախապէս պիտի քննուի նաեւ վտարուած վարձակալներու պաշտպանութեան խնդիրը :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ քուէարկեց 1954ի զինուորական նիւթացոյցը, որ 1110 միլիառ ֆրանքի գումար մը կը ներկայացնէ, 16 առ հարիւր պակաս՝ անցեալ տարիէն: Ազատագրութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ընկերվարականները դէմ քուէարկեցին :

ԻՍՐԱՅԷԼ – ՅՈՐԴԱՆԱՆ միջադէպին առթիւ, արաբ ներկայացուցիչները գանգատեցան թէ Իսրայէլ զինուոր կը համախմբէ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի սահմաններուն վրայ: Կ'ըսուի թէ Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի միջամտէ, վէճը լուծելու համար :

ԿԻՊՐՈՍԻ խնդիրը լրջօրէն կը զբաղեցնէ Յունաստանը, երբեւ հետեւանք պարբերական ցոյցերու որոնց վերջինը տեղի ունեցաւ Հռոդոսի մէջ: Անգլիա միշտ կը մերժէ նկատի առնել այս խնդիրը: Կը կարծուի թէ Յունաստան պիտի ստիպուի Ապահովութեան Խորհուրդին դիմել :

ԾԱԽՈՒ Է

Մահուան պատճառով խիստ աժան գինով նպարավաճառի բանուկ խանութ մը, մեթրօ Ժոռէս: 30 Ռիւ Պուռէ, Փարիզ : Դիմել Տիկին Մանուկեանի :

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ղեկավարութեամբ ՅՈՎՍԷՓ Վ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ :

Մարտ 28ին.— Վիէն:

Զատկի տօներէն ետք ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ եւ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ:

Երգչախումբը կը բաղկանայ 50 անդամներէ եւ անդամուհիներէ :

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ
(Սալ Ռիշըլիէօ)

Ապրիլ 4ին տեղի ունենալիք երգահանդէսին համար ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, Նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

27 Մարտ, Շաբաթ օր,
SALLE MAZENOD
88, Rue d'Aubagne

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶ ՄԷՋ
ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ» կը ծախուի նաեւ ՍԷՆ Լազառ կայարանին կրպակը (Քուռ տը Ռոմ):

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին: Կը ներկայացուին «Աւարայրի Արծիւ», թատերգութենէն տեսարաններ :

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախորհրդի Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին պարահանդէսը, այս Շբ. գիշեր մինչեւ լոյս: Քլիւպի սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրինեան :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով: Ճոխ պիւֆէ, գերազանց գինեներով : Մուտք 200 ֆրանք

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Լոս Անճէլըսէն Պ. Վ. Շահպազեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Շամչեանի (Գալիֆորնիա):

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր: Գին 6000 Ֆրանք:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով): Գին 1000 Ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնորդին վրայ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԹՐՈՅԻԹ, 15 Մարտ.— Կ'ողբանք անձնուէր եւ անմոռանալի ռազմիկին՝ Գարեգին Սարգիսբէկեանի վաղաժամ մահը եւ այս առթիւ հինգ տոլար կը տրամադրենք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:— Ռոստոմ Կիլիկեան (Շատախցի) :

FOURRURES
ROGER YOPIAN
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

Վերջին նորաձեւութեամբ, չափի վրայ խնամուած աշխատանք եւ նորոգութիւն

★

Հաղորդկ. միջոց.— Փարթ Շուազիէն առնել 183 թիւ Թրոլէյպիւս եւ իջնել 3 Communes ou Docteur Roux

ՈՂԲԱՑԵԱԼ
ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժամը 20.30ին, Սալ տը Ժէոկրաֆի, 184 Պուլվ. ՍԷՆ ԺԷրմԷն :

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտասանութիւն), Պ. Եավրուեան (դաշնակ), Զ. Մելիքեան (ջութակ), Ժ. Փալամուտեան (արտասանութիւն) :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ : Նիւթ ունենալով Ե. դարու հայ նշանաւոր գիտնական Անանիա Շիրակացիի գործը, համաձայն օտար ականաւոր գիտնականներու:

GRAND AMPHITHEATRE
DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Երաժշտութեան եւ պարի փառատօն միջազգային ֆոլքլորի :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
JEAN SARRAILH
Recteur de l'Académie de Paris

եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՌԱՅԻ :

Ի նպաստ ՍԷՆ Թ'Իլէր տիւ Թուվէի սանաթօռիումին : Կիրակի 28 Մարտ ժամը 14.30ին:

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 Ֆր.

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (ՍԵՒՐ)

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը Եւրոպայի հայ գաղութին, եւ մասնաւորապէս ֆրանսահայութեան լուսաւորութեան կեդրոն հաստատութիւնն է, օժտուած պետական վարժարաններու իրաւունքներով :

Վարժարանը կը շարունակէ իր դերը այսօր ալ, իր ազգ. մթնոլորտով՝ կուտայ հայ մանուկներուն տոհմային հարազատ դաստիարակութիւն, բարոյական առողջ կրթութիւն, կը պատրաստէ զանոնք Պրեվէի եւ Պաքալորէայի պետական քննութիւններուն, երկու երրորդի յաջողութեամբ :

Կ'ընդունուին աշակերտներ տասը տարեկանէն մինչեւ 15 տարեկան, եթէ տարիքին համաձայն ունին ուսումնական պատրաստութիւն եւ բարեկրթութիւն : Կ'ընդունուին նաեւ ցերեկօթիկներ շրջականերէ :

Գաւառներէն եւ օտար երկիրներէն եկողները պէտք է ունենան խնամակալ մը Փարիզի կամ շրջանին մէջ:

Արձանագրութիւնները բացուած են, դիմել ուղղակի Տեսչութեան:

Samuel - Moorat
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon - Sèvres (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

Օր. ՍՐԲՈՒՀԻ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ
Պ. ՌՈՒԲԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Նշանուած

Անիէռ, 21 Մարտ 954, Պլան-Մէնիլ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ, շրջանի բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերները :

«Արամ» խումբը 28 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին :

«Ակնունի» ենթակոմիտէն 25 Մարտ, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը յառաջիկայ երկուշաբթի ժամը 9ին, ընկերուհի Թագուհի Մինասեանի բնակարանը:— Օրակարգ, զեկոյց պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ՎԱՍՊ. Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը շաբաթ, 27 Մարտ, ժամը ճիշդ 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Միասին առնել անդամատետրերը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Հայ Ուսանողներու Խնամակալ Մարմնին» թատերահանդէսը, կիրակի, Մայիս 2ին, Սեւրի Մուրատեան թատերասրահին մէջ :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի 1954 տարեշրջանի դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան կանոնաւորապէս ամէն չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ձեռնհաս ուսուցչի մը դիւրաւոյց մեթոդով :

Փափաքողները կը հրաւիրուին արձանագրուիլ ամէն չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 20.30էն 21, ռիւ տէ Քոնվալէսան, թիւ 26 :

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

43, Rue Richer, Paris (9e)
Tél. PRO 25 - 46 R.C.No. 46325

Ստացած ենք հետեւեալ նորութիւնները.—

Արտասանութիւններ Գմբէթեանէն եւ Օր. Սէրէնկիւլեանէ : Ժողովրդական ամէն տեսակի մեներգներ՝ օրիորդներ Պիւլպիւլեանէ, Այտա Ազնաւուրէ, Շաքէ Պէնկեանէ, Անժել Վարժապետեանէ, Տիկ. Սիւզանէ, Քնարիկ Զորպանեանէ, Սիմոնեանէ եւ Տիկին Գարագաշէ :

Նոյնպէս Խաչատուրեանի «Գայիանէ» պալէն, ամբողջութեամբ: Աղաղարեանի, Մեսումենցի, Պարթեւեանի երգապնակները, ուտի Հրանդի հայկական եւ արեւելեան երգերը, արեւելեան կտորներ Պոլսէն եւ Լոնտոնէն: Աթէնքէն հասած են յունական տիսքեր:

Այցելեցէք եւ ձայնապնի վրայ մտիկ ըրէք մեր տիսքերը: Գոհ պիտի մնաք :

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

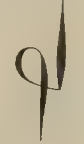
Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլորհայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ :

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (ֆալորի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՐՏ
MERCREDI 24 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7327 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2738

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ

Բանավէճը կը շարունակուի երկիրէ երկիր եւ հոսանքէ հոսանք, Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան մասին :

Թերն ու դէմը ուժգնօրէն կազմակերպուած են մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ, որուն դիրքէն կախում ունի ծրագրին յաջողութիւնը կամ ձախողումը :

Ծրագրին վաւերացման եւ գործադրութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ Գերմանիոյ վերազինումը, ապա ուրեմն հարցը կապ ունի Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց հետ, որոնց բարւոքումը էական պայման է, խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

Երեք պատերազմներ ահաւոր անդունդ մը բացած են 1870էն ի վեր, երկու դրացի երկիրներուն միջեւ :

Վերջին երկուքը համաշխարհային հանգամանք ունէին, եւ մարդիկ անկարելին կը փորձեն, որպէսզի վարատի երրորդի մը մղձաւանջը :

Մանաւանդ որ, այժմ ուրիշ ամենի ուժ մը, Խ. Միութիւնը միշտ պատրաստ է արեւմտեան անակնկալներ սարքելու, իր աննախընթաց աշխարհակալութեամբ եւ յարաճուն սպառնալիութեամբ :

Շատ բնական է որ ամէնքն ալ անհամբեր սպասեն Ֆրանսայի տալիք որոշման :

Փարիզը դարձած է վառարան մը վիճաբանութեանց : Ոչ միայն ներքին, այլեւ արտաքին ճակատի վրայ :

Կառավարութիւնը կ'ուզէ ժամանակ շահիլ, խնդիրը Ազգ. Ժողովին քննութեան ենթարկելէ առաջ : Բայց մամուլը, քաղաքական կուսակցութիւնները եւ բազմաթիւ ականաւոր դէմքեր արդէն կը գործեն իբրեւ շարժուն լսարաններ, թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնելով :

Ամէն շաբթու տեսարան մը կը սարքուի, հրապարակային հոյլթներով, բողոքի կամ հաւանութեան ցոյցերով եւ [illegible] պայքարներով :

Անցեալ շաբաթ եւ կիրակի միջազգային ժողով մըն ալ գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ միացեալ բանակի ծրագրին հակառակորդներուն :

Պատուիրակներ եկած էին վեց զինակից երկիրներէն, եւ, բացառաբար, Անգլիայէն, որ անդամ չէ Եւրոպայի պաշտպանողական միաբանութեան :

Քանի մը համաժողովականներու հետ, ժողովին կը մասնակցէին երեսփոխաններ, նախկին նախարարներ եւ վարչապետներ :

Ժողովին մէջ մասնաւորապէս վճռական դիրք մը բռնած էր Ֆրանսայի երբեմնի վարչապետը, Պ. Տալատիէ, որ ոչ միայն վտանգաւոր կը գտնէ միացեալ բանակի ծրագիրը, այլ եւ զայն կը նկատէ արդիւնք մը ժողովուրդներու հաշտութեան եւ միութեան : « Ճշմարիտ ոճիր մը կը գործեն անոնք որ կ'ուզեն մեզի պարտադրել այդ ծրագիրը» :

Անգլիական պատուիրակը, աշխատաւորական մը, զգուշութեան կոչ մը ուղղեց Ֆրանսացիներուն, եւ միւս զինակիցներուն : «Այն օրը որ Գերմանները զինուին, անո՛նք պիտի վճռեն թէ ի՛նչ ուղղութեամբ պիտի քալէ իրենց բանակը : Աւելորդ է խօսիլ ապահովութեան, հսկողութեան մասին» :

Պատուիրակը թելադրեց որ չխաբուին ընդհանուր խօսքերէ, եթէ Անգլիա վերջին պահուն յանձնառութիւններ խոստանայ : Իր կարծիքով, աշխատաւորական կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ պիտի անցնի մօտերս, եւ պիտի կրճատէ երկամեայ զինուորութիւնը : « Այն ատեն ի՞նչպէս կրնանք նոր յանձնառութիւններ ստանձնել Եւրոպայի մէջ» .

Նորէն ճակատագրական երկունքի մը բռնուած է Եւրոպան :

Այս համատարած անստուգութեան մէջ, շատեր նոր լոյս մը կը սպասեն Ժընեւի ժողովէն, որ պիտի գումարուի Ապրիլ 26ին : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԲԱՆԱԿՑԻԼ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԵՏ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը կը մերժէ վերսկսիլ բանակցութիւնները Եգիպտոսի հետ, նկատելով որ բռնութիւնները վերսկսած են Սուէզի շրջանին մէջ :

Այս յայտարարութենէն անմիջապէս ետք, Չըրչիլ ժողովի հրաւիրեց նախարարները, խորհրդակցելու համար կացութեան մասին : Ժողովին կը մասնակցէին նաեւ սպարապետը, մառեշալ Հարտինկ եւ ուրիշ բարձրաստիճան սպաներ : Կըսուի թէ կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ այս շաբթուան ընթացքին, ի նախատեսութիւն նոր դէպքերու, թէ Սուէզի շրջանին եւ թէ Սուտանի մէջ :

Ինչպէս յայտնի է, Եգիպտոս կը պահանջէ որ Անգլիա պարպէ իր 80.000 զինուորները եւ իրեն վերադարձնէ Սուէզի շրջանը : Անգլիա սկզբունքով ընդունած է պարպումը, բայց պայման կը դնէ որ իր զինուորները վերադառնան, նոր պատերազմի մը պարագային : Բանակցութիւնները անելի մը յանգած են ամիսներէ ի վեր : Եգիպտոս կը մերժէ անգլ. զօրքին վերադարձը, եթէ խորհրդային յարձակում մը կատարուի Թուրքիոյ դէմ, որ անդամ է Ատլանտեան դաշինքին եւ որուն ապահովութիւնը երաշխաւորուած է Անգլիոյ կողմէ :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ չորս Անգլիացիներ սպաննուած են մէկ շաբթուան ընթացքին : Իտընի յայտարարութեան համաձայն, Գահիրէի անգլ. դեսպանը հետեւեալ պահանջները ներկայացուցած է զօր. Նեկիպի.— 1. Սուէզի շրջանէն հեռացնել անոնք որ պատասխանատու են անգլ. զօրքին դէմ կատարուած յարձակումներու.— 2. Գտնել եւ պատժել անոնք որ սպանութիւններ կատարած են.— 3. Անմիջական միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի քաղաքացիները չզինուին Սուէզի շրջանին մէջ : Այս վերջին պահանջէն կը հետեւի թէ Անգլիա կը վախնայ որ բնիկները զինուելով կրնան ասպատակութիւններ կատարել անգլ. զօրքին դէմ :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Իտընի այդ յայտարարութեան : Գահիրէի անգլ. դեսպանին յանձնարարուած է բացորոշապէս հասկցնել թէ անկարելի է վերսկսիլ բանակցութիւնները, մինչեւ որ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք չառնուին, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար :

Աշխատաւորական երեսփոխաններ դժգոհ մնացին Իտընի յայտարարութենէն, կասկածելով թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ փոխել իր քաղաքականութիւնը : Իտըն հերքեց այս վերագրումը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Եգիպտական կառավարութեան բանբերը նոյն օրն իսկ պատասխանեց Իտընի ճառին, հետեւեալ յայտարարութեամբ .

— « Եգիպտոսի յեղափոխական կառավարութիւնը քանիցս յայտնեց թէ յոյս չունի որ պիտի կրնայ իր իրաւունքները պաշտպանել բանակցութեամբ : Պաշտօնի ձեռնարկած օրէն իսկ Եգիպտոսի կառավարութիւնը սկսաւ պատրաստուիլ ազատագրութեան պայքարին համար : Այդ պատրաստութիւնները չեն կրնար ազդուիլ որեւէ բանակցութեամբ կամ խօսակցութեամբ : Եգիպտական կառավարութիւնը վճռապէս կը մերժէ Պ. Իտընի մեղադրանքները : Խաղաղութիւն եւ բարեկարգութիւն կը տիրէ Սուէզի շրջանին մէջ, երեք ամիսէ ի վեր : Բայց եւ այնպէս կարելի չէ արգիլել ժողովուրդին դայրոյթը անգլ. զօրքին կողմէ կատարուած ոճիրներուն դէմ, ինչպէս սեղակալ Ֆարիտ Նասայի սպանութիւնը, ժողովուրդի անձնական իրաւունքներուն դէմ կատարուած յարձակումները եւն. : Անգլ. բանակատեղին է որ չի կրնար պահպանել բարեկարգութիւնը իր զօրքին մէջ : Եթէ Պ. Իտընի յայտարարութիւնը սպառնալիք մըն է, Եգիպտոս կարեւորութիւն անգամ չի տար : Եգիպտոս յայտնեց թէ առաջին քայլը ինք պիտի չառնէ բանակցութիւնները վերսկսելու համար : Եթէ Եգիպտոս հաւանեցաւ բանակցիլ, պատճառը այն է որ Անգլիա ինք խնդրած էր : Բայց սկիզբէն իսկ Եգիպտոս հաւատք չունէր թէ դրական արդիւնք մը պիտի ստանայ : Հին թէ նոր պատմութիւնը կ'ապացուցանէ թէ Բրիտանիա երբեք ճանչցած չէ ուրիշ մէկուն իրաւունքները բանակցութեանց միջոցաւ » :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ԲԱՑԻ ՓԱՐԻԶԷՆ

Շատոնց է որ հայկական ժամեր հաստատուած են արեւելեան երկիրներու մէջ, պետական անթելին վրայ,— Պէյրութ, Գահիրէ, Երուսաղէմ, Դամասկոս, Կիպրոս եւայլն :

Երբեմն Պոլսէն ալ երգի կամ նուագի ձայներ կը ծանուցանեն :

Անցեալ Փետրուարէն ի վեր, Հայկական Ձայն մը հաստատուած է Նիւ Եորքի մէջ :

Իսկ նոր լուրի մը համաձայն, կէս ժամ տրամադրուած է նաեւ Պաղտատի մէջ :

Միայն Փարիզի մէջ է որ այս առաւելութիւնը չենք վայելեր :

Երբեմն ձայներ կը լսուին, բայց մասնաւոր կարգադրութեամբ, ոչ թէ իբրեւ տեւական ձեռնարկ :

Անշուշտ միւս տեղերուն մէջ յաջողած են, մասնաւոր դիմումներ կատարելով եւ զոհողութիւններ ստանձնելով :

Թուլոնէն ալեւոր բարեկամ մը, Պ. Յակոբ Մոմճեան, պարզելով այդ գաղութին վիճակը, դառնօրէն կ'ողբայ թէ անտարբերութեան մատնուած են 60-70 ընտանիքներ :

— « Ոչ իսկ հայերէնի դասընթացք մը ունին. իսկ թրքախօսութիւնը խոր արմատներ ձգած է նոյնիսկ երիտասարդներու մէջ » :

Այս առթիւ իբրեւ դարման կ'առաջարկէր ռատիօն :

Եւ կը պատմէր թէ քանի մը տարի առաջ դիմած է Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեանի, խնամիաբար խնդրելով որ միջոցներ տրամադրէ, հայկական ժամ մը ապահովելու համար :

— Գոնէ հայերէն լեզուն լսենք, հայերէն երգերով մխիթարուինք ...

Չեմ գիտեր թէ ինչ պատասխանած է տիկինը — այժմ հանգուցեալ :

Բայց մեր բարեկամը յուսահատած չերեւար եւ կը կարծէ թէ կարելի է գործնական ելքի մը յանգիլ, հաւաքական ձեռնարկ մը կատարելով :

Կը հաւատա՞ք թէ կարելի է յաջողիլ, դիմելով ա՛ն որ անկ է :

Ես շատ լաւատես չեմ :

Երբ Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձն անգամ պառակտում կը պատճառէ, ամէն տարի, ի՞նչպէս հաւատալ թէ կարելի է համաձայնիլ *Հայկական Ձայնի* մասին :

Ո՞վ կ'երաշխաւորէ որ եթէ նոյն իսկ շաբաթը կէս ժամ տրամադրեն, ձեռնարկը խառնաձայն ժխորի մը պիտի չվերածուի :

Ամէն պարագայի մէջ, պարտք սեպեցի արձանագրել ինչ որ տեղի կ'ունենայ ուրիշ գաղութներու մէջ : *ՎԱՀԷ*

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՒ ՀԱԶԱՐ ԹՂԹԱԿԻՑ

Խ. Միութիւնը, Չինաստան եւ Հիւս. Քորէա խնդրած են Զուիցերիոյ կառավարութենէն երեք ամբողջ պանդոկներ եւ մասնաւոր վիլլաներ տրամադրել իրենց պատուիրակութեանց համար, Ապրիլ 26ի խորհրդաժողովին առթիւ

Զուիցերիացիք գիտել կուտան թէ «շատ փափուկ խնդիր» մըն է այս, վասն զի դժուար է պանդոկապետէ մը պահանջել որ ջնջէ իր յանձնառութիւնները եւ ամբողջովին յանձնէ շէնքը : Ամէն միջոց ձեռք առնուած է տեղաւորելու համար երեք հազար այցելուներ որոնք Ժընեւ կը սպասուին խորհրդաժողովին առթիւ Միայն հինգ պանդոկներ կան որոնք կրնան տեղաւորել Խ. Միութեան եւ Չինաստանի պատուիրակութիւնները : Չորսը արդէն վարձուած են ժողովին համար : Ռուսերը կը խորհին ղրկել 150 հոգինոց պատուիրակութիւն մը : Կարմիր Չինաստանի կառավարութիւնը տեղ պահանջած է երկու հարիւր պատուիրակներու համար : Հիւս. Քորէան վաթսուն հոգի պիտի ղրկէ : Ժընեւի ամէնէն մեծ պանդոկը միայն 280 անկողին ունի : Մ. Նահանգները արդէն վարձած են երկու յարկերը, իրենց պատուիրակութեան համար, որ պիտի բաղկանայ 60 - 100 անդամներէ . Անգլիա տեղ պահանջած է 50, Ֆրանսա՝ 40 պատուիրակներու համար : Խորհրդային կառավարութիւնները առանձին վիլլաներ ալ պահանջած են :

Զուիցերիոյ կառավարութիւնը յանձն առած է Լոզանի մէջ քանի մը պանդոկներ տրամադրել, ապահովելով արագ երթեւեկը Ժընեւի հետ որ 35 մղոն հեռու է : Միւս կողմէ Ժընեւի քաղաքապետութիւնը սկսած է յարդարել մեծ փոստատուն մը, իբրեւ կեդրոն մօտ հազար թղթակիցներու : Ամէն պարագայի մէջ, բացառիկ աշխատանքներ կը կատարուին, դիմացնելու համար եղած պահանջները :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ֆրանսայի սպարապետը, զօր. Փօլ Էլլի, որ Ուաշինկթըն կը գտնուի, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Այզընհաուըրի հետ : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, զօրավարը գացած է նոր զէնքեր խնդրելու եւ 300.000 բնիկներ զինելու համար Հնդկաչինի մէջ : Պիտի խնդրէ նաեւ չորս մը ամերիկեան օդանաւեր : Զօր. Էլլի միշտ կը յուսայ թէ պիտի կրնան յաղթանակը շահիլ Տիէն Պիէնի մէջ : Ճակատին Ֆրանսացի հրամանատարը նոր դրոհի մը կը սպասէ : Մինչ այս մինչ այն, օդարշաւները կը շարունակուին : Աւելի քան հազար արշաւանքներ կատարուած են մէկ շաբթուան ընթացքին, բազմաթիւ օդանաւերով : Ըմբոստները կը պատրաստուին պաշարել Ֆրանսական դիրքերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՍԿԻԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ արտօնուած ըլլալով, մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ Լոնտոնի հրապարակին վրայ : Տասնըհինգ տարիէ ի վեր այս գործառնութիւնները դադրած էին : Վեց մեծ հաստատութեանց ներկայացուցիչները Բշ. օր ժողով գումարեցին Պանք Ռոչիլտի մէջ, ոսկիին գինը որոշելու համար : Մէկ ունկի զուտ ոսկին պիտի ծախուի 248 շիլինի : Այս գործառնութեանց հետեւանքով սթերլինի գինը բարձրացաւ Փարիզի, Ամսթերտամի եւ Պրիւքսէլի մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Շելպա ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Թրիէսթէի հարցին կարգադրութեան յապաղումը կրնայ վնասել իտալական ժողովրդապետութեան եւ միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացումին :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ռ Ո Ւ Ս Ի Ա
ԵՒ ԻՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ

5 — ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ

Քեմալ փաշայի ազգային ազատագրական շարժման երեւումը փոխեց Սովետ Ռուսիոյ հայկական քաղաքականութեան ամբողջ պատկերը։ Սովետներու տեսակէտով՝ Քեմալական շարժումը հակայական զարտուղութիւն մըն էր որ պիտի նպաստէր խորհրդային կարգուսարքին ամրացման ընդհանրապէս, եւ բոլշեւիկ իշխանութեան ամրացման Կովկասի մէջ՝ մասնաւորապէս։ Անատոլուի փոքրամասնութիւնները, եւ անոնց մէջ Հայերը, վըճարելու էին գինը Սովետ–քեմալական բարեկամութեան։ Սովետ Ռուսիոյ համար այլեւս հարցէ դուրս էր պնդել թէ Հայերուն արդարութիւն պէտք է ըլլայ «Թրքական Հայաստանի մէջ»։ Այսպէս՝ Սովետ ռեժիմը երկար տարիներու համար դրաւ Հայկական Հարցը սառնոցի մը մէջ, իր միջազգային հանգամանքով։ Սակայն, ան ունէր իր սեփական Հայկական խնդիրը որ կարգադրուելու էր։ Այս «կարգադրութիւնը կը բաղկանար հետեւեալ կէտերէն. Բոլշեւիզմի յաղթանակը «Դաշնակներու» (Դաշնակցութեան), մեծ հայկական ազգային շարժման վրայ, որ տողորուած էր Արեւմտեան տրամադրութիւններով, զրկել Հայերը, որ ճապէս խանութպաններէ եւ վաճառականներէ բաղկացած ժողովուրդ մըն են, իրենց հարստութենէն, եւ այս ամէնուն փոխարէն՝ անոնց շնորհել ինքնավար վարչութիւն մը, որ ունենար պետութեան մը նմանութիւնը։

Հայկական Սովետ Հանրապետութիւնը եղաւ ամենափոքրը Անդրկովկասի «պետութեանց» մէջ, շատ աւելի փոքր քան կ'ուզէին հայ ազգայնականները, որոնք կը գանգատէին թէ Հայկական Սովետ Հանրապետութիւնը պարզ փոքրիկ անկիւն մըն էր, որ կը գրաւէր միայն 11.000 քառակուսի մղոն տեղ Անդրկովկասի 75 հազար քառակուսի մղոն տարածութեան մէջ։ Անոնք կ'ըսէին թէ Սովետ Միութեան մէջ գտնուող «իրական» Հայաստանի տարածութիւնը 25 հազար քառակուսի մղոնէն աւելի էր։ Եւ իրողութիւնն այն է որ աւելի քան 600.000 Հայեր շարունակեցին ապրիլ Ազրպէյճանի ու Վըրաստանի մէջ։

Աշխարհագրական տեսակէտ՝ փոքրիկ Սովետ Հայաստան ունեցաւ արուեստական կառուցուածք մը, եւ չունեցաւ դետային պետութեան մը առաւելութիւնը՝ նման Վրաստանի, որուն մէկ մեծ մասը կը գտնուի Ռիոնի հովիտին մէջ, կամ նըման Ազրպէյճանի որ ընդհանրապէս կը գրաւէ Կուր գետին աւազանը։ Հայաստանի սահմանները գծուեցան այնպիսի ձեւով մը որ գոհանար անոր ամենամեծ թշնամին — Թուրքիա։ 1921ին, Մոսկուայի եւ Կարսի մէջ կնքուած Դաշնագիրներով Սովետ Ռուսիա պարտաւորուեցաւ Հայաստանէն դուրս ձգել 2100 քառակուսի մղոն տարածութիւն ունեցող շրջան մը եւ դնել զայն «հովանաւորութեանը» ներքեւ Ազրպէյճանեան Սովետ Հանրապետութեան։ Այս շրջանը, զոր նախապէս Սովետ կառավարութիւնը խոստացած էր Հայերուն, կոչուեցաւ Նախիջեւանի ինքնավար Սովետ ընկերվարական հանրապետութիւն։ Առաւելապէս Թրքական բնակչութիւն մը ունի ան, սակայն ամբողջովին շրջապատուած է հայկական հողերով։ Շատ աւելի արդար լուծում մը պիտի ըլլար եթէ Նախիջեւանի տրուէր ինքնավար նահանգի մը կամ ինքնավար հանրապետութեան մը վիճակը Հայաստանի կազմին մէջ։

Թուրքիոյ պնդումին վրայ, սակայն, այս հողամասը պէտք էր որ ըլլար մասը Ազրպէյճանի (*)։

Մինչ Նախիջեւան կը տրուէր Ազրպէյճանի, մօտաւորապէս նոյն մեծութեամբ ուրիշ հայկական շրջանի մը թոյլ չտրուեցաւ միանալ Հայաստանի այն պատճառաբանութեամբ թէ ան տնտեսապէս կը պատկանէր Ազրպէյճանի։ Այս շրջանը — լեռնային Ղարաբաղ — ունի հանգամանք ինքնավար Նահանգի մը, եւ իբրեւ այսպիսին՝ Նախիջեւանէն ցած դիրք մը ունի։ Այս ինքնավար նահանգը ունի 1700 քառակուսի մղոն տարածութիւն, եւ բընակչութեան 90 առ հարիւրը Հայ է։ Հայաստանէն բաժնուած է Ազրպէյճանեան լեռնային բարակ շերտով մը, որ ցանցառ բնակչութիւն մը ունի։

Այնպէս կը թուի թէ Սովետ Կեդրոնական կառավարութիւնը մտածած է թէ՝ քրիստոնեայ Հայերը, որոնց ճակատագիրը երբեք լաւ եղած չէ անցեալին մէջ, եւ որոնք պահպանուած են Ռուսերու կողմէ ընդդէմ նորանոր ջարդերու, պէտք է որ գոհանան անով, զոր Ռուսերը հաճած են տալու իրենց (**), մինչ մահմետական ժողովուրդ մը, ինչպիսին է Ազրպէյճանի Թուրքը, պէտք է որ սիրաշահուի զանազան զիջումներով։

Որքան ալ փոքր իր ծաւալով՝ Հայկական Սովետ Ընկերվարական Հանրապետութիւնը ծայրայեղօրէն կարեւոր մէկ ստեղծագործութիւնն էր ազգերու հանդէպ ընդունուած Սովետ քաղաքականութեան։ Նոյնիսկ Սովետ–Թրքական յարաբերութեանց ամենաջերմ պահուն՝ Սովետ Հայաստանի մը գոյութիւնը սպառնալիք մըն էր, զոր Սովետ Ռուսիա կը պահէր իբրեւ զէնք մը գործածելու ընդդէմ Թրքական Հանրապետութեան եթէ սա բռնէր հակասովետ ընթացք մը։ Ոչ մէկ ռուս կամ հայ կոմունիստ խօսքն ըրաւ Թրքական Հայաստանի խնդրի մասին երկու համաշխարհային պատերազմներու միջեւ ինկող ամբողջ շրջանին, սակայն ան մոռցուած չէր, եւ Հայկական Սովետ Ընկերվարական Հանրապետութեան զինանշանը յարատեւ յուշարար մըն էր թէ վերջին խօսքը խօսուած չէ Հայկական հարցի մասին։ Ի յաւելումն մուրճին, մանգաղին եւ Սովետ աստղին՝ այս զինանշանը կը ցուցադրէ Արարատ լեռը որ կը գտնուի Թրքական հողին վրայ։

Թարգմ. Ա. ԿԵՂԵՑԻ

(*) Սովետսկոյէ Ստրոյտելստվօ, թիւ 33, Մարտ 1929, էջ՝ 107։

(**) Եթէ այդ չէ եղած Սովետ Կեդրոնական կառավարութեան մտածումը Հայաստանի «արուեստական կառուցուածքին» սահմանները գծելու ժամանակ, շատ լաւ գիտենք որ այդ «արուեստական կառուցուածքով» մեծապէս գոհ են ոչ միայն կոմունիստ Հայերը, այլ եւ շատերը որ ազգայնական կը կոչուին եւ կազմակերպուած են ռամկավարութիւն ու ազատականութիւն ապահովելու մեր ժողովուրդին։ Այս ազգայնականները անոնցմէ են որ օրգանական պաշտամունք մը ունին հանդէպ օտար տիրոջ մը — Սուլթան, Ցար թէ Աւատապետ ըլլայ ան եւ կամ կոմիսար ու կոմունիստ։ Եւ կը համբուրեն ու իրենց գլխին կը դնեն ինչ որ բռնապետները նետեն հայ ժողովուրդին առջեւ։ «Եթէ այդ ալ չտային՝ ի՞նչ պիտի ընէինք», կ'ըսեն անոնք։ Եւ ո՞վ կրնայ հակաճառել այդ տեսութեան։ Ինչ ամուր գաղափարական գետին քաղաքական կազմակերպութեան մը համար։ Կազմակերպուած՝ փառաբանելու բռնութիւնը եւ տեւական դարձնելու սեփական ժողովուրդի ստրկութիւնը, յանուն ազգասիրութեան, ռամկավարութեան եւ ազատականութեան։ Ստրուկ Հայուն աչքով ռեւէ բան շատ է Հայուն համար։

Ա.Կ.

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Տարագրութեան տարիներուն հետ կ'երկարի նաեւ շարքը մեր թանկագին կորուստներուն։

Թաղեցինք Յովսէփն ալ։

Մինչեւ վերջին Աշխարհամարտը մօտէն ծանօթներ չէինք։ Կը տեսնուէինք, կը խօսէինք, այսքան միայն։ Ես հիացող մըն էի Իր դերասանական ձիրքին, ինք՝ մեր հանդէսներու գեղարուեստական բաժնի օժանդակներէն մին։ Արտասանող, դիմայարդար, բեմի վարիչ, ինչ որ ըսէինք՝ սիրայօժար յանձն կ'առնէր։ Իրեն համար «մերժել» բառը գոյութիւն չունէր։

Մտերիմներ դարձանք բախտին մէկ խաղովը։

1940ին, բանակէն վերադարձիս, դէպքերու բերումով երբ եղայ շրջուն վաճառորդ, օր մը ինկայ հիւսիսային Ֆրանսայի գլխաւոր քաղաքներէն՝ Քան ուր հաստատուած էր Յովսէփը՝ ընտանիքով, ուրիշ չորս հինգ տուն հայրենակիցներու հետ։

Սարէն–ձորէն խօսակցութիւն։ Ցետոյ, հրաւէր սուրճը միասին խմելու։ Մէկ անգամ, երկու անգամ, եւ միասին սուրճ խմելը դարձաւ սովորութիւն։ Ստիպուած ըլլալով շաբթուան մեծ մասը առանձին հոն ապրիլ, Յովսէփի եւ իր համակրելի տիկնոջ տաք բարեկամութիւնը զիս կ'ազատէր մինակութեան տաղտուկէն։

Ցիչատակներու տետրակը բացուեցաւ։ Շուարած եմ ո՞ր էջէն սկսիմ։

Քանը կը գտնուէր զինուորական շրջանի մէջ։ Ամենապզտիկ դէպքը պատճառ կ'ըլլար պաշարման վիճակ յայտարարելու։ Կ'արգիլուէր ժամը եօթէն վերջ (երբեմն՝ հինգը) տունէն դուրս ելլել։ Այդ օրերուն, յաճախ ճաշն ալ միասին կ'ընէինք եւ կ'անցնէինք… Գեղարուեստական բաժնին։

Զոյգ մանչերը կը յաճախէին քաղաքին երկրորդական վարժարանը եւ պզտիկ Վարուժանը (այժմ Ֆրանսական բեմի ժան Վարուժանը) դաշնակի դաս կ'առնէր, ու բաւական լաւ ալ կը նուագէր, այնպէս որ նոր երգերու եղանակները ձեւի դնելու պաշտօնը յանձնուած էր իրեն։ Սակայն, այս մասը լրացնելէ առաջ, թոյլ տուէք ներկայացնեմ հանգուցեալ ընկերս։

Միջահասակ, լեցուն մարմնով, ծանրաքայլ։ Կլոր, թուխ դէմքին վրայ թաւ յօնքերը, ալեխառն մազերը, քիչ մը կորաքամակ կեցուածքը իրականէն աւելի տարիք մը կուտային իրեն եւ խիստ մարդու տպաւորութիւնը կը ձգէր խօսակցին վրայ։

Մտերմութեան մէջ տրամագծօրէն կը փոխուէր։ Զուարթ, կատակախօս։ Դիւրասանի, աշխարհ պտտած մարդու հարստութիւնը կազմող քըրջալից պատմութիւններու խոշոր պաշարով։

Իր սիրած նիւթը՝ դերասանութիւնն էր։ Երբ խօսակցութիւնը հոն կը հասնէր, ամբողջովին կը կերպարանափոխուէր։ Կը շտկէր իրանը, կը մոռնար ծանր չնչարգելութիւնը, կը դառնար դերասանութեամբ զինովցած քսան տարուան երիտասարդ մը։ Անսահման հիացող մըն էր մեր մեծ վարպետներուն, մանաւանդ Զարիֆեանին։ Վերջաւորութեան, տամուկ աչքերուն մէջ կը կարդայիր կարօտը այդ արուեստով ապրելուն։ Ընտանեկան հոգերը ուրիշ ճամբաներու մէջ նետած էին զինքը։ Թերեւս այս ներքին մըղումին խեղդուիլն է, որ յանկարծ կը յայտնուէր իր փոքր զաւկին մէջ։

Սրտին նման՝ սեղանը եւս բաց էր բոլորին առջեւ։ Քանի «պապոնց տունն» էր։ Եկող–գացող Հայը պիտի հանդիպէր իրեն։ Հրէի, հեթանոսի խտրութիւն չկար։

Դժբախտաբար, Յովսէփը եւս ունէր մեր շատ մը ընկերներու թերութիւնը։ Բերանը կը կղպուէր երբ խօսքը բացուէր իր անձի մասին։

«Ի՞նչ պիտի ընես, «ճանըմ»։ Գրած եմ, օր մը կը կարդաս, կ'ըլլար պատասխանը։

Ծնած էր Զմշկածակ, իր ըսելովը՝ գըրիթէ պահպանողական ընտանիքի մէջ։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

— Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛, ես սխալ դուռ զարնեմ,— պատասխանեց ծերուկը յափշտակ ծիծաղով մը ժոռոտ լինտերը ցուցնելով — էհ, վնաս չունի, ել երթանք, եթէ սխալած ըլլամ, կ'առնեմ, նորէն տեղդ կը բերեմ քեզ, բան մը չես կորսնցներ։ Բայց լաւ նայէ ինծի, երէկ չէ, որ ես այս պաշտօնիս մէջ մտած եմ, արդէն 15 տարի է, քեզի պէս շատերը տարած բերած եմ։ Այս խանին անունն ի՞նչ է,— Ահմէտ աղա խան է, այնպէս չէ՞, քու անունդ ալ Թորոս օղլու Կարապետ է, այնպէս չէ՞, էհ շատ աղէկ, քոմիսէր պէյն ալ ինծի ըսաւ — «Ահմէտ աղա խանին մէջ հայ վաճառական Թորոս օղլու Կարապետը կ'առնես ինծի կը բերես», եւ ես ալ ահա եկած եմ, հիմա դուն ըսէ, սխա՞լ եմ թէ ճիշդ,— ու կրկին շարունակեց իր սրտագին ծիծաղը, — հա, հա, հա, հա։

— Չէ, ինչպէս կը տեսնեմ չէք սխալած, ներեցէք, բայց կը տեսնէք, որ հիմա քիչ մը գործ ունիմ, քոմիսէր պէյին ծառայական յարգանքներս մատուցէք, վերջացնելուս պէս կուգամ։

— Չէ, տես, ատ չեմ կրնար ընել, մեզմէ վեր օրէնքը կայ, օրէնքի հակառակ չեմ կրնար գործել, քեզ հետս չառած այս դռնէն դուրս չեմ ելլեր։ Վնաս չունի, դուն գործդ վերջացուր, դեռ ժամանակ կայ, ես ալ քիչ մը շունչ առնեմ, սիկարա մը, սուրճ մը խմեմ, մէկ շունչով սէրայէն մինչեւ հոս եկայ, քիչ տեղ չէ, ան ալ տաքին, երիտասարդ ժամանակս յոգնութիւն, ցուրտ, տաք ի՞նչ է չէի գիտեր։ Օրինակի համար Մոսկոֆի պատերազմին մինչեւ մէջքս ձիւնի մէջ օր ու գիշեր կը քալէի, ամենեւին հոգս չէր, բայց հիմա ալ երիտասարդ չեմ։

–Խնդրեմ, խնդրեմ, զապթիյէ աղա, նստեցէք, սիկարէթ մը հրամեցէք, ծօ, Թադոս, սուրճ մը ըսէ։

— Ես զապթիյէ չեմ, գիտել տուաւ քոմիսէր պէյին խղճամիտ գործակատարը, որու հետ այն ատեն մտքէս իսկ չէի կրնար անցընել, որ այնչափ պիտի մտերմանայինք հոգւով, — ինծի կ'ըսեն Հիւսնի չաւուշ, չէի՞ր ճանչնար զիս, տարօրինակ բան, այս քաղքին մէջ զիս չճանչցող չկայ, շուկայէն անցած ատենս, մեծէն մինչեւ փոքր, ամէնքն ալ բարեւ կուտան, ամէն կողմէ սուրճի կը հրաւիրեն, բայց ես այնչափ ժամանակ չունիմ, որ ամէնքին ալ խաթրը չկոտրեմ։

Կարծեմ աւելորդ է ըսել, թէ հակառակ Հիւսնի չաւուշին յայտնած կասկածներուս, առջի րոպէին իսկ հասկցած էի քոմիսէրի այս հրաւէրին շարժառիթը։ Երէկուան դէպքին համար էր, ատ շատ պարզ էր, միայն ատ պարզ չէր, թէ ի՞նչ դեր վիճակուած էր ինծի այդ խնդրին մէջ եւ ահա այն մութ կէտն է, որ կը վախցնէր զիս։ Բայց քիչ մը ետքը, երբ Հիւսնի չաւուշ սիկարէթը ու սուրճը համտեսելէ յետոյ իր այնքան տեւական բարեկամութեան հիմքը դրաւ, թէեւ քիչ մը քողարկեալ կերպով՝ բայց եւ այնպէս յայտնեց, որ ես իբր վկայ կը կանչուէի։ Ասոր վրայ սրտիս մուրճը բաւական մեղմացուց իր հարուածները, մտածեցի կ'երթամ տեսածս տեղնիտեղօք կը պատմեմ, ասով ի՞նչ վնաս կրնայ հասնիլ ինծի, ընդհակառակն, թերեւս Առաքելին ալ օգուտ մը տամ։

Անմիջապէս գործերս կարճ կապելով ընկերացայ Հիւսնի չաւուշին։ Ճամբան բազմավաստակ ծերուկը քանի մը խոշոր գրուագներով պատկերացուց ինծի իր փառաւոր կեանքը, Մոսկոֆի պատերազմին մէջ իր կատարած անկարելի սխրագործութիւններէն սկսած մինչեւ իր արդի պաշտօնին անհնարին դժուարութիւնները։ Իսկ ես, թէեւ անընդհատ հիացական բացականչութիւններ կը յեղյեղէի, բայց ճիշդն ըսելով, շատ քիչ բան կրցայ ըսել, որովհետեւ միտքս այդ պահուն ինծի սպասող անծանօթին վրայ կը չարչարուէր։

Երբ վերջապէս սէրային ընդարձակ բակէն անցնելով շէնքին դռնէն ներս մտանք, — վեր պիտի ելլենք,— ըսաւ Հիւսնի չաւուշ՝ առաջին յարկին սանդուղները ցուցնելով։ Բայց հազիւ ոտքս առաջին աստիճանին վրայ դրած էի, երբ մէկը փէշէս բռնեց.

— Էյ, ո՞ւր կը քշես այդ աղտոտ ոտքերով։

Սովորական տարազով Թուրք մըն էր, ձեռքի գաւազանով մը, որու ծայրը սուր փետուրներու փունջ մը կապուած էր։ Առանց խօսելու ժամանակ տալու իր այդ տարօրինակ վրձինը հաճճեպով թափ տըւաւ կօշիկներուս վրայ ու ափը բանալով տաննոց մը պահանջեց։ Նոր նկատեցի, որ միեւնոյն տեսակ գաւազաններով զինուած քանի մը հոգի կային դրան մօտ, եւ Հիւսնի չաւուշ բացատրեց, որ ասոնք կապալով առած էին կառավարական շէնքին մաքրութեան հսկելու գործը։

Մաքրասիրական եւ ելեւմտական այդ կրկնապէս հանճարեղ թուրք գիւտին առջեւ հիացած եւ գրպանս այլ մանրուք չունենալուս՝ տասնոցի տեղ քառասունոց մը տուի եւ առաջին յարկը ելանք։

Հոս սանդուխին գլուխը գտնուած դուռ մը բանալով Հիւսնի չաւուշ հանդիսաւոր բարեւ մը զրկեց ներս եւ ինծի դառնալով՝

— Զորպաճի, հոս կը հանգստանաս, մինչեւ որ քեզ կանչեն, ըսաւ ու ինք դարձեալ վար իջաւ։

(3) ԱՌԱՆՁԱՐ

Առաջին Աշխարհամարտի նախօրեակին կը մեկնի Միացեալ Նահանգները, միանալու մեծ եղբօրը՝ Հմայեակին։ Երբ կը տեսնէ, որ եղբայրը Դաշնակցական է եղած եւ անձնականէն աւելի ազգային գործերով կը զբաղի, կ՚առնէ գրիչը ու կը գրէ իրեններուն .

— « Սիրելիներ, կրնաք կորսուած նկատել մեծ եղբայրս։ Ամբողջովին տարուած է Դաշնակցութիւնով։ Անկէ «խեր » մի սպասէք։ Յոյսերնիդ դրէք իմ վրայ»։

Վեց ամիս ետք՝ նոր նամակ .

— « Սիրելիներ, ինծմէ ալ «խեր» մի սպասէք այլեւս, որովհետեւ, ես ալ եղայ Դաշնակցական »։

Կը պայթի առաջին Մեծ Պատերազմը ։ Յովսէփը, խանդավառ, կը միանայ Կովկաս մեկնող կամաւորներուն։ Կը մտնէ Քեռիի գունդին մէջ, կը մասնակցի կռիւներուն։ Հերոսին մահէն վերջը կ՚անցնի ուրիշ զօրամաս մը (կարծեմ Իշխանին) եւ կը շարունակէ կռուիլ ։

Ամերիկեան հպատակութեան առաջին թուղթը ստացած ըլլալով, պահ մը կը վերադառնայ Միացեալ Նահանգները, բայց ոչ երկար ատենի համար։ Վրայ կը հասնի Կիլիկիոյ խնդիրը եւ Յովսէփը՝ այս անգամ ալ իբրեւ կամաւոր կը վազէ Կիլիկիա ։

Ի վերջոյ, շատերուն պէս յուսախաբ, կուգայ Ֆրանսա։ Ամուսնացած, զաւակներու հայր, կրկին կը լծուի կուսակցական աշխատանքի իր գերաստանական խումբերովը։

Ուզունեան երեք եղբայրներու անունը կապուած է Ֆրանսայի մեր կուսակցական պատմութեան։ Մեծը՝ — Նմանապէս հանգուցեալ — Հմայեակ, Միացեալ Նահանգներու մէջ կոմիտէի անդամ ըլլալէ ետքը, եղած է Ալֆորվիլի խումբի հիմնադիրներէն։ Յովսէփը՝ Հարաւային Ֆրանսա՝ քիչ մը ամէն տեղ, իսկ կրտսերը՝ Յովհաննէսը, Վիէնի մեր կազմին հաւատաւոր ռազմիկն մին։

Հակառակ ծանր շնչարգելութենէ տառապելուն եւ հեռու քաղաքի մը մէջ մեկուսացած ապրելուն, օրը –օրին կը հետեւէր հանրային, կուսակցական կեանքին։ Փարիզ կարճատեւ այցելութիւններուն, անպայման ժամանակ պիտի գտնէր տեսնելու ընկերները։ Եթէ խնդրէին, երբեմն իր այցելութիւնները կը յարմարցնէր հանդէսներուն, կարենալ օգտակար ըլլալու համար ։

Գլխաւոր մտահոգութիւնը նոր վարչակազմերու (քատր) պատրաստութիւնն էր։ Քան՝ գլուխ – գլխի երբ կը խօսէինք, «Հրանտ, կ՚ըսէր, մեր սերունդը ահա կը հատնի։ Աչքերնիդ բանաք – գոցէք՝ ձերն ալ կը հատնի, իսկ դուք տակաւին գործի վրայ չեկաք։ Եթէ կ՚ուզենք ապրիլ, երիտասարդներ պէտք է պատրաստենք»։ Օր մը, հանդէսներու յայտարարութիւններուն վրայ միշտ նոյն անունները տեսնելէն ջղայնացած, գրիչը կ՚առնէ ու աղի – լեղի խօսքեր կը գրէ մտերիմ երէց ընկերոջ մը ։

Երիտասարդներու հանդէպ գուրգուրանքին ապացոյցն է նաեւ հետեւեալ դրուագը։

Իբրեւ պատգամաւոր կը մասնակցի 1928–ի Ընդ. Ժողովին։ Վերադարձին, գրաւոր երկար, մանրամասն զեկուցում։ Դիտել կուտամ թէ պէտք չկար այդքան յոգնելու։ «Գրեցի, երիտասարդներուն համար, որպէսզի սորվին լրջութեամբ մօտենալ կուսակցական գործերուն», կ՚ըլլայ պատասխանը ։

Մահէն տասնըհինգ օր առաջ, Վիէնի մեր ընկերները իրմէ կը խնդրեն թատերական կտոր մը։ Ուժասպառ պառկած, կ՚ըսէ տիկնոջը որ ձեռքէն բռնէ, եւ այդ վիճակին մէջ տղոցը կը բացատրէ նիւթը, դերերը, բեմին յարդարումը եւ այլն։

Յիշատակդ պայծառ պիտի մնայ, սիրելի Յովսէփ։

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

*

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին Աթէնք այցելութեան առթիւ, տեղական թերթ մը կը նկարագրէ Գերմաններու ձեռնարկները Յունաստանի մէջ։

Զէնքի ճարտարարուեստը արգիլուած ըլլալով Գերմանիոյ մէջ, Քրուփի մասնաճիւղը կը գործէ Պիրէոնի մէջ, ուր կը շինուին եւ կը մթերուին փամփուշտներ, քարտիճներ, հրազէններ եւ այլն։

Քրուփ, օժանդակութեամբ նախկին միջազգային առեւտրականներու, որոնք միլիառատէր դարձած են, ձեռք անցուցած է Պողոմայիսի հանքերը հիւսիսային Մակեդոնիոյ մէջ, մանաւանդ Լարիմնայի նիքելը, որուն ռազմական արժէքը անժխտելի է։ Այս թանկագին մետաղը կը գտնուի Եւրոպայի երկու երկիրները միայն, Ֆինլանտայի եւ Փեսթամոյի մէջ, ներկայիս Յունաստանի մէջ ալ, որուն արտահանումը նոր պիտի սկսի։

— Ով որ նիքել ունի, պէտք չունի յաճախորդ փնտռելու, կ՚ըսեն Եւրոպացի մասնագէտներ, յաճախորդներն են որ կը փնտռեն զայն եւ կը յայտնեն իրենց պայմանները։

Աթէնքէն մինչեւ Սելանիկ ամէն տեղ կը հանդիպիս Գերմաններու ։ Սելանիկի տօնավաճառին ատեն իրական արշաւ մըն էր անոնց կողմէ։ Փոխանակ կեդրոնացնելու իրենց արտադրութիւնը միակ տաղաւարի մը մէջ, Գերման գործարանատէրներ ցրուած էին ամբողջ տօնավաճառին մէջ եւ ներկայ ամէն մէկ քայլիդ ։ Ֆրանսան մէկ պզտիկ անկիւնի մը մէջ կը ցուցադրէր Ռընոյի եւ Փէօժոյի մօտէլները եւ կամ «Փարիզեան նորաձեւութիւնները »։

Ինչպէս Վիլհէլմ Բ.ի եւ Հիթլերական Գերմանիան, Դաշնակցային Հանրապետութիւնն ալ կը մնայ Յունաստանի լաւագոյն յաճախորդը, միեւնոյն ատեն իր հայթայթիչը։ Յոյները թէեւ դէշ յիշատակ մը ունին գերմաներէն, սակայն ըստիպուած են անոնց վաճառել իրենց չամիչը, ծխախոտը եւ գինին։ Գերմանները շատ կը գնահատեն անոնց տժգոյն եւ դեղին ծխախոտը, զոր Անգլիացիները անհամ կը գտնեն, իսկ Ֆրանսացիներն ալ խոտ ։

Գերմանները շատ մը ապրանքներ շատ աժան կը ծախեն Յոյներուն եւ մանաւանդ վարկեր կ՚ընեն երկարատեւ պայմանաժամով այն գնորդներուն որոնք դրամ չունին։

Ֆրանսական ազդեցութիւնը Յունաստանի մէջ, թէեւ շատ զգալի է մշակութային մարզին մէջ, սակայն այս ալ քանի մը տարիէ ի վեր զգալապէս կը նուազի։ Որոշ տարիքի Յոյներ կը խօսին ֆրանսերէն, սակայն նոր սերունդը կը նախընտրէ անգլերէն սորվիլ ։

Սելանիկի մէջ, պատերազմէն առաջ, երեք ֆրանսերէն օրաթերթեր կը հրատարակուէին, տեղացի Հրեաներուն կողմէ, որոնք այն ատեն վաթսուն հազար հոգիէ բաղկացած բարգաւաճ գաղութ մըն էին։ Նացիները բոլորն ալ տարագրեցին։ 1500 Հրեաներ միայն կրցան խուսափիլ եւ վերադառնալ Մակեդոնիա։ Հոն Հրեաները լաւագոյն քարոզիչներն էին Ֆրանսական քաղաքակրթութեան Այսօր, կրօնաւորները նոյն դերը կը կատարեն ։

Միեւնոյն վիճակը Աթէնքի մէջ, ուր Ֆրանսական դպրոցին աշակերտները հետզհետէ կը նուազին։ Երիտասարդները անգլերէնը կը նախընտրեն իբրեւ աւելի շահաւէտ ։

Այս մթնոլորտէն քաջալերուած Անգլօսաքսոնները կ՚աշխատին փութացնել Ֆրանսական ազդեցութեան թուլացումը ։ Աւելի ձեռնտու պայմանագրութեամբ, Աթէնքի մէջ ամերիկեան շարժանկարներ կը ներկայացուին, յունարէն լեզուով։ Հազարաւոր ամերիկեան շարժանկարներու դէմ, միայն մէկ Ֆրանսական ժապաւէն մը՝ Ֆէրնանտէլ — Տօն Քամիլօն ներկայացուցին։ Անկէ զատ քանի մը շաբաթէ ի վեր Աթէնքի կեդրոնը քսան կըրպակներ երեք միլիոն տրախմի (36 հազար ֆրանք) ամսական հատուցում կը ստանան Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու հրատարակիչներէն որպէսզի Ֆրանսական հրատարակութիւն չծախեն ։

78 տարիէ ի վեր Յունաստանի մէջ մէկ հատիկ օրաթերթը «Մէսաժէ տ՚Աթէն» որեւէ Ֆրանսական կառավարութենէ դրամական օժանդակութիւն չէ ստացած ։ Ֆրանսասէրներ կը պահեն զայն ։ Իսկ ամսաթերթ «Ռըվիւ տ՚Աթէնը Ֆրանսացի լրագրող մըն է որ կը պահէ, երեք տարիէ ի վեր, սակայն շուտով պիտի փակէ ։

Այսպէս, Անգլօսաքսոնները կը սիրաշահին նոր սերունդը եւ Գերմանները ձեռք կ՚անցընեն առեւտուրը եւ ճարտարարուեստը, իսկ Ֆրանսացին, կը գոհանայ հին յիշատակներով ։

ՓԱՐԻԶԻ ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Երեսունեւհինգ տարիներ Ծայր. Արեւելքի մէջ դեգերելէ վերջ, յաջողեցայ Փարիզ հասնիլ ։

Մեծ եղաւ յուսախաբութիւնս, լսելով Կարնոյ Հայր. Միութեան կազմալոյծ վիճակը, մինչ ուրիշ նահանգներ, գաւառներ նոյնիսկ գիւղեր կը գործեն ։

Անցեալը այդպէս չէր։ Դեռ 1916ին բուռ մը Կարնեցիներ, Մոսկուայի Հայկ. Կոմիտէի «մէկ Հայ – մէկ ոսկի» ձեռնարկին աջակցելու եւ Մեծ Եղեռնէն ազատագրուած հայրենակիցները պատսպարելու եւ խնամելու համար անմիջապէս Կարնոյ մէջ կազմեցինք Հայր. Միութիւն մը, յատուկ ներկայացուցիչ ղրկելով Երզնկա, երջանկայիշատակ Մուրատի հետ աշխատելու եւ Տերսիմի Քիւրտերէն գնելու հոն ապաստանած Հայեր ։

Մենք միշտ պարծանքով կ՚երգենք «Ձայն մը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռներէն»ը, բայց չենք ներշնչուիր 90 թըւականի յիշատակներէն։

Այն ատեն «ծակ – երկաթ» կը պահանջէին։ Այժմ շատ աւելի պարզ է մեր ընելիքը, — քանի մը վայրկեան զոհելով գլուխ գլխի տալ եւ գործակցիլ նոր սերունդին փրկութեան ։

Վերջերս «Յառաջ»ի մէջ կարդացի Մարսէյլի Կարնոյ Հայր. Միութեան գործունէութեան նկարագրութիւնը, ինչպէս նաեւ Պէյրութի մասնաճիւղի յոյժ գովելի Յուշ –Մատեանի հրատարակութեան ձեռնարկը։ Սիրտս անհուն բերկրանքով լեցուեցաւ, իսկ Փարիզի կազմալոյծ վիճակը հոգիս խռովեց ։

Յիշեցի հին հմտալից քերթուածի մը վերջաբանը.

Մանկանց մարդկան չէ բաւական
Լինել որդիք հարց պատուական.
Մերթ հարք բոց են լուսաբուխ,
Իրենց որդիք անպէտ մուխ ։

Ուստի սիրելի հայրենակիցներ, աչքերնիդ ծակող մուխ չըլլալու համար, քով քովի եկէք եւ կազմակերպուեցէք, ապացուցանելու համար թէ ձեր պատուական հայրերու արժանի զաւակներն էք։

Համազասպ Պասկեան

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Սիրելի «Յառաջ», «Արաքս» մանկական թերթը ոչ միայն մանուկներու սրտին կը խօսի, այլ եւ ծերերուն հայերէն սորվեցնելու կը ծառայէ ։

Քովիկս, Մաղթաղ մամա մը կայ, որ «Արաքս»ի այբուբենի դպրոցէն օգտուելով, հիմաՔալիֆօրնիա, իր աղջկան Իսկուհիին նամակ կը գրէ, առանց ուրիշէն խնդրելու, եւ իր ուզած ձեւով կ՚արտայայտուի ։

Ասոր համար հազար շնորհակալութիւն կը յայտնէ «Արաքս»ին, ինչպէս եւ քեզի, որ այնքան սիրտ կը հատցնես հայ գիրին տարածման համար ։

Տիկին Շաքէ Գալայճեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

*

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Եթէ գեղեցիկ է Այգեստանի գարունը, որովհետեւ հոն տուները, եկեղեցիներն անգամ կը կորսուին ծառերու խըտութեան մէջ, ծիլն ու կանաչը կը զարդարեն հողը, ծառերը կը ծաղկին ու անոնց բոյրը կը թափի երկրիս վրայ, կը քչքչան փողոցներու երկու կողմերէն հոսող առուները, իրենց երգը խառնելով բարտիներու եւ ուռիներու սօսափին որովհետեւ իւրաքանչիւր բնակարան ունի իր պարտէզն ու այգին, բանջարանոցն ու ծաղկանոցը, յետոյ՝ պարտէզին մէջ իր անհման հովանոցը, եւ դուրսի դռնէն մինչեւ տան դուռը երկարած խճուղիներու երկու եզերքներու վրայ՝ քեափուր վարդի թուփերը ։

Եթէ եզական է կախարդանքը Այգեստանի ամրան, որովհետեւ անոր փարթամ պարտէզներու տանձենիները կուտան տանձեր, — վաղահաս տանձ, մեղրուկ տանձ, ճնճղուկ տանձ, տղտղիկ տանձ, չալարիկ տանձ, մոկանց տանձ, մալաչեկ տանձ, մէքնիկ տանձ, նռնիկ տանձ, մալալի տանձ, այս վերջինը՝ տանձերու արքան է իր մեծութեամբն ու համովը — խնձորենիները՝ կուտան Արտամետու խնձորը, փափուկ միսով, նուրբ կեղեւով, կարմիր գոյնով եւ հոտաւէտ, խլաթ խնձորը, գալաալիկ խնձորը եւ իրենց ազգակիցները, ամբոնուկն ու ձմեռնուկը, որոնցմէ կը պատրաստեն չիրն ու «կօռովան», դեռ միւս պտուղները՝ ալուչան ու դամոնը, սալորն ու ծիրանը, սերկեւիլն ու դեղձը, կեռասն ու բալը, իսկ այգիները՝ խաղողը։

Եթէ իւրայատուկ պատկառանք ունի Այգեստանի աշունը, որովհետեւ հովը ծառերու դեղնած տերեւները թռչուններու երամներու պէս, պարտէզէ պարտէզ, փողոցէ փողոց, եւ թաղէ թաղ կը թռցնէ, որովհետեւ ծառերու լերկ ճիւղերու մէջէն կը նշմարուին տուները եւ գմբէթները Հայոց աւանդափառ եկեղեցիներուն, եւ այգիներու հնձաններէն տիկերով գինի կը փոխադրուի տուները՝ խնջոյքներու եւ հարսնիքներու նախերգի մը հետքէն։

Գարունէն, ամառէն եւ աշունէն ետ չի մնար Այգեստանի ձմեռը, աւանդութեան մը պէս հաճելի է ան, հնութեան մը պէս իմաստալից, եւ սիրային հէքեաթի մը հիւսքին նման կախարդական։ Ձիւն, ձիւն, հանդարտ ու խաղաղ էջքով, ներդաշնակ կշռոյթով եւ քնարերգութեան մը հոսումով։ Ճերմակ խաղաղութիւն մը՝ ճերմակ Արգեստանի։ Տանիքներն ու փողոցները, պարտէզներն ու այգիները ճերմակ հագած են։ Ծառերը՝ ճերմակ փաթթոց կապած են։ Ձիւն ամէն տեղ։ Մշուշ ու խոնաւութիւն՝ երբ կը ձիւնէ։ Պաղ օդ եւ մարմարացած ձիւն՝ գետնի վրայ, ու մարդիկ կը քալեն սրսփալով՝ մինչեւ վիզը փաթթուած վերարկուներու մէջ։ Ծառերու ճրճռոց, բուխերիկներու եւ գըմբէթներու տքոց։ Ոտքերը կը դայթին, ու ձիւնը կը ճզմուի ոտքերու ծանրութեան տակ ։

Ձմեռ է Այգեստանի մէջ...։

Ցերեկները, առեւտրականներն ու արհեստաւորները սահնակով, էշով, ձիով կամ ջորիով, ոմանք ալ քալելով քաղաք կ՚երթան։ Կիները՝ տուներու առջեւը կը մաքրեն, տնական ուրիշ գործերով կը զբաղին, մանուկները՝ կը խաղան բակերու մէջ, կամ՝ փողոցներու մէջ ձիւնագնդակ կը խաղան, երբեմն կը պառկին ձիւնին մէջ, հասակ կը չափեն։ Կը զըւարճանան, Այգեստանը շէն ու զուարթ է իր բնակիչներովը, բայց՝ ձմեռ գիշերները անիկա կը ամփի, կրիայի պէս քիթը ներս կը քաշէ, կը նստի կրակի դիմաց, կը պատմէ, կը կատակէ ու կ՚երգէ, կը նուագէ ու կը պարէ։ Մեծ հարսնետուն մը՝ չքնաղ Այգեստանը։ Արգեստանցին ժամանց ու խնջոյք սիրող է, գիտէ համեղ կերակուրներ եփել, ուտել եւ զուարճանալ ։

Այգեստանը գիտէ պարել, կ՚երգէ ըղձացումով ու խանդավառ։ Ո՞վ նուագել չի գիտեր ու երաժշտական ճաշակ չունի, պարմանիներէն մինչեւ ծերերը, հարսնիկ աղջիկներէն մինչեւ պառաւները, անպատճառ նուագ մը գիտեն, ու Այգեստանցին արուեստագէտ է, հմուտ է իբրեւ ոսկերիչ, փորագրող, նկարող ու գծագրիչ, անհանդարտ միտք, հարուստ երեւակայութիւն ունի, բանաստեղծ է, կրնայ յանպատրաստից երեկոյթ մը սարքել՝ ճոխ ու բազմազան յայտագրով, կամ պզտիկ հաւաքոյթ մը փարթամ տօնախմբութեան մը վերածել ։

Վանեցին կ՚ապրի՝ երբ ձմեռ է ։

Կանաչենց Տիգրանը վեցերորդ ձմեռն է որ կը բնակի Արգեստան, օր մը օրանց՝ ձմրան ընթացքին չձանձրացաւ, չփնտռեց արեւն ու գարունը, որովհետեւ անիկա արեւն ու գարունը գտաւ տուներու մէջ, որովհետեւ կեանքը այնքան խայտաբղէտ ու կենսունակ է Արգեստանի մէջ, որ ամիսները օրուայ մը երկարութիւն ունին եւ օրը՝ վայրկեան մը ։ Սրտի զուարթութիւնը փոխեր է Վանեցիի առօրեան ու մտածելակերպը, անոր մէջ մեղուցեր միօրինակ կեանքի մը տաղտուկին ցաւը ։ Անոր երգէն ու պարէն՝ կը մեղմանայ հակակրանքը եղանակին, ասոր համար, ձմեռը կը դառնայ մատչելի մտերմութիւն հոգիներու եւ այլակերպ արուեստի մը՝ միւս եղանակներու գեղեցկութեան առընթեր զետեղուած ։

(Շար.)

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, որ Ուաշինկթըն գացած էր վերջերս, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները խոստացած են աւելի շատ զինուորական աջակցութիւն ընծայել։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեք դաշնակից մարզպանները ժողով մը գումարեցին, բանաձեւ մը խմբագրելու համար Գերմանիոյ վերազինման արտօնութեան մասին։ Դեռ համաձայնութիւն չէ գոյացած։ Ինչպէս կը յիշուի, սահմանադրութիւնը բարեփոխուած ըլլալով, Գերմանիա կրնայ զինուորագրութիւն կատարել 18 տարեկանէն սկսեալ։

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԷՄ պաշտպանութեան միջոցներ կը կազմակերպուին Անգլիոյ մէջ։ Միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ պիտի կատարեն, մանրէական պատերազմը արգիլելու համար։

ԼԵՀԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ հաստատելու համար Վարշաւա դրկուած է Լեմպէրկի արքեպիսկոպոսը։ Եթէ յաջողի, այս նոր Եկեղեցին յետոյ պիտի ենթարկուի ռուս օրթոտոքս եկեղեցւոյ, ինչպէս կը հաղորդեն Վատիկանէն։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՏԱՆ Անգարայի մասնաճիւղը փակուեցաւ։ Տնօրէնը, ԼԷՖԹԻՆԿ, նախապէս հեռացած էր Թըրքական կառավարութեան պահանջին վրայ, այն ամբաստանութեամբ թէ անտեղի միջամտութիւններ կը կատարէր Թուրքիոյ տնտեսական գործերուն մէջ։

ՈՍԿԻԻ ՆՈՐ ՀԱՆՔԵՐ գտնուած են Սիպերիոյ մէջ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հողագործութեան մասին ճառ մը խօսելով, Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Խրուշչեւ մատնանշեց շարք մը թերացումներ եւ ձախողանքներ, եւ պատասխանատու հռչակեց գլխաւոր ղեկավարները։

ԱԹԷՆՔԻ փաստաբանները միաբերան պահանջեց բոլոր փաստաբաններէն եւ քաղաքացիներէն ցոյց մը սարքել Անգլիոյ դէմ, Կիպրոսի հարցին առթիւ։ Սելանիկի մէջ ալ քանի մը հազար ուսանողներ ցոյց մը սարքեցին անգլ. հիւպատոսարանին դէմ, թշնամական կանչերով։

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ (Ապրիլ 12 – 27) պիտի մասնակցի Պուէնոս Այրէսէն Մ. Մանուկեան արտածման – ներածման տունը, ինչպէս կը հաղորդեն մեզի։ Արժանթինի Հանրապետութեան յատկացուած պաշտօնական բաժնին մէջ պիտի ցուցադրէ ամէն տեսակ արժանթինեան բրդեղէն արտադրութիւններ։

ՅԱԽՈՎ կ'իմանանք թէ Պ. Սամփսոն Ալեքսանեան (Մշեցի) Պիւլթըրի հիւանդանոցը փոխադրուած է, բժշկական գործողութեան մը համար որ պիտի կատարուի չորեքշաբթի օր։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Վարդանանցը» մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Լիոնի մէջ, 9 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Օրլօժի սրահը։ Ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

(Տիկնանց Միութիւն)

Կը կազմակերպէ իր ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ։

Հինգշաբթի, 25 Մարտ, ժամը 16էն 21, Մէզօն տէ Սանթրօ, 8, Ռիւ Ժան Կուժօն

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի 1954 տարեշրջանի դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան կանոնաւորապէս ամէն չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ձեռնհաս ուսուցչի մը դիւրուսոյց մեթոտով։

Փափաքողները կը հրաւիրուին արձանագրուիլ ամէն չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 20·30էն 21, ռիւ տէ Քոնվալէսան, թիւ 26։

ԴԵՂԱՐԱՆ
SILVESTRE
46, Rue de Trévise,Tél. PRO. 86-41
Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը
Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է Թաղիս հայ յաճախորդներու։
Կը խօսուի նաեւ հայերէն։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

27 Մարտ, Շաբաթ օր,

SALLE MAZENOD

88, Rue d'Aubagne

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 29ԻՆ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբը կազմակերպած է յիշատակի տօն մը Ապրիլ 25ին, Սալ տ'Իէնա։ Շարժանկար եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկ. Մարտիրոս Գօյաճեան հազար Ֆր.։

Պ. Նիկողոսեանէ (Պուա Քոլոմպ) 500 Ֆրանք։

Պ. Հայկ Սամուէլեանէ հազար Ֆրանք։ (Տես նուէրներու ցանկ)։

Ընկեր Մարտիրոս Աւետիսեանէ հազար Ֆրանք։ (Նոյնպէս)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 Ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 Ֆրանք։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 Ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ։

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին։ Կը ներկայացուին «Աւարայրի Արծիւ», Թատերգութենէն տեսարաններ։

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդի Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին պարահանդէսը, այս Շբ. գիշեր մինչեւ լոյս։ Քլիւպի սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրինեան։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին։ Եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով։ Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։ Մուտք 200 փրանք

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քասէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ։ Նիւթ ունենալով է. դարու հայ նշանաւոր փիլիսոփայ Անանիա Շիրակացիի գործը, համաձայն օտար ականաւոր գիտնականներու։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայկ – Լեւոն Սամուէլեան իր քեռայրին՝ Արժ. Տ. Մեսրոպ Քհնյ. Օրջանեանի մահուան առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆրանս. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ հազար Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին.

Տիկին Աղնիւ Գազազեան իր ամուսնոյն Գէորգ Գազազեանի մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» թերթին եւ հազար Ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին։

Տիկին Աղնիւ Գազազեան հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին՝ Արժ. Տ. Մեսրոպ Քհնյ. Օրջանեանի մահուան առթիւ։

Անիէռէն ընկեր Մարտիրոս Աւետիսեան իր աղջկան՝ Սիրուհիին նշանախօսութեան առթիւ հազար Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։ Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Հիսայեան փոխան ծաղկեփունջի հազար Ֆրանք, կը նուիրեն Անիէռի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժամը 20·30ին, Սալ տը Ժէօկրաֆի, 184 Պուլվ. Սէն Ժէրմէն։

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտասանութիւն), Պ. Նավրուզեան (դաշնակ), Զ. Մելիքեան (ջութակ), Ժ. Փալամուտեան (արտասանութիւն)։

ԳԻՆԵՋՕՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ կուտայ զինեձօն մը, այս կիրակի ժամը 15ին։

149 bis Ave. d'Argenteuil, Asnières.

Ընկերվարականներու սրահը, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ Անիէռի Նոր Սերունդին կողմէ։

Մուտքը ազատ է։ Փոխադր. միջոցներ՝ Փորթ Քլիշիէն 140, Փորթ Շամփէրէն 165, իջնել Փլաս Պուրկինեօն։

GRAND AMPHITHEATRE DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Երաժշտութեան եւ պարի փառատօն միջազգային Ֆոլքլորի։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILH

Recteur de l'Académie de Paris

եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՌԱՅԻ։

Ի նպաստ Սէն Թ'իլէր տիւ Թուվէի սանաթօռիումին։ Կիրակի 28 Մարտ ժամը 14·30ին։

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 Ֆր.

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան, կազմակերպութեամբ «Անի» թատերախումբի գերակատարներու, օժանդակութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի դպիրներու։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը։

Ղեկավարութեամբ սիրուած դերասան Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կը ներկայացուի՝ «ՎԱՐԴՔ», գուեշտական քառորդալից տրամ հինգ արարով։

Տոմսերու գիներ.— 150 Ֆրանք (ժողովրդական գին)։

Խճողումի տեղի չի տալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որոնք կը գտնուին Կրօն. Ընկ. անդամներու մօտ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիցէն

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտ. Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կուտայ Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրինեան, Շաբաթ գիշեր Ապրիլ երեքին։

Անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը նուագէ Փօլ Մօրիսյի հռչակաւոր նուագախումբը։

Տոմսերու համար դիմել Պ. Արամ Շէխիկեանի.—

Pharmacie Centrale, 1, Bl. d'Athène.

Montjean Sport, La Canebière.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պէյրիւթի դպրոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Այրի Տիկին Աննա Անանիկեանի մահուան առթիւ [illegible] — Տէր եւ Տիկին [illegible] 5000 Ֆրանք, Մանուկ Պիւրքճեան 3000. ԱյրիՏիկ. Սոֆիկ Ճերմակեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մերմարեան, Տէր եւ Տիկին Զենոբ Ճարաճեան 2000ական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Մատիլեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Նալջաճեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Աշըդկէօզեան, Պարոն Յակոբ Յարութիւնեան 1000ական Ֆրանք։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ։— Օրակարգ.— Պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն։ Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 20·30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ, շրջանի բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերները։

«Արամ» խումբը 28 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին։

«Ակնունի» ենթակոմիտէն 25 Մարտ, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14·30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, սովորական հաւաքատեղին. Շատ կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում պատգամ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը յառաջիկայ երկուշաբթի ժամը 9ին, ընկերուհի Թագուհի Մինասեանի բնակարանը։— Օրակարգ, զեկոյց պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՎԱՍՊ. Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը շաբաթ, 27 Մարտ, ժամը ճիշդ 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Միասին առնել անդամատետրերը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Երգչուհի Տիկին Արփինէ Արդութեանի երգահանդէսը Ապրիլ 25ին, ժամը 21ին, Սալ Շոփէնի մէջ։

★

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մխիթարեան Նախկին աշակերտաց միութեան կողմէ։

ԱՊՐԻԼ 11ԻՆ։

★

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ՁՈՄի Մայիս 23ին։

★

«Հայ Ուսանողներու Խնամակալ Մարմնին» թատերահանդէսը, կիրակի, Մայիս 2ին, Սեւրի Մուրատեան թատերասրահին մէջ։

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Gros, Demi-Gros
Գուլպայ, մի – պա, Ներքին ծերմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ։
Նոր գիներ
Articles polichinelles-ի համար։
Միակ հասցէն՝
BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ
(ENTREPRENEURS)
Հագուստի համար S. P. C.
54, Rue de Provence
×
1.— Արհեստանոցի մէջ աշխատող վարժ «մեքանիսիէն»ներ։
2.— Իրենց բնակարանին մէջ աշխատող վարժ գործաւորուհիներ։
Դիմել՝ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ.—
32 Rue des Annelets, Paris 19e.
Métro: Botzaris ou Place des Fêtes.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9°
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՄԱՐՏ
JEUDI 25 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7328 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2739

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՇԻԿ-ՅՈՒՇԻԿ ԹԱՂԵՑԻՆ

●

Այլեւս ոչ մէկ տարակոյս, — «դեմոկրատիկ» Թուրքիան յուշիկ - յուշիկ թաղեց 1860ի Ազգ. Սահմանադրութիւնը, առանց հրամանագիր մը կամ նոր օրէնք մը հրատարակելու։

Վճիռը շատոնց տրուած էր։ Բայց գործադրութեան ձեւեր կը փնտռէին։ Եւ եթէ տարիներով ձգձգուեցաւ, պատճառը այն է որ չէին ուզեր այն տպաւորութիւնը ձգել թէ նոր Թուրքիան կը հալածէ փոքրամասնութիւնները։

Քեմալականութիւնը առաջին օրէն փաստօրէն խախտած էր օրէնքին հիմերը, Պատրիարքարանը վերածելով կրօնականութեան մը։ (Նախապէս Պատրիարքն ալ կը կոչէին «պաշ-փափազ». յետոյ տեղի տուին, քանի որ կը ճանչնային Յունաց պատրիարքը)։

Այնուհետեւ իրարու յաջորդեցին զանազան վարչական տնօրինութիւններ, որոնց շնորհիւ պետութիւնը իր թաթը կը դնէր ազգային կեանքի բոլոր օրկաններուն վրայ, դպրոցներէն մինչեւ եկեղեցիները եւ կալուածներու մատակարարութիւնը։

Այս վերջինը յանձնուեցաւ ամէնակալ էվգաֆին, որ գործը — բուն բառով կաղապուտը — կը վարէր «միակ հոգաբարձու»ներու ձեռքով (թէք մյութէվէլլի)։

Առատ աւար գտած էին պետական վարչութիւն մը եւ գոյնզգոյն խաչագողներ, եւ այնքան յառաջ գացին որ, Թուրք թերթերն անգամ լեզու ելան։

Պատասխանատու՝ միայն էվգաֆին. (Թէք - միւթէվէլլի»ները ոչ միայն կը գանձէին կալուածներու եկամուտները, այլ եւ բանկալի դանձանակներուն եւ մոմերուն հասոյթները։

Էվգաֆը դարձած էր տէր-տիրական ամէն բանի, մասնաւոր օրէնքով մը։ Ոչ ոք իրաւունք ունէր խառնուելու։

Քանի մը տարի առաջ, տեսնելով այս դրութեան հետեւանքները, եւ ընդհանուր դժգոհութիւնը, բարեհաճեցան արտօնել որ վերահաստատուին Թաղ. Խորհուրդները, իբրեւ մատակարար մարմիններ, ուղղակի ընտրութեամբ։

Սակայն, էվգաֆի չարաբաստիկ օրէնքը մնաց, եւ եթէ չենք սխալիր, ցարդ անոր հիման վրայ տեղի կ'ունենան զանազան կործանումներ։

Ինչպէս բացատրած էինք անցեալ օր, Պատրիարքարանը փորձեց Ազգ. վարչութիւն մը կազմել, օգտուելով այն ընդհ. ժողովէն որ գումարուած էր պատրիարքին ընտրութեան համար։

Կառավարութիւնը մինչեւ վերջը մերժեց ճանչնալ այդ վարչութիւնը, ինչպէս Գարեգին պատրիարք եւս կը յայտնէ։

Անցեալ տարուան ամառէն ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուէին, ելք մը գտնելու համար։

Պատրիարքարանը կը յիշեցնէր իր տարրական իրաւունքները, հիմնուելով ազգ. սահմանադրութեան վրայ։ Կառավարութիւնը, որ արդէն պատրաստած էր տապանաքարը, զանազան ձեւեր կ'առաջարկէր, երեւոյթները փրկելու համար։

Եւ ահա Կեդր. վարչութեան մը ընտրութիւնը՝ Թաղային Ներկայացուցիչներու ժողովի մը կողմէ։

Վարչութեան բուն անունն է «Մէրքէզ Միւթէվէլլի Հէյէթի» = «Կեդր. Մատակարար Մարմին», որ համակարգում պիտի հաստատէ զանազան հաստատութեանց միջեւ։

Նոր վարչութիւնը ճանչցուած ըլլալով կառավարութեան կողմէ, պիտի ծառայէ իբրեւ միջնորդ յարաբերութեանց, օրուան պատրիարքին հետ։ Բայց չունի երբեմնի ազգ. վարչութեանց իրաւասութիւնները.

Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ ազգ. կալուածներու սեփականութեան եւ մատակարարութեան ապահովումը։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

■

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ Է ԲՌՆԻ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄԸ ՄԻՆՉԵՒ 1956 ՅՈՒԼԻՍ 1

Ազգ. Ժողովը Մարտ 23ին միաձայնութեամբ քուէարկեց բացառիկ օրէնք մը, ի նպաստ այն վարձակալներուն որոնք դատական վճիռ ստացած են, իրենց վարձած բնակարանէն կամ խանութէն ելլելու համար։

Նոր օրէնքին համաձայն, մինչեւ 1956 Յուլիս մէկ նոր պայմանաժամ պիտի տրուի այդ կարգի վարձակալներուն, մինչեւ որ կարենան նոր բնակարան կամ գործատեղի ճարել։ Որոշեալ ժամանակաշրջանին մէջ, դատական իշխանութիւնը պիտի կրնայ յետաձգել արտաքսման վճիռին գործադրութիւնը։

Նոր պայմանաժամը կրնայ մէկ տարիէն աւելի ըլլալ, եւ միշտ նորոգուիլ, ցորչափ կարելի չէ եղած նոր բնակարան ճարել սովորական պայմաններով։ Այս դիւրութեան տուած ատեն, դատաւորը նկատի պիտի առնէ վարձակալին ուղղամտութիւնը կամ բարի կամեցողութիւնը։ Ուրիշ խօսքով, օրէնքէն պիտի օգտուին անոնք որ իսկապէս չեն կրնար տեղափոխուիլ կամ վարձքը չեն կրցած վճարել, հակառակ իրենց կամքին։

Օրէնքը միեւնոյն ատեն կ'արտօնէ որ նահանգապետները բռնագրաւումներ կատարեն այն վայրերուն մէջ ուր բնակարանի տագնապ կը տիրէ։ Այսպէս, պիտի գրաւեն թափուր վայրերը կամ այն բնակարանները որոնք պարապ են։

Ժողովը ուրիշ բանաձեւ մըն ալ քուէարկեց, որով կը հրաւիրէ կառավարութիւնը 1. Անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, բնակարան ճարելու համար անոնց որ արտաքսուած կամ արտաքսումի վտանգին ենթակայ են, դատական վճիռներով.— 2. Ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի արտաքսուած վարձակալները կարենան հոգալ տեղափոխութեան ծախքերը։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, վերաշինութեան նախարարը, Պ. Լըմէր դիտել տուաւ թէ այս բանաձեւը գործնական արժէք չունի։ «Արտաքսուած վարձակալները նորէն տեղաւորելու համար անհրաժեշտ է բնակարաններ եւ մասնաւոր վարկեր ունենալ։ Ուրեմն, հարկ է զարկ տալ մեր հետապնդած քաղաքականութեան, 1955էն իսկ իրականացնելով 250 հազար բնակարաններու շինութիւնը որ նախատեսուած էր 1957ի համար։

Նախարարը յետոյ ըսաւ թէ աժան բնակարաններու շինութեան պիտի ձեռնարկէ յառաջիկայ տարի, իւրաքանչիւրին ծախքը հաշուելով մէկ միլիոն Ֆր.։ Փարիզեան շրջանին մէջ արդէն ձեռնարկուած է 50.000 բնակարաններու շինութեան, իսկ յառաջիկայ տարի պիտի սկըսին կառուցանել 55.000 բնակարաններ եւս։

Յառաջիկայ մարդահամարի միջոցին, որ պիտի կատարուի Մայիսին, պիտի արձանագրուին նաեւ բոլոր թափուր բնակարանները եւ գործատեղիները, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։

× Ժողովը այս հարցին կարգադրութենէն ետք սկսաւ քննել հարկային բարենորոգման օրինագիծը, որ շարք մը փոփոխութիւններ կ'առաջարկէ։

* * *

ԹՐԻԷՍԹԷԻ համար ցոյցեր կատարեցին Հռոմի ուսանողները, պահանջելով Իտալիոյ վերադարձնել այդ քաղաքը։ Ոստիկանութիւնը պաշտպանութեան տակ առած էր անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանատուները, բայց որեւէ դէպք չպատահեցաւ։

▪▪▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪▪▪

●

ԵՐԲ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆ ԱԼ ԿՈՒԼԱՅ...

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն.—

Երեքշաբթի օր, վարչապետ Չըրչիլ շատ սրտաշարժ տեսարան մը պարզեց երեսփ. ժողովին մէջ, երբ կը նկարագրէր մարտ 1ին պայթած ամերիկեան ջրածինի ռումբին առնելի հետեւանքները։ Ձայնը կը դողար եւ արցունքներ կը հոսէին աչքերէն։

Առաջին անգամ էր որ ականաւոր բրիտանացի դիւանագէտ մը կ'արտայայտէր այն խոր յուզումը որ ծագած էր երկրին մէջ, երբ կարդացին թէ պայթումի վայրէն 80 մղոն հեռու, ճափոնցի ձկնորսներ այրուածքներ ստացած են, ռումբին շառաւիղներէն։

Հանրութիւնը նոր կը սկսի երեւակայել թէ ի՛նչ զարհուրելի հետեւանքներ կրնան ծագիլ ջրածինի եւ հիւլէական ռումբերու պատերազմէ մը.— ամբողջական կործանում բրիտանական կղզիներու, որոնք Մ. Նահանգներու հիւլէական ռումբերուն գլխաւոր խարիսխը կը կազմեն ընդդէմ Խ. Միութեան։ Ժողովուրդը յստակօրէն կ'ըմբռնէ թէ այս կղզիները Ռուսիոյ առաջին նշանակէտները պիտի դառնան, նոր աշխարհամարտի մը պարագային։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, աշխատաւորական երեսփոխան մը հարցուց թէ Անգլիան իրապէս պիտի շինէ՞ այն ջրածինի ռումբը որ կ'ըսեն թէ 600 անգամ աւելի դիւային պիտի ըլլայ քան հիւլէական ռումբը։

Չըրչիլ փոխանակ ուղղակի պատասխանելու, դիտել տուաւ թէ «խնդիրը ուշադիր քննութեան կը կարօտի։ Որեւէ խուճապ կրնայ աւելի հաւանօրէն պատերազմի յանգիլ քան թէ խաղաղ կարգադրութեան մը»։

Այս ամբողջ նկարագրութեան մէջ, ամենէն ուշագրաւը Չըրչիլի լացն է.—

Երբ դիւանագէտներու ձայնն ալ կը դողայ եւ արցունքներ կը հոսին աչքերէն, ի նախատեսութիւն ահաւոր եղեռնկարի մը, կը նշանակէ թէ բա՛ն մը փոխուած է աշխարհի մէջ։

Որքան բազմանայ դիւանագիտական ձայներու եւ ձեռքերու դողը եւ որքան առատ հոսին արցունքները, այնքան բարենշան արդիւնքներ կ'ունենան, քան սա բազմածախս ժողովները, որոնք իրարու կը յաջորդեն նոյն միօրինակութեամբ, աւելի թանձրացնելով մթնոլորտը։

Ցարդ աչքերը ցամքած էին, երբ անճար ժողովուրդներ կը բնաջնջուէին արմատախիլ, առանց հիւլէական կամ ջրածինի ռումբերու։

Հիմա վտանգը հասած է Մեծերուն։

Մաղթենք որ, պայթումէ պայթում, նոր լոյս մը ծագի դիւանագէտներու մտքին մէջ, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Նոր միջադէպ մը ծագեցաւ առջի օր, աւելի պղտորելով Միջին Արեւելքի մթնոլորտը. Ազգաժողովին զինադադարի յանձնախումբը նիստ հրաւիրուած էր նոր Երուսաղէմի մէջ, քննելու համար 11 Հրեաներու սպանութեան խնդիրը։ Իսրայէլի ներկայացուցիչները բանաձեւ մը առաջարկեցին, գինքին պատասխանատուութիւնը ձգելով Յորդանանի վրայ։ Նախագահը, ամերիկացի սպայ մը, մերժեց քուէ տալ։ Անոր վրայ Իսրայէլի ներկայացուցիչները առին քալեցին, ըսելով թէ այլեւս պիտի չմասնակցին ժողովին։

Յանձնախումբին քուէարկութեան ատեն կը մասնակցին երկու-երկու պատուիրակներ Իսրայէլէն եւ Յորդանանէն։ Երբ մէկ կողմը բանաձեւ մը քուէարկէ եւ միւսը ընդդիմանայ, յանձնախումբին չէզոք նախագահը իրաւունք ունի վճռական քուէն տալու կամ ձեռնպահ մնալու։ Եթէ ձեռնպահ մնայ, ինչպէս եղաւ Պշ. օր, բանաձեւը չանցնիր։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Յորդանանի գլխաւոր ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ 11 Հրեաներուն սպանիչները Իսրայէլացիներ են, հետեւաբար պէտք է փնտռել Իսրայէլի մէջ։ Այս առթիւ կարդ մը փաստեր ալ յիշեց, դիտել տալով թէ հանրակառքին մօտ գտնուած գերմանական փամփուշտներն ալ նման են անոնց որ կը գործածուին Իսրայէլի մէջ։

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ արաբական եօթը պետութեանց դեսպանները հաւաքաբար դիմում կատարեցին արտաքին գործերու նախարարութեան, ամբաստանելով Իսրայէլը թէ կը ծանրացնէ յարաբերութեանց լարումը եւ ազդարարելով թէ բոլորը միասին պիտի պատասխանեն, եթէ իրենց երկիրներէն մէկը յարձակում կրէ։ Դեսպանները մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցան Նախարար Տըլըսի հետ։ Լիբանանի դեսպանը, Շարլ Մալիք, որ իրենց բանբերն էր, յայտարարեց թէ «Իսրայէլ ջղային վիճակ մը ունի եւ կ'ուզէ ընդհարում մը յառաջ բերել արաբական պետութեան մը հետ»։ Պ. Մալիք մերժեց պատասխանել թէ արաբական պետութիւնները զինուորական օգնութիւն խնդրա՞ծ են Մ. Նահանգներէն։

× Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը ազդարարած է Եգիպտոսի եւ միւս արաբական պետութեանց թէ «ոչ-բարեկամական, նոյնիսկ թշնամական արարք մը պիտի նկատէ», եթէ զինուորական դաշինք մը կնքեն Միջին Արեւելքի մէջ, արեւմտեան պետութեանց համաձայնութեամբ. Գահիրէի խորհրդային դեսպանը, Սոլոտ, այս առթիւ պարզեց իր կառավարութեան դիրքը՝ տեսակցութիւն մը ունենալով Եգիպտոսի արտաքին նախարարին հետ։

ԶՕՐ. ՆԷԿԻՊԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Եգիպտոսի նախագահը, զօր. Նէկիպ, առջի օր վճռական յայտարարութիւններ ըրաւ, ի պատասխան Պ. Իտընի որ ըսած էր թէ անկարելի է վերսկսիլ բանակցութիւնները ցորչափ կը շարունակուին յարձակումները Սուէզի շրջանին մէջ։ «Ո՞վ ըսաւ թէ Եգիպտոս կ'ուզէ վերսկսիլ բանակցութիւնները։ Ես ըսած եմ եւ կը կրկնեմ — խօսակցութիւնները չեն կրնար վերսկսիլ ցորչափ ամբողջովին ընդունուած չեն մեր իրաւունքները»։

× Անգլ. կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Եգիպտոսի, յայտնելով իր պայմանները զորս հաղորդած էինք երէկ։ Լոնտոն ցարդ բերանացի բողոքներ յայտնած էր։ Այժմ ծանուցագիր մը ուղղելով, գրաւոր պատասխանի կը սպասէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ բուռն կռիւներ կը մղուին Տիէն Պիէնի ամրութեանց շուրջ. Մ. Նահանգները 25 ռմբաձիգ օդանաւեր պիտի ղրկեն։ Պ. Տըլըս չի հաւատար թէ կարմիրները կրնան վերջնական յաղթանակը շահիլ Հնդկաչինի մէջ։ Տեղական պարտութիւններ կրնան տեղի ունենալ, բայց ինք վստահ է Ֆրանսայի զինուորական յաղթանակին եւ մեծ հաւատք ունի զօր. Նաւառի ծրագրին վրայ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութենէն արտաքսուած են 275.000 անդամներ, վեց տարուան ընթացքին, ինչպէս կը հաղորդէ իրազեկ աղբիւրէ։ Վտարեալներուն 21 առ հարիւրը բանուորներ են, 14 առ հարիւրը գիւղացիներ, 63 առ հարիւրը մտաւորականներ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԻՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ

●

6.— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ՍՈՎԵՏ. ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

1939ին, Սովետ Միութեան մէջ ապրող Հայերու ընդհանուր թիւն էր 2.151.000, որուն միայն 1.281.000ը կ'ապրէին Խ. Հայաստանի մէջ: Միայն 65.000 Հայեր մնացած էին Թուրքիոյ մէջ, համաձայն Թրքական վիճակագրութեանց, եւ ասոնց մեծամասնութիւնը կ'ապրի Իսթանպուլի մէջ: Կայ սակայն Հայերու երրորդ խումբ մը, որու հանդէպ սովետ պրոպագանդան միշտ ունեցած է մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը — Հայկական Սփիւռքը, այն հայութիւնը որ ցրուած է ամբողջ աշխարհի վրայ: Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի նախօրին այս Հայերը ցրուած էին հետեւեալ կերպով .—

Մ. Նահանգներ ու Քանատա	200.000
Սուրիա եւ Լիբանան	175.000
Իրան	100.000
Ֆրանսա	75.000
Ռումանիա	40.000
Պուլկարիա	30.000
Յունաստան	30.000
Եգիպտոս	30.000
Արժանթին	20.000
Իրաք	15.000
Պրազիլիա եւ Ուրուկուէյ	10.000
Կիպրոս	4.000
Հնդկաստան եւ Ճաւա	3.000
Չինաստան	2.000
Եթովպիա	1.000
Ուրիշ երկիրներ	(*) 15.000

Երկու պատերազմներու միջեւ ինկող շրջանին, Սովետ կառավարութիւնը շատ քիչ հետաքրքրուեցաւ արտասահմանի Հայերու, նոյնիսկ գաղութներու մէջ գտնուող կոմունիստ Հայերը, Հայաստան վերադարձնելու եւ տեղաւորելու խնդրով: Սովետական տեսակէտով լաւ էր թողուլ զանոնք ուր որ կը գտնուէին: Անոնք կրնային օգտակար դեր մը խաղալ, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ ուր բնիկ պրոլետարիատը շատ փոքր թիւ մը կը ներկայացնէր եւ Կոմունիստ կուսակցութիւնները տկար էին: Հայրենադարձի սիստեմատիկ եւ լայնածաւալ ծրագիր մը մէջտեղ դրուեցաւ միայն այն ժամանակ երբ Ռուսիա իր պաղ պատերազմն սկսաւ Թուրքիոյ դէմ 1945ին, նոյն ատեն յուզելով Տարտանէլի խնդիրը եւ Թրքական Հայաստանի հարցը:

Երկու հրովարտակներ կը կազմէին օրինական հիմը հայրենադարձի քաղաքականութեան: Այն, որ հրապարակուեցաւ 1945ի Նոյեմբերին, կը խոստանար պետական օգնութիւն, եւ մաքսային տուրքերէ ազատ կը կացուցանէր այն Հայերը որոնք կ'ուզէին վերադառնալ իրենց հայրենիքը: Երկրորդը, որ հրապարակուեցաւ 1946 Յուլիսին, կը յայտարարէր թէ Հայաստան վերադարձող ոեւէ հայ ինքնաբերաբար կը դառնար սովետական քաղաքացի անմիջապէս որ անցնէր սովետական սահմանէն ներս: Գիւղերու մէջ տեղաւորուող հայրենադարձ ընտանիքները պիտի կրնային ընել 25.000 ռուբլիի փոխառութիւն մը՝ վճարելի երկար ժամանակով, իսկ քաղաքներու մէջ տեղաւորուողներուն փոխ պիտի տրուէր 30.000 ռուբլի.

Արդար էր ակնկալել թէ շատ մը հայ ատրավիրներ, որոնք ծանր պայմաններու մէջ կ'ապրէին արտասահման, պիտի ձեռքէ չհանէին այս պատեհութիւնը զոր Մոսկուայի ու Երեւանի կառավարութիւնները ընծայած էին իրենց՝ Հայաստան վերադառնալու համար: 1946ին, վերադարձի ծրագրի գործադրութեան առաջին տարին, 50.000 Հայեր դացին Հայաստան: 1947ին, սակայն փոխանակ 60 հազարի, ինչպէս նախատեսուած էր ծրագրով, միայն 35 հազար Հայեր (*): 1948ին ալ յետոյ հայրենադարձը ցամքեցաւ, ենթադրաբար այն պատճառով որ առաջին հայրենադարձները Ս. Միութեան մէջ ունեցած իրենց փորձառութեանց մասին աննպաստ տեղեկութիւններ հաղորդած էին իրենց արտասահմանի ազգականներուն: Առաջին հայրենադարձներուն մէջ կը գտնուէին քանի հազար Հայեր Հիւսիս-Արեւմտեան Պարսկաստանէն: Ասոնցմէ շատեր կամաւոր հայրենադարձներ չէին. անոնք իրենք զիրենք կասկածելի դարձուցած էին (պարսկական իշխանութեանց) համակրութիւն ցոյց տալով ռուսական զատին երբ ռուս բանակները գրաւած էին Պարսկական Ատրպատականը, եւ հաւանաբար նախընտրեցին հեռանալ երկրէն Կարմիր բանակին հետ, քան ենթարկուիլ պատիժներու: Իրողութիւն է որ պարսկական Ատրպատականէն բաւական թիւով Հայեր որոնք չկրցան ժամանակին մտնել հայրենադարձի շարժման մէջ, հաւաքուեցան պարսիկ իշխանութեանց կողմէ եւ փոխադրուեցան Հարաւային Պարսկաստան(**):

Հայրենադարձի Սովետ կազմակերպիչները մասնաւոր եռանդ մը ցոյց կու տային որքան կարելի է մեծ թիւով մանուկներ ներս առնել, որոնք քաղաքական տեսակէտով աւելի դիւրին խնդիր մը պիտի ներկայացնէին քան չափահաս հայրենադարձները: Կը թուի թէ այս ծրագիրը պսակուեցաւ յաջողութեամբ, որովհետեւ 1946 – 1947ի ընթացքին վերադարձող 85 հազար Հայերու մէջ կային աշակերտական տարիքի մէջ գտնուող աւելի քան 16.700 մանուկներ: Սկիզբէն թոյլ չտրուեցաւ հայրենադարձ մանուկներուն խառնուիլ Սովետ Հայաստանի մէջ ծնած մանուկներուն հետ: Այս անջատումը մասամբ արդիւնք էր լեզուական դժուարութեանց, որովհետեւ վերադարձող մանուկներէն շատեր կամ շատ քիչ կը խօսէին հայերէն եւ կամ բոլորովին չէին կրնար խօսիլ: Անջատման պատճառը մասամբ ալ քաղաքական էր: Հայրենադարձ մանուկները պահուեցան մասնաւորապէս շինուած 11 նոր դպրոցներու եւ 64 նոր դասարաններու մէջ, որոնք աւելցուած էին արդէն գոյութիւն ունեցողներուն վրայ (***):

Հայրենադարձի ծրագիրը գէթ մասամբ յաջողցնելու համար խորհրդային կառավարութիւնը մեծապէս պէտքն ունեցաւ աջակցութեանը Հայ Գրիգորեան (Լուսաւորչական – առաքելական) եկեղեցիին: Կառավարութիւնը ըմբռնեց որ կաթողիկոսին (հեղինակը միշտ կ'ըսէ «Պատրիարք» թէեւ ըսել կ'ուզէ «կաթողիկոսին»: (Թարգմ.) մէկ պարզ կոչն իսկ յօգուտ Հայրենադարձին՝ շատ աւելի մեծ արժէք մը պիտի ունենար քան ամէնէն տարածուն պրոպագանդան որ պաշտօնապէս կը կատարուէր հայրենադարձին համար: Կաթողիկոսը, Գէորգ Զ., որ նուազ կախեալ չէ Սովետ իշխանութեան բարի կամեցողութենէն, քան Մոսկուայի եւ համայն Ռուսիոյ Օրթոտոքս պատրիարքը, չէր կրնար չդառնալ Սովետ ռեժիմի գլխաւոր գործակալը Հայրենադարձի ծրագրին մէջ: Հայրենադարձի ծրագրի գործադրութենէն ան հրաւիրեց աշխարհի բոլոր Հայերը որ վերադառնան Հայաստան: Ապա, անմիջապէս որ վերադարձի գործողութեան առաջին դժուարութիւններն երեւցան, Կաթողիկոսը շատ աւելի զօրաւոր կոչ մը ուղղեց: Ոչ միայն կոչ էր որ ըրաւ Հայերուն, այլեւ սպառնաց անոնց որ կ'ընդդիմանային հայրենադարձին: «Ով որ յայտնի կամ թաքուն կերպով կը հակառակի հայրենադարձին», կ'ըսէր կաթողիկոսը, «գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար ինքզինք դուրս կը ձգէ հայ ազգի ազգային ու հոգեւոր միութենէն: Ցաւ ի սիրտ մենք պիտի յիշենք արտասահմանի հայ գաղութներու մէջ գտնուող այս մարդիկ, թէեւ սակաւաթիւ, որոնք մոռցած են պատմութեան դառն դասերը, որոնք կը գրադին դաւեր սարքելով ընդդէմ Սովետ կառավարութեան եւ պատրաստ են նոյնիսկ գործակցելու անոր թշնամիներուն»: (****):

(Բացի պաշտօնական հայրենադարձին շարժումին աջակցիլը՝ կաթողիկոսը ուժ տուաւ Կրեմլինի քաղաքականութեան » հրատարակելով սուր պարսաւանք մը՝ ընդդէմ Վատիկանի, որուն ուղեգիծը, կ'ըսէր, «անհաշտելի է քրիստոնէութեան բարձր նպատակներուն»):

Խ. Միութեան մէջ այնքան շատ Հայեր կային որ՝ առանց Միջին Արեւելքէն ու Պալքաններէն եկող Հայերուն՝ կարելի պիտի ըլլար անոնցմով վարել Հայկ. Սովետ Հանրապետութենէն աւելի ընդարձակ երկրի մը ճարտարարուեստական հիմնարկներն ու գիտական հաստատութիւնները: Մեծ թիւով Հայեր փոքրիկ հայկական լեռնային երկրին մէջ համախմբելու հրաւէրով՝ երեւութապէս խորհրդային կառավարութիւնը կը հետապնդէր նպատակ մը, այն է՝ ստեղծել պահեստի ուժ մը որ օր մը պիտի ստանձնէր ղեկավարութիւնը դրացի Թրքական հողերուն՝ երբ անոնք միացուէին «Մեծագոյն Հայաստանի» մը մէջ (*****):

Թարգմ. Ա. ԿԵՂԵՑԻ

Ծ. Թ.— Անկախ այն բանէն որ յարգելի հեղինակին այս ենթադրութիւնը բոլորովին անհաշտ է իր գրքին այն հիմնական նպատակին թէ՝ Սովետ Կեդր. կառավարութիւնը ամէն կերպով կ'աշխատի գաղթավայրի դիրքին մէջ պահել Սովետ Միութեան ոչ –ռուս բոլոր ազգութիւնները, իր իսկ յիշած Նախիջեւանի, եւ Ղարաբաղի փաստերը բաւական են հերքելու իր ենթադրութիւնը՝ թէ Սովետ կառավարութիւնը Հայեր լեցնելով ներկայ փոքրիկ Հայաստանը «աւելի մեծ Հայաստանի մը համար կը պատրաստուէր: Այդպիսի մտածում ունեցողը Նախիջեւան, Ղարաբաղ ու Ախալքալաք կը միացնէր Հայաստանի եւ Խ. Միութեան Հայերով կը լեցնէր երկիրը ամէնէն առաջ:— Ա. Կ.

(*) Սիմոն Վրացեան, «Հայաստան եւ Հայկական Հարցը» (անգլերէն), Պոսթըն, 1943, էջ 102:
(*) Սովետ Մոնիտոր, Մարտ 9, 1948:
(**) Սովետ Մոնիտոր, Հոկտ. 4, 1947:
(***) Տրուդ, Յուլիս 14, 1948:
(****) Սովետ Մոնիտոր, Յունիս 10, 1948:
(*****) Սովետ Մոնիտոր, Սեպտ. 7, 1945:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, մարտ 13-ին տեղի ունեցաւ Պոլսոյ պատրիարքարանի Կեդր. վարչութեան ընտրութիւնը նորընտիր ներկայացուցչական ժողովին կողմէ: Այս առթիւ Գարեգին պատրիարք հետեւեալ տեղեկագիրը կարդաց եռամեայ գործունէութեան մասին.—

Յարգելի ներկայացուցիչներ մեր սիրելի ժողովուրդին.

Երրորդ տարելիցն է մեր պաշտօնավարութեան: Առաջին տարուան տեղեկագիրը կարդացինք, այս դահլիճին մէջ, նախորդ ներկայացուցիչներուն, 1952ի Ս. Ծննդեան տօնին առիթով: Այժմ, գոհունակութեամբ պատեհութիւնը կ'ունենանք նորընտիր պատուարժան ներկայացուցիչներուդ ընելու մեր երկրորդ համարատուութիւնը յաջորդող երկու տարիներուն համար:

Երեք տարիներու ընթացքին, պատրիարքարանիս փոխ յարաբերութիւնները մեր պետութեան հետ եղան շատ սիրալիր, պատկան պաշտօնատարներուն հետ, հոս եւ կեդրոնին մէջ, մեր կողմէ անկեղծութեամբ եւ հաւատարմութեամբ, եւ մեզի հետ անոնց կողմէ՝ խիստ բարեացակամութեամբ ստեղծուած փոխադարձ համակրութեան վրայ հիմնուած: Տարակոյս չկայ թէ երկու կողմերու այս համակրութիւնը կը տարածուէր նաեւ՝ իրեն քաղաքակացիական պարտականութեան գիտակից՝ մեր համայնքին վրայ: Եւ այս էր որ կը պատճառէր մեզի քաջալերութիւն եւ սրտի գոհունակութիւն:

Գործեցինք, այսպէս, պատուարժան կեդր. վարչական ժողովին հետ խորհրդակցաբար եւ համերաշխօրէն, պետական օրէնքով ի հնուց ճանչցուած եւ իր ընդհանուր գիծերուն մէջ ի զօրու մնացած կանոնական տրամադրութեանց համաձայն, բայց ոչ թէ տառէն՝ այլ ոգիէն առաջնորդուած: Թէեւ երկու տարիներու ընթացքին, հակառակ մեր բոլոր փորձերուն, այս մարմինը չարժանացաւ պետական պաշտօնական վաւերացման, սակայն տարաւ իր կանոնաւոր աշխատանքները, լռելեայն հաւանութեամբը, պատկան իշխանութեան:

Երկրորդ տարուան լրումին, վարչութիւնը, ըստ ընկալեալ սովորութեան տուաւ իր հրաժարականը: Օրինական այս քայլը պարտք դրաւ մեր վրայ հաղորդել եղելութիւնը պատկան իշխանութեան եւ խնդրել նոր վարչութեան մը ընտրութեան արտօնութիւնը: Երկար տեւեցին մեր բանակցութիւնները՝ զորս վարեցինք անձամբ, վարչութեան մէկ ժողովոյ կողմէ նախօրօք մեզի տրուած լիազօրութեամբ: Անզգալ երթալով՝ տեսակցեցանք պաշտօնական անձնաւորութեանց — Վսեմա-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

★

Այս սենեակը, ինչպէս տեսքէն կը հասկցուէր՝ հաստատութեան խաhուէ – օճախնե պիտի ըլլար: Մէկ անկիւնը կըռթնած էր սուրճի վիթխարի մրոտ օճախը, քովը հին հին սեղան մը սրճափայլ ջրով լի խոշոր տաշտով մը, ֆինճաններով, ճէզվաններով, նարկիլէներով, ապտտ քուրջերով եւ այլ յարակից իրեղէններով բեռնաւորուած: Միւս անկիւնը հասարակ փայտէ սախտ մը, որու վրայ կիսովին ծալլուած անկողին մը կը հանգչէր թերմաշ կապերտի մը մէջ փաթթուած, մօտը աղտոտ սնտուկ մը, մէկ պատի երկայնքին նստարան մը, որու վրայ յոգնած դէմքերով ու այլազան հագուստներով մարդերու շարք մը կ'օրօրուէր իրարքանչիւրն իր գլուխը աջակողմեան դրացիին ուսին հանգչեցուցած: Իսկ ատոնց դիմացը խսիրի մը վրայ դէմ առ դէմ ծալապատիկ նստած էին երկու փաթթոցաւորներ, որոնք երկիւղած լռութեամբ մը խաղող եւ պանիր կ'ուտէին:

Հազիւ աթոռ մը գտած էի, երբ խահուէճին, իր պաշտօնական հագուստէն աւելի մաշած դէմքով ծերուկ մը, մօտեցաւ:

— Զօրպաճի, չաքարո՞վ կը խմէք թէ պարզ:

Այդ տրամադրութեան եւ այդ մաքրամաքուր մթնոլորտին մէջ ոչ շաքարովին ախորժակ ունէի եւ ոչ ալ պարզին, բայց եւ այնպէս մարդուկին սիրը քաւասուննոց մը զնելով՝ պարզ մը ապսպրեցի եւ աչքերս փակելով գլուխ պէս վար տուի:

Այդ ծակին մէջ մէկ ժամէ աւելի սպասել հարկ եղաւ: Շողէն ու սրտնեղութենէն թերեւս ճաթէի, եթէ ներսի կեանքը շուտով շահեկան ոգեւորութիւն մը չըստանար: Սրճագործին աչկերտները անընդհատ կը մտնէին ու կ'ելլէին ձեռքերնին սուրճի սարքերով, գրասենեակներու ծառաներ կուգային, որը նարկիլէ տանելու, որը սուրճ ապսպրելու եւ որն ալ «ապտեստի-ըպրըք» լեցնելու, միեւնոյն ատեն չմոռնալով առիթէն օգտուիլ եւ ոտքի վրայ իրենք ալ բաժակ մը սուրճ խմել փոխադարձաբար թարմ նորութիւններ հաղորդելով իրարու:Երբեմն ալ դուռը կէս մը կը բացուէր, եւ բարձրաձայն անուն մը կը տրուէր, որու վրայ նստարանի շարքէն մէկը կը քաշուէր, իսկ միւսները մոլտալով ու աչքերնին չփելով վայրկեան մը իրարու երես նայելէ յետոյ բացուած տեղը անմիջապէս կը փակէին ու կրկին կը շարունակէին իրենց ալեկերպ ծածանումը: Վերջապէս իմ անունըս տրուեցաւ եւ իսկոյն վեր ցատկելով հետեւեցայ ոստիկանի մը, որ զիս վարի յարկը սենեակ մը առաջնորդեց:

Ընդարձակ սենեակ մըն էր, բակին վըրայ նայող երկու մեծ պատուհաններով: Մէկ անկիւնը իրարու վրայ դիզուած էին խոշոր սնտուկներ, որոնց անխուփ բերաններէն պաշտօնական թղթերու փոշոտ կապոցներ դուրս կը թափէին: Պատերը զարդարուած էին ոստիկանի հին համազգեստներով, սուրերով, գօտիներով ու զանազան մեծութեամբ մտրակներով:

Միակ նշանը, որ ոստիկանական թանգարան մը կամ աւելորդարան մը մտած չէի, երկու գրասեղաններ էին, որոնցմէ մէկուն ետեւը գրագիր մը նստած էր, իսկ միւսին ետեւը քոմիսերը: Քոմիսեր Օսման Պէյը թէեւ դէմքով ծանօթ էր ինծի, բայց այդ պահուն բաւական պիտի դժուարանայի ճանչնալ զինք, եթէ ածխագոյն թաւ պեխերը եւ սեղանի տակ երկնցած տիտանական ոտքերը չըլլային: Ճակատը կարմիր թաշկինակով մը կապած էր, որու տակէն գետնախնձորի կեղեւները մինչեւ աչքերուն վրայ կը կախուէին: Աջ ձեռքը գլխուն նեցուկ տուած, ընկողմանած էր թիկնաթոռին վրայ եւ ճակտի յարդարանքն ու աջեւրդրասեղանին վրայ շարուած գետնախնձորները կը մատնէին, որ խեղճին պատուկը լաւ վիճակի մէջ չէր:

Քանի մը քայլ յառաջանալով գետնամած բարեւ մը տուի եւ կանգնեցայ:

— Հը, ի՞նչ կ'ուզես, — մըլտաց առանց դիրքը փոխելու:

(4) ԱՌԱՆՁԱՐ

չուք Նախագահին, յարգելի վարչապետին՝ որուն հիւրն էինք, Ներքին գործոց գործավարին, ազգային մեծ ժողովին նախագահին, եւ տեղւոյն կուսակալ եւ ընդհ. ապահովութեան տնօրէնին հետ, բոլորէն ալ ստանալով հաւաստիացում թէ ամէն բան պիտի կարգադրուի մեր բաղձանքներուն համաձայն:

Խնդրին ուսումնասիրութիւնը յանձնուեցաւ Ներքին գործոց գործավարին, անհրաժեշտ թելադրութիւններովը վարչապետին: Միամտած վերադարձանք Իսթանպուլ, յանձնարարութեամբը յիշեալ գործավարին՝ մեր կողմէ նշանակել երկու ներկայացուցիչներ, որոնք տեղւոյս կուսակալին հետ խորհրդակցաբար, պիտի կազմէին պատշէր մը —պրոտոկոլ,— ընտրութեան ձեւ մը գտնելու համար:

Ըստ այնմ, մեր կողմէ կարգուեցան երկու ներկայացուցիչներ՝ յանձինս կեդր. վարչական ժողովոյ ատենապետ Տիար Գ. Գ. Գավաֆեանի եւ նախորդ ներկայացուցչական ժողովոյ ատենապետ Տք. Գ. Մանուէլեանի: Խորհրդակցութեանց արդիւնքն եղաւ այն պատշէրը՝ որ պատրաստուած եւ ստորագրուած էր կուսակալի կողմէ եւ ուղարկուած մեր ներկայացուցիչներուն՝ անոնց կողմէ եւս ստորագրուելու համար: Մեր ներկայացուցիչները, սակայն, նկատելով որ, թէեւ այդ պատշէրին մէջ յիշեալ խորհրդակցութեան ընթացքին որոշուած հակակշիռի եւ համակարգութեան իրաւասութիւնը տրուած էր ընտրելի վարչութեան, բայց կը պակսէր հոն նոյն որոշման համաձայն անոր կեդրոնականի հանգամանքը, մերժեցին ստորագրել զայն: Այս անգամ մեր ներկայացուցիչներուն եւ մեզ կ'ուղարկուէր կուսակալութեան 1953 Յունուար 21 Թ. պաշտօնագիրը, որ կը լրացնէր մատնանշուած պակասը. միայն քիչ մը շփոթ թողլով ընտրութեան ձեւը: Այս մասին լուսաբանութիւն մը ստանալու դիտումով անձամբ ներկայացանք կուսակալին, որ թելադրեց մեզի կատարել ընտրութիւնը ըստ մեր սովորութեան, բայց առանց աղմուկի:

Աւելորդ կը նկատենք անդրադառնալ այստեղ մանրամասնութեանց վրայ այն տխուր անցուդարձերուն՝ որոնք, հակառակ նըյած զգուշացումին, աղմկեցին հրապարակը եւ յապաղեցուցին դժբախտաբար պահանջուած ընտրութիւնը: Այսքանը միայն պարտինք յայտնել, թէ կառավարութիւնը չուզեց ճանչնալ, հակառակ մեր քանիցս խնդրանքներուն եւ լուսաբանութիւններուն, գոյութիւնը նախորդ ընդհ. ժողովին, առարկելով թէ ան մէկ անգամի համար արտօնուած էր գումարուելու, միայն ու միայն Պատրիարքի ընտրութիւնը կատարելու համար:

Մենք, սակայն, շարունակեցինք մեր դիմումները, ջանալով ձեռք բերել արտօնութիւն մը՝ որ չըլլար հակառակ մեր եկեղեցական — վարչական կանոններու ոգիին: Եւ ահա 1953 Սեպտեմբեր 19 Թըւակիր Ներքին գործոց գործավարութեան վերջին հրամանագիրը, կուսակալութեան 1953 Հոկտեմբեր 23 Թ. պաշտօնագրով հաղորդուած մեզի, իբրեւ պատասխան մեր վերջին դիմումնագրին: Համաձայն այդ պաշտօնագրին, եւ կուսակալին մեզի տուած լուսաբանութեան, իրաւունք կ'ունենայինք երկրորդ աստիճանի նոր քուէարկութեամբ եւ թաղային համայնքներու թիւին համեմատական դրութեամբ, ընտրել նոր ներկայացուցիչներ, որոնց միակ պարտականութիւնը պիտի ըլլար ընտրել իրենց կարգին կեդրոնական մատակարար մարմինը, ուրիշ խօսքով՝ կեդրոնական վարչական ժողովը, հանրապատկան ստացուածոց վարչութեան եւ այս կարգի եկեղեցապատկան բազմաթիւ վաղըֆներու եւ կալուածներու եկամուտներուն համակարգութեան — գօօրտինասիօնի — իրաւասութեամբ:

Եւ ահա այդ ներկայացուցիչները արդէն ընտրուած են: Դուք էք ատոնք, հաւաքուած այժմ այստեղ, կատարելու այդ պարտականութիւնը ամենայն հանդարտութեամբ, կանոնաւորութեամբ, անկողմնակալութեամբ եւ համերաշխութեան շինիչ ոգիով, մոռնալով անցեալին մեզի բերած անախորժութիւնները: Լրջութիւնը, ողջմտութիւնն ու հեռատեսութիւնը պարտք կը դնեն մեր վրայ՝ գործել տուեալ պայմաններուն համաձայն, խուսափելով ներդաշնակութիւնը խանգարող վիճայարոյց ձեւականութիւններէ, եւ առաջնորդուելով կենդանի եւ ապրեցնող ոգիէն, որ իրականանալի է միշտ: Ճանչնալ ժամանակը, միջավայրը, օրուան կացութիւնը եւ անոնց պահանջները, — մեծ իմաստութիւն է, որմէ զուրկ չեն եղած մեզ կանխող պաշտօնական անձնաւորութիւնները եւ մեր համայնքը ընդհանրապէս: Նոյն իմաստութիւնը պարտինք ցոյց տալ նաեւ մենք:

Մեր պաշտօնավարութեան երեք տարիներու ընթացքին, ուղղամտօրէն պահեցինք մեր յարաբերութիւնը Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռին հետ՝ զուտ կրօնական գետնի վրայ, նկատելով զայն մեր գերագոյն հոգեւոր կեդրոնը, եւ միեւնոյն ատեն յարգելով միշտ մեր պատրիարքական աթոռին իրաւասութեան սահմանները վարչական գործառնութեանց մէջ: Մեզի սրտի ցաւ պատճառած են «Էջմիածնասէր» եւ «Հակաէջմիածնական» անիմաստ եւ դատապարտելի որակումները բերդանախատ, որոնք տեղ չեն կրնար գտնել Հայ Եկեղեցւոյ ոգիով լուսաւորուած միտքին մէջ մեր հաւատաւոր ժողովուրդին: Ս. Էջմիածնի սէրը մասնաւորներու մենաշնորհը չէ եւ չի կրնար ըլլալ երբեք: Մենք անխախտօրէն ի մտի ունեցանք աւետարանական յաւէտ իմաստուն պատգամը թէ, «Տուք զկայսեր՝ կայսեր եւ զԱստուծոյն՝ Աստուծոյ»:

Ապա, հայրապետական յաճախ կրկնուած եւ ողջամիտ հրահանգը թէ տեղական պայմաններուն համաձայն շարժեցէք: Եւ մենք, մեր պաշտօնական մարմիններով եւ ժողովուրդով մէկտեղ, գիտցանք եւ պիտի գիտնանք տալ կայսրին՝ ինչ որ կը պատկանի կայսրին, եւ Աստուծոյ՝ ինչ որ կը վերաբերի Աստուծոյ, ինչպէս կրկնած էր Ազգային Մեծ ժողովի յարգելի նախագահն ալ, իր հետ մեր ունեցած մէկ տեսակցութեան միջոցին:

(1) (Շար.)

«ԱԶԱՏ ՕՐ»Ի ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

★●★

Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր», որ յունահայ գաղութին միակ օրաթերթն է, Փետր. 23ին լրացուց իր հրատարակութեան տասնամեակը:

Այս առթիւ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Մարտ 6ի խմբագրականով.—

«Ազատ Օր»ի հրատարակութիւնը ծանրացաւ առաւելապէս ուսերուն կարգ մը նուիրեալներու, որոնք իրենց սիրտն ու նաեւ աչքերուն լոյսը պարպեցին անշահախնդրօրէն, որպէսզի յունահայութիւնը չզրկուի իր հայատառ օրաթերթէն: Աւելին՝ հայ ընտանեկան յարկերէ ներս մուտ գործէ հայ գիրն ու գրականութիւնը, գէթ օրաթերթի մը ներած սահմաններուն մէջ:

Զուրկ ըլլալ նիւթական սեփական միջոցներէ, զուրկ ըլլալ մնայուն աշխատակիցներէ, յունահայութեան ցանցառ թուի համեմատութեամբ ունենալ սահմանափակ ընթերցողներ եւ այնուամենայնիւ, անխափան եւ ամենայն կանոնաւորութեամբ լոյս ընծայել օրաթերթը՝ հրաշքի համազօր երեւոյթ մըն է արդարեւ:

«Ազատ Օր»ի հրատարակութեան հետ կապուած նիւթական եւ բարոյական յեցակներու սակաւութեան հակառակ՝ մեր ընթերցողներու ուշադրութենէն վրիպած պէտք չէ ըլլայ այն ճիգը, որ ստիպմանաբար ի գործ դրուեցաւ բան մը աւելի տալու, հետաքրքրութիւն մը աւելի գոհացնելու առաջադրանքով:

Բացի հանապազօրեայ քաղաքական լուրերէն, «Ազատ Օր» ջանադիր եղաւ ոչ միայն ցոլացնել իր էջերուն մէջ քոյր հայագաղութներու ազգային եւ մշակութային կեանքը, այլեւ օրը օրին արձանագրել յունահայութեան շարժումները իր բոլոր երեսներով, կենդանի կապ մը ստեղծելով հայկական արտասահմանի հետ: «Ազատ Օր», պարբերաբար իրագեկ ըրաւ իր ընթերցողները հայրենի անցուդարձերէն, իրական տուեալներու վրայ ներկայացնելով հայրենիքի սեւն ու ճերմակը:

«Ազատ Օր», վերջապէս, միշտ հետամուտ եղաւ վառ պահելու իր ընթերցողներու շահագրգռութիւնը մեր Ազգային Դատի նկատմամբ, այդ դատի հետապնդման մէջ ինքն եւս հանդիսանալով ջերմ ախոյեան մը:

Ի դէպ, աւելցնենք, որ «Ազատ Օր» կարեւոր ազդակ մը հանդիսացաւ գաղութի միասնականութեան մէջ, միւս կողմէ, շնորհիւ իր զգօն ուղղութեան, իր օրինապահ ուղեգծին, լաւագոյն միջնորդը հանդիսացաւ պետական իշխանութեանց մօտ՝ յունահայութեան վարկի ամրապնդման.

Թերթի օգտակարութեան շուրջ մեր թւումն մասանցին մէջ թերացած պիտի գտնուէինք, եթէ մոռնայինք «Ազատ Օր»ի բերած նպաստը հայերէնի ուսուցման մէջ: Արդարեւ, «Ազատ Օր»ը դարձաւ տեսակ մը հայերէնի դասագիրք՝ մեր երիտասարդութեան համար»:

Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք մեր երիտասարդ պաշտօնակցին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ՁԱՅՆ

Փետրուար 6էն ի վեր, ժամը 1.30էն մինչեւ 2 Նիւ Եորքի մէկ կայանէն կը հաղորդուի «Հայ – Ձայն» ռատիօ-յայտագիրը, ամէն շաբաթ օր, տեւելով կէս ժամ: «Հայ Ձայն» թէ հայերէն եւ թէ անգլերէն լեզուներով Նիւ Եորքի հայ հասարակութիւնը իրազեկ կը պահէ հայկ. կեանքին, հայ մշակոյթին, եւ ընդհանրապէս սատար կը հանդիսանայ հայապահպանման սրբազան գործին: Ունի նաեւ մշակութային մերձեցման ու հայ արժէքները ամերիկեան ժողովուրդին ծանօթացնելու նպատակ:

«Հայ Ձայն»ը պիտի ըլլայ հայ ժողովուրդի ձայնը: Ան պիտի ըլլայ ամէնուն համար, ամէնուն սրտին ու հոգիին հարազատ կանչերով, եւ պիտի ձգտի հայ ազգային արժէքներու գիտակցութիւնը վառ պահել Նիւ Եորքաբնակ հայ հասարակութեան մէջ:

«Հայ Ձայն»ի շաբաթօրեայ կէս ժամ տեւող ձայնասփիւռի հերթական յայտագիրները պիտի բաղկանան հետեւեալ բաժիններէն:

1.— Թարմ ու հետաքրքրական լուրեր հայ Սփիւռքի ազգային կեանքի իրադարձութիւններու մասին, ինչպէս նաեւ տեղեկութիւններ Հայաստանէն ու գաղութներու հայ կեդրոններէն:

2.— Հայ դասական ու ժողովրդական երաժշտութիւն: Երգ, երգչախումբ ու նուագախումբ՝ լաւագոյն ուժերու մասնակցութեամբ:

3.— Գրական – մշակութային դասախօսութիւններ: Գրական վերլուծումներ եւ ծանօթացում հայ արուեստագէտներու:

4.— Թատերական ռատիօ – ներկայացումներ:

5.— Հարց եւ զրոյցի միջոցով տեսակցութիւններ հայ եւ ամերիկացի անուանի դէմքերու հետ, հայ կեանքին վերաբերող նիւթերու մասին:

Հայկական ժամ հաստատուած է նաեւ Պաղտատի մէջ, ինչպէս Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Եգիպտոսի մէջ: Մարտ 5էն սկսեալ ամէն ուրբաթ կը տրուի կարճ ալիք 200 մեթրի վրայ, իրաքեան ժամով կէսօրէ ետք, ժամը 5.15էն 5.30:

★

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. Պաղամճեան վախճանած է Փետրուար 20ին Ռըմէյլի մէջ: 45 տարի շարունակ ծառայած է իր ժողովուրդին իբրեւ քահանայ եւ իբրեւ կրթական մշակ, սիրուելով բոլորէն:

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ՄԸ, Օր. Եօժէնի Տօնիկեան մեռած է Պոլսոյ մէջ:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ Հայոց յատուկ արգիլական գերեզմանատուն մը հաստատելու համար քաղաքապետութիւնը վարկ մը տրամադրած է: Այս առթիւ Կեսարիոյ հոգեւոր հովիւը Հայկազուն քհնյ. Կարապետեան շնորհակալութեան գիր մը ղրկած է:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Վանեցին մեղուաջան է, կ'աշխատի անընդհատ, իր տունը կը լեցնէ ալիւրով ու իւղով, սպով ու սիսեռով, լուբիայով ու ոլոռով, բակլայով ու գետնախնձորով, կախան ըրած բանջարեղէնով, միրգով ու չիրով, պաստեղով եւ տեսակ տեսակ բանուածքով, պինիով ու համեմներով, վերջապէս՝ բերք ու բարիքով: Ան՝ կուշտ մարդն է, ձմեռը կը փնտռէ, որ՝ զուարճանայ ու կեանքը վայելէ: Թող ոչ մէկ զարմանայ թէ Վանեցիի չափ ուտող – խմող է, Վանեցին կրնայ պերճասէր չըլլալ, բայց անկասկած զուարճասէր մըն է:

Գտիր թօնիր մը, անոր վրայ հաստատէ աւանդական «քիւրսին», եւ անոր վրայ՝ «սամավար» մը, շաքար ու թէյ, գդալ ու պնակ, կանչէ քանի մը Վանեցիներ ու տունը անոնց յանձնէ, հեռու քաշուէ, դիտէ միայն, կոչնականները իրենց «կծովի թէյը» պիտի խմեն ու երգեն, պիտի պարեն ու ծափեն: Այս բաները լսող կամ տեսնող մարդը պիտի կարծէ թէ՝ ներսը հարսնիք կայ ու բազմութիւնը շատ, թէ՝ գինիի ամանները կը լեցուին ու կը պարպուին անընդհատ, թէ՝ ամէնքն ալ գինով են...: Սամավարը Վանեցիին ձեռքն ու ոտքն է, անոր թոքն ու աչքը, սիրտն ու հոգին: Ուր որ երթայ պտոյտի՝ հետը կը տանի զայն ..., ան՝ ամառ թէ ձմեռ թէյ խմել կը սիրէ, երբեմն գաւաթը քանի մը անգամ լեցնելով ու պարպելով:

Տիգրանը սիրած էր Վանեցիի միջավայրը՝ իր կենցաղով ու աւանդութեամբը: Շատ անգամ կը մասնակցէր հանդէսներու եւ հաւաքոյթներու, կնունքի ու հարսնիքի: Երբեմն Արեգնազը իր հետ կը տանէր, իսկ եթէ Շուշիկն ալ տարած ըլլար՝ ժեռելատունն անգամ կը վերածուէր հարսնետունի: Տիգրանը կը ղեկավարէր պարերը, Շուշիկը կ'երգէր, Արեգնազը կը պարէր: Այգեստանի մէջ այս երրորդութիւնը դարձած էր խօսակցութեան նիւթ:

Շէնշող է Այգեստանի ձմեռը:

×

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը բաժնեցէք երկու մասի, տեսանելի եւ անտեսանելի որակումներով, առաջինը Դաշնակցութեան այն երեսն է՝ որուն ծանօթ էր մէն մի շարքային, իսկ միւսը՝ կուսակցական գաղտնիքն էր, արգիլուած գօտի մը՝ որուն կը մասնակցէր մարտիկը, հոն՝ վառօդի հոտ կար, ռումբի պայթում, արիւն եւ մահ: Հայ երիտասարդ մը, որ կը փափաքէր կուսակցութեան մէջ մտնել՝ պէտք էր գրաւոր դիմում կատարէր, որմէ վերջ՝ մասնաւոր ընկերներ կը հետապնդէին, իմանալու համար անոր ընտանեկան ու ընկերային վարքը: Թեկնածուին քով կը փնտռէին հայրենասիրութիւն, ազգասիրութիւն, զօրաւոր նկարագիր, հաստատ կամք, վերջապէս այն ամէնը՝ որ կը կազմէին զուտ Հայը եւ ընտրեալ մարդը, քաղուած տեղեկութիւնները կը հաղորդուէին կոմիտէին, ենթակոմիտէին, կամ՝ խումբին, ընդհանուրին կարծիքը առնուելէ եւ հաւանութիւնը ստանալէ վերջը՝ թեկնածուն ժողովի կը կանչէին:

Պատկառելի եւ հանդիսական է նոր ընկերի մը ընդունելութիւնը: Սենեակ մը, սեղան մը՝ որուն վրայ կը պլպլայ հողճրագը կամ լամպը, ընկերները նստած են ու գաղափարական ծանրութիւն մը ունին, գիտեն որ քիչ վերջ, պիտի սկսի յեղափոխական պատարագը՝ իր նորօրինակ «Խորհուրդ խորինով», ճշմարիտ է որ՝ կախարդական է Հ. Յ. Դ. մուտքի արարողութիւնը, ան՝ կը պարտադրէ ենթական ուրանալ հայրն ու մայրը, կինն ու զաւակները, բարեկամներն ու ազգականները, նոյնիսկ ինքզինքը, կապուելու համար միայն հայրենիքի ազատութեան գաղափարին ու զոհուիլ անոր:

Ժողովի մէջ՝ ամէնէն տարեցը եւ յեղափոխական անցեալ ունեցողը կ'ըլլայ կնքահայր՝ որուն խօսքով եւ կամ մէկ նշանով ոտքի կ'ելլեն ժողովականները: Սեղանը կը դրուի մէջտեղը, անոր վրայ՝ կը տեսնուին դաշոյն մը, ատրճանակ մը եւ յեղափոխական խումբի դրօշակը, կամ Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանը: Կնքահայրը կը խօսի ժողովուրդներու տառապանքին ու ազատութեան մասին, փաստեր կը բերէ անցեալէն ու ներկայէն, կը խօսի նպատակի եւ յեղափոխական գործի: ու մէն մի Հայու զոհողութեան մասին, ապա մասնաւորելով խօսքը՝ թեկնածուին, կ'առաջարկէ մօտենալ Յեղափոխական սրբազան սեղանին:

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԱՆԳԼԻՈՅ դէմ նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Աթէնքի մէջ, Կիպրոսի համար: Հաբիւրի մօտ ցուցարարներ վար առին անգլ. օդանաւային ընկերութեան դրասենեակին վրայ պարզուած դրօշ մը, բայց ոստիկանութիւնը թոյլ չտուաւ որ պատռեն: Ուրիշ ցոյցեր ալ տեղի ունեցան քաղաքի կեդրոնին մէջ: Ցուցարարները վար առին Ջըրչիլ փողոցին նշանատախտակը: Գչ ամբողջ օրը ոստիկանական շղթայ մը կազմուած էր անգլ. դեսպանատան չուրջը: Բոլոր ցոյցերուն նպատակն է Կիպրոսի միացումը Յունաստանի: Անգլիա կը մերժէ նկատի առնել այս պահանջը:

ԱՆԳԱՐԱ հասան Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի զինուորական ներկայացուցիչները, խորհրդակցելու համար ռազմական դաշինքի մը մասին: Եթէ համաձայնին, աւելի պիտի զօրանայ երեք պետութեանց համաձայնութիւնը, որ կնքուեցաւ մէկ տարի առաջ:

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԸ շահագործելու համար միջազգային խմբակցութիւն մը պիտի կազմուի մօտերս: Այս առթիւ կը բանակցին ութ մեծ ընկերութիւններ, հինգը ամերիկեան, մէկը անգլիական, մէկը ֆրանսական: Երբ վերջնական համաձայնութիւն գոյանայ, պիտի դիմեն Իրանի կառավարութեան, ճշդելու համար քարիւղի վաճառման պայմանները: Եթէ Թեհրան հաւանութիւն յայտնէ, ներկայացուցիչ մը ճամբայ պիտի ելլէ այս շաբթու:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը կը գրեն թէ հաջակաւոր դիտունը, ակադեմական Լիսենքօ, վերջերս յանդիմանագիր մը ստացած է կուսակցութենէն, պաշտպանած ըլլալով Դիմիտրի անուն քաղաքացի մը որ մերժած էր գիւղ երթալ հողագործական աշխատանք մը կատարելու: Նոյն աղբիւրին համաձայն, դիտնականը ուրիշ անգամ ալ դիտողութիւն ստացած է, մինչդեռ անհպելի կը համարուէր Սթալինի օրով:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար ֆրանք, թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.:

Սակաւաթիւ հատորներ ստացանք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1300:

×

Մարսէյլի համար դիմել.— Գ. Ե. ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբը կազմակերպած է յիշատակի տօն մը Ապրիլ 25ին, Սալ տ'Իէնա: Ճարժանկար եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Գ. Գ. Հաճի եւ Սուքիաս Գապրիկեաններու եւ բոլոր պարագաներուն իրենց մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՀԱՑԿԱՆՈՒՇ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ «Մրիմեան» դպրոցին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Զաւէն Գուրուեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝ ԳԱՐԳԻՆ ԳՈՒՐՈՒԵԱՆի (Եալաքաէրէցի) մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի գիւղին Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԵՐԳԻ ԴԱՍԵՐ

Ձայնի մշակում, մարզում ձայնասփիւռի, օփերայի եւ համերգներու համար, Մարկէզի – Գարսիայի հռչակուած մեթոտով:

Տեւակցութիւն ժամադրութեամբ:

Մատչելի պայմաններ:

Տիկին ՋԱՄԱԼԵԱՆ՝

22, Ave. Reille, Tél. GOB. 30 - 15

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

27 Մարտ, Շաբաթ օր, ժամը 8ին

SALLE MAZENOD

88, Rue d'Aubagne

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը նախագահէ ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Ներկայ պիտի ըլլայ երեսփոխան ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷԷՆՀԱՐՏ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին: Կը ներկայացուին «Աւարայրի Արծիւ», թատերգութենէն տեսարաններ:

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

«Վարդանանցը» մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Լիոնի մէջ, 9 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Օրլօժի սրահը: Ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդի Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին պարահանդէսը, այս Շր. գիշեր մինչեւ լոյս: Քլիւպի սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրինեան:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին: Եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով: Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով: Մուտք 200 ֆրանք

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Անանիկեան, եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Այրի. Տիկին ԱՆՆԱ ԱՆԱՆԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Զէնի Նէճիպ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝ ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԳՈՍՏԻԿԵԱՆ մահուան առթիւ:

×

Նիսի հոգեւոր հովիւ Առամ քհնյ. Իյճեան իր եւ ընտանիքին կողմէ խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնէ Մարսիլիոյ Թէմիս առաջն. փոխանորդ արժ. Տէր Մեսրոպ աւագ քհնյ. Աւետիսեանի, Արժ. Տէր Վարդան Ժամկոչեանի եւ բարեշնորհ աւագ սարկաւագ Գաբրիէլ Լուսարարեանի, Մարսիլիոյ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, Նիսի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչական կազմին եւ Դպրացդասին, Հայ Մարզական Միութեան, եւ իր ծուխին, որոնք իր հօր՝ ԳՐԻԳՈՐ ԻՅՃԵԱՆի մահուան առթիւ իրենց հոգեւոր եւ բարոյական օժանդակութիւնը բերին ի մխիթարութիւն իրեն եւ ընտանիքին:

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժամը 20.30ին, Սալ տը Ժէօկրաֆի, 184 Պուլվ. Սէն Ժէրմէն:

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտասանութիւն), Պ. Եավրուեան (դաշնակ), Ջ. Մելիքեան (ջութակ), Ժ. Փալամուտեան (արտասանութիւն):

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի ժամը 15էն 23, Ազգ. Տան մէջ: Կազմակերպուած ՇԱՒԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ: Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները եւ մեր համակիրները անխտիր:

Հաճելի միջավայր: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պիւֆէ:

ԳԻՆԵՋՕՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ կուտայ գինեձօն մը, այս կիրակի ժամը 15ին:

149 bis Ave. d'Argenteuil, Asnières.

Ընկերվարականներու սրահը, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ Անիէռի Նոր Սերունդին կողմէ:

Մուտքը ազատ է: Փոխադր. միջոցներ՝ Փորթ Քլիշիէն 140, Փորթ Շամփէրէէն 165, իջնել Փլաս Պուրկինեօն:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նպաստ իրենց դպրոցին:

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր:

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փարիզահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: Ընտիր նուագախումբ:

Մուտքը 250 Ֆրանք:

× Կը խնդրուի մասնաւորաբար երկսեռ սերունդէն քաջալերել այս երիտասարդական ձեռնարկը, ի շահ Կրթ. գործին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան, կազմակերպութեամբ «Անի» թատերախումբի դերակատարներու, օժանդակութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի դպիրներու:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14-30-ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը:

Ղեկավարութեամբ սիրուած գերասան Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կը ներկայացուի՝ «ՎԱՐԶՔ», զաւեշտական բարոյալից տրամ հինգ արարով:

Տոմսերու գիներ.— 150 Ֆրանք (ժողովրդական գին):

Խճողումի տեղի չի տալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որոնք կը գտնուին Կրօն. Ընկ. անդամներու մօտ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիչէն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ:— Օրակարգ.— Պատգամաւորական ժողովի պատրաստութիւն: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ, շրջանի բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ի «Ահարոնեան» ակումբը:

Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերները:

«Արամ» խումբը 28 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին:

«Ակնունի» ենթակոմիտէն 25 Մարտ Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում պատգմ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը յառաջիկայ երկուշաբթի ժամը 9ին, ընկերուհի Թագուհի Մինասեանի բնակարանը:— Օրակարգ զեկոյց պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ
(Տիկնանց Միութիւն)

Կը կազմակերպէ իր ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ:

Հինգշաբթի, 25 Մարտ, ժամը 16էն 21, Մէզօն տէ Սանթրօ, 8, Ռիւ Ժան Կուժօն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մխիթարեան Նախկին աշակերտաց միութեան կողմէ:

ԱՊՐԻԼ 11ԻՆ:

★

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ ՋՈՄի Մայիս 23ին:

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել.—

PHOTO DJAMBAS 42, Ave. de Breteuil
Paris (7) Tél. SUF. 92 - 10

Հաւաքոյթներու, հանդէսներու, ճաշերու, հարսնիքներու համար ինչպէս եւ փոքրիկներ նկարելու համար կրնայ տուն երթալ:

Կ'ՈՒՋՈՒԻՆ

ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ
(ENTREPRENEURS)

Հագուստի համար S. P. C.
54, Rue d e Provence

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՓԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

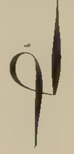
Հաշակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլորմայ նպարավաճառներուն քով

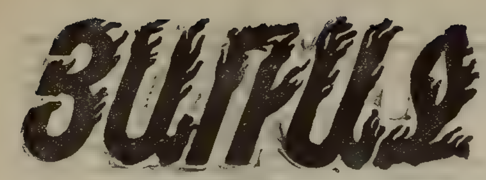
Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ:

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄԸ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գալ (ֆալօրի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՄԱՐՏ

VENDREDI 26 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7329 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 10ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 2740

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՆԽԱԿԱԼ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Անոնք որ տարիներէ ի վեր պայքար կը մղեն քաղաքական կուսակցութեանց դէմ, «անկախ» կամ «չէզոք» պիտակներով, կը մոռնան թէ իրենք ալ տեսակ մը կուսակցութիւն են։

Շատերը երերուն խմբակներ են։ Ոչ սկզբունք ունին, ոչ ալ ուղեգիծ։ Պարզապէս ջուր կը ծեծեն։

Ուրիշներ ե՛ւ կան ե՛ւ չկան։

Հանրային կեանքը հարսանեկան հանդէս չէ, որպէսզի ոմանք անձամբ ներկայ ըլլան, ուրիշներ շնորհաւորական հեռագրով մը գոհանան։

Մեծ թէ փոքր, ամէն կուսակցութիւն երբ ասպարէզ կ'իջնէ, կը նշանակէ թէ իր անդամները կարգ մը յանձնառութիւններ ստանձնած են, այս կամ այն ծրագիրը իրագործելու համար։

Կուսակցութիւն կազմել՝ կը նշանակէ ժողովուրդի մը ուժերը համախմբել որոշ դաւանանքի մը շուրջը, գաղափարներ տարածելով, շարժում ստեղծելով։

Փոխաբերաբար Եկեղեցին ալ կուսակցութիւն մը չէ՞, քանի որ հաւատացեալները կը համախմբէ յանուն որոշ վարդապետութեան մը։

Կուսակցութիւն՝ ամէն բանէ առաջ կը նշանակէ ուժ։

Որքան առողջ եւ տոկուն ըլլան իր պաշտպանած տեսակէտները, այնքան խոր արմատ կը ձգէ եւ կը ծաւալի։

Որքան ծաւալուն եւ կուռ կազմակերպութիւն ունենայ, այնքան արդիւնաւէտ կը դառնայ։

Մանաւանդ երբ ունի լայնամիտ եւ ժողովրդավար ոգի։ Երբ շարքեր կը կազմէ ոչ թէ քարացած տասնաբանեաներով, այլ կենդանի նշանախօսքերով։ Երբ իր ետին ունի բեղուն անցեալ մը քաջութեան, յարատեւութեան եւ ստեղծագործ աշխատանքի։

Կուսակցութիւն մը որքան զօրաւոր ըլլայ, կը դառնայ այնքան լայնամիտ։ Չի վարանիր խոստովանիլ իր թերութիւնները եւ վրիպումներն ալ։

Եւ չանտեսեր ուրիշ պիտանի ուժեր։

Ընդհակառակն։ Կը ջանայ գործի մղել զանոնք, իբրեւ ուղեկից կամ նեցուկ։

Միեւնոյն ատեն, ան կը հետեւի ժամանակի ոլորտներուն, առանց շեղելու իր հիմնական դաւանանքէն եւ գործունէութեան ուղեգծէն։

Այլապէս, պիտի չկրնար դիմանալ ժամանակի աւերներուն։

Անոնք որ կը քրթմնջեն կուսակցութեանց գոյութեան դէմ, ընդհանրապէս վարակուած են սխալ կամ կանխակալ կարծիքներով։

Կիսկատար դիտելիքներ կամ զանազան գէշ ձեւեր պղտորած են անոնց միտքը։

Անոնց կարծիքով, հայ ազգը միակտուր եւ միաբան զանգուած մը պիտի դառնար, եթէ կուսակցութիւններ չունենար։

Իսկապէս «մէկ հօտ եւ մէկ հովիւ» եղա՞ծ է այս ժողովուրդը, երբ կուսակցութիւններ չկային։

Կրօնական, կղերական եւ հատուածական վէճերը քի՞չ աւերներ գործած են այս անտէր ժողովուրդին մէջ, դարերու ընթացքին։

Եթէ չունենայինք յեղափոխական տրամադրութեամբ տոգորուած կորիզներ, կուռ շարքեր եւ կազմակերպական բազմաճիւղ ցանցեր, քանի՞ անձնուէրներ պիտի տեսնէինք, որ յանձն առնէին կրակը նետուիլ յանուն ազատութեան։

Կուսակցութիւն մը չէ՞ որ կը վարէ աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին ճակատագիրը։ Եւ կուսակցութիւններէ բխած չե՞ն անգլիական, ամերիկեան կառավարութիւնները, իրենց քաղաքական եւ ընկերային դաւանանքներով։

Շ.

ԹՐՈՒՄԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԽԶԵՑ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Գահիրէի անգլ. դեսպանը ծանուցագիր մը յանձնած է Եգիպտոսի կառավարութեան, յայտնելով թէ կարելի չէ վերսկսիլ Սուէզի մասին կատարուած բանակցութիւնները, քանի կը շարունակուին ահաբեկչական արարքները Անգլիացիներու դէմ։

Այս ծանուցագիրը յանձնուած է կիրակի օր, իբրեւ ամփոփումը երեք բերանացի բողոքներու։ Իրազեկներ դիտել կուտան թէ եղածը վերջնական խզում չէ, այլ ընդհատում։ Բանակցութեանց վերսկսումը կախում ունի բարեկարգութեան վերահաստատումէն։ Թէ Անգլիացիներ եւ թէ Եգիպտացիներ սպաննուած կամ վիրաւորուած են վերջին ամիսներու ընթացքին, եւ երկու կողմերը իրար կը մեղադրեն։

Բանակցութիւնները դադրած են անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր, վասն զի երկու երկիրները չեն կրցած համաձայնիլ երկու գլխաւոր կէտերու մասին.— 1. Անգլ. զօրքը ե՞րբ կրնայ վերադառնալ, եթէ պատերազմ ծագի.— 2. Անգլիացիները կը պահանջեն որ 80.000 զինուորներու պարպումէն ետք մնալիք անգլիացի մասնագէտները զինուորական համազգեստ հագնին։

ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆ

Իսրայէլի վարչապետը, Մոշէ Շարէթ, զեկուցում տալով խորհրդարանին առջեւ, ըսաւ թէ խնդրած են արեւմտեան պետութիւններէն անմիջապէս ժողովի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, քննելու համար 11 Հրեաներու սպանութեան խնդիրը։ Այս առթիւ յայտարարեց.— «Շարք մը արիւնալի դէպքեր եւ անընդհատ գրգռութիւններ Իսրայէլի դէմ՝ իրենց գագաթնակէտին՝ հասան վերջին ջարդով, ուր արաբ մարդասպաններ սպաննեցին 11 Իսրայէլցի հրեկներ։ Իսրայէլ հարկադրուած է զօրացնել իր ուժը»։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կառավարական կուսակցութենէն երեսփոխան մը յայտարարեց թէ «Խ. Միութիւնը ուղղակի կ'օգնէ Արաբներու եւ անուղղակի կ'ընդդիմանայ Իսրայէլի»։ Աջակողմեան ընդդիմադիրներէն Մենահիմ Պէկին, «Իրկուն Զվայ» ահաբեկչական կազմակերպութեան նախկին հրամանատարը, պահանջեց «ճակատ ճակտի կռուիլ, վերջ տալու համար սահմանային ասպատակութեանց»։

Վարչապետը պատասխանեց թէ Իսրայէլ պիտի կազմակերպէ իր պաշտպանութիւնը, առանց նախայարձակման կամ գրգռութեան դիմելու։ Այս առթիւ քննադատեց զինադադարի յանձնախումբը, «որուն անկարողութիւնը կրնայ տեղի տալ ամէն տեսակ բռնութեանց։ Հանրակառքին մէջ կատարուած ջարդը կ'ապացուցանէ Ազգաժողովին կողմէ հաստատուած վերստուգիչ յանձնախումբին բարոյական սնանկութիւնը, ինչ որ հարուած մըն է միջազգային կազմակերպութեան պատիւին համար։ Իսրայէլ չի պահանջեր որ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները զինուորական իրաւասութիւններ վայելեն, այլ կ'ուզէ որ գործեն իբրեւ իրաւարարներ, զսպելու համար նախայարձակումները։ Եթէ Ազգաժողովը չի կրնար զսպել արաբական յարձակումները, Իսրայէլ ինք պիտի պաշտպանէ իր շահերը»։

× Վերջին լուրերու համաձայն, յարաբերութիւնները չեն բարւոքած։ Իսրայէլի բանակին մէկ բանբերը կ'ըսէ թէ Սուրիա զինուոր համախմբած է սահմանագլուխին վրայ։ Յորդանանի դահլիճը բացառիկ նիստ մը գումարեց, կացութիւնը քննելու համար։ Ժողովէն վերջ խօսնակը յայտարարեց.— «Կառավարութիւնը վճռած է ուժգնօրէն պատասխանել որ եւ է յարձակումի»։

× Ազգաժողովին անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան պատուիրակները խորհրդակցութիւն մը կատարեցին ընդհ. քարտուղարին հետ, Միջին Արեւելքի կացութեան մասին։ Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին։

Լիբանանի պատուիրակին կարծիքով, արաբական պետութիւնները կ'ենթադրեն թէ Իսրայէլ կրնայ անակնկալ յարձակում մը կատարել, որովհետեւ զայրացած է, քանի որ զինադադարի յանձնախումբը մերժեց քուէարկել իրենց բանաձեւը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Յունաստանի արտաքին գործերու նախարարը ունկնդրութեան ընդունելով Աթէնքի խորհրդային դեսպանը, պատասխանեց զինուորական խարիսխներու մասին եղած բողոքներուն։ Տեսակցութիւնը տեւեց մէկ ժամ։ Նախարարը ըսած է դեսպանին թէ Յունաստան իրաւունք ունի կազմակերպելու իր պաշտպանութիւնը, «մանաւանդ այնպիսի ատեն մը երբ զօրաւոր ուժեր կան մեր սահմանին միւս կողմը»։ Երկար ատենէ ի վեր պուլկարական զինեալ ուժերուն ուժը մտահոգութիւն կը պատճառէ Յունաստանի։ Նախարարը առաջարկած է դեսպանին՝ ջնջել վախերը փարատելու համար, հաւասարեցնելով սահմանէն անդին եղած ուժերը։ «Երբ երկիրը փարատի եւ ուժերու հաւասարութիւն մը հաստատուի, յարաբերութիւնները պիտի բարւոքին մեր դրացիներուն հետ, վասն զի Երկիրը ամենադէչ խորհրդատուն է»։

Նախարարին բացատրութեան համաձայն, Յունաստան հրաւիրած է Մ. Նահանգները ռազմական խարիսխներ հաստատել, որովհետեւ ինք չի կրնար ապահովել անհրաժեշտ պաշտպանութիւնը։

ՏԱՍԸ ԼՐՏԵՍՆԵՐ ձերբակալուեցան Իտալիոյ մէջ։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ կը գործէին կարեւոր օդակայանի մը մէջ, ի հաշիւ Չեխոսլովաքիոյ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

« *Հացագույլ* » բառ մը կը շրջի թերթէ թերթ։ Արեւելքէն արեւմուտք։

Հայերէն կ'ըսենք «կամաւոր ծոմ», իբրեւ բողոքի ցոյց, ինչպէս ըրին Տոքթ. Մոսատեղ եւ Եգիպտոսի Փուէպահանց կիները, առաջնորդութեամբ Տորիա Շաֆիքի։

× Թրքաբանութեան գոհար մը եւս,— «*Ճիւմհուրիյէթ*»ի խմբագրապետ Նատիր Նատին դեսպան անուանել որոշուած է»։ (*Ժամանակ*, 3 Մարտ)։

Կը կարծեմ թէ մեր ծաղկոցին յետին աշակերտն ալ պիտի գրէր.— «Որոշուած է դեսպան անուանել Նատիր Նատին»։

× Ի՞նչ կը նշանակէ կայսերապաշտութիւն (իմպերիալիզմ), երբ ունինք սքանչելի բառ մը, *աշխարհակալութիւն*, հին թէ նոր իմաստով։

× *Կայուն* բառին իմաստն ալ խեղաթիւրուած է, երբ կը գրեն «*կայուն* համոզումներ», *կայուն* նկարագիր», հետեւողութեամբ Երեւանի։

Ըստ՝ կ'ուզեն՝ *հաստատուն*։ «*Կայուն*»ը անշարժութեան, լճացման իմաստ ունի, եւ կը համապատասխանէ ֆրանսերէն «սթասիոնէր» բառին։

× Լեզուական ուսումնասիրութեան մը մէջ հանդիպեցայ հետեւեալ բացատրութեան,— «Հարցը կը մնայ ամբողջական»։

Տառացի թարգմանութիւն ֆրանսերէնէ։ Կը նշանակէ թէ հարցը չէ լուծուած, կը մնայ առկախ։

× Ո՞վ փակցուց սա «նա» մասնիկը «մանուանդ»ին.— *Նամանաւանդ*։

× « Այգ»էն կ'իմանամ թէ «կառոյցային տագնապ մը» կը տիրէ Լիբանանի մէջ։

Ֆրանսերէն բառը, «Սթրիւքթիւռ» կը նշանակէ *կազմական կարգուսարք, վարչակարգ*, վերջապէս երկրի մը քաղաքական, ընկերային կազմը։

« Կառոյց »ը հասկնալի է, շատ մը պարագաներու մէջ։ Իսկ «կառոյցային»ը « համայնքային»ի խնամին է, եօթը պորտով։

× Քերականագէտ չեմ, բայց կը կարծեմ թէ «ձերբազատել, ձերբազատում» բառերը շինուած են «ձերբակալել, ձերբակալութիւն» բառերու կաղապարին վրայ։

Միայն «ազատիլ»ը չի՞ բաւեր։ Տակաւին ունինք «թօթափել»ը (լուծ մը, բռնութիւնը)։

× Հետեւեալ խօրագիրը կ'արտատպեմ «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրէն (1953 Դեկտ.)—«Իմպերիալիզմը եվ իռացիոնալիստական էսթետիկան»։

Կը տեսնէք,— միայն «եւ»ը հայերէն։ Եւ դեռ ի՜նչ գոհարներ, յօդուածին մէջ. — «*անտիինտելեկտուալիզմ*», *ռասսա*, *կոմինտատոր*, *բիոլոգիական*, *իմպերիալիստական պարադիգմ*, *ուտիլիտար*, *պրակտիկ*, *էրզացիա*, *սեմանտիկական*, *ադեկվատ*, *ֆալսիֆիկացիա* եւն.։

Որոշած եմ ծաղկեփունջ մը կազմել այս կարգի բառերէ, իբրեւ արտասանութեան կտոր։

Եթէ ուրիշ բանի չծառայէ, գոնէ *պրոգրեսիւ* մթնոլորտ կը ստեղծէ։

ՎԱՀԷ

Ի ՊԱՏԻՒ ձէյլայ Պայարի սարքուած ճաշին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, Պոլսեցի Հայերը անոր նուիրած են ոսկեզօծուած զոյգ մը կոճակ եւ փողկապի գարդասեղ մը, իսկ տիկնոջը՝ վիզոն քափ մը, կը գրէ Ժամանակ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ՅԵՏԱՁԳԵԼ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ

Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը առջի օր նորէն քննեց Եւրոպայի միացեալ բանակի դաշինքին քննութիւնը։ Այս առթիւ տեղեկարարը, նախկին նախարար Ժիւլ Մոք (ընկերվարական) թախանձագին խնդրեց յետաձգել Գերմանիոյ վերազինումը։

Տեղեկագիրը որ անցեալ շաբթու կէտ առ կէտ պատասխանած էր բազմաթիւ հարցումներու, անհրաժեշտ կը դտնէ Գերմանիոյ վերազինման յետաձգումը, մինչեւ որ ուրիշ միջազգային ձեռնարկ մը կատարուի, Խ. Միութեան հետ համաձայնելու համար 'ի խնդիր ընդհ. զինաթափութեան։

Գ. Ժիւլ Մոք մանրամասնօրէն բացատրեց թէ կացութիւնը խորապէս փոխուած է 1950էն ի վեր, երբ վերազինումը անհրաժեշտ էր իբրեւ պատասխան այն բարոյական վտանգին զոր կրնար պատճառել Խ. Միութիւնը անարգել յառաջ խաղալով դէպի արեւմտեան Եւրոպա։ «Ռուսիա այժմ գիտէ թէ այդ կարգի որեւէ յարձակում պիտի նշանակէ ընդհ. պատերազմ։ Պէտք է օգտագործել պաղ պատերազմին վերջին թուլացումը, ի նպաստ փոխադարձ զինաթափութեան մը, Գերմանիոյ զէնքեր տալէ առաջ»։

Տեղեկագրին բացատրութիւններէն կը հետեւի թէ բոլորովին հակառակ է Ժորժ Պիտոյի, որ անհրաժեշտ կը գտնէ միացեալ բանակը։ Գ. Ժիւլ Մոք պարզեց դա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒՍԻԱ
ԵՒ ԻՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ

●

Հայկական Սովետ Ընկերվարական հանրապետութեան փոքր հողին վրայ սովետ իշխանութիւնը կատարեց կարկառուն գործեր, որոնցմէ մին էր կառուցումը հայկ. մայրաքաղաքի մը, տպաւորիչ մշակութային, տնտեսական ու քաղաքական կեդրոնի մը — Երեւան — որ այլեւս պէտք չունի նախանձով դիտելու Թիֆլիսն ու Բագուն: 1939ին Երեւան ունէր երկու հարիւր հազար բնակիչներ, որոնց թիւը պիտի բարձրանար 450.000ի հայրենադարձի ծրագրին իրագործումով: Լենինական, երկրորդ մեծ քաղաքը, որ Թրքական սահմանէն քանի մը մղոն հեռու կը գտնուի, կ'ըսուի թէ աճած է «Ամերիկեան քայլով»: Լենինական, որ հիմնուեցաւ 1837ին իբրեւ Ալեքսանդրապոլի ամրոցը, այժմ ամբողջ Անդրկովկասի հիւսուածեղինաց ճարտարարուեստի ամենէն կարեւոր կեդրոնն է:

Սովետական Հայաստանը ծայր աստիճան ճարտարարուեստականացնելու եւ որքան կարելի է մեծ թիւով Հայեր արտասահմանէն բերելու քաղաքականութիւնը ծրագրուած էր աւելի ուշադրաւ դարձնելու տարբերութիւնը մէկ կողմէն Սովետ Հայաստանի ու միւս կողմէն Թուրքիոյ աղքատ ու ցանցառ բնակչութիւն ունեցող Արեւելեան նահանգներուն միջեւ: Հայաստանի բնակչութեան խտութիւնը բարձրացաւ 1926ի 29էն 1939ի 43.6 մարդու՝ իւրաքանչիւր քառակուսի քիլոմեթրի վրայ, եւ մօտ 47ի՝ 1948ին, մինչ «Թրքական Հայաստանի» բնակչութեան խըտութիւնը 1933ին 10.5 մարդ էր իւրաքանչիւր քառակուսի քիլոմեթրի վրայ:

Սովետ քաղաքականութիւնը Հայաստանի մէջ ջանաց ոչ միայն մարդկային ուժ եւ ճարտարարուեստական կարողականութիւն կեդրոնացնել Թրքական սահմանին վրայ, այլեւ սաստկացնել, կեդրոնացնել ատելութիւնը: Սովետ կառավարութիւնը մեծ ճիգի մը պէտքը չունէր իրագործելու այդ նպատակը: Թուրքիոյ մէջ տեղի ունեցած կոտորածներուն յիշատակը կենդանի է խորհրդային Հայաստանի մէջ: Սովետ Հայաստանի շատ մը քաղաքացիները փախստականներ են Թուրքիայէն, շատեր կորսնցուցին իրենց ծնողքն ու ազգականները այդ կոտորածներուն մէջ եւ անոնցմէ ամէն մէկը ի տիոց մանկուտի լսած է պատմութիւնը իր ժողովուրդին տառապանքներուն:

Փոքր խորհրդանիշ մը աւելի լաւ ցոյց կուտայ թէ ինչպէս անցեալը կը տիրապետէ ներկային: Խորհրդային Հայաստանի մէջ: Թրքական սահմանին վրայ « Զէյթուն » անունով նոր գիւղ մը հիմնուած է: Հազիւ թէ կայ Հայ մը որուն «Զէյթուն» բառը չի կրնար բերել ամենայուսալի յիշողութիւններ: Զէյթուն լեռնային քաղաք մըն էր Արեւմտեան Տաւրոսի վրայ, Հարաւային Անատոլուի մէջ, որուն ամբողջ բնակչութիւնը տեղահանուեցաւ Օսմանեան իշխանութեանց կողմէ: Ֆրանց Վէրֆէլ իր «Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը» վէպին մէջ պերճ կերպով նկարագրած է Զէյթունի կարեւորութիւնը հայ ազգային տեսակէտէն, երբ կ'ըսէ —

« Զէյթունն շատ կանուխէն եղած էր ցից մը թրքական ազգայնականութեան մարմնին մէջ: Որովհետեւ ինչպէս որ աշխարհի վրայ կան սրբավայրեր եւ կրօնական ուխտատեղիներ, որոնք մարդկային հոգին բարեպաշտութեան կը մղեն, այնպէս ալ կան բնական ամրոցներ, մոլեգնութեան եւ ատելութեան վայրեր, որոնք ժողովրդական մոլեռանդութեան արիւնը կ'եռացնեն: Այս ատելութիւնը իր որոշ պատճառները ունէր Զէյթունի մէջ» (*):

Եւ այս Զէյթունը վերերեւցած է Խ. Միութեան մէջ թէ իբրեւ ազդարարութիւն մը Թուրքիոյ, եւ թէ քաջալերութիւն մը Հայերուն, որոնցմէ հարիւր հազարաւոր անձկութեամբ կը սպասեն այն վայրկեանին, երբ անոնց հրաւէր պիտի կարդացուի անցնիլ Սովետական սահմանէն Թրքական Հայաստանը եւ գրաւել Կարսի նահանգը որ Ռուսիոյ սեփականութիւնն էր 1878 — 1921: (**):

Թարգմ. Ա. ԿԵՂԵՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Ֆրանց Վերֆել, «Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը» (Անգլերէն հրատարակութիւն)Նիւ Եորք 1934, էջ՝ 82 (Գերմաներէն հրատարակութիւն, էջ՝ 122):

(**) Կարսի ռուսական իշխանութեան առաջին շրջանը ձախողութիւն մըն էր ռուս ազգայնական կամ տնտեսական տեսակէտէն: 1877 — 78ի Ռուսեւթուրք պատերազմի ժամանակ Կարսի յաղթականն էր Մեծ Դուքս Միխայիլ, որ թելադրեց մեծ թիւով ռուս գիւղացիներու գաղութ մը հաստատել այդ ռազմագիտապէս կենսական շրջանին մէջ: Այդ բանը երբեք չիրականացաւ, եւ Կարսի նահանգը, որ երբեմն Անատոլիայի շտեմարանն էր, տնտեսապէս ինկաւ: Կարսի նահանգին բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը բաղկանար մահմետականներէ երբ Կարս կցուեցաւ Ռուսիոյ: Թէեւ 80.000 մահմետականներ գաղթեցին Թուրքիա ռուսական տիրապետութեան առաջին երեք տարիներուն ընթացքին Կարսի նահանգի բնակչութիւնը շարունակեց մնալ մեծամասնութեամբ մահմետական մինչեւ 19րդ դարու 90ական թուականները, մինչ Հայերը ամբողջ բնակչութեան մէկ քառորդէն ալ պակաս էին: Հայերը, Յոյները եւ ռուս գաղթականները միասին անկարող եղան լեցնելու այն բացը, զոր թողուցին գաղթող մահմետականները: Շատ մը արտեր մնացին անհերկ, եւ շատ մը գիւղեր բոլորովին լքուեցան: Նոր տեղաւորուողները չկրցան պահել հողին բերքը նախկին մակարդակին վրայ եւ այս պատճառ դարձաւ արմտիքներու նուազութեան՝ նահանգին մէջ: (Ս. Էսաձէ — «Պատմութիւն Կովկասեան կառավարչութեան» (Ռուսերէն) հատոր ՛, Թիֆլիս, 1907, էջեր՝ 286 — 87):

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Բ.

Այժմ տանք ուրուագիծը մեր վերջին երկամեայ շրջանին եկեղեցական — վարչական գործունէութեան:

Պատրիարքարանիս վարչական մեքենան չմնաց անշարժ: Ան գործեց, ըստ աւանդոյն, կանոնաւորապէս: Կարողացաւ բարձր պահել հեղինակութիւնն ու վարկը, շնորհիւ կարգապահական բծախնդիր ոգիին՝ որ չխանգարուեցաւ որեւէ կերպով: Պաշտօնեաներ գտնուեցան միշտ իրենց պարտականութեան գլուխը՝ որոշ ժամանակացոյցի մը համաձայն, բացի հիւանդութեան պարագաներէ եւ տրուած արտօնութիւններէ: Իր տարեկան ելմտացոյցները գործադրուեցան անթերի եւ առանց բացի: Ոչ շռայլանք եւ ոչ զրկանք, եղաւ որդեգրուած սկզբունքը: Հաշիւները պարզ եւ ուղիղ՝ իրենց բոլոր մանրամասնութիւններով: Անոնք պիտի ենթարկուին Նորընտիր վարչութեան քննութեան եւ գնահատութեան:

Վարչական ժողովը, երկամեայ շրջանին մէջ, ունեցաւ իր հերթական կանոնաւոր եւ խորհրդակցական բացառիկ նիստերը, զորս վարեց, գնահատելի ձեռնհասութեամբ, ատենապետ Տիար Գ. Գ. Գավաֆեան: Սեղանի վրայ եկած բոլոր խնդիրները կարգադրուեցան ըստ պահանջից եւ հնարաւորութեանց ջանալով անեղծ պահել գործակցութեան ներդաշնակաւորող ոգին եւ յարգելով կարծիքի տարբերութիւնները՝ չվտանգելու համար իւրաքանչիւր անդամի իրաւական ազատութիւնը:

Կալուածական, տնտեսական եւ կտակային խնդիրները յղուեցան պատկան հոգաբարձութեանց եւ խորհուրդին, որոնք չթերացան դնելու իրենց բարի կամեցողութիւնը՝ կատարելու իրենց ստանձնած պարտականութիւնը, ըստ կարելւոյն: Տարուեցան աշխատանքներ կալուածոց վերաբերեալ խնդիրներու մասին. բացուեցան դատեր, թիւով աւելի քան երեսուն, որոնք ցարդ կը հետապնդուէին խղճմտօրէն Պատրիարքարանիս իրաւագէտ՝— խորհրդականին եւ անոր ժրաջան օգնական քարտուղարին միջոցով:

Անգործ չմնաց նաեւ Տնտեսական Խորհուրդը, ուշի ուշով քննելով եւ հակշռելով Թաղային այս գետնի վրայ կատարուած գործառնութիւնները եւ իրեն յղուած տեղեկագիր ելմտացոյցները գլխաւոր շահագրգռութեամբ Խորհուրդի ատենապետին:

Միայն Ուսումնական Խորհուրդի աշխատանքները կարելի չեղաւ փափաքելի արդիւնաւորութեամբ մը տեւականացնել, կամքէ անկախ պատճառներով: Պատրիարքարանը, սակայն, չթերացաւ իր հոգածութիւնը ցոյց տալու մէջ, այն չափով, որ հաշտ կրնար ըլլալ պետական օրէնքին հետ: Պատրիարքն ալ, թէեւ սակաւ, բայց որչափ ներեցին իր ժամանակըն ու առողջական վիճակը, տուաւ պարբերական այցելութիւններ վարժարաններէն ոմանց, քաջալերելու համար մասնաւորապէս աշակերտները: Նաեւ հետաքրքրուեցաւ ուսուցիչներու տնտեսական կացութեամբ եւ երկիցս հրահանգեց Թաղ. խորհուրդներուն՝ հնարաւոր յաւելումն ընել անոնց անգոհացուցիչ թոշակներուն վրայ:

Կրօնական Ժողովը ունեցաւ, ըստ պահանջից, իր պարբերական նիստերը եւ զբաղեցաւ իրեն վերաբերեալ խնդիրներու կարգադրութեամբ: Գոհացուցիչ եղաւ ընդհանրապէս կարգապահական վիճակը, որ ստեղծուեցաւ եկեղեցիներէն ներս: Իբրեւ սկզբնաքայլ քահանաներու նիւթական կացութեան փոքրիկ բարելաւումի մը՝ բարոյական հիմի վրայ, կանոնագրուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ կեդրոնացնել, զանազան արարողութեանց առիթներով գոյացած հասոյթները, արդարօրէն բաշխելու համար զանոնք բոլոր քահանաներուն անխտիր:

Կարգադրութիւններ եղան նաեւ քարոզչութեան մասին, ջնջելով մասնաւոր քարոզչութեան դրութիւնը եւ որոշ կարգացոյցի մը համաձայն պատեհութիւն տալով բոլոր եկեղեցիներուն՝ ունենալու իրենց քարոզիչը: Ասիկա եղաւ գլխաւորաբար քարոզիչներու սակաւութեան պատճառով:

Քաջալերուեցան Դպրաց Դասերն ու երգչախումբերը պատրիարքական կոնդակներով եւ յորդորական թելադրութիւններով: Եւ անոնք ցուցաբերեցին միշտ, եկեղեցիներու պայծառութեան համար, ամէն գովութեան եւ գնահատութեան արժանի պատրաստակամութիւն, եռանդ եւ կենցաղական զոհողութիւն: Եկեղեցիներէն դուրս ալ, աննշան չեղաւ անոնց ոգեւորիչ դերը աշխարհիկ բնոյթ ունեցող հաւաքոյթներու մէջ:

Պատրիարքարանը հաճոյքով դիտեց այն խանդավառ շարժումը, որ ստեղծուեցաւ Սանուց Միութեանց կողմէ, յուսալից, որ անոնք իրենց հետզհետէ աւելի խոհական գործունէութեամբ պիտի կարողանան շունչ մը աւելի բերել մեր համայնքի սեփական մշակութային կեանքին մէջ, լումայ մը աւելցնելու առաջադրութեամբ երկրին ընդհանուր մըշակոյթի գանձարանին մէջ:

Յիշենք այստեղ նաեւ անցողակի, երեւումը Պատրիարքարանիս պարբերաթերթ «Շողակաթ»ին, որ, տնտեսապէս ինքնաբաւ, կը բերէ՝ կը խորհինք՝ իր համեստ նպաստը մեր գրական կեանքին՝ կրօնական — բարոյական գիծով մասնաւորապէս:

Փոխանորդարանը եւս ձեռնհասօրէն կատարեց իրեն բաժին ինկած աշխատանքները:

Թաղային Մատակարար Մարմինները շարունակեցին կատարել իրենց պարտականութենէ յանձնառութիւնները՝ նոյն ուղղամիտ ոգիով՝ իրենց թաղերու եկեղեցիներուն եւ վարժարաններուն հանդէպ, միշտ լաւագոյնն ընելու բարի նախանձով եւ անշահախնդիր նուիրումով: Զանազան թաղերու մէջ տեղի ունեցան կալուածներու եւ շէնքերու կալուածներու նորոգութիւններ եւ նոր շինութիւններ: Յիշենք, օրինակ, Ֆէրիգէօյի նոր ու փառաւոր վարժարանին, Եսայեան լիսէի նոր ու վայելուչ մանկապարտէզին կառուցումները. Տիար Գալուստ Կիւլպէնկեանի նուիրատուութեամբ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյն խարխուլ խորհրդարանին տեղ նորի մը գեղեցկայարմար եւ Գատըգէօյի եկեղեցւոյն սեփականութիւն՝ նոր ու հասութաբեր բնակարանի մը շինութիւնները, Ենիգափուի Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթողիմէոս փայտակերտ եկեղեցիին քարաշէնի վերածումը, Պէշիկթաշի եկեղեցւոյն պարտէզին մէջ համեստ գերեզմանատան մը կանգնումը, Գ. Գարեգին Խռախունիի նուիրատուութեամբ Մայր վարժարանի մասնակի յաւելումներով, Սամաթիոյ վարժարանին պարբերական, Գիւմիւշքէրէի վարժարանին կարեւոր նորոգութիւնները, Մայր եկեղեցւոյ, Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ, Գուրուչէշմէի Երեւման Ս. Խաչ, Սամաթիոյ Ս. Գէորգ, Նարլըգափուի Ս. Յովհաննէս, Կէտիկփաշայի Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ, Գիւմիւշքէրէի Ս. Հռիփսիմէ, Եշիլքէօյի եւ Հասքէօյի Ս. Ստեփաննոս, Պէշիկթաշի Ս. Աստուածածին եկեղեցիներու բարեզարդումը, Ս. Փրկչեան հիւանդանոցի ուշագրաւ նորոգութիւնները՝ հանդիպակաց պարտէզի որմնափակու-

---

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

— Պէյ էֆէնտի, կանչած էիք զիս, ասոր համար եկած եմ:

— Ո՞վ ես դուն:

— Ծառանիդ Կարապետ Թորոսեան:

Աթոռ վրայ ուժգին փնչելով չոկուեցաւ եւ սեղանին վրայէն թուղթ մը ջոկելով.— հա, Ահմէտ աղա խանը վաճառական Թորոս օղլու Կարապետը դո՞ւն ես:

— Այո, էֆէնտի, ծառանիդ եմ:

Եւ պահ մը ձեռքի թուղթը կարդալէ ետքը՝

— Խանութպան Մամաս օղլու Առաքելը կը ճանչնա՞ս:

— Այո պէյ էֆէնտի, կը ճանչնամ:

— Որչա՞փ ժամանակէ ի վեր կը ճանչնաս:

— Տղայութենէ ի վեր կը ճանչնամ:

— Ուրեմն լաւ բարեկամնե՞ր էք:

— Այո, տէր իմ:

— Իսկ Հաճըքէօյցի մոլլա Հասան էֆէնտին ալ կը ճանչնա՞ս:

— Ոչ, այդ անունով անձնաւորութիւն մը չեմ ճանչնար:

— Չե՞ս ճանչնար, տարօրինակ բան, մենք քեզ իբր վկայ կանչած ենք, որովհետեւ երէկ, երբ Առաքել ըլլալիք շունը մոլլա էֆէնտիին հայհոյած է իր խանութին մէջ, դուն ալ հոն գտնուած ես:

— Այո, երէկ Առաքելի խանութին մէջ ցաւալի դէպքի մը ականատես եղայ, բայց մոլլա էֆէնտին առաջին անգամ ըլլալով տեսայ հոն, անունն ալ մինչեւ հիմա չէի գիտեր:

— Է, լաւ, Առաքելը ինչո՞ւ հայհոյեց մոլլա էֆէնտիին:

— Ներեցէք, տէր իմ, Առաքելը ոչ մէկ հայհոյութիւն չըրաւ, ընդհակառակն շատ մեծ քաղաքավարութեամբ ու քաղցրութեամբ կը վարուէր մոլլա էֆէնտիին հետ, բայց մոլլա էֆէնտին... քիչ մը... մոլլա էֆէնտին արդէն նախապէս... գրգռուած տրամադրութեան մէջ ըլլալուն.. այդ տխուր դէպքին պատճառ եղաւ:

— Այսինքն, խօսքին թուրքերէնը՝ պարզապէս ըսել կ'ուզես, թէ յանցաւորը Առաքելը չէ, այլ մոլլա էֆէնտին:

— Ա... յո:

— Այսինքն մէկ խօսքով ըսել կ'ուզես թէ Առաքել կոչուած քեաֆիր սրիկան մոլլա էֆէնտիէն աւելի լաւ մարդ է:

— ...

— Ինչո՞ւ լռեցիր, պատասխան չի տա՞ս:

— Պէյ էֆէնտի, ես այդ տեսակ յանդուգն վճիռ մը չեմ կրնար արձակել, ինչպէս քիչ առաջ ըսի, մոլլա էֆէնտին ես չեմ ճանչնար, կրնայ շատ ազնիւ ու պատուական մարդ ըլլալ — բայց երէկուան դէպքին մէջ... իրաւունքը իր կողմը չէր:

— Ասոր նայէ, ասոր նայէ,— դարձաւ քոմիսէր պէյը իր քարտուղարին հեգնական ծիծաղով մը,— դիմացս կանգներ փաստաբանութիւն կ'ընէ. մոլլա էֆէնտին կրնայ լաւ մարդ ըլլալ եղեր, բայց ինք չի ճանչնար եղեր, կարծես թէ դեռ վիճաբանելիք խնդիր մը ըլլար պատկառելի, սուրբ մոլլայի մը եւ... հայ խանութպանի կտորի մը համեմատութիւնը. հա, հա, հա, հա ինծի նայէ, դուք շատ երես էք առեր, ձեր չափը վաղուց մոռցեր էք, բայց ես ձեզի նորէն այնպէս մը սորվեցնեմ ձեր չափը, որ յաւիտեան չմոռնաք:

Եւ գլխով նշան մը տուաւ քարտուղարին, որ անմիջապէս դուրս ելաւ, իսկ ինք գլխուն կապը քակելով գետնախնձորի կեղեւները նորոգել սկսաւ:

Քիչ մը ետքը քարտուղարը դուռը բացաւ եւ ներս մտան եպկուած մոլլան ու Առաքելը:

Մոլլան բուռն շարժուձեւերով քովէս անցաւ եւ խոժոռ ակնարկով մը զիս չափելէ ետքը գնաց նստաւ քոմիսէրին քով, որ արդէն տեղէն ելած եւ աթոռ մը պատրաստած էր:

(Ե) ԱՌԱՆՁԱՐ

մով, Գալֆաեան որբանոցի մասնակի եւ պարբերական նորոգութիւնները :

Ցիշենք նաեւ օգտակար ձեռնարկը Գօյաճըքճօյի եկեղեցւոյ պարտէզին մէջ այն ճամբարին, ուր երեսնեակ մը նիհարակազմ պատանեակներ Փիզիքական կազդուրման իրենց ամառնային արձակուրդը կ'անցընեն :

Այս բոլորը նշեցինք, ոչ իբրեւ Պատրիարքարանիս վերագրելի պարծանք, այլ անոր գիտութեամբ, հաւանութեամբ եւ քաջալերութեամբ՝ Թաղային մարմիններու եւ հոգաբարձութիւններու կամ խնամակալութիւններու կողմէ եւ ժողովրդային նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ կատարուած համեստ ձեռնարկներ, արդարութիւն ըրած ըլլալու համար յաճախ հրապարակաւ ուրացուած ճշմարտութեան :

Ակնարկեցինք արդէն, թէ բոլոր Թաղային մարմինները թէ Պատրիարքարանիս թելադրութեամբ եւ թէ ինքնաբերաբար լրջօրէն նկատի առին եկեղեցականներու եւ ուսուցիչներու տնտեսական կացութիւնը եւ անոր բարելաւման համար բրին խոշակներու հնարաւոր սակաւյաւելումներ : Աւելին ու բաւարարը կապուած է գլխաւորաբար կալուածական խնդրի կարգադրման հետ : Փոքր թերութիւններ կամ թերացումներ մէկ-երկու մարմիններու կողմէ՝ չխանգարեցին ընդհանուր ներդաշնակութիւնը, եւ չունէին բակապէս բնոյթը անտեսելու վերին հեղինակութիւնը : Ատոնք արդիւնք էին սուանլապէս թիւրիմացութիւններու, քան նպատակադրուած յմբոստութիւններու : Եւ ատոնք ալ ապահովաբար այլեւս կը պատկանին անցեալին եւ կը մնանհոն :

Մեր վարժարանները, իբրեւ կրթական եւ դաստիարակչական յարկեր, շնորհիւ պետական աջթուն հսկողութեան եւ օժանդակութեան իրենց ընթացքը կատարեցին եւ կը կատարեն կանոնաւորապէս : Մատնանշեցինք կրթական պաշտօնեաներու գրկանքը նիւթական տեսակէտով, անպոհացուցիչ վարձատրութեան մը իբրեւ հետեւանք :

Ինչպէս վերեւ ակնարկեցինք, կը յուսանք ոչ հեռաւոր ժամանակի մը մէջ, ունենալ պատեհութիւն եւ հնարաւորութիւն՝ ընելու պատշաճ յաւելումներ թոշակներու վրայ : Աւելի գոհացուցիչ վիճակ մը կը ներկայացնեն Կեդրոնական եւ Էսաեան Լիսէները, օգտուելով աւելի հարուստ եկամուտներէ :

Հարկ է գնահատանքով արձանագրել այն հիանալի զոհողութեան ոգին՝ որուն ապացոյցը կուտան մեր բոլոր վարժարաններու ուսուցչական կազմերը :

(Շար.)

Ցօղուածագիրը — «Ցարգելի պարոն խմբագիր, կէտադրութիւնը կրնաք փոփոխել. բայց կը խնդրեմ որ լեզուին չդպչիք » :

Խմբագիրը — «Ցարգելի պարոն, ստացանք ձեր գրութիւնը : Ցաջորդ անգամ հաճեցէք միայն կէտերը դնել, լեզուն մենք կը կարգադրենք ...»

ՏՈՄՍԵՐ

ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ ...

★

— Ազգային քայլերգները պէ՞տք է ծափահարուին, օրինակ, « Աստղազարդ Դրօշ»ը կամ մեր «Փամ Փորոտան»ը, Ես կ'ըսեմ «այո»՝ կինս կ'ըսէ, «ոչ»... Գըրաւի բռնուած ենք... Խնդրեմ շնորհքով պատասխան մը տուր, այլապէս պիտի ստիպուիմ մանեակ մը եւ օզ մը նուէր տալ իրեն :

— Տիկինը իրաւունք ունի. ազգային քայլերգները չեն ծափահարուիր, ինչպէս չի ծափահարուիր հանդէսի մը մէջ երգուած «Հայր Մեր»ը... Անգլիացիք երբեք չեն ծափահարեր իրենց «Տէր, պահէ մեր շնորհափայլ Թագուհին» երգը ...

— Լսած եմ որ Փարիզի Փէռ Լաշէզ գերեզմաննոցը, Անդրանիկի հողակոյտին վրայ կը բարձրանայ իր արձանը... Մեր հերոսը նստած է ձիու մը վրայ, որուն առջեւի ոտքերը օդին մէջն են. չե՞ս կարծեր որ սխալ մը գործուած է :

— Եթէ պատմութիւնդ ճիշդ է, արձանագործը սխալ մը գործած է ... Երբ զօրավար մը ռազմադաշտին վրայ ինկած չէ, իր քարէ կամ արոյրէ ձին պէտք է կեցած ըլլայ իր չորս ոտքերուն վրայ ... Ձե՞ս յիշեր, քանի մը տարի առաջ, ամերիկեան քաղաքի մը մէջ, երբ զօրավար Փըրշինկի ձիաւոր արձանին բացումը կը կատարուէր, ներկաները կտոր, կտոր ըրին զայն, որովհետեւ արձանագործը նոյն սխալը ըրած էր... Զօրավարը մեռած էր իր անկողնին մէջ...

— Մեր ներկայացուցչական ժողովներուն մէջ, երբ խօսողը ներկաներէն մէկուն մասին արտայայտուիլ ուզէ, կուտայ անոր անունը. կարծեմ սխալ է ...

— Այո, սխալ է... Երբ ժողով մը ներկայացուցչական է, օրինակ, խորհրդարան մըն է, խօսողը, ով կ'ուզէ ըլլայ, անուն չիտար... փոխանակ ըսելու — «Ես համաձայն չեմ պարոն (կամ ընկեր) Առաւօտեանի տեսակէտին», պէտք է ըսէ — « Ես համաձայն չեմ Քամչաթքայի պատուիրակին տեսակէտին...» : Որովհետեւ, այս պարագային, անձը կարեւոր չէ, իր ներկայացուցած շրջանն է կարեւորը ...

— Երբ այր մը, կնոջ մը կը ներկայացուի, այս վերջինը պարտաւո՞ր է իր ձեռքը պարոնին տալու :

— Ոչ միայն պարտաւոր չէ, այլեւ իր անճարակութեան ապացոյցը տուած կըլլայ, եթէ ձեռքը երկարէ՝ ինքնաբերաբար... Բայց, յանուն քաղաքավարութեան, կը բռնէ իրեն ներկայացուող պարոնին ձեռքը, պայմանաւ որ ըլլայ շատ կրաւորական, այսինքն, ինք բնաւ չթօթուէ հրամցուած այդ ձեռքը...

— Ամուրի օրիորդներուն ձեռքը կը համբուրե՞ն.. Ամուսինս կ'ըսէ, «այո»...

— Բացարձակօրէն ոչ, ինչ կը վերաբերի ամուսնացածներուն ձեռքը համբուրելու արուեստին եւ արարողութեան, կը յանձնարարեմ մեր հայ աղաներուն որ վազ անցնին այդ սովորութենէն, որով — հետեւ յիսուն, հարիւր տարի ետք պիտի սորվին, թէ երբ ձեռք կը համբուրեն, ուր կը համբուրեն եւ ինչպէս կը համբուրեն ...

Թեթեւսօլիկութիւն է հայկական «չըքեղ»ի մը կամ թափթփած հանդէսի մը մէջ ձեռք համբուրել ... Սալոնական այդ սովորութիւնը կը յարգուի միմիայն պաշտօնական ընդունելութեանց մէջ, ուր մթնոլորտ կայ ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ՀԱՆՕՎԷՐ, 21 Մարտ, (Ցառաջ). — Ապրիլ 9ին Համպուրկի մէջ տեղի պիտի ունենայ Եւրոպայի ախոյեանութեան կէս ծանրութեան կռփամարտի մրցումը, ժագ Հայրապետեանի, գերման Կէռհարտ Հեխտի միջեւ ,

Ինչպէս որ ծանօթ է, մեր հայրենակիցը վերջին տարիները մեծ յաջողութիւններ ունեցաւ շահելով Եւրոպայի ախոյենութիւնը :

Գալով գերման ախոյեանին, երեք տարիէ ի վեր իր բոլոր հակառակորդները զգետնած է : Նոյնպէս իտալացի ախոյեան Թոնթինին չդիմացաւ գերման կռփամարտին հարուածներուն եւ հինգերորդ հըրջանին արիւնլուայ ծունկի եկաւ եւ 4-5 ամիս հիւանդանոց մնաց ,

Գերմանացիին համար հակառակորդ այլեւս դժուար կը գտնուէր, եւ ստիպուած էր, իր ծանրութիւններէն վեր ախոյեաններու հետ մրցիլ, ինչպէս առաջին հանդիպումը ունեցաւ պելժիացի Քարլ-Սէյսի հետ : Արդիւնքը եղաւ հաւասար, ինչ որ մեծ յաջողութիւն մըն էր Գերմանին համար :

Երկրորդ մրցումը, տեղի ունեցաւ Պերլինի մէջ, Անգլիացի Ճօն Ուիլեըմսի դէմ : Անգլիացին որ առաջնակարգ կռփամարտիկ մըն է Եւրոպայի մէջ ծանր ծանրութեան, յաջողեցաւ վերջ տալ Գերմանին յաղթանակներուն, զգետնելով զայն երրորդ շրջանին :

Այս մրցումէն վերջ Կէռհարտ Հեխտ սկսաւ մեծ պատրաստութիններ տեսնել Ապրիլ 9ի մրցումին համար, ժագ Հայրապետեանի դէմ

Կէռհարտ Հեխտ կռփամարտի համաշխարհային ցանկերուն մէջ առ այժմ ութերորդ տեղը կը գրաւէ, իսկ ժագ Հայրապետեան՝ 10րդ :

Մեր հայրենակիցը իրեն դէմ պիտի ունենայ զօրաւոր մրցակից մը : Զմոռնանք որ Գերմանացին իր հայրենական հողին վրայ, իր արենակիցներուն առջեւ պիտի մրցի, ինչ որ շատ մեծ դեր կը խաղայ այսպիսի պարագաներու մէջ :

Նախկին ախոյեան Մաքս Շմէլինկ ըսած է թէ կը տարակուսի որ Կէռհարտ Հեխտ պիտի կրնա՞յ յաղթել Հայրապետեանին. իր կարծիքով երկու մեծ հակառակորդները պիտի ջանան իրենց ամենամեծ վարպետութիւնը եւ կորովը թափել, հանդիսականներու առջեւ, յաղթանակը շահելու համար : Շմէլինկ կը կարծէ թէ արդիւնքը հաւասար պիտի ըլլայ :

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

★

ԼԻՈՆ. — Ֆ. Կապ. Խաչի տարեկան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ շաբաթ երեկոյ, 20 Մարտ, ժամը 9էն տեւելով մինչեւ առաւօտ :

Հանդէսը տեղի ունեցաւ մեծ խանդավառութեամբ եւ օրինակելի կարգապահութեամբ :

Ժամանակէն արդէն սեղանները բռնուած էին : Խաչուհիները հաճոյքով յանձըն առած էին սպասարկութիւնը :

Տարուան ընթացքին, շատ մը հանդէսներու ու հաւաքոյթներու ներկայ կ'ըլլամ, ու կը դիտեմ նոյն ժողովուրդը, իսկ այս պարահանդէսին մէջ նոր եւ անծանօթ կ'երեւային, պատուական Հայեր, որոնք գիտեն քաջալերել բարեսիրական բոլոր ձեռնարկները, որոնց կարգին Ֆ. Կապ. Խաչի հանդէսները եւ մանաւանդ «տարեկան»ը որ դարձած է ամէնէն ժողովրդական պարահանդէսը :

Կէս գիշերէն վերջ կը սկսի պարերու երկրորդ մասը պալէներով :

Խաչուհիները դարձեալ գործի վրայ, գոց պահարաններ բաշխելով : Հանդիսականները իրենց բախտը կը փորձեն, ու իրարու ետեւէ պահարաններ կը գնեն, որոնք բոլորն ալ բան մը կը շահին : Շատեր ալ արժէքաւոր առարկաներ, մինչ նուագախումբը անընդհատ կը հնչէ ու սիրողներ անդադար կը պարեն :

Իբրեւ հայկական բաժին Կրընոպլէն Օր. Տէր Կոմսեան միայն մէկ հայերէն երգ երգեց : Կարելի չէ՞ր հայկական պարեր ալ աւելցնել : Կը մաղթենք որ յետադային այս պակասը դարմանուի :

Գալով բուն ձեռնարկին, որ առնուազն 70-80 հազար Ֆրանք ծախքի մը կը կարօտի, դիւրին գործ չէր : Ժամանակ եւ աշխատանք կը պահանջէր : Այդ զոհաբերութիւնը ստանձնած էին վարչութեան հինգ անդամուհիները 5-6 օժանդակներով : Ամէն կերպով գնահատութեան արժանի են տասնըմէկ ժրաջան անդամուհիները :

Այս առթիւ վարչութիւնը կը փութայ հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը յայտնել բոլոր անոնց որոնք անձամբ ներկայ ըլլալով, կամ առարկաներ նուիրելով սատարեցին այս ձեռնարկին յաջողութեան :

Հանդէսը վերջացաւ ժամը 5ին նոյն կարգապահութեամբ

Պարահանդէսի եկամուտէն՝ բաժին մըն ալ պիտի յատկացուէր Լիոնի Հայոց եկեղեցիի շինութեան ֆոնտին : Դժբախտաբար ոչ Ազգ. Միութեան վարչութեան կազմը ոչ ալ իր հովանաւորած մարմիններու պատասխանատու անդամները ներկայ էին :

ՆՄԱԿ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Ձեռքը դնել դրօշակի վրայ, ու երդում ընել յանուն կուսակցութեան գաղափարականութեան՝ որ հաւատարիմ պիտի մնայ յեղափոխական գործին, պիտի աշխատի իրականացնել անոր նպատակը :

Լռութիւն : Ճրագը կը պլպլայ, թեկնածուն երդում կ'ընէ, կ'արտասանէ հատիկ հատիկ այն բոլոր բառերը՝ որոնք դուրս կ'ելլեն կնքահայրին բերնէն եւ որոնք կը կազմեն երդման բանաձեւը : Հանդիսական արարողութենէն վերջ, նախ կնքահայրը, յետոյ ժողովականները մէկիկ մէկիկ կը մօտենան նորագիր ընկերոջ, կը թօթուեն անոր ձեռքը, կը շնորհաւորեն զինքը : Ապա կը սկսի անոր դաստիարակութիւնը, ըլլալ գաղտնապահ ու չոր-քաշ, ենթարկուիլ տառապանքի եւ կուսակցական հրահանգներու, տակաւ առ տակաւ հասուննալ իբրեւ մարտիկ : Տիգրան անցած էր բոլոր ձեւակերպութիւններէն ու փորձերէն, ցոյց տուած էր անվախ զինուորի մը յանդգնութիւնը, դարձած էր «ֆիտայի» :

Զուարթ ու ժպտուն Տիգրան յանկարծ կը լռէր, կը ծանրանար ու կը խորունկնար ամէն անգամ՝ երբ ահարեկումի հարց մը կար իբրեւ օրակարգ : Կ'ատէր Թուրքը որովհետեւ համոզուած էր թէ ան երբեք չէ սանձազերծած, բայց Քիւրտերու հանդէպ ներողամիտ էր, ասոր համար ալ՝ ամէն անգամ որ Քիւրտ մը ահաբեկելու հարց կար, Տիգրան ոտքի կ'ելլէր .

— Ընկերներ, լաւ մտածենք, խնդիրը ուսումնասիրենք իր լայնքովն ու երկայնքովը, Քիւրտը խալամ է, բայց՝ Թուրք չէ, ինչպէս որ ես քրիստոնեայ եմ, բայց Վրացի կամ Ցոյն չեմ, Թուրքը Թուրանական է, իսկ Քիւրտը՝ արիական, մեզի հայրենակից եւ արիւնակից, ունի մեր մարմնական կազմը, մեր նկարագիրն ու բնաւորութիւնը, մեր կենցաղը, մեր վարքն ու բարքը : Մեր յեղափոխութիւնը միակողմանի պիտի ըլլար, ու մեր գաղափարութիւնը եսական՝ եթէ մտածէինք միմիայն մեր հայրենիքի եւ մեր ժողովուրդի ազատութեան վրայ : Աւելի պարզ, ես դեռ պիտի ըսէի մեր յեղափոխութեան հաւատոյ հանգանակը եւ անոր ատտուածութիւնը թերի պիտի ըլլային՝ եթէ չմտածէինք Քիւրտիստանի եւ անոր ժողովուրդի վրայ ալ, Քիւրտը՝ երէկ կար, մեր քով, այսօր կայ նորէն մեր քով, վաղն ալ պիտի ըլլայ դարձեալ մեր քով :

Տիգրանը հայ եւ քիւրտ եղբայրակցութեան ջատագովն էր ,ան՝ երբեք իր սուրը չթաթխեց Քիւրտի արիւնին մէջ :

Ամէն անգամ որ Քիւրտ մը պատժելու պարագայ մը ներկայանար՝ ըլլար դիւղացի, «Թոսուն, աշիր» կամ պէկ, Տիգրան հզօր փաստարկութեամբ մէջ կը մտնէր, ինքնակոչ փաստաբան կը դառնար Քիւրտին, եթէ նոյն իսկ ան աններելի ոճիրի մը հեղինակը ըլլար :

Տիգրանի խօսքերը կարգ մը ընկերներու կողմէ ծիծաղելի կը նկատուէին, ուրիշներ կը կասկածէին Տիգրանի արիւնի հարազատութեանը վրայ : Բարեբախտաբար՝ շատերը հետզհետէ կը սկսէին խորհիլ լրջօրէն ու նկատի ունենալ ըսուածները իբր հեռաւոր ծրագիր եւ քաղաքական ուղղութիւն :

Տիգրանի անհանգստ միտքը միշտ փնտռած էր նոր ուղիներ՝ հայկական հարցի առնչութեամբ, որոնցմէ մէկն էր հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու եղբայրակցութիւնը, ամէնէն յախուռն, բայց տրամաբանականը : Մեր միջավայրի պարտադրանքէն կուգար վճիռը : Քանի մը տարիներ վերջ՝ Տիգրանի ցնորքը ձեւ ու գոյն առնել սկսաւ, դարձաւ Դաշնակցութեան հետապնդած միջոցներէն մէկը, կապեր հաստատուեցան Տերսիմի Քիւրտերու, Տարօնի ու Վասպուրականի քանի մը պէկերու, Սլիվանի ցեղապետին, Տիգրանակերտի Իպրահիմ փաշայի, Դասըմ պէկի, Զէյնալի, Հասնանցի, Զիբրանցի, Հայտարանցի ցեղերու հետ, առաջնորդներ ծնան հայ եւ քիւրտ ժողովուրդներու եղբայրակցութեան գաղափարին համար, ու շատերը անոնցմէ մեռան այս դատին համար :

— Տիգրան, է Կանաչենց կանաչ Տիգրան, կը կատակէին ընկերները, հայեւքիւրտ եղբայրակցութեան «խաթեր» համար տուինք առաջին, երկրորդ, երրորդ նահատակները, ի՞նչ կ'ըսէք, տակաւին տա՞նք :

— Պիտի տանք, վճռականօրէն կը յայտարարէր Տիգրանը, մէկ կամ երկու նահատակներու արիւնը բաւական չէ, պէտք է տանք հազարներ, յեղափոխական ճամբան փշոտ է, հոն՝ Գողգոթա եւ խաչելութիւն կայ : Այդ ճամբան արիւն եւ զոհ կը պահանջէ, մենք՝ տալէ պիտի չյոգնինք, պիտի տանք առատաձեռնօրէն եւ սիրայօժար :

— Բայց մինչեւ ե՞րբ, ո՞ր տարին, ո՞ր օրը :

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

չինքին վաւերացման անպատեհութիւնները, քաղաքական թէ տնտեսական տեսակէտով։ Ինք յարմար չի գտներ խորհրդարանին իրաւասութեանց կրճատումը, օտար սպաներու ներկայութիւնը Ֆրանսական հողին վրայ, եւ կը վախնայ որ Ֆրանսական բանակին բարոյական կարովն ալ խախտի, «վանկարծական եւրոպականացումով»։ Յետոյ, կը կարծէ թէ Գերմանիա տիրական դեր մը պիտի կատարէ տրուելիք որոշումներուն մէջ, մանաւանդ եթէ իր զինուորներուն թիւը դերակշիռ ըլլայ։ Ինք վստահ չէ թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները յիսուն տարի պիտի պահեն Եւրոպայի մէջ եղած զինուորները, իբրեւ հակակշիռ Գերմանիոյ հանդէպ։ «Քանի մը ժամէն միացեալ բանակին գերման զօրամասերը կրնան թօթափել հսկողութիւնը եւ իրենց սեփական ընդհ. սպայակոյտը կազմել»։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ պայքար մը բացուած է ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին՝ Կի Մոլէի դէմ, որ համաձայն է միացեալ բանակի ծրագրին, որոշ պայմաններով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ըմբոստները հետզհետէ սպառնալից դիրք մը կը բռնեն Տիէն Պիէնի շուրջը։ Ֆրանսական հրամանատարութիւնը նոր օդանաւեր պիտի ղրկէ, վճռական հարուած մը տալու համար։ Կռիւներ սկսած են ուրիշ կէտի մը վրայ, Սայկոնէն 130 մղոն դէպի հիւսիս-արեւելք։

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ զգացուած են 120 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրոպոլիտը շրջաբերական մը հրատարակեց, հրաւիրելով 400.000 Յոյները տօնել Յունաստանի անկախութեան տարեդարձը։ Մետրոպոլիտը, որ Աթէնք կը գտնուէր հինգ շաբաթէ ի վեր, վարիչն է կղզին Յունաստանի կցելու շարժումին։

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՎ ռազմափորձեր պիտի կատարուին Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի մէջ։— Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանը նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Տըլըսի հետ, քննելու համար Այզընհաուըրի ծրագիրը, որ կ'առաջարկէ միջազգային կազմակերպութիւն մը ստեղծել, հիւլէական ուժը օգտագործելու համար։

ՄԷԿ ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ դատապարտուեցաւ 27 տարեկան անգլիացի լորտ մը, Մոնթէկիւ, այն ամբաստանութեամբ թէ անբնական արարքներ գործած եւ ուրիշներ ալ նոյն մոլութեան մղած է։ Երեք մեղսակիցներ ալ դատապարտուեցան 18ական ամիս բանտարկութեան։

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ խնդիրը լուծելու համար հնգամեայ ծրագիր մը մշակուած է ընդհ. վերատեսուչին կողմէ։ Ծախքը՝ 40 միլիոն տոլար։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Նորընտիր Գերագոյն խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է Ապրիլ 20ին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Շնորհք Անդրէասեանէ եւ Օր. Հերմինէ Ետիգարտաշեանէ հազարական Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Յովսէփ Ուզունեանի մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Զատիկ Գուրունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՓԱՐԳԵՒ ԳՈՒՐՈՒՆԵԱՆի (Եալաքտէրէցի)

մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի գիւղին Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

×

Աղեքսանդր Երամեան, Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեան եւ զաւակները՝ Անահիտ եւ Աղեքսանդր կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժոն) իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՂԱՒՆԻ ԵՐԱՄԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

27 Մարտ, Շաբաթ օր, ժամը 8ին

SALLE MAZENOD
88, Rue d'Aubagne

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

Կը նախագահէ ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ
Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։
Ներկայ պիտի ըլլայ երեսփոխան ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆՀԱՐՏ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին,
Մուտքը ազատ է

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գոմոնի մասնաճիւղէն հազար ֆրանք։

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին։ Կը ներկայացուին «Աւարայրի Արծիւ», թատերգութենէն տեսարաններ։

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ։

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՐԳԻՉՆԵՐՈՒ ԿԸ ԿԱՐՕՏԻ

Կիրակնօրեայ հաւատացեալներ ուշադրութիւն ըրած են անշուշտ որ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասը տասնեակ տարիներէ ի վեր բաղկացած է գրեթէ նոյն անձերէն, որոնք, ընդհանրապէս գաղթած Պոլսէն կամ գաւառներէ, կը պատկանին հին սերունդին։

Դպրաց դասու կողքին կազմուեցաւ նաեւ բազմաձայն երգեցողութեան երգչախումբ մը։ Անշուշտ միայն ասոնց վրայ չէ որ եկեղեցին չէն պահելու պարտականութիւնը։

Եկեղեցին՝ պատկանելով ամբողջ ազգին, իր ծոցէն բխած երիտասարդներ եւս պարտին մասնակցիլ երգեցողութիւններուն։ Ամէն շաբաթ փորձեր տեղի կ'ունենան։ Ուստի կը հրաւիրենք եկեղեցասէր ընտանիքները եւ երիտասարդ կազմակերպութիւնները որպէսզի իրենց զաւակները և անդամները մղեն մասնակցելու երգեցողութեանց։

Եթէ հաշուենք որ երեսուն հազար հայութիւն կայ Փարիզի մէջ, պիտի տեսնենք որ հազար անձի վրայ մէկ երգիչ իսկ չի մասնակցիր երգեցողութեանց։

Ինչո՞ւ համար եւ ի՞նչ իրաւունքով ըսպասել որ ուրիշներ երգեն եւ իրենք լսեն։ Ողբալի պիտի ըլլար եթէ օր մը ստիպուէինք Ֆրանսացի երգիչներ վարձել, որպէսզի Հայոց համար «Տէր Ողորմեա» երգեն...

Կը յուսանք որ սոյն կոչը նկատի պիտի առնուի գոնէ բարեպաշտ ընտանիքներու եւ ազգասէր երիտասարդներու կողմէ։—
Ի դիմաց Դպրաց Դասու

Ծանօթ.— Շարականներու համար դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան երկուշաբթի օրերը եկեղեցւոյ սրահը, ժամը 18էն 20։

Քառաձայն պատարագի փորձերը, ուրբաթ երեկոները ժամը 20.30էն 23, Ազգային Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրեվիզ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբ. Մուրատ Ռւսումնասիրացը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ իր անդամներէն Պ. Արամ Գասապեանի եւ եղբօրը՝ Պ. Սուքիասի իրենց մօր մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր ընկերոջ Կիւտասուղեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց մեծ մօր մահուան առթիւ։

× Խումբը այս տխուր առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է 9000 Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի։ Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Պ. Սարգիս Ղազարեանէ երկու հազար Ֆր. իրենց ընկերոջ Ղազարեանի ամուսնութեան առթիւ։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժամը 20.30ին, Սալ տը Ժէօկրաֆի, 184 Պուլվ. Սէն Ժէրմէն։

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտասանութիւն), Պ. Եավրուեան (դաշնակ), Զ. Մելիքեան (ջութակ), Փ. Փալամուտեան (արտասանութիւն)։

ԳԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի ժամը 15էն 23, Ազգ. Տան մէջ։ Կազմակերպուած ՇԱՒԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ։ Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները եւ մեր համակիրները անխտիր։

Հաճելի միջավայր։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պիւֆէ։

ԳԻՆԵՋՕՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ կուտայ գինեձօն մը, այս կիրակի ժամը 15ին։

149 bis Ave. d'Argenteuil, Asnières.

Ընկերվարականներու սրահը, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ Անիէռի Նոր Սերունդին կողմէ։

Մուտքը ազատ է։ Փոխադր. միջոցներ՝ Փորթ Քլիշիէն 140, Փորթ Շամփէրէէն 165, իջնել Փլաս Պուրկինեօն։

ՎԻԷՆՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին։
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ
(Սալ Ռիշըլիէօ)

Յայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Բ. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Գատմագրեան, Գ. Ալէմշահ։

Ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, Նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն։

Երգահանդէսին օրը կիշէն տոմսակ պիտի չարամադրուի։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նպաստ իրենց դպրոցին։

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փարիզահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ։ Ընտիր նուագախումբ։

Մուտքը 250 Ֆրանք։

× Կը խնդրուի մասնաւորաբար երկսեռ սերունդէն քաջալերել այս երիտասարդական ձեռնարկը, ի շահ Կրթ. գործին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան, կազմակերպութեամբ «Անի» թատերախումբի դերակատարներու, օժանդակութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի զպիրներու։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը։

Ղեկավարութեամբ սիրուած դերասան Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կը ներկայացուի՝ «ՎԱՐԺՔ», զաւեշտական բարոյալից տրամ հինգ արարով։

Տոմսերու գիներ — 150 Ֆրանք (ժողովրդական գին)։

Խճողումի տեղի չի տալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որոնք կը գտնուին Կրօն. Ընկ. անդամներու մօտ, իսկ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 20.30ին, 101 Ավընիւ Սաքսի արճարանի ներքնասենեակը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ, շրջանի բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ի «Ահարոնեան» ակումբը։

Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերները։

«Արամ» խումբը 28 Մարտ, Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում պատգամ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը յառաջիկայ երկուշաբթի ժամը 9ին, ընկերուհի Թագուհի Մինասեանի բնակարանը։ — Օրակարգ. զեկոյց պատգամաւորական ժողովի և նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ
Նախաձեռնութեամբ ՁՈՄի Մայիս 23ին։

GRAND AMPHITHEATRE
DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Երաժշտութեան եւ պարի փառատօն միջազգային ֆոլքլորի։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
JEAN SARRAILH
Recteur de l'Académie de Paris

եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՌԱՑԻ։

Ի նպաստ Սէն Թ'Իլէր տիւ Թուվէի սանաթորիումին։ Կիրակի 28 Մարտ ժամը 14.30ին։

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 Ֆր.
Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ՁԵՌՆԱՐԿՈՒՆԵՐ
(ENTREPRENEURS)
Հագուստի համար S. P. C.
54, Rue de Provence

×

1.— Արհեստանոցի մէջ աշխատող վարժ «մեքանիսիէններ»։

2.— Իրենց բնակարանին մէջ աշխատող վարժ գործաւորուհիներ։

Դիմել՝ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ.—
32 Rue des Annelets, Paris 19e.
Métro: Botzaris ou Place des Fêtes.

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի-պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ։

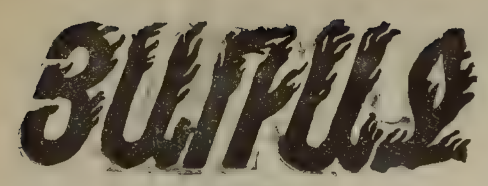
Յոր գիներ

Articles polichinelles-ի համար, Միակ հասցէն՝

BONNETERIE NEBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Imp. Araxes - 46, rue Richér, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 27 ՄԱՐՏ — SAMEDI 27 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7330 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2741

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐԵԼԻՆ ՓՈՐՁԵԼՈՎ

Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութեան քառորդ դարեան վերջին տասնամեակին մէջ...

Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութեան քաղաքական Ջնջումը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ Անգարան երբեք տրամադիր չէ վերահաստատելու փոքրամասնութեանց նախկին իրաւունքները :

Եւ յետոյ, ինչ որ բարեհաճած են տալ, միշտ ենթակայ է Ապահովութեան Տնօրէնութեան կամքին: Անոր հայեցողութենէն կախում ունի շատ մը կանոններու գործադրութիւնը: Իսկ էվգաֆը կը լրացնէ պակասը, իր մանուածապատ մեքենութիւններով :

Հակառակ այս կաշկանդումներուն, կարելին փորձելու, աշխատելու տրամադրութիւնը չի պակսիր այնտեղ:

Քանի մը օրէ ի վեր կը հրատարակենք պատրիարքին տեղեկագիրը՝ որ կը պարզէ վերջին երկու – երեք տարիներու գործունէութիւնը :

Նեղ է հորիզոնը.— Եկեղեցի, դպրոց եւ խնամատարութիւն: Ինչ որ կը մնայ Թուրքիոյ հայութենէն, ամփոփուած է Պոլսոյ մէջ, իր ազգ. հաստատութիւններով եւ ստացուածքներով : Համրանքը՝ 55 – 60.000 :

Երբեմնի «Գաւառ»ը հազիւ 30–40.000 բեկորներ կը հաշուէ, ցիրուցան՝ հեռաւոր տարածութեանց վրայ, եւ մեծ մասով օտարացած:

Ցեղճուկրակ մասունքներ կան տեղ-տեղ (Կեսարիա, Տիարպաքըր), իսկ դպրոցի հետք չէ մնացած 1915էն ի վեր: Ոչ իսկ չէնք: Այնպէս որ, նոր սերունդը ոչ հայերէն գիտէ, ոչ իսկ «Հայր Մեր» մը արտասանել կամ խաչ հանել ...

Արդ, հակառակ այս ողբերգութեան, այնտեղ կ'աշխատին, կը ջանան օգտուիլ զանազան պատեհութիւններէ :

Գարեկին պատրիարքի տեղեկագրէն կ'երեւայ թէ հոգ տարուած է դպրոցներու բարեկարգութեան համար, նորոգութիւններով եւ նոր շինութիւններով :

Գալութին ուժերէն վեր չէ լայն ղեկավարութիւններ ստանձնել այս ճակատին վրայ, լաւագոյն արդիւնքներն ստանալու համար: Կը բաւէ աւելի ուշադրութիւն ընծայել ազգ. կալուածներու մատակարարութեան :

Երեւութապէս տժգոյն այս պատկերին առջեւ, ի՞նչ կը ներկայացնէ մեր հանրային կեանքը, ազատ արտասահմանի մէջ: Սկսելով մեր գաղութէն:

Այս հարցումը ուղղած ատեն, միշտ ալ նկատի ունինք միջավայրի տարբերութիւնները :

Եթէ այնտեղ ընական յարմարութիւններ կան եկեղեցիներու եւ դպրոցներու ցանցով, այստեղ ալ պատեհութիւններ չեն պակսիր:

Այնտեղ կը գործեն սահմանափակ ազատութեամբ: Այստեղ կը թմրին սանձարձակ ազատութեան մէջ :

Ժամանակէն առաջ ծերացաւ մեր չէն գաղութը :

Քսան տարի ալ չտեւեց իր երիտասարդական աշխոյժը :

Կը նմանինք մինչեւ լոյս պարելէ ետք տուն վերադարձող բազմութեան մը, քնաթաթախ եւ երերուն:

Տարեց թէ երիտասարդ իրար կը լրացնեն նոյն խարխուլ տրամադրութեամբ :

Պատասխանատուները չեն աշխատիր : Ուրիշներ ալ կը գոհանան կարծիք յայտնելով :

Ամէն ինչ ժամանցի կամ ձեւակերպութեան վերածուած է:— Դպրոց, լսարան, դասընթացք :

Հարիւր հազարնոց գաղութ մը — հարեւան երկիրներով— ոչ իսկ հարիւր աշակերտ կրնայ ճարել, Փարիզի միակ միջնակարգ վարժարանին:

Եւ դեռ կ'ըսեն թէ Քաջ Վարդանի թոռներն ենք ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ Կ'ԱՐՏՕՆԵՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ

(ԵՐԲ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԴԱՇԻՆՔԸ)

Արեւմտեան երեք պետութեանց մարզպանները Մարտ 25ին նամակ մը ուղղեցին արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան, ծանուցանելով թէ վերազինումը կ'արտօնեն միայն այն պարագային երբ վաւերացուի Եւրոպայի միացեալ բանակի դաշինքը:

Ինչպէս կը յիշուի, արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը վերջերս բարեփոխեց սահմանադրութիւնը, որպէսզի պետութիւնը կարենայ զինուորագրութիւն եւ վերազինում կատարել: Անհրաժեշտ էր ստանալ յաղթական պետութեանց հաւանութիւնը, գործադրելու համար այս նոր իրաւասութիւնը :

Երեք մարզպաններուն որոշումը կը բաղկանայ երկու մասերէ.—

Նախ, հաւանութիւն կը յայտնեն կատարուած փոփոխութեանց, զանոնք հակառակ չգտնելով միացեալ բանակի դաշինքին եւ Պոնի մէջ կնքուած համաձայնութեան: Ուրեմն, արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան նախագահը կրնայ ստորագրել փոփոխութեանց վաւերագիրը :

Երկրորդ, կը յայտարարեն թէ անուղղակի արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը «մտքէ չանցընէր — «եւ դաշնակիցներն ալ պիտի չվաւերացնեն — որ եւ է օրէնսդրական կամ վարչական տնօրինութիւն դէպի վերազինում, մինչեւ որ միացեալ բանակի ծրագիրը գործադրուի, այսինքն Ֆրանսա վաւերացնէ զայն:

Ուրեմն, առկախ կը մնայ Գերմանիոյ սահմանադրական իրաւունքներուն գործադրութիւնը, ցնոր տնօրինութիւն :

Այս յայտարարութենէն անմիջապէս վերջ, արեւմտեան Գերմանիոյ թերթերը խոշոր խորագիրներով բացատրեցին թէ Ֆրանսայի խորհրդարանը պիտի չվաւերացնէ միացեալ բանակի դաշինքը: Ցարդ այդ լրագիրները կը հետեւէին Տոքթ. Ատընաուըրի տեսակէտին, վստահութիւն յայտնելով Ֆրանսայի վաւերացման մասին: Գլխաւոր օրկանը կ'ըսէ թէ միացեալ բանակի ծրագիրը ձախողած է, թէ Ֆրանսա պիտի չհաւանի որ Գերմանիա մտնէ Ատլանտեան դաշինքին մէջ, թէ Ֆրանսա պիտի օգտուի իր աշխարհագրական դիրքէն, արգիլելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ ուղղակի վերազինումը Մ. Նահանգներուն կողմէ եւայլն: Մէկ խօսքով, Գերմանները յոռետես են այժմ, եւ այս առթիւ նորէն կ'արծարծեն Սարի խնդիրը :

✕ Նախկին վարչապետ Պ. Ռընէ Մայէր ճառ մը խօսելով Սարպրուքի մէջ, ըսաւ թէ Ֆրանսա չի կրնար վաւերացնել միացեալ բանակի ծրագիրը, եթէ նախապէս համաձայնութիւն մը չգոյանայ վիճելի շրջանի մասին:

Ազգ. Ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը առջի օր ալ շարունակեց միացեալ բանակի ծրագրին քննութիւնը : Երկու ընկերվարական երեսփոխաններ, մէկը՝ նախկին վարչապետ Կուէն գնահատելով հանդերձ իրենց ընկերոջ՝ Ժիւլ Մոքի պատճառաբանութիւնը, բացատրեցին թէ վտանգաւոր է մերժել ծրագրուած դաշինքը :«Եթէ մերժենք, Ֆրանսա պիտի հարկադրուի վերիվայր շրջել իր արտաքին քաղաքականութիւնը: Այն ատեն Ատլանտեան զինակիցները պիտի առաջարկեն Գերմանիան առնել նոյն կազմակերպութեան մէջ: Խորհրդարանին մեծամասնութիւնը համաձայն չէ ընդունելու: Մեր երկու մերժումներուն հետեւանքը պիտի ըլլայ զօրացնել Մ. Նահանգներու մեկուսացման կուսակիցները, ինչ որ մահացու հարուած մը պիտի ըլլայ Եւրոպայի համար »:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՍԿԻ ԿՈՃԱԿ ԵՒ «ՎԻԶՈՆ» ԿՐԿՆՈՑ

Երկտող լուր մը արտատպուած էր եբէկ „Պոլսոյ «Ժամանակ»էն:

Նիւ Եորքի մէջ սարքուած ճաշին առթիւ „«Նախկին Իսթանպուլահայեր» ոսկի կոճակներ և փողկապի գնդասեղ մը նուիրեր են Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահին, իսկ «վիզոն»կրկնոց մը (ճափ) Տիկին Ճէլալ Պայարի:

Առատ կերուխումի գորոզիներուն մէջ, Ճէլալ Պայար իր ամառանոցը հրաւիրեր է երիտամեծար Հայուհիներէն մին, երեք օրուան համար:

Ջեմ ուզեր վիրաւորել հին կամ նոր Իսթանպոլահայերու զգացումները:

Գալով հիւրամեծարութեան ցոյցերուն եւ եղած նուէրներուն, հայկական աւանդութիւն է:

Տակաւին բարեմիտներ կան որ կը կարծեն թէ կարելի է դատ շահիլ, շռայլաբան պատիւներ ընծայելով օրուան երեւելիներուն:

Թերթերը գրեցին թէ ճաշի ընթացքին սիրալիր ճառեր ալ արտասանուած են:

Ճէլալ Պայար փառաբանելով Մ. Քեմալի արժանիքները, ըսեր է.

— Աթաթիւրք ցրուեց մոլեռանդութեան նեղմիտ հոսանքները եւ ամէն հարցի մօտեցաւ համաշխարհային տեսակէտով: Պայման դրաւ եղբայրութիւն հաստատել մարդոց միջեւ, քինախնդրութենէ եւ ատելութենէ զերծ յարաբերութիւններ մշակել, ինչ ցեղի եւ դաւանանքի ալ պատկանին: Արժանապատուութեան տէր մարդ մը մեծագոյն հաճոյք կը նկատէ հաւասար իրաւունքներ վայելել միւս հայրենակիցներուն հետ»:

Աթաթիւրք մեռած ըլլալով, չեմ գիտեր թէ պիտի շնորհաւորե՞ր իր յաջորդը, այս յայտարարութեան առթիւ, թէ պիտի խնդար անոր միամտութեան վրայ :

« Հաւասարութիւնը » շատ խոշոր բառ է, այս պարագային :

Առնենք ուրիշ բառ մը,— արդարութիւն:

Ճէլալ Պայար ոսկի կոճակները թեւնոցին եւ գնդասեղն ալ փողկապին անցուցած ատեն, պահ մը մտածե՞ց թէ իր նախորդները եւ տարեկիցները ի՛նչպէս փոշիացուցին դարաւոր ժողովուրդ մը, նոր կարգուսարք հաստատելով անոր աւերակներուն վրայ :

Իսկ «Նախկին հայրենակից» Տիկին եւ պարոն հիւրամեծարները եւ նուիրատուները յիշեցի՞ն թէ՝ Աթաթիւրքի օրով ալ, ոչ իսկ պատռտած մուշտակ մը եւ թիթեղէ կոճակ մը ետ ստացան, իրենց անհամար մեռելներու թանկագին հարստութիւններէն:

Եւ այս՝ հակառակ իրենց զետնամած հաւատարմութեան :

Հեգնութիւն մը չէ՞ Ճէլալ Պայարի արտասանած երկդիմի բառը, «արժանապատուութիւն »:

ՎԱՀԷ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԱՆԱԿՆԿԱԼ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՇՆՈՐՀԷ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ

Արեւմտեան մարզպաններու յայտարարութենէն քանի մը ժամ վերջը, Խ. Միութիւնը կը ծանուցանէր թէ կատարեալ գերիշխանութիւն շնորհած է արեւելեան Գերմանիոյ, թէ ներքին եւ թէ արտաքին ճակատի վրայ: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ .

— « Խ. Միութիւնը այսուհետեւ արեւելեան Գերմանիոյ ժողովրդական հանրապետութեան հետ իր յարաբերութիւնները պիտի վարէ այնպէս ինչպէս միւս բոլոր գերիշխան պետութեանց հետ»:

Բայց միեւնոյն ատեն կ'աւելցնէ թէ խորհրդային զինուորները պիտի մնան արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Նոյն զեկոյցին համաձայն, գերման մարզպանութեան պաշտօնը պիտի սահմանափակուի արեւմտեան իշխանութեանց հետ եղած յարաբերութիւններով: Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը խոստացած է համակերպիլ Փոցտամի մէջ տրուած որոշումներուն՝ արեւելեան Գերմանիան ժողովրդավար եւ խաղաղասէր պետութեան մը վերածելու համար եւ թէ «հաւանած է խորհրդային զօրքի առժամեայ ներկայութեան » :

Զեկոյցի յառաջաբանին մէջ, Մոսկուա կը յայտարարէ թէ իր քաղաքականութիւնն է ապահովել խաղաղութիւնը եւ վերամիաւորել Գերմանիան՝ ժողովրդապետութեան հիման վրայ: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ անհրաժեշտ է, երկիրը միացընելէ եւ հաշտութեան դաշնագիր մը կընքելէ առաջ, կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել, մասնաւորապէս միեւնոյն յարաբերութիւնները հաստատելով ինչպէս միւս պետութեանց հետ :

✕ Իրագէտներու կարծիքով, այս յայտարարութեամբ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ նոյն իրաւունքները տալ արեւելեան Գերմանիոյ 18 միլիոն բնակիչներուն, ինչ որ 1952 Մայիսին խոստացան միւս դաշնակիցները՝ արեւմտեան Գերմանիոյ 50 միլիոն բնակիչներուն համար: Այս վերջինը այժմ ազատօրէն կը վարէ իր արտաքին եւ տնտեսական քաղաքականութիւնը, ներքնապէս ալ գերիշխան է, բացի ներքին ապահովութեան վերաբերեալ կէտէ մը: Միակ վերապահումը կը վերաբերի վերազինման եւ զինակցութեան իրաւունքին :

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉ Պ. Ցարութիւն Մինասեան, որ Փարիզ կը գտնուէր մօտ մէկ տարիէ ի վեր, Պոլիս մեկնեցաւ անցեալ շաբթու, նկարահանդէս մը սարքելու համար:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԶԻՆ. ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻ ՅՈՒԼԻՍ 24ԻՆ

Եգիպտոսի Յեղափոխական Խորհուրդը Մարտ 25ին հինգ ժամ ժողով գումարելէ վերջ, որոշեց զինուորական իշխանութիւնը սահմանադիր ժողովին յանձնել Յուլիս 24ին: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կը պարունակէ հետեւեալ կէտերը .—

1.– Քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք արգիլուած էին յեղափոխութենէն ի վեր, պիտի կրնան վերակազմուիլ :

2.— Յեղափոխական Խորհուրդը որեւէ քաղաքական կուսակցութիւն պիտի չկազմէ :

3.— Ոչ ոք պիտի զրկուի իր քաղաքական իրաւունքներէն :

4.— Սահմանադիր ժողովը պիտի ընտրուի ազատօրէն :

5.— Յեղափոխական Խորհուրդը իր բոլոր իրաւասութիւնները Սահմանադիր ժողովին պիտի յանձնէ Յուլիս 24ին, վերջացած համարելով յեղափոխութիւնը:

Այս առթիւ լրագրական ասուլիս մը սարքելով, զօր. Նեկիպ յայտարարեց .— « Մենք պէտք ունինք հաստատուն կարգուսարքի մը եւ միութեան, գլուխ հանելու համար մեր գործը: Մամուլին պարտականութիւնն է ամէն բանէ վեր դասել հայրենասիրութիւնը : Մենք մեր լաւագոյնը կը կատարենք կատարեալ եւ ճշմարիտ սահմանադրութիւն մը հաստատելու համար, ձգեցէք որ հանգիստ աշխատինք : Գաշարման վիճակը, որ հաստատուած է 1952էն ի վեր, պիտի վերնայ կարելի եղածին չափ շուտ »:

Յեղափոխական Խորհուրդին յայտարարութենէն վերջ՝ « Ազատ Սպաներու »

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԻՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ

●

8.— ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԵՐԸ ՍՈՎԵՏ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Սխալ պիտի ըլլայ ըսել թէ Խ. Միութեան Հայերը միայն պատանդ մըն եւ դիւնագիտական, քաղաքական ու զինուորական խաղին մէջ ընդդէմ Թուրքիոյ: Հայերը կարեւոր գործեր կը կատարեն Խ. Միութեան մէջ ալ, եւ շահած են համբաւ մը թէ արտակարգօրէն օգտակար ու ճարպիկ Սովետ քաղաքացիներ են:

Հայերու օտար լեզու սորվելու ընդունակութիւնը, օրինակի համար, ընտրելի դարձուցած է անոնցմէ շատեր դիւանագիտական պաշտօններու: Հայեր բարձր պաշտօններ ունին զանազան խորհրդային դեսպանատուններու եւ պատուիրակութեանց մէջ, եւ նոյնիսկ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան խորհրդային պատուիրակութեանց մէջ: Սովետ կառավարութիւնը գնահատած է նաեւ Հայերու առեւտրական տաղանդը, մասնաւորապէս՝ կարգելով կոմունիստ Հայ մը — Անաստաս Միկոյեան — իբրեւ իր արտաքին առեւտուրի նախարար: Հակառակ ցարական Ռուսիոյ մէջ ժամանակին տիրող կարծիքին՝ Սովետ իշխանութիւնները գտած են որ ժողովուրդ մը որ առեւտրով զբաղած է աշխարհի ամէն կողմը՝ պէտք է տայ նաեւ լաւ նաւաստիներ: Այս ենթադրութեամբ կարմիր նաւատորմը իր մէջ առաւ մեծ թիւով Հայեր, եւ հայ նաւաստիներն ու նաւազները յաջողեցան գրաւել ամենաբարձր դիրքեր խորհրդային նաւատորմի հրամանատարական կազմին մէջ, եւ աչքի զարկին այն բոլոր ծովերուն վրայ ուր Սովետ ռազմանաւերը կռուեցան Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին: Սովետ պրոպականդան նոյնիսկ ջանացած է օգտագործել ծովային «միստիկ» մը (աւանդութիւն, խորհուրդ խորին, յիշեցնելով անոնց թէ իրենց վաղեմի պետութիւնը ծովափ մը ունեցած էր: (*)

Գալով ռուսական բանակին, արդէն Հայերը երկար ատեն է փառաւոր անուն մը ունին: Առնուազն հինգ հայ զօրավարներ կռուեցան Նապոլէոնեան պատերազմներուն մէջ, եւ ասոնցմէ ամէնէն հռչակաւորը, իշխան Վ. Գ. Մատաթով, մեծ համբաւ շինեց 1813ին երբ ռուս բանակը վերագրաւեց Վիլնան Ֆրանսացիներէն: Թուրքերու եւ Պարսիկներու դէմ մղուած բոլոր պատերազմներուն մէջ, Հայերը ոչ միայն գաղտնապէս օգնեցին Ռուսերուն սահմանին ետեւէն, այլ եւ ունեցան քաջ զինուորներ ռազմաճակատին վրայ: Շատ առաջուց, 1838ին, ռուսական հրատարակութիւն մը հետեւեալ յատկանշական տուրքը կու տար Հայերու զինուորական կարողութեանց.— «Իբրեւ հաւատարիմ զաւակները միեւնոյն մօր ու միեւնոյն հայրենիքին Հայերը միշտ բաժնած են ռուս բանակի յաղթանակներուն ճիգերն ու փառքերը»(**): Եւ այս պատճառով անակնկալ մը չէր երբ հայ ժողովուրդը տուաւ վաթսուն զօրավարներ Սովետ բանակին 1941 – 1945ի ռուսեւգերման պատերազմին ժամանակ: Ասոնց մէջ էր միակ ոչ – սլաւ զօրավարը, որ դարձաւ կարմիր բանակի ամենաբարձր հրամանատարներէն մին — Իւան (Յովհաննէս) Քրիստափորովիչ Բաղրամեան: (***)

Հայերը կը գրաւեն նաեւ ցցուն դիրք մը ռուսական ուսմանց աշխարհին մէջ: Ռուսիա մասնաւորապէս պարտական է պարսկահայ Ի. Լ. Լազարեւի, որ 1816ին հիմնեց Արեւելեան լեզուներու հռչակաւոր Լազարեան ճեմարանը, ի Ս. Փեթերսպուրկ (պէտք է ըլլայ Մոսկուա), ուր Ասիական գործերու մասնագէտ հարիւրաւոր Ռուսեր դաստիարակուեցան: Այսօր քսաննակներով հայ ուսումնականներ կը գործեն Սովետ գիտական հիմնարկութեանց մէջ, որոնց մէջ կը գտնուին եղբայրներ Ա. Ի. Ալիխանով եւ Ա. Ի. Ալիխանեան, որոնք կ'ուսումնասիրեն տիեզերական ճառագայթները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՆԱՑՈՐԴԱՑԸ

Սովետ Միութեան մէջ հազիւ թէ կայ ուրիշ փոքր ժողովուրդ մը, որ հին թէ նոր Ռուսիային տուած ըլլայ այնքան որքան տուած է հայ ժողովուրդը: Սովետ ռեժիմը, չբաւականանալով շահագործել հայ ժողովուրդի ձեռքերը եւ ուղեղները, կը ձգտի նաեւ գրաւել անոնց հոգին իսկ, հոգին ժողովուրդի մը որ աւելի քան չորս հազար տարուան պատմութիւն մը ունի: Կրեմլին յօժար է գիջանելու Հայերուն իրաւունքը՝ փառաբանելու իրենց պատմական անցեալը, սակայն մինչեւ որոշ տեղ ու չափով: Հայերուն կ'ըսեն թէ ոչ միայն անհրաժեշտ չէ, այլեւ նոյնիսկ անտեղի է զբաղիլ փառաբանութեամբը այնպիսի հեռաւոր պատմական շրջանի մը, ինչպիսին է Հայաստանի «Ոսկեդարը», երբ Հայաստանի ազգային պատմութեան բարձրագոյն կատարը կը գտնուի այնքան մօտ, այսինքն՝ Հայկական Սովետ Հանրապետութեան հիմնադրութիւնը:

Ահա թէ ինչու երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն վերջ, հայերէն որոշ գիտական ու գրական երկեր իբրեւ արտայայտութիւն «Պուրժուա Նացիոնալիզմի» (քաղքենի ազգայնականութիւն) դրուեցան «արգիլեալ գրոց ցուցակին» մէջ: Ոչ միայն անհատ հայ գրողներ «մեղանչած» են, այլեւ Հայաստանի ամբողջ Սովետ Գրողներու Միութիւնը, Հայկական Ակադեմիայի պատմութեան, փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան բաժինները յանցաւոր գտնուած են «պուրժուա նացիոնալիզմ»ով եւ շեղումներով, եւ ըստ այնմ քննադատուած Հայ կոմունիստ կուսակցութեան ղեկավարութեան կողմէ: («Պրաւտա», 26 Սեպտ. 1947):

Այսպէս՝ բաւական զօրաւոր ապացոյց կայ թէ Հայերը անկարող եղած են ընդունելու այս երկերես դերը զոր Սովետ կառավարութիւնը տուած է անոնց: Սովետ ռեժիմը, ինչ խօսք որ, կ'ակնկալէր որ Հայերը հայ ազգայնականներ պիտի ըլլային Թուրքերու եւ Պարսիկներու հանդէպ, բայց նոյն ատեն, լաւ կոմունիստներ ու Սովետ հայրենասէրներ Սովետ սահմաններէն ներս: Հայերը, իրենց կարգին, ոչ միայն կատարած են այդ գաղափարական յանձնարարութեան առաջին մասը (մնալով ազգայնական Թուրքին ու Պարսիկին հանդէպ), այլեւ մեծ մասով մնացած են ազգայնական նաեւ Խ. Միութեան սահմաններէն ներս:

Կոմունիստ վարչաձեւին կողմէ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն պարտադրուած կցցիացումի միւս բոլոր ժողովուրդներէն աւելի դժալի է հայ ժողովուրդին ի տես իրենց մեծ աւանդութիւններուն, մտաւորականներու մեծ թիւին եւ այն լայն ու տարածուն յարաբերութիւններուն զորս անոնք կը պահէին ամբողջ աշխարհի հետ: Հայրենադարձները որ Երկրորդ Աշխարհամարտէն վերջ գացին Խ. Հայաստան մասնաւորապէս դժուարու պիտի ընդունէին համատիրական կարգը որ կար իրենց ցեղի հայրենիքին մէջ: Շատեր կ'երթային դեմոկրատիկ երկիրներէ կամ առնուազն համեմատաբար դեմոկրատիկ շրջապատէ: Այս հայրենադարձները իրենց անձնական փորձառութեամբ սորված են թէ Ռուսիա Հայերուն կ'ընծայէ ապահովութիւն մը միայն ֆիզիքական, մարմնական իմաստով, բայց ոչ կարելիութիւնը հարազատ հոգեկան ու ազգային գոյութեան մը:

Թարգմ. Ա. ԿԵՂԵՑԻ

(Վերջ)

(*) Ի. Ս. Իսահակով, «Հայերը իբրեւ նաւազներ Մեծ Հայրենական Պատերազմին մէջ» (Ռուսերէն), Երեւան, 1946, էջ՝ 7:

(**) Սոբրանիէ Ակտով Եւն.: Հատոր 2, էջ 315:

(***) Սովետ Մոնիտոր, Նոյեմբեր 10, 1946:

ԿԱՊԸ ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Մեր մէջ է Նարդունի:— Առիթ է, հետեւաբար, խօսելու նիւթի մը մասին, որ, — թէեւ յաճախ հարց դարձած՝ մամուլի մէջ—, կ'արծարծուի իր կողմէ, իբրեւ ստիպողական պահանջ:

— Կապ ստեղծել գաղութէ գաղութ, մասնաւորաբար մտաւորական ուժերու փոխանակումով: Կազմակերպել դասախօսութիւններ կամ հրապարակային բանախօսութիւններ՝ հեռաւոր շրջաններու մէջ, ու օգտագործելի բոլոր տարրերը տրամադրել, փոխադարձաբար: Եթէ Ֆրանսայէն մտաւորականներ պիտի գան Միջին Արեւելք, այս ծագէն ալ ուրիշներ պիտի երթան Ֆրանսա: Հոգեկան կապը ազդակ մըն է, անշուշտ, հաղորդուելու եւ վերանորոգուելու համար: Սակայն, այդ կապը շատ աւելի խոր ու զօրաւոր պիտի ըլլայ, եթէ հայ մտաւորականութիւնը շրջի: Տեսնէ, խօսի, ուսումնասիրէ, ծանօթանայ, տայ ու առնէ:

Ինչպէս ընդգծեցինք, գաղութէ գաղութ կապ հաստատելու գաղափարը նոր չէ: Մեր մամուլը յաճախ կը շօշափէ այս խնդիրը, իբրեւ հիմնական դարման՝ ճապաղումի եւ անտարբերութեան: Մենք ալ շեշտած ենք, այս սիւնակներուն մէջ, որ մտաւորական մը կրնայ լճանալ ու ցամքիլ, եթէ խզէ իր կապը՝ արտասահմանի հետ. այսինքն, եթէ ծանրանայ իր երկրի ու միջավայրի սահմաններուն մէջ, ու պարբերաբար հորիզոն չփոխէ: Ամէնէն համեստ պտոյտն իսկ, կը վերանորոգէ մեզ,— նիւթ կու տայ մեզի, խանդավառ կը դարձնէ մեզ, կամ՝ կը մղէ աւելի խոր զննութեան եւ առարկայական հաստատումներու: Մտաւորական մարդու համար, դրկանք է գամուիլ տեղ մը, ու գոհանալ անմիջական շրջանակով: Հարկ է երես առ երես յարաբերիլ գաղութներու հետ, տեղւոյն վրայ հետաքրքրուիլ մեր ցաւերով ու մտահոգութիւններով, կամ՝ հաստատել մեր հրաշալի յարութիւնը, մեր ցեղային մեծ արժանիքները:

Եւ սակայն,— ինչպէս կը շեշտէ նաեւ Նարդունի, հարկ է կազմակերպել: Մեր բազմաթիւ անհրաժեշտութիւնները գոհացուած կ'ըլլային, եթէ կազմակերպել գիտնայինք, ու, մանաւանդ, նիւթական բաւարար միջոցներ ունենայինք տոկալու տնտեսական դժուարութեանց: Գաղութէ գաղութ երթեւեկելու լայն կարելիութիւններ կան այսօր, ու, ժամանակի տեսակէտով, մեծ խնայողութիւն կրնանք ունենալ, շաբաթները բաւական են, ամիսներու գործ տեսնելու համար: Սակայն, պէտք է ունենալ մասնաւոր կազմակերպութիւն մը, որ զբաղի այդ ցանցը հիւսելու հիմնական գործով: Ծրագիրներ յղանալ՝ դիւրին ու հաճելի յոգնութիւն է. սակայն, անհրաժեշտ է համապատասխան կարելիութիւններ ստեղծել, միտքը վերածելու համար շօշափելի արդիւնքի: Ու մենք ալ կը հաւատանք, թէ անկարելի չէ իրականացնել այս գաղափարը, երբ մանաւանդ ձեռնարկին կամ մտածումին իրենց մասնակցութիւնը բերեն արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող ազգային հաստատութիւններ, միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ:

Կը խօսինք ուժերու անձկութեան մը մասին, որ կը տրորէ մեզ, կը ցամքեցնէ մեր կեանքը: Եթէ տրամադիր տարրեր քիչ են, ապա ուրեմն զանոնք... բազմապատկելու ուրիշ միջոց չունինք, բայց եթէ արձակել՝ որպէսզի տարածուին, հեռանան իրենց անմիջական միջավայրէն իրենց հետ բան մը տանին, ու իրենց հետ բան մը բերեն. կենդանի կապ հանդիսանան մեր տարասփիւռ բեկորներուն միջեւ: Վստահ կրնանք ըլլալ, որ գաղութներու մեր լճացումը կը դարմանուի մեծապէս, եթէ նոր դէմքեր — եթէ նոյնիսկ բացառիկ նորութիւններ չտանին իրենց հետ — առնուազն շահագրգռութիւն ստեղծեն, թարմ ու մանրամասն տեղեկութիւններ փոխադրեն երկրէ երկիր, մեր կեանքը բանան՝ իր բոլոր ճակատներով, եւ, մշակութային աշխատանքի կողքին, նաեւ հանրային ու ազգային աշխատանք տանին:

Մենք գաղութներ ունինք, որոնք տասնեակ տարիներէ ի վեր Հայ այցելու չեն ունեցած: Հայութեան ցիրուցան բեկորներ ունինք՝ ասիական թէ ափրիկեան հողերու մէջ, որոնք կը սպասեն որ... կռունկ մը անցնի իրենց ափէն, ու լուսաւորէ հայ խօսքով, հայ մտքով: Ճիշդ է, թերեւս նիւթական որոշ զոհողութիւններու հարկ ծագի: Սակայն, անտարակոյս ազգային ու ոգեկան մեծ շահ կ'ապահովէ այս կապը:

Փաստ է, այսօր, որ տեղական միջոցներով ու տարրերով չենք կրնար մեր բոլոր պահանջներուն գոհացում տալ: Նոր սերունդներ ունինք գաղութներու մէջ, որոնք տարբեր զօրութեամբ պիտի կապուէին իրենց հանրային կեանքին, եթէ յաճախ առիթ ունենային չփում հաստատելու տարաշխարհի իրենց մտաւորականութեան հետ, ու լսէին զանոնք, իրենց

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

★

Իսկ Առաքելը, օհ, մի հարցնէք, խեղճ մարդուն տեսքը պարզապէս աղիքներս գալարեց: Գլուխը ահագին փաթթի մը մէջ կորսուած, աջ թեւը անբնական կերպով կողին փակած, դողդոջ քայլերով եւ ողորմ ու պաղատագին նայուածք մը ուղղելով երեսին, քիչ մը անդին գլուխը կախեց եւ կանգնեցաւ:

— Հա, ատամիդ ցաւը դեռ չանցաւ, քերաթա, աս որչափ բան եա փաթթեր գլուխդ, կարծես վիրաւորուած ըլլաս եւ ան ալ թնդանօթի ռումբով,—մռնչեց քոմիսէրը երկու ձեռքով փառահեղ պեխերը շտկելով եւ դիս ցուցնելով հարցուց.

— Ա՞ս է քու վկադ:

— Այո, պէյ էֆէնտի, թոթովեց Առաքելը խեղճուկ ձայնով:

— Աս երէկ հո՞ն էր, դարձաւ քոմիսէրը հոճային:

— Կարծեմ... այո, այո, հոն էր, պատասխանեց հոճան դարձեալ խոժոռ ակնարկ մը սեւեռելով ինծի:

— Է, ուրեմն շատ աղէկ, հիմա ծայրէ ծայր եւ կատարեալ ճշդութեամբ պիտի պատմես ինչ որ տեսած ես,— հրամայեց Օսման պէյ խօսքը կրկին ինծի ուղղելով, — բայց լաւ ուշադրութիւն ըրէ, կատարեալ ճշդութեամբ կ'ըսեմ, կը հասկնա՞ս:

— Այո, էֆէնտիմ, շատ լաւ կը հասկնամ եւ վստահ եղէք որ զուտ ճշմարտութիւնը պիտի ըսեմ,— պատասխանեցի խոնարհութիւն մը ընելով

— Բայց ոչ Հայու ճշմարտութիւնը, աս ալ հասկցա՞ր, աւելցուց խոշոր ցուցամատը սպառնագին ճօճելով, — այլ բուն ճշմարտութիւնը, զոր հոճա էֆէնտին արդէն յայտնած է, եթէ տարբեր բան պատմելու ըլլաս, 32 ատամդ կոկորդդ կը թափեմ: Սկսէ նայինք:

Եւ սկսայ մանրամասնօրէն պատմել ամբողջ դէպքը, բնականաբար կարելի եղածին չափ բացատրութիւններ փնտռելով հոճա էֆէնտիին վարմունքը նկարագրելու համար

Պատմութիւնս քանի կը յառաջանար, հոճան ալ նոյնքան աւելի կ'անհանգստանար իր աթոռին վրայ, իսկ քոմիսէրը, որ ճակատին գետնախնձորները շփելով դէմքը դժկամակ ծամածռութիւններ կ'ընէր, յանկարծ ընդհատեց զիս:

— Ինծի նայէ, կո՞յր ես, չէ՞ս տեսներ, որ գլուխս կը ցաւի, քու դատարկաբանութիւններդ լսելու ես ոչ կարողութիւն ունիմ եւ ոչ ալ ժամանակ, կարճ կապէ եւ միայն սա հարցումիս պատասխան տուր, սա Հայը ի՞նչ հայհոյութիւն ըրաւ հոճա էֆէնտիին:

— Հայհոյութիւն... բայց պէյ էֆէնտի, կարծեմ քիչ առաջ ըսի, որ ես հայհոյութիւն չեմ լսած:

— Լիրբ, անհաւատ, ինչո՞ւ սուտ կը խօսիս, մօրուքիս չհայհոյե՞ց, — պայթեցաւ վերջապէս մոլլան եւ տեղէն վեր ցատկելով յարձակողական դիրք մը առաւ:

— Մի յուզուիք, հոճա էֆէնտի, կ'աղաչեմ մի յուզուիք, ի՞նչ կարեւորութիւն ունի ատոր վկայութիւնը,— միջամտեց քոմիսէրը եւ թեւէն բռնելով դարձեալ տեղը նստեցուց մոլլան:

Այդ միջոցին բաց պատուհանէն ձայն մը լսուեցաւ.—

— Պէյ էֆէնտի, կը հրամայէ՞ք:

Թուրքի գլուխ մըն էր, որուն քոմիսէրը ձեռքի շարժումով մը պատասխանեց եւ դուռը բացուելով շրջուն պաղպաղակավաճառ մը ներս մտաւ իր ամբողջ կարգուսարքով:

— Լաւ ժամանակին եկար, Էսմէր,— ըսաւ քոմիսէրը,— գլուխս կը ցաւի, առատօրէն երկու պնակ լեցուր, մէկը հոճա էֆէնտիին, միւսը ինծի:

Պաղպաղակին առաջին դգալը արդէն մեղմեց հոճային զայրոյթը, իսկ քոմիսէրը իրարու ետեւէ քանի մը խոշոր դգալ կլլելէ յետոյ ինծի դառնալով.

— Դուն քու կեավուրի խելքովդ սուտ վկայութեամբ իբր թէ բարեկամդ պիտի ազատես՝ այս ընթացքով դուն ալ իշու արքայութեան պիտի արժանանաս:

(6) ԱՌԱՆՁԱՐ

մտերմութեան եւ ներկայութեան մէջ: Ամէն անգամ որ մեզի հիւրեր կ'այցելեն, կը հաստատենք անվերապահ շահագրգռութիւն մը, ու լայն հետաքրքրութիւն, — տեսնելու եւ լսելու: Լոկ այս երեւոյթը պիտի բաւէր, եզրակացնելու համար՝ թէ անհրաժեշտ պահանջ է, այսօր, փոխադարձ այցելութիւնները բազմապատկել, ու միջոցներ խորհիլ՝ այս նպատակով: Նոր օրերը նոր պահանջներ կը պարտադրեն. ու այդ պահանջները գոհացնելու համար, նոր միջոցներու մասին պէտք է խորհինք: Ամէն ինչ պիտի ընենք մեր հաւաքական կեանքին համար. ու կրնանք վստահ ըլլալ որ պիտի յաջողինք, եթէ կարենանք անհրաժեշտ հետաքրքրութիւնը ստեղծել:

Մեր մտաւորականութիւնը թէ ժողովրդային լայն զանգուածները, հաւասարապէս պիտի օգտուին այս գաղափարի իրագործումէն: «Ինքզինք կրկնելու» դժբախտ կացութեան մը մէջ են, այսօր, մեր մտաւորականներէն շատեր: Գաղթաշխարհային շրջապատէն աւելի անմիջական հաղորդութիւն մը՝ գաղութներու հետ, նոր կեանք ու աւիւն պիտի տար անոնց:

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Գ.

Մեր երկու որբանոցները Գարակէօզեանն ու Գալֆաեանը, կը շարունակեն իրենց կրթական գործը: Առաջինին խնամակալութիւնը ջանք չի խնայեր բարելաւելու որբանոցին թէ կրթական եւ թէ տնտեսական կացութիւնը:

Իսկ իր անտեսութիւնը կը նայի մօտաւոր շատ նպաստաւոր ապագայի մը, շնորհիւ այն կարեւոր նորոգութեան՝ զոր կը կրէ Խտիվեալ Փալասի հսկայ շէնքը, մեր իբրեւ շէնքին միւթէվէլլիի՝ կողմէ նշանակուած գործունեայ եւ փորձառու անդամներէ կազմուած մարմնի մը նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններով: Այժմ, այս Որբանոցին մէջ կը տիրէ գոհունակութիւն եւ գնահատման արժանի աւելի բարեկարգ վիճակ:

Մեր կարեւոր հաստատութիւններէն մէկն ալ է անկասկած Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցը, մեր համայնքին գուրգուրանքին արժանացած Գթութեան Տունը: Խղճամիտ եւ գործնապաշտ Հոգաբարձութիւն մը, որուն մէջ իր ներկայացուցիչներն ունեցաւ Կեդր. վարչութիւնը, կը շարունակէ այն ջանքերը՝ որոնցմով իրերայաջորդ հոգաբարձութիւններ, դարու մը ընթացքին, կարողացեր են կանգուն պահել զայն եւ դնել յառաջդիմութեան եւ բարելաւման շաւիղին մէջ:

Այս ճամբուն մէջ կանգ չէ առած Ներկայ Հոգաբարձութիւնը: Եւ ասոր համար ըրած է խոշոր զոհողութիւններ, նպաստաւորուելով արտաքին օժանդակութիւններէ ալ:

Զգալի է միայն նուիրեալ եւ կոչումով հիւանդապահուհիներու սակաւութիւնը այդ ընդարձակ հաստատութեան մէջ, բայց այդ արդիւնք չէ Հոգաբարձութեան հոգածութեան պակասին:

1952ին ունեցանք յոյժ կարեւոր ձեռնարկ մը: Ս. Խաչ Դպրեվանքի շինութիւնն էր այդ, Սկիւտարի մէջ, նոյնանուն եկեղեցւոյ կողքին: Պէտք չենք տեսներ բացատրելու հոս անոր բացարձակ անհրաժեշտութիւնը մեր սահմաններուն մէջ:

Ան քաջալերուեցաւ նախ մեր լայնախոհ եւ լուսամիտ կառավարութեան կողմէ: Պատասխանատու բարձր պաշտօնատարներ իրենց հաւանութիւնն ու համակրութիւնը յայտնեցին այդպիսի ձեռնարկի մը:

Այսպէս, դժուարութիւն չունեցանք անոր պաշտօնական արտօնութիւնը ձեռք բերելու: Անոր կատարելիք դերին կարեւորութիւնը ըմբռնուեցաւ մեր համայնքի բոլոր խաւերուն կողմէ եւ շէնքին հիմնական նորոգութիւնը գլուխ ելաւ, շնորհիւ գիտակից, հաւատաւոր վեց անդամներէ բաղկացած խնամակալութեան մը անպակաս խանդին ու ջանքերուն, եւ ողջմիտ ու կրթասէր մեր ազնիւ անդանդաշ ու սիրայօժար նուիրատուութիւններուն: Այս շքեղ ու պատկառելի շէնքին օրհնութիւնը, եկեղեցական մեծահանդէս արարողութեամբ տեղի ունեցաւ 1953 Հոկտեմբեր 11ին, Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առիթով, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ:

Իսկ պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ Յունուար 24ին: Նախ՝ Ս. Պատարագի մատուցմամբ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ:

Այժմ ունինք արդէն 45 աշակերտներ, մեծ մասով գաւառներէն ընտրուած ուշիմ ու խոստմնալից պատանիներ: Անոնցմէ 31ը կը կազմեն Դպրեվանքի միջնակարգ մասի առաջին դասարանը:

Մեր Ս. Խաչ Դպրեվանքի ծրագիրը, պետականօրէն հաստատուած, կը պարունակէ երեք բաժանումներ.—Միջնակարգ, Լիսէ եւ Ընծայարան, ընդամէնը. տասը տարուան դասընթացք մը:

Անժամանակ է այս մասին տալ աւելի մանրամասնութիւններ: Ինչպէս որ լռիկ ի գլուխ հանեցինք շէնքին կառուցումը, այնպէս ալ կ'ուզենք եւ պիտի ջանանք որ այս հաստատութիւնը իր կեանքով եւ արդիւնքով խօսի իր մասին, առաւել քան ապագային գործադրելի աւելի լայն ծրագիրներով.

Պատրիարքարանս իր հոգածութեան առարկայ դարձուց նաեւ գաւառներու մէջ ցրուած սակաւաթիւ հայութիւնը: Պարբերաբար ուղարկուեցան այցելու հովիւներ ամէն կողմ, հոգեւոր մխիթարութիւն տանելու անոնց:

Վերջին այցելութիւնը տեւեց չորսուկէս ամիսներ: Սահակ Ծ. Վ. հանդիպեցաւ այն բոլոր քաղաքները, գիւղաքաղաքներն ու գիւղերը, որոնց իւրաքանչիւրին մէջ կ'ապրին աւելի կամ պակաս թիւով Հայեր իբրեւ պատուաւոր քաղաքացիներ, վայելելով տեղական կառավարութեան բարեացակամութիւնը:

Այս այցելութիւնները արդիւնաւորուեցան, նախ՝ հոգեւոր մխիթարութեամբ, վերարծարծելով մնացորդաց մէջ հայրենի հաւատքին հուրը, մեր կողմէ պատշաճ գրութիւններով եւ այցելու հովիւներու կողմէ խրատական քարոզութիւններով, կրօնական եկեղեցական արարողութիւններով եւ հոգեւոր մատակարարութիւններով: Ցայտնի է, թէ կարգ մը վայրերու մէջ եկեղեցի եւ քահանայ գոյութիւն չունին տակաւին:

Միայն Մալաթիոյ եւ Սվազի մէջ եկեղեցաշինութեան համար կազմուած մարմիններու կողմէ եւ Պատրիարքարանիս ցուցումներով դիմումներ կատարուած են տեղական եւ կեդրոնի պատկան իշխանութեանց մօտ: Ուրախ ենք տեղեկացնելու, որ Սվազի համար պաշտօնական արտօնութիւնը ստացուած է արդէն եւ հողը գնուած: Կը մնայ շէնքին կառուցումը, որ կը կարօտի նիւթական օժանդակութեան:

Ջանք պիտի ըլլայ գտնել հնարաւոր միջոցներ: Մալաթիոյ համար եւս եղած են խոստումներ: Կը յուսանք յարմար ժամանակի մը այս եւ նման խոստումներկատարուած տեսնել: Այս շրջանին, կարեւոր նորոգութիւններով գործածելի դարձաւ Իսկէնտէրունի հայ եկեղեցին, շնորհիւ տեղացի յոյժ փոքրաթիւ համայնքին նիւթական զոհողութիւններուն:

Եկեղեցիներ ունին նաեւ Կեսարիոյ, Էվէրէկի, Տիարպաքըրի, Իսկէնտէրունի եւ Հաթայի Վագըֆ գիւղի Հայերը, բաց ի Իսկէնտէրունէն՝ միւսները մէկ մէկ քահանաներով, որոնք աւելի կամ պակաս չափով գոհացում կուտան իրենց համայնքի հոգեւոր պահանջներուն: Քահանայ մը ունի նաեւ Օրտուի փոքրաթիւ հայութիւնը, բայց ոչ եկեղեցի:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

★

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ երգի ու պարի Պետական վաստակաւոր խումբի առաջին համերգը տեղի ունեցաւ Մոսկուայի «Չայկովսկի» համերգի դահլիճին մէջ: Կը ղեկավարէր Թաթուլ Ալթունեան: Հանդէսը բացուեցաւ երաժշտագէտ Մազմանեանի «Մոսկուայի մասին» երգով, երգուեցաւ նաեւ Սահակեանի «Սովետական հայրենիք» երգը: Վաստակաւոր արուեստագիտուհի Լ. Քոչեան երգեցիկ խումբի եւ նուագախումբի մասնակցութեամբ պարեց «Խաղողի Բերքահաւաքը»: Մեծ յաջողութեամբ տեղի ունեցան հայկական ժողովրդական «Քոչարի», «Գլախոտի» պարերը:

ԳՈՆԵԱԿԻ ՆՈՐ գտարան մը շինուեցաւ Երեւանի մէջ, ճարտարապետ Օ. Մարգարեանի յատակագծով: Զտարանի բոլոր արհեստանոցները օժտուած են առաջնակարգ գործիքներով: Շիշերը լեցնելու արհեստանոցը զետեղուած է զօրաւոր ինքնաշարժ գործիք մը որ մէկ ժամուան մէջ կը լեցնէ երեք հազար շիշեր, որոնք շղթայով մը կը փոխադրուին մինչեւ պահեստ: Այս տարի գոնեակի գործարանը պիտի տայ երկու միլիոն լիտր զանազան դրոշմանշով գոնեակներ, որոնց մէջ գլխաւորապէս «Հայաստան», «Դուին», «Ցխնամեակ», «Էրեւան»:

ԳՐԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԸ տեղի ունեցաւ վերջերս, անցեալ տարի հրատարակուած բանաստեղծութեանց մասին: «Սովետահայ բանաստեղծութեան զարգացման ուղիի մասին» խօսեցաւ քննադատ Խանդաեան: Երեք օրուան ժողովին կը նախագահէր բանաստեղծ Նայիրի Զարեան:

« ՔԷՈՐ ՕՂԼԻ » քրտական դիւցազնական բանաստեղծութիւնը լոյս ընծայեց վերջերս Խ. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի հրատարակչական բաժինը: Այս հրատարակութեան իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ քիւրտ գրող Աճիյէն Խոյին, կարգ մը գիտելիքներ հաղորդելով քրտական լեզուի եւ գրական ոճի մասին:

ՀԱՅ ԵՒ ՈՒԿՐԱՅՆԱՑԻ գիտնականներու կապերը վերջերս աւելի ամրապնդուեցան: Չորս հայ գիտնականներ Օտեսա գացին, աշխատակցելու ակադեմական Լըսենքոյի հետ: Նոյնպէս Ուկրանիայի ջրային ուժի վերաբերեալ հարցերու լուծման շուրջ իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն բազմաթիւ հայ ճարտարապետներ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ելեկտրաչափիչ գործարանի պատրաստած գործիքները մեծ քանակութեամբ կը ղրկուին Խ. Միութեան միւս հանրապետութիւնները: Վերջերս պատուէր ստանալով Մոսկուայի, Լենինկրատի ելեկտրամեքենաշինական գործարաններուն ղրկեց 1500 ելեկտրաչափիչ գործիքներ եւ տասը հազար ելեկտրական ինքնագործ մեքենաներու պահեստի մասեր:

129 ՏԵՍԱԿ գիտական գիրքեր հրատարակեց անցեալ տարի Հայաստանի Պետհրատը: Այս գիրքերուն մէջ են Վիկտոր Համբարձումեանի «Աստղային աստղացիները» Պրոֆ. Լեւոն Յովհաննէսեանի «Ներքին հիւանդութիւնները» եւ «Հայաստանի անտառները»: Այս տարի պիտի հրատարակէ «Ռուսերէնէ հայերէն մեծ բառարան մը, «Հայոց պատմութեան Գ. հատորը եւ «Հայաստանի աշխարհագրութիւնը»:

ԵՐԳԶՈՒՀԻ Հայկանուշ Դանիէլեանի ծննդեան 60ամեակի առթիւ Երեւանի Սունդուկեան թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր երեկոյ, ուր խօսեցան արուեստագէտներ Մալեան, Աւէտեան, երգչուհի Սաղանդարեան, բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան եւ ուրիշներ: Ամէնէն վերջ տեղի ունեցաւ համերգ Երեւանի երաժշտանոցի սաներու եւ ուսանողներու կողմէ:

«ՑԱՌԱՋԻ» ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

— Օրն ու տարին չեմ գիտեր, ես մարգարէ չեմ, բայց գիտեմ որ պէտք է արիւն ու զոհ տանք այնքան ատեն՝ որքան ատեն որ չէ սպառած մեր յեղափոխական ճամբան, ի՞նչ կը կարծէիք, ընկերներ, յեղափոխութիւնը՝ կանաչ բլուրի մը ստորոտը կենալ եւ մանուշակ քաղել չէ. ոչ ալ այգիի մը մէջ նստիլ ու խաղող ուտելուն կը նմանի:

— Ոչ, Տիգրան, մենք յեղափոխութիւնը մանուշակ քաղելու եւ կամ խաղող ուտելու չնմանցուցինք, գիտենք որ՝ զոհ ու արիւն կայ ծայրը, բայց մեզի կը թուի թէ հայեւքիւրտ եղբայրակցութիւնը Վանայ լճին չափ արիւն կ'ուզէ:

×

Շուտով ներկայացաւ առիթը, ուր Տիգրանը ցոյց տուաւ ռազմիկի իր ճարտարութիւնը, իր կամքին ու վրէժխնդրութեան տոկունութիւնը, մանաւանդ՝ իր ծայրայեղ թրքատեացութիւնը:

Թահսիլտար Իպրահիմ, Արտամերտցի մը, մէկը այն արիւնկզակ Թուրքերէն՝ որոնք գիտեն անխղճօրէն կողոպտել ու տանջել ժողովուրդը, կրթնած պետական անարդար օրէնքներու վրայ, անոր տան օրէնքներու վրայ՝ անոր տան կարպետն ու անկողինը, պնակն ու կաթսան, եզն ու գոմէշը, ձին ու ջորին, վերջապէս բոլոր այն իրերն ու առարկաները որոնք արժէք մը կը ներկայացնէին, ծախել աժան՝ գանձելու համար պետական տուրքը: Իպրահիմը նոյնիսկ չխնայեց ծառերուն, պտղատու կամ անպտուղ:

Հայոց Ձորի հայ գիւղերուն սարսափն էր Իպրահիմը: Հայերը այլեւս չկրցան համբերել ու տոկալ, դիմեցին Վանի Կեդր. Կոմիտէին, պատմեցին հրէշին արարքները եւ ճար մը խնդրեցին: Բողոքագրին տակ ստորագրեցին տասնեակ մը գիւղերու առաջաւոր մարդիկ, որոնց մէջն էր Տիգրանի հայրը Ռէս Սանօն՝ Արօր կեղծանունով: Կեդր. Կոմիտէն վճռեց ահաբեկել Իպրահիմը եւ գործադրութիւնը յանձնեց Տիգրանին, որովհետեւ Հայոց Ձորցի էր, ծանօթ այդ գաւառի աշխարհագրական դիրքին ու միջավայրին, հրահանգուեցաւ գիւղերու կոմիտէներուն և ենթ.ներուն որ աչալրջութեամբ հետեւին Իպրահիմի շարժումներուն, թէ՝ ո՞ր ճամբով գիւղը կ'երթայ, որո՞նց տուներու մէջ կը գիշերէ, պրպտել մանաւանդ քրտական կամ թրքական գիւղերը, եւ լուր տալ սուրհանդակներու միջոցաւ:

Պահքի երկրորդ շաբթուն, Տիգրան ճամբայ ելաւ դէպի Հայոց Ձոր, իր հետ առնելով երկու ընկերներ, Արամն ու Յակոբը: Ձիւն, ձմեռ եւ կծու ցուրտ, Այգեստանի ճրագները սկսած էին պլպլալ, երբ ահաբեկիչները կտրեցին Վանի դաշտը, բարձրացան Կեմի լեռը, եւ առտու կանուխ՝ մօտեցան Կեմ կոչուած հայկական գիւղին: Անդղայ գետը կը փըշրտար միայն, ձայն չկար, կանգ առին յարդանոցի մը պատին տակ: Տիգրան երեք հեղ խօսեցաւ աքաղաղի պէս, սպասեց լուրի, քիչ վերջ՝ գիւղէն նոյն ձեւով պատասխանուեցաւ, ապա տեսնուեցաւ սեւ զանգուած մը ձիւնի վրայ: Կուսակցական ընկեր մը ըլլալու էր, մօտեցան անոր, կամաց ձայնով՝

— Բարի լոյս, ընկեր:

— Բարի լոյս եւ բարի եկաք ընկերներ:

Հիւրերը առաջնորդուեցան ախոռի մը օտան, ուր մնացին ամբողջ ցերեկը: Տիգրան գումարել տուաւ ժողով մը՝ մասնակցութեամբ գիւղի կոմիտէի անդամներուն, Իպրահիմի մասին ստացաւ անհրաժեշտ տեղեկութիւններ, լսեց որ՝ այդ օրը Անգղ գիւղէն Կեմ պիտի գար ու պիտի անցնէր Հիրճ քրտական գիւղը, ասիկա՝ լաւագոյն առիթ մըն էր, Իպրահիմը պէտք է սպանուէր քրտական գիւղի մօտերը:

Երեքշաբթի գիշեր, Տիգրան եւ իր ընկերները Կեմ մտան:

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Մարտ 21ին մեր դաշտին վրայ ընդունեցանք Իւ. ԷՍ. Մըլէնի խումբը:

Թէեւ վստահ էինք մեր յաղթութեան վրայ, բայց եւ այնպէս, անակնկալները այնքան շատ են ֆութպոլին մէջ որ հարկ էր զգոյշ ըլլալ:

Մինչեւ կիսախաղը չկրցանք կէտ մը նշանակել, հակառակ արդիւնք մը շատ զոհ պիտի ձգէր դիմացի խումբը:

Խաղը վերսկսած ատեն մեր տղաքը անդադար գրոհ կուտան ու կէս ժամուան մէջ չորս կէտեր կը նշանակեն (Զարիֆեան, Քիւփէլեան, Գալուստեան, Յուսէփեան): Պէտք է ըսել որ յառաջապահներուն գործը մեծապէս դիւրացուց մեր պաշտպանողական գիծը որ դերազանցօրէն լաւ խաղաց: Յաղթեցինք 4–0ով: Մեր լաւագոյն խաղցողները եղան Գալուստեան, Յուսէփեան եւ Սրապ: Իսկ հակառակորդին խումբին մէջէն Պալեան (Իսի լէ Մուլինոյէն):

Այս կիրակի դարձեալ մեր դաշտին վըրայ պիտի մրցինք ընդդէմ Ֆոնթընէի: Երթին 2–1ով պարտուած էինք:

Այժմ երկրորդ ենք, մէկ կէտի տարբերութեամբ Ֆոնթէնըլոյէն:

Մեզ ոք ախոյենական մրցումները, չորս բախումներով կը վերջանան:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

կազմակերպութիւնը Թունիզիներ ցըր — ուեց, բողոքելով տրուած որոշման դէմ : Ուսանողներն ալ ցոյց մը կատարեցին գնդ. Կամալ Նասըրի եւ Սալահ Սալեմի դէմ : Ոստիկանութիւնը միջամտեց, արտասուաբեր ռումբեր գործածելով : Ըմբոստները սպառնագիրներ ձգած էին Նամակատուփերու մէջ :

× 200 Իսլամ Եղբայրներ արձակուեցան Գահիրէի բանտէն :

ԳԻՒՂ ՄԸ ԱՆՀԵՏԱՑԱՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Շապին-գարահիսարէն 5 ժամ անդին, Ճըրըղըղ գիւղը որ 46տունէ կը բաղկանայ, գետնամոյն եղաւ Մարտ 17ի գիշերը, ժամը մէկին ատենները : Հսկայ ու զարհուրելի հողային կքումի մը հետեւանքով կործանեցաւ գիւղը 5–6 մ. խորութեամբ վիհերու մէջ :

Հողի սահանքն ու կքումը դանդաղօրէն կատարուած ըլլալով, գիւղացիները փութով դուրս ելան իրենց կենդանիներով միասին : Ուրեմն մարդկային կորուստ չկայ : 300 հոգինոց գիւղը սարսափելի կացութեան մը մատնուեցաւ : Կարելի չէ եղած որեւէ գոյք փրկել : Իշխանութիւնները աղէտին վայրը փութալով օգնութիւն հասցուցին գիւղացիներուն, որոնք հրջակայ չորս գիւղերը տեղաւորուած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի վերջին փորձերը անհանգիստ մատնած են Չըրչիլը, որ պիտի առաջարկէ Մեծերու ժողով մը գումարել, վերջ տալու համար կատարուած փորձերուն : Ինչպէս գրած էինք, 35 ճափոնցի ձկնորսներ վիրաւորուած են 120 քիլոմեթր հեռաւորութենէ մը, իբրեւ հետեւանք ջրածին ռումբի մը պայթումին : Դէպքէն երեք օր վերջը իրենց դէմքերը կապարի գոյն ստացան, մոխիր ինկաւ իրենց աչքերուն վրայ, տաքութիւն ունէին եւ չէին կրնար ճաշել : Կ'ըսուի թէ Սիպերիոյ մէջ ալ փորձեր կը կատարուին, մոխիր թափելով Ճափոնի վրայ :

ՆՈՐ ԴԷՊՔ ՄԸ պատահեցաւ Իսրայէլի սահմանին վրայ : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Հրեայ մը վիրաւորուած, ուրիշ մըն ալ առեւանգուած է Եգիպտացիներու կողմէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը կը գրեն թէ ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնեաներէն չորս սպաներ վաւերագիրներ մոռցած են Սիպերիոյ կառախումբին մէջ : Այս թուղթերուն համաձայն, որոնք կառավարին ձեռքն անցած են, չորս Ամերիկացիները լրտեսութիւն կը կատարէին :

20 ԸՄԲԻՇՆԵՐ Փարիզ եկած էին արեւելեան Եւրոպայէն, եւ մրցումներ կատարեցին հովանաւորութեամբ «Իւմանիթէ»ի : Առջի օր երբ իրենց երկիրները կը վերադառնային, Ռումանացի մը, Լուքիկի Տիմիթրու, Պուրժէի օդակայանէն խոյս տալով, պահականոց ապաստանեցաւ, ըսելով թէ չուզեր վերադառնալ : Ոստիկանութիւնը վար դրաւ փախստականը :

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔԻ բարեփոխման քննութիւնը նորէն յետաձգուեցաւ, մեծ դժուարութեանց հանդիպած ըլլալով :

84 ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ոճրագործներ ազատ արձակուեցան Ամերիկացիներու կողմէ : Բանակցութիւններ կը կատարուին, արձակելու համար Նիւրընպէրկի դատապարտեալներէն անոնք որ հիւանդ են :

ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ինկաւ Թուլոնի նաւազներու վարժարանին բակը : 15 տարեկան աշկերտ մը գլխատուեցաւ մեքենայի կըտորէ մը, վարպետի մը սրունքներն ալ կտրուեցան :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կռիւները վերսկսած են Տիէն Պիէնի ճակատին վրայ

Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ ընկեր Գասպար Իփէկեանի մահուան երկրորդ տարելիցի առթիւ այրի տիկին Իփէկեան եւ զաւակները երեք հազար ֆրանք կը նուիրեն Պէյրութի Համազգայինի Գ. Իփէկեան Թատերախումբին, երկու հազար ֆրանք Փարիզի Հ. Յ. Դ. Տան հիմնադրամին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, առտու ժամը 10·30ին, Աւետման Տօնին առթիւ, Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ՝

Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

10պիս, Ռիւ Թուէն :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

27 Մարտ, Շաբաթ օր, ժամը 9ին

SALLE MAZENOD
88, Rue d'Aubagne

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը նախագահէ ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ
Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ, Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :
Ներկայ պիտի ըլլայ երեսփոխան ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆՀԱՐՏ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Au Préau de l'Ecole des Filles,
69, Rue d'Arcueil Bagneux (Seine)

Շաբաթ, 3 Ապրիլ ժամը 20·30էն մինչեւ կէս գիշեր,

Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ կը խօսի՝

Ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ճոխ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժին :

Ա. մաս.— Երկու նոր պատկերներ Յ. Զարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն (բեմադրութիւն ընկ. Թորոսեանի) :

Բ. մաս.— Արտասանութիւններ եւ երգեր :

Գ. մաս.— Հայկական եւ կովկասեան պարեր նոր յայտագրով, ղեկ. տիկին Հ. Թորոսեանի :

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ :

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ նշանակուած ժամուն :

Հաղորդակցութեան միջոցներ .— Métro Bagneux, Autobus 188 Porte d'Orléansէն իջնել Marcel Bonnet

Մուտք՝ 200 ֆր., ուսանողներուն՝ 150 ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը : Դասախօս՝ Վաղարշ Մելիքեան : Նիւթը՝ «Անի քաղաքը եւ իր դերը պատմութեան մէջ» : Մուտքը ազատ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան

Հովանաւորութեամբ Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան, կազմակերպութեամբ «Անի» Թատերախումբի դերակատարներու, օժանդակութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի դպիրներու :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը :

Ղեկավարութեամբ սիրուած դերասան Պ. Ղեւոնդ Գայթանճեանի, կը ներկայացուի՝ «ՎԱՐԶՔ», զաւեշտական քօրօյօլիկ տրամ հինգ արարով :

Տոմսերու գիներ — 150 Ֆրանք (ժողովրդական գին) :

Ճնշումի տեղի չի տալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որոնք կը գտնուին Կրօն. Ընկ. անդամներու մօտ, իսկ ներկայացման օրը Թատրոնի կիչէն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Զատիկ Գուրունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝ ՊԱՐԳԵՒ ԳՈՒՐՈՒՆԵԱՆի (Եալաքտէրէցի) մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի գիւղին Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Աղեքսանդր Երամեան, Տէր եւ Տիկին Նորայր Երամեան եւ զաւակները՝ Անահիտ եւ Աղեքսանդր կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն) իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՂԱՒՆԻ ԵՐԱՄԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժամը 20·30ին, Սալ տը Ժէոկրաֆի, 184 Պուլվ. Սէն Ժէրմէն :

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտասանութիւն), Պ. Նավրուզեան (դաշնակ), Զ. Մելիքեան (ջութակ) :

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը այս յարգանքի երեկոյթին :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի ժամը 15էն 23, Ազգ. Տան մէջ : Կազմակերպուած ՇԱՒԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ : Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները եւ մեր համակիրները անխտիր :

Հաճելի միջավայր : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պիւֆէ :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ կուտայ գինեձօն մը, այս կիրակի ժամը 15ին :

149 bis Ave. d'Argenteuil, Asnières.

Ընկերվարականներու սրահը, գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ անակնկալներ Անիէռի Նոր Սերունդին կողմէ :

Մուտքը ազատ է : Փոխադր. միջոցներ՝ Փորթ Քլիշիէն 140, Փորթ Շամփէրէէն 165, իջնել Փլաս Պուրկինեօն :

ՎԻԷՆՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին :

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ
(Սալ Ռիշըլիէօ)

Յայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Բ. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Պատմագրեան, Գ. Ալէմշահ :

Ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն :

Երգահանդէսին օրը կիչէն տոմսակ պիտի չտրամադրուի :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նըպաստ իրենց դպրոցին :

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր :

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փարիզահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ : Ընտիր նուագախումբ :

Մուտքը 250 Ֆրանք :

× Կը խնդրուի մասնաւորաբար երկսեռ սերունդէն քաջալերել այս երիտասարդական ձեռնարկը, ի շահ Կրթ. գործին :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն սովորաբար ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ի «Ահարոնեան» ակումբը :

Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն սովորաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Արամ» խումբը այս կիրակի կէս օրէ առաջ ժամը 9ին :

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, սովորական հաւաքատեղին : Շատ կարեւոր օրակարգ : Զեկուցում պատգ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը յառաջիկայ երկուշաբթի ժամը 9ին, ընկերուհի Թագուհի Մինասեանի բնակարանը : — Օրակարգ զեկոյց պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին : Կը ներկայացուին «Աւարայրի Արծիւ», թատերգութենէն տեսարաններ :

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պարեր, երգեր եւ արտասանութիւններ :

GRAND AMPHITHEATRE
DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Երաժշտութեան եւ պարի փառատօն միջազգային ֆոլքլորի :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
JEAN SARRAILH
Recteur de l'Académie de Paris

եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱՌԱՅԻ :

Ի նպաստ Սէն Թ'Իլէր տիւ Թուվէի սանաթորիումին : Կիրակի 28 Մարտ ժամը 14·30ին :

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 Ֆր.

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն :

ԴԵՂԱՐԱՆ
SILVESTRE
46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41
Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը
Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է Թաղիս հայ յաճախորդներու :
Կը խօսուի նաեւ հայերէն :

ԾԱԽՈՒԻ Է

Մահուան պատճառով խիստ աժան գինով նպարավաճառի բանուկ խանութ մը, մեթրօ ժոռէս : 30 Ռիւ Պուռէ, Փարիզ : Դիմել Տիկին Մանուկեանի :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ARTICLES DE PARIS — BIMBLOTERIE

Ets. A R A R A D

8, Rue des Pénitents - Bleus (près rue Colbert)
M A R S E I L L E CO· 03 - 68

Կը ծանուցանենք մանրավաճառներուն, շրջուն վաճառորդներուն, պազարի ապրանքներ ծախողներու, ծխավաճառներու եւն. եւն. թէ բացուած է ԱՐԱՐԱՏ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ հաստատութիւնը փարիզեան նորութիւններու, մանկական խաղալիկներու : Անմրցելի գիներ : Այցելութիւն մը կ'արժէ

Մասնաւոր զեղչ ամէն գնումի վրայ եթէ ներկայացուի թերթիս կտրօնը :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՄԱՐՏ
DIMANCHE 28 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7331 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2742

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԷՐ ՎԱՐՈՒՑԱՆ

Քանի մը խորհրդածութիւններ եւս, հայերէն առաջին թերթին՝ «Ազդարար»ի հրատարակութեան 160ամեակին առթիւ:

Ամենօրեայ եւ պարբերական մամուլը երկար թափառումներէ եւ թարթափումներէ ետք, իր վերջնական կայանը կը գտնէ Պոլիս, ապա Թիֆլիս:

Շատոնց մարած էին Հնդկաստանի (Ազդարար եւ Ազգասէր), Վենետիկի, Իզմիրի եւ Մոսկուայի մէջ վառած լոյսերը: Մխիթարեաններէն մնացած էր միայն «Բազմավէպ»ը, որ կը շարունակէ մինչեւ այսօր:

Այդ մամուլի զարգացման պատմութիւնը չէ որ պիտի ներկայացնենք այստեղ:

Անցեալ կիրակի անցողակի յիշեր էինք ամենօրեայ մամուլին դերը՝ արդի աշխարհաբարի զարգացման մէջ:

Այս առթիւ պարզեցինք, նաեւ, թարգմանածոյ գրականութեան բարիքները, իբրեւ պանծարան բառերու եւ ոճերու:

Այս երկուքն ալ հում նիւթեր են որոնք մասնաւոր մշակման կը կարօտին:

Ամենօրեայ մամուլը միեւնոյն ատեն դարձաւ անդաստան մը գրական վարուցանի:

Խմբագիր, գրագէտ եւ թարգմանիչ օրը օրին իրենց վաստակը թափեցին լրագրական սիւնակներու մէջ:

Սեւ աշխատանքին խառնուեցաւ տեւականը. Լուրերու թարգմանութեան, փորձերու սրբագրութեանց հետ՝ բուն ստեղծագործութիւնը:

Դուրսէն աշխատակիցներ ալ, իրենց գրական - գեղարուեստական արտադրութիւնները կը յանձնէին ամենօրեայ մամուլին, որ դարձած էր կենդանի շտեմարան մը, բանուկ եւ ամենակուլ:

Հետզհետէ զարգացաւ, նաեւ, պարբերական մամուլը, լափելով ինչ որ կ'արտադրուէր օրը օրին:

Պոլսոյ մէջ, այս ցիրուցան արտադրութիւններէն կանձեր գրքի վերածուեցան— փրկուեցան — մասնաւորապէս Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ:

Այդ միջոցին կատարուած աշխատանքներու շնորհիւ էր որ լոյս տեսան Թ. Զարդարեանի «Ծաղկաքաղ»ը, Վարուժանի «Ցեղին Սիրտ»ը (երկուքն ալ Մատենաշար «Ազդակ»), Զոհրապի նորավէպերուն երեք հատորները եւ ուրիշ հատընտիր հրատարակութիւններ:

Վերջին արտագաղթէն ետք, նոյն աշխատանքին լծուեցաւ Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներու Միութիւնը, Փարիզի մէջ, հետզհետէ հաւաքելով եւ հատորներու վերածելով հին եւ նոր գրողներու ցիրուցան ստեղծագործութիւնները:

Անձնական ճիգերն ալ բաւական բան փրկեցին: (Նարդունին քանի մը հատոր կազմեց, հաւաքելով «Յառաջ»ի մէջ ցրուած արտադրութիւնները):

Եւ տակաւին ի՜նչ թանկագին գանձեր կան, ամենօրեայ թէ պարբերական մամուլին մէջ, անտիրութեան մատնուած՝ նոյնիսկ հեղինակներուն կողմէ:

Ողբացեալ Արամ Անտոնեան բան - գործ ըրած էր պրպտել Նուպարեան Մատենադարանի լրագրական հաւաքածոները, եւ տետրակներու մէջ ամփոփել բազմաթիւ պիտանի նիւթեր, որպէսզի հրատարակութեան տրուին:

Ամենօրեայ թէ պարբերական մամուլը հանք մըն է ամէն տեսակ արտադրութեանց: Անոնց մէջ ընկերային, քաղաքական կամ ազգագրական ուսումնասիրութիւններ, վերլուծումներ կամ թարգմանութիւններ ալ կան որոնք մինչեւ այսօր կը պահեն իրենց արժէքը:

Եթէ միայն հարիւրին տասը փրկուէր...

Ահաւասիկ ծառայութեան ասպարէզ մը՝ մեր վանքերուն համար: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Միջազգային մամուլը հակասական տեսակէտներ կը յայտնէ միաց. բանակի ծրագրին վաւերացման մասին, որ լըջօրէն կը զբաղեցնէ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը:

Գերմուտայի խորհրդաժողովին մէջ, Պ. Լանիէլ կը կարծէր թէ Ֆրանսայի դիրքը պիտի պարզուի, Պերլինի խորհրդաժողովին գումարումէն ետք: Արդ, հինդ շաբաթ անցած է այդ ժողովին փակումէն ի վեր, բայց դեռ ամէն բան անկախ կը մնայ, սպասելով Ժընեւի ժողովին:

Իրագէկներ կը կարծեն թէ Մ. Նահանգները դժուարին կացութեան մը պիտի մատնուին յառաջիկայ ապրիլին, եթէ Ֆրանսա վերջնական որոշում մը տուած չըլլայ միացեալ բանակի ծրագրի մասին:

Ինչպէս յայտնի է, Ֆրանսա մեծ յոյսեր դրած է Հիւս. Ամերիկայի եւ Ժընեւի ժողովին վրայ, Հնդկաչինի պատերազմը վերջացնելու համար: Արդ, Ամերիկացիները կը սպասեն որ Ֆրանսա վաւերացնէ այդ ծրագիրը: Փարիզի մէջ անկարելի կը գտնեն այդ վաւերացումը, Ժընեւի ժողովէն առաջ:

Ընկերվարականները, որոնք մասամբ վաւերացման համաձայն են, հետեւեալ հարցումները կ'ուղղեն.— 1. Մ. Նահանգները ի՞նչ երաշխիքներ կուտան թէ Գերմանիա իր զէնքերը պիտի չգործածէ Ֆրանսայի դէմ.— 2. Անգլիա ի՞նչ ձեւով պիտի աջակցի վոյ ...
թեանց.— 3. Ի՞նչ ապահովութիւն կայ թէ զինուորական տարրը գերակշիռ դեր պիտի չկատարէ միացեալ բանակին մէջ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ընկերվարական կուսակցութեան անդամներուն 25 առ հարիւրը համաձայն է վաւերացման, առանց սպասելու վերոյիշեալ երեք հարցումներու պատասխանին: Հարիւրին 25ը դէմ պիտի քուէարկէ, ինչ պատասխան ալ տրուի Իսկ մնացեալ 50 առ հարիւրը թեր պիտի քուէարկէ, եթէ պատասխանը նպաստաւոր ըլլայ:

Այս վերջինները միշտ կը պնդեն որ Մ. Նահանգները յանձն առնեն Եւրոպայի մէջ պահել իրենց զօրքը եւ ոչ թէ միայն հիւլէական ռմբաձիգ օդանաւեր: Կը պահանջեն նաեւ որ Անգլիա իր եւրոպական ուժերը — 4ուկէս զօրաբաժին — ամբողջովին կամ մասամբ տրամադրէ միացեալ բանակին, իսկ ծրագրուած եւրոպական խորհրդարանը ձեռք առնէ միացեալ բանակի վերատեսչութիւնը:

Վաւերացման համար ուրիշ դժուարութիւն մը կը կազմէ Սարի խնդիրը, որ կը մնայ միշտ առկախ, հակառակ զանազան լաւատես յայտարարութեանց:

× Զօր. Մոնսապէռ հարցապնդում մը ուղղեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարին, գանգատելով թէ դասախօսութիւններ սարքուած են կարգ մը զօրանոցներու մէջ, ի նպաստ միացեալ բանակի դաշինքին վաւերացման: Ուրիշ երեսփոխան մը եւս դիտել տուաւ թէ քարոզութիւններ կը կատարուին բանակին մէջ: Այս առթիւ բացագանչեց.— «Անթոյլատրելի է որ մեր երկիրը դառնայ գոց դաշտ մը ուր բուլլերը, տոլարները եւ այժմ ալ մարքերը իրար խառնուին, ազդելու համար մեր որոշումներուն վրայ: Անհրաժեշտ է մաքրել միացեալ բանակի ծրագրին քննութեան մթնոլորտը եւ վերջ տալ դուրսէն եղած քարոզութեանց»:

Երրորդ մը բացատրեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ Ֆրանսական մարզպանը իրաւունք չունէր վաւերացնելու սահմանադրութեան փոփոխումը, առանց խորհրդարանին հաւանութեան:

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը,

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՐԿԱՐԱՐ ՎԱԽԸ

Ինչպէս կ'երեւայ, իսկապէս մտահոգութեան մատնուած են օրուան Հզօրները, իբրեւ հետեւանք հիւլէական, եւ մանաւանդ ջրածին ռումբի վերջին փորձերուն:

Բոլորդ ալ գիտէք անցուդարձը:

Այդ փորձերուն առաջին զոհերը եղած են 23 կամ 35 ճափոնցի ձկնորսներ, 120 քիլոմեթր հեռուէն:

Քանի մը օրէն կը կարդաք մանրամասնութիւնները:

Այդքան հեռուէն մոխիր թափած է խեղճ ձկնորսներուն վրայ: Դէմքերը կապարի գոյն առեր են: Բշտիկներ բուսեր են իրենց մարմիններուն վրայ, եւ տակաւին յայտնի չէ թէ պայթումին շողարձակումները ի՞նչ աւերներ պիտի գործեն:

Դէպքը մեծ յուզում եւ վախ պատճառեց ամբողջ աշխարհի, եւ մանաւանդ Անգլիոյ մէջ, ուր վարչապետը, Չըրչիլ, անցեալ շաբթու նառ մըն ալ խօսեցաւ երեսփ. ժողովին առջեւ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրէին թէ ծերունին այնքան յուզուած էր որ, ձայնը կը դողար եւ արցունքներ կը հոսէին աչքերէն:

Վրդովումը իսկապէս խոր է եւ Չըրչիլ որոշեր է այս շաբթու նոր ճառ մը խօսիլ երեսփ. ժողովին առջեւ, բացառիկ ժողովի մը հրաւիրելու համար Մեծերը:

Վերջին լուրերու համաձայն, Մ. Նահանգները որոշեր են յետաձգել նոր փորձերը, բացառիկ միջոցներ ձեռք առնելու համար:

Բարենշան է երեւոյթը:

Բարեպաշտները կ'ըսէին,— «Սկիզբն իմաստութեան երկիւղ Տեառն»:

Կը թուի թէ «Տէր»ը այժմ իր ահուսարսափի պաշտօնը յանձնած է հիւլէական կամ ջրածին ռումբին:

Այլեւս կրնանք ըսել— Սկիզբն իմաստութեան երկիւղ շողարձակման հիւլէից:

Ամէն պարագայի մէջ, մաղթենք որ նոր լոյս մը ծագի ճափոնցի ձկնորսներու գլխուն թափած մոխիրներէն, երբ դեռ առաջին փորձերն են որ կը կատարուին: Այն ալ աշխարհի հեռաւոր մէկ ծայրը, խաղաղական ովկիանոսի մէջ: ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գրած էինք թէ Խ. Միութիւնը գերիշխանութիւն շնորհած է Արեւելեան Գերմանիոյ, որ ունի 18 միլիոն բնակիչ:

Արեւմտեան շրջանակներու մէջ անհամաստ եւ անուանական կը նկատեն այս որոշումը: Կ'ըսեն թէ Մոսկուա իրականին մէջ տեւել կուտայ իր կրած չքաւորն Գերմանացիներուն, քանի որ իր 300.000 զինուորները պիտի մնան եւ իրենց կը վերապահեն ամէն իրաւունք, «յանուն ապահովութեան»:

Ամերիկայի դիւանագէտ մը կ'ըսէ.— Պէտք չէ որ եւ է իրական փոփոխութիւն սպասել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Կացութիւնը պիտի մնայ այնպէս ինչպէս որ է: Գերմանները ոչ մէկ իրաւասութիւն պիտի վայելեն եւ ռուսական տիրապետութիւնը պիտի մնայ նոյնքան խիստ: Փորձառութիւնը սորվեցուցած է մեզի միշտ մանրադիտակով քննել խորհրդային յայտարարութիւնները, որոնք յաճախ թակարդներ են»:

Արեւմտեան Գերմանիոյ փոխ - վարչապետը յայտարարեց թէ Մոսկուայի յայտարարութիւնը չի բարեփոխեր արեւելեան Գերմանիոյ բնակչութեան դերութիւնը: Միայն Մոսկուայի եւ արեւելեան Գերմանիոյ յարաբերութեանց ձեւն է որ կը փոխուի: Արեւելեան Գերմանիան պիտի շարունակէ մնալ արբանեակ երկիր մը, ինչպէս եղած է 1946էն ի վեր»:

Իսկ վարչապետ, Տոքթ. Ատընաուըր, որ Հռոմ կը գտնուի, ըսաւ թէ եղածը խաղ մըն է, մոլորեցնելու համար արեւելեան Գերմանները: «Այս բաները նորութիւն չեն ինծի համար: Ռուսերը նախապէս երկու - երեք անգամ փորձեցին այս խաղերը»:

Պ. Փլեւէն, պատասխանելով բոլոր հարցապնդումներուն, ըսաւ թէ համաձայն է որ քարոզութիւններ չկատարուին միացեալ բանակի ծրագրին առթիւ, ոչ թեր, ոչ ալ դէմ: Եւ հաստատեց թէ պիտի շարունակէ ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի քաղաքական խնդիրներ չյուզուին բանակին մէջ:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան նախագահը մարտ 26ին ստորագրեց սահմանադրութեան փոփոխութիւնը, որուն շնորհիւ պիտի կրնան զինուորագրութիւն եւ վերազինում կատարել:

ՄԱՔՍԱՏՈՒՐՔԵՐՈՒ սակացոյցը պիտի բարեփոխուի 45 առ հարիւր համեմատութեամբ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԸ

M. JEAN PERREAU PRADIER

Տրոմի նահանգապետ Պ. Ժան Փռատիէ Վանտէի նահանգապետ նշանակուած ըլլալով, մօտերս իր նոր պաշտօնատեղին պիտի երթայ: Այս առթիւ Վալանսի Ազգ. Միութիւնը յանուն գաղութին իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէ անոր ցոյց տուած ազնիւ վերա...

Մասնաւոր կամ հաւաքական պարագաներու մէջ, Պ. Ժան Փռատիէ եւ իր սպասարկութիւնները միշտ օգտակար հանդիսացած են գաղութին Հայերուն:

Վերջին ամէնէն կարկառուն օրինակը Վալանսի հայկական եկեղեցիի շինութիւնն էր, որուն համար նահանգապետը տրամադրեց իր ամբողջ համակրանքը եւ աջակցութիւնը:

Վալանսի Հայերը կը ցաւին որ իրենց սիրելի նահանգապետը կը հեռանայ: Միեւնոյն ատեն յարգանքով կը շնորհաւորեն իր պաշտօնի բարձրացումը, որուն արժանի է ամէն կերպով:— Օ. Մ.

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Նեկիպ գործի ձեռնարկած է արդէն, աստիճանաբար փոխանցելու համար զինուորական իշխանութիւնը:

Ջնջուած է յեղափոխական ատեանը, որ ցարդ կը դատէր Նախորդ իշխանութեան վարիչները: Ազատ արձակուած են շատ մը ականաւոր անձեր, որոնց կարգին նախկին վարչապետը, Նահաս: Նախարարներէն անոնք որ զինուորական չեն, ծանուցին թէ պիտի հրաժարին, եթէ ամբողջ դահլիճը հաւաքաբար չհրաժարի: Զինուորականները կը մերժեն հրաժարիլ: Գնդ. Նասըր զինուորական հոսանքին գլուխն անցած է: Կ'ըսուի թէ սպաններ եղած են թէ Նասըրի եւ թէ զօր. Նեկիպի:

Բանտէն արձակուած են 591 կալանաւորներ Ասոնց մէջ չեն յեղափոխական ատեանին կողմէ դատապարտուած կամ դատի սպասող քաղաքացիները: Արձակուած է նաեւ Իսլամ Եղբայրութեան առաջնորդը, Հոտէյպի: Կը կարծուի թէ այս կազմակերպութիւնը, որ օրէնքէ դուրս հռչակուած էր, տիրական դեր մը պիտի կատարէ յառաջիկայ ընտրութեանց եւ նոր քաղաքականութեան մէջ:

Լուծեալ կուսակցութիւններէն «Վաֆտ»ը գործի ձեռնարկած է, վերակազմուելու համար: Պատուիրակութիւն մը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԳԻՐՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ...

■

Ներքին եւ արտաքին բոլոր տագնապներուն վրայ, մեր կեանքին մէջ, ահաւասիկ կ'աւելնայ ուրիշ մըն ալ,— հայ գիրքի տագնապը:

Տագնապներ կան, որոնք «մութ» են. կան ուրիշներ, որոնք «սուր» են: Այս « սուր »երէն ըլլալու վրայ է հայ գիրքի տագնապն ալ :

Մեր օրերուն հասնելէ առաջ՝ փորձենք արագ ակնարկ մը նետել հայ գրավաճառութեան պատմութեան վրայ, քանի որ գրավաճառատունն ալ պատմութիւն մը ունի վերջապէս: Մեր միակ աղբիւրն է, այս յետադարձ ակնարկին համար, Աբրահամ Այվազեանի մոռցուած մէկ գործը,— « Շար հայ կենսագրութեանց», Գ. հատոր, տպուած Պոլիս, 1893ին:

Այվազեան կը գրէ, թէ իր ողջութեան ատեն,— ուրեմն մեզմէ շուրջ հարիւր տարի առաջ, — Պոլսոյ մէջ իբրեւ գրավաճառ կը յիշուէին Յարութիւն աղա Մարգարեան, Գալուստ աղա Սրապեան, «խալբախըը» ծերունի սարկաւագ, Պապա - Դանիէլ, հնավաճառ Մարտիրոս եւ « Վենետիկցիներուն գրատունը ի Սեդրոս խան»:

Այվազեան կը յիշատակէ նաեւ, «ի Կալկաթա», գրավաճառ Էլիազ Աւգալեան Շիրազեցին եւ Ա. Ընկերութեան գրատունը, «որք կարօտելոց՝ ձրի, իսկ կարողաց՝ գրքերու որոշեալ գներովը կը վաճառէին»: Ապա կուտայ անունները քանի մը ուրիշ գրավաճառներու՝ Պոլսէն եւ Թուրքիայէն դուրս: Այսպէս՝ «ի Տփղիս՝ տպարանատէր եւ «Կռունկ» ամսաթերթի հրատարակիչ ու տնօրէն Համբարձում Էնֆիէճեանը, նոյնպէս ի Տփղիս՝ Ալաշաթեան գրատունը, Կովկասեան գրավաճառանոցը, ի Նոր - Նախիջեւան՝ Հայբաղեանանցը, ի Ռոստով՝ հեղինակ եւ ամարապէտ եւ տպագրիչ Յովհաննէս Տէր Աբրահամեանը, յԻզմիր՝ Յարութիւն Շահվէքիլեանը, տպագիր - հրատարակիչ Տէտէեանը» («Շար հայ կենսագրութեանց», հատոր Գ., էջ 7):

Միշտ համաձայն Այվազեանի, Պոլիս՝ Մահմուտ Փաշայի [illegible] գրավաճառի խանութ մը բացած էր նաեւ Գափաֆեան Յարութիւն էֆէնտի, բայց հայ գրավաճառներու նահապետները կը համարուին Տիրացու [illegible] Ծանուկ, որոնք կ'ապրէին 18րդ դարու կէսերուն (1740) եւ որոնց անունը Այվազեան քաղած է հին գիրքերու յիշատակարաններէն: «Կ'երեւի թէ,— կը գրէ Այվազեան, — ասոնք շրջիկ գրածախներ էին, որք երբեմն իրենց հաշուոյն գիրք ալ տպած են»:

Երանելի եւ երախտաւոր հայրեր, որոնք հայ գրքի առաջին տարածիչները եղան եւ որոնց անունը կ'արժէ, որ տեղ մը գրուի վերջապէս:

Ի՞նչ կը ծախէին այս « Նաուկ » կամ « շրջիկ » գրավաճառները, քանի որ 19րդ դարէն առաջ հայերէն գիրքերը այնքան քիչ էին, որքան պանոնք կարդացողները: Դարձեալ Այվազեանն է, որ կուտայ անուններ.— Պղնձէ քաղաք, Եօթն իմաստասէր, Բուն տոմար, Աղջիկ - Մանուկ, Քերական, Հեզարան, Սաղմոս, Նարեկ, Օրացոյց եւ այլ այս կարգի կրօնական կամ կրօնաշունչ գիրքեր, զորս կը վաճառէին,— կ'ըսէ Այվազեան,— «եկեղեցւոյ դուռները, Շուկային մէջ եւ տօնախմբութեանց ու համախմբութեանց յատկացեալ վայրերը»: Կը ծախէին նաեւ՝ այսպէս կոչուած «աշխարհական» գիրքեր,— Աղնիւ ողայ, Աքլոր եղբայր, Գաղտնիք կանանց, Աշըգ Ղարիպ, Շահ Իսմայէլ, Փափաղլար, Շարքիներ, Մեճմուաներ, Տեսթաններ եւն., եւն.:

Սակայն առաջին հայ գրատունը կը հիմնուի Պոլիս, մեզմէ ճիշդ հարիւր յիսուն տարի առաջ. «1805ին կը լինէր հայ գրավաճառութեան բուն կերպաւորութիւնը՝ հաստատմամբ Մարգարեան մեծահամբաւ գրատան» , կը գրէ Այվազեան :

Յառաջիկայ տարի, 1955ին, կը լրանայ ուրեմն 150ամեակը հայ գրավաճառութեան հիմնադրութեան: Առաջին հայ գրավաճառը, որուն կը պարտինք «բուն կերպաւորութիւնը » հայ գրավաճառութեան, պատմութեան անցած է «քիթապճի Մարգար» անունով, զաւակը ոմն Պարոնի, որ, ըստ ոմանց, վանեցի է, ըստ ուրիշներու՝ բալուցի:

Լաւատեղեակ կենսագիրին՝ Այվազեանի վկայութեամբ, « Մարգար իր ժամանակին ժողովրդականութիւն շահած մասնագէտ գրավաճառն էր եւ իր անուան համբաւը տարածուած էր աշխարհի այն ամէն կողմը, ուր որ հայ մը կար»: Արդարեւ, մինչեւ Հնդկաստան գիրք կը ղրկէր Մարգար եւ հոնկէ, ինչպէս այլ հեռաւոր վայրերէ, գիրքեր կը ստանար :

Բայց միայն գիրք առնել ծախելու գործ մը չէր «քիթապճի»ին բրածը: Ոչ միայն « վաճառական» մըն էր, այլ եւ «ուսումնական» մը: Պատրիարքարանէն յաճախ իրեն կը դիմէին տեղեկութիւններ առնելու համար ժամանակակից դէպքերու եւ դէմքերու մասին: Իր գրատունը, ասկէ զատ, ժամադրավայր մըն էր, ուր կը հաւաքուէին եւ « հոգեշահ» զրոյց կ'ունենային բարձրաստիճան եկեղեցականներ, ուսուցիչներ, գրասէր քահանաներ, հեղինակներ, վերջապէս այդ շրջանի մտաւորական կոչուած դասը:

Աւելին. այս համեստ «քիթապճի»ն կրցած էր ըմբռնել լուսաւորութեան, նոր բառով՝ մշակոյթի դերը Հայոց ազգին մէջ: Այս նպատակով ալ յաճախ կը դիմէր իր «սիրեցեալ յաճախորդներուն՝ Ամիրաներուն, յորդորելով անոնցմէ շատերը մեկենաս ըլլալ մեծածախս գիրքերու, որոնք լոյս կը տեսնէին յետոյ կամ Վենետիկի եւ Վիէննայի եւ կամ Պոլսոյ մէջ: Մարգարի առաջարկով էր, որ Յարութիւն Ամիրա Պէզճեան մեկենասը եղած էր Գէորգ Դպիրի Պարսկահայ մեծահատոր բառարանին:

Շահեկանութենէ զուրկ չէ այն հարցը, թէ ի՞նչ կը շահէր Մարգարեան գրատան հիմնադիրը իր առած ու ծախած գիրքերէն: Այվազեանը կուտայ նորէն այս հարցումին պատասխանը: Ան կը հաստատէ, թէ ամսական միջին հաշուով 150 ոսկիի (ոսկեդրամ) գիրք կը ծախէր Մարգար, նուազագոյն տասը առ հարիւր շահով: Ուրեմն ամիսը շուրջ 15-20 ոսկիի զուտ շահ մը ունէր (մեր օրերու դրամով շուրջ 150 ոսկի): Եւ այս շահը կ'ըլլէր քերական, հեզարան եւ Քէօր - Օղլու ծախելով ...

Նշանակելի պարագայ մը եւս.— Այվազեան կը գրէ, թէ Մարգարի յաճախորդները առաւելապէս Ամիրաներ էին, այն ատենուան մեր մեծատունները: Այս կը նշանակէ, որ մեր ժողովուրդի բարձր դասը գրասէր էր. ոչ միայն կը սիրէր գիրքը, այլ եւ կը գնէր, կը կարդար եւ — [illegible] — զոհողութիւններ յանձն կ'առնէր «հայ գիրքը տարածելու համար»:

Ի՞նչ կ'ընեն մեր օրերու Ամիրաները:

Չենք ուզեր անմիջապէս պատասխանել այս հարցումին. կը գոհանանք միայն — եւ առ այժմ — հաստատելով, որ նոր օրերու մեր մեծատունները գիրք չեն կարդար, մանաւանդ հայերէն գիրք:

Սակայն այս ցաւը միայն մեզի յատուկ չէ :

Ֆրանսացի մեծանուն բանաստեղծներէն, հետագային նաեւ պետական դէմքերէն Փօլ Քլոտէլ իր քերթուածներու առաջին հատորին համար նոյնիսկ մէկ հատիկ գնորդ չունեցաւ: Չծախուեցաւ գիրքը: Դառնացած ու հիասթափ՝ Քլոտէլ յայտարարեց հրապարակով, թերթերու միջոցաւ, թէ պատրաստ է իր գիրքին ձրի ղրկել անոնց, որ կը փափաքին :

Քառասուն միլիոն Ֆրանսացիներուն մէջ միայն քսանըհինգ հոգի ներկայացան Քլոտէլի գիրքը ձրի ստանալու համար :

Մենք քառասուն միլիոն չենք, եւ մեր բանաստեղծները — առանց նաեւ պետական դէմք ըլլալու — 25էն աւելի, շատ աւելի ընթերցող ունին, բոլորն ալ գրեթէ վճարովի :

Ծանր մխիթարութիւն մըն է մեզի համար, բայց փրկութիւն մը չէ :

Եգիպտոսի մէջ այսօր միակ գրավաճառ մը իսկ չկայ (ատեն մը 3-4 գրավաճառներ կային): Եւ արտասահմանի հայ գրավաճառներէն յաճախ նամակներ կը ստանանք մօտաւորապէս սա իմաստով. « Հայերէն գիրք չի ծախուիր. հաշուեյարդարի պէտի ենթարկեմ գործս »:

Ուր էր «քիթապճի Մարգար»ը մեզմէ հարիւր յիսուն տարի առաջ, ուր ենք մենք հիմա ...

« Քիթապճի»ն ամիսը հարիւր յիսուն ոսկիի գիրք կը ծախէր (Աքլոր եղբայր եւ Քէօր Օղլու). հիմակուան գրավաճառները այդքան գիրք չեն կրնար ծախել մինչեւ իսկ ամբողջ տարուան մը ընթացքին :

Հայ Քնարի բարձրագոյն գագաթներէն է Եղիշէ Չարենցը: Իր վերջին գործը՝ «Գիրք ճանապարհի»՝ վերստին հրատարակուեցաւ Պէյրութի մէջ, բաւական ներկայանալի տպագրութեամբ : Ակնկալելի էր, որ այդ գիրքը լայն սպառում ունենար մեր գաղութին եւ որեւէ գաղութի մէջ: Չունեցաւ: «Յուսաբեր» գրատունը այս նոր հրատարակութենէն ստացաւ տասը օրինակ եւ ամիսներու ընթացքին կրցաւ ծախել միայն ... մէկ օրինակ:

Ի՞նչ ընենք, Փօլ Քլոտէլի օրինակի՞ն հետեւինք: Ձրի՞ բաժնենք մեր գրած կամ գրելիք, հրատարակած կամ հրատարակելիք գիրքերը :

Եւ ի՞նչպէս պիտի ապրի հայ մշակոյթը, ինչո՞վ պիտի ապրին այդ մշակոյթին գինուորեալ կամ ոչ - գինուորեալ պահակները :

Փաստն այն է, որ այստեղ, Եգիպտոսի մէջ, 3-400 սպառում կ'ունենար քիչ շատ առնելի գիրք մը: Այսօր այս թիւը իջած է հարիւրի: Վաղը կրնայ իջնել յիսունի:

Մեր Պատմահօր «Հայոց Պատմութիւն»ն իսկ չունեցաւ մեր սպասած, մեր յուսացած սպառումը:

Ի՞նչ կը մնայ ընել մեզի, այս պայմաններուն մէջ:

Այս հարցին է, որ պիտի փորձենք անդրադառնալ:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

(ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹԻՒ)

Զ.— ԿՐՕՆ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

●

Նկատած եմ որ, արուեստագէտ գրողներու համար հոգեկան պահանջ է նիւթէ նիւթ ցատկել, երբեմն իրարու հետ կապ չունեցող ճիւղերու հետաքրքրութեամբ:

Արդարեւ, ներքին խաղաղութիւն մը կ'իջնէ վրադ, երբ քանի մը տարի գրական պրպտումներէ վերջ, կ'անցնիս արուեստի տարբեր ճիւղի մը ուսումնասիրութեան: Կ'ըսեն՝ «չես մաշնագիտանար»:

Իրականին մէջ, պահելով համեմատութիւնները , սովորական խառնուածքներ իրենց կեանքինամբողջութեանը կը դիզեն մէկ նիւթի, մէկ ճիւղի շուրջ: Իսկ ներքին ուժեղ թրթռացումներու անձնատուր գրողները, կը մղուին կալուած փոխել: Այսպէս եղած է թէ օտարներուն՝ եւ թէ մեր մէջ:

Օրինակ, Իփոլիթ Թէն մնայուն հատորներ ձգած է գրականութեան, նկարչութեան եւ թէ քանդակագործութեան շուրջ: Ռոմէն Ռոլան գրական ստեղծագործութիւններէ դուրս վարպետ մը հանդիսացաւ իր երաժշտական, գրական եւ Միքէլ Անճէլոյի մասին տուած ուսումնասիրութիւններովը: Էլիօ, որքան խորհրդաւոր պետական մարդ՝ երաժշտական դէմքեր ուսումնասիրած նրբին քննադատ մըն է: Այդպէս էր նաեւ Լուի Պարթու, մասնագէտ մը Վակներեան երաժշտութեան: Չխօսիմ այլեւս Կէօթէի, Ռընանի, Փօլ Վալերիի, Օսքար Ուայլտի եւ ուրիշ այնքան ականաւոր դէմքերու մասին:

Իսկ մեր մէջէն, մէկ կողմ ձգելով մը-

շունչին մէջ Թաղուած Խորենացին, Անանիա Շիրակացին, մեր ժամանակակից Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեանը, Հ. Ն. Ակինեան, Լէօ, Տաշեան, Ալիշան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Զօպանեան, Շ. Նարդունի, գրած եւ ուսումնասիրած են, դրեթէ հաւասար ուժգնութեամբ գրական, պատմա - բանասիրական, մատենագրական նիւթերէ դուրս՝ գեղարուեստի այլազան ճիւղերու եւ գիտութեան մասին:

Ուրեմն չեմ զարմացած, երբ Միք. Վարանդեան, որուն գործերուն տիրական մասը մեր ժամանակակից պատմութեան վերլուծումին էր յատկացուած, պահ մը մէկ կողմ հրելով իր նախասիրութիւնը, գրած է հատոր մը իմաստասիրութեան շուրջ, «Կրօն եւ Գիտութիւն» խորագրով:

Գիրքը լոյս տեսած է Կ. Պոլիս, 1912ին: Կը բաղկանայ 166 էջերէ, որոնց 60ը յատկացուած են կրօնքին, իսկ մնացորդն ալ գիտութեան: Աւելի ճիշդ, բնութեան եւ մարդ էակին կատարած բնաշրջմանը՝ դարերու ընթացքին :

Այս գիրքը ունի իր պզտիկ պատմութիւնը: Յառաջաբանէն կը տեղեկանանք թէ, գործին յատակագիծը կազմուած էր 1906ին եւ միջուկը ենթարկուած հրապարակային դասախօսութեան նոյն տարին, Թիֆլիսի մէջ: Իսկ մրոչ գլուխներն ալ արդէն լոյս տեսած էին մեր մամուլին մէջ 1897ի ատեններ: Ըստ հեղինակին, այդ բոլորը կը մտնեն այս գիրքին մէջ « հիմնական փոփոխութիւններով եւ յաւելումներով»: Կենդանիներու ժառանգականութեան յատկացուած գլուխին մէջ 94ի ներքեւ ալ տրուած ծանօթութեան մէջ, Վարանդեան կ'ըսէ .— «Մենք միայն հարեւանցիօրէն շօշափեցինք այդ խնդիրը, առանց սակայն կանգ առնելու այն բազմաթիւ տեսութիւններու վրայ, որ գոյութիւն ունին նրա շուրջը: Շատ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

*

Հիմա, կորսուէ գնա, քեզի մտածելու ժամանակ կուտամ, որպէսզի զալ անգամ նոյն սուտերը չկրկնես, կը հասկնա՞ս , քու ըսածդ ալ, ըսելիքդ ալ արդէն մէկ փարայի կարեւորութիւն չունին, խնդիրը շատ պարզ է: Ուրեմն, գնա կորսուէ, մինչեւ որ նորէն կանչեմ քեզ :

Կրկին գետնամած բարեւ մը տալով եւ Առաքելին հետ դարձեալ ցաւագին ակնարկ մը փոխանակելէ ետքը, դուրս ելայ:

Երկրորդ հրաւէրը չուշացաւ: Հազիւ երեք օր անց, Հիւսնի չավուշը վերստին սիկարա մը ու սուրճ մը խմեց վաճառանոցին մէջ եւ իր անսպառ կենսագրութեններէն նոր դրուագներ պատմելով առաջնորդեց զիս քոմիսէր պէյին քով:

Միեւնոյն սենեակին մէջ հարցաքննութիւնը նոյն ուղղութեամբ կրկնուեցաւ , միայն թէ այս անգամ գործը հանդիսաւոր կերպարանք մը առած էր: Մոլլային հետ ուրիշ երեք անծանօթ մարդիկ ալ կային, որոնք ապշեցուցիչ մանրամասնութիւններով ճոխ վէպ մը պատմեցին , որուն վերջաբանը այն էր, թէ Առաքելը ամենաազատ բացատրութեամբ մը հայհոյած էր հօճա էֆէնտիի նուիրական մօրուքին: Առաքելը նոյն սրտաճմլիկ վիճակին մէջ էր, աւելի նիհարցած ու տժգոյն, սակայն այս անգամ չէին Թողած, որ գլուխը կապէ, եւ ոչ իսկ ակռայի ցաւին պատրուակին տակ, որովհետեւ հօճան սկիզբէն ի վեր կ'ուրանար ծեծի խնդիրը: Իսկ այս վերջին հարցաքննութեան ամբողջ ընթացքին մօրուքը անբնական կերպով վեր կը բռնէր, անշուշտ աւելի ուժ տալու համար հայհոյանքի ամբաստանութեան : Պահ մը համարձակեցայ պնդել, որ դէպքի միջոցին Առաքելի խանութին մէջ ինձմէ զատ դուրսէն մարդ չկար, հետեւաբար ուրիշ վկայ չէր կրնար ըլլալ, բայց այս անխոհեմութեանս միակ արդիւնքը այն եղաւ, որ Հօճան ու իր վկաները կատաղի լուտանքներով վրաս վազեցին, սակայն քոմիսէրը ուժգին ապտակ մը իջեցնելով երեսիս, փրկեց զիս անոնց ձեռքէն: Ի վերջոյ Քոմիսէրը յայտնեց, որ գործը հարցաքննիչ դատաւորին պէտք է յանձնուի, որովհետեւ Հօճա էֆէնտին դատ կ'ուզէ բանալ:

Այս նոր սպառնալիքին տակ սենեակէն դուրս ելած էի, երբ Հիւսնի չավուշ Թեւէս բռնելով խահուէ-օճախին տարաւ զիս եւ հոն անկիւն մը քաշելով, սկսաւ բացատրել, թէ ինչ մեծ փորձանքներ պիտի գային թէ Առաքելին, թէ իմ գլխուս, եթէ խնդիրը դատարանի առջեւ ելլէր: Ու զիս պահ մը սարսափի մէջ Թողելէ ետքը յայտնեց որ ինք կրնայ մեր այդ բոլոր երեւելի եւ աներեւոյթ փորձանքներէն ազատել, եթէ պզտիկ գումար մը 15 ոսկի, իր տրամադրութեան տակ դնէինք: Պատասխանեցի թէ խնդիրը Առաքելէն կախուած է, քանի որ այն է ամբաստանեալը: Ասոր վրայ գնաց Առաքելն ալ բերաւ եւ մեզի սպառնացող վտանգները անոր ալ մէկիկ մէկիկ բացատրելէ յետոյ պահ մը մեզ առանձին Թողուց, որպէսզի խորհրդակցինք.

Կը կարծէի, թէ Առաքելը վայրկեան մը իսկ պիտի չվարանէր փրկութեան այդ առաջարկը ընդունելու:

(7) ԱՌԱՆՁԱՐ

ուրիշ հարցեր եւս կան, (օրինակ, «ազգային ընտրութիւնը»), որոնց վրայէն սահեցուած ենք անցնիլ, սպասելով եւ յուսալով որ հետագայում մեր կեանքի պայմանները հնարաւորութիւն կը տան ընդարձակելու ներկայ ուսումնասիրութեան ծաւալը»։ Վարանդեան այլեւս անգամ մըն ալ չվերադարձաւ այս նիւթին։

Սոփուեցանք այս պզտիկ ծանօթութիւնները նշել, ցոյց տալու համար թէ, Վարանդեան երկար տարիներ սերտած էր այս ծանր եւ ծաւալուն նիւթը։

Անհնարին պիտի ըլլայ մէկ–երկու սիւնակի մէջ ներկայացնել նոյնիսկ կըմախքը երկասիրութեան։ Այս գիրքին պէտք էր 3–4 յօդուածներ նուիրել, կարենալ թուղթին յանձնելու համար նիւթին շուրջ հաւաքած ծանօթութիւններս։ Ընկեր Ռ. Դարբինեան Պոլսոյ «Ազատամարտ»ին մէջ, 1914, Փետրուար թիւ 1431էն 37, վեց յօդուածներ նուիրած է միայն կրօնի բաժնին։ Իսկ մենք նկատի ունինք ամբողջ հատորը։ Մանաւանդ որ, 1912էն ասդին, թէ կրօնի եւ թէ գիտութեան շուրջ Տիրքէյմ, Պէրկսոնէն մինչեւ Ֆրէօյտ, յայտնած են բազմատեսակ նոր տեսակէտներ։ Դեռ չեմ յիշեր գիտութեան կատարած գործնական նորութիւնները, երբ մարդիկ օդանաւով մէկ օրուան մէջ կը կատարեն աշխարհի շրջանը, եւ կամ հիւլէական գիւտն ու այս օրերս փորձուած խորասուզումները ծովուն տակ՝ մինչեւ չորս հազար մեթր։

Միւս կողմէ, Վարանդեանի աղբիւրներն ալ հին են ու կը բարձրանան 1870ական թուականները, երբ նորութիւններ էին Տարուինի, Սփէնսրրի, Պիւխնէրի, Լամարքի, Հէկէլի եւ նոյնիսկ Կօմթէի փիլիսոփայական տեսութիւնները։

Միդի համար անփոխարինելի է Վարանդեանին այս գործը, քանի որ, մինչ օտարներու մէջ մէկ տարուան ընթացքին լոյս կը տեսնեն հարիւրաւոր ծաւալուն գիրքեր նուիրուած գիտութեան, մեր մէջ ամէն բանէ առաջ կ'արտադրեն բանաստեղծութիւններ։ Դեռ պարզամիտներ կան որոնք դրամ յատկացնելով անընդհատ կը վերահրատարակեն Արմէն Տիտանեանի վէպերը։ Ինչպէս ըսի, Վարանդեանին «Կրօն եւ Գիտութիւնը», իր տեսակ կողմէրովը հանդերձ, մնաց միակը մեր մէջ։

Կրօնով շատեր զբաղած են, մեծագոյն դերը վերապահելով Եկեղեցիին։ Վարանդեանի գործը միակն է որ աղերսը երեւան կը բերէ կրօնէն դէպի գիտութիւն՝ ու փոխադարձաբար։

Ըսինք թէ այս երկը կը բաղկանայ 166 էջերէ։ Ինքնին նիհար՝ բայց տարիներ վատնուած են գրուելու համար, քանի որ երբ, 10–15 տողի մէջ փիլիսոփայական տեսութիւն մը՝ բնագանցական դրութիւն մը կը լուսաբանուի, այդքանը կարենալ չարադրելու համար պէտք է հատորներ քանի մը գիրք կարդացած ըլլալ։ Ուրեմն 166 էջը արդիւնքն է տասնեակ եւ հազարաւոր էջերու ընթերցման։

Կ'արժէ քիչ մը աւելի երկար խօսիլ այս տրնաջան երկասիրութեան մասին։

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄԻՍԹՐԱԼԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 40ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

*

Ֆրանսայի հարաւային շրջանին մէջ կը խօսուի տակաւին «Օք գաւառաբարբառը» որ դադրած է այլեւս գրական լեզուին մէջ։ ԺԱ. դարէն ետք, տակաւին երկու հարիւր տարի նուրբ եւ ինքնատիպ մշակոյթի մը եւ փայլուն քաղաքակրթութեան տէր ժողովուրդի մը լեզուն էր, որուն բանաստեղծութիւնը իբրեւ օրինակ ծառայեց Եւրոպայի արդի գրականութեան մեծ մասին։

Հնադարեան այս ժողովուրդին մօտ աշուղները կը մրցէին երգելու եւ փառաբանելու ասպետականութիւնը եւ կինը, ցոյց տալով աշխարհի պալատական սիրոյ գաղափարը։

Իշխաններէն մինչեւ «Առիւծասիրտ Ռիչառ» կը գրէին օՔ լեզուով, իսկ պալատները վառարաններ դարձած էին, ուր կուգային բանաստեղծութիւն մտիկ ընելու օտար իշխաններ։ Այն աստիճան համբաւ կը վայելէր այս լեզուն որ Տանթէ վայրկեան մը մտածեց նոյն լեզուով գրել իր գործերը։

Սակայն Ալպիժուայի դէմ խաչակրութիւնը ԺԳ. դարուն արիւնով եւ աւերակով ծածկեց «Օք»ի հողերը եւ ցրուեց իշխաններն ու աշուղները։

Ահա այս լեզուն վերակենդանացնելու համար, 1854ին, գարնանային գեղեցիկ օր մը հաւաքուեցան եօթը գաւառացի բանաստեղծներ Ավինեոնի մօտ դղեակի մը մէջ եւ հանդիսաւորապէս խոստացան վերահաստատել իրենց լքեալ լեզուին անցեալի փառքը։ Այս լեզուն ներկայիս կը խօսին միայն գիւղացիները, հովիւները եւ արհեստաւորները։

Եօթը երիտասարդներէն մէկն էր Ֆրետերիք Միսթրալ։

Ան ծնած է 1830ին Մայեան գիւղը։ Երկրորդական կրթութիւնը կ'առնէ Նիմի մէջ, իսկ իրաւագիտական վկայականը Էքս–ան–Փրովանսի մէջ։ Սակայն այլ էր իր բուն կոչումը։ «Քսան տարեկան էի երբ որոշեցի վերապրեցնել երկրին բնական եւ պատմական լեզուն», կը գրէ

Հոն գիւղին խաղաղ մթնոլորտին մէջ կը գրէ Միրէյյի առաջին երգը, ուր գործող անձերն են հովիւները, մշակները եւ ամբողջ գեղջկական շրջանակը։ Ան կը կարդար իր բանաստեղծութիւնները իր եօթը ընկերներուն։

Կիրակի մը, 1854ին Ֆօն Սէկիւնեի գղեակին մէջ կը հիմնուի «Փելիպրիկը», ի ներկայութեան եօթը բանաստեղծներուն, (Փելիպր հին բառ մըն է որ դեռ կը մնայ Մայեանի ժողովրդական բանաստեղծութեան մէջ եւ, ուր Յիսուս կը վիճաբանի օրէնքի եօթը վարդապետներուն հետ)։ Անոնք կ'որոշեն հրատարակել «գաւառական տարեգիրք»ը, որ լոյս կը տեսնէ տարին մէկ անգամ, եւ կը պարունակէ բանաստեղծութիւններ, հէքեաթներ, եւն., որ ըստ իրենց կարգ մը պիտի ըլլայ իրենց եւ ժողովուրդին միջեւ։ Այս հրատարակութեան ծրագիրը կ'ընդարձակեն եւ կ'որոշեն աշխատակցելու հրաւիրել հարաւային շրջանի բոլոր այն գրագէտները, որոնք կը փափաքին որ վերապրի Օք լեզուն։ Աշխատակիցներու թիւը կը հասնի մինչեւ յիսունի։ Ասկէ դատ կը հիմնեն «Փելիպրիկներու» ընկերակցութիւն մը որուն անդամները կը համախմբուին ըստ գաւառաբարբառի։

Անոնք կ'աշխատին բարեկարգել ուղղագրութիւնը, կարգի դնել Օք լեզուն եւ գտնել բառամթերքը։ Միսթրալ կը նուիրէ քսան տարի իր «փելիպրիկի գանձը» աշխատութեան վրայ, որ միեւնոյն ատեն հարաւային շրջանի Լիթրէն եւ Լառուսն էր արտակարգ ճոխութեամբ եւ որուն առաջին պրակները կը հրատարակուին 1879ին։

Իսկ Մայեանի բանաստեղծ Միսթրալի հռչակը կը տարածուի եւ կ'անցնի գաւառի նեղ սահմանները։ Երբ 1859ին լոյս կը տեսնէ «Միրէյը», Լամարթին կ'ողջունէ իբրեւ «գաւառի Հոմերոսը»։ Յաջորդաբար լոյս կը տեսնեն իր միւս գործերը, ուր կ'արտացոլայ այն շրջանը որ կ'ընդգրկէ Լիոնէն մինչեւ ծով։

Միսթրալ չհեռացաւ բնաւ այս գաւառէն, ապրեցաւ խաղաղ, կնքեց երջանիկ ամուսնութիւն մը եւ ընդունեցաւ ակադեմիոյ պատւոյ լէգէոնի արժէքաւորութիւնը։ 1904ին ստացաւ Նոպէլի գրական մրցանակը, իսկ 1909ին տօնուեցաւ իր յոբելեանը։ Մեռաւ 1914, Մարտ 25ին, ճիշդ այն գիւղին մէջ ուր ծնած էր 83 տարի առաջ։

Ամբողջ հարաւային շրջանի ժողովուրդներուն համար Միսթրալ կը մարմնացնէ բանաստեղծութիւնն իսկ։ «Ան ոչ միայն վերակենդանացուց Օք լեզուն այլ եւ եղաւ ճշմարիտ բանաստեղծ մը», ինչպէս կը գրէ Ինէսքոյի աշխատակից Անատոլ Սարկեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա Ն Ի

*

Կանգնած եմ նորից գմբուխտեայ ափին
Գետ Ախուրեանի՝ խոհերով տրտում.
Իմ դէմ – յանդիման ժեռուտ քարափին
Նիրհում է չքնաղ մի գեղեցկուհին —

Վաղեմի փառքը շէն Հայաստանի՝
Ցեղիս հանճարով ստեղծագործուած,
Խիզախ պապերիս ոստանը՝ Անին,
Որ հիմա օտար, ոտոխից գերուած։

Ներքեւ, ձորի մէջ մարգերում դալար,
Ասես մի մեծ ժայռ դարերից պոկուած
Հանգչում է յաւերժ մի դամբանաքար՝
Նուրբ քանդակներով, «Աչոտ Ողորմած»։

Հեռւում վանանդն է, անլուր աւերակ,
Թափուր արօտներ — ջրերով վճիտ,
Շէներն հրկիզուած, դաշտերը խոպան—
Օձերն են սողում խրճիթից–խրճիթ։

Այն ողջակէզում իրար են խառնուել
Քանի հոյակապ դղեակ, ապարանք,
Եւ հազար ու մէկ եկեղեցիներ —
Արիւնաթաթախ մոխիրների տակ։

Ապա բերդերը, պալատներն աներ,
Փլատակների վէմերն արիւնոտ ...
Ցիշում եմ, քանի՛ ռնիր ու դաւեր
Այդ վաղրնջական պարիսպների մօտ։

Ու շունչդ եմ զգում, իմ վեհ Արմենիա,
Բեզում վաստակը բազկի ու մտքի
Եւ այդ խորտակուած գեղութեան վրայ՝
Հայ արքաների առնական ոգին։

Եւ ոտքերիս տակ, գետն է շառաչում,
Վըշվըշում անվերջ—Ա՛խ, ո՛ւր երթամ ես
Այս քաղաքակիրթ—քարսիրտ աշխարհում,
Այսքան վիշտ ու ցաւն ո՞ւմ պատմեմ, ի՞նչպէս։

—Ո՞վ էր քեզ խլեց ու հալածեց մեզ
Քո լոյս ափերից, իմ որբ հայրենիք,
Անի՛, մինչեւ ե՞րբ դու գերի լինես,—
Իսկ ես բնաւեր եւ վտարանդի ..

ԳՈՒՐԳԷՆ ԲՈՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑՆ ԱԼ ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ

*

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Սիրելի «Ցառաջ», քանի անգամներ մեղադրեցիր մեզ, որ երեք տարիէ ի վեր գոց կը պահենք դպրոցը, ուր ժամանակին աւելի քան 70 աշակերտներ կը յաճախէին։

Գաղութ մը որ դպրոց կը պահէր պատերազմի թոհ ու բոհին մէջ, ինչո՞ւ անճրկէր այս ազատ եւ խաղաղ օրերուն, եթէ դտնուէր խղճամիտ ու անձնուէր ուսուցիչ մը։

Մեր գաղութն ալ ուսումնատենչ է եւ բծախնդիր իր զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեան համար։ Բայց մեղքը որո՞ւնն է, երբ հակառակ մեր բոլոր ջանքերուն չգտնուեցաւ կրթական մշակը։ Այսօր ուրախութեամբ կ'աւետեմ որ շնորհիւ Ազգ. Միութեան ջանքերուն, այդ պակասն ալ լրացաւ յանձին եգիպտահայ աղնիւ Տիկին Մամասեանի։ Տիկինը Գահիրէի Գալուստեան վարժարանի շրջանաւարտներէն ըլլալով համեստաբար յանձն առաւ մեր զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեան ծանր հոգը։ Այս յանձնառութեան վրայ, Մարտ21ին մասնաւոր նամակներով ժողովի հրաւիրուած էին գաղութիս անդամները, որպէսզի ընտրուի հոգաբարձութիւն մը՝ վարելու համար դպրոցինգործը։Եղածկոչին պատասխանած էին բաւական թիւով հայրենակիցներ որոնք համերաշխութեամբ ընտրեցին հոգաբարձութիւն մը հետեւեալ անդամներով.— Յակոբ Տէտէեան, Մանուէլ Թաշճեան, Անդրանիկ Շատարեւեան, Յակոբ Փիլիկեան, իսկ Ազգ. Միութեան կողմէ ներկայացուցիչ մը։ Ժողովը փակուեցաւ շնորհաւորութիւններով եւ լաւագոյն մաղթանքներով։ Դպրոցի վերաբացման թուական որոշուեցաւ Ապրիլ մէկը։ Մինչ այդ, տեղի պիտի ունենան արձանագրութիւնները։

ՀԱՐԳԱՆՑԻ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

*

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Ձորեքչարթի առտու՝ Իպրահիմ կը հասնի, եւ կէսօրէ վերջ՝ իրեն ընկերացող երեք ոստիկաններու հետ, փայտաչէն կամուրջը կ'անցնի, ուղղուելով դէպի Հիրճ, անմիջէ երեք ժամ առաջ, Տիգրան եւ իր ընկերները, գիւղական տարազ հագած, զինուած տասնոց ատրճանակներով կը մեկնին։ Ահա Հիրճը, մշուշը ծածկեր է զայն, բայց մարդոց ձայներ եւ շուներու հաչոցներ կը լսուին։ Ձիւնը կը տեզար հանդարտ, ճամբաները լեցուած էին ձիւնով, ահաբեկիչները մտան փոս մը՝ ճամբուն եզերքը, հսկեցին Իպրահիմի հետքերուն։

— Տղաք, ըսաւ Տիգրանը, չուն Իպրահիմը բարեբախտ օր մը ծնած ըլլալու է, տեսէք, որքան ուշացաւ, արդեօք կե՞մ մնաց, կամ՝ ուրիշ գի՞ւղ մը գնաց։

Բայց վերջին խօսքը Տիգրանի բերանը մնաց, որովհետեւ Արամը ձիւնին եւ մշուշին մէջէն նշմարեց նախ ձիաւոր մը, յետոյ՝ երկրորդ մը, եւ դեռ՝ ուրիշներ։

— Տիգրան, նայեցէք, ձեռքիս ուղղութեամբ ձիաւորներ կուգան, Իպրահիմն ըլլալու է։

Տիգրանն ու Յակոբը նայեցան, ճիշդ էր, ձիաւորներ կուգային։

Տղաք, սպասինք, թող ձիւնը նստի մեր վրայ, ծածկէ մեզ եկողներու տեսողութենէն։ Որքան կարելի է դգոյշ ըլլանք, եղէք անխախտ ու վճռական, արդար վրէժխնդրութեան արդար ժամը կը մօտենայ, ըսաւ Տիգրան։

Նախ կուգար Իպրահիմը, իրեն կը հետեւէին երեք ձիաւորները։ Ձիւնը խոռունկ էր, ձիերը դժուարութեամբ կը քալէին, ահաբեկիչները եկողներուն կը նայէին այնպէս ինչպէս արծիւր՝ բակի հաւերուն, բայց ի՞նչ եղաւ արդեօք, մի՞թէ հասկցան որ ճամբուն վրայ իրենց սպասողներ կան, հապա ինչո՞ւ ճամբան փոխեցին։ Իպրահիմ զիկզակ մը գծեց, ձիուն գլուխը դարձուց դէպի արեւելք, անոր հետեւեցան միւս ձիաւորները, Տիգրանը սրտնեղեցաւ պահ մը, բայց յետոյ խնդաց, ապա՝ խօսեցաւ չընչելով.

— Իպրահիմ, ուր որ ալ երթաս՝ մեր ձեռքէն չես կրնար ազատիլ, կեցցէ հայրենիք, կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, տղաք, պատրաստ. կրակ ....։

Գոռացին հայ ահաբեկիչներու զէնքերը, հարուածները անվրէպ էին։ Իպրահիմն ու իր հետեւորդները սպաննուած էին Հիրճ քրտական գիւղի մօտերը։

Տիգրան թեթեւ մը հանգստացաւ։ Ընկերներու հետ ճամբայ ինկաւ, քալեց դէպի արեւմուտք, դէպի Կողնչէսի գետակը, ապա ուղղուեցան դէպի Խոչապայ գետը։ Գիշեր էր երբ խումբը Կեմ մտաւ, տեղական Կոմիտէին հաղորդեց ահաբեկման արդիւնքը, ու պետական խծուղէն քիչ մը հեռու կէտէ մը լեռը բարձրացաւ, իջաւ Ս. Խաչ վանքը ու հոն հանգստացաւ....։

Դուրսը՝ կը ձիւնէր ....։

Ձորեքչարթի իրիկուան դէմ, ճիշդ այն պահուն, երբ Տիգրան ու իր ընկերները կրակ կը բանային Իպրահիմի վրայ՝ Արեգնազը եւ Շուշիկը դուրս ելան վարժարանէն ու ուղղուեցան դէպի տիկին Գիւլսարի տունը։

Արեգնազը տրամադրութիւն չունէր, դէմքը դեղնած էր, ջղագրգիռ էր ու յուզուած, դէչ նախատեսութիւն մը կը ճմլէր սիրտը։ Արեգնազը սակաւախօս դարձած էր այն օրը, ոչ կատակեց, ոչ ալ խնդաց, դասերն անգամ չկրցաւ, կծկեց ու իր տեղը նստաւ, բացառիկ պարագայ մըն էր պատահածը։ Քալած միջոցին՝ Շուշիկը քաղցրութեամբ հարցուց։

— Արեգնազ, ի՞նչ ունիս, ինչո՞ւ տըրտում ես։

— Շուշիկ, չեմ գիտեր թէ ինչ ունիմ, կամ՝ ինչու տրտում եմ, գիտեմ միայն որ՝ այսօր անտրամադիր եմ, ընկճուած ու տխուր։

— Արդեօք Տիգրա՞նը ցաւցուց քեզ....։

— Շուշիկ, Տիգրանը զիս չի ցաւցներ, ան՝ կը սիրէ զիս, բայց՝ քանի մը օրէ ի վեր ան մէջտեղ չերեւցաւ, մեր տունը չեկաւ, հաւանաբար Այգեստանէն բացակայ է, չեմ յուսար թէ գիւղ գացած ըլլայ, որովհետեւ ամէն անգամ որ գիւղ կ'երթայ՝ մեզ տեղեակ կը պահէ իր մեկնումի մասին։

— Եթէ գիւղ գացած չէ, ո՞ւր գացած կրնայ ըլլալ, իր քնակած տունը հարցուցի՞ք արդեօք։

— Հարցուցինք, սիրելիս, մեզի պատասխանեցին թէ՝ Տիգրանը, Երկուշաբթի առտու, գիրքերը թեւին տակ առած՝ դպրոց մեկնեցաւ ու անգամ մըն ալ չերեւցաւ։ Անոնք ալ յուզումի մէջ են, չէ որ անոնք ալ պատասխանատու են Ռէս Սանոյին։

Հասած էին Արեգնազենց տան փողոցը։ Արեգնազը կեցաւ, քանի մը րոպէ մըտածեց, յետոյ՝

— Շուշիկ, եկուր տուն չմտնենք, այլ երթանք Արարք, հոն՝ Տիգրանը ընկեր մը ունի Արամ անունով, երիտասարդ երկաթագործ մը, անոր հարցնենք Տիգրանի մասին։

(Շար.) ՍԹՍ ՎԱՆԻ

ներկայացաւ զօր. Նեկիպի, խորհրդակ– ցելու համար։ Կառավարական օրկանը, « Ալ Կումհուրիյա » մանրամասնօրէն կը պատմէ զօր. Նեկիպի եւ յեղ. խորհրդին միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնները։ Ցօղուածագիրը կ'ըսէ թէ զօր. Նեկիպ միակ մարդն է որ ազատութիւն կ'ուզէ իր հայրենիքին համար ։

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ «երիտասարդ բանակին» սպաները դժգոհ են զօր. Նեկիպի քաղաքականու– թենէն եւ մեծ դժուարութիւններ կը յա– րուցանեն։ Նոր խռովութիւններ ծագե– ցան Գահիրէի մէջ եւ ձերբակալութիւն– ներ կատարուեցան։ Զօր. Նեկիպ եւ Արա– բիոյ Թագաւորը մզկիթ գացած էին ուր– բաթի աղօթքին համար, երբ ամբոխը կ'աղաղակէր. — « Կեցցէ՛ Կամալ (գնդ. Նասըր)։ Մենք կ'ուզենք որ յեղափոխու– թեան վարիչները մնան »։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ շատ մը ցուցա– րարներ զինուած էին եւ կը շրջէին փո– ղոցներուն մէջ, բողոքելով նոր որոշում– ներուն դէմ։ Կը լսուէին նաեւ թշնամա– կան կանչեր.— «Խորհրդարան չենք ու– զեր. յեղափոխութիւնը կը շարունակ– ուի»։

Արաբիոյ Թագաւորը ճաշած ատեն, լրագրող մը նախատինքներ ուղղեց։ Թա– գաւորը բարկանալով հեռացաւ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Տիգրիսի յորդումը վտանգաւոր կէտին հասած է ։ Ընդարձակուած են թումբերուն ճեղքերը, որպէսզի յորդումը մեղմանայ։ Պար– պուած է քաղաքին Րաշիտ զօրակայանը, մօտակայ թումբը խախտած ըլլալով։ Ան– թելը շարունակ լուրեր կը հաղորդէ կա– ցութեան մասին։ Հարիւր հազար բնա– կիչներ հեռացան իրենց բնակարաններէն, որոնք ծածկուած են ջուրերով ։

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ստացաւ Պաղտատի խորհրդային դես– պանատան գործակատարէն, որ կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը «ոչ–բարեկամական եւ թշնամական» արարք մը պիտի նկատէ, եթէ Իրաք միանայ Միջին Արեւելքի դա– շինքին, հովանաւորութեամբ ամերիկեան կառավարութեան ։

ՄԱՐՈՔԻ համայնավար կուսակցութիւ– նը ազգ. պայքարի օր հռչակեց մարտ 30ը։

ՃՐԱՄԻՆ ռումբի փորձերուն վտանգ– ները նուազեցնելու համար, Մ. Նահանգ– ները վտանգի գօտի մը կը կազմակերպեն Խաղաղական ովկիանոսին մէջ, աւելի ընդարձակելով հեռաւորութիւնը։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ կռիւները կը շարու– նակուին նոյն միօրինակութեամբ։ Մ. Նահանգները միջոցներ ձեռք առած են, նոր օդանաւեր հասցնելու համար, օր ա– ռաջ ։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժա– մը 20.30ին, Սալ տը Ժէոկրաֆի, 184 Պուլվ. Սէն Ժէրմէն ։

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակ– ցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտա– սանութիւն), Պ. Եավրուեան (դաշնակ), Ջ. Մելիքեան (ջութակ)։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւ– նը այս յարգանքի երեկոյթին ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՂԱՆԻ ՄԷՋ

Au Préau de l'Ecole des Filles,
69, Rue d'Arcueil Bagneux (Seine)

Շաբաթ, 3 Ապրիլ ժամը 20.30էն մին– չեւ կէս գիշեր,

Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ կը խօսի՝

Ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ճոխ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժին ։

Ա. մաս.— Երկու նոր պատկերներ Ց. Պարոնեանի « Մեծապատիւ Մուրացկան– ներ »էն (բեմադրութիւն ընկ. Թորոս– եանի)։

Բ. մաս.— Արտասանութիւններ եւ եր– գեր ։

Գ. մաս.— Հայկական եւ կովկասեան պարեր նոր յայտագրով, ղեկ. տիկին Հ. Թորոսեանի ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ նշանակուած ժամուն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—
Métro Bagneux, Autobus 188 Porte d'Orléansէն իջնել Marcel Bonnet

Մուտք՝ 200 ֆր., ուսանողներուն՝ 150 ֆրանք ։

ՈՍԿԻ ՀԷՔԵԱԹ

Երկուշաբթի Մայիս 16ին ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Փօթօրիկ» խումբի կողմէ։ Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։ Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, կիրակի 4 Ապրիլ, ժամը 18էն 23։

Կը նախագահէ ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Շատ ճոխ գեղարուեստական բաժին ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Պիւֆէ ։ Կը հրաւիրենք բոլոր հա– մակիրները ։

ԾԱՆՕԹ.—Նկատելով որ նոյն օրը կէսօրէ վերջ Վիէնի երգչախումբի երգահանդէսը տեղի կ'ունենայ, կը խնդրենք յարգոյ հասարակութենէն որ երթան քաջալերեն երգահանդէսը, յետոյ պատուեն «ՓՈԹՈ– ՐԻԿ»ի հանդէսը ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պրիւսէլի Ուսանողներու Միութիւնը մասնակցութեամբ գաղութիս երիտա– սարդ ուժերուն եւ հովանաւորութեամբ Գաղթային վարչութեան, պիտի ներկա– յացնէ Յ. Պարոնեանի՝

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ »

Քրքջալից կատակերգութիւն 3 արար

12 Ապրիլ, երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 20ին. Beaux-Arts «Petit Théâtre» սրահին մէջ, Պրիւսէլ։

Հասոյթը պիտի յատկացուի գաղութին կարօտեալներուն ։

Ծանօթ.— Տոմսերուն գիներն են 30, 50 եւ 100 ֆրանք, զորս կրնաք այժմէն ա– պահովել

Bureau de location - Palais des Beaux-Arts, Bruxelle, ou Persiana, 19, Chaussée de Charleroi, Bruxelles, Ամէն առաւօտ ժամը 9–12։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, առտու ժամը 10.30ին, Աւետման Տօնին առթիւ, Ս. Խաչ եկեղեց– ւոյն մէջ հանդիսաւոր ձայնաւոր պատա– րագ պիտի մատուցանէ՝

Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

10պխս. Ռիւ Թուէն ։

GRAND AMFHITHEATRE
DE LA SORBONNE

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Երաժշտութեան եւ պարի փառատօն միջազգային Ֆոլքլորի ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILH
Recteur de l'Académie de Paris

եւ նախագահութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ԺԱՆ ՍԱ– ՌԱՅԻ ։

Ի նպաստ Սէն Թ'Իլէր տիւ Թուվէի սա– նաթօրիումին ։ Կիրակի 28 Մարտ ժամը 14.30ին։

Տոմսերու գին՝ 300, 200, 150 եւ 100 ֆր.

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվառ Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, սովորական հա–ւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Ձեկուցում պատգամ. ժողովի եւ ընտրու– թիւն նոր վարչութեան ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընկե– րական ընդհ. ժողովը յառաջիկայ երկու– շաբթի ժամը 9ին, ընկերուհի Թագուհի Մինասեանի բնակարանը։ — Օրակարգ. զեկոյց պատգամաւորական ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ» ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Կիրակի 28 Մարտ, ժամը 15ին։ Կը ներ– կայացուին «Աւարայրի Արծիւ», թատեր– գութենէն տեսարաններ ։

Մանկական նուագախումբ, հայկ. պա– րեր, երգեր եւ արտասանութիւններ ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպ– րոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նը– պաստ իրենց դպրոցին։

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փարի– զահայ արուեստագէտներու մասնակցու– թեամբ։ Ընտիր նուագախումբ ։

Մուտքը 250 ֆրանք ։

✕ Կը խնդրուի մասնաւորաբար երկսեռ սերունդէն քաջալերել այս երիտասար– դական ձեռնարկը, ի շահ կրթ. գործին ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ալֆորվիլի դպրոցի հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է, Պ. Յով– սէփ Ուզունեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Շնորհք Անդրէասեանէ հազար ֆրանք ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ– ՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք ։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւննե– րով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին ։

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Յայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Բ. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Պատմագրեան, Գ. Ալէմշահ ։

Ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճա– րեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, Նպարա– վաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Սեփան – Կոմիտաս երգչախումբի վար– չութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբա– գրատունէն։

Երգահանդէսին օրը կէսէն տոմսակ պի– տի չյարմարդուի ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբ– թի երեկոյ, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Վաղարշ Մելիքեան։ Նիւթը՝ « Անի քաղաքը եւ իր դերը պատմութեան մէջ»։ Մուտքը ազատ է ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (ՍԵՒՐ)

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը Եւ– րոպայի հայ գաղութին, եւ մասնաւո– րապէս ֆրանսահայութեան լուսաւորու– թեան կեդրոն հաստատութիւնն է, օժ– տուած պետական վարժարաններու իրա– ւունքներով ։

Վարժարանը կը շարունակէ իր դերը այսօր ալ, իր ազգ. մթնոլորտով՝ կուտայ հայ մանուկներուն տոհմային հարազատ դաստիարակութիւն, բարոյական առողջ կրթութիւն, կը պատրաստէ զանոնք Պրե– վէի եւ Պաքալորէայի պետական քննու– թիւններուն, երկու երրորդի յաջողու– թեամբ ։

Կ'ընդունուին աշակերտներ տասը տա– րեկանէն մինչեւ 15 տարեկան, եթէ տա– րիքին համաձայն ունին ուսումնական պատրաստութիւն եւ բարեկրթութիւն ։ Կ'ընդունուին նաեւ ցերեկօթիկներ շրջա– կաներէ ։

Գաւառներէն եւ օտար երկիրներէն ե– կողները պէտք է ունենան խնամակալ մը Փարիզի կամ շրջանին մէջ։

Արձանագրութիւնները բացուած են, դիմել ուղղակի Տեսչութեան։

Samuel - Moorat
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon - Sèvres (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28.

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է Մի– ԱՑԵԱԼ ՆՈՐ ՁԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ ։

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60 (Poste 89)

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, ռեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գի– ներով տեղերը կ'ապահովենք ձրիաբար, դէպի Հարաւային եւ Հիւսիսային ԱՄԵ– ՐԻԿԱ, ՔԱՆԱՏԱ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ, ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ եւ ամէն կողմ ։

Դիմել ԵՂԻՇԷ ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆի որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն

American LLOYD

48, Rue de la Republique
Tél: Co. 47.22 et 74.51, Marseille
7, Rue Auber, Paris.

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմա– կեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻ– ՆԵՐՈՎ ։

Նոր գիներ

Articles polichinelles-ի համար ։

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՑ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

ՊՐՈՍՖՈՐ

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ ։

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գօլ (քալորի)։

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PRÈMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՐՏ
MARDI 30 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7332 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2743

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՅԼԵԼ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՀԵՏ

●

Ամէն անգամ որ երիտասարդական ձեռնարկ մը տեղի կ'ունենայ, նոյն հարցումը կուգայ մեր միտքը.—

Այս տղաքը ի՛նչ յառաջդիմութիւն կը կատարեն մէկ տարիէն միւսը :

Տարակոյս չկայ թէ յառաջդիմութիւնը միշտ զգալի է պարահանդէսներու մէջ : Մանաւանդ եթէ յաջողած ըլլան առաջ – նակարգ, արդիական նուագախումբ մը ճարել :

Իսկ մի՞ւս ճակատներուն վրայ, — հանդէսի մը բացումը կատարել, ճառ խօսիլ :

Եւ կամ, դասախօսութիւն մը պատ-րաստել : Երիտասարդական լսարաններ կազմել : Ընթերցումներ կատարել եւն. :

Անշուշտ արդար չէ իրենց ուժերէն վեր բաներ պահանջել :

Կ'ուզէինք իմանալ թէ կրցե՞ր են բան մը աւելցնել իրենց ստացածին վրայ :

Աւելի ճիշդ, արդիւնաւոր կը դառնա՞յ ինչ որ կը ցանուի, տարիներէ ի վեր :

Բազմազան կազմակերպութիւններ ի – րենց կարելին կը փորձեն ամէն տեղ, դպրոցին պակասը լրացնելու համար :

Մասնաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցու – թիւնը տրամադրած է իր բոլոր պիտանի ուժերը, որպէսզի հերթափոխներ եւ ժառանգորդներ հասնին :

Զի բաւեր տարիներով [illegible] լսել, հետեւիլ : Անհրաժեշտ է նաեւ սպարէզ «նետուիլ» :

Հանրային կեանքն ալ ծով մըն է ուր լողալու պէտք է վարժուիլ կանուխէն :

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, աջ – ձախ կ'իյնայինք, բանախօսներ կամ դասախօսներ ճարելու համար, որեւէ ձեռնարկի առթիւ :

Ողբացեալ ընկեր Յ. Շահրիկեան, որ միշտ սիրայօժար կ'ընդունէր ամէն երի – տասարդական հրաւէր, անգամ մը դիտել տուաւ.

— Իսկ դո՞ւք, ե՞րբ պիտի վարժուիք խօսիլ : Մենք կ'երթանք եւ աստու մը բացը կը մնաք :

Որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր թէ աստու մը պիտի երթան ոչ թէ հատ – հատ, այլ խմբովին : Քանի մը սերունդ միասին : Տարեց թէ երիտասարդ ...

Ինչ որ մնացած էր այդ օրերէն ի վեր (1915), նօսրացաւ, հալեցաւ օտարու – թեան մէջ, ցիրուցան եւ ուժասպառ :

Կը բաւէ հարեւանցի ակնարկ մը նե – տել, տեսնելու համար թէ ի՛նչ աւերներ գործած է անխուսափելի տերեւաթափը, տարիներու ընթացքին : Ամէն տեղ եւ ա – մէն ճակատի վրայ :

Անշուշտ նոր ծիլեր հասած են եւ հա – սունցած, դպրոցով կամ ինքնաշխատու – թեամբ :

Սակայն, բաղդատեցէք եղածը՝ ամե – նօրեայ պահանջին հետ, եւ պիտի տես – նէք որ ձեր առջեւ կը պարզուի տխուր հեռանկար մը :

Բաւական չէ գոհացնել անմիջականը : Անհրաժեշտ է մտածել նաեւ վաղուան համար :

Միւս կողմէ, տարրական պայման է որ եկողը առաւելութիւն մը ներկայացնէ գացողին վրայ :

Ամէն սերունդ ճամբայ պիտի բանայ իր սեփական բերքով :

Այլապէս, մեր կեանքը պիտի թաւալի ամբողջ միօրինակութեամբ, եւ ի զուր պիտի փորձեն ճամբայ կտրել անցեալ յի – շատակներով :

Ժամանակին հետ քալել՝ չի նշանակեր թաւալգլոր ոստումներ կատարել. այլ օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, կէս ճամբան չմնալու համար :

Ինչ որ կարելի է օգտագործել այսօր, վաղը ճրագով պիտի փնտռուի :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

●

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՑՈՅՑԵՐ.— ԶՕՐ ՆԵԿԻՊ ՏԵՂԻ ԿՈՒՏԱՅ. «ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԿԱՄՔԻՆ ԱՌՋԵՒ». —

Կիրակի օր նոր անակնկալ մը տեղի ու – նեցաւ Եգիպտոսի մէջ : Հանրապետու – թեան նախագահը, զօր. Նեկիպ «խոնար – հելով ժողովուրդի կամքին առջեւ», ըն – կղունելով հաւանեցաւ որ Յեղափոխա – կան Խորհուրդը մնայ իշխանութեան վը – րայ եւ չեղեալ համարուին վերջին որո – շումները Սահմանադիր ժողովի ընտրու – թեան եւ քաղաքական կուսակցութեանց վերակազմութեան մասին :

Այս լուրերը պաշտօնապէս հաղորդեց նախագահին թիկնապահը, գնդ. Իսմայիլ Ֆարիտ, լրագրողներու առջեւ, մինչ բազմութիւնը կ'աղաղակէր դուրսը, — «Անկցի՛ն ընտրութիւնները եւ խորհրդա – րանը» : Գնդապետը յայտարարեց.

— Եգիպտոսի բոլոր ծայրերէն հասած լուրերը կ'ըսեն թէ ժողովուրդը կ'ուզէ որ յեղափոխութիւնը շարունակուի : Հետե – ւաբար Նեկիպ կը յօժարի համակերպիլ ժողովուրդի պահանջներուն :

Միեւնոյն ատեն ծանուցուեցաւ թէ հը – րաժարած է զօրավարին խրատագէտ խոր – հրդականը, Սուլիման Հաֆըզ :

Ինչպէս կը յիշուի, զօր. Նեկիպ Մարտ 25ին խոստացած էր ջնջել քաղաքական կուսակցութեանց դէմ դրուած արգելքը, եւ լուծել Յեղափոխական Խորհուրդը, երկրին իշխանութիւնը յանձնելով Սահ – մանադիր ժողովին, որ պիտի ընտրուէր Յուլիս 23ին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց հա – մաձայն, հրամանատար Ամին Շաքիր եւ փոխ – վարչապետ գնդ. Նասըր կիրակի առտու յայտարարած են թէ «երիտա – սարդ բանակէն» աւելի քան երեք հարիւր սպաներ եկած պահանջած են որ ետ առ – նուին յեղափոխութիւնը վերջացած հա – մարելու որոշումը և կուսակցութիւնները վերակազմելու արտօնութիւնը : Այս եր – կու որոշումները պարսաւանք մը կը հա – մարուէին զինուորական իշխանութեան համար : Գնդապետը կ'աւելցնէր թէ այլ եւս չի կրնար զսպել բանակը, եւ թէ նոր յեղաշրջում մը կը պատրաստուի :

Այս առթիւ ցոյցեր ալ սարքուած էին : Փոխադրութեանց աշխատաւորները ընդ – հանուր գործադուլ յայտարարած էին Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ : Մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր նախագա – հական պալատին շուրջը, ուր խորհրդակ – ցութիւններ տեղի կ'ունենային անընդ – հատ : Նախագահին թիկնապահը իր դի – կուցման ատեն կ'ըսէր նաեւ թէ երկրին ամէն կողմերէն 1400 հեռագիրներ հասած են, բողոքելով իշխանութիւնը Սահմա – նադիր ժողովին փոխանցելու որոշման դէմ :

Բանակին հրամանատարը, զօր. Ապտէլ Հաքիմ Ամիր, բացառիկ վիճակ յայտա – րարեց, որպէսզի բանակին բարեկարգու – թիւնը չխանգարուի : Փոխադրութեանց ընդհ. գործադուլը սարքած էին արհես – տակցական Միութիւնները, արգիլելով նոյնիսկ ինքնաշարժներու երթեւեկը : Գնդ. Մահտի Հասանէյն, որ սերտ կա – պեր ունի Յեղափոխական Խորհուրդին հետ, ըսաւ թէ եգիպտական բոլոր նաւե – րը ծովուն բացերը եկած են եւ թէ նա – ւաստիները վճռած են չվերադառնալ, ե – թէ Յեղ. Խորհուրդը պաշտօնի վրայ չմնայ Յուլիս 24էն ետք (այսինքն այն թուականին երբ զինուորական իշխանու – թիւնը պիտի յանձնուէր Սահմանադիր ժողովին) : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բերերով զինուած բազմութիւններ նախագահական պալատը մտած էին եւ թէ զինուորները զէնքի չդիմեցին : Ամբոխը կը պոռար.— «Ընտրութիւն չենք ուզեր : Կեցցէ՛ յեղա – փոխութիւնը» :

Գնդ. Սալեմ բացատրեց բազմութեան թէ Յեղ. Խորհուրդը, քաղաքացի նախա – րարները, նախագահ Նեկիպ որ միեւնոյն ատեն վարչապետ է, սկզբունքով հաւա – նած են որ ներկայ զինուորական իշխա – նութիւնը շարունակէ իր պաշտօնը : Բայց աւելցուց.— «Տակաւին չենք որոշած թէ Յեղ. Խորհուրդը ինչպէս պիտի պահէ իր պաշտօնը եւ ինչ միջոցներով» : Եւ խոս –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ միջազգային երգի եւ պարի փառատօնը, որ ամէն տա – րի կը սարքուի Փարիզի մէջ, ի նպաստ հիւծախտաւոր ուսանողներու :

Այս տարի վարձած էին Սորպոնի ամ – փիթատրոնը, որ ամբողջովին լեցուած էր, բոլոր մասերով :

Ուշագրաւ բազմութիւն մը կը կազմէին մեր հայրենակիցները :

Հայաստանն ալ ներկայ էր, 15 ժողո – վուրդներու հետ :

Բացումը կատարեց Վիէթ – Նամի (Հնդկաչինի) ուսանողական խումբը, մե – լանոյշ երգերով եւ իրենց յատուկ նուա – գարաններով :

Եւ ահա կենսուրախ Հոլանտան, — ե – րիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ գոյնզգոյն տարազներով որոնց մէջ կար – միրը զուարթութեան խաղեր կը սարքէ :

Եւ Լիթուանիան, նոյնքան շողշողուն : Ապա Հայաստանը, իր չքնաղ երգերով ու պարերով :

Մեծերէն բացակայ էին Խ. Միութիւնը եւ Մեծն Բրիտանիա :

Մինչ երգերը, նուագը եւ պարերը ի – րարու կը յաջորդէին, կախարդական մթ – նոլորտ մը ստեղծելով, սկսայ մտածել.

— Ի՛նչ օրհնութիւն պիտի ըլլար ամ – բողջ մարդկութեան համար, եթէ ժողո – վուրդներու վարիչները փոխանակ ան – վերջ ժողովներ սարքելու, երգի, նուա – գի եւ պարի ներկայացումներ կազմակեր – պէին, յանուն խաղաղութեան եւ ազա – տութեան :

Այն ատեն, հռչակաւոր «Նիէթ»ը, Մօ – լոթով, փոխանակ անդադար «ոչ» ըսելու, կոչ մը պիտի ուղղէր միւսներուն, լեզ – գինկա մը պարելու համար :

Իսկ եթէ վտանգն ալ հոսէր խառնարին հետ, հանդիսասրահին պատերն անգամ «խաղաղութի՛ւն ամենեցուն» պիտի եր – գէին :

Երա՞զ : Բայց այն ամենազգի ուսանող – ները եւ ուսանողուհիները որ լման չորս ժամ պարեցին ու երգեցին կիրակի օր, թնդացնելով Սորպոնի ամփիթատրոնը, իրենց ժողովուրդներուն վաղուան վա – րիչները չե՞ն, Շուէտէն մինչեւ Իրան եւ Մատակասքար ....

Երբ այժմ կ'երգեն եւ կը պարեն ի նը – պաստ ապաքինարանի մը հիւանդ ուսա – նողներուն, չա՞րժեր որ վաղը տիեզերա – կան համանուագ մը կազմեն, հիւծախ – տաւոր մարդկութիւնը փրկելու համար :

ՎԱՀԷ

Յ. Գ.—Նորափետուր ասպետ մը, Է. Մ., մեծ հայրիկ եւ կենդանի տիպա՛ր լրջու – թեան, պարկեշտութեան եւ ճկուն բա – րեկրթութեան, փոխանակ պատասխանե – լու պարզ հարցումի մը, «ժամը ժամին» կը կատղի, եւ փրփուր կը տեղայ, ցնդա – բանութեան, լեզուագարութեան եւ ան – բարոյականութեան ցուցահանդէս մը սարքելով իր զաւեշտաթերթին մէջ, խմ – բագրականի երկու սիւնակներուն վրայ :

Միեւնոյն ատեն կը փորձէ հերոսանա՛լ, սպառնալիք մըն ալ երեւակայելով : (27 մարտ).

Պարոնը կը մոռնայ որ Բարեկենդանը շատոնց անցած է :

Նկատելով որ պարոնը ոչ իր կարդա – ցածը կը հասկնայ, ոչ ալ գրածը, կը թե – լադրենք բարեկամաբար եւ սաանց «հեքնանք»ի որ մէկդի դնէ իր «Հաւակ – նութիւնները» եւ Մխիթարեան միաբան – ներուն միջոցաւ Ֆրանսերէնի կամ արա – բերէնի թարգմանել Մարտ 23ի «Օրը Օրին»ը, պատասխանելէ հետեւեալ հար – ցումին.

— Այդ յօդուածին ո՞ր տողին, ո՞ր նա – խադասութեան մէջ գտաք բառ մը, տառ մը, որ սպառնալիք նշանակէր : ՆՈՅՆ

ԱՀՌԵԼԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

500.000 ԱՂԷՏԵԱԼ, 10 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐ. ՎՆԱՍ

Պաղտատէն կը հեռագրեն մարտ 28 թը – ւականով.— Տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով, ծանր ողողումներ տեղի ունեցան Իրաքի մէջ : Պաշտօնական աղ – բիւրէ կը հաղորդեն թէ 500.000 աղէտ – եալներ կան, իսկ նիւթական վնասը կ'անցնի տասը միլիառ ֆրանքը : Կարելի եղաւ փրկել մայրաքաղաքը, Պաղտատ, ճեղքեր բանալով Տիգրիսի թումբերուն վրայ, որպէսզի ջուրը տարածուի գետե – զերեայ հողերու վրայ :

Կարգ մը միջազգային կազմակերպու – թիւններ եւ մասնաւորապէս Կարմիր Խա – չը օգնութեան հասան : Ամէն բանէ առաջ վրաններու պէտք ունինք, ըսաւ ընկերա – յին գործերու նախարարը, աւելցնելով թէ հսկողութեան տակ առած են վրան – ներու վաճառումը :

Տիգրիսի ջուրերը իջնել սկսած են : Զեռնհաս շրջանակներէ կը հաւաստեն թէ այժմ անմիջական վտանգ մը չսպառնար Պաղտատի, թէեւ կացութիւնը ծանր է տակաւին :

ՆՈՐԷՆ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ

Հակառակ Մարտ 1ին փորձուած ջրա – ծին ռումբի աւերներուն, Մ. Նահանգնե – րու գիտնականները որոշած են նոր փորձ մը կատարել ապրիլ 16–22, շատ աւելի զօրաւոր ռումբով մը : Այս առթիւ կը ծա – նուցանեն թէ լայն միջոցներ ձեռք առ – նուած են Խաղաղական ովկիանոսի շուր – ջը, ապահովութեան համար :

Այս փորձը ամէնէն կարեւորը պիտի ըլ – լայ : Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնախումբը որոշած էր վեց ռումբեր պայթեցնել գարնան ընթացքին :

× Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, խոր – հրդակցութիւն մը կատարեց իր հիւլէա – կան մասնագէտին եւ ամերիկացի պաշ – տօնատարի մը հետ, այս մահացու զէն – քերու մասին : Ինչպէս գրած ենք արդէն, ջրածին ռումբի փորձին աւերները խոր տպաւորութիւն գործեցին Անգլիոյ մէջ եւ ծերունի վարչապետը ծրագիրներ կ'որո – ճայ, հիւլէական պատերազմի մը վտան – գը կանխելու համար : Չըրչիլ այս մասին նոր ճառ մը պիտի խօսի Գշ. օր (այսօր) :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. Ժողովի նոր ընտրու – թեանց առթիւ, Պոլսէն թեկնածու ներ – կայացած են հինգ Հայեր,— Պ. Պ. Կա – րապետ Աբրահամեան, Հմայեակ Յակոբ – եան, Գրիգոր Շահին, Տոքթ. Անդրէ Վահրամ եւ Գէորգ Գարթալըօղլու :

ՆՈՐ ՄԱՀԱՓՈՐՁ մը կատարուեցաւ Մարոքի մէջ, այս անգամ Ակադիրի փա – շային դէմ : Մէկ հոգի մեռաւ նետուած ձեռնառումբէն, քանի մը հոգի ծանրա – պէս վիրաւորուեցան :

ԳԻՒՂ ՄԸ ԳԵՏՆԻՆ ՏԱԿ թաղուեցաւ Թեհրանէն 40 մղոն անդին, բուռն երկ – րաշարժէ մը ետք : Երկու հարիւր տուներ անհետացան, բայց 840 բնակիչները կը – ցան ազատիլ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը ար – գիլեց բոլոր ցոյցերը, Կիպրոսի մասին :

ԻՍԿԷՆՏԵՐՈՒՆ

(ՔԱՆԻ ՄԸ ԾՈՒՇԵՐ)

●

Քեմալական Թուրքիան կորսնցուց Իսկէնտերունի նաւահանգիստը եւ Սանճագը 1919 – 1920ին եւ վերստացաւ զայն 1939ի Ցունիսին, հռչակաւոր պետութեան, Ֆրանսայի քաղաքական ու զինուորական տկարութեան պատճառով ։

Մէկ կողմէ Մեծն Բրիտանիոյ ճնշումները եւ միւս կողմէ Սանճագի սահմանագլուխին վրայ Թուրք զօրաբաժիններու ահաբեկիչ սպառնալիքները՝ պատճառ եղան, որ Սանճագը Սուրիոյ ձեռքէն խլուի ։

1939ի ամառը՝ Իսկէնտերունի եւ Անտիոքի Սանճաղները անցան Թուրքերու ձեռքը։ Անոնք կոչուեցան «Հաթայ», Հիթիթներու բնակավայր, ուժ տալու համար այն վարկածին թէ ներկայ Անատոլուի օսմանցի Թուրքերուն մէկ մասը հիթիթական ծագում ունին։

Ցիրաւի, Հաթայի (Իսկէնտերուն եւ Անտիոք) շրջանին Ֆելլահները եւ արաբախօս անկատար միւսլիմանները, ինչպէս նաեւ Մուսա Տաղի հայ լեռնականները հին Հիթիթներու արիւնը ունէին եւ անոնց ֆիզիքական յատկանիշերը ։

Իսկէնտերունի աշխարհագրական եւ ռազմական կարեւորութիւնը մեծ է։ Ծանօթ եմ այդ շրջանին, մէկէ աւելի անգամներ այցելած ըլլալով։

Իսկէնտերունի ծովածոցը, Կիլիկեան պատմութեան « Հայոց Ծոցը », պաշտպանուած է հիւսիս Արեւելքէն Հայկ. Բարձրաւանդակէն դէպի վար խուժող ցուրտ հովերուն դէմ՝ Ամանոսի լեռնաշղթայով, որուն կատարները կը հասնին 6—7000 ոտք բարձրութեան։ Շատ մը տեղեր, 2 – 3000 ոտք բարձրութեան վըրայ, լեռները ծառազուրկ են, տեղ տեղ ծածկուած վայրի ծաղիկներով։ Ձիւնը երկար կը մնայ այդ շրջաններուն մէջ, արգելք ըլլալով ծառերու եւ անտառներու աճումին։

Վարը, դաշտերու մէջ, 1900 – 1918 ի շրջանին, տեսած եմ արմաւենիի ծառեր, ինչ որ կը նշանակէ թէ բաւականաչափ տաք կ'ընէ ամառները եւ երկարատեւ ։

Իսկէնտերունի ծովածոցին մեծ մասով բնականէն ողորկ եզերքը եւ մինչեւ Կիպրոս ու Մերսին կղզիներու եւ ծանծաղուտներու բացակայութիւնը, որոշ չափով կը դժուարացնեն թշնամի ընդծովականներու յանդուգն յարձակումները եւ ռազմական գործողութիւնները ։

Նոյն պատճառները, ընդհակառակն, բարեկամ պետութիւններու նաւերուն եւ ռազմանաւերուն դիւրութիւն կուտան ազատ շարժումներ ընելու ։

Իսկէնտերունի նաւահանգիստը ներկայ Թուրքիոյ հողային սահմաններուն վրայ, ամենահեռաւոր կէտն է։ Հետեւաբար, հեռաւորագոյն կէտը նաեւ համայնավար Ռուսիոյ՝ Կովկասի կամ Պուլկարիոյ(?) մէջ արդէն կառուցուած կամ կառուցուելիք օդակայաններէն ։ Այս պատճառով, Գ. աշխարհամարտի մը պարագային, Իսկէնտերունի շրջանը ամէնէն աւելի նուազ խոցելի կրնայ ըլլալ եւ Թուրքերու ազգ. վնասը համեմատաբար այլ շրջաններու, շատ քիչ։ Իսկէնտերունի շրջանը պիտի զան, նման պարապայի մը, Թուրք բանակը եւ նաւային ուժը, որ անուանական է։ Բուն Թուրք ժողովուրդը Անատոլուի մէջ է, ոչ թէ այս շրջանը ։

Միւս կողմէ, շատ մը նկատումներով, պէտք Կովկաս եւ Բաղու անգլեւ–սաքսոն յարձակողականի մը համար, ամենանպաստաւոր ռազմական ուղին՝ Իսկէնտերուն – Էրզրում ռազմական ճանապարհն է ։

Նախ քան 1939ը, այսինքն նախ քան Հաթայի վերադրաւումը Թուրքերուն կողմէ, Հայերու եւ տեղացի արաբներու թիւը շատ աւելի էր, քան Թուրք բնակչութեան թիւը։ Այս պարագան աւելի չեշտուած էր Իսկէնտերունի եւ Անտիոքի Սանճաղները միասին առնելով։ Հետեւաբար, Հաթայը Թուրք ցեղային սահմաններէն հեռու, զօրահանութեան տեսակէտէն ուշադրաւ ազդակ մը չէր կազմեր ։

Լերան բարձունքներու վրայէն սքանչելի համայնապատկեր մը կը պարզուի։ Արեւմուտքին, Միջերկրականի մշուշներուն մէջ թաղուած կարծես է. նշմարել Կիպրոս կղզին. քիչ մը աւելի հեռուն, Ջուքուր Օվան, Կիլիկեան մեծ դաշտը, որուն վրայ գիծ գալարումներով կը տեսնուի պատմական Տաւրոսը եւ Բեթամաը։ Ուրիշ գծով մը դիտելով, կ'ընշմարուի Հալէպ քաղաքի Միջնաբերդին աշտարակը ։

Որքան ալ պաղպաղուն ըլլայ մարդ, չի կրնար զսպել իր խռովքը, վերյիշելով անցեալը։

Առաջին Մեծ Պատերազմին, (1915–16ին), այս տողերը գրողը վիրաբոյժ բժիշկներէն մէկն էր Օսմ. բանակին 41րդ հետեւակ զօրաբաժնին, դաշտային հիւանդանոցին կցուած ։

1915ին, այդ տխրահռչակ զօրաբաժինը զրաղած էր բռնագաղթով մաքրելով Կիլիկիոյ հայութիւնը։ Զօրաբաժնի հրամանատար, Ֆէրիք Ֆախրի փաշան (որ դեռ կ'ապրէր 3-4 տարի առաջ եւ որ Մ. Նահանգները եկած էր Թուրք ընդհ. բըրայակոյտը ներկայացնելու համար Անատոլուի եւ Միջերկրականի ռազմագիտական հարցերուն շուրջ խորհրդակցութիւններուն մէջ), վաշտ մը ղրկած էր, տեղահան ընելու համար Ֆընտըճագի հայ գիւղը։ Այս գիւղը կը գտնուէր Ամանոս լեռնաշղթային հիւս. վերջաւորութեան վրայ ։

Զօրաբաժնի մէկ գունդը, կը գտնուէր Ասը գետաբերանին շուրջը, Մուսա Տաղի լեռնականներուն դէմ։

Ուրիշ գունդ մը իր դաշտային թնդանօթներով Ուրֆայի հայութեան դէմ ։

Զօրաբաժնի ոստիկան զօրքի գունդը ամրացած ու դիրք բռնած էր Իսկէնտերունի եւ Փայասի բերդին միջեւ, Սարը Սեքիի ծովահայեաց եւ անտառապատ բլուրներուն վրայ ։

Միւս զօրքերը դիրք բռնած էին Իսկէնտերունէն դէպի Պէյլան բարձրացող խըճուղիի երկու կողմերը բլուրներու կողերուն, ծովեզերքէն մաուզերի գնդակին հասողութեան սահմանին մէջ, Ֆարթոյը, Նարկիզլի եւ Աթըք, Հայերու կողմէ պարպուած գիւղերուն պարտէզներուն մէջ ։

Զօրաբաժնի հրամանատարական կայանը, դաշտային հիւանդանոցին հետ հաստատուած էր Պէյլան աւանին կեդրոնը, Ամանոսի հարաւ. անցքին մէջ, ծովէն մօտ 1600 ոտք բարձր ։

Դժուար է վերյիշել կէս դարու անցեալի մը մանրամասնութիւնները։ Չեմ կրնար յիշել ճիշդ թուականը, երբ Միջերկրականի անգլ. նաւատորմին «Տօրիս» յածանաւը սկսաւ ռմբակոծել ու քանդել այն երկաթուղին, որ իբրեւ մէկ ճիւղը Պերլին – Պաղտատ մայր գծին, կ'երկարէր Թոփրագ Գալէի կայարանէն մինչեւ Իսկէնտերուն ։

Ծածանաւի թնդանօթաձիգները ճշգրտութեամբ կը քանդէին նաեւ խճուղիին բոլոր կամուրջները եւ հեռագրական ձողերը ։

«Տօրիս»ի այդ ռմբակոծումները նախապատրաստութիւններ չէին Լորտ Քիչնըրի այն ծրագրին՝ որ կը ջատագովէր անգլիական ցամաքահանում մը՝ Իսկէնտերունի ծովեզերքը, կռուելու համար Սուրիոյ մէջ, քան Կելիպոլուի նեղուցին ջուրերը կամ Սուէզի ջրանցքին մօտերը ։ Ծրագիրը կը ձգտէր Թուրք բանակը հեռացնելու Կիպրոսէն եւ Սուրիոյ մէջ երկուքի բաժնելու ։

Մինչեւ «Տօրիս» յածանաւին ռմբակոծումները, դաշտային հիւանդանոցի բըժիշկները, լրջօրէն զբաղած չէին, իբրեւ քննիչ այցելելով հիւսիսի եւ հարաւի խըրամատները ..

Երբ այս տողերը գրողը կը գտնուէր այդ դաշտային հիւանդանոցի (սէյար hասթէhանէսի) զին. ծառայութեան մէջ, ձերբակալուեցաւ, իբրեւ հայ մտաւորական եւ, նաեւ իբրեւ Դաշնակցական, ու այդ ամբաստանութեամբ դատապարտուեցաւ մահուան, 6րդ բանակաթեւի (գոլ օրտու) արտակարգ Զին. Ատեանին կողմէ։

Ահա թէ ինչու տարակայական ծանօթութիւններ ունեցած է ան դէպքերու մասին, որոնք տեղի ունեցած են 1900 — 1918, նախորդ շրջանին, Ամանոսի, Իսկէնտերունի եւ Անտիոքի շրջանի մէջ ։

Գրեցի այս մէկ քանի յուշերը, պարագայիս Հաթայի շուրջ, վերջերս յարուցուած աղմուկին առիթով։ Սուրիա կը պահէ միշտ իր պահանջը՝ Հաթայը վերադարձնելու մասին. Թուրք մամուլը ուժգնօրէն կը բողոքէ ։

Միւս կողմէ, Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեր է Թուրքիոյ յանձնել Իսկէնտերունի նաւահանգիստը, որ պիտի ծառայէ իբրեւ զին. խարիսխ՝ Դաշնակիցներուն Միջերկրականի նաւատորմին։ Ամերիկա միլիոններ ծախսած էր այս նաւահանգիստին վրայ սակայն ...

ՏՈՔԹ. Ն. Մ. ՊԱՂՏՕՑԵԱՆ

ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆ

Լիբանանի Թէրթէրէն կ'իմանամ, թէ յառաջիկայ Ապրիլէն, Պէյրութի մէջ, պիտի տօնուի Աշոտ Մատաթեանի բեմական գործունէութեան յոբելեանը։

Վաստակաւոր դերասանը ամէն կերպով արժանի է այդ յարգանքին ։

Պոլսոյ մէջ, Օսմ. Սահմանադրութեան առաջին օրերուն, դեռ երիտասարդ, ինքն եղած է առաջին հիմնադիրը հայ թատերական շարժումներուն։ Իր անկումն յաբատեւութիւնն էր որ արծարծեց հայ երիտասարդութեան մէջ թատրոնի սէրը ։

Մատաթեան օտար բեմերու վրայ ձեռք բերած փորձառութիւնները՝ ամբողջութեամբ ի սպաս դրած է հայկ. թատրոն մը ստեղծելու աշխատանքին, եւ իր յաբատեւ եւ բծախնդիր պրպտումներով՝ հետզհետէ երեւան եկած են ուժեր որոնք յետագային հայ թատերական արուեստին փառքը պիտի կազմէին։ Ասոնցմէ մին է նշանաւոր Վահրամ Փափազեանը, ամէնէն կարկառունը՝ Աշոտ Մատաթեանի կողմէ լոյսին յանձնուած արուեստագէտներուն։

Մատաթեան բառին բուն առումով թատերագէտ մըն է։ Եթէ իբրեւ արտայայտող դերասան՝ չէ կրցած ձեռք բերել բացառիկ յաղթանակներ, աւելի մեծ եղած է իր ծառայութիւնը, հայկ. թատրոնին, իբրեւ ուսուցանող, վերլուծող եւ մշակ, նաեւ իբրեւ բեմադրող ։

Ուղղամիտ եւ խիզախ արուեստագէտ մը եղած է Մատաթեան։ Թատերական իր ըմբռնումներն ու սկզբունքները չէ զոհած ոչ մէկ ուժի եւ արուեստը սիրած է աւելի քան իր անձը։

Իր թատերական հասկացողութեան շողերը սահմանափակուած չեն միայն արեւմտահայ թատրոնին մէջ, այլ հասած են շատ աւելի հեռուները՝ մինչեւ Կովկաս, մանաւանդ Թիֆլիս, ուր կը գործէին մեր մեծամեծ դերասանները՝ Աբելեան, Զարիֆեան, Ալիխանեան, Մանուէլեան, Շահխաթունի, եւն. որոնք իրենց կատարած յառաջդիմութիւններուն մէջ խոլ՝ մասամբ պարտական են նաեւ Մատաթեանի հայեցակէտներուն։

Մանաւանդ Պոլսոյ մէջ, երբ այս մեծերը հիւրը եղած են բեմին վրայ, Մատաթեանի շունչն ու միտքը տիրած է միշտ փաբագոյրին եւեւ։

Առաջին աշխարհամարտէն վերջ, Պոլսոյ մէջ հիմնած է Հայ Դրամաթիք Թատերախումբը, որ իր չորս տարուան յաբատեւութիւնը առաւելագոյն չափով կը պարտի Մատաթեանի ։

Այս թատերախումբի օրով եւ Մատաթեանի հմտութեամբ է, որ Հայ Թատրոնը իւրացուցած է խաղացանկ մը, որ մինչեւ օրս, կը պահուի ամբողջ Սփիւռքի մէջ։

Նոյն թատերախումբի եւ իր ղեկավար՝ Մատաթեանի ջանքերով է, որ հայ թատրոնի հուրը առաւել քան երբեք բոցավառած է երիտասարդութեան մէջ։ Երեւանի թատերական փառքերէն Հրաչեայ Ներսիսեան եւս շատ բան կը պարտի Աշոտ Մատաթեանի ։

Չեմ ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել։ Կը բաւէ ըսել թէ իր գործունէութիւնը եղած է բեղմնաւոր եւ օգտաւէտ ։

Վերջին անգամ տեսայ զինքը անցեալ տարի, Պէյրութի մէջ, ուր կ'ապրի անստոյգ կենցաղով մը, եւ սքանչացայ իր կորովին եւ եռանդին վրայ, որոնցմով մեր ասպարէզական թատրոնին վրայ կ'աւելցնէ գեղարուեստի ճշմարիտ կնիք մը։

Վարպետը յաջողութեամբ սարքեր «Երկու Ճամբայի բեմադրութիւնը։ Սիրող դերակատարներ, որոնցմէ մէկ քանին բոլորովին սկսնակ, պիտի ներկայացնէին իմ համեստ գործս ։

Տեսայ Մատաթեանի համբերատար եւ ոգեւին աշխատելու ձեւը ։

Տեսայ թէ ինչպէս տասնեւութ տարեկան, անընդունակ աղջկան մը մէջ, յաջողեցաւ արթնցնել դերասանուհիի ապրումներ եւ զգայնութիւն։ Երեւակայ–

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

★

Բայց Հիւսնի չաւուշը 4–5 անգամ գնաց եկաւ եւ դեռ մեր խորհրդակցութիւնը չէր վերջացած ։

— Ծօ, աղբար, ինչ կ'ըսես, ինչպէ՞ս տամ, 15 ոսկին ինծի համար դրամագըլուխ մըն է.

Այս էր իր միակ պատասխանը, զոր անդադար կը յեղյեղէր կողկողագին, ծունկերը ծեծելով։ Վերջապէս պատրաստակամութիւն յայտնեցի երեք ոսկին ես իմ քսակէս տալու, սակայն ատոր ալ միակ արդիւնքը այն եղաւ, որ իր յանկերգին 15 թիւը 12ի իջեցուց եւ այս անգամ ալ կը կրկնէր.

— Ծօ, աղբար, ինչպէս տամ, 12 ոսկին ինծի համար դրամագլուխ մըն է։

Ալ բարկացած եւ յուսահատած դուրս ելայ եւ տուն գնացի ։

Ցաջորդ առաւօտ վաճառանոցիս մէջ նստած միտքս կը տանջէի, դէթ ես իմ պոչս ազատելու միջոց մը գտնելու համար։ Ի՞նչ ընել։ Ոչ կողմը կը դառնայի չէի կրնար լուծել այն կոյր հանգոյցը, որով իմ պոչս կապուած էր Առաքելի պոչին։ Ցիմարը չէր ուզեր 12 ոսկիի զոհողութիւնը յանձն առնել իր կաշին փըրկելու համար, իսկ ես ալ այդ պատճառով աւելի կը դժուարանայի ամբողջ գումարը քսակէս վճարելու։ Գործերնիս թերեւս այս աստիճան չէր չնար, եթէ ըսկիզբէն խելք ըրած ու քանի մը Թուրք վկաներ գտած ըլլայինք։ Այս կարգի վըկաներ վարձել մահմետականի մը դէմ թէեւ դժուար, բայց անկարելի չէր։ Դատարանի դրան առջեւ փոքրիկ, աղտոտ սրճարանի մը մէջ նստած են մարդիկ, որոնց արհեստը վկայութիւնն է։ Ամէն բանի մասին կրնան վկայել, սովորական վկայութեան նուազագոյն սակը 5 դրշ. է, ինչպէս կը տեսնէք ոչ շատ սուղ, իսկ քրիստոնեայի ի նպաստ մահմետականի դէմ վկայելու համար այս սակը կը բազմապատկուի խնդրին մեծութեան եւ քըրիստոնեայի քսակին ծանրութեան համեմատ։ Բայց մենք այս ամենատես եւ ամենուրեք մարդերէն ալ չէինք կրնար օգտուիլ, որովհետեւ արդէն յայտնած էի, որ ինծմէ զատ մարդ չկար խանութը դէպքին ականատես ։

Տակաւին այս մտատանջութեան մէջ էի, երբ, ոստիկան մը մտնելով ծանուցագիր մը յանձնեց ։

Առաքելէն էր։ Երէկուան ապտակներէն կ'երեւի թէ բանտի դիշերուան մէջ գիւղային համեմատութիւններ առնելով յաղթանակը տարած էին 12 ոսկիի դրամագլուխին վրայ։ Թշուառականը վերջապէս կ'ընդունէր առաջարկուած միջոցը, սակայն պայմանով որ ... հինգ ոսկին ես տայի։ Այս պայմանը բաւական զայրացուց զիս, բայց ատով զբաղուելու ատենը չէր. անմիջապէս վազեցի Հիւսնի չաւուշը գտայ ։

Այս անգամ ալ աս տարբեր երգ կ'երգէր։ Ցայտնեց, որ գործը արդէն հարցաքննիչ դատաւորին յանձնուած էր եւ այլ եւս անկարելի էր առջեւը առնել։ Բայց քիչ մը ետքը աւելցուց որ բոլորովին ալ անկարելի չէ, եւ ինք դարձեալ կրնայ խնդիրը փակել, եթէ միայն նախկին գումարը քանի բարձրացնենք։ Որովհետեւ հարցաքննիչ դատաւորը Պոլսոյ իրաւաբանական վարժարանը նոր աւարտած երիտասարդ մը ըլլալուն նիւթապէս դեռ չէր պարարտացած եւ հինգ ոսկիով կարելի էր ձեռքը իւղել ։

Առաքելս քիչ մնաց կաթուած իջեցնէր, երբ այս նոր լուրը իրեն հաղորդեցի։ Քանի մը բոպէ անբարբառ մնաց եւ երբ վերջապէս բերանը բացուեցաւ, փոխանակ պատասխան մը տալու, բռունցքով գլուխը կը հարուածէր՝ սանտրը եւ մանաւանդ մօրուքի սանտրը հնարողին ալ, չինողին ալ եօթը պորտը հայհոյելով եւ իրեն ծանօթ բոլոր սուրբերու՝ անունով կ'երդնուր այլեւս սանտր չծախել ։

ԱՐԱՆՁԱՐ

(Մնացեալը՝ յաջորդով)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

●

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ցաւալնութիւն չունինք խորհելու եւ քննելու՝ թէ. առաջին եւ այս երկու տարիները բաւական եղան գլուխ հանելու այն բոլոր գործերը՝ զորս ծրագրած էինք ի մտի։ Ոչ ալ, վստահ ենք թէ մեր ժողովուրդը ՝ իր բոլոր պաշտօնական մարմիններով եւ ներկայացուցիչներով, պիտի պահանջէր մեզմէ, որ ատոնք կատարուած ըլլային այնքան սուղ ժամանակի մը մէջ եւ աննախընթաց միջոցներով եւ պայմաններով։ Կը կարծենք, սակայն, թէ կարողացանք օգտագործել այդ պայմանները, եթէ ոչ ամբողջապէս, այլ շինարար աշխատանք տանելով։ Ուրիշ խօսքով կարելին ընելով։ Հաճելի չէ մեզի անդրադառնալ այն դժուարութեանց վրայ՝ որոնց դէմ ցանուեցանք. բայց կանգ չառինք, ոչ ալ ընկրկեցանք, երբ մանաւանդ մեր խիղճը կը վկայէր թէ արուեստական էին անոնք ։

Արդ, մեր հաստատ առաջադրութիւնն է շարունակել սկսուած գործը՝ պահելով եւ խորացնելով ստեղծուած խաղաղութիւնը, գործակցութեամբը ընտրելի նոր վարչութեան եւ բոլոր թաղային մարմիններուն։ Մանաւանդ բարոյական եւ նիւթական անսակարկելի աջակցութեամբը մեր պատուական ժողովուրդին, որուն ծառայելու համար ստանձնած ենք մեզի վստահուած այս պաշտօնը։

Ամենակարող եւ բարին Աստուած թող այ ամէնուս առաջնորդ եւ տայ մեզի իմաստութիւն՝ արդիւնաւոր եւ առաւել պտղաբեր դարձնելու այս ծառայութիւնը ։

Այժմ, յարգելի ներկայացուցիչներ մեր սիրելի ժողովուրդին, հաւաքուեր էք այստեղ կատարելու ծանր պարտականութիւն մը։ Զենք տարակուսիր, թէ գիտակից էք այդ ծանրութեան եւ անոր բերած պատասխանատուութեան ։ Եւ կատարելու համար այդ պարտականութիւնը՝ սպառազինուած էք ողջմտութեան, արդարութեան զէնքերով, որպէսզի յաղթանակէ տաք Բարիին։ Ատոր պէտք ունի մեր ժողովուրդը։ Տուէք զայն իրեն, ընտրելով վարչութիւն մը՝ որ արիութիւնն ունենայ ուխտելու բռնել ուղիղ ճամբան, ամէն անհատական եւ կողմնակցական նկատումներէ եւ նախապաշարումներէ զերծ անդամներու համերաշխ ու ներդաշնակ գործակցութեամբ, հաշուի առնելով միայն ու միայն ոեւէ գինով անվաճառելի շահը համայնքին, որ իմաստութիւնն ունենայ իւրացնելու առաքելական առածը, բացարձակ ճշմարտութիւնը, թէ «Գիրն սպանանէ, այլ Հոգին կեցուցանէ»։ Տառը, արդարեւ, ոչինչ ունի ներշնչող ու շինարար, երբ ան պարպուած է ապրեցնող ոգիէն։ Տառը, կենդանի կ'իյնայ կամ կը փոփոխուի ժամանակի հոլովումին հետ, բայց հոգին կը մնայ միշտ կենդանի եւ անյեղլի ։

Օրէնքը, գրաւոր թէ անգիր, որ առաջնորդ պիտի ըլլայ մեզի, ոգի է եւ ոչ տառ։ Գիտնանք թափանցել այս ճշմարտութեան խորունկ իմաստին։ Զըլլանք ժամավաճառ՝ անկարելին հետապնդելով եւ կարելին դանց ընելով կամ ստորագնահատելով։ Շատին ձգտելով եւ քիչն ալ կորսնցնելով։ Եւ ունինք մեր առջեւ իրականանալի բաւական կարեւոր գործեր։ Մեր ձեռքը մաճին վրայ՝ յառաջանանք հաւատաւոր եւ յուսալից սրտերով, առանց դառնալու մեր ետին եւ կուրծք ծեծելով աւաղելու, ափսոսալու անցեալի հունձքերը՝ որոնք չեն կրկնուիր նոյն տարողութեամբ եւ բովանդակութեամբ ։

Ցանենք սերմեր՝ զորս հողը ընդունակ է արդիւնաբերելու, որպէսզի մեր ջանքերը հըլլան զուր եւ վաստակները՝ անօգուտ ։

Ըլլանք իրատես եւ արի՝ մեր կորովի եւ կամքի բոլոր հնարաւոր լարուածքովն ու զսպանակումովը ։

Եւ այս բոլորէն վերջ, եթէ պակասներ տեսնողներ գտնուին, թող բարի ըլլան ըմբռնելու իմաստը մեր լռութեան, որով միայն պիտի պատասխանենք մեզի ուղղուած եւ այդ պակասները շօշափող հարցումներուն, երբ դատենք զանոնք անժամանակ ։

Պիտի ունենանք նոր վարչութիւնը, պետականօրէն վաւերացած եւ լայն իրաւասութիւններով հեղինակաւորուած։ Թողունք որ ան ալ ընէ իր կարելին՝ պակասներէն մաս մըն ալ ինք լրացնելու եւ իր երկամեայ պաշտօնավարութեան ընթացքին, կուռ աշխատանքներով եւ համեստութեան գիտակցութեան թելադրանքներով կատարած զոհողութիւններով շահուած բարոյական դրամագլուխին վրայ անկապելի զոհացուցիչ գումար մըն ալ ինք աւելցնելով, իր ընտրութիւնն ու գոյութիւնը արդարացնելու ։

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ

★

Ինչպէս գրած էինք, վերջերս Ամերիկացիներու կողմէ փորձուած ջրածին ռումբին պայթումը անօրինակ աւերներ պատճառած է։

Ամերիկեան «Լայֆ» պարբերաթերթը կը հրատարակէ ճափոնցի միրաւոր ձկնորսներէն մէկուն պատմութիւնը :—

Ժամը 6.12 էր երբ ձկնորսները իրարու ձայն տուին։ Ոչ մէկը գիտէր թէ ինչ կ'անցնէր կը դառնար, երբ ծովային մը «Փիքատօն» բառը արտասանեց ճափոներէն, հիւլէական ռումբ որ 1945ին քանդեց Հերոշիմա եւ Նակազաքի քաղաքները։

Արեւի չափ փայլուն գունդ մը նախ լուսաւորեց հորիզոնը, յետոյ երկինքը քանի մը վայրկեան շողաց կարմիր եւ դեղնորակ զօրաւոր լոյսով մը որ տակաւ սեւցաւ շատ տաքցած երկաթի կտորի մը նըման որ կը պաղի օդին մէջ։

Առաջին լոյսի ճաճանչներէ վեց վայրկեան ետք, ձայնը հասաւ մեր ականջներուն, երկու յաջորդական ձայնի ալիքներով՝ նման որոտումներուն որ նոյն ատեն կը պայթին (վեց վայրկեանի ժամանակամիջոցը ցոյց կուտայ թէ 120 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ տեղի ունեցած էր պայթումը)։

Նաւը որուն մէջ կը գտնուէինք կարծես թէ կը դառնար յառաջմասին վրայ մինչ բրգանման ամպ մը սկսաւ այնքան բարձրանալ որ մեր աչքերը չէին կրնար տեսնել գագաթը։

Ձկնորսները վերադարձան դէպի իրենց ուռկանները, ուր առատ ձուկ լեցուած էր։ Քանի մը ժամ ետք արեւը ծածկուեցաւ գորշ մշուշով մը, յետոյ մոխիրի բարակ ճերմակորակ անձրեւ մը թափեցաւ ։ Զգախէժէ կապերը, որոնք կը գործածուէին ձեռնոցները բռնելու համար, կտոր կտոր եղան, եւ այդ պահուն տաքութիւն մը զգացին, իրենց դէմքին եւ մարմնին վրայ։Նկատեցին որ իրենց ընկերները կը կարմրէին, սակայն վարժուած ըլլալով արեւի խանձին եւ ծովու հովին, մասնաւոր ուշադրութիւն չդարձուցին ։

Բայց իրենց տէրը անհանգստացաւ, մտածեց թէ հիւլէական ռումբի փորձեր տեղի կ'ունենային եւ յարմար դատեց դէպի ափունք տանիլ նաւը ։

Ճամբան ձկնորսները, որոնք չողարձակ գործօններէ ազդուած էին, հիւանդացան։ Ախորժակը կորսնցուցին եւ այլեւս բրինձի ալքոլի ազդեցութիւնը չզգացին ։

«Մեր դէմքերը կ'այրէին եւ հետզհետէ կապարի գոյն կը ստանային։ Զգայինք որ արտասովոր բան մը պատահած էր»։

Ոմանք անտանելի քերուըտուք ունեցան եւ բշտիկներ կազմուեցան մարմնին վըրայ ։

Եթէ գիտնային թէ այդքան հիւանդ էին մօտակայ կղզի մը պիտի եղէին, Ամերիկացիներու օժանդակութիւնը խնդրելու, սակայն չմրճնեցին եղածին ծանրութիւնը ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Համազգային Մշակութային Ընկերութեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Մարտ 18ին, Քաֆէ Թէժանի վերնայարկը ։ Օրուան նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Խ. Մկրտիչեան, իսկ քարտուղար Տիկին Թադէոսեան։ Պ. Մ. Պարսամեան կարդաց վարչութեան մէկ տարուան գործունէութեան տեղեկագիրը, իսկ Պ. Ջրուքճեան կատարեց հաշուետուութիւնը։

Ժողովը գոհացուցիչ գտաւ անցեալ շրջանի գործունէութիւնը, նկատի առնելով պայմանները։

Այս առթիւ եղան օգտակար թելադրութիւններ, Միութեան յառաջդիմայ գործունէութեան համար։ Ապա ժողովը ձեռնարկեց նոր վարչութեան ընտրութեան ։ Քուէներու մեծամասնութեամբ ընտրուեցան Տիկին Ա. Յակոբեան, Տիկին Խանդկարեան, Տիկ. Ա. Սողոմոնեանց, Օր. Շաքէ Մկրտիչեան, Պ. Մ. Պարսամեան, Տոքթ. Կիլիկեցի, Պ. Ջրուքճեան ։

Վարչութիւնը իր դիւանը կազմեց հետեւեալ անդամներով.— Մ. Պարսամեան՝ նախագահ, Պ. Ջրուքճեան՝ քարտուղար, Շ. Մկրտիչեան՝ գանձապահ ․

× Ընկերակցութեան հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Փետրուար 5ին։ Դասախօսն էր Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան, որ կարդաց ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը երգիծաբանութեան մասին։

Ապա կարդաց երեք անտիպ կտորներ, Հայր անհատապէս եւ խաւաճարար, Արամ Գերանեան եւ Մեծ Աւետիս մը։

Յետոյ տեղի ունեցան թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ ։

Ս. Տ. Թովմասեան.— «Շատեր կ'ըսեն թէ Պէշիկթաշլեանի երգիծաբանութեան մէջ անձնականութիւնը մեծ դեր կը կատարէ, ոմանք ալ վայել չեն գտներ։ Գիտեմ որ երգիծանքը ամէնէն դժուար ճիւղերէն մէկն է.հետեւաբար պէտք է ըլլալ խստապահանջ։ Ան պատրաստ է այս շատ նուրբ արուեստը այն ձեւով տանիլ որ որեւէ խոցելի տեղ չձգէ ։

Ելլէն Բիւզանդ.— Իմ կարծիքով աւելի լաւ կ'ըլլայ եթէ երգիծաբանութիւններով չտայ տիպարները, այլ ներկայացնէ զանոնք ծածկանուններով միայն, թերեւս այդպէսով աւելի արժէքաւոր եւ տեւական կը դառնան իր գործերը ։

Դասախօսը եղած հարցումներուն պատասխանեց, գիտել տալով.— Իմ ուսումնասիրութեանս սկիզբը ըսի թէ երգիծանքը ճիւղեր ունի, մեղքը, սքողեալը եւ սաղայէլականը։ Թող ինծի ներուի, եթէ ես անգամ մը միայն բացի պատուհանը պոռալու համար ։Ես առաջինը եղած չեմ այս սեռի երգիծանքին, Պարոնեանի Ազգային ջոջերը լաւագոյն գործն է հեղինակին, Օտեան ներկայացուցած է բոլոր ազգային երեսփոխանները, անունով, մականունով, գործ մը, որ անմահ պիտի մնայ»։

Յետոյ երախտագիտութիւն յայտնեց իր հիւանդութեան առթիւ եղած աջակցութեան համար։ Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ծէս աւելի նուրբ եւ խոր հոգի մը դըրւագներին մէջ, եւ զայն հաղցուց այն դեռատի աղջկան, որուն առաջին փորձերը պիտի յուսահատեցնէին մեզմէ շատերը։

Պէտք է խոստովանիմ թէ՝ բազմաթիւ անգամներ ներկայացուած «Երկու Ճամբան» չէ եղած երբեք այնքան յաջող, որքան բեմադրութիւնը Մատաթեանի, ոբովհետեւ վարպետը անոր մէջ աւելցուց իր արուեստը, իր ըմբռնումը, եւ, վերջապէս, իր բեմական դղայնութիւնը ։

Եօթանասունեւհինգամեայ ծերունի արուեստագէտին կարողութիւնը աւելի յըստակ ճանչցայ այս անգամ, Պէյրութի մէջ, քան Պոլիս, երեսուն տարի առաջ, պատանեկութեանս օրերուն, որոնցմէ միայն աղօտ յիշատակներ կրնայի ունենալ միայն իր մասին։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս հաստատեցի թէ՝ մեր մէջ որքան ապերախտ է արուեստի ասպարէզը …

Այսօր հրճուանքով կը լսեմ Պէյրութի հայութեան կողմէ ի պատիւ իրեն սարքուած յարգանքը։

Փարիզն ալ պարտաւոր չէ՞ կրկնել այս տուրգուրանքը, հանդէպ Հայ Թատրոնի վաստակաւոր այս վարպետին՝ Աչոտ Մատաթեանի։ ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Երկու աղջիկները քալեցին, հասան Արարուց Թաղի հրապարակը, գտան Արամի խանութը, բայց դուռը գոց էր, ետ դարձան, այս անգամ բռնեցին նեղ փողոց մը։ Արեգնազը գիտէր որ Տիգրանը ուրիշ ընկեր մըն ալ ունէր, Յակոբը, փափաքեցաւ տեսնել անոր մայրն ու քոյրը, եւ տեղեկութիւններ ուզել ։

Մտնեցան Արեգնազի դուռը զարկաւ ։

— Արեգնազ դո՞ւն ես ։

—_ Այո, տիկին Սրբուհի, ես եմ։

— Ներս մտէք, հրամմեցէք ։

— Շատ շնորհակալ եմ, տիկին Սրբուհի, նստելու ժամանակ չկայ, մթնելու վրայ է ու մայրիկը կրնայ անհանգիստ ըլլալ ուշանալուս պատճառով, ես եկած եմ ձեզի հարցնելու թէ, այս քանի մը օրերս մեր Տիգրանը ձեզի եկած է։

— Այո, եկաւ, երկուշաբթի առտու, վարժարան չգնաց, գիրքերը հոս ձգեց ։

— Հապա ո՞ւր գնաց ։

— Մեր Յակոբը եւ Տիգրանը Վարագայ լեռը գացին, ձմեռնային ռազմափորձին մասնակցելու համար, Արեգնազ, անհոգ եղիր, բան մը չկայ. վաղը պիտի վերադառնան ։

Տիկին Սրբուհիի խօսքերը վճռական էին։ Արեգնազ համոզուեցաւ։ Որչափ ուրախ էր հիմա, Տիգրանը յաջորդ առտու պիտի վերադառնար Վարագէն…։ Արեգնազը գրկեց Տիգրանի դասագրքերը, եւ Շուշիկի հետ ճամբայ ելաւ դէպի իրենց տունը։ Ասիկա կը պատահէր ճիշդ այն ժամուն՝ երբ Տիգրան իր ընկերներու հետ ձիւնը ճեղքելով, բուքին դէմ պայքար մղելով Կեմայ սարը կը բարձրանար եւ անկէ ալ կ'ուղղուէր դէպի Ս. Խաչ վանքը։

Դուրսը՝ դեռ կը ձիւնէր ։

Տիկին Գիւլնարը սրտադող կը սպասէր Արեգնազի գալուն։ Ինքզինքը կ'ուտէր։ Տաս վայրկեանը անգամ մը պատուհանէն վար կը նայէր, փողոցին մէջ իր աղջիկը կը փնտռէր, կամ՝ դուռը կը բանար, ականջը ձայնի վրայ կը պահէր ։

— Ի՞նչ եղաւ այս աղջիկը, ո՞ւր գնաց արդեօք, ինչո՞ւ ուշացաւ, աղջիկ մը պէ՞տք է մնայ դուրսը, այս ի՞նչ օրերու հասանք, ինքնիրենը կը խօսէր Գիւլնար, ջղայնացած ։

Տիգրանի անհետացման ցաւին վրայ՝ կ'աւելնար Արեգնազի ուշանալուն ցաւը ։

— Կը վախնամ՝ Աստուած վկայ կը վախնամ, մայր եմ, տուն աւրի մայրութեան, ամէն բան մտքէս կ'անցնի, բոլոր գէշ բաները, երիտասարդ աղջիկ է, կը նայիս չի կրնար տոկալ Տիգրանի անհետացման ծանր ցաւին, խելքը կը թռցնէ, ինքզինքը վար կը նետէ տանիքէ կամ ժայռէ մը, կը մեռնի, այսպէս չեղա՞ւ Գիւլամիրենց Սրբօն, Կաքաւենց Տիրուկը, այն ատեն, ո՞ւր զարնեմ գլուխս, ո՞վ պիտի մխիթարէ զիս ։

Շատ ուշ էր, երբ Արեգնազ տուն եկաւ Շուշիկին հետ։ Տիկին Գիւլնար զայրացաւ, իր բարկութիւնը թափեց իր աղջկան գլխուն վրայ, յանդիմանեց զայն ։

— Մայրիկ ի՞նչ ընեմ, գացեր էի Տիգրանը փնտռելու, ըսէ ինծի չփնտռե՞մ, տղուն ձեռքէն ջո՞ւր մըն ալ չենք խմած։

— Աղջիկ, կը վայլէ՞ քեզ մինչեւ կէս գիշեր դուրսը մնալ, տունէ տուն թափառիլ, չէ՞ս գիտեր որ մայրդ մինակ է, քեզմէ զատ մէկը չունի ։

— Շուշիկին հետ՝ Արարուց Թաղը գացինք, Արամը փնտռեցինք, խանութը գոց էր, անկէ յետոյ՝ Յակոբենց տունը հանդիպեցանք տիկին Սրբուհիին ։

(Շար.) ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ՆԻԿՈՍԻԱ.— Փետրուար 25ին Հայոց եկեղեցւոյ մէջ մատուցուեցաւ հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ Վարդանանցի տօնին առթիւ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը ։

Պատարագէն առաջ, «Այսօր դասք »ի պահուն Հայոց եկեղեցին այցելեց Յունաստանի երկրագործական ու տնտեսական նախարարութեանց վարչական տնօրէնը, Պ. Լոփաս, որ հիացումով հետեւեցաւ մինչեւ վերջ։ Պ. Մաքսուտեան յաւելուածէն կը բացատրէր արարողութիւնները եւ հիւրը գոհունակութեամբ մեկնեցաւ, մօտ երեք ժամ Հայոց եկեղեցին մնալէ վերջ ։

Կիպրոսի յունարէն օրաթերթը յաջորդ առտու հրատարակեց Պ. Մաքսուտեանի ուսումնասիրութիւնը։ Յոյն Աստուածաբաններ եւ եպիսկոպոսներ ուրախութեամբ նշեցին Հայ. Եկեղեցւոյ մէջ երգուած Հաւատոյ հանգանակին, եւ Յովհան Ոսկեբերանի մաղթանքներուն կատարեալ նոյնութիւնը յունական եկեղեցւոյ հետ, ու անոնց վրայ աւելցուած «իսկ մեք փառաւորեսցուք» ի ու «Ողջոյն»ի հայկական բաժինը որ հինէն ի վեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ յատուկ է։

Այս առթիւ Պ. Մաքսուտեան գրեց նաեւ Աւարայրի դիւցազնամարտին պատմութիւնը ։ ԹՂԹԱԿԻՑ

տացաւ քանի մը ժամէն հաղորդել վերջնական որոշումը, «համաձայն ժողովուրդի կամքին»։

Այս յայտարարութենէն մէկ ժամ վերջն էր որ նախագահին Թիկնապահը կը ծանուցանէր թէ զօր. Նեկիպ խոնարհած է ժողովուրդի կամքին առջեւ ։

Նոյն օրը երկու հարիւր ոստիկանական սպաներ ալ ժողով մը գումարելով Գահիրէի մօտ, բանաձեւ մը քուէարկած էին եւ կը պահանջէին հօտ առնել տրուած որոշումները (իշխանութեան փոխանցում, կուսակցութեանց վերակազմութիւն եւ ընտրութիւններ) ։ Բանաձեւը կ'ըսէր թէ սպաները պիտի մերժեն աջակցիլ, եթէ որեւէ ընտրութիւն կատարուի ։

Արհեստակցական Միութեանց ղեկավարներէն 55 հոգի որոշած էին կամաւոր ծոմ պահել իրենց կեդրոնին մէջ, մինչեւ որ հօտ առնուի զինուորական իշխանութիւնը ջնջելու որոշումը, (Իրենց յայտարարութեան համաձայն, ունին 50-000 անդամներ)։

Կիրակի ամբողջ օրը զօր. Նեկիպ, ընդարձակ պարապետը եւ Յեղ. Խորհուրդին անդամները ժողովներ գումարեցին, ելք մը գտնելու համար։ Նախագահը պահ մը առանձին մնաց, սպասելով Յեղ. Խորհուրդին որոշման։ Ցարակից սենեակներուն մէջ հաւաքուած էին շատ մը հարիւրապետներ, հազարապետներ եւ ուրիշ սպաներ՝ «երիտասարդ բանակ»էն։ Կ'ըսուի թէ բռնութեան պիտի դիմէին, եթէ տրուած որոշումները հօտ չառնուէին։

Նախագահական պալատին առջեւ հաւաքուած բազմաթիւ ցուցարարները սեւ, ճերմակ եւ կարմիր դրօշներ պարզած էին, իբրեւ խորհրդանշան Յեղափոխութեան,

Կարգ մը դրօշներու վրայ կ'երեւար Նախկին վարչապետը՝ Նահաս (փաշա), թեւ թեւի՝ Գահիրէի անգլ. դեսպանին հետ։ (Բ. աշխարհամարտին առեն քաշուած լուսանկար մը)։

× Գնդ. Նասըր հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.— «Դիկտատուրա պիտի չհաստատենք, բայց ժողովուրդին իշխանութենէն։ Վստահ եղէք թէ պիտի չխաբուինք ինչպէս եղանք առաջ։ Այսպէսով նուաճանդիտա պիտի հասնինք կամօքն Աստուծոյ։ Ժողովուրդի զաւակներ, մենք՝ սպաներ ըլլալէ առաջ եղբայրներ ենք։ Այս յեղափոխութիւնը անհատի մը չի պատկանիր, այլ ձերն է։ Մենք մեր կարելին կը փորձենք իրականացնելու համար յեղափոխութեան նպատակները»։

Իսլամ Եղբայրներու առաջնորդն ալ յայտարարեց թէ «կացութիւնը կը քննենք, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼ. ՆԱՒ ՄԸ, որ 1600 անգլիացի եւ ֆրանսացի զինուորներ եւ ուրիշ ուղեւորներ կը փոխադրէր, բռնկելով խրեցաւ Ալժէրի առջեւ։ Կարելի եղաւ փրկել ուղեւորները։ Միայն չորս հոգի մեռան, 17 հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան ։ Ազատարար մակոյկներ հրաշք գործեցին փրկելով 1500 զինուորները, կիները եւ մանուկները ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ իրը պարտիզպաններ սպաննուած, 17 հոգի ալ վիրաւորուած են Բշ. գիշեր, Իսրայէլացիներու կողմէ, Նահալին գիւղին մէջ, գնդացիրներով եւ ձեռնառումբերով ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը ուղղեց Փաքիստանի, գանգատելով թէ ռազմական խարիսխներ տրամադրած է Մ. Նահանգներուն ։

ՊԼՅՐՈՒԹԻ ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ ուսանողներու վրայ, որոնք ցոյց մը սարքած էին։ Ուսանող մը սպաննուեցաւ, 17 հոգի վիրաւորուեցան։ Դամասկոսի մէջ ալ ցոյցեր տեղի ունեցան, քաղաքական դաշինքներու դէմ ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նպաստ իրենց դպրոցին։

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փարիզահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ։ Ընտիր նուագախումբ ։

Մուտքը 250 Ֆրանք ։

× Կը խնդրուի մասնաւորաբար երկսեռ սերունդէն քաջալերել այս երիտասարդական ձեռնարկը, ի շահ Կրթ. գործին ։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութիւնը հանդէս մը կազմակերպած է ՌՈՒԲԷՆԻ յիշատակին, Մարտ 30ին, ժամը 20.30ին, Սալ տը Ժէոկրաֆի, 184 Պուլվ. Սէն Ժէրմէն ։

Կը նախագահէ ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Արմենուհի Գեւոնեան (երգ), ընկերակցութեամբ Գարեգինի (թառ), Անահիտ Տէր Մինասեան (արտասանութիւն), Պ. Եավրուեան (դաշնակ), Ջ. Մելիքեան (ջութակ)։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը այս յարգանքի երեկոյթին ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ

Au Préau de l'Ecole des Filles,
69, Rue d'Arcueil Bagneux (Seine)

Շաբաթ, 3 Ապրիլ ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր,

Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ կը խօսի՝

Ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ճոխ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժին ։

Ա. մաս.— Երկու նոր պատկերներ Յ. Պարոնեանի « Մեծապատիւ Մուրացկաններ »էն (բեմադրութիւն ընկ. Թորոսեանի)։

Բ. մաս.— Արտասանութիւններ եւ երգեր ։

Գ. մաս.— Հայկական եւ կովկասեան պարեր նոր յայտագրով, ղեկ. տիկին Հ. Թորոսեանի ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ նշանակուած ժամուն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ .—
Métro Bagneux, Autobus 188 Porte d'Orléansէն իջնել Marcel Bonnet

Մուտք՝ 200 ֆր., ուսանողներուն՝ 150 ֆրանք ։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «Ահարոնեան» խումբը կազմակերպած է յիշատակի տօն մը Ապրիլ 25ին, Սալ տ'Իէնա ։ Շարժանկար եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 Ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Աղոնց), գին 1000 Ֆրանք ։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (Ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտոէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 Ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ ։

ԱՊՐԻԼ 8-ԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

ՅԱՌԱՋի վերահրատարակման տասներորդ շրջանը։

Կը խնդրուի այս մէկ ամսուան ընթացքին փակել բոլոր առկախ հաշիւները ։ Ապրիլի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրեցնենք մէկ տարեշրջանէ աւելի պարտք ունեցողներուն թերթերը։ Մինչ այդ անոնք որ կը ստանան իրենց հաշիւները մանտա – չէքերով, անշուշտ պիտի հանեն կարգադրել անյապաղ ։

Մեր արտասահմանի բաժանորդները կրնան իրենց վճարումներուն համար օգտագործել Միջազգային Մանտա քարտ (Mandat Carte International) կանխայայտ շնորհակալութեամբ ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՍԿԻ ՀԻՔԵԱԹ

Երկուշաբթի Մայիս 16ին ։

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Թատերական բացառիկ ներկայացում Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ նախկին Սաներու Միութեան մասնաճիւղին ։

ԱՊՐԻԼ 25ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ.Դ.՝ «Փոթորիկ» խումբի կողմէ։ Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։ Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ, կիրակի 4 Ապրիլ, ժամը 18էն 23։

Կը նախագահէ ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Շատ ճոխ գեղարուեստական բաժին ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Պիւֆէ ։ Կը հրաւիրենք բոլոր համակիրները ։

ԾԱՆՕԹ.—Նկատելով որ նոյն օրը կէսօրէ վերջ Վիէնի երգչախումբի երգահանդէսը տեղի կ'ունենայ, կը խնդրենք յարգոյ հասարակութենէն որ երթան քաջալերեն երգահանդէսը, յետոյ պատուեն «ՓՈԹՈՐԻԿ»ի հանդէսը ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին ։

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Յայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Թ. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Պատմագրեան, Գ. Ալէմշահ ։

Ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք դրատուններ, Նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Միփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն։

Երգահանդէսին օրը կիչէն տոմսակ պիտի չտրամադրուի ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի երգչախումբի անդամուհիները եւ անդամները պիտի հաւաքուին շաբաթ 3 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Հիւրընկալ ընտանիքներէն կը խնդրուի ներկայանալ նոյն ժամուն ։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ստացանք եւ տրամադրելի ունինք ԹՂԹԱԿԱԶՄ հատորներ, գին հազար Ֆրանք, Թղթատարի ծախսով 1100 Ֆր.։

Սակաւաթիւ հատորներ ստացանք լաթակազմ, գին 1200 Ֆրանք, Թղթատարի ծախքով 1300 ։

×

Մարսէյլի համար դիմել.— Պ. Ե. ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ, 48 ռիւ տը լա Ռէփիւպլիք ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Վաղարշ Մելիքեան։ Նիւթը՝ « Անի քաղաքը եւ իր դերը պատմութեան մէջ»։ Մուտքը ազատ է ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտ. Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կուտայ Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 ռիւ Կրինեան, Շաբաթ գիշեր Ապրիլ երեքին ։

Անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը նուագէ Փօլ Մորիայի հռչակաւոր նուագախումբը ։

Տոմսերու համար դիմել Պ. Արամ Շէխիկեանի .—

Pharmacie Centrale, 1, Bl. d'Athène.

Montjean Sport, La Canebière.

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

43, Rue Richer, Paris (9e)
Tél. PRO 25 - 46 R.C.No. 46325

Ստացած ենք հետեւեալ նորութիւնները.—

Արտասանութիւններ Գմբէթեանէն եւ Օր. Սէրէնկիւլեանէ ։ Ժողովրդական ամէն տեսակի մեներգներ՝ օրիորդներ Պիւլպիւլեանէ, Այտա Ազնաւորէ, Շաքէ Պէնկեանէ, Անժել Վարժապետեանէ, Տիկ. Սիւզանէ, Քնարիկ Զորպանեանէ, Սիմոնեանէ եւ Տիկին Գարագաշէ ։

Նոյնպէս Խաչատուրեանի «Գայիանէ» պալէն, ամբողջութեամբ։ Ազգարեանի, Մեսումենցի, Պարթեւեանի երգապնակները, ուտի Հրանդի հայկական եւ արեւելեան երգերը, արեւելեան կտորներ Պոլսէն եւ Լոնտոնէն։ Աթէնքէն հասած են յունական տիսքեր։

Այցելեցէք եւ ձայնագրի վրայ մտիկ ըրէք մեր տիսքերը։ Գոհ պիտի մնաք ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ՝ —

★

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» Ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՍԵՒ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Սեբաստացիները եւ մասնաւորապէս գործօն անդամները այս կիրակի ժամը 15ին Իսէի Խըրիմեան դպրոցը, Ռիւ տը լա Տէֆանս։ Օրակարգ.—ա) Ներկայ վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը.— բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՊՈԼՍՈՅ եղբօրմէն նամակ ունի Պ. Յակոբ Հայկեան։ Դիմել Պ. Հայկ Աղապէկեանի, 35 Ռիւ տը Թռէվիզ ։

ՀՐԱՒԷՐ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայց. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկ. արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 11 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ։

Օրակարգ՝ Ծրագիր–կանոնագրի փոփոխութիւն։

Ծրագիր – կանոնագրի 16րդ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն, երբ առաջին անգամ մեծամասնութիւն չի գոյանար, 15 օր ետք կը հրաւիրուի երկրորդ ընդհ. ժողովը, որ օրինաւոր կը նկատուի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը ։ (ԴԻՒԱՆ)

Ծանօթ.— Կրօն. Ընկերակցութեան այն անդամները՝ որոնք կը փափաքին տեղեակ ըլլալ կանոնագիր – ծրագրի փոփոխութիւններուն եւ կարդալ բարեփոխուած ծրագրի նախագիծը, կրնան դիմել եկեղեցւոյս դիւանատունը՝ ուր պիտի տըրուին հարկ եղած բացատրութիւնները ։

Այս առիթով պարտք կը սեպենք տեղեկացնել հասարակութեան թէ ժողովին ներկայ կ'ըլլան, իրենց անդամավճարը հատուցած անդամները։

Անդամները կրնան իրենց վճարումները կատարել չէք փոսթալով, մանտա քարդով կամ իրենց յարմար դատած ձեւով ։

Անձամբ վճարողները կրնան ստանալ նաեւ իրենց անդամական քարտերը ։

Եկեղեցւոյ չէք փոսթալի թիւն է.
Paris 6761-25.
Ass. Cultuelle Des Arméniens Apostoliques de Paris
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ԿԱՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ԷԼՄԻՐ հաստատութիւնը ստիպողաբար կը փնտռէ չըմիզիյէի լաւ կարուհիներ գործատեղիի կամ տան մէջ աշխատելու համար։

Թեկնածուները կարող են դիմել ամէն օր հետեւեալ հասցէին Տիկ. Պարոնեանի,
16, Ave. des Jardins Anglais, - Le Raincy
ou téléphoner Le Raincy 28 - 57

Լաւ վճարում ։

FOURRURES
ROGER YOPIAN
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
●
Վերջին նորաձեւութեամբ, չափի վրայ խնամուած աշխատանք եւ նորոգութիւն
★
Հաղորդկ. միջոց.— Փորթ Շուազիէն առնել 183 թիւ թրոլիպիւս եւ իջնել 3 Communes ou Docteur Roux

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել.—
PHOTO DJAMBAS 42, Ave. de Breteuil
Paris (7) Tél. SUF. 92 - 10

Հաւաքոյթներու, հանդէսներու, ճաշերու, հարսնիքներու համար ինչպէս եւ փոքրիկներ նկարելու համար կրնայ տուն երթալ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՐՏ
MERCREDI 31 MARS 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7333 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2744

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ՄԸ

Այսօր կը սկսինք հրատարակել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վերամշակուած կանոնագիրը, որ պիտի քննուի արտակարգ ժողովի մը մէջ, յառաջիկայ ապրիլ 11ին:

Ինչպէս պաշտօնական զեկոյցն ալ կ'ըսէ, փափաքողները կրնան դիմել եկեղեցւոյ դիւանատունը, բացատրութիւններ ստանալու համար կատարուած փոփոխութեանց մասին:

Ամէն պարագայի մէջ, ընկերակցութեան անդամները անշուշտ ունին հին կանոնագիր-ծրագիրը, հետեւաբար կրնան բաղդատել նորին հետ, որ պիտի հրատարակուի ամբողջութեամբ:

Առ այժմ յետաձգելով կարգ մը վիճելի յօդուածներու քննութիւնը, կ'ուզէինք ծանրանալ հիմնական կէտի մը վրայ:

Որ եւ է ծրագիր-կանոնագրի արժէքը կախում ունի գործադրողներու բարեմտութենէն եւ ձեռնհասութենէն:

Կանոնագիրը պարզապէս ուղեցոյց մըն է: Գործադրողներն են որ բովանդակութիւն պիտի տան իւրաքանչիւր կէտի:

Վարչութեան մը անդամները կրնան լաւ գործեր կատարել, ուշադրութեամբ սերտելով անոր ոգին: Կամ նոր չարիքներ պատճառել, տառին կառչելով եւ քմահաճ մեկնութիւններ փորձելով:

Ի՞նչ է գաղութին ուզածը:

— Առողջ եւ ամուր հիմերու վրայ դնել Ընկերակցութեան ղեկավարութիւնը, որպէսզի կարենայ ծառայել հանրութեան, եւ ոչ թէ այս կամ այն խմբակցութեան շահերուն:

Թող գործի գլուխ անցնին անոնք որ իսկապէս կը սիրեն Եկեղեցին եւ դպրոցը եւ ընդունակ են արդիւնաւոր աշխատանքներ կատարելու:

Եկեղեցին կը պատկանի ամէնուն: Հետեւաբար, ոչ վերի արտի, ոչ ալ վարի արտի ցորեն:

Ոչ ոք իրաւունք ունի խտրութիւն դնելու եւ ճեղքեր բանալու, զանազան բառեր հոլովելով,— եկեղեցասէր, հայրենասէր կամ էջմիածնասէր:

Իբրեւ ժողովրդավար հաստատութիւն, Հայ. Եկեղեցին չի կրնար հանդուրժել օտարոտի նորութեանց եւ «ղեկավարեալ» առաջնորդութեան:

Էջմիածինը, իբրեւ հոգեւոր կեդրոն, եթէ երբեմն արտակարգ պատուիրակներ կը նշանակէ, գիտէ որ առժամեայ տնօրինութիւններ են, որոշ պաշտօն մը կատարելու համար:

Այս բացառիկ պարագաներէն դուրս, որեւէ թեմի ընտրովի առաջնորդը ամէն բանէ առաջ ներկայացուցիչը, ծառան է իր ժողովուրդին, եւ ոչ թէ դերադաս իշխանութիւն մը:

Այնուհետեւ գործունէութեան նոր շրջան մը պիտի բացուի նոր վարչութեան և առաջնորդին համար:

Գաղութը կը կարօտի ամբողջական վերակազմութեան, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ:

Այս տեսակէտէն շատ նեղ են ծրագիր-կանոնագրին տրամադրութիւնները, յատուկ՝ միայն Կրօն. ընկերակցութեանց:

Ամէն հայաշատ կեդրոն Կրօն. ընկերակցութիւն չունի եւ կը հետեւի աւանդական կանոններու: Օրինակ, Մարսէյլի թեմական կազմակերպութիւնը սկիզբէն ի վեր հիմնուած է Ազգ. Սահմանադրութեան վրայ:

Իրականին մէջ, Ազգ. Խորհուրդ մը միայն կրնար գոհացնել մեր բոլոր պահանջները:

Առ այժմ անիրագործելի ըլլալով այդ լուծումը, կը մնայ օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, զանազան օրկաններ համակարգելու եւ կեդրոնացեալ իշխանութիւն մը հաստատելու համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՅԵՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ ՄԻՆՉԵՒ 1956

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ Եգիպտոս նոր տագնապի մը մատնուած է: Կը մաղթենք որ երկար չտեւէ:

Կիրակի օրուան ցոյցերուն հետեւանքով, պաշարման վիճակ յայտարարուած է ամբողջ երկրին մէջ: Ստուարաթիւ զինուորներ կը պաշտպանեն գլխաւոր փողոցները եւ հանրային շէնքերը: Գնդացիրներ դրուած են կարեւոր կէտերու վրայ: Արգիլուած է որեւէ ցոյց կատարել: Այս արգելքէն առաջ, բուռն ցոյց մը տեղի ունեցաւ Կիզէի մէջ. Բուրգերու ճամբուն վրայ, պետական խորհուրդի պաշտօնատան առջեւ: Ստուարաթիւ ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան. բայց մեծ դժուարութեամբ կրցան ամբոխին ձեռքէն ազատել պետական խորհուրդին նախագահը, իրաւագէտ Ապտէլ Սանհուրին, զոր ոմանք մատնանշած էին իբրեւ ժողովուրդի թշնամի:

Այս պաշտօնատունը հաստատուած է Ումոնի ընդարձակ պարտէզին մէջ, Նեղոսի ձախ ափին վրայ, Գահիրէի համալսարանին դիմաց: Բչ. օր բազմաթիւ ուսանողներ համախմբուած էին համալսարանին պարտէզներուն մէջ եւ կը վիճէին բարձրաձայն: Սակայն որեւէ դէպք չպատահեցաւ: Իսկ դուրսը, պարտէզին մէջ, ոստիկանութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած էր: Կէս օրէն վերջ թափօր մը երեւցաւ: Քանի մը հարիւր ցուցարարներ էին որոնք մայրաքաղաքէն կուգային դրօշներով եւ նշանախօսքերով եւ կ'աղաղակէին — «Անկցի՜ն քաղաքական կուսակցութիւնները»: Իրապէս թղթակիցներ կը հաւաստեն թէ ցուցարարները թշնամական դիտումներ չունէին եւ անհետացան պարտէզին մէջ, զանազան կանչեր արձակելով.

Մինչ այս մինչ այն, Յեղ. Խորհուրդը կը շարունակէր նիստ գումարել, վերջնական ձեւ մը տալու համար իր նոր քաղաքականութեան, որ կը ձգտի չեղեալ համարել Մարտ 5ի եւ 25ի որոշումները, Սահմանադիր ժողովի ընտրութեան եւ քաղաքական կուսակցութեանց վերակազմութեան մասին: Գնդ. Սալեհ Սալեմ բացատրելով նոր քաղաքականութիւնը, յայտարարեց թէ Յեղ. Խորհուրդը իր պաշտօնը պիտի շարունակէ «մինչեւ փոխանցման շրջանի վերջը»: Այս առթիւ պարզեց զինուորական իշխանութեան չորս գլխաւոր նպատակները — 1. Եգիպտոսէն եւ Սուտանէն վտարել աշխարհակալները — 2. Հեռացնել դաւաճանները եւ դաւադիրները — 3. Ժողովուրդը փրկել շահագործող պոլիտիկաններէ. 4.— Խորհրդարանական առողջ կարգուսարք մը հաստատել:

Այս որոշումները տրուած ատեն ընդհ. գործադուլը կը շարունակուէր, ամբողջովին կազմալուծելով երկաթուղիներու հաղորդակցութիւնը, ինչ որ առաջին անգամ տեղի կ'ունենար Եգիպտոսի պատմութեան մէջ: Սովորական երթեւեկը դադրած էր, դրամատուները փակուած էին, մեծ վաճառատուները ճամբած էին իրենց պաշտօնեաները, հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները վերապահուած էին միայն պետական սպասարկութեանց: Շատ մը գործարաններու մէջ բանուորները դադրեցուցած էին աշխատանքը:

Բչ. օրուան ամէնէն բուռն ցոյցը տեղի ունեցաւ Պետական Խորհուրդին առջեւ, թշնամական կանչերով: Ամբոխը խուժեց պարտէզին, յետոյ ժողովասրահներուն մէջ եւ նախագահը ստիպուեցաւ զէնքի դիմել: Կ'ըսուի թէ այս առթիւ երկու հոգի սպաննուած եւ ուրիշ երկու

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐՐԵԱԿ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ?

Բաւական ատենէ ի վեր լուր չկար Նիսէն, թէեւ նամակներ կը հասնէին մէկ ուղղութեամբ,— միշտ անիրաւ գտնելով ընդդիմադիրները:

Եւ ահաւասիկ վերջին նորութիւնը,— թռուցիկ մը, չորս էջի վրայ, յանուն «Նիսի եւ Շրջակայից Հայոց Կրօնական Ընկերակցութեան»:

Թուականը Մարտ 6 է. բայց ես երկու օր առաջ ստացայ: Պատասխանն ալ՝ առանձին:

Կը հասկնաք անշուշտ.— Կազմալոյծ վարչութիւնն է որ ասպարէզ իջած է, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը:

Զար լեզուներ կ'ըսեն թէ 3 հոգի են թռուցիկին հեղինակները,— բանաստեղծ փաստաբան Վահան Մալէզեան, նախորդ վարչութեան ատենապետը՝ Արամ Սավօ, եւ վերջին պահուն օգնութեան հասած անցորդը, Հ. Տ. Ն., որ վեց ամիսէ ի վեր կը ճգնի փրկել նաւաբեկեալները:

Թերեւս բուն հեղինակները այնքան իրար անցած չեն որքան Հ. Տ. Ն., որ ոտքով-ձեռքով խրած է այս անելին մէջ, միշտ այն պնդումով թէ եղածը «գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ է» եւ ուրիշ ոչինչ:

Իր կարծիքով, Յառաջն ալ մոլորած է եւ կը պաշտպանէ ապօրինութիւնները...

Այս առթիւ քանի մը քարեր ալ գլորած են, Մարտ 6ի թռուցիկին մէջ.

— «Դժբախտաբար, գտնուեցաւ նաեւ մամուլ մը, որ շեղելով լրագրական տարրական շրջահայեցութենէ, եւ հակառակ իր սովորական աշխատակիցներուն բանիմաց, մանրամասն եւ անկողմնակալ տեղեկատուութեանց, թերեւս ակամայ, սըխալ ուղղութեամբ, քաջալեր եղաւ ապօրինի եւ վնասակար այս գործունէութեան»:

Միջանկեալ ըսեմ որ, անցեալ տարի Նոյեմբերին, երբ նոյնութեամբ հրատարակեցինք Հ. Տ. Ն.ի «բանիմաց եւ անկողմնակալ» թղթակցութիւնը, առանց որ եւ է տեղեկութիւն ունենալու բուն անցուդարձէն, առաջին բուռն բողոքը լսեցինք հանգուցեալ Առաքել Զաքրեանէ:

Թերթը հազիւ կարդացած, Զաքրեան կը վազէ Հրանդ Սամուէլի գրատունը, ձեռքին ալ դէզ մը նամակներ:

Ցետոյ եկաւ խմբագրատուն եւ երկու ժամ խօսեցաւ, ապացուցանելու համար թէ թղթակցութիւնը չի համապատասխաներ իրականութեան:

Այս առթիւ էր որ պարզեց, նաեւ, Անթիլիասի պահանջած գումարին պատմութիւնը եւ իր ընդհարումը Սավոյի հետ, մէջտեղ դնելով փոխանակուած նամակները:

Այնուհետեւ հասած բոլոր տեղեկութիւնները հաստատեցին թէ Պ. Հ. Տ. Ն., որ նախագահած էր բողոքի առաջին ժողովին, դարձեր է երրորդ գլխաւոր օղակը Մալէզեան-Սավօ ցանցին, կազմելով երրեակ զինակցութիւն մը:

Դէզերով նամակներ կը վկայեն թէ այս ամբողջ ողբերգութեան մէջ բուն չար ոգին բանաստեղծն է, չարիքին աղբիւրը՝ նախորդ վարչութեան անկեալ ատենապետը, որ տակաւին կը շարունակէ ապօրինաբար շահագործել ընկերակցութեան կնիքը, ինչպէս եւ Գաղթ. Օֆիսէն սըխալմամբ տրուած վկայական մը:

Պ. Հ. Տ. Ն.ի պարտականութիւնը պիտի ըլլար, իբրեւ «բանիմաց եւ շրջահայեաց», կարգի հրաւիրել երկուքն ալ, եւ ոչ թէ խուճապ ստեղծել, նոյնիսկ հայերէն եւ ֆրանսերէն նամակներ գրելով Գաղթ. Օֆիսին, միշտ ընկերակցութեամբ Վահան Մալէզեանի:

Ես չեմ ուզեր ըստ էութեան զբաղիլ թռուցիկով: (Նոր վարչութեան պատասխանը կը կարդաք վաղը):

Չեմ ալ գիտեր թէ նոր հոգաբարձութիւնը պոռալ-կանչելո՞վ ընտրուած է թէ Վ. Մալէզեանի բանաստեղծութիւնները արտասանելով:

Ամէն բողոքի ցոյց պոռալ-կանչելով կը սկսի եւ յետոյ օրինաւոր ձեւի մը կը յանգի:

Կատարուա՞ծ է այդ ձեւակերպութիւնը: Գաղութին մեծամասնութեան անդամները, որոնք անշուշտ ծանօթ են օրէնքին տրամադրութեանց, քուէարկութիւն կատարած եւ նոր հոգաբարձութիւն ընտրա՞ծ են:

Կարծեմ տրուած է այս հարցումներուն պատասխանը: Կը մնայ ընդհ. ժողովի մը առջեւ հրաւիրել օրինազանցները եւ երրեակ զինակցութիւնը, որ իր այս ընթացքով լպրծուն ջրակոյտի մը կը վերածէ «գաւաթ մը ջուր»ը:

ՎԱՀԷ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ

Ժընեւի ժողովին առթիւ որ պիտի գումարուի Ապրիլ 26ին, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Գ. Ֆ. Տըլըս ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, յայտարարեց.

— «Ներկայ պայմաններուն մէջ, եթէ Խ. Միութեան եւ իր զինակից համայնավար Չինաստանի քաղաքական կարգուսարքը պարտադրուի հարաւ-արեւելեան Ասիոյ, ինչ միջոցով որ ըլլայ, այդ արարքը ծանր սպառնալիք մը պիտի կազմէ ազատ ժողովուրդներու ամբողջութեան համար: Մ. Նահանգները չեն կրնար կրաւորական կերպով ընդունիլ այդպիսի գործողութիւն մը որ կրնայ ծանրակշիռ վտանգներ պատճառել: Բայց այդ վտանգները այնքան ծանր չեն դիմագրաւելու համար որքան պիտի ըլլային քանի մը տարի առաջ, եթէ քաջութիւնը չունենայինք այսօրուան վճռականութիւնը ցոյց տալու:

Նախարարը չճշդեց թէ ո՛ր պարագային պիտի հարկադրուին ուղղակի միջամտել Հնդկաչինի պատերազմին: Բայց առաջին անգամ է որ կը յայտնէ թէ Մ. Նահանգները թոյլ պիտի չտան որ Հնդկաչինը եւ հարաւ-արեւելեան Ասիան համայնավարներու ձեռքը անցնին, նոյնիսկ առանց զինուորական միջոցներու: Միեւնոյն ատեն կը հասկցնէ թէ պիտի չհանդուրժէն որ Ֆրանսական կառավարութիւն մը իրաւախոհութեան յանգի Հնդկաչինի կարմիր հրամանատարին՝ Հօ Շի Մինի հետ: «Մ. Նահանգները թոյլ պիտի չտան որ ասիական Միւնիխ մը ստեղծուի: Գալով Չինաստանի, մեր երկիրը կրնա՞յ ճանչնալ իշխանութիւն մը որ գործնապէս կը հարուածէ մեր կենսական շահերը. կրնա՞նք առով նպաստել անոր ազդեցութեան զօրացման: Միակ պատասխանը «ոչ» է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Տիէն Պիէնի մէջ պաշարուած զօրքը գրոհ տալով դէպի դուրս, վճռական հարուած մը տուաւ եւ թէ 1400 ըմբոստներ սպաննուեցան, եւ երկու գիւղեր քանդուեցան հրասայլերով եւ թնդանօթներով: Ֆրանսական կորուստը կը հաշուեն միայն քսան մեռեալ: Կռիւները կը շարունակուին:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ հետ առեւտուրը դիւրացնելու համար, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները ժողով մը գումարելով Լոնտոնի մէջ, որոշեցին վերաքննել արգիլուած ապրանքներու ցանկը: Որոշեցին նաեւ ռազմագիտական սահմանափակումներ չհաստատել կարմիր Չինաստանի եւ Քորէայի դէմ:

ԼՈԶԱՆԻ համալսարանէն յունարէնի դասախօսը, Գոնտա, դատի քաշուած է ուրիշ երկու Զուիցերիացիներու հետ, իբրեւ լրտես:

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

Մարտ 7ին, Մալաթիայի Կրթասիրաց Ընկերութիւնը տօնեց իր գործունէութեան 50ամեակը :

Մալաթիոյ մեր հայրենակիցները իրաւունք ունին «ոսկի յոբելեան» որակելու այս ձեռնարկը, նկատի ունենալով ոչ միայն Կրթասիրացի տարիներու թիւը, այլեւ բեղուն գործունէութեան մը ուշագրաւ արդիւնքը :

Կարեւոր, գովեստի արժանի գործ մըն է արդարեւ, հայրենակցական Միութիւն մը յիսուն տարի կանգուն պահելը, տոգորուած ըլլալով հայ կեանքին ալեկոծ, անհաւասար ու անկայուն պատկերը : Բայց շատ աւելի նշանակելի, շատ աւելի արժանաւոր գործ մըն է՝ ամբողջ յիսուն տարի հանրային գործունէութեան, տենդագին աշխատանքի մէջ պահելը՝ այնպիսի ընկերակցութիւն մը, ինչպէս Մալաթիոյ Կրթասիրացն է :

Ինչպէս իրազեկները կը հաւաստեն, Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկերութիւնը հիմնուած է վերջնականօրէն 1904ին, Ֆիլատելֆիայի մէջ, նպատակ ունենալով հայրենիքի մէջ եղած դպրոցներուն օժանդակութիւն հասցնել, աշխատելով նաեւ անոնց կրթական մակարդակին բարձրացման :

Կայ այն պատմական փաստը որ Մալաթիան, շատ աւելի հին օրերէն եւ դեռ 1884ին եւ անկէց առաջ ալ, ունեցած է իր Կրթասիրացը : Գաւառական փոքրիկ քաղաք մը, որուն հայ բնակչութիւնը, աւելի քան 70 տարի առաջ, մտածած է Կրթասիրաց ընկերութեան մը մասին, կազմած է զայն, ազգային կրթութեան նպաստելու համար : Այս միակ փաստն իսկ պատիւ կրնայ բերել մեր հայրենակիցներուն, վկայելով անոնց ուսումնասիրութեան եւ լոյսի ու կրթութեան հանդէպ իրենց ձգտումին ու հաւատքին մասին :

Կրթական եւ մշակութային գետնի վրայ, մեր Հայրենակցականները, Մալաթիայէն Խարբերդ, Սեբաստիայէն Կարին, Վասպուրականէն Տրապիզոն եւ այլուր, բարիք սփռած են մեր ժողովուրդին, տեղական նշանակութենէն բարձրանալով, ազգային ընդհանրական նշանակութիւն, ծննդավայրի գաղափարէն հասնելով հայրենիքի գաղափարին : Անոնք հասցուցած են մարդիկ ու մտաւորականներ, որոնք ծառայած են բովանդակ հայութեան եւ տարածած հայ մշակոյթին ու զարգացման, առհասարակ :

Մալաթիան, այս տեսակէտէն, առաջին գծին վրայ կուգայ : Երկար տարիներ օժանդակելէ ետք ծննդավայրի դպրոցներուն, աշխատած է ան ու կ'աշխատի մինչեւ այսօր ալ, լաւ ու հայրենասէր մտաւորականներ պատրաստել սփիւռքի զանազան դպրոցներուն մէջ :

Զուտ կրթական իր գործունէութիւնը ընդհատուած է պահ մը, Մեծ Եղեռնի արիւնոտ արհաւիրքներուն ենթարկելով նաեւ գեղեցկատեսիլ Մալաթիան, որ բաժնեց իր ժողովուրդին ճակատագիրը :

Կրթական գործունէութեան տեղ, փրկութեան գործը եկած է սակայն առաջին գծի վրայ : Ամերիկայի Կրթասիրաց Ընկերութիւնը անմիջապէս լծուած է գործի, փրկելու համար իր հայրենակիցները՝ անապատներէն : Հաւաքով ու նուիրումով յարաբերութեան մտած է պաշտօնական Մարմիններու եւ Ազգ. Հաստատութիւններու հետ, ծախսելով աւելի քան 125.000 տոլարի գումար մը : Շատեր փրկուած են եւ հոգացուած, որոնք պատուով կենդանի կը պահեն այսօր իսկ Մալաթիայի քաղցր յուշքը :

Կրթասիրացը, տարիներ ետք, երբ դարմանուած են քիչ մը վէրքերը, իր աչքը դարձուցած է դէպի Հայաստան, ուր հաստատած է Նոր Մալաթիան, ծախսելով 150.000 տոլարի գումար մը, պատրաստակամ ըլլալով աւելի ծախսելու : Ներգաղթի շարժումը, ինչպէս ծանօթ է, այլասերեցաւ ու դադրեցաւ դժբախտաբար, սակայն Նոր Մալաթիան բարգաւաճեցաւ : Այսօր աւելի քան 15.000ի բնակչութիւն մը ունի, որուն մէջ ապահովաբար, քանի մը հարիւր Մալաթիացիներ կան : Կարեւորը այն է սակայն, որ Մալաթիայի յիշատակը կ'ապրի հայրենի հողին վրայ, իբրեւ անբաժան ու յաւիտենական մասը մեր հայրենիքին :

Հա՞րկ է ըսել, որ Կրթասիրացը չէ գոհացած իր այս գործերով եւ պայմաններու համաձայն, կը շարունակէ գործել այսօր ալ : Ներկայ եղէք իր տարեկան հանդէսներուն եւ մինչ ալ հետաքրքրութեամբ, նոյնիսկ խանդավառութեամբ պիտի հետեւիք օրուան յայտագրին, ուր զգալի է ճաշակը, տիրական՝ աւելի գեղարուեստական դրոշմը, ինչ որ կուգայ վկայելու՝ թէ Մալաթիայի մեր պանդուխտ հայրենակիցները կը պահեն իրենց գեղեցիկ ծննդավայրին, մեր բոլորին սիրելի հինաւուրց Մելիտինէի ազգային բարքերն ու ոգին :

Մալաթիոյ Կրթասիրացը իր գործը վերջացած չի նկատեր. ընդհակառակն :

Նոր սերունդի փրկութեան գործը ինչպէս մերը, նոյնպէս իրն է, բոլոր Հայրենակցականներուն յատկապէս : Ունի արդէն իր ուսանողները, քանի մը տասնեակ, զոյգ ճեմարաններուն եւ այլ վարժարաններու մէջ, բայց վստահ ենք թէ յաւելեալ ճիգեր պիտի ընէ ան, Ամերիկայի մէջ ալ իր գործակցութիւնը տալու կրթական ու ազգապահպանման ձեռնարկներուն :

Որեւէ Հայրենակցականի պարտքն է ան : Մալաթիայի Կրթասիրացը, ինչպէս իր գործունէութիւնը ցոյց կուտայ, աւելին է, քան պարզ հայրենակցական մը : Իբրեւ այդ, տարակոյս չկայ, որ իր Յիսնամեակը առիթ մը պիտի ըլլայ աւելի ընդլայնելու իր գործունէութիւնը, ընդգրկելու համար ոչ միայն իր հայրենակիցներուն օգնելու գործը, այլեւ լայնօրէն օժանդակելու համար բոլոր այն գործերուն՝ որոնք Հայն ու Հայաստանը կը պահեն :

Կ'ողջունենք իր 50ամեակը ,սրտանց , մաղթելով որ նոր եռանդով շարունակէ ան ազգապահպանման ու լուսաւորութեան իր գործը :

Սրբազան գործ մը՝ որ իրենը չէ միայն, այլեւ բոլոր Հայերուն :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀՈԳԵՐԸ

Տրախմիի վերջին արժեզրկումէն առաջ, ապրուստը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէր, ինչպէս կը գրէ իրազեկ Թղթակից մը.— բանուոր մը օրական կը շահէր 35 հազար տրախմի (կամ 400 ֆրանք) : Այն ատեն մէկ քիլօ հացը կ'արժէր վեց հազար տրախմի, մէկ քիլօ միսը 14.000, մէկ քիլօ ձուկը 30.000, մէկ լիտրը, ձէթը 18.500, սենեակի մը վարձքըն էր հինգ հարիւր հազար ամսական :

Յունաստանի մէջ ուր թշուառութիւնը ծանր է բաղդատելով արեւմտեան միւս երկիրներուն հետ, համայնավարութիւնը գետին չէ շահած, որովհետեւ մարդիկ չեն մոռցած զօր. Մարկոսի խմբակին աւարքները : Միւս կողմէ Ալպանիոյ եւ Պուլկարիոյ օրինակներն ալ շատ հեռու չեն իրմէ :

Երեքի վրայ երկու Յոյն համակիր է Փափագոսի, որ բացարձակ մեծամասնութեան քուէն շահեցաւ (700.000) 1952ին ընդհանուր ընտրութեանց ատեն եւ որ վերջերս ալ յաջողեցաւ Թրակիոյ մասնակի ընտրութեանց ատեն :

Նոյն Թղթակցին կարծիքով, ընդդիմադիրները այլեւս ի վիճակի չեն պայքարելու :

Անոնք երեսփ. ժողովին մէջ 300ի վրայ միայն 61 աթոռ ունին : Ազգայնականներուն համար իբրեւ շատ ձախակողմեան, իսկ իբրեւ շատ աջակողմեան ժողովրդավարներուն համար, Փափանդրէուի եւ Վէնիզելոսի ազատականները հետզհետէ կ'անհետանան : Նոյնպէս յառաջդիմականները որոնք քուէարկութեան ատեն 400.000 ձայն շահեր էին, հետզհետէ կը պակսին իրենց առաջնորդ զօր. Փլասթիրասի մահէն ի վեր : Եւ աշխատաւորները կը զայրանան, երբ Գ. Գ. Քարթալիսի եւ Սքոլոսի նման բազմամիլիոնատէրներ զիրենք ընկերային յեղափոխութեան կը կանչեն :

Առ այժմ զանգուածը վստահութիւն ունի ծայրայեղ աջին վրայ զոր ինք իշխանութեան գլուխ բերաւ, սակայն կրնայ ուրանալ անոր առաջին իսկ սայթաքումին : Կ'ըսուի թէ այն ատեն անոր տեղ պիտի գնեն Փարիզի նախկին դեսպանը Գ. Փիփինէլլիս որ հրաժարեցաւ արտաքին գործերու նախարարութեան պաշտօնէն :

Իսկ համայնավարները տարիներէ ի վեր իրենց 180 հազար ձայնով ընտրութեան մէջ 16 առ հարիւրը կը ներկայացնեն : Փոքրամասնութիւն մը որ ուշադրութիւն պիտի չգրաւէր եթէ Յունաստանի համայնավար կուսակցութիւնը ուրիշներու պէս քաղաքական կուսակցութիւն ըլլար, սակայն ան հնազանդելով արտասահմանի լուրջ եւ տեւական սպառնալիք մըն է, քանի որ հարիւրի վրայ 16 Յոյն պատրաստ են խռովութեան մը ատեն, կատարելու Մոսկուայի հրամանները : Մանաւանդ որ Յունաստանի մէջ համայնավարութիւնը երկգլխանի է. իսկական համայնավարները, օրէնքէ դուրս են : Իր ընդհ. քարտուղարը Զախարիատիսը կը գտնուի երկաթեայ վարագոյրին ետեւ, սակայն ձգած է օրինաւոր փոխարինող մը «ձախերու ժողովրդավար միութիւնը», զոր կը վարէ Զարիֆիս :

Այս երկու Զ գիրերով մարդիկը մէկը Պուքրէշ, միւսը Աթէնք, իրար չճանչնալ կը ձեւացնեն :

1951ին հելլէն ոստիկանութիւնը ձայնասփիւռի գաղտնի կայան մը մէջտեղ կը հանէր, որ կապուած էր Պուլկարիոյ հետ, կարմիր ռատիոյի խօսնակը Վավուտիս անձնասպան եղաւ, իսկ ռատիօ – Սոֆիան մահը վերագրեց ներքին նախարարութեան :

Այս դէպքը մոռցուած էր, երբ յանկարծ ռատիօ Սոֆիան յայտնեց դէպքին մէկ ուրիշ երեսը, ըսելով թէ Վավուտիս ապահովութեան գործակալ մըն էր 1929էն ի վեր : Թէ լրտեսութեան ցանց մը կազմակերպած էր, թէ սպաննուած չէ, մեկնած է Ամերիկա ուր կը վայելէ իր լրտեսութեան շահերը... Միայն թէ բացի դատախազէն տասնըհինգ Յոյներ եւ օտարներ տեսան մահը, ան ալ յետ մահու, զրկուեցաւ միւս կուռքերուն քով որանք խարած էին :

Հակառակ այս մարքսպարծումներուն համայնավարութիւնը ներկայ է միշտ Յունաստանի մէջ : Անգարայի դաշինքին երեք անդամներէն, Յունաստան ենթակայ է այս ներքին վտանգին : Թուրքիոյ մէջ համայնավար կուսակցութիւն գոյութիւն չունի, իսկ Եուկոսլաւիոյ մէջ [illegible] գայնացաւ» :

Ոչ Հելլէններու հայրենասիրութիւնն վիճելի է, ոչ ալ իր զինուորներուն քաջութիւնը : 220.000 զինուորը բարոյական մը ունի որ դուրս է կասկածէ : Հակառակ սարքաւորումի պակասին, ան պիտի կրնայ դիմադրել որեւէ յարձակումի :

«Կեցցէ Թագաւորը», Անկցի կարմիր աստղը » վերտառութիւնները կը կարդացուին շուկաներէն, ճերմակ խոշոր տառերով :

Սակայն յայտնի չէ թէ ինչ պիտի ըլլայ մառեշալ Փափագոսի զինուորին դերը Թիթոյի եւ Ճէլալ Պայարի զինուորին քով :

Իրականին մէջ, Պալքանեան Դաշինքին 60 զօրաբաժինները թուղթի վրայ են :

Ենթադրելով թէ յաղթական յարձակում մը պիտի կատարուի, կրթնելով Ալպանիան ուժերուն վրայ, Յոյները Պինտոսի գիծէն, Եուկոսլաւները Վարդարէն եւ Թուրքերը Մակեդոնիայէն, այս երեք դաշնակիցները կրնան պաշտպանել Սոֆիան :

Սակայն Պալքանեան դաշինքը՝ էապէս պաշտպանողական ըլլալով, կարելի է երեւակայել նաեւ նահանջ մը գերազանց թշնամի ուժի մը առջեւ : Այն ատեն Թուրքերը պիտի մտածեն պաշտպանել Տուրաար, Եուկոսլաւները պիտի զօրացնեն Պոսնիան, իսկ Յոյները մինակ պիտի մնան : Այս յոռետես ենթադրութիւնները միշտ աչքի առջեւ ունին Աթէնքի վարիչները, որոնք տարիներէ ի վեր կը պահանջեն արեւմտեան պետութիւններէն ուրիշ պաշտօնական երաշխիքներ :

Թ. Ա. Թ.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ

*

Իմ բաժինս հինգ ոսկիի բարձրացնելով, հազիւ կրցայ զինք համոզել, որ մնացած 15 ոսկին տայ եւ նոյն օրն իսկ դրամը յանձնեցի Հիւսնի չաւուշին :

Չորս օր ամբողջ լուր չելաւ գործէն : Առաքելը բանտէն տոմսակ տոմսակի ետեւէ կը ղրկէր իր ամբողջ մաղձը իմ վրաս թափելով, որ անխելքութեամբ 20 ոսկի ալ ակռայի վարձք տուած էի չներուն : Սակայն հինգերորդ օրը կոչնագիր մը հասաւ հարցաքննիչ դատաւորէն եւ այդ ակռայի վարձին կատարած հրաշքին վայելքը ամէն բան մոռցուց :

Մոլլան, իր վկաները, Առաքելը ամէնքըն ալ հոն էին, երբ ներս մտայ : Այս անգամ Առաքելը աթոռի մը վրայ բազմած էր եւ ինծի ալ իսկոյն նստելու հրաման տրուեցաւ : Հարցաքննիչ դատաւորը, վայելուչ երիտասարդ մը եւրոպական վերջին նորաձեւութեամբ հագուած՝ նուրբ Թուրքերէնով եւ մեծ քաղաքավարութեամբ դարձեալ ընդհանուր հարցաքննութիւն մը կատարեց, իսկ քարտուղար մը եղէգի արագ ճռճռցներով իւրաքանչիւրիս խօսածը կ'արձանագրէր : Բայց պատմութիւնը այս անգամ շատ համառօտած էր եւ մոլլային վկաները իրենց վկայութեան տարօրինակ փոփոխութիւն մը տուած էին, որի խորախորհուրդ իմաստը վերջը միայն կրցայ հասկնալ :

Կարճառօտ հարցաքննութիւնը վերջանալէ յետոյ, հարցաքննիչ դատաւորը խնդրեց, որ պահ մը դուրս ելլենք : Դուրսը միջանցքին մէջ հոճա էֆէնտին ժպտալի բարեւով մը մօտեցաւ մեզի եւ ձեռքը Առաքելի ուսին դնելով՝ ըսաւ.

— Ծօ, գնա աղօթք ըրէ, որ ինծի պէս բարի մարդու մը հանդիպեցար, թէ չէ գիտե՞ս ինչ կ'ըլլար վիճակդ, եւ բերանը Առաքելի ականջին մօտեցնելով աւելցուց.— Ալ վաղը խանութդ որ գամ, հարկաւ նոր սանտր մը կը նուիրես :

Առաքել սանտրի անունը լսելուն թէեւ ցնցուեցաւ ու քայլ մը ետ գնաց, բայց եւ այնպէս խոստացաւ այդ նուէրն ալ ընել : Քանի մը րոպէ ետքը կրկին ներս կանչուեցանք ե հարցաքննիչ դատաւորը ձեռքը թուղթ մը առնելով, հիանալի առոգանութեամբ ու հանդիսաւոր ոճով մը կարդաց իր վճռագիրը, զոր իբր թանկագին յիշատակ մը պահած եմ մինչեւ այսօր եւ ուրկէ հետեւեալ էական կտորը առաջ կը բերեմ թարգմանաբար, որչափ որ կարելի է թարգմանել անթարգմանելի հրաշակերտ մը :

— « Նկատելով, որ ըստ իր վկային՝ ամբաստանեալը հոճա էֆէնտիին մօրուքին համար միայն աղտոտ ըսեր է, ինչ որ իսկապէս հայհոյութիւն չի կրնար համարուիլ եւ միւս կողմէ նկատելով որ ամբաստանիչին վկաները թէեւ նախապէս ոստիկանութեան առջեւ կը վկայէին թէ խանութպան Առաքելը հոճա Հասան էֆէնտիի մօրուքին հայհոյած է, սակայն ետքէն իրենց արդարացի յուզումը հանդարտելով և յիշողութիւնները աւելի պարզելով հարցաքննիչ դատաւորին առջեւ իրենց նախկին վկայութիւնը սրբագրելով վկայեցին, որ ամբաստանեալը ամբաստանիչին ոչ թէ ամբողջ մօրուքին, այլ մօրուքին միայն մէկ թելին հայհոյած է :

« Նկատելով որ ամբաստանեալը հայհոյանք արտաբերելէն անմիջապէս յետոյ նախատեսային արդարացի զայրոյթին հետեւանք իրեն արժանի պատիժը մասամբ մը կրած է :

« Նկատելով որ այդ պատիժը տրուած միջոցին ըստ ամենայն հաւանականութեան մօրուքին հայհոյուած թելը կրնայ փրթած ու ինկած ըլլալ, որով բնականաբար հայհոյութիւնն ալ հետ միասին ինկած կ'ըլլայ :

« Նկատելով վերջապէս որ ամբաստանեալը քանիցս աչքերը անկեղծ զղջումի արցունքով լեցուցած եւ պաղատագին ներողութիւն խնդրած է ամբաստանիչէն եւ հոճա էֆէնտին ալ իր նուիրական աստիճանին եւ առաքինազարդ անձին վայել գթասրտութեամբ ներել կ'ուզէ.

« Հարցաքննիչ դատաւորը խնդիրը մանրամասնօրէն քննելէ յետոյ այսպիսով փակուած կը նկատէ զայն եւ ամբաստանեալն ալ ազատ կ'արձակէ առժամանակեայ ձերբակալութենէն :

(Վերջ) ԱՌԱՆՁԱՐ

Ա.— Պարոն, վերջին խօսք. աղջիկս ձեզի կին չի կրնար ըլլալ :

Բ.— Բայց պարոն, ես երեք տարի անընդհատ ձեր աղջկան հետ պտտեցայ :

Ա.— Հաշիւդ ըրէ, որպէսզի մաշեցուցած ներբաններդ դրամը տամ ...

×

ՏՆՕՐԷՆԸ.— Եթէ վարքդ չշտկես, հայրիկդ քովս կանչել պիտի տամ :

ԲԺԻՇԿԻՆ ՏՂԱՆ.— Հայրիկս ամէն այցելութեան տասը ոսկի կ'առնէ ... :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ ՔԱՐԱՇԷՆ ՏՈՒՆԵՐ ՀԱՍՏԱՏԵԼ ԽՐՁԻԹՆԵՐՈՒ ՏԵՂ

★

ՊԷՅՐՈՒԹ, 26 Մարտ (Յառաջ) — Չորեքշաբթի, 24 Մարտ, առտուան ժամը 11·30ին Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խադ արք. եւ Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոս, ընկերակցութեամբ երեսփոխան Պ. Տիգրան Թոսպաթի եւ Շահէ վարդապետի ընդունուեցան Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամունի կողմէ: Նախագահական Ապարանքին առջեւ, զինուորական պատիւներ ընծայուեցան հայ համայնքի ներկայացուցիչներուն: Ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, քաղաքէն բացակայ ըլլալով, չկրցաւ ընկերանալ պատուիրակութեան:

Հանրապետութեան Նախագահը շատ ջերմ ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ եւ ուշադրութեամբ լսեց համայնքի անունով ներկայացուած խնդրանքները:

Նախագահը սիրով ընդառաջ երթալով իրեն եղած հրաւէրին, խոստացաւ այսուհետեւ ամէն Զատկի երրորդ օրը ներկայ ըլլալ Հայ. Առաքելական Եկեղեցւոյ պատարագին՝ Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ: Աւանդութիւն դարձած է որ Լիբանանի իշխանութեան պետը — անցեալին մէջ Ֆրանս. մարզպանը, իսկ ներկայիս Հանրապետութեան նախագահը — ներկայ ըլլայ զանազան համայնքներու կրօնական հանդիսութեանց՝ Զատկի տօներուն: Այսպէս, առաջին օրը, Մարոնիներու Մայր Տաճարը, երկրորդ օրը՝ յոյն կաթոլիկներու Մայր Տաճարը: Հայ կաթոլիկէ տաճարի արարողութեանց ալ ներկայ կ'ըլլայ Զատկի երկրորդ կիրակին:

Նախագահը հետաքրքրուելով հայկական հիւղաւաններու հարցով, որու մասին երկու հայ երեսփոխանները աւելի առաջ դիմումներ կատարած էին իրեն եւ վարչապետին, յայտնեց թէ մօտէն կը զբաղի այդ հարցով եւ որոշած է անպայման եւ կարելի եղածին չափ շուտ այդ հիւղաւանները մէջտեղէն վերցնել, բնակիչները օժտելով քարաշէն եւ վայելուչ բնակարաններով:

Օգտուելով Նախագահին բարեացակամութենէն, մեր ներկայացուցիչները խնդրեցին որ հայ ազգային վարժարաններու մէջ արաբերէն լեզուի ուսուցման համար ձեռնհաս ուսուցիչներ տրամադրուին եւ կրթական նպաստներ յատկացուին մեր վարժարաններուն: Նախագահը խոստացաւ այս մասին եւս պարտն ու պատշաճը տնօրինել: Խոստացաւ նաեւ կարգադրել Լիբանան բնակող եւ ցարդ հպատակութենէ զուրկ հայրենակիցներու հպատակութեան խնդիրը:

Միւս կողմէ, յայտնեց թէ հրամանագիր օրէնքները պիտի փոխուին եւ հայ պաշտօնեաները պիտի կրնան պաշտօնի բարձրացում ստանալ:

Այցելութիւնը տեւեց կէս ժամ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

★

ԱՆԿԷՆ — Ֆ. Կ. Խաչի Անկէն-Մօնմօրանսիի մասնաճիւղին պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Մարտ 21ին, Անկէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Մոնմօրանսիի քաղաքապետ Պ. Կօրտէ հիւանդացած ըլլալով՝ զինքը կը փոխանորդէր Տք. Տիւպուա՝ փոխքաղաքապետը Անկէնի քաղաքապետ Պ. Պուշէ եւս շնորհակալութիւն կը յայտնէր իրեն եղած հրաւէրին համար:

Ներկայ էին նաեւ Անկէնի փոխ-քաղաքապետ Տիկին Օպէն եւ ամուսինը, Տէօյի փոխ-քաղաքապետ եւ Մոնմօրանսիի «Հանգստեան Տան» տնօրէն Պ. Մ. Մանուկեան:

Գեղարուեստական բաժնի խօսնակն էր Պ. Վահէ Մանուկեան որ յաջողապէս կատարեց իր պաշտօնը:

Նոր Սերունդէն Օր. Ցարէթնադովեան խոր զգացումով արտասանեց Ֆրանսերէն կտոր մը: Անկէնի մասնաճիւղին անդամուհի Տիկին Ս. Գազիկեան կարդաց օրուան պատշաճ գրութիւն մը՝ ներկայացնելով Կապոյտ Խաչի կատարած դերը մեր գաղութին եւ մանաւորաբար հայ կնոջ կեանքին մէջ: Այս առթիւ թըւեց զանազան փաստեր Ֆ. Կ. Խաչի գործունէութենէն, համաձայն 14րդ պատգ. ժողովի ներկայացուած տեղեկագրին:

Օր. Մառի Կաւավարենցի երգերը, ներդաշնակ եւ գրաւիչ ձայնով, խորապէս յուզեց ներկաները և կրկին բեմ հրաւիրուեցաւ:

Օրուան բանախօսը, Տիկին Տ. Միսաքեան իր կուռ եւ բովանդակալից ճառով հարազատ դրոշմը տուաւ Ֆ. Կապոյտ Խաչին ծաւալուն գործունէութեան որ մեծագոյն ազդակը եղաւ հայ կինը հանրային գործունէութեան մղելու: Բացատրեց թէ Ֆ. Կապ. Խաչի 25 տարուան յարատեւ աշխատանքը իրաւունք կուտայ իրեն յոբելենական յարգանքի տօնակատարութեան: «Մենք հաւատք ու վստահութիւն ունինք, թէ նոյն տոկուն կամքով պիտի շարունակէ ան իր գործը, մինչ աչքերը յառած հայ ժողովուրդը դէպի իր ապագան առաջնորդող լուսաւոր փարոսին»:

Գեղարուեստական բաժնի վերջին մասին մէջ հայ երիտասարդ մը, Պ. Ծանեան՝ մատներու ճարպիկութեամբ գոյնզգոյն թուղթերով սիրուն պատկերներ կը ցուցադրէր յաջողաբար:

Մասնաճիւղի գործունէութեան տեղեկագրի ընթերցում, բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն մենապար եւն., բոլորն ալ ջերմ ծափերու արժանացան:

Պարերու դադարներու միջոցին փոքրիկն Մուրատեան, մանկական գեղեցիկ աշխոյժով մենապար մը կատարեց, իսկ նորահաս օրիորդ մը՝ Օր. Մոնիք Ճիզմէճեանի, հայրենաշունչ արտասանութիւնը գեղեցիկ էր եւ տպաւորիչ:

Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան նաեւ հայկական եւ կովկասեան պարեր, հանդիսականներու կողմէ: Նոր Սերունդէն Օր. Լիւսի Ցակոբեան իր շնորհալի պարուհիի յատկութեամբ խանդավառեց ներկաները:

Պալը լոյսի նուագախումբին երաժշտութեամբ, եւրոպական պարերը տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր մեծ ոգեւորութեամբ:

Երկարատեւ օտարութեան մէջ՝ մայրենի լեզուն, երգը, վայելելու անհուն կարօտը ներկաները կ'առաջնորդէր դէպի հայրենի յիշատակները:

Հանդէսին կազմակերպիչները լիովին վայելեցին իրենց ջանքերուն պսակումը, ի տես ներկաներու խանդավառութեան: Բոլորին համար հաճոյք մըն էր հարազատ մթնոլորտի մը մէջ ապրիլ քանի մը ժամ: Քանիներ կը հարցնէին անդամուհիներուն.

— Ե՞րբ կրկին պիտի ունենանք այսպիսի հանդէս մը»:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒ «Յուշամատեան»ին հրատարակութեան ձեռնարկուած է, ինչպէս հաղորդած էինք ժամանակին: Խմբագրութիւնը յանձնուած է Ղազար Չարըգի: Այս առթիւ Հայր. Միութեան Պոսթընի յանձնախումբը կոչով մը կը հրաւիրէ հաւաքել եւ ղրկել Հայկ. կեանքի թէ ամերիկեան շրջաններու մէջ նշանակելի դեր կատարող, դիրք ունեցող Կարնեցիներուն կենսագրականներն ու լուսանկարները, սրբավայրերուն, պատմական վայրերուն լուսանկարները, ամփոփ ծանօթութիւններով, հայ մամուլի հաւաքածոները «Կարնոյ եւ Կարնեցիներու» նշանաւոր դէմքերու եւ դէպքերու մասին գրութիւններ, թուականներով: Տեղեկութիւններ բռնագաղթի կարաւաններու» մասին: Կարնոյ մէջ գործածուած քառեակներ (մանիներ), երգեր, պարերգներ, առակներ, առածներ, հանելուկներ: Օրհնութիւններ, անէծքներ: Ամէն մէկ մասնաճիւղի կեանքին, գործունէութեան մասին տեղեկութիւններ: Պէտք է կամ ուղղակի ղրկել Պ. Ղ. Չարըգի —

HOTEL LUX, Rue Allenby, Beyrouth, Liban ou, H. A. Tarbassian, 135 Eustis St. Roxbury 19 (Mass.) U. S. A.

ՅՈՒՆԱՐԷՆԻ թարգմանուած է Յովհ. Թումանեանի «Անուշ»ը: Պոլսոյ մէջ երկու տարի առաջ փոքր Օփերայի մը վերածուած էր զայն Տոքթ. Հրանդ Փափազեան: Յոյն երգիչ մը, որ ներկայ եղած է օփերային ներկայացման, փափաք յայտնած է յունարէն բեմադրելու զայն: Տոքթ. Հ. Փափազեան աշխատակցութեամբ տոքթ. Սաւա Պէյիրճիօղլուի կատարած է տաղաչափեալ եւ յանգաւոր գեղեցիկ թարգմանութիւն մը:

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան Փարիզի եւ Շրջակայից

★

ԽՄԲ. — Ինչպէս յայտնի է, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վերջին ընդհ. ժողովը պաշտօն յանձնած էր առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի՝ յանձնախումբ մը կազմել, վերամշակելու համար ծրագիր կանոնագիրը:

Ահաւասիկ նոր պատճէնը —

ՅՕԴ. Ա. — Համաձայն 1 Յուլիս 1901 եւ 9 Դեկտեմբեր 1905 Օրէնքներու տրամադրութեան հիմնուած է Կրօնական Ընկերակցութիւն մը Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Դաւանանքին պատկանող հաւատացեալներուն կողմէ որոնք հաստատուած են Փարիզ եւ անոր շրջակայքը:

Ընկերակցութեան պաշտօնական անունն է «Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւն Փարիզի եւ Շրջակայից»:

Ընկերակցութեան կեդրոնատեղին է Փարիզ, 15, ռիւ Ժան Կուժօն:

ՅՕԴ. Բ. — Ընկերակցութեան նպատակն է.

1. — Կատարել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պաշտամունքը Փարիզի եւ Շրջակայքի Հայ Եկեղեցիներուն մէջ իրեն յատուկ ծէսով, առ այդ ստեղծելով բարոյական եւ նիւթական բոլոր միջոցներ:

2. — Իր անդամներուն մէջ զարգացնել Քրիստոնէական ոգին եւ զարկ տալ բարոյական եւ մշակութային գործունէութեան:

3. — Միջոցներ ստեղծել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ զաւակներու նորածին սերունդին ջամբել Հայ Եկեղեցւոյ վարդապետութեան, խորհուրդներուն, ծէսերուն, պատմութեան եւ աւանդութիւններուն մասին անհրաժեշտ ծանօթութիւններ եւ վառ պահել անոնց մէջ նախանձախնդրութեան ոգին եւ սէր անոնց նկատմամբ:

4. — Ընկերակցութիւնը հեռու կը մնայ քաղաքական բնոյթ կրող ամէն գործունէութենէ եւ վիճաբանութենէ:

ՅՕԴ. Գ. — Ընկերակցութիւնը ունի Բարերար անդամներ, Պատուոյ անդամներ եւ Գործօն անդամներ:

ՅՕԴ. Դ. — Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պատկանող երկու սեռէ ամէն անհատ որ առնուազն 500·000 ֆրանքի նուիրատուութիւն մը կ'ընէ ի նըպաստ Ընկերակցութեան, կը ստանայ Բարերար Անդամի տիտղոսը:

Բարերար Անդամը ցկեանս մաս կը կազմէ Ընկերակցութեան եւ ընտրող եւ ընտրելի են այս կանոնագրին մէջ նախատեսուած բոլոր պաշտօններուն համար, պայմանաւ որ լրացնեն Զ. Յօդուածին մէջ նախատեսուած տրամադրութիւններ:

ՅՕԴ. Ե. — Ընկերակցութեան Վարչութեան առաջարկին վրայ Պատգամաւորական ժողովը «Պատուոյ Անդամ» կրնայ անուանել ամէն գործօն անդամ որ կարեւոր բարոյական ծառայութիւններ մատուցած է Ընկերակցութեան:

ՅՕԴ. Զ. — Երկու սեռի պատկանող ամէն անհատ որ կը լրացնէ հետեւեալ պայմանները կրնայ Ընկերակցութեան գործօն անդամ արձանագրուիլ:

1. — Մկրտուած ըլլալ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, ընդունիլ անոր վարդապետութիւնը եւ ենթարկուիլ անոր կանոններուն եւ ծէսերուն:

2. — Առնուազն 21 տարին լրացուցած ըլլալ:

3. — Փարիզի կամ անոր Շրջակայքի մէջ բնակութիւն հաստատած ըլլալ:

4. — Կատարած չըլլալ որեւէ արարք որ արատ կը բերէ պատիւի:

5. — Ընկերակցութեան Վարչութեան ուղղել թեկնածութեան գրաւոր խնդրանք ստորագրուած ծխատէր քահանային կամ երկու այլ անդամներու կողմէ:

6. — Յանձնառու ըլլալ վճարելու տարեկան անդամատուրք մը իւրաքանչիւրը իր կարողութեան համաձայն պայմանաւ որ նուազագոյն գումարը ըլլայ . . . ֆրանք:

(1) (Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԿԱՆԱՉԵՆՑ ՀԱՐՍԸ

■

ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ

Հարցուցինք անոր, պատասխանեց թէ՝ Երկուշաբթի առտու Տիգրանը մեզի եկաւ, վարժարանական գիրքերը թեւին տակ, այն օրը դպրոց չգնաց, գիրքերը մեզի ձգեց, ու մեր Ցակոբին հետ Վարագ մեկնեցան:

— Ինչո՞ւ գացած են Վարագ:

— Տիկին Սրբուհին ըսաւ որ՝ անոնք գացին Վարագ՝ ձմեռնային փորձի մասնակցելու համար:

— Ուհ, սա ռազմափորձերը: Գարունը եկա՞ւ, գարնանային ռազմափորձ, ամա՞ռ է՝ ամառնային ռազմափորձ, ո՞ր եղանակը իր ռազմափորձը չունի..., ռազմափորձ՝ գիշեր, ռազմափորձ՝ ցերեկ, երբ Ռէս Սանօն գայ, պիտի ըսեմ, Ռէս, տըղաք յեղափոխական է եւ կոմիտէի անդամ, ամէն առեն ռազմափորձի կ'երթայ, զէնքի ու ռումբի հետ կը խաղայ, ասիկա չըլլար, օր մը փորձանք պիտի բերէ իր գլխուն, Տիգրանը զիւղ տար, հոն՝ ռազմափորձի փոխարէն՝ վարելու, ցանելու եւ սափելու փորձեր ընէ, բաւական է որքան որ սորվեցաւ, գիւղին մէջ շատ զարգացումը աւելորդ է, նոյնիսկ վնասակար, զարգացած մարդը մաճ չի բռներ, ցորեն չի ցաներ ու չի քաղեր, լեցուն գլուխէն աւելի՝ զօրաւոր բազուկներու եւ տոկուն մէջքի պէտք կայ:

— Երկար ըրիր մայրիկ, ինչ հին մաքեր կը յայտնես, յետոյ՝ քեզի՞ ինչ, քանի որ հայրը կը փափաքի որ Տիգրանը դպրոց երթայ ու աւելի զարգանայ, թող երթայ, ինչո՞ւ կը խառնուիս ուրիշի տան ներքին գործերուն...:

Ուշ գիշեր: Տիկին Գիւլնարը ճրագը մարեց: Ամէնքը պառկեցան, արթուն էր միայն Արեգնազը, կը մտածէր Տիգրանի վրայ, յիշեց Վարագը, Ապարանջան Աղբիւրը, Վարագի հովիտը, ուր հիմա Տիգրանը կը մասնակցի ձմեռնային ռազմափորձերուն..., ու ինքնիրեն շշնջեց.

— Տիգրան, վայլե՞ց քեզի, ինչ քար սիրտ ունիս որ զիս կը ձգես մինակ ու մտատանջ եւ կ'երթաս ռազմափորձի, չէ, Տիգրան, ասիկա չեղաւ, գթա ինծի:

Դուրսը հանդարտ կը ձիւնէր:

Հինգշաբթի առտու, շաբաթ մը առաջ սկսած ձիւնը տակաւին կը շարունակէր: Ձիւնը նստեր էր տանիքներու եւ ծառերու վրայ, փողոցներու եւ բակերու մէջ: Արեգնազը ամբողջ գիշերը յոգնեցուցեր էր ուղեղը, հիմա կը քնանար: Գիւղական տարազ հագած աշակերտները, Տիգրան, Արամ ու Ցակոբ, մէյմէկ պարկ յարդ շալկած, խօսելով ու կատակելով Ծվըստանէն ճամբայ կ'ելլէին դէպի Այգեստան:

Տիկին Գիւլնարը արթնցած էր բակի ձիւնը աւլեց, վարդի թուփին վրայ նըստած ձիւնը թօթուեց, մաքրեց սեմն ու դրան առջեւը, ապա՝ դէմքը դարձուց, դէպի արեւելք, ծնրադրեց եւ «ի խորոց սրտի» աղօթք մը ըրաւ՝ Տիգրանի անվըտանգ դարձի համար: Արթնցաւ նաեւ Շուշիկը: Նորաշէն թաղի եկեղեցիին զանգակը հնչեց: Ժամուորները երեւցան փողոցներու մէջ:

Զիլզիլ եւ ապաշխարանք: Զանգակը կը հնչէր ծանր ու թախծոտ: Կը ձիւնէր, կը ձիւնէր:

Ձիւնի եւ մշուշի մէջէն քալելով աշակերտները մտան Այգեստան: Շուշիկը Վարժարան գնաց: Արեգնազը մնաց տուն, տրամադրութիւն չունէր, վաղուան անորոշութիւնը անոր սրտին մէջ իր տառապանքը կը ցանէր՝ հոգեմաշ:

— Մայրիկ, մեր դուռը կը զարնեն, կանչեց Արեգնազը, բաց, զարնողը Տիգրանը չըլլա՞յ:

Տիկին Գիւլնարը դուռը բացաւ:

— Մայրիկ, ո՞վ է զուռը զարնողը, չըսե՞ս, ո՞վ էր, պոռաց Արեգնազը իր սենեակէն, անոր ձայնին մէջ զայրոյթ կար խառնուած սիրոյ ցաւին, յուսահատութեան յուզումին:

Տիկին Գիւլնարէն առաջ՝ Տիգրանը պատասխանեց.

(Շար.) ՍՕՍ ՎԱՆԻ

հողի ալ վիրաւորուած են։ Տոքթ. Սան֊հուրի, որ դաշոյնի հարուածներ ստացած էր, տուն փոխադրուեցաւ ։ Այդ միջոցին օգնութեան հասաւ գնդ. Սալեհ Սալեմ եւ խօսքը ամբոխին ուղղելով յայտարարեց.

— «Սանհուրի դաւաճան մը չէ. ան մեր լաւագոյն բարեկամն է առաջին օրէն ի վեր։ Եթէ այսպէս շարունակէք, Անդ֊լիացիները պիտի գան»։

Այս յայտարարութենէն վերջն էր որ բոլոր ցոյցերը արգիլուեցան ։

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊ ԿԸ ՆՈՒԱՂԻ

Նոյն օրը Եգիպտոսէն կը մեկնէր Արաբիոյ Թագաւորը։ Զօր. Նեկիպ, որ կայարան գացած էր ողջերթ մաղթելու, յանկարծ նուաղեցաւ, իբրեւ հետեւանք վերջին օրերս կրած յուզումներուն։ Հիւանդը կ'ըսէ թէ տասը տարի ծերացած էր, գունատ եւ դողդոջուն։ Անմիջապէս օգնութեան հասաւ սրտի հիւանդութեանց մասնագէտ մը, որ հաստատեց թէ նախագահը պնդերականութենէ կը տառապի։ Զօրավարը, որ կը պահէ իր պաշտօնները, ինքզինքը գտաւ երկու ժամ վերջը ։

ՑԵՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Յեղափոխական Խորհուրդը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց որով կը ծանուցանէ թէ ետ առնուած են իր նախորդ որոշումները Սահմանադիր Ժողովի ընտրութեան եւ ուրիշ փոփոխութեանց մասին ։ Սահմանադիր Ժողովին տեղ պիտի ստեղծուի «ազգային խորհրդակցական ժողով մը» որուն անդամները պիտի նշանակուին եւ որուն պիտի մասնակցին զանազան կազմակերպութիւններ եւ կարգ մը արհեստակցական Միութիւններ։ Յեղ. Խորհուրդը պաշտօնի վրայ պիտի մնայ մինչեւ 1956 Յունուար ։ Զօր. Նեկիպ կը պահէ իր երեք պաշտօնները,— նախագահ Հանրապետութեան, կառավարութեան եւ Յեղ. Խորհուրդի։ Գնդ. Սալեհ Սալեմ այս առթիւ յայտարարեց թէ զինուորական իշխանութիւնը պաշտօնի վրայ կը մնայ ընդ առաջ երթալով ժողովուրդի կամքին։ «Ժողովուրդը կ'ուզէ որ յեղափոխութիւնը շարունակուի մինչեւ իր նպատակներուն իրագործումը։ Ժողովուրդը կը վախնայ նախկին ապականեալ վարիչներու վերերեւումէն, վարիչներ որոնք վերջերս փորձ մը կատարեցին ազգային միութիւնը խախտելու համար»։

···············

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ իր մօտ հրաւիրեց մառեշալ Ժիւէնը, որ ճառ մը խօսելով աննպաստ արտայայտուած էր միացեալ բանակի ծրագրի մասին։ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը եւ վարչապետը բացատրութիւնն պիտի պահանջեն մառեշալէն ։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Տիգրիսի ջուրերը Բշ. օր ողողեցին նոր քաղաքամասը, «ծայր աստիճան վտանգաւոր» կացութիւն մը ստեղծելով։ Բանակը բացառիկ միջոցներ ձեռք առաւ, որովհետեւ ջուրերը հետզհետէ կը բարձրանան քաղաքին արեւելեան եւ ամէնէն կենսական թումբին եռեւ որ կրնայ քանդուիլ ։

Երկու հարիւր հազար աղէտեալներ Պաղտատ ապաստանած են։ Քաղաքին գերման մասնագէտներ որոնք թումբ մը կը շինէին Սամարայի մօտ, կղզիացած են 48 ժամէ ի վեր։ Կառավարութիւնը որոշեց քանդել այն թումբը, որ կը պաշտպանէ Բաշիտի զօրակայանը, մայրաքաղաքը փրկելու համար ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ առաջին ընթերցումով քուէարկեց հարկային օրէնքի բարեփոխումը, որ տասը առ հարիւր յաւելուածական զեղչ մը կը տրամադրէ թոշակներու եւ աշխատավարձքի յառաջատուական տուրքին վրայ, տուրքէ ազատ գումարը 180.000 Ֆր.էն կը բարձրացնէ 220 հազարի, ընկերութեանց տուրքը 34 առ հարիւրէն կը բարձրացնէ 36 առ հարիւրի եւայլն ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ՄԸ պայթած է անցեալ ուրբաթ օր, Մարշալ կղզիներուն մէջ (Խաղաղական ովկիանոս) ։ Այս անգամ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին ապահովութեան համար, բայց կը կարծուի թէ 75 ճափոնցի ձկնորսներ կը գտնուէին վտանգաւոր շրջանին մէջ ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՁ ՍԱՐԳԻՍԸ (վէպ իրական կեանքէ)։ Գրեց՝ Արամ Սահակեան ։ Տպ. Պէյրութ, 1954, գին 400 ֆրանք ։

Դիմել Յ. Հիւսյեանի, 38 rue Etienne, Anvers ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ

Au Préau de l'Ecole des Filles,
69, Rue d'Arcueil Bagneux (Seine)

Շաբաթ, 3 Ապրիլ ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր,

Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ կը խօսի՝

Ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ճոխ եւ խնամուած գեղարուեստական բաժին ։

Ա. մաս.— Երկու նոր պատկերներ Ց. Պարոնեանի « Մեծապատիւ Մուրացկաններ »էն (բեմադրութիւն ընկ. Թորոսեանի)։

Բ. մաս.— Արտասանութիւններ եւ երգեր ։

Գ. մաս.— Հայկական եւ կովկասեան պարեր նոր յայտագրով, ղեկ. տիկին Հ. Թորոսեանի ։

Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ նշանակուած ժամուն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.—

Métro Bagneux, Autobus 188 Porte d'Orléansէն իջնել Marcel Bonnet

Մուտք՝ 200 ֆր., ուսանողներուն՝ 150 ֆրանք ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց միութեան կողմէ, ի նպաստ իրենց դպրոցին։

Կիրակի, 4 Ապրիլ ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։

SALLE CAISSE D'EPARGNE
32-34 Ave. de la Porte des Lilas
(Métro: Porte des Lilas)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին փարիզահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ։ Ընտիր նուագախումբ ։

Մուտքը 250 ֆրանք ։

× Կը խնդրուի մասնաւորաբար երկսեռ սերունդէն քաջալերել այս երիտասարդական ձեռնարկը, ի շահ Կրթ. գործին ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Լոս – Անճելոսէն ընկեր Վ. Շահպազեան Յառաջի բարգաւաճման համար կը նուիրէ 1800 ֆրանք, իսկ «Յառաջ»ի միջոցով 1800 ֆրանք՝ Տը Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, անոր կրթ. ձեռնարկներուն համար ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Գահասուրեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, այցելութեամբ, հեռաձայնով, կամ նամակով շուտափոյթ ապաքինում մաղթեցին վիրաբուժական գործողութեան մը առթիւ։ Այս առթիւ Քամերունէն Պ. Հրանդ Խարբութլեան, տասը հազար ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի ազքատախնամին, իսկ Պ. Գահասուրեան Աղքատախնամին կը նուիրէ քսան հազար ֆրանք, Զատկի առթիւ Լիոնի աղքատներուն բաժնելու համար ։

ԴԵՂԱՐԱՆ
SILVESTRE
46, Rue de Trévise,Tél. PRO. 86-41
Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը
Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է թաղիս հայ յաճախորդներու ։
Կը խօսուի նաեւ հայերէն ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ.Դ. «Փոթորիկ» խումբի կողմէ։ Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։ Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ, կիրակի 4 Ապրիլ, ժամը 18էն 23։

Կը նախագահէ ընկ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Շատ ճոխ գեղարուեստական բաժին ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Պիւֆէ ։ Կը հրաւիրենք բոլոր համակիրները ։

ԾԱՆՕԹ.—Նկատելով որ նոյն օրը կէսօրէ վերջ Վիէնի երգչախումբի երգահանդէսը տեղի կ'ունենայ, կը խնդրենք յարգոյ հասարակութենէն որ երթան քաջալերեն երգահանդէսը, յետոյ պատուեն «ՓՈԹՈՐԻԿ»ի հանդէսը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծարանքի օր մը կը կազմակերպէ, ի յիշատակ երկու մեծ մեռելներու

ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ եւ Միք. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆի ։

23 Մայիս, կիրակի ամբողջ օրը ։ Առտուն ծաղկեպսակներ պիտի դրուին անոնց դամբաններուն վրայ ։

Կէսօրէ վերջ բուն հանդէսը։

Ուրիշներու կարգին, ներկայ պիտի ըլլայ եւ բանախօսէ՝

Պ. ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի արժանաւոր զաւակը, դատաւոր Էքսի Վերաքննիչ Ատեանին ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, ապրիլ 4ին ժամը 15ին ։

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

(Սալ Ռիշըլիէօ)

Յայտագիր՝ Սիւնի, Կոմիտաս Վ., Բ. Կանաչեան, Եկմալեան, Կարա Մուրզա, Պատմագրեան, Գ. Ալէմշահ ։

Ջերմապէս կը խնդրուի որ փափաքող հայրենակիցները կանխաւ ճարեն իրենց տոմսերը հետեւեալ վայրերէն.

Հայկական երեք գրատուններ, նպարավաճառներ, Արաքս, Մասիս, Հրաչեան, Ծիծառ – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւն, «Արաքս» եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն։

Երգահանդէսին օրը կէսէն տոմսակ պիտի չտրամադրուի ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի երգչախումբի անդամուհիները եւ անդամները պիտի հաւաքուին շաբաթ 3 Ապրիլ ժամը 15ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise։ Հիւրընկալ ընտանիքներէն կը խնդրուի ներկայանալ նոյն ժամուն ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Վաղարշ Միլիքեան։ Նիւթը՝ « Անի քաղաքը եւ իր դերը պատմութեան մէջ»։ Մուտքը ազատ է ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտ. Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կուտայ Քլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51 rue Grignan, Շաբաթ գիշեր Ապրիլ երեքին ։

Անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը նուագէ Փօլ Մօրիայի հռչակաւոր նուագախումբը ։

Տոմսերու համար դիմել Պ. Արամ Շէխիկեանի.—

Pharmacie Centrale, 1, Bl. d'Athène.

Montjean Sport, La Canebière.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ահարոնեան սրահը, 26 rue de Convalescents ։

Կը զեկուցանէ ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Քաղաքական ներկայ կացութիւնը» ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ։

Պարտաւորիչ ներկայութիւն բոլոր ընկերներու ։ Նիւթը՝ Պատգ. ժողովի պատրաստութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Համազասպ» խումբի բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» Ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՍԵՒ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Սեբաստացիները եւ մասնաւորապէս գործօն անդամները այս կիրակի ժամը 15ին Իսիի Խըրիմեան դպրոցը, Rue de la Défense։ Օրակարգ.—ա) Ներկայ վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը.— բ) Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան «Յառաջ»ի մէջ, Աշոտ Մատաթեանի նուիրուած գրութեան, Բ. սիւնակին վերէն վար 10րդ տող, «հիմնած է» — կարդալ՝ հիմնուած է։

ԿԱՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ԷԼՄԻՐ հաստատութիւնը ստիպողաբար կը փնտռէ չըմիզիէի լաւ կարուհիներ գործատեղիի կամ տան մէջ աշխատելու համար։

Թեկնածուները կարող են դիմել ամէն օր հետեւեալ հասցէին Տիկ. Պարոնեանի

16, Ave. des Jardins, Anglais, - Le Raincy

ou téléphoner Le Raincy 28 - 57

Լաւ վճարում ։

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Gros, Demi-Gros
Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ։
Նոր գիներ
Articles polichinelles-ի համար ։
Միակ հասցէն՝
BONNETERIE BEAUBOURG
287, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

ԾԱԽՈՒ Է

Մահուան պատճառով խիստ աժան գինով նպարավաճառի բանուկ խանութ մը, մեթրօ ժոռէս։ 30 Rue Pouchet, Փարիզ ։ Դիմել Տիկին Մանուկեանի ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

ՊՐՈՍՓՈՐ

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլորհայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ ։

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալորի)։

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

